T.C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
ANKARA

KUVAYIMİLLİYE KOMUTANI TEKELİOĞLU SİNAN BEY'İN GÜNLÜĞÜ

Genelkurmay Personel Başkanlığı
Askerî Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Yayınları

ANKARA
GENELKURMAY BASIMEVİ
2012

ISBN: 9789754096507
NSN: 7610270561515

YAYIN KURULU BAŞKANI
Korg.Kamil BAŞOĞLU

YAYIN KURULU
Dr.Kur.Alb.Sertif DEMİR
Dr.Öğ.Alb.Suat AKGÜL
Arş.Uzm.Mesut GÜVENBAŞ

YAYINA HAZIRLAYANLAR
Arş.Uzm.Mahmut Yüksel CANBAZ
Arş.Uzm.İbrahim KILIÇ

DÜZELTİ / SAYFA DÜZENİ
Red.Uzm.Yasemin YILMAZ

BELGE ÇEKİM
Arş.Uzm.Erol Gökhan SESİGÜR

KAPAK
Ceyhan YALÇIN

SUNUŞ

İtilaf devletleri, 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi sonrasında daha önce aralarında yapmış oldukları gizli antlaşmalar gereğince, Osmanlı topraklarını işgal ve istilaya başladılar. Henüz Birinci Dünya Savaşı devam ederken yapmış oldukları bu gizli antlaşmalardan; Osmanlının Güney Cephesi'ne ilişkin olanı, 1916'da İngilizler ve Fransızlar arasında imzalanmış olan Sykes-Picot Antlaşması idi. Bu antlaşmaya göre: İngilizler, Filistin ve Irak'ı (Musul hariç), Fransızlar ise Suriye ve Anadolu'nun güney kısmının tamamını alacaklardı. Böylece, İskenderun ve Mersin limanları ile Çukurova'nın zengin tarım kaynakları Fransızlara bırakılmıştı. Ancak, Musul petrollerini elinden kaçırmak istemeyen İngilizler, kendi aralarında yaptıkları antlaşmaya aykırı olarak önce İskenderun ve Musul'u, daha sonra da Mersin, Adana, Antep, Maraş ve Urfa'yı işgal ettiler. İngilizler, Fransızların Musul'u kendilerine bırakmayı kabul etmesine kadar da buraları ellerinde tuttular.

Mondros Mütarekesi'nde ilgili bir madde olmamasına rağmen bölgeyi işgal eden İngilizler, aralarında yaptıkları gizli antlaşmalar gereğince Adana ve Mersin çevresini Fransızların işgaline bırakmışlardır. Fransızların Mersin ve Adana bölgesini işgal etmesi üzerine her tarafta, yöre halkının girişimleriyle millî müfrezeler kurulmaya ve Fransız kuvvetlerine karşı konulmaya başlanmıştır.

Sivas Kongresi'nden sonra Heyeti Temsiliye Reisi Mustafa Kemal Paşa'nın emir ve direktifleriyle, işgale uğrayan bu bölgelerde Kuvayımilliye teşkilatı düzenli bir şekilde tamamlanmış, kurulan müfrezelerin başına komutan olarak subaylar getirilmiştir. Bunların en başta gelenlerinden birisi de Adana Bölgesi Kuvayımilliye Komutanlığı (Batı Kilikya Kuvayımilliye Komutanlığı) görevine getirilen ve "Tekelioğlu Sinan Bey" takma adıyla anılan Edirneli Yüzbaşı Ali Ratip Bey'dir.

Kayseri Jandarma Bölük Komutanı olarak görev yapmakta iken Damat Ferit Paşa Hükûmetince görevinden alınan ve daha sonra Heyeti Temsiliye tarafından Adana ile Mersin havalisinde Fransızlara karşı Kuvayımilliye teşkilatını yönetmek üzere görevlendirilen Yüzbaşı Ali Ratip (Tekelioğlu Sinan Bey)'in hatıralarından oluşan eser, 1919-1921 tarihleri arasını kapsamaktadır.

Görevin önemi ve gizliliğinden dolayı kendisine "Tekelioğlu Sinan" takma adı verilen Yüzbaşı Ali Ratip, bütün yazışmalarında bu adı kullanır. Tekelioğlu Sinan Bey, Güney Cephesi'nde Adana ve Mersin havalisinde Fransızlara karşı çok zor şartlar içinde mücadele verir. Kuvayımilliye ve halkla beraber yürütülen bu mücadele, Tekelioğlu Sinan Bey tarafından ayrıntılı bir şekilde kayıt altına alınmıştır.

Tekelioğlu Sinan Bey, yüzbaşı rütbesinde bir subayken Çukurova yöresinde bir avuç gönüllü vatanseverle birlikte Fransız işgaline karşı verdiği

mücadele nedeniyle bölge insanı tarafından çok sevilmiş ve bunun tezahürü olarak halk arasında “Sinan Paşa” şeklinde anılagelmiştir.

Tekelioğlu Sinan Bey’in, Çukurova yöresinde verilen Millî Mücadele’ye ilişkin Kuvayımilliye Komutanı sıfatı ile yazmış olduğu hatıralar; beş defterden meydana gelmekte olup bu defterler orijinal şekli ile ATASE Daire Başkanlığı Arşivinde yer almaktadır.

Müfreze komutanlarının günlük vukuat raporlarıyla Tekelioğlu Sinan Bey’in Kuvayımilliye Komutanı olarak verdiği emirler ve muharebe raporlarını da ihtiva eden hatıraların bir bölümü 1965 yılında Adana’da Dirlik gazetesinde yazı dizisi şeklinde yayımlanmıştır.

Beş defterde toplanmış olan hatıratın tamamı ATASE D. Başkanlığı Askerî Tarih Etüt Merkezi (ATEM) Arşiv Şubesi Müdürlüğü uzmanlarınca Osmanlıcadan günümüz Türkçesine çevrilerek “Kuvayımilliye Komutanı Tekelioğlu Sinan Bey’in Günlüğü” adı altında yayına hazırlanmıştır. Kitabın “İçindekiler” kısmı, bu defterlerde yazılı olduğu şekilde, başlangıç ve bitiş tarihlerine göre düzenlenmiştir. Kaynak bir eser olduğu değerlendirilen bu çalışma, bilim dünyasına faydalı olacağı düşüncesiyle araştırmacıların ve okuyucuların hizmetine sunulmuştur.

Kamil BAŞOĞLU
Korgeneral
Personel Başkanı

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

İÇİNDEKİLER …… III

KISALTMALAR …….. V

ALİ SİNAN TEKELİOĞLU (TEKELİOĞLU SİNAN BEY)'NUN ÖZ GEÇMİŞİ …..... VII

TEKELİOĞLU SİNAN BEY'İN GÜNLÜĞÜ

Birinci Defter: 12 Ekim 1919 – 22 Mayıs 1920 …..……...……..... 1

İkinci Defter: 22 Mayıs 1920 – 19 Temmuz 1920 …..…...…….... 107

Üçüncü Defter: 20 Temmuz 1920 – 25 Eylül 1920 …...…….…… 211

Dördüncü Defter: 26 Eylül 1920 – 30 Kasım 1920 ……...…..…… 307

Beşinci Defter: 01 Aralık 1920 – 13 Nisan 1921 ……..... 409

KAYNAKLAR ……..….. 503

DİZİN …….. 507

EKLER (Günlükten Belgeler, Fotoğraflar, Krokiler) ……..... 529

KISALTMALAR

ATASE	: Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Daire Başkanlığı
bk.	: Bakınız
Bşk.lığı	: Başkanlığı
C	: Cilt
Gnkur.	: Genelkurmay
km	: Kilometre
s.	: Sayfa
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
T.S.	: Tekelioğlu Sinan
TTK	: Türk Tarih Kurumu
Y.H.N.	: Yayına Hazırlayanların Notu
Yay.	: Yayınları

ALİ SİNAN TEKELİOĞLU'NUN ÖZ GEÇMİŞİ*

(TEKELİOĞLU SİNAN BEY)

1889'da Edirne'nin Uzunköprü ilçesi Halise Hatun Mahallesi'nde doğdu. Asıl adı Ali Ratip'tir. Babası Avukat Reşat Behçet, annesi Fitnat Hanım'dır. Öğrenim hayatına Edirne'de başladı ve 1 Kasım 1908'de Harp Okuluna girip 1911'de asteğmen rütbesiyle mezun oldu.

Harp Okulundan mezun olduktan sonra 1911'de asteğmen rütbesiyle Kozana Fırkasına atandı. Bu görevde iken Balkan Harbi'ne katıldı ve Selanik'te Yunanlara esir düştü. 1 Haziran 1915'te üsteğmen rütbesine yükseldi. Trablus'taki muharebelere katıldı. Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale ve Filistin Cephelerinde görev yaparken birkaç defa yaralandığı için 1916'da geri hizmete alındı. 28 Temmuz 1918'de yüzbaşı rütbesine terfi etti.

Millî Mücadele başlangıcında Refet (Bele) Bey'in emriyle jandarmaya nakledildi. Kayseri'de Jandarma Bölük Komutanlığında (5'inci Askeralma Heyeti) bulundu. Bu sırada Kayseri Ulu Cami'de verdiği konferans üzerine, Damat Ferit Paşa Hükûmetince kurulmuş olan General Folo'nun başkanlığındaki özel komisyonun kararıyla askerlikten çıkarılıp kara listeye alındı.

1919'da Heyeti Temsiliye emri ile 4'üncü Kolorduya verilip Batı Kilikya Cephesi Komutanlığına getirildi. Heyeti Temsiliye Reisi Mustafa Kemal Paşa'nın talimatıyla Batı Kilikya Cephesi Komutanlığına getirilen Ali Ratip Bey'in adı, görevin gizliliğinden dolayı "Tekelioğlu Sinan" olarak tespit edildi. Teşkilatlandırdığı mücahitlerle Fransızları yenilgiye uğratıp, Adana ve çevresinin kurtarılmasında etkin hizmetler verdi. Batı Kilikya Cephesi Komutanı olarak verdiği mücadeleyi "Tekelioğlu Sinan" adıyla hatırat olarak kaleme aldı. Bölgede halk arasında "Sinan Paşa" olarak tanındı ve sevildi.

Adana'daki mücadeleden sonra emrindeki birliklerle Batı Cephesi'ndeki muharebelere katıldı. 22 Şubat 1921'de binbaşı rütbesine yükselip 19 Temmuz 1925'te kendi isteği ile emekliye ayrıldı. Askerlikle ilişkisini kestikten sonra 19 Ekim 1927'de Fethiye, 26 Haziran 1930'da Daday, 11 Aralık 1930'da Akşehir Kaymakamlığına atandı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine devam edip 1934 yılında Hukuk Fakültesini

* Ali Sinan Tekelioğlu'nun öz geçmişi değişik kaynaklardan derlenerek yazılmıştır. TBMM kayıtlarında "Sinan Tekelioğlu" olan adı, nüfus kaydında "Ali Sinan Tekelioğlu" olarak geçmektedir. Doğum tarihi alıntı yapılan kaynaklarda 1889, 1890 ve 1891 olarak üç farklı şekilde gözükmektedir. Vefat tarihi, bir yerde 15 Aralık 1965, başka bir yerde ise 16 Aralık 1965 olarak yazmaktadır. Bu sebeple Sinan Tekelioğlu'nun öz geçmişindeki bazı bilgiler, kaynaklar arasında farklılıklar sebebiyle değişiklikler arz etmektedir. Bk. Kâzım Öztürk; Türk Parlamento Tarihi TBMM – IX. Dönem 1950-1954, C.VII, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1998, s.980-982. Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 23 Nisan 1920 – 20 Ekim 1991, TBMM Genel Sekreterliği Yayınları, Ankara, 1994, s.127. Kasım Ener; Çukurova Kurtuluş Savaşında Adana Cephesi, Türkiye Kuvayı Milliye Mücahit ve Gazileri Cemiyeti Yayınları, Ankara, 1970, s.86. Taha Toros; Kurtuluş Savaşı'nda Çukurova, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s.337, 338.

bitirdi. Hukuk öğrenimini tamamladıktan sonra 16 Aralık 1934'te İktisat Bakanlığı Ölçüler ve Ayarlar Memurluğuna atandı. 6 Ekim 1937'de Ölçü ve Ayarlar Müfettişliğine yükseldi. 1 Temmuz 1938'de Zonguldak bölgesinde görev yapmaya başladı.

Batı Kilikya Cephesi Komutanı olarak talimatla aldığı "Tekelioğlu Sinan" takma adını, Millî Mücadele'den sonra gerçek ad olarak kullandı ve Ali Ratip olan adı, nüfus kaydında Ali Sinan Tekelioğlu olarak geçti.

Siyasete atılmak üzere müfettişlik görevinden 1 Nisan 1939'da ayrıldı. VI. dönem seçimlerine katılıp, 26 Mart 1939'da Seyhan (Adana)'dan milletvekili seçildi. 18-24 Eylül 1943 tarihleri arasında kısa bir süre Ulaştırma Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğünde bulundu. 24 Eylül 1943'te TCDD İşletmesi Genel Müdürlüğü Müfettişliğine getirildi. VII, VIII, IX ve X. dönemlerde de Seyhan Milletvekilliğini sürdüren Sinan Tekelioğlu, milletvekilliği süresince çok sayıda önerge, kanun tasarısı ve teklifi ile TBMM'de faal bir şekilde görev yaptı.

Millî Mücadele'de bir generalin komuta edeceği büyük kuvvetleri yönettiğinden, kendisine özel kanunla general rütbesinin maaşı tahsis edildi. İstiklal Madalyası sahibi olan Sinan Tekelioğlu, 15 Aralık 1965'te Ankara'da vefat etti. Kabri, Ankara'da Cebeci Şehitliği'ndedir.

TEKELİOĞLU SİNAN BEY'İN GÜNLÜĞÜ

BİRİNCİ DEFTER

Mondros Mütarekesi'ni[1] takip eden günlerde Kayseri Jandarma Bölük Komutanlığına tayin edildim. Jandarma sınıfıyla hiçbir münasebetim ve alakam yoktu. İtilaf devletleri memleketimizi işgale başlamışlardı. Artık memleket için azami derecede fedakârlık gösterme zamanının geldiğini iyice anlamıştım. Jandarma olmam sebebiyle halkla devamlı temas hâlinde olduğumdan ufak bir teşkilat meydana getirmek mümkündü. Hemen teşkilat oluşturma çalışmalarına başladım. Sonradan Reddi İlhak Heyeti teşkilatının[2] başkanlığına tayin edilerek aşağıdaki talimatnameyi aldım. Görev yaptığım bölge Damat Ferit Paşa Hükûmeti memurlarının elinde olduğundan yalnız birkaç kişiyle çalışmak üzere ufak bir toplantı yapıldı.

Talimat

Mıntıkalarda Müdafaai Hukuk Cemiyetine Ait Teşkilatın Uygulanma Şekli.

1. Her mıntıka için birer teşkilat merkezi oluşturuluyor. Bu merkezler; gönderilecek silah, mühimmat, malzeme gibi şeylerin toplandığı yer ve haberleşmenin merkezi olacaktır.

2. Bir taraftan merkezin kurulması ve oluşturulması ile uğraşılırken bir taraftan da teşkilata tâbi tutulacak mıntıkanın genel durumu incelenir ve güvenilir vasıtalar aranır. Bu hazırlıkların tamamlanmasıyla hemen işe başlanarak "gizli surette teşkilata" ve nizamname gereğince uygulamaya konulacak, bunun himayesi maksadıyla nizamnamenin lahikasındaki sabit ve seyyar müfrezeler kurulacaktır.

3. Teşkilat nizamnamesinin uygulanmasına iki taraftan başlamak pek faydalı olur. Bir taraftan gayet esaslı bir surette İslam köy, nahiye ve kazalarındaki mahallerde teşkilat yapmak diğer taraftan vilayet, liva ve kaza merkezlerinde, heyeti merkeziye ve heyet-i idareleri canlandırmak.

---

[1] Mondros Mütarekesi: 30 Ekim 1918'de Limni adasının Mondros Limanı'nda İtilaf devletleri ile Osmanlı Devleti arasında İngiliz Amiral Calthorpe ile Osmanlı Devleti adına Bahriye Nazırı Rauf Bey tarafından imzalanmıştır. Bu ateşkes anlaşmasıyla Osmanlı Devleti açısından Birinci Dünya Savaşı sona ermiştir. Kemal Arı; Birinci Dünya Savaşı Kronolojisi, Gnkur. ATASE D. Bşk.lığı Yayınları, Ankara, 1997, s.393, 394.

[2] İzmir'in işgaliyle birlikte millî faaliyetler "Redd-i İlhak veya Hareket-i Milliye" ismiyle anılmıştır. Alaşehir Kongresi'nde (18 Ağustos 1919) alınan karar üzerine müdafaa faaliyetlerinde, Hareket-i Milliye Redd-i İlhak ismi kullanılmaya başlanmıştır. Ancak daha sonra 19 Kasım 1919'da yine kongre kararıyla Anadolu'daki Heyet-i Temsiliye ile muhabere edilerek "Reddi İlhak" isminin "Müdafaai Hukuk" olarak değiştirilmesi kabul edilmiştir. Bayram Sakallı; Millî Mücadele'nin Sosyal Tarihi Müdafaai Hukuk Cemiyetleri, İz Yayıncılık, İstanbul, 1997, s.145-146.

Heyeti Merkeziye ve idarelerin esas vazifeleri şunlardır: Ahaliyi uyarmak, vatani duyguları coşturmak, teşkilatı takviye etmek ve yaymak, varlığını devam ettirmek ve korumak, emniyetsizliği ve suiistimali önleyici tedbirler alınması şartıyla yardım toplamak, bunları korumak ve dağıtmak.

4. Teşkilatın son derece gizli kalması, başarıyı sağlayacak sebeplerden en önemlisi olarak kabul edilmelidir. Bunun için Müdafaai Hukuk Cemiyeti teşkilatına, görünüşte muhtar ve köy hocasından oluşan İslam cemaati şekli verilmelidir.

5. Söz konusu mıntıkalara gönderilecek kişiler son derece fedakâr ve namuslu subaylar ile sivillerden seçilir. Bunlar komutanlığın vesikasını taşıdığı ve memuriyetlerinde devam ettiği sürece, asgari ne kadar para ile geçimlerini temin edebileceklerine dair vesikalarına not düşülecek ve bu vesikalar teşkilat mıntıkaları dâhilindeki heyet-i merkeziye ve idarelere ibraz olunarak buna göre maaş talep olunacaktır. Sabit ve seyyar gönüllü müfreze komutanları, rütbeleri ne olursa olsun aylık -hayvan beslemek hariç olmak üzere- otuzar lira alacaklardır. Bu müfrezeler efradına günlük yarım lira ve iki ekmek (atlı ise hayvan iaşesi hariç) verilecektir. Harcamalar; mahallerinde toplanacak yardım sandıklarından ödenecektir.

6. Aşağıdaki maddelerin kesin şekilde, gereği gibi uygulanacak olan kanun hükmünde kabul edilmesini Müslümanlara tebliğ etmek ve buna onları riayet ettirmek, heyeti merkeziye ve idarelerin önemli vazifelerinden biridir.

a. Göç yasaktır.

b. Arazi ve emlak, ancak Müslümanlara satılacak ve Ermenilerle Hristiyanların araziye sahip olmalarına meydan verilmeyecektir.

c. Müslümanlar arasında gayet samimi bir dayanışma kurulmasına çalışılacak ve herkes millî maksat için malıyla ve bedeniyle yardım etmekle mükellef olacaktır. Köyler ve nahiyelerde yardım sandıkları oluşturmak, millî maksatlar için çalışanların şahısları ve ailelerine yardım etmek gibi tedbirlere başvurulmalıdır.

d. Millî maksada hizmet eden ve ülkü sahibi öğretmenler celbiyle okullar kurulmasına önem verilecektir.

e. Gayrimüslim unsurlar hakkında sıkı bir boykot tatbik olunarak alışveriş sadece Müslümanlar arasında yapılacaktır.

f. Millî birlik etrafında pek ziyade ehemmiyet ve faaliyetle çalışılarak bu maksada hıyanet edenler cezalandırılacaktır.

g. Jandarma, polis, orman, köy ve çarşı bekçiliği ile her çeşit kurumda kolculuk hizmetlerinde Müslümanların istihdamı

sağlanmalı ve zabıta kuvvetini teşkil eden bu unsurların mutlaka elde bulundurulmasına özen gösterilmelidir.

h. Teşkilata ait olan reisleri korumaya ve kişisel dokunulmazlıklarını sağlamaya çok dikkat edilecek ve muhalefet reislerinin verebilecekleri zararların uygun şekilde giderilmesine çalışılacaktır.

ı. Millî teşkilatın idaresi mutlaka ordu subayları ile astsubayları ve özellikle başkanlık mevkisinde büyük hizmet yapmaya muktedir tecrübeli diğer millî onur ve haysiyet sahibi kimselere muhtaç olduğundan söz konusu vasıflara sahip olanlardan seçilecek ve tayin olunacaktır.

Millî Ordu Teşkilatı

Millî ordu teşkilatının, resmî bir ordu teşkilatına benzeyen ve onun kadar düzenli olmasa bile az çok aynı usullere ve aynı düzenlemelere sahip olması gerekir. Silah altına çağırma ve toplama hususları, düzenli ordunun ikmal efradı hakkında tabi olduğu usullere tabi olması gerekirse de düzenli orduların gelişmiş araçları millî ordularda mevcut olamayacağından bu millî vazife, heyeti merkeziye ve heyet-i idarelere bırakılacaktır. Bu kişiler, asker alma ve toplanması meselesini sırf resmî bir vazife olarak kabul etmeyip bunun en önemli millî bir vazife olduğunu anlamak ve ona göre çalışmak mecburiyetindedirler. Bu bakış açısına göre alınacak tedbirler, aşağıdaki maddelerde özetlenebilir:

1. Millî ordu teşkilatı ne kadar gizli kalırsa o kadar başarı vardır. Binaenaleyh bu teşkilatı da İslam cemaati teşkilatı şeklinde tesis etmek ve milleti İslam mabetleri etrafında birleştirerek hukukunun korunması gayesine dinî ve ruhanî talepler ile bir kutsallık vermek oldukça faydalı olacaktır.

2. Cami ve mescidi olan her köy ve mahalle, bir piyade takımı kabul edilerek bu takımın idaresi mescidin imamı, müezzini veya köyün hocası gibi şahıslara veya bu sıfatı takınacak olan fedakâr kişilere verilecektir. Miktarı pek fazla olacak takımlara komutan bulunması mümkün olamazsa terhis edilmiş becerikli çavuş ve başçavuşlardan istifade edilebilir.

3. Her nahiye merkezi bir bölük ve her kaza merkezi (vilayet ve liva merkezleri dâhil) bir tabur heyeti oluşturacaktır. Askeralma teşkilatı varsa askeralma başkanları tabur ve askeralmanın bütün subayları bölük komutanı olarak tayin edilir. Fakat bunların, yetkin olanlarla hemen değiştirilmesi çok önemlidir.

4. Cami ve mescitlere veyahut buralara civar gizli mahallere ya da kontrole tabi olmayan depolarda biriktirilmek üzere cephane ve diğer gerekli malzemeyi göndermek için hazırlıklara başlanacaktır.

5. Millî ordunun iskeletini, takım, bölük ve tabur teşkilatı oluşturacaktır. Sonra genel bir plan gereğince bunların seferberliği kolaydır.

6. Gönüllü müfrezeler saldırıya uğramış olan köy ve kasabayı müdafaa edemeyecek kadar zayıf ise mahalli heyetlerin uygun görmesi ile bu köy ve kasabalardaki millî ordu takımları gizli bir şekilde silah altına alınabilir.

7. Yerel idarelerin, mahalli heyetlerin ve askeriyenin millî teşkilata azami yardımı, başarının en büyük şartıdır.

Çalışmalar devam ediyor ve teşkilat yavaş yavaş genişliyordu. Birkaç ay pek büyük muhalefetle karşılaşıldıktan sonra Erzurum Kongresi ve bunu müteakip Sivas Kongresi toplandı.[3] Kayseri Livası Kuvayımilliye Komutanı bulunuyordum. Çevremde Kuvayımilliyeye karşı muhalefet çoğaldı. Hayatıma kasta kadar ileri vardılar. Sivas'taki Heyet-i Temsiliye Riyasetine mesele yazılı olarak ayrıntılı şekilde bildirildi. Muhaliflerden bir kısmını cezalandırmak maksadıyla bir heyetin Kayseri'ye gönderilmesi de istirham edildi. Alınan cevap şöyledir:

12 Ekim 1919 Sivas

28 Ekim 1919[4] tarihli mektubunuzu aldım. Millî mukaddes emeller için sarf ettiğiniz üstün gayretlerinize teşekkür ederim. Şu sırada oraya bir heyetin gönderilmesine imkân yoktur. Millî teşkilatın bütün köylere varıncaya kadar yayılması fevkalade mühim olduğundan memleketin selametini ilgilendiren bu hususun temini için vatanperverlikle çalışmalarınızın kâfi olacağını ümit ederim. Vatanperverce hizmetlerde bulunmuş olan Kâtipzade Nuh Naci Bey[5] ile Erciyes gazetesi sahibi Ahmet Hilmi Bey'e de selam ve hürmetlerimi bildirmenizi ve başarılarınızın devamını temenni ederim.

Mustafa Kemal

---

[3] Erzurum Kongresi 23 Temmuz- 7 Ağustos 1919, Sivas Kongresi ise 4-11 Eylül 1919 tarihleri arasında toplanmıştır. Zeki Sarıhan; Kurtuluş Savaşı Günlüğü, C II, TTK Yayınları, Ankara, 1994, s.1-31, 85-98.

[4] Tekelioğlu Sinan Bey'in, Dirlik gazetesinde yayımlanan hatıralarında bu tarih 28 Eylül 1919 olarak yazılmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın, Tekelioğlu Sinan Bey'e yazdığı yazının tarihinin 12 Ekim 1919 olduğu göz önüne alınacak olursa 28 Eylül 1919 tarihinin doğru olduğu değerlendirilmektedir. Bk. Tekelioğlu Sinan; "Adana Cephesi Hatıratımdan", Dirlik, 30 Nisan 1965, Yıl 2, Sayı 564 (Y.H.N.).

[5] Kâtipzade Nuh Naci (Yazgan): Kayseri ileri gelenlerindendir. Kozanoğlu Doğan ve Aydınoğlu Tufan Beyler, ilk göreve atandıkları günlerde, 1919 yılı Ekim ayı başlarında Sivas'tan Kayseri-Develi-Haçin-Kozan yolunu takip ederek Adana bölgesine geçmek üzere yola çıkmışlardı. Kayseri'de Kozan delegeleri ile buluşup birlikte Develi'ye geçeceklerdi. Fakat, Kayseri'de Kozan delegelerinin Develi'ye geçtiklerini öğrendiler. İlk gün bir handa kaldılar. Ertesi gün Nuh Naci Bey komutanları evine götürerek gizledi. Millî konularda görüşülebilecek bir kimse bulamadılar. Sadece Nuh Naci Bey'in kendilerine, direnişe yatkın biri olarak tanıttığı Jandarma Komutanı Yüzbaşı Ali Ratip (Tekelioğlu Sinan)'e Sivas Kongresi beyannameleri ile teşkilat nizamnamelerini vererek Develi'ye geçmişlerdir. General Osman Tufan; Kilikya Doğu Bölgesinde Millî Hareketler ve Kozan Sancağı ile Mülhakatının Kurtuluş Hatıraları, Bahar Matbaası, 1964, s.33, 34.

Her türlü muhalefet ve engellemeye rağmen gayretimi ve çalışmalarımı arttırdım. Köylere varıncaya kadar millî teşkilat meydana getirmeye çalıştım ve oldukça başarı da sağlanmaktaydı. Bu sırada Damat Ferit Paşa Hükûmeti tarafından Kayseri Jandarma Tabur Komutanlığına tayin edilen Binbaşı Selanikli Fahrettin Bey'in Kuvayımilliye ile alakadar olduğuma dair şikâyeti üzerine General Kole'nin[6] emriyle Jandarma Genel Komutanlığında kurulmuş olan özel komisyon kararıyla jandarmalıktan uzaklaştırıldım. Beş gün kadar Kayseri'de Askerlik Şubesinde bulundum.

12 Kasım 1919'da[7] Batı Kilikya Komutanlığına tayin edildim. Mersin dâhil, Seyhan suyuna kadar olan mıntıkaya Batı Kilikya[8] adı veriliyordu. Hemen bu mıntıkada millî bir ordu meydana getirmek üzere hareket etmem emredildi.[9]

Verilen talimatın özeti şöyleydi:

1. Batı Kilikya Cephesi Komutanlığı mıntıkası; Seyhan suyu (dâhil) batısı, Adana, Tarsus, Mersin (dâhil).

2. Mıntıka dâhilinde ilk arzu edilen şey Adana'da teşkilat yapmaktır.

3. Karaisalı mıntıkasından işe başlamak en uygun hareket olacaktır.

4. Teşkilatı Milliye Nizamnamesi'ne göre millî bir ordu teşkil edilecektir.

5. Mıntıka dâhilindeki Müslüman ahalinin silah ve cephane ihtiyacı karşılanacaktır.

---

[6] O dönemde yüzbaşı rütbesinde bulunan Coulet adındaki Fransız subayı, 23 Ocak 1919'da İtilaf devletleri tarafından işgal edilen bölgeye vali olarak atanan Albay Bremond'un yedi kişilik ekibiyle birlikte Mersin'e gelmiştir. Mersin'den trenle Adana'ya geçen Albay Bremond ve ekibi 2 Şubat 1919'da Adana hükûmet binasında Vali Nazım Bey ve devlet memurları ile tanıştılar. Hükûmet binasını askerî ve idari merkez edinerek karargâhı da buraya kurdular. Yüzbaşı Coulet bu karargâhta "askerî şef" olarak görev yapmış daha sonra da Tarsus'a Askerî Komutan ve Kaymakam olarak atanmıştır. Tarsus'ta kaymakamlık görevi yaptığı dönemde Fransız kuvvetleri arasındaki Ermeni İntikam Alayı gönüllüleri, Mersin'de olduğu gibi Tarsus'ta da Türkler aleyhinde çeşitli olaylar çıkarmışlardır. Kasım Ener; Çukurova Kurtuluş Savaşında Adana Cephesi, Türkiye Kuvayı Milliye Mücahit ve Gazileri Cemiyeti Yayınları, Ankara, 1970, s.31. Kemal Çelik; Millî Mücadele'de Adana ve Havalisi (1918-1922), TTK Yayınları, Ankara, 1999, s.69, 103, 104.

[7] Kemal Çelik eserinde 12 Kasım 1919 tarihinin yanlış olduğunu, Tekelioğlu Sinan Bey'in Aralık 1919'daki Komutanlar Toplantısı'ndan sonra görevlendirildiğini, dolayısıyla doğru tarihin 12 Aralık 1919 olduğunu yazmaktadır. Bk. Çelik; s.248.

[8] Kilikya'nın günümüzdeki adı Çukurova'dır (Y.H.N.).

[9] Emekli General Osman Tufan Bey hatıralarında bu atama ile ilgili olarak şunları yazmaktadır: "…Arkadaş intihap etmek için çok düşündük, münasip kimseyi hatırlayamadık. Kayseri'den ilk geçtiğimizde kongre beyannamelerini verdiğimiz Jandarma Yüzbaşısı Ratip, bu yüzden açığa çıkarılmış, millî gayreti, mağduriyetini mucip olmuş, jandarma idaresi tarafından tecziye edilmiş. Boş ve açıkta kaldığından Ratip'i teklif ettik. Kalem Reisi Erkân-ı Harp Miralay Emrullah itiraz etti. 'O, kaş yapayım derken göz çıkarır.' dedi. Ali Fuat Paşa da 'Bize böylesi lazımdır.' diyerek teklifimizi kabul buyurdular. Teklifim üzerine mıntıkam doğudan İskenderun Anabali dağları, batıdan Seyhan Nehri ile tahdid edildi. Bana 'Kilikya Şark Mıntıkası Komutanı' namı verildi. Ratip'e vazifesini tebliğ ettiğimiz zaman çok sevindi, Doğan ve Tufan isimleri ile vezinli olduğu için kendisine 'Tekelioğlu Sinan' dedik..." Tufan; s.49-50.

(a) Oluşturulacak bütün Kuvayımilliyeye lazım olacak silahlar.

(b) Öncelikle silahlandırılması gereken küçük müfrezeler için gerekli silahlar.

6. İçeride kalmak imkân haricinde kalırsa Bereketlimaden'e[10] gelinerek bilgi verilecektir.

7. Takma adınız "Tekelioğlu Sinan Bey"dir.

15 Kasım 1919-10 Şubat 1920

Bu sırada memleket büyük bir buhran içindeydi. Ağaçtan bile faydalanmak imkânsız denilecek bir derecede idi. Dünya Harbi'nin verdiği ümitsizlik hemen herkesin yüreğindeki vatan savunması endişelerini silmiş, koca bir milleti derin bir körlüğe ve korkunç bir uyuşukluğa sürüklemişti. Bundan dolayı Adana'ya gidecek arkadaş bulmakta çok büyük zorlukla karşılaşıldı. Kayseri Numune İlkokulu öğretmenlerinden yedek subay Kemal Efendi'yi -şimdi 14'üncü Piyade Tümenindedir- yanıma alarak tebdilikıyafet Niğde'ye hareket ettik. Niğde'de bazı noksanlarımızı tamamlamak için birkaç gün kaldık. Burada Süleyman Efendi isminde bir yedek subay da bize katıldı. Kozan Belediye Başkanı Sehlikzade Hasan Efendi de beraberindeydi. Dört arkadaş silahlı olarak Cenabıhakk'ın birliğine sığınarak geceleyin hareket ettik.

Adana çevresinde halk uyarılarak teşkilat meydana getirilmeye başlandı. Oduncu, kömürcü, boyacı ve amele sıfatıyla Adana'ya ve diğer kaza ve livalara gidilerek düşmanın konuşu ve kuvveti hakkında esaslı malumat elde edildi.

Karaisalı halkının genel düşüncesinin memleket menfaatleri ile pek uygun olduğu görüldüğünden silahsız teşkilat meydana getirildi. Aynı zamanda da halkın ileri gelenlerinden şahsımı tanımayan hemen hiçbir kimse kalmamıştı. Artık silah getirtilmesine başlanacağı bir sırada hâlen Adana Mebusu olan Eski Karaisalı Müftüsü Hacı Abdullah Efendi'nin Fransızlara şikâyette bulunduğunu öğrendik. Üzerimize gönderilmek üzere Kaptan Şöveye komutasında 350 kişilik bir müfrezenin Adana'dan yola çıkarıldığı, aynı zamanda diğer mahallere de takip müfrezeleri çıkararak belli başlı geçit mahallerinin geceleyin tutulması emri verildiği, bu gece hududu geçemeyecek olursak yakalanma ihtimalinin mevcut olduğuna dair Karaisalı Kaymakamı Cemil Bey'in yazısı alındı. Silahlı bir kıtaya sahip olmadığımızdan karşı koymanın imkânsız olduğu değerlendirilerek hareket edildi. Bize kılavuzluk görevini üstlenmiş olan Adana'nın Kamışlı nahiyesi Hamidiye köyü ahalisinden Jandarma Ali'nin yol göstermesiyle, geçitleri tutmuş olan Fransız müfrezelerinin pek yakınlarından, karla kaplı Karanfil ve Toros silsilelerini binbir zorlukla aşarak Türkiye toprağına geçip Brastal köyüne geldik.

Burada Ermeni eşkıyası zannedilerek sabahleyin kollarımız bağlanıp kar ve çamurda yaya olarak tüfek dipçiği altında Kilisehisar'a getirildik. Orada

[10] Bereketlimaden: Niğde'nin Çamardı ilçesi. Tahir Sezen; Osmanlı Yer Adları, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2006, s.77.

durumumuz anlaşılarak serbest bırakıldık. Adana çevresinde kuvvetsiz teşkilat yapmak için ahalinin elindeki tüfeklerin alınması gerektiği; ancak böyle bir durumun da ahalinin ezilmesine sebep olacağına dair Heyeti Temsiliyeye bir rapor gönderildi. Bunun üzerine Niğde'den kuvvet tedarik ederek hemen mıntıkaya hareket edilmesi, Hacılı köyünde -Karaisalı kazasına tâbidir- gizlenerek teşkilat çalışmaları tamamen bittikten sonra harekete geçilmesi, bu süre içinde kesinlikle Fransızlara taarruz edilmemesine dair emir aldım ve hareket ettim.

2 Şubat 1920-22 Mart 1920

Çok gayret edilmesine rağmen Niğde'de kuvvet toplamaya imkân bulamadım. İkiyüzlü bir siyaset takip eden 11'inci Tümen Komutanı Mümtaz Bey[11] bu hususta büyük bir engel teşkil ediyordu. Kendisini şikâyet ettim. Madenlileri geçen defaki harekâtımda teşkilata daha uygun bulduğum için birkaç defa kar tipileri içerisinde pek büyük zorluklarla Maden'e[12] gittim. Bir miktar kuvvet tedarik ettim. Şikâyetim üzerine, bana yardımcı olmaya zorlanan 11'inci Tümen Komutanı tarafından yapılan davet üzerine tekrar Niğde'ye döndüm. Boyacı, hamal ve buna benzer kişilerden 100 kişi tedarik edildi ve bunlar silahlandırıldı. 11'inci Tümenden her nefere yüzer mermi alınabildi. Yedek cephane almakta başarılı olunamadı. Teşkilatın ikmalinde maruz kaldığım bu ilk zorluk, mühim bir kuvvet toplayıncaya kadar pek uzun bir zamanın geçeceği ve bu süre içinde düşmanın varlığımızdan haberdar olarak oluşum hâlinde iken bizi bastırıp imha edeceği ihtimallerini düşündürmüştü. Bu endişeli düşüncelerle atıl bir hâlde beklemektense mevcut 100 kişilik kuvvetle faaliyete geçmeyi, elde edilecek ufak tefek başarıların sağlayacağı sevinçle teşkilatı bir an evvel ikmal etmeyi kararlaştırdım. Aldığım emre aykırı olarak bu hususstaki maddi ve manevi sorumluluğu omuzlarıma yüklendim.

22-24 Mart 1920

Tedarik edilen 100 kişilik kuvvetle Niğde'den hareket edildi (Hava soğuk, fırtınalı ve karlı. İaşe, yedek erzaktan). İstihkâm Üsteğmen Mustafa Efendi ile İstihkâm Teğmen Cemal Efendi[13] de emrime verildiler. İstihkâm Teğmen Cemal Efendi, Çiftehan civarındaki Ulukışla Müfrezesine gönderildi.

---

[11] Hasan Mümtaz (Çeçen): 1876'da İstanbul'da doğdu. Temmuz 1890'da girdiği Harp Okulundan 1309-P.99 sicil numarasıyla 1893'te mezun oldu. 1920'de 11'inci Tümen Komutanı olarak atandı. İstiklal Harbi'ne (Büyük Taarruz hariç) 57'nci Tümen Komutanı olarak katıldı. 1922'de Trakya Jandarma Bölge Müfettişi, 1923'te Divanıharp üyesi olarak görev yaptı. Daha sonra açığa alındı. Albay rütbesindeyken 1931'de emekli oldu. 3 Kasım 1941'de vefat etti. İsmet Görgülü; On Yıllık Harbin Kadrosu, TTK Yay., Ankara, 1993, s.153-154. Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri, C I, Gnkur. ATASE Bşk.lığı Yay., Ankara, 2009, s.319-320.

[12] Maden: Bereketlimaden; Niğde'nin Çamardı ilçesi. Sezen; s.77.

[13] Cemal (Ziyal) Efendi: 1898 yılında Balıkesir'de doğdu. Babası Bekir Sıtkı Efendi'dir. Cemal Efe olarak tanındı. Kuleli Askerî Lisesini bitirdikten sonra 1 Ekim 1918'de teğmen, 10 Ekim 1920'de üsteğmen oldu. Adana cephesinde gösterdiği yararlık ve başarıdan ötürü, arka arkaya rütbesi yükseltilen Cemal Efe, 1924'te yüzbaşı, 1935'te binbaşı, 1942'de yarbay ve 1946 yılında albay olduktan sonra 1950'de emekliye ayrıldı. "Ziyal" soyadını alan Cemal Efe, 1955 yılında Balıkesir'de vefat etti. Ener; s.86.

Adana'dan Teğmen Besim[14] komutasında firar ederek iltihak eden 20 kişilik jandarma süvari müfrezesi de beraberdi (İaşe köyden, hava soğuk, karlı ve tipiliydi.). Üçkuyulu gediğinde kar tipisine maruz kalınarak pek büyük zorluk çekildi. Bereketlimaden'e ulaşıldı. Gece, Maden'de geçirildi. Çeşitli kışkırtmalar sebebiyle geceleyin silahlı 30 neferimiz firar etti.

25 Mart 1920

Hareket emri verildi. Niğde'den toplanılan efrat hareket etmekten kaçındılar. Esasen bu kuvvetten pek de hizmet beklenmiyordu. Fakat Adana çevresinde bunları değiştirmek fırsatı vardı. Yapılan nasihatler ve verilen sözlerle harekete geçirildiler. Öğle zamanı Adana hududu geçildi. Teğmen Besim komutasındaki süvari müfrezesi Cevizli'de bulunan ilk jandarma karakolu ile çatışmaya girdi. Bir miktar piyade de süratle çatışma mahalline yetiştirildi ve karakol düşürüldü. İkinci karakol da aynı tarzda düşürüldü. Kamışlı nahiye merkezine bir miktar takviye kuvvet gelmiş olduğuna dair haber alındı. Söz konusu yer de çatışma sonrasında zapt edildi. Süvari müfrezesi Fındıklı Karakolunu ele geçirdi. Müfreze geceyi bu civardaki köylerde geçirmek üzere taksim edildi (İaşe, Kamışlı nahiyesinden temin edildi. Hava ılıman.). İleride bulunan süvari müfrezesine Fındıklı Boğazı'nı kapatması emredildi. Ahaliye aşağıdaki beyanname neşredildi. Akşamüzeri bütün Kamışlı nahiyesi denetimimiz altına geçmiş bulunuyordu.

Muhterem Müslüman Ahaliye

> On iki aydan beri medeniyetin, sevgili Adana'mız halkına reva gördüğü zulme, Cenabıhakk'ın birliği ve Hz. Muhammed'in manevi yardımlarıyla son vermek üzere işte bugün büyük bir azim ve imanla, vatan aşkıyla donanmış olarak bu mukaddes toprağa girdik. Hükûmet işlerinin idaresinde gösterilecek en küçük rehavetin cezasını pek ağır şekilde vereceğim. Osmanlı Hükûmetinin kanunları ve nizamları tamamen yürürlükte olacaktır. Bütün ahalinin ırzı, malı ve canı emniyet altında bulunacaktır. Irz, namus ve cana taarruzda bulunan, sataşan ve tecavüz eden her kim olursa olsun hemen idam edilecektir. Hükûmet idaresi şimdilik tarafımdan sağlanacağından bütün hükûmet yöneticilerinin benimle düzenli şekilde irtibat kurması çok önemli ve gereklidir.

[14] Besim (Albayoğlu): 1900'de Adana'da doğdu. "Alaybeyzade" adı ile tanınan Hüsnü Bey'in oğludur. İlkokulu Adana'da okudu. Daha sonra Fransız okulunda son sınıfa kadar devam etti. Birinci Dünya Savaşı'nın bitiminde, yaşını iki yaş büyüterek Fransız Kolejinden ayrıldı ve cepheye gönüllü gitti. İlk görevi Adana'nın Ceyhan ilçesine bağlı nahiyelerde geçti. Fransızların Çukurova'yı işgali üzerine Millî Mücadele'ye katıldı. Albayrak Süvari Müfrezesi Komutanlığı yaptı. Belemedik'e yapılan baskında Fransız Komutanı Mesnil'in eşini esir aldı. Daha sonra Karboğazı'nda yapılan baskında teslim olmak isteyen Fransız Komutan Mesnil ile görüştü ve teslim müzakereleri sırasında bizzat tercümanlık görevini üstlendi. İki taraf arasında yapılan protokolün Fransızca kısmını hazırladı. Adana ve çevresindeki mücadeleden sonra Batı Cephesi'ndeki muharebelere katıldı. "Albayoğlu" soyadını alan Besim Bey, 1957 yılında İstanbul'da vefat etti. Taha Toros; Kurtuluş Savaşı'nda Çukurova, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s.335, 336.

Hak ve adaletten tamamen mahrum İlk Çağda ve Orta Çağda bile emsali görülmeyen barbarlıkları medeniyet maskesi altında mazlum Müslüman ahaliye reva gören zalim ve hunhar Fransızlar tarafından resmî dairelere asılmış olan Fransız bayrakları indirilerek bütün devlet binalarına ve resmî dairelere Osmanlı bayrağı çekilecektir. Her kaza ve nahiyedeki en küçük köylere varıncaya kadar silahlı ve silahsız herkes hazırlık yaparak emrime amade bir hâlde bulunacaklardır. Jandarma komutanları memleketin asayiş ve inzibatından sorumlu olduklarından bu hususun temini için çalışacaklardır.

Batı Kilikya Cephesi Komutanı
Tekelioğlu Sinan

26-27 Mart 1920

Gece bu muhitte geçirildi. Beraber getirilen efrat arasında olup da kendilerinden yararlanılmayacakların yerine ahaliden liyakatli olanlar alındı, diğerleri serbest bırakıldı. Pozantı istikametine bir keşif kolu gönderildi. Akşamüzeri düşmanın Pozantı'ya takviye birlikler alarak taarruz hazırlığında bulunduğu anlaşıldı. Bunun üzerine Çiftehan civarlarında bulunan diğer müfrezemize Akköprü'yü mutlaka elde ederek düşmanın sol yan ve gerilerini tehdit etmesi emredildi. Beraberimdeki müfrezelerde isyan emareleri görüldü ise de bastırıldı. Halka, geriden bir tümen ile bir süvari alayı ve bir topçu alayımızın geldiği, bunların hemen Adana istikametine hareket ettirildiği ilan edildi.

27/28 Mart gecesi Çiftehan civarındaki müfrezenin yaptığı baskın esnasında bir Fransız bölük komutanının ölmesi düşmanı fena hâlde endişelendirmiş ve Pozantı'ya çekilmeye mecbur etmişti. Bu sayede karşımızdaki düşmanın taarruzu akamete uğratılmış ve toprak tünele (Pozantı'ya 1 km mesafedeki birinci tünel) kadar olan saha elde edilmiştir. Diğer bir kuvvet de Fındıklı üzerinden Gökbez köyüne gönderilerek Pozantı civarında hafif bir cephe oluşturuldu. 27/28 Mart gecesi düşmanın Gökbez cephesindeki ileri karakoluna başarılı bir baskın yapıldı. Bu süre içinde dört karakoldan ele geçirilen 120'den fazla silahla bir müfreze daha kuruldu.

28 Mart 1920

Pozantı cephesinde 100 kişilik bir kuvvet bırakıldıktan sonra öğleüzeri, iade edilmek şartıyla ahaliden hayvan tedarik edildi (İaşe ahaliden temin edildi.). Hayvanlara hafif eşya yüklenerek seri bir yürüyüşle Kolçak üzerinden Karanfil Dağı patikası takip edilerek gece Gerdibi köyüne gelindi (Mesafe dokuz saattir.). Teğmen Besim Efendi komutasında 20 kişilik bir süvari müfrezesiyle Yeniköy'deki jandarma karakolu bastırılarak efradı esir edildi.

29 Mart 1920

Sofulu köyüne bir müfreze sevk edilerek burada bulunan jandarma karakolundakiler de esir edildi. Karargâh Sofulu'ya nakledildi. Jandarma karakollarını basmak suretiyle elde edilen silahlarla küçük müfrezeler

kuruldu. Böylelikle ahalinin morali de arttırılıyordu. Ahalinin sevinci ve neşesi çok yüksekti. Karsantı nahiyesinin zapt edilmesi çok önemliydi. Bu suretle en kısa zamanda önemli bir varlık gösterilerek düşmana kuvvetimizi en iyi şekilde göstereceğimiz umularak şu emir verildi:

29 Mart 1920
Saat öğle 12[15]

Komutanlık Emri

1. Süvari müfrezesi Yeniköy'den, Vahdi ve Doğan Bey müfrezeleri Sofulu'dan şimdi Karsantı'ya hareket edecekler ve Karsantı'yı zapt edeceklerdir. Öncelikle teslim olmaları istenecek, aksi takdirde çarpışmaya girişilecektir.

2. Ben karargâh müfrezesiyle şimdi hareket ediyorum.

3. Ağırlıklar[16] ve Kemal Efendi Müfrezesi Sofulu köyünde kalarak emir bekleyeceklerdir.

Batı Kilikya Cephesi Komutanı
Tekelioğlu Sinan

Akşamüzeri Sofulu'dan hareket edildi. Çok sayıda sopalı ve av tüfekli ahali de bize katıldı. Bu suretle mevcudumuz pek fazla görünüyordu. Akşam Karsantı'ya ulaştık. Teslim teklifini kabul etmediklerinden dolayı dört taraftan sarılmış olan Karsantı'da muharebe başladı. Telgraf hatları kesildi. Gün ağarırken Karsantı geri alındı. Fransızlar tarafından subay rütbesine terfi ettirilen Ali Rıza adlı çavuşun forması söküldü. Kaybımız yoktur. Yalnız bir yaralımız vardır.

[15] Eserde geçen saatlerde çoğunlukla alaturka saat sistemi esas alınmıştır. Hicri kamerî takvimde aylar hilal doğarken yani güneş ufukta batarken başlar. Yeni ayla birlikte yeni bir gün başlar ve güneşin alçalarak üst kenarının ufuk çizgisine teğet hâle geldiği an, saatin 12.00 yahut 00.00 olduğu kabul edilir. Güneşin battığı anın yani akşam ezanından başlayan saatin yeni günün başlangıcı kabul edildiği bu saate "alaturka" ya da "ezani" saat adı verilir. Bir sonraki güneş batışına değin geçen süre iki 12 saatlik dilime ayrılır; yani gün, iki kez 12 saatlik çevrim yaptıktan sonra ertesi gün günbatımında sona erer. Dolayısıyla başlayan gece geçmiş güne değil yeni güne ait sayılır. Bu sebeple hicri takvime göre, kutsal kabul edilen cuma geceleri ile miladi takvimin perşembe, kandil ve bayram geceleri de yine bir gün öncenin gecesine rastlar. Bu zaman tanımında günün başlangıcı değişmekte, ancak gün boyunca bir saatlik süre aynı kalmaktadır. Yılda iki kez (21 Mart ve 21 Eylül) gece gündüz süreleri birbirine eşit ve 12 saattir. Gündüzler yaz aylarında uzamakta, kış aylarında kısalmaktadır. Günler mevsime göre uzayıp kısaldığı için alaturka günün, bugün kullanmakta olduğumuz (alafranga) saatte belli bir başlangıcı yoktur. Ancak belli bir yerde, yılın her günü için, alaturka saati alafranga saate çevirme çizelgeleri düzenlenebilir. Atilla Bir – Mustafa Kaçar; "Saat", TDV İslâm Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 35, İstanbul, 2008, s.322-323. Mehmet Zeki Pakalın; Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C I, İstanbul, Millî Eğitim Basımevi, 1993, s.580.

[16] Ağırlık: Cephane, istihkâm, sağlık gereçleri ve erzak malzemeleri ile subaylara ait eşyalar ve yedek koşum beygirleri, birliklerin ağırlıklarını oluşturmaktaydı. Bu ağırlıklar; *küçük ağırlıklar*, yani birliklerin muharebe sırasında bile ihtiyaç duyacakları malzemeler ile *büyük ağırlıklar,* yani konak ve ordugâhlarda ihtiyaç duyulan malzemelerden ibaret olmak üzere iki sınıfa ayrılmaktaydı. Tuncay Öğün; Kafkas Cephesinin 1. Dünya Savaşındaki Lojistik Desteği, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 1999, s.215.

30 Mart 1920

Teşkilat takviye edildi ve asker istirahat ettirildi. Nahiyeye, bize yardımcı olan Kidiroğlu Ali Ağa adında bir kişi müdür olarak tayin edildi. Gerek bu kişinin gerekse nahiye Kuvayımilliye Komutanlığına tayin edilen Yusuf Çavuş'un nahiyedeki nüfuz ve mevkisi dolayısıyla birçok silahlı ve silahsız efrat tekrar birliklere katıldı. Nahiyenin emniyet ve asayişi pekiştirildi. Kamışlı nahiyesinden tedarik edilen hayvanlar iade edildi. Ahali ve tahtacıların ellerindeki hayvanlar iade edilmek üzere alındı. Karaisalı'ya süratle yetişebilmek için birlikler süvariye dönüştürülerek hareket edildi.

Karsantı'ya dokuz saat mesafede bulunan Köpekli köyüne gelindi. Yolculuk sırasında birliklere yandan ateş açan 12 silahlı Rum yakalanarak etkisiz hâle getirildi. Gece, Köpekli köyünde geçirildi.

31 Mart 1920

Sabaha karşı Köpekli'den hareket edilerek Karaisalı'ya doğru ilerlendi. Hacılı köyünde ahali büyük bir şevkle birliğimizi karşılayarak yemek yedirdiler. Burada biraz istirahatten sonra Karaisalı istikametinde harekete geçildi. Karaisalı'da halk ve jandarmalar tarafından karşılandık.

1 Nisan 1920

Karaisalı'da teşkilat çalışmalarına devam edildi. Ayrıca General Dofyo'ya[17] bir hafta içinde işgal ettiği Adana çevresini tahliye etmesi tebliğ edildi. Telgraf hattı tahrip edildi.

2-5 Nisan 1920

Karaisalı'da teşkilat çalışmalarına devam edildi. 2/3 Nisan gecesi Hacıkırı kuşatıldı. Fransız Komutanına teslim olması tebliğ edildi. Teslim olmaktan kaçındıkları için muharebe başladı. Hacıkırı Fransız Komutanına gönderilen yazı aşağıdadır:

Hacıkırı Fransız Komutanlığına

> Müslüman ahali, Fransız Komutanlığının yanlış uygulamaları neticesinde maruz kaldıkları ve hâlen de devam eden zulüm ve işkenceden galeyana gelerek Kuvayımilliyeyi teşkil etmiştir. Bu Kuvayımilliye birlikleri de Hacıkırı'yı kuşatmıştır. Türklerin himayesine sığınmanızı ve boş yere kan dökülmesine gerek kalmadan teslim olmanızı tebliğ ederim.
>
> Sinan

[17] General Dofyo (General Dufieux): 1873 yılında Mascara'da doğdu. Harp Okulunu bitirdikten sonra 1893'te teğmen oldu. 1913 yılında Fas'ta General Goro'nun komuta ettiği askerî birliklerde görev aldı. 1914'te General Joffre'nin refakatinde bulundu. Adana ve çevresinin Fransızlar tarafından işgalinde tümen komutanlığı yaptı. 1926 yılında Fas'taki çarpışmalarda bulundu. 1931-1938 yılları arasında Yüksek Harp Okulu Komutanlığı ve Ordu Müfettişliği yaptı. Almanların İkinci Dünya Savaşı'ndaki Fransa üzerine yüklendiği sırada Mareşal Petain'in maiyetinde çalıştı. 1959 yılında Paris'te öldü. Toros; s.343, 344.

Efradımız başlangıçta bozulmuşsa da sonradan korkak efrat geri alındı. Bunların yerine yerli ahaliden cesur olanlar sevk edildi ve tekrar taarruza geçildi. Düşmanın Hacıkırı'daki kuvveti 100'ü nizamiye efradı olmak üzere 1000'den fazlaydı. Buna karşılık bizim kuvvetimiz ancak 300 silahlı ve 2000 silahsız efrattan ibaretti. Burada hizmet eden komutanlarımız Yedek Teğmen Kemal, Yedek Teğmen Besim Efendilerle Karaisalılı Halil Ağa, Kuşçulu Reşit Ağa ve Mersin Grubundan Adil Beylerden ibaretti. Üç gün devam eden muharebeden sonra Hacıkırı zapt edildi. Üç şehit, beş yaralı verildi. Fakat düşmandan hiçbir kimse kurtulamadı. Aynı zamanda Pozantı'nın güneyinden hat tahrip edilerek Belemedik'ten Pozantı'ya gitmekte olan birkaç vagondan ibaret düşman treninin devrilmesi sağlandı. Karaisalılı Hacı Osman komutasındaki 20 kişilik müfreze ile tren hattı Durak İstasyonu ile Yenice İstasyonu arasında bulunan Yaramış Köprüsü -en son tarafımızdan tamir edilen köprü- havaya uçuruldu. Durak İstasyonu ele geçirildi. Hacıkırı istikametinden gelen bir zırhlı tren muhafızlarıyla burada çıkan çatışmada sekiz Fransız neferi öldürüldü. Bu suretle Fransızların moralleri bozulmuş ve ahalinin morali yükselmiştir. Elde edilen silahlarla müfrezeler teşkil edilerek Karayayla ile Çakıt vadisinin güneyinde Adana'ya doğru cephe oluşturuldu.

6 Nisan 1920

Pozantı cephesinde Cemal Efendi komutasında sevk edilen bir müfreze ile Kadirhan ve Çamalan zapt edildi.

7-8 Nisan 1920

Elinde bulunan kuvvet mevcudu 60'ı bulan Hacı Osman Efendi'ye Kelebek'i ele geçirmesi için emir verildi ve Kelebek gece kuşatıldı. Teslim olmasına dair düşman komutanına yapılan tebliğ üzerine Kelebek teslim alındı. Durak civarında yaralanan bir subay, 20 Fransız neferi ile bir kısım Rum ve Ermeni halk Karaisalı'ya getirildi. Cephenin sağ cenahı Kavaklı ve Eshâb-ı Kehf'i[18] de kapsayacak tarzda uzatıldı. Sol cenahımızda boş kalan; fakat bizim için pek önemli olan Seyhan Nehri'nin doğusundaki sahada Adana-Misis tren hattının kuzeyindeki yukarı hat (Adana-Kozan şosesine kadar) tutuldu. Pozantı da hafif bir tarzda kuşatıldı. Ahalide şevk ve gayret pek fazlaydı. Her tarafta gösteriler, şenlikler yapılıyordu. Karaisalı kazası halkının tarihte emsali görülmeyen fedakârlıkları zikre şayandır. Bu kaza halkının millî mücadeleye sevk edilmesi hususunda en önemli etken Müftü

[18] Eshâb-ı Kehf: Bu Eshâb-ı Kehf Tarsus yakınlarındadır. Mağara arkadaşları manasına gelmektedir. Kur'an-ı Kerim'de "Kehf" suresinde bu kişilerin hikâyesi özet bir şekilde anlatılır. Eshâb-ı Kehf mağarasının yeri olarak Tarsus, Afşin, Selçuk, Elbistan gibi pek çok yerin adı geçmektedir. Bunlardan en meşhuru Tarsus'taki mağaradır. Günümüzde Türkiye'deki önemli ziyaret yerlerinden birisidir. Eshâb-ı Kehf, ülkemizde genelde "Yedi Uyuyanlar" olarak bilinir. Türk Dünyası Ortak Edebiyatı – Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü, C 1, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001, s.219, 220.

Hacı Mehmet Efendi,[19] eşraftan Karahüseyinzade Süleyman Bey,[20] Menemenci Adil ve Halil Ağa'dır. Bu şahısların çaba ve gayretleriyle akıl ve hayalin kabul edemeyeceği bir tarzda, eli silah tutan çoluk çocuk, genç ve ihtiyar herkes cepheye koşmaya başladılar. Cephenin gerisinde de eski muharebe devirlerinde olduğu gibi erzak ve cephane getiren kadınlar görülüyordu.

Hacıkırı'dan Reşit Ağa komutasındaki müfreze Kuşçular'a sevk edildi. Orayı savunanların inatla karşı koymalarına rağmen tamamen etkisiz hâle getirilerek Kuşçular da geri alındı. Öteden beriden Karaisalı'ya getirilen gayrimüslim erkek ve kadınların burada rahatça yaşamaları için gerekli şartlar sağlandı.

Belemedik'in düşürülmesi maksadıyla aşağıdaki emir verildi:

Hacıkırı
8 Nisan 1920

Cephe Emri

1. Sağ Cenah Grup Komutanı Vahdi Efendi ile Mersin Grubundan İbrahim Efendi, müfrezeleriyle Belemedik'i zapt etmekle görevlidirler.

2. Komutanlar, emirlerindeki birlikleri disiplin altına alarak Belemedik hastanesi eşyasıyla, yabancı şirketlere ait eşya, kasa, aletler ve edevat, debboy[21] ve erzak ambarlarıyla hayvanların kaybolmasına meydan vermeyeceklerdir.

3. Yağmacılığa cüret edenler ile ikinci maddede belirtilen eşyanın kaybına sebebiyet verenler hemen idam edileceklerdir.

4. Belemedik'te ele geçecek olan muhtelif dinlere mensup ahalinin mal, can ve ırzları emniyet altında bulundurulacaktır.

5. Bu emir bütün birlikler ile Vahdi ve İbrahim Efendilere tebliğ edilmiştir.

Sinan

[19] Müftü Hacı Mehmet Efendi: 1866 yılında Adana'nın Karaisalı ilçesinin Çorlu köyünde doğdu. Babası Mustafa Efendi'dir. Kendisi din öğrenimi gördü ve bir süre müderris olarak görev yaptıktan sonra 1912-1958 yılları arasında Karaisalı Müftülüğü görevinde bulundu. Adana Millî Mücadele tarihinde, vaazları ve teşvikleri ile büyük emeği geçti. "Aldatmaz" soyadını aldı. 1958 yılında emekliye ayrılan Hacı Mehmet Aldatmaz, 18 Ocak 1963'te Adana'da vefat etti. Ener; s.67.

[20] Karahüseyinzade Süleyman Bey: Adana'nın Karaisalı ilçesinin Kırıklı köyünde 1864 yılında doğdu. Babası Ömer Bey'dir. "Karahüseyinzade" diye anılırdı. Çiftçilikle uğraşan Süleyman Bey, 1923'te Kırıklı'da vefat etti. Ener; s. 89.

[21] Debboy: Silah, giysi gibi asker eşyası ambarı. Türkçe Sözlük; TDK Yayınları, Ankara, 2005, s.480.

Batı Kilikya Genel Komutanlığına

30 neferden oluşan Ermeni çetesi Dumlu Kalesi'ni tutmuştur. Bir kısım Ermeni kuvveti de Müslüman köylerini yakmaktadırlar. 500 kişilik bir müfrezemiz Dumlu'yu kuşatmıştır. Şimdiye kadar iki yaralımız vardır.

Tatık'ta Emirfakızade Mehmet

Pozantı cephesi tekrar takviye edildi ve ikinci bir makine daha raydan çıkarıldı. Yaramış Köprüsü civarına gelen zırhlı tren himayesinde Fransız müfrezesiyle muharebe başlamıştır.

Genel Komutanlığa

Fransızlar Mersin'den Adana'ya ve Tarsus'a gece gündüz trenle kuvvet ve mühimmat sevk etmektedirler. Düşmanın moralini kırabilmek için tren hattını tahrip etmek istiyorum. Emrinizi beklerim.

Belankeş Takım Komutanı
Osman

Cevap

Şimdiye kadar gösterdiğiniz vatan sevginizden dolayı bu hareketi izin almadan da yapabilirsiniz. Hemen söz konusu hattı tahrip ederek bildiriniz.

Sinan

Belemedik öğle zamanı kuşatıldı. Fransız Komutanına teslim olması için aşağıdaki teklif gönderildi:

Belemedik Fransız Komutanlığına

Türkler öteden beri Fransızlara karşı beslemekte oldukları içten saygıyı şimdi de muhafaza etmektedirler. Kilikya'da Ermenilerin icra etmekte oldukları zulme tahammül edemeyen Türkler, bu acı esaretten kurtulabilmek için silaha sarılarak Kilikya'nın önemli kısımlarını tekrar ele geçirmekte başarılı olmuşlardır. Herkesin mal ve canı emniyet altında olmak şartıyla kan dökülmesine meydan verilmeden teslim olmanızı insaniyet adına tebliğ ediyorum.

Sinan

8/9 Nisan gece yarısına kadar Yaramış civarında harp devam etmiş ve Fransızlar başarıyla püskürtülerek Yenice'ye 10 km mesafeye kadar yaklaşılmıştır.

9 Nisan 1920

Belemedik'teki düşman teslim olmaya yanaşmadığından sabaha karşı muharebeye başlandı.

Genel Komutanlığa

Dumlu Kalesi'ne gelen Ermenilerden birkaçı hariç olmak üzere tamamının çatışma neticesinde etkisiz hâle getirildiği arz olunur.

Müfreze Komutanı
Nuri

Kötülük ve melanet yapmak maksadıyla Abacılar civarına gelen Ermeni çetesi tamamen etkisiz hâle getirilmiştir. Belemedik'e bizzat hareket edildi. Akşamüzeri Belemedik'in üç siperi alındı. Cephane pek azdı. 11'inci Tümen yardım etme emrini aldığı hâlde cephane vermek hususunda zorluk çıkarıyordu. Pozantı cephesinden alınan rapor şöyledir:

Genel Komutanlığa

Ulukışla Kuvayımilliyesi Pozantı'nın batı sırtlarındadır. Niğde'den gelen Yusuf Efendi Müfrezesiyle irtibat sağlandı. Demir yolları tahrip edildi. Gülek Boğazı kesildi. Pozantı kuşatıldı. O tarafa iki sandık cephane gönderilmiştir. Düşman tahkimatla meşguldür. Tahkimatı müfrezelerimiz engellemektedirler. Karşımızda düşmanın iki cebel topu vardır.

Müfreze Komutanı
Tevfik

Genel Komutanlığa

7 Nisanda hat boyundan firar eden sekiz Fransız neferi ve 30 silahlı Ermeni ile aramızda meydana gelen çarpışmada söz konusu kişiler teslim olmaya yanaşmadıklarından etkisiz hâle getirilmişlerdir. Son 24 saat içinde Sol Cenah Grubu mıntıkasında bundan başka bir vukuat olmamıştır. Alınan emir gereğince hiç kimsenin Adana'ya gitmesine izin verilmemektedir. Adana'dan iltica eden jandarmalar merkeze sevk edildiler. Adana'dan gelen şahısların ifadelerine göre Şakirpaşa istikametine düşman tarafından tahminen 250-350 kadar piyade kuvveti sevk edildiği anlaşılıyor. Adana'ya giden salların engellenmesinden ötürü Fransızların odun ihracı ve askerî sevkiyatı sonuçsuz kalmaktadır. Bunun sebeplerini anlamak üzere Fransızların grubumuz istikametine 9 Nisanda 50 kadar süvarinin hareket etmek üzere olduğu ve bunların cephe hedeflerinin bilinmediğine dair malumatı Menekşekaşı ahalisinden güvenilir bir şahıs ihbar etmiştir. Adana'da Arap kavminden Emekli Jandarma Binbaşı Mehmet Efendi tarafından 250 kadar Arap gönüllüsü kaydedildiği, bunlara

yalnız silah dağıtılmadığı, Türklerden Arapçaya aşina olanların da bu müfrezeye kaydedilmekte olduğu ve müfrezenin silahlandıktan sonra Kuvayımilliyeye katılacağına dair haberler alınmıştır.

Adana'da mevcut Rum ve Ermeniler üç kısma ayrılmışlardır. Bunlar; bir kısmı Kuvayımilliyenin şehre girişinde silah atmayarak teslim olmak isteyenler, diğer kısmı Türklerle iş birliği yapmak isteyenler ve üçüncü kısım da Türklere karşı inatla sonuç alıncaya kadar savunmak düşüncesinde olanlar. Kelebek'ten kaçmayı başarmış olan üç Hristiyan, Kuvayımilliyenin kuvvetinin 60.000 civarında olduğunu ve bu kuvvetten bir kısmının Pozantı'yı kuşattığını Fransız Komutanına ihbar etmişlerdir. Fransızlar Adana'da Rumlara ve Ermenilere silah dağıtmaktadırlar. Rumların birçoğu bunları kerhen kabul etmektedir. Adana ile Karataş arasında 10 yük otomobili sürekli işlemektedir. Gerek Adana gerekse civar köyler halkı, Kuvayımilliyenin bir an evvel gelmesini beklemektedirler. Fransızların kasaba dâhilindeki kuvvetleri pek azdır ve moralleri de bozuktur. Hükûmet Konağına ve köprü başına makineli tüfek yerleştirilmiş, konağın kapı ve pencerelerine kum torbaları konularak savunmaya elverişli bir hâle getirilmiştir. Dağınık bir hâlde ötede beride mevcut cephanelikleri saray içerisine (Hükûmet Konağı) getirdikleri, Gavurköy ve kışla civarında bulunan cephane depolarındaki cephanelerinin tamamen içeriye nakledilmiş olduğu arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Mahmut

Belemedik'teki siperlerin düşüşüne dair Müfreze Komutanlığından alınan rapor:

Genel Komutanlığa

Kuvvetimle ve diğer taraf kuvvetleriyle birlikte hareket ederek düşmana taarruz ettim. İki siper ele geçirildi. Diğer taraf istihkâmlarını tahrip için cephaneye çok ihtiyaç vardır. Elde ettiğimiz un, arpa ambarının nakli için gerekli tedbirler icra edilmekte ise de bu faaliyet kuvvetimizi azaltacağından uygun görülmemiştir. Ekecek yoluyla bir miktar kuvvet gönderilmesi arz olunur.

Müfreze Komutanı
Aktaşlı Ali

10 Nisan 1920

Düşmanın Belemedik'te 9/10 Nisan gecesi sabaha yakın yaptığı huruç[22] dolayısıyla başlayan muharebe, düşmanın tamamına yakınının etkisiz hâle getirilmesini ve Belemedik'in düşürülmesini sağlamıştır.

[22] Huruç (hurûc): Çıkış, çıkma; dışarı çıkma; ayaklanma. Ferit Devellioğlu; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi, Ankara, 2003, s.384.

Disiplinsiz efradın yağmalama yapmasına engel olunamadı. Onları yağmaya teşvik eden Müfreze Komutanı Vahdi Efendi tutuklandı (Hava, gece pek şiddetli yağmurluydu. Efrat tamamen sırılsıklam olmuştu).

11 Nisan 1920

Heyeti Temsiliye Riyasetine

11'inci Tümen Komutanlığına

1. İki günlük kuşatmayı müteakip 10 Nisanda Belemedik düşürülmüştür. 52 neferden oluşan Fransız kuvvetinden 40'ı ölü, sekizi yaralı, dördü sağdır.

2. 1000 kadar silahlı Rum ve Ermeni savunma yapmışlar ve muharebe esnasında büyük zayiat vermişlerdir. Esirler arasında Pozantı Fransız Komutanının eşi de bulunmaktadır.

3. Belemedik-Kelebek demir yolundan istifade maksadıyla tren işletilmeye başlanmıştır.

4. Belemedik'te bir barut ve bir dinamit deposu, 70 çuval un ve arpa, sekiz vagon tahta, üç lokomotif, 30 vagon, altı otomatik tüfek, birçok yazı ve telefon makinesi, gayet mükemmel ve düzenli bir eczane ile cerrahi alet ve edevat ele geçirilmiştir.

5. Pozantı her taraftan kuşatıldı. Pozantı Fransız Komutanına teslim olması tebliğ edildi. Eşi tarafından yazılan mektup da bu tebliğe eklendi. 15 Nisanda Pozantı'da da komutayı bizzat alarak burayı düşürmeye çalışacağım. Başarı Allah'tandır. Ahali sonsuz sevinç içindedir.

6. Belemedik'e taarruz eden silahlı ve silahsız efrat mevcudu 2000'den fazladır.

7. Kahraman Kilikya Kuvayımilliyesi, Belemedik'e girdiği zaman Ermeniler tarafından yüzlerine katran sürülerek kolları arkasına bağlanıp güneşin karşısında günlerce dikildikten sonra katledilmiş birçok Müslüman cesedine şahit oldukları hâlde, Türk olmayanlara karşı alicenaplıklarını göstermiştir.

8. Casus oldukları ortaya çıkan ve Müslüman ahaliye dinamit attıkları tespit edilmiş olan beş Ermeni çetecisi yakalanmıştır.

9. Teşkilatımız gayet mükemmel ve muntazamdır. İleri hatlarımız, Adana ve Tarsus civarındadır. Silah, top ve cephaneye ihtiyacımız pek fazladır.

10. Mebusların tayini için emir verdim. Yakında yola çıkarılacakları arz olunur.

Sinan

Pozantı Fransız Komutanına yazılan teklifin sureti:

Pozantı Fransız Komutanlığına

Müslümanlarla meskûn mukaddes toprağımızı birer bahaneyle işgal ederek insanları esir etmeye şu medeniyet asrında devam etmektesiniz. İşgal edilen mıntıkalarda işlemekte olduğunuz ve bizlerce bilinen her türlü tecavüzünüze son vermek azim ve imanıyla mücadeleye giriştik. Dinî inançlarına ve millî emellerine pek bağlı olan kuvvetimizin sayısı, tahmininizin üzerinde büyük bir kuvvettir. Boş yere kan akmasından sarfınazar ederek milletimizin vuku bulacak haklı ithamlarından kurtulmanız için 48 saate kadar teslim olmanızı tebliğ ediyorum. Aksi takdirde millî hukukumuzun elde edilmesi maksadıyla her türlü fedakârlığı göze alacağız. Tabii bundan sizler de azami miktarda zarar göreceksiniz. Fakat bunun maddi ve manevi sorumluluğu da sizlere ait olacaktır. Cevabınızı bekliyorum.

Sinan

Fransız Komutanının cevabı:

Yazınızı aldım. Fransız askerlik şerefi beni, şartlarınızı kabulden men eder. Üstlerimden Pozantı'yı müdafaa etme emrini aldım. Almamış olsam bile vazifemi ifa edecektim. Eşim ve yaralılarımızın kayrılması hususunda gösterilen insanlığa teşekkür ederim.

Pozantı Müfrezesi Komutanı
Binbaşı Menil[23]

Genel Kuvayımilliye Komutanlığına

1. Öğleden önce sekiz buçukta bir düşman uçağı Kurttepe üzerinden Bağdatlı Çiftliği ve Misis istikametinde keşif uçuşu yapmıştır.

2. Fransızlar geceleri Adana'da lamba yaktırmamaktadırlar.

Sol Cenah Grup Komutanı
Mahmut

[23] Menil (Pierre Mesnil): 1880 yılında Paris'te doğdu. İlk hizmet yıllarını teğmen olarak Fas'ta geçirdi. 1907'de Edrige Aubry ile evlendi. Karı-koca Birinci Dünya Savaşı'nda, Alman Cephesi'nde ön saflarda görev yaptılar. Bu hizmetler karşılığı Menil, 1917'de binbaşılığa terfi ettirildi. 1919 yılında Alman Cephesi'nde zafer kazanan taburu ile birlikte Çukurova'nın işgaline gönderildi. İlk görevi Tarsus Komutanlığı idi. Daha sonra Torosların askerî bakımdan merkezi durumundaki Pozantı'nın işgaliyle görevlendirildi. Kuvayımilliyenin Pozantı'yı kuşatması üzerine kuşatmayı yararak Mersin'e geçmek istedi; fakat Karboğazı'nda taburuyla beraber Kuvayımilliyeye esir düştü. Kalabalık bir kuvvete esir düştüğünü zannederken bir avuç milis kuvvetine esir düştüğünü anlayınca Verdün'de Almanlar karşısındaki başarısını yok eden bu esaret nedeniyle büyük üzüntüye kapıldı. 1921 yılı Eylül ayında esaretten kurtuldu. 24 Haziran 1924'te Koblentz'de öldü. Çelik; s.274. Toros; s.320, 321.

Genel Komutanlığa

1. Adana'nın bağları içerisinde 100 kadar Ermeni süvarisi devriye gezmektedir.

2. Ceyhan Kaymakamı İbrahim Bey kuvvet hazırlamaktadır.

3. Yenice'de düşmanın 200 neferi ile bir topu ve iki mitralyözü[24] bulunmakta olup bunlar tahkimatla meşgul bulunmaktadırlar.

4. Fransızların bütün kuvvetlerini Adana'ya toplayarak mevcudiyetlerini burada gösterecekleri, Adana'da bazı müdafaa planları tertip etmekte oldukları, Karaisalı kazasına sevk edilmek üzere Rum ve Ermeni milletinden her biri 150 neferden oluşan üç süvari çetesinin hazırlanmakta olduğu, bunlardan birinci müfrezenin merkezi Kurttepe, ikincisinin Kireçocağı, üçüncüsünün merkezi ise Karahan ve Karakuyu olacağı, merkezlerle Adana arasında telefon hatları çekildiği, bu çetelerin altı saatlik mesafelere kadar gidip gelerek kötülük ve melanet yapacakları güvenilir kaynaklardan haber alınmıştır.

5. Seyhan Guvernörünün[25] ifadesi; Türk çetelerine Adana'ya kadar bir şey söylemeyecekleri; fakat Adana'ya taarruzda şiddetle mukavemet ederek Türklere silah bıraktırarak firara mecbur edecekleri tarzındaymış. Fransızların en büyük arzuları Karaisalı'dan Adana'ya yapılacak taarruz esnasında Kabasakal'ın Şeyhzeynep Tepesi'ni tutarak top yerleştirmektir.

6. Adana'da gece, lamba yakılması yasaklanmıştır. Fransızlar Antep'ten çekilmektedirler.[26]

7. 9 Nisanda 30 vagon silahsız asker Tarsus istikametine geçmiştir.

8. Türk jandarmalarının silahları alınarak serbest bırakılmaktadırlar. Zeytin İstasyon Müdürü Fransızlardan kuvvet talep etmiştir.

9. Fransızlar üç adet tank getirerek Kumluk mahallinde bulundurmaktadırlar.

10. Vilayetin köşe başlarındaki odalar tahliye edilerek asker yerleştirilmiştir.

---

[24] Mitralyöz: Bir tür makineli tüfek, makineli. Türkçe Sözlük, s.1403.

[25] Guvernör: Fransızca bir sözcük olup bir kamu kuruluşunu yöneten kimse anlamında kullanılır. Fransız işgal kuvvetleri tarafından bölgeye genel vali olarak atanan Albay Bremond 9 Ocak 1919'da Adana Hükûmet Konağına yerleştikten sonra Osmanlı idare şebekesi üzerinde bir Fransız kontrol idaresi kurarak sancaklara, livalara ve kazalara "Gouverneur" unvanını verdiği idareci valiler ile Fransız subaylar atamıştı. Türkçe Sözlük, s.801. Sakallı; s.222-223.

[26] Söz konusu tarihte Fransızlar Urfa şehrinden çekilmektedirler. "Fransızlar Antep'ten çekilmektedirler." cümlesindeki "Antep" adının sehven yazılmış olabileceği değerlendirilmektedir (Y.H.N.).

11. Fransızlar nehrin diğer tarafındaki Talimgâh'taki eşyalarını eski istasyon civarına nakletmişlerdir.

Kurttepe Grup Komutanı
Ali

Genel Komutanlığa

1. Mıntıkamızda mühim bir hadise olmamıştır.

2. Allah'ın yardımı ile yarın Pozantı'ya hücum edeceğiz. Fransızların bayrağını indirerek 600 seneden beri ufuklarımızda dalgalanan al bayrağımızı yeniden çekeceğiz.

Pozantı Cephesinde
Kamışlı Kuvayımilliye Komutanı
Kara Mehmet

12 Nisan 1920

Sayısı 1000'den fazla bir Fransız müfrezesi sol cenahımıza baskın tarzıyla taarruz etmiş ve kuvvetimizi püskürtmüştür. Bu hususa dair alınan rapor aşağıdadır:

Genel Komutanlığa

Gübe mıntıkasındaki müfrezemize sabahleyin Fransızların 1000 kişilik bir müfrezesi baskın yaparak müfrezemizi püskürtmüştür. Efrat ancak silah ve cephanelerini alabilmişlerdir. Süratle kuvvet ve cephane yetiştirilmelidir. Muharebe devam etmektedir.

Sol Cenah Grup Komutanı
Mahmut

Genel Komutanlığa

1. Güneşin doğmasıyla beraber Adana'dan gelen 1000 kişilik bir düşman müfrezesi Gübe'yi abluka ederek Muhtar İbrahim'i, Yunus Ağa'yı ve yanlarındaki diğer 16 kişiyi ve Madenli Rumlardan altı şahsı alıp Adana'ya göndermişlerdir. Bu müfrezede bulunan Misisli Ali Rıza adlı bir şahıs da Fransızlara kılavuzluk etmektedir.

2. Muharebe devam etmektedir. Bir düşman uçağı birliklerimiz üzerine gelmiş ve ateşle püskürtülmüştür.

Sol Cenah Grup Komutanı
Mahmut

Sol Cenah Grup Komutanlığına

1. Uçağa karşı münferit piyade ateşinin tesiri olmadığından kesin şekilde cephane israfına engel olunması.

2. Takviye kuvvet gönderilmiştir. Düşman mutlaka püskürtülmelidir. Verilen emre aykırı vazifelerinde kayıtsızlığı görülenler, gerekli cezaya çarptırılmak üzere merkeze gönderilmelidir. Vazifelerinde ihmali görülenlerle emir almadan bulunduğu mevkiyi terk edenler ve ihtiyatsızlıkları yüzünden baskına uğrayanları merhamet etmeksizin kurşuna dizeceğim.

3. Muharebede istifade edilemeyen efradın ellerinden silahlarının alınması.

4. Şüpheli şahısların derhâl yakalanarak merkeze gönderilmesi.

5. Mıntıkanızda şehit ve yaralı oldukça bunların tarih ve künyeleriyle merkeze bildirilmesi.

Sinan

Gübe civarındaki muharebe gece de devam etmiş, düşman Aflak köyünü de alarak Çatalan istikametinde ilerlemeye devam ederken takviye kuvvetin yetişmesiyle durdurulmuştur. Bu mıntıkada mevcut birliklere karşı taarruza geçmeleri emri verilmiş ve aynı zamanda düşmanın yanlarından da tesir yapılması emredilmiştir.

13 Nisan 1920

Gün ağarırken başlayan karşı taarruzumuzla düşman geri çekilmeye mecbur edilmiş ve Adana'ya kadar sürülmüştür. Belemedik Mevki Komutanı Hikmet Efendi -muvazzaf teğmen olup Pozantı'da şehit olmuştur- geri alınarak yerine başka biri tayin edilmiştir.

Genel Komutanlığa

Belemedik'teki hastane yeniden açılmıştır. Fransız esirleri hastanede hademe olarak istihdam edilmektedir. Bunların kaza merkezine celp edilmemeleri uygundur. Belemedik'te inzibat ve asayiş sağlanmıştır. Kasa, heyet tarafından açılacaktır. İki gün evvel 470 kadar Rum ve Ermeni'nin, Halil Ağa maiyetinde beş muhafız neferle Maden'e sevk edildikleri arz olunur.

Belemedik Mevki Komutanı
Hikmet

Malumat

Belemedik Mevki Komutanının raporu ile yaptıklarının birbirine uymadığı ihbar edildi. Söz konusu kişi Divanı Harbe sevk edilerek yerine Teğmen Rıfat Efendi tayin edilmiştir.

Bütün Grup Komutanlıklarına
Kaza Kaymakamlıklarına
Nahiye Müdürlüklerine

1. Olağanüstü durum dolayısıyla, Batı Kilikya Genel Komutanlığı Kurmay Başkanlığını yapmakta olan İstihkâm Üsteğmen Mustafa Efendi'nin başkanlığı altında bir Divanıharp teşekkül etmiştir. Savcı Ali Rıza, Merkez Komutanı Jandarma Üsteğmen Hasan,[27] eşraftan Abdullah ve Hâkim Rüştü Efendiler[28] bu Divanıharbin azalarıdır.

2. Gerek muharebede gerekse gerilerde yağmacılığa cüret edenlerle, din ve ahlâkımıza zarar verenler, ırza, namusa tecavüz edenler, ganimet mallarını saklayanlarla malumatı olup da ihbar etmeyenler, vatana ihanet edenler ve suç işleyen herkes bu günden itibaren muhakeme edilmek üzere merkeze sevk olunacaklardır.

Sinan

Kuvvetimizi anlamak hususunda pek büyük müşkülata uğrayan Fransızlar, köyler halkının ileri gelenlerinden ellerine geçirebildiklerini Adana ve Tarsus'a celp ederek onları sıkıştırmaktadırlar. Köy ihtiyar heyetlerinden birine yazdıkları bir yazı da aynen şöyledir:

Bayramlı İhtiyar Heyetine

Geçen gün buraya gelmenizi emrettiğim hâlde gelmediniz. İkinci defa ihtar ediyorum. Perşembe gününe kadar gelmediğiniz takdirde silahlı kuvvetle sizi getirterek en ağır cezaya çarptıracağım.

Tarsus Guvernörü
Kostiller

Tarsus'tan alınan bir mektup aşağıdadır:

Karayayla Kuvayımilliye Komutanlığına

Memleketin etrafına tel örgü çekilmekte ve tel örgü kazıklarının dibine bombalar gömülmektedir. Depo, cephane ve bomba doludur. Toplam kuvvetleri 2000 kadardır. Musalla

[27] Hasan (Akıncı): 1892 yılında Tarsus'ta doğdu. 1915'te asteğmen olarak orduya katıldı. Millî Mücadele yıllarında Jandarma Bölük Komutanı iken, ilk günlerinden itibaren Kuvayımilliyeye destek verdi. "Karaafet" lakabıyla tanındı. Toroslarda Karboğazı mevkisinde Fransız taburunun teslim alınışında Fransız Komutan Binbaşı Mesnil ile birlikte protokol yapmıştır. 1 Aralık 1921'de Türk birliklerinin Adana'ya girişinde Hükûmet Meydanı'nda toplanan halkın önünde Fransız bayrağının indirilerek Türk bayrağının göndere çekilmesinde hazır bulunan Karabomba Müfrezesinin başında Hasan (Akıncı) Bey vardı. 1925'te yüzbaşı, 1935'te binbaşı, 1942'de yarbay oldu. 1946 yılında albaylığa terfi etti. 1950'de Eskişehir Jandarma Müfettişi iken emekliye ayrıldı. "Akıncı" soyadını almıştır. 29 Ekim 1970 yılında Mersin'de vefat etti. Toros; s.363. Ener; 61, 288. Çelik; s.252, 489.

[28] Tekelioğlu Sinan Bey'in hatıratının bu kısmında Karaisalı'da oluşturulan Divan-ı Harbin azaları arasında zikredilen "Hâkim Rüştü Efendi" isminin, yine bu hatıratın 13 Mayıs 1920 tarihinde yer alan "Karar Sureti" başlıklı yazının altındaki heyette bulunan kişiler arasındaki "Hâkim Reşit" ile aynı kişi olduğu ve "Rüştü" isminin Tekelioğlu Sinan Bey tarafından sehven yazılmış olabileceği düşünülmektedir. Kasım Ener ve Kemal Çelik'in eserlerinde de bahse konu kişi adları her iki yerde "Reşit" olarak geçmektedir. Bk. Ener; s.61, 63. Çelik; s.253, 254. (Y.H.N.).

Mahallesi'nden denize kadar olan yolu yaptılar. Kürtmusa tarafında Kâmil Paşazade Avni komutasında 150 kadar Fellah jandarması vardır. Avni, 80 neferle Kürtmusa Mektebinde oturuyor. İzzet Efe ile muhaberemiz muntazamdır.

Genel Komutanlığa

Tarsus'tan aldığım mektup yukarıda aynen takdim edilmiştir. Müfrezemle Tarsus'a bir buçuk saat mesafedeki Çamtepe'yi tuttum. İki taraftan bir tecavüz ve taarruz yoktur.

Müfreze Komutanı
Teğmen Doğan

14 Nisan 1920

Genel Komutanlığa

Belemedik'teki firari silahlı Ermenilerle müfrezemiz arasında İncirgediği'nin kuzeybatısında sabah saat ikide başlayan ve akşama kadar devam eden çarpışma neticesinde Ermeniler tamamen etkisiz hâle getirilmişlerdir. Bir neferimiz yaralanmıştır.

İncirgediği ve Kumdere Komutanı
Derviş[29]

Elde mevcut ihtiyat kuvvetinin bir kısmı ile Pozantı'ya hareket edildi. 11'inci Tümenden hudut civarına gelmiş bulunan iki sahra topu, mevziye sokuldu. Ateşe başlamadan önce, Pozantı Fransız Komutanına ikinci defa aşağıdaki tebliğ gönderildi:

Pozantı Fransız Komutanlığına

Yazınızı aldım. Fransız askerlik şerefi namına Pozantı'yı müdafaa edeceğinizi yazmışsınız. Pozantı öz Türk yurdunun ayrılmaz bir parçasıdır. Fransız askerlik şerefi ve millî namusu zannedersem Pozantı'yı savunmanızı gerektirmez. Fransızların Alsas-Loren[30] için döktükleri kandan daha fazla kan dökmeyi

[29] Derviş: Asıl adı Hasan olup "Derviş" lakabı ile anılmıştır. 1874 yılında Mersin'in Tarsus ilçesinin İncirgediği köyünde doğdu. Babası bu köyün ileri gelenlerinden Hacı Ali Ağa'dır. "Seyhan" soyadını alan Derviş Ağa, çiftçilikle uğraşırdı. 1966 yılında İncirgediği köyünde vefat etti. Ener; s. 260.

[30] Alsas-Loren (Alsace-Lorraine): Alsas-Loren, 1871 yılından 1945'e kadar Fransa ve Almanya arasında uyuşmazlık konusu olmuştur. Eski Alsace eyaletinin tümünü ve Lorraine'nin bir bölümünü kaplayan bu topraklar, Almanca konuşan nüfusun sayıca çokluğu nedeniyle Fransa'nın Fransız-Alman Savaşı'ndaki (1870-1871) yenilgisinin ardından Alman İmparatorluğu'na bağlandı. Bu kayıp 1871-1914 döneminde Fransa'daki Alman düşmanlığının temel nedeni oldu. Alsace-Lorraine, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1919'da Fransa'ya geri verildi. 1920'lerde Fransa Cumhuriyeti içinde kalarak özerklik talep eden güçlü bir hareket geliştiyse de bu hareket başarıya ulaşamadı. Cumhuriyetin kilise karşıtı siyaseti özellikle Alsace'lı Katolikler arasında hoşnutsuzluğa yol açtı. İkinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'nın yeniden ilhak ettiği Alsace-Lorraine, 1945'te Fransa'ya geri verildi. O zamandan günümüze, bölgenin özel durumuyla çatışan pek çok savaş öncesi hükûmet politikası değiştirildi ve özerklik hareketi büyük ölçüde ortadan kalktı. Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, C 2, İstanbul, 1993, s.44.

Türkler vatanlarının kurtuluşu ve istiklali namına yemin etmişlerdir. Tahmininizin çok üstünde bir sayıya sahip olan Pozantı kuşatma birliklerinin komutanlığını bugün bizzat üstleniyorum. Teslim olmak askerliğin icaplarındandır. Türk medeniyeti harbe başlamadan önce size 24 saatlik bir mühlet daha veriyor. Bu sürenin sonunda alınacak cevaba göre hareket zaruridir. Teslim olduğunuz takdirde her türlü güvenliğinizin sağlanacağı teminat altında olduğu gibi bütün ahalinin de hayat, mal, can ve ırzları muhafaza edilecektir.

Sinan

Aynı zamanda Pozantı Kuşatma Komutanı Yüzbaşı Saffet Bey ile bu 24 saat içinde mevziler tamamen gezildi. Birlikler; Ulukışla, Gülek ve Kamışlı ahalisinden oluşmaktaydı. Düşman mevzileri son derece müstahkemdi. Müdafaa sahası Pozantı'yı çepeçevre saran 15 km'lik bir cephe idi. Pozantı ile Karaisalı arasındaki telefon hatları da ikmal edildi. Aynı zamanda Akköprü ile Niğde arasındaki telefon hatları da sağlamdı.

Genel Komutanlığa

Alınan malumata göre düşman 14 Nisan sabahı, araba develerle 400 muhafız eşliğinde Kozan'daki kuvvetine erzak ve cephane gönderdiği, bilgi için arz olunur.

Hasan

Doğu Kilikya Kuvayımilliye Komutanlıklarına

1. Alınan malumata göre düşmanın 14 Nisan sabahı araba develerle 400 muhafız eşliğinde Kozan'a erzak ve cephane sevk ettiği anlaşılmıştır. Gerekli tedbirlerin alınması.

2. 17 Nisanda Pozantı'ya taarruz edilecektir.

3. Tarsus'taki düşman tahkimatı oldukça ilerlemişse de kuvveti 300 nefer kadar olduğu anlaşılmıştır. Fellahlar da Tarsus'ta Fransızlara iltihak etmişler. Tarsus'ta 500, Kürtmusa'da Fellah Avni komutasında 200 kişilik bir kuvvet bulundurmaktadırlar. Adana'da da tahkimata devam etmektedirler. Aynı zamanda ahaliden araba toplamaktadırlar.

4. 12 Nisanda 1000 kişilik bir düşman müfrezesi Gübe'ye taarruz etmişse de iki gün devam eden muharebeden sonra mağlup olarak Adana'ya kadar sürüldükleri bilgi için tebliğ olunur.

Sinan

Sol Cenaha da teyakkuz hâlinde olmalarına dair emir verildi.

15 Nisan 1920

Pozantı Fransız Komutanından aşağıdaki cevap alındı:

Türk Birlikleri Genel Komutanlığına

Maalesef teslim olmak için emir almadım. Pozantı'yı müdafaa edeceğimi bildiririm.

Menil

Pozantı cephesindeki efradı pek hazırlıklı bulmadım. Bilhassa Ulukışlalılarda moralden eser yok. Birlikler, düşman topçu ateşinin tesiri haricindeki sahadaydı. Birliklere 15/16 Nisan gecesi düşman siperleri yakınlarına kadar sokulma emri verildi. Topçuya da düşman topçusuna karşılıkta bulunma emri verildi. İlk defa Türk topçusu Pozantı'yı ve düşman topçusunu bombardımana başladı.

Genel Komutanlığa

Kütüklü cephesi, müfrezemiz tarafından ele geçirildi. Doğan Bey sağ cenahta Karayayla'yı zapt etmektedir. Düşman tarafından bir hareket görülmüyor. Sol cenahta Çakıt Müfrezesi vardır.

Albayrak Müfrezesi Komutanı
Besim

Genel Komutanlığa

Merkez Grubu mıntıkası ve tertibatını gösteren kroki takdim edildi. Cephe ilerisindeki köyler, Kuvayımilliyeyi dört gözle beklemektedirler. Adana'dan alınan sağlam malumata göre dün 400 Ermeni fedaisi muhafazasında erzak ve cephane kafilesi Kozan istikametine hareket etmiştir. Büyük Dikili ile Küçük Dikili arasındaki köprüden geçerken tren köprüyü kontrol etmektedir.

Adana'dan alınan malumat aşağıdadır:

1. 200 kişilik bir Ermeni müfrezesi Ceyhan'ın Çerkez köylerinden Dikilitaş ve diğer iki köye hücum ederek köyleri yakmışlardır. Köyde mevcut birkaç ihtiyar Müslüman'ı pek feci bir surette şehit etmişlerdir. O civardaki köylerde bulabildikleri bütün hayvanları toplayarak Ceyhan'a götürmüşlerdir. Bunu haber alan Ceyhan Kaymakamı İbrahim Bey, Ermenilerin Müslüman köylerini yaktıkları, düşkün hâldeki kadın ve erkekleri acıklı bir surette şehit ederek mallarını yağma ettiklerini, Müslüman ahalinin ise bu rezaletlerden galeyana gelip silaha davranarak haklarını müdafaa edeceklerini Bremond'a telgrafla bildirmiştir. Gelen cevapta, bu vahşi Ermenilerin silahlarının alınarak silahsız şekilde Adana'ya sevklerini emredilmiştir. Ceyhan Kaymakamı İbrahim Bey, Bremond'u meseleden haberdar etmeden evvel Ermeni çete reislerine "Burayı tazyike mi yoksa Müslüman köylerini yakmaya mı geldiniz?" diye sorduğunda, Ermeni çete reislerinin "Burada ne kadar Müslüman köyü varsa yakmaya geldik. İstediğinizi yapınız!" cevabı vermişlerdir.

2. Ceyhan ve Misis'teki Fransız askerlerinin hepsi Tunusludur. Bunlar, kendi kuvvetlerinin muhafazası altında Adana'ya gönderilen Ermeni çetelerine Bremond'un; "Siz niçin Müslüman köylerini yakıyorsunuz?" sorusuna karşı, Ermeniler; "Siz emrettiniz, biz yaktık!" demişlerdir. Bu mesele, Fransızlarla Ermenilerin arasını bir miktar açmıştır. Yeni istasyon civarında, Hamit Ağa'nın bahçesinden reji ve gazhane civarlarına, Giritliler ile diğer istasyon arasına uçakların bulunduğu mıntıkalara siper yapmışlardır. Bu siperleri nöbetçilerle muhafaza etmektedirler. Böyle bir hareket içinde bulunmalarının harp maksadıyla olmayıp ahaliyi tehdit maksadıyla olduğu zannediliyor. Adana Hükûmet Konağının iki büyük kapısına, büyük ve kalın tahtalardan demir kuşaklı ikinci birer kapı yaptırmışlardır. Hükûmet bahçesinde maliye dairesinin damına mitralyöz koymuşlardır. Ermeni çetelerinin Dumlu'ya hücumunda Osman Kâhya isminde bir alçak, Ermenilere kılavuzluk ederek Müslümanlara pek büyük hakaret yaptırmıştır. İkinci defa Dumlu'ya hücumlarında Ermenilerin büyük kısmı etkisiz hâle getirilmiş ve 30 kadarı esir edilmiştir. Esir alınanların silahları Kuvayımilliye tarafından toplanarak Ermenilere, "Gidiniz, büyüklerinize söyleyiniz, edepsizlik etmesinler. Bizim Ermenilerle harbimiz yoktur. Fransızları toprağımızdan çıkaracağız. Canınız isterse silah alıp tekrar bizim üzerimize geliniz." denmiştir. Fransızlar, geceleri ağırlıkları kaçırmaktadırlar. Karataş yolunu acele olarak tamir etmektedirler. Tehdit ve gösteri maksadıyla her sabah Kurttepe civarına iki top ve 100 kadar asker getirip akşamları geriye gelmektedirler. Reji ve Payucaki'nin fabrikası ve yollar civarında birçok boş çadır kurmuşlardır. Zırhlı otomobiller bazen Salcılar'da ve bazen Verayicisr'de ve bazen de istasyon civarında görünmektedir.

Merkez Grup Komutanı
Rıfat

16 Nisan 1920

Pozantı'daki hatlarımız düşman siperlerine kadar yaklaştı. Düşman topçusuna, topçumuz karşılık vermeye devam ediyordu. Bir kısım düşman kuvvetinin Adil Bey Çiftliği'ne kadar ilerlediği ve burada muharebenin başladığı haber alındı. Geri çekilmek ahalinin moralini bozacağından inatla müdafaada bulunulması emri verildi.

Genel Komutanlığa

1. Büyük Karayayla ve Kütüklü köyünden aldığım malumata göre düşman Adil Bey Çiftliği'ne taarruz etmiş ve o civardaki müfrezemizle muharebeye tutuşmuştur. Saim Efendi Müfrezesi takviye edilmiştir.

2. Karayayla'ya girdiğimde Adil Bey Çiftliği'nde muharebe başlamıştı. Bayramlı'dan da çarpışma mahalline kuvvet

gönderilmiş, beş saatlik çarpışmadan sonra düşman hezimete uğratılarak kaçmaya mecbur edilmiştir.

3. Saim Efendi, içerisinde bol miktarda erzak bulunan Adil Bey Çiftliği'ni muhafaza etmektedir.

4. Sağ cenahım Bayramlı, merkezim Büyük Karayayla, sol cenahım ise Kütüklü'dür. Birliklerimiz hâkim mevkileri elinde tutmaktadır.

5. Tarsus'taki Müslüman ahali ve Yenice civarındaki Baltalı köyü ahalisi ile muhaberemiz cereyan etmektedir.

6. Tarsus'ta kale üzerinde düşmanın iki topu ile iki makineli tüfeği ve 200 piyade neferi vardır.

7. Yenice'de siperlerde düşmanın 100 kadar kuvveti görülmektedir.

8. Bir düşman uçağı üzerimizde uçarak Adana istikametine gitmiştir. Mersin tarafından top sesleri gelmektedir.

Albayrak Müfrezesi Komutanı
Turgut

Genel Komutanlığa

1. Son 24 saat içinde Sol Cenah Grubu mıntıkasında hiçbir vukuat olmamıştır.

2. Bir düşman uçağı üzerimizde bir süre uçtuktan sonra tren hattını takiben Yenice'ye kadar gidip sonra Adana'ya dönmüştür.

3. Gübe'den götürülen Arap milletinden Yunus ve beraberindekilerin, Müslüman ahalinin teşkil ettiği çetelerin vaziyetine dair Fransızlara malumat verdikleri, Adana'daki muhbirlerimiz tarafından bildirilmektedir.

Sol Cenah Grup Komutanı
Mahmut

Genel Komutanlığa

Tarsus'un batısında bulunan Tarsus Grubu, düşmanla dünden beri çatışma hâlindedir. Bu grupla irtibat tesisi ve cephane sevk etmek için süvarilerimle Tarsus'un batısına hareket ediyorum. Çamtepe Adil Bey Çiftliği, Büyük ve Küçük Karayayla ile Kütüklü cepheleri piyade müfrezelerimle zapt edilmiştir.

Albayrak Müfrezesi Komutanı
Turgut Reis

17 Nisan 1920

Kavaklıhan istikametinde ilerleyen piyade, süvari ve topçudan oluşan bir düşman müfrezesi, o civarda bulunan müfrezelerimize taarruz etmişse de dört saatlik çarpışmadan sonra bozguna uğratılarak geri çekilmeye mecbur edilmiştir.

Genel Komutanlığa

Kürtmusa'ya kadar ilerlemeye muvaffak olan piyade, süvari ve topçudan oluşan bir düşman müfrezesi, azim ve inancımız karşısında eriyerek geri çekilmeye mecbur edilmiştir. İleri hatlarımız Suphi Paşa Çiftliği - Dumlu - Kürtmusa civarlarındadır. Ferşufek Çiftliği'nden 25 öküz ve inek kaçırmakta olan Fransız müfrezesi ile yapılan diğer bir çarpışmada inek ve öküzler geri alınmıştır. Ayrıca iki mavzer, üç çuval un ve bir teneke tereyağı ele geçirilmiştir.

Müfreze Komutanı
Hacı Bayram

Pozantı'daki birliklere aşağıdaki keşif taarruzu emri verildi:

1. Pozantı'yı kuşatan birlikler; Gökbez-Kırmızıtepe (Pozantı'nın doğusundaki sırt)-Çöğbeli (Pozantı'nın güneyindeki sırt) ile Pozantı'nın kuzeyindeki siperlere keşif taarruzu icra edecektir.

2. Bu cephelerde bulunan birlikler, şimdiden gerekli tertibatı alacak ve geceleyin düşman siperlerine yaklaşarak şafakla birlikte keşif taarruzu icra edeceklerdir.

3. Topçumuz, Pozantı'yı ve düşman topçusunu bombardıman ederek keşif taarruzunun genişlemesine yardım edecektir.

4. Ben, toprak tünel civarındaki topçu gözetleme mahallinde bulunacağım.

5. Cephane, Akköprü'den ikmal edilecektir.

6. Güneyde bulunan birlikler düşmanın taarruzuna her an hazır bulunacaktır.

7. Pozantı'nın kuzeydoğusu ve batısında bulunan birlikler yaralılarını Akköprü'ye, güneyde bulunan birlikler ise Pozantı-Belemedik tren hattı üzerinde her zaman mevcut bulunacak olan trene göndereceklerdir.

8. Bu emir, bütün birliklere tebliğ edilmiştir.

Sinan

Genel Komutanlığa

Şimdilik bir vukuat yoktur. Adana'dan keşif kolları gelip gitmektedirler. Bunların elde edilmesi mümkün ise de ahalinin hemen hepsi silahsız olduğundan mümkün olmuyor. İncirlik mevkisi karakol efradının vazifeye devamları için bir miktar silah ve cephanenin süratle gönderilmesi istirham olunur.

Gübe Müfrezesi Komutanı
Hasan Tahsin

Adana'dan silah, cephane ve bomba talep edilmektedir. Bu hususa dair Adana'da Doktor Bahri Bey'e gönderilen yazı şöyledir:

Adana üzerine harekâtımız, Pozantı'nın düşmesinden sonra başlayacaktır. Pozantı'nın düşmesi ise yakındır. Toplarımız Pozantı'yı bombardıman etmektedir. Birkaç güne kadar Allah'ın yardımıyla buranın düşmesi beklenebilir. İleri müfrezelerimiz Kurttepe, Yenice, Çamtepe ve civarlarındadır. Silahlarımızın gelmesi bugünlerde beklenmektedir. Geldiğinde talimatla tarafınıza gönderilecektir. Adana'daki teşkilata gelince oraya taarruzumuzu sizlere iki gün evvel haber veririz. Bu haberi aldığınız zaman hazırlanmış olan silahlı efradın başlıca vazifesi, katliama ve yağmaya mani olmakla beraber, bankaları muhafaza etmek olacaktır. Bunlar arasından seçilecek fedailerle düşmanın top ve makineli tüfek yerleştirdiği yerlere fedakârca bir şekilde hücum edilerek hiç olmazsa onların faaliyetlerinin azaltılmasına çalışmalıdırlar. Lüzum varsa bir miktar bomba gönderelim. Yalnız bunların nasıl, hangi yoldan ve hangi vasıta ile dâhile gönderilmesi mümkün olur, sizden ona göre talimat bekliyorum. Ceceli'deki[31] esirler tarafından lehimizde yazılan mektuplar her tarafa gönderilmiştir. Bunların mahallerine ulaştırılmasını rica ederim. Hiçbir tarafta kan dökmemek için Ermenilerin silah bırakarak bizimle birlikte Fransızları memleketimizden atmak için görev yapmaları hususunda onları teşvik ediniz. Aksi takdirde meydana gelebilecek tehlikelerin sorumluluğunu üzerime alamam. Bu hususdaki maddi ve manevi sorumluluk kendilerine ait olacaktır. Bunu uygun bir dille kendilerine anlatınız. Bütün dindaşlara hürmet ve selamlar.

Sinan

18 Nisan 1920

Gruplar, bölüklerine varıncaya kadar Pozantı ile telefon irtibatı sağlandı. Ulukışla ile Karaisalı arasında telgraf muhaberesi de temin edildi. Akköprü'de de bir telgraf merkezi açıldı. Pozantı'ya keşif taarruzu icra edildi. Efradımızın moralinin pek bozuk olduğu görüldü. Düşman kuvvetinin; üç top,

[31] Ceceli: Adana'nın Karaisalı ilçesinin eski adı. Nuri Akbayar; Osmanlı Yer Adları Sözlüğü, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2001, s.90.

iki makineli tüfek bölüğü ile tam mevcutlu piyade taburu keşif ve tahmin edildi. Kaybımız bir yaralı neferdir. Karaisalı kazasından 100 silahsız nefer talep edildi. Pozantı kuşatma kuvvetine, yaklaştıkları yerlerde tahkimat yaparak oralarda kalmaları emredildi.

Genel Komutanlığa

Sağ cenah Çamtepe'de, sol cenah Kütüklü'dedir. 24 saat içinde vukuatımız yoktur. Bayramlı, Çamtepe'nin bir saat gerisinde olduğundan Bayramlı'da kuvvet bulundurmaya gerek kalmamıştır. Düşman, Tarsus'taki ileri gelen ve itibarlı kimseleri gece gündüz trenle Adana'ya nakletmekte olduğundan bu gece Dede Ağa ile ortaklaşa Adana-Tarsus tren hattından bir köprü atılacaktır.

Albayrak Müfrezesi Komutanı
Turgut Reis

Genel Komutanlığa

Durumda değişiklik yoktur.

17 Nisan sabahı bir düşman uçağı Kelebek istikametine giderek keşif ve gözetlemelerde bulunmuştur. Uçağın Adana tarafına hareket etmesinden bir saat sonra Buruk taraflarında bomba sesleri işitilmiştir.

Merkez Grup Komutanı
İbrahim

19 Nisan 1920

Kozan istikametine ilerleyen piyade, süvari ve topçudan oluşan bir düşman müfrezesi, bu mıntıkadaki efradı bozarak Kozan'a girmeye muvaffak oldu. Güzergâhı üzerindeki üç köyü de yaktı. Düşmanın Gülek ve Namrun'a taarruz ederek Pozantı'daki birliklerini kurtarmak arzusunda olduğu haber alındı. Bu maksatla aşağıdaki emir verildi:

Genel Komutanlık Emri

1. Fransızların şu günlerde Gülek ve Namrun yolunu takip ederek taarruza geçecekleri haber alınmıştır.

2. Karadiken Müfrezesi, Eshâb-ı Kehf'in güneyini tutarak sağ cenahı temin edecektir.

3. Muharebe olduğunda bu müfrezenin sol cenahı, Saim ve Besim Efendiler müfrezeleriyle sınırlı kalacaktır.

4. Kavaklıhan ve Karayayla'daki birlikler, siperlerinde hazır bulunacaklardır.

5. Eshâb-ı Kehf üzerine düşman inatla taarruz eder ve birliklerimizi geri çekilmeye mecbur ederse Ulaş Müfrezesi, Muhat Köprüsü'nü tutacak ve diğer birlikler de Karadiken, Tepeköy,

Keşbükü hattına çekilerek Kavaklı Grubuyla irtibat ve temas sağlayacaktır.

6. Her birlik, kanatlarındaki birlikler ile devamlı teması korumaya mecburdur.

7. Bu emir Tarsus, Kavaklı, Çakıt, Çatalan, Seyhan, Misis Grup Komutanlıklarına tebliğ edilmiştir.

Sinan

Adana ile Tarsus arasındaki hat tahrip edilmiştir. Düşman, Adana'dan Misis istikametine tren gönderememektedir.

Müfreze Komutanı Vahdi Efendi'ye

1. Müfrezenizle bugün Çatalan'a hareket ediniz. Merkeziniz Çatalan'dır.

2. Kuvvetiniz daima toplu ve harekete hazır bir vaziyette bulunacaktır. Yalnız Tatık ve Sarıçam'da bulunan Nuri Bey Müfrezesiyle irtibatı sağlamakla görevlisiniz.

3. Sol Cenah Grup Komutanı Mahmut Efendi ile cepheyi gezerek gerektiğinde birliklerin süratle istenilen yerleri tutması sağlanmalıdır.

4. Raporlarınızı doğrudan doğruya komutanlığa göndereceksiniz.

Sinan

Batı Kilikya Cephesi Komutanlığına

Fransızların bir tabur piyade, üç top, iki mitralyözden oluşan bir kuvveti, Sis[32] güneyinde taarruza geçmiş ve Nuri Bey Müfrezesi müdafaa etmek istemişse de geri çekilmiştir. Sebebi de Sırkıntı Takım Komutanıyla aralarındaki gerginliktir. Köylüler tamamen dağıldı. Fransız birlikleri Kozan'a girmeye muvaffak oldu. (Bu muharebe Tufan Bey[33] mıntıkasındadır.)

Tatık Müfrezesi Komutanı
Barbaros

[32] Sis: Adana'nın Kozan ilçesinin eski adı. Sezen; s.463.

[33] Tufan Bey: Osman Nuri Tufan (Aydınoğlu Tufan). 1884 yılında Üsküp'te doğdu. Babası Arif Bey'dir. 1906'da teğmen rütbesiyle Harp Okulundan mezun oldu. İstanbul Zabitan Polis Heyetinde, Selanik Alayında, Küçük Zabitan Mektebinde görev yaptı ve Balkan Savaşları'na katıldı. Hüseyin Rauf (Orbay) başkanlığında İran'a giden heyete katıldı. Birinci Dünya Savaşı'nda Irak Cephesi'nde savaştı. Savaş sonunda geldiği İstanbul'dan, bazı arkadaşlarıyla birlikte gizlice ayrılıp Erzurum'da Mustafa Kemal'in maiyetine katıldı. Onunla birlikte Sivas'a geldi. Millî Mücadele'ye Mustafa Kemal Paşa'nın verdiği "Aydınoğlu Tufan Bey" takma adıyla katılarak büyük başarılar elde etti. Millî Mücadele'den sonra 127'nci Alay Komutanlığı, Genelkurmay Harp Tarihi Encümeninde, 29'uncu Alay Komutanlığı, Bursa ve İzmir Askerlik Dairesi Başkanlığı, 33'üncü Tümen Komutanlığı, Askerî Temyiz Mahkemesi Azalığı gibi görevlerde bulunduktan sonra 26 Haziran 1942'de tümgeneral rütbesi ile emekli oldu. 4 Şubat 1944'te İstanbul'da vefat etti. Türk İstiklal Harbi'ne Katılan Alay ve Tugay Komutanlarının Biyografileri, C II, Gnkur. ATASE Bşk.lığı Yay., Ankara, 2010, s.465-467. Çelik; s.149-150.

Genel Komutanlığa

Yapılan hücumla Kürtmusa'da bulunan 40 kişilik düşman müfrezesi Tarsus'a sürülmüştür. Devriyelerimiz Suphi Paşa Çiftliği, Dutlu ve Kürtmusa'ya kadar gidiyorlar. Müfrezelerimiz Çamtepe ve Kayadibi hattındadır.

Hasan Bayram

20 Nisan 1920

Pozantı'da yerel muharebeler olmuştur. Kozan'a girmeye muvaffak olan düşman meydanı boş bularak Tatık istikametine taarruza geçmiştir. Ahali heyecanla Tatık'a doğru kaçmaktadır. Diğer bir düşman müfrezesi de Eshâb-ı Kehf'e taarruz etmiş ve ihtiyat bir müfrezeye Çamtepe'yi tutması emri verilmiştir.

Genel Komutanlığa

1. Düşman 19/20 Nisan gecesi güneşin doğmasıyla birlikte Eshâb-ı Kehf'in güneydoğu istikametinde cephemize taarruz etmeye başlamıştır. Düşman topçusu şimdi piyade mevzilerimizi bombardıman etmektedir.

2. Düşmanın kuvveti 2000'e yakın piyade ile iki batarya toptan ibarettir.

3. Düşman, en fazla İbrişim, Sucular ve Dedeler istikametini top ateşi ile dövmektedir.

4. İki düşman uçağı devamlı Tarsus ile kendi birlikleri arasında gelip gitmektedir.

5. Cephemizde muharebe bütün şiddetiyle başlamıştır.

6. Düşmanın her hâlde tutunamayacağını ve Allah'ın yardımıyla püskürtüleceğini ümit ederim.

Tarsus Grup Komutanı
Molla Kerim[34]

Tarsus Grup Komutanlığına

Sol cenahınız takviye edilmekle beraber, Grubunuza 100 kişilik bir müfrezeyi takviye için sevk ediyorum. Allah'ın yardımıyla siz kahraman evlatlarımın düşmanı tamamen ezeceğinizden eminim. Başarı Allah'tan, gayret bizdendir.

Sinan

[34] Molla Kerim: Tarsus'un Kocabucak köyünden Abdurrahman Kâhya'nın oğludur. Millî kuvvetlere ilk katılanlardandır. Bir süre takma ad olarak "Fettah" ismini kullanmıştır. Çiftçilikle uğraşmıştır. 28 Temmuz 1920'de Tarsus Köprüsü'nde şehit düştü. Ener; s.88.

Seyhan Grup Komutanlığına

1. Aflak'ta bulunan Vahdi Efendi Müfrezesi hemen şimdi Şarıklı, Karayusuflu üzerinden hareket ederek Tatık istikametinde ilerlemekte olan düşmanın yan ve gerilerini tehdit ederek ileri harekâtına mâni olacaktır.

2. Grubunuzun sol tarafı emniyet altına alınmalıdır.

3. Adana-Misis arasındaki tren hattı köprülerinden biri mutlaka havaya uçurulacaktır.

Sinan

Karayayla Grup Komutanlığına

1. Düşman, sağ ve sol cenahımıza taarruz etmektedir. Pozantı'daki düşman sıkıştırılmaktadır.

2. Yenice ile Tarsus arasındaki tren hattından biri, Grubunuz tarafından havaya uçurulacaktır.

Sinan

Karaisalı'dan gelip silahlandırılan 100 kişilik müfreze ile Pozantı'nın doğusundaki Gökbez cephesine taarruza karar verildi. Aşağıdaki emir birliklere tebliğ edildi.

Genel Komutanlık Emri

1. Pozantı'da bulunan birlikler 21 Nisanda şafakla beraber aşağıda gösterildiği üzere düşman siperlerine taarruz edeceklerdir.

a. Karaisalı ve Kamışlı müfrezeleri Gökbez cephesine gerçek taarruz yapacak ve bu siperleri mutlaka düşürecektir.

b. Ulukışla ve Gülek müfrezeleri, cepheleri karşısındaki düşman siperlerine gösteri taarruzu icra edeceklerdir.

c. Topçumuz, düşman topçusunu susturmakla beraber düşmanın tel örgülerini, siperlerini ve Pozantı'daki düşman ihtiyat birliklerini bombardıman edecektir.

2. Birlikler, geceden düşman tel örgüleri civarına kadar yaklaşacaklardır.

3. Cephane Akköprü'den ikmal edilecektir.

4. Sargı yeri[35] Pozantı'nın güneyindeki yıkık tren köprüsü civarındaki tünelde tesis edilecektir.

[35] Sargı yeri: Cephede yaralanan ve hastalanarak mevzi gerisine alınması gereken erlerin ilk tedavileri "yaralı yuvaları" denilen yerlerde yapılırdı. Daha sonra bu gibi kimseler "sargı yeri" olarak adlandırılan tedavi merkezlerine gönderilirdi. Kıta sargı yerinden geriye sevk edilecek olan hafif yaralılar toplama yerlerine; yarası ağır olanlar araba durak yerlerine gönderilir,

5. Ben, toprak tünel civarındaki topçu gözetleme mahallinde bulunacağım.

Sinan

21 Nisan 1920

Güneşin doğmasıyla beraber, Pozantı'daki birlikler taarruza geçmiştir. Gökbez cephesine taarruz eden Karaisalı birlikleri yiğitleri, tel örgüler civarında şiddetli muharebeye tutuştular.

Düşman, güneyden Çamtepe'ye de taarruz etmiştir. Muharebe güneyde Eshâb-ı Kehf ve Çamtepe'de akşama kadar devam etmiş, birliklerimizin fedakârlık ve kahramanlıklarıyla düşman geri çekilmeye mecbur edilmiştir. Dikili civarında, Misis ile Adana ve Yenice ile Tarsus arasından birer köprü havaya uçurulmuştur.

Genel Komutanlığa

1. 36 saatten beri Eshâb-ı Kehf'te devam eden muharebe zayiatla püskürtülmüştür.

2. Düşmandan beş esir ve 12 at ele geçirilmiştir. Bir şehit ve beş yaralımız vardır.

3. Kürtmusa istikametinde ilerlemek isteyen düşman da püskürtülmüştür.

4. Kürtmusa'da düşman topçusunun ateşi neticesinde bir şehidimiz vardır.

5. Köprülerin havaya uçurulması dolayısıyla Adana'dan Tarsus'a, Tarsus'tan Adana'ya tren geçememiştir.

6. Düşmanın morali çok bozuktur.

Tarsus Grup Komutanı
Molla Abdülkerim

Tatık istikametinde ilerleyen düşmanın yanını tehdit etmek üzere gönderilen müfreze komutanından alınan rapor aşağıdadır:

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın sol cenahına indirdiğim darbeyle düşman şaşırmış ve geri çekilmeye mecbur edilmiştir.

---

buradan da tümen sıhhıye bölüklerince açılan büyük sargı yerlerine götürülürlerdi. Tümen sıhhıye bölükleri, gelen yaralı ve hastaların tedavisini ve ameliyatlarını yaparak yatak mevcudundan fazla olanları seyyar hastanelere yollardı. Sevgi Hatipoğlu – Sevinç Taştan – Vesile Ünver; "Çanakkale Savaşları'nda Türk ve Anzak Cephelerinde Sunulan Hasta Bakım Hizmetlerine Bakış" Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 16, Gnkur. ATASE Bşk.lığı Yay., Ankara, 2010. s.452-453.

2. Düşman Ceyhan istikametinde şimdi çekilmektedir. 10 süvarimiz bunları takip etmektedir.

Vahdi

Fransızlar, artık başarısızlıklarından dolayı pek üzülmüş olduklarından ahaliyi tehdide başlamışlardır. Bu tehdit yazılarından biri gerekli görüldüğünden aşağıya alındı:

Büyük Dikili Köylülerine

Eğer civarınızdaki köprüleri bir daha tahrip ettirirseniz, köyünüzü yakacağım. Fransız Hükûmeti nasıl ki bütün Türkiye'nin refahını temin ediyorsa sizin de mesut olmanızı arzu eder.

Fransız Komutanı

22 Nisan 1920

Pozantı'da Gökbez cephesinde muharebe devam etmektedir. Kuşatma Komutanı Yüzbaşı Saffet Bey kolundan yaralanmıştır. Gökbez cephesine gidildi. Diğer cephelere tekrar gösteri taarruzu emri verildi ve hareket başladı. Gökbez cephesinde komuta bizzat ele alındı. Muharebe şiddetlendi. Efrat, tel örgülerini iplere takarak çekmeye başladılar. Bu siperler, yedi kat tel örgüsü ile çevrilmiş korunaklı dayanak noktalarından oluşan ve gayet müstahkem bir mevziydi. Düşman topçusu susturulmuştur. Zayiatımız azdır. Fakat düşman inatla savunma yapıyordu. Büyük müderrislerden Hoca Kasım Efendi, askerin başında ve avcı hattının ilerisinde bulunuyordu. Topçumuz düşmanın Gökbez cephesini tutturamıyordu.

Genel Komutanlığa

Tarsus'tan gelen bir zırhlı trenin Yaramış Köprüsü civarında çıkardığı bir tabur kuvvetle muharebe devam etmektedir. Zırhlı trendeki düşman topçusu İncirgediği ve Karayayla sırtlarını bombardıman etmektedir.

Karayayla Grup Komutanı
Turgut

Bu muharebe akşama kadar devam etmiş ve düşmanın geri çekilmesiyle sonuçlanmıştır. Pozantı cephesindeki muharebe de akşama kadar bütün şiddetiyle devam etmiştir.

22/23 Nisan gecesi Fransızlar bütün siperlerinden; "İmdat! İmdat Allah'ım! İmdat!" diye ağlaştılar. Pozantı çevresi bu feryat ve figandan inim inim inledi. Efradın morali iyidir. Askerleri cesaretlendirmek maksadıyla çoluk çocuk, kadın ve ihtiyar erkekler hemen cephe gerisinde tekbir ile meşgul oldular. Gece tel örgülerin tahribiyle uğraşıldı. Düşman pek ümitsizdir.

Müslüman kıyafetinde silahlı bir Ermeni yakalandı. Üzerinde, aşağıdaki sahte evrak bulundu. Bu evrak Pozantı Fransız Komutanı tarafından imzam ve mührüm taklit edilmek suretiyle düzenlenmişti.

Mersin, Tarsus Havalisi Komutanlıklarına

Toplarımla Pozantı'yı bombardıman ediyorum. Pozantı'nın bugün, yarın düşmesi beklenmektedir. Vaziyetinizi süratle bildiriniz.

Batı Kilikya Cephesi Genel Komutanı
Tekelioğlu Sinan

Tarsus'tan alınan mektup suretidir:

Genel Komutanlığa

1. 22 Nisanda Tarsus kazasındaki Fransızların kazan mevcudu -hastane hariç- 1112 kişidir. Son taarruza Tarsus'tan Fransızların bu kuvveti altı makineli tüfek ve dört top ile hemen hemen tamamen iştirak etmiş, ayrıca Adana ve Mersin'den de taarruz mahalline kuvvet gönderilmiştir. Bu harpte Fransızların önemli sayıda kayıpları varsa da gerçek miktarı anlaşılamamıştır.

2. Fransızların Tarsus'taki top ve makineli tüfek miktarının daha fazla olması ihtimali yüksektir. Makineli tüfekleri her hâlde altıdan fazladır. 22 Nisanda kuvvetlerinin bir kısmını Tarsus'un batısından doğusuna, Gülek İstasyonu civarına nakletmişlerdir.

3. Şehrin içindeki ve dışındaki Türklerin moralleri fevkalade yüksektir. Hristiyan ve Araplarda zerre kadar moral kalmamıştır. Fransızlar soğukkanlı görünmek istiyorlar. Araplar ikiye ayrılmıştır. Bunlardan bir kısmı Türklere taraftar, diğer kısmı ise -Musalla Mahallesi ve Melami hanesi civarı tahkim edilmiştir- Fransızlarla beraberdir ve tamamen silahlandırılmışlardır.

4. Jandarma subayı Avni Efendi 30 kadar efradıyla istifasını vermiştir. Baç Köprüsü'nde Şahap Efendi bulunmaktadır. Diğer jandarma subayları şehir merkezinde görev yapıyorlar.

5. Tarsus'un dâhilî durumu hakkında bize her gün veya iki günde bir malumat vermek ve şehir dâhilinde gereken propagandayı da yapmak üzere şehir merkezinde gizli bir cemiyet kurulmuştur. Bundan sonra şehirle bağlantımız kesilinceye kadar bu şekilde malumat alınacaktır.

Müdafaai Vatan Komitesi Reisi
Rahmi

Genel Komutanlığa

24 saat içinde mıntıkamız dâhilinde hiçbir vukuat yoktur. Yalnız Zeytin ile Büyük Dikili arasındaki köprü, sağ cenah müfrezeleri tarafından tahrip edilmiştir. Her iki taraftan gelen trenler işleyememişlerdir. Dün tamir edemediklerinden bugün tamir için çalışmaları muhtemeldir.

Merkez Grup Komutanı
İbrahim

23 Nisan 1920

Gökbez'e hakiki ve diğer cephelere gösteri taarruzu tekrar edildi. Hoca Kasım Efendi'nin gayret ve fedakârlığıyla Gökbez cephesindeki siper düşürüldü. Düşmanın 150 neferlik kuvveti tamamen imha edildi. Ele geçirilen dört makineli tüfek, maktul düşen düşman efradının elbiselerini giyen birliklerimizle Çakıt Nehri kenarına kadar sürülerek Pozantı ateş altına alındı. Düşman topçusunun tesirli ateşine maruz kalan bu birliklerimiz, bulundukları mahallerde durdular. Bu esnada Kavaklıhan Grubumuza düşmanın iki piyade alayı ve üç batarya topuyla taarruza geçtiği haber alındı.

Pozantı Fransız komutanına aşağıdaki yazı gönderildi:

Pozantı'da Fransız Müfrezesi Komutanlığına

En mühim cepheniz bugün zapt edildi. Artık sizin için müdafaa şıkkı kalmamıştır. Askerimin gözü pek kızmış olduğundan Pozantı'ya harp ederek girmek istemiyorum. İnsanlık adına teslim olmanızı size tekrar tebliğ ediyorum.

Sinan

Genel Cephe Komutanlığına

Cevap

Kaybettiğimizden bahsettiğiniz cephenin hiç önemi yoktur. En son nefer ve kurşuna kadar müdafaa, şerefim gereğidir.

Pozantı Fransız Müfrezesi Komutanı
Binbaşı Menil

Heyeti Temsiliye Riyasetine

11'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşmanın Pozantı'daki Gökbez cephesi 36 saat devam eden ve tarihin pek az kaydettiği kanlı bir muharebeden sonra düşürülmüştür.

2. Bu muharebede düşmanın zayiatı 150 nefer ve dört subaydır. Yedi şehit ve dört yaralımız vardır. Dört makineli tüfek, 150 tüfek, birçok bomba ve cephane ele geçirilmiştir.

3. Kamışlı nahiyesinden Müderris Kasım Efendi'nin hizmet ve fedakârlığı pek yüksektir. Bu hizmetinin karşılığı kendisini Kuvayımilliye Müftülüğüne tayin ettim.

4. Birkaç gün içinde Pozantı'nın düşmesi beklenmektedir.

5. Bu rapor Heyeti Temsiliye Riyasetine, 11'inci Tümen Komutanlığına ve malumat için bütün cephedeki birlik komutanlıklarına yazılmıştır.

Sinan

Kavaklıhan'daki muharebe devam etmektedir.

Genel Komutanlığa

1. Mıntıkamız dâhilinde 24 saat içinde bir vukuatımız yoktur.
2. Düşman süvarileri Balcalı köyüne kadar gelmektedir.

Sol Cenah Grup Komutanı
Yaşar

24 Nisan 1920

Pozantı'da diğer cephelerin düşürülmesi için hazırlıklar yapıldı. Pozantı'nın güneyindeki Çöğbeli Tepesi'ne taarruza geçildi. Muharebe pek kanlı olarak akşama kadar devam etti. Düşman tel örgülerine kadar yaklaşıldı. Bu muharebede pek büyük fedakârlık gösteren Müftü Kasım Efendi düşman siperlerine girerken şehit düştü. Artık ilerlemek imkânı olmadığı anlaşıldığından birliklerin bulundukları mahallere siper kazarak durmaları emri verilmiştir. Çünkü diğer cephelerden gösteri taarruzu icra eden Ulukışla birlikleri düşman tarafından püskürtülmüştü. Bu birliklerin durumunu düzeltmek üzere gidilerek onların orada kalmaları sağlandı.

Genel Komutanlığa

Düşman Kürtmusa'yı tamamen yaktı. Çamtepe'yi işgal etti. Çiftlikler tamamen boştur. Karayayla da aynı şekilde bomboştur. Binaenaleyh bu cephemizin vaziyeti pek elim ve önemlidir. Karaisalı bahadırlarından oluşan kuvvetli bir müfreze buraya gönderilmezse düşmanın kaza merkezine kadar at oynatması pek muhakkaktır. Gözümle gördüğüm şu elim durum ve hâli, meselenin öneminden dolayı arz ediyorum.

Şeyhzade Hacı Ali

Genel Komutanlık Emri

1. Kavaklıhan Grup Komutanlığına tayin edilen İstihkâm Teğmen Cemal Efendi dün buradan yola çıkarılmıştır.

2. Çakıt, Seyhan Gruplarındaki ihtiyat kuvvetler tamamen İncirgediği'ne hareket edecek ve Cemal Efendi emrine gireceklerdir.

3. Bu kuvvetler, Kavaklıhan'a kadar ilerlemeyi başarmış olan düşmanı püskürteceklerdir.

4. Cemal Efendi emrine girmek üzere merkezdeki müfrezeler de Kavaklıhan'a hareket edecektir.

5. Tarsus Grup Komutanı Molla Kerim Efendi bir müfreze ile düşmanın sol cenahını tehdit edecektir.

6. Bu emir Cemal Efendi'ye ve bilgi için diğer birlik komutanlıklarına tebliğ edilmiştir.

Sinan

Genel Komutanlığa

1. Arabaları kırıldığından efradın suya dökülmesi dolayısıyla efradın büyük kısmı Çakıt suyundan geçememişse de mevcut 20 neferle yürüyüşe devam edilmiştir. Sabahleyin İncirgediği tepesinde mevcut 12 kadar nefer ve Besim Efendi Müfrezesinden 13 nefer alınarak İncirgediği'nden itibaren ileriye karşı gerekli tertibat alınarak ilerlenmeye çalışılmıştır. Ancak düşman kuvvetlerinin bir kısmının yolu takiben ileriye, bir kısmının da muhtelif avcı hatları teşkil edilerek Cırbıklar köyüne doğru ilerledikleri görülmüştür. İncirgediği'nin müdafaası için Kumdere'ye bir miktar kuvvet terk edilerek Cırbıklar köyü Taşlıyatak tepeleri işgal olunmuştur.

2. Düşman, Taşlıyatak Tepesi'nin diplerine kadar yanaştığı gibi yolun sağındaki sırtları da tamamen tutmuştur. Ortada bulunan Kusun Boğazı tepelerini tutan Emin Ağa Müfrezesi ve maiyetimdeki efrattan ayırdığım bir müfreze ile Kusun Boğazı tepeleri tutularak düşman püskürtülmüş ve yan ateşi tesiriyle yolun sağındaki tepelerde bulunan düşmanla Taşlıyatak Tepesi'ndeki düşman hezimete uğratılarak firara mecbur edilmiştir. Düşmanın yalnız cephemizde bir tabur piyadesi ile iki makineli tüfek ve dört otomatik tüfeği kalmış olup diğerleri geri çekilmiştir. Muharebe devam etmektedir. Allah'ın izniyle yakında bunların da püskürtüleceğinden ümitliyim. Şehit ve yaralımız yok gibidir. Fransızların zayiatı oldukça mühimdir.

3. Geri kalan efrat da peyderpey iltihak etmektedir.

4. Fransızların yolun sağında nereleri işgal altında bulundurduğu henüz bilinmemekle beraber, cephemizde yalnız Karayayla Tepesi düşman işgalindedir.

5. Başarısızlığa uğrayan Fransızlar Kürtmusa, Çamtepe, Dadalı ve Kuşçutaşı köylerini yakmışlardır. Hâlâ bu köylerden dumanlar görünmektedir.

6. Baskın için henüz müsait bir vaziyet mevcut değildir. Vaziyet müsait olduğunda baskın yapılacaktır. Ateş devam ettiğinden cepheyi tamamen gezme imkânı bulamadım.

7. İaşenin temini ve cephanenin tasarrufla harcanması zorluklara sebep olmaktadır.

8. Besim Efendi ile birlikte geri kalan 24 neferin de cepheye sevk edildiği arz olunur.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

Müfrezelerim ile hareket ediyorum. Düşmanı yan ve gerilerinden vuracağım. Düşmanın cephede tespiti için kesin emir veriniz. İnşallah bu gece düşmanı olduğu gibi esir ederiz, muhterem fedakâr komutanım.

Tarsus Grup Komutanı
Molla Kerim

25 Nisan 1920

Tarsus'tan alınan mektup suretidir:

1. Tarsus'ta bazı Ermeniler güya Müslümanlara hissettirmemek için geceleri gönüllü olarak Fransız birliklerine katılmaktadırlar.

2. Düşmanın ordugâhı Tarsus'un kuzeybatısındaki bağların kuzeyinde bulunan Çerkezzade Şakir Efendi'nin çiftliğinin doğusunda mahruti çadırlardadır.

3. Baç Köprüsü'nün doğusundaki köprü üzerine düşman tel örgüsü yapmıştır.

4. 23 Nisanda alaturka saat on sıralarında akşam vakti Adana'dan Yenice'ye bir alay süvari ile iki top ve iki uçak himayesinde 20 vagonluk bir tren gelmiştir. Trende bir kısım piyade ile mühimmat olduğu görülmüştür. Bu kuvvet Yenice köyündeki düşman kuvvetini takviye etmiştir.

5. Düşman Kamberhüyüğü köyünü yakmış ve köprüsüne de muhafız yerleştirmiştir.

6. 24 Nisanda Fransızlar Kürtmusa, Bolatlı, Çamtepe, Dadalı köylerini ve civarını bombardıman ettikten sonra yakmış ve birliklerini ileriye sürmüştür.

7. 22 Nisanda düşman zırhlı treni Meliki köyüne birkaç mermi atmıştır.

8. 22 ve 23 Nisanda Besim Efendi Müfrezesi ova köylerinden geçerek Hristof ve Şakir Bedros çiftliklerini basmıştır. Bu müfrezeye mensup süvariler birkaç at alarak yanlarında götürmüşlerdir.

9. Teşkilatımız gizli olarak devam etmektedir.

10. Düşmanın Adana'dan bir kısım kuvvet celp ederek Kürtmusa ve civarını işgali, halk üzerinde olumsuz tesir yapmıştır.

Rahmi

Genel Komutanlık Emri

1. Kavaklıhan cephesindeki muharebe devam etmektedir.

2. Besim Efendi Müfrezesine mensup olup ötede beride dağınık olarak dolaşan efrat tutularak muhafızlar eşliğinde merkeze gönderilecektir.

3. Söz konusu efrattan alınacak silahlar, silahsız ve kahraman köylülere dağıtılarak hemen Kavaklıhan'a sevk edileceklerdir.

4. Her ihtimale karşı bütün grup komutanları birliklerini eli altında bulundurmak şartıyla cephesinin ilerisini devamlı surette gözetim altında bulunduracaktır.

5. Karayayla ve Kavaklıhan'a yeterli miktarda takviye birlikleri sevk edilmiştir.

6. Çakıt Grup Komutanı cephede piyade birliklerini bırakarak süvarileriyle Tarsus-Kavaklıhan yolunu kapatmak üzere hareket edecektir.

Sinan

Genel Komutanlığa

1. Şimdi Karayayla'ya hareket ediyorum. Aldığım emri yerine getireceğim.

2. Şimdi alınan malumata göre düşman, Kürtmusa ve Çamtepe'yi işgal ederek yakmıştır.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Cephedeki müfrezelerin bazısı dağılmıştır.

2. Düşman, piyade birliklerini iki tank himayesinde, yolu takiben Kavaklıhan'a doğru ilerletmektedir.

3. Düşman topçusu Çamtepe civarında mevzidedir. Kavaklıhan'ı ve civarını bombardıman etmektedir.

4. Düşman topçusu Adilbey ve Ziyabey çiftliklerini bombardıman ederek tahrip etmiştir.

5. Refakatimdeki süvarilerle Kumdere yolundan Kavaklıhan'daki müfrezelerimizle irtibatı muhafaza etmek şartıyla emredilen yolu kapatacağım.

6. Dün akşamüzeri bir zırhlı tren, Topçu köyü civarına gelerek bu mıntıkayı bombardıman etmiştir.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Müfreze Komutanı Saim Efendi'ye

1. Müfrezenizle derhâl Kavaklıhan'a hareket ediniz ve orada Cemal Efendi emrine giriniz.

2. Düşman, orada mevcut birliklerimiz tarafından durdurulmuştur.

3. Cemal Efendi emrine yeterli miktarda yardımcı kuvvet gönderilmiştir.

4. Düşman karşısında son nefere kadar sebat edilecektir. Bu hususta maiyetinizdeki efradın ahaliye iyi örnek olacağını tahmin ediyorum.

5. Müfrezenizde işe yaramayan efradın silahları alınarak silahsız uygun efrada dağıtılmalıdır.

6. Korkaklık gösterenler ve düşman karşısından firar edenler memleketin selameti namına idam edilecektir.

7. Bu emir Saim Efendi'ye ve bilgi için Kavaklı Grup Komutanlığına tebliğ edilmiştir.

Sinan

26 Nisan 1920

Pozantı'daki birlikler tekrar taarruza geçirilmişse de başarı sağlanamadı. Kavaklıhan'daki muharebe devam etmektedir.

Genel Komutanlığa

1. 22 Nisan sabahı taarruza geçen düşman Kürtmusa, Çamtepe ve Dadalı sırtlarını işgal etmiş, 24 Nisan'da ise Kavaklıhan, Bayramlı, Amudatlı'yı işgal ederek Kürtmusa, Çamtepe, Aladinli, Bayramlı, Dadalı, Bulacan köylerini yakmış ve Çamalan istikametinde ilerlemiştir.

2. Saim ve Besim Efendi müfrezeleri firar etmişlerdir. Kara Hacı ve Tekelioğlu müfrezeleriyle düşman durdurulmuştur.

3. 25 Nisan günü düşman tekrar ilerlemiştir. Cemal Efendi Müfrezesi bir saat gecikmiş olsaydı Cırbıklar sırtları düşman tarafından işgal edilecekti. Cemal Efendi, Cırbıklar'da mevziye girdiğinde 40 metre kadar mesafede bulduğu düşmanı bozdu. Yedi at ele geçirdi. Düşman bütün şiddetiyle zorlamaktadır. 25/26 Nisan gecesi Molla Kerim ve Emin Efendi[36] komutasındaki 150 kişilik müfreze, Muhat Köprüsü'nden geçerek düşmanı yan ateşine almışlardır. Düşman, bu durum karşısında 26 Nisan sabahı ağırlıklarını geri çekmekle beraber, birliklerini de geri çekmeye başlamıştır.

4. Geç vakit alınan malumata göre düşman, ağırlık ve toplarını tamamen Kürtmusa gerisine çekmiştir. Düşman piyadesi Kürtmusa ve Çamtepe hattındadır. Birliklerimiz eski mevzilerini tekrar ele geçirmiştir.

Batı Kilikya Cephesi Kurmayı
Kara Özbek

Genel Komutanlığa

1. Düşman Çamtepe'nin 2 km kuzeyindeki Boynuztepe'ye kadar çekilmiş olup topçuları da Çamtepe gerisindedir.

2. İki yaralı ve üç şehidimiz vardır.

3. Şimdilik cephede sükûnet vardır.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

1. Düşman, Çamtepe'nin doğusundaki boğazdan ağırlığını çekmektedir.

2. Müfrezem ile Dadalı sırtlarını işgal etmek üzereyim. Fakat hiçbir kuvvet Çamtepe'nin batısındaki boğazdan

[36] Emin Ağa: 1890 yılında Tarsus'un Bolatlı köyünde doğdu. Babası Halil Ağa'dır. Müfreze ve tabur komutanlıklarında gösterdiği başarılardan dolayı yüzbaşılığa yükseltildi. Tabur komutanı olarak Adana milis kuvvetleriyle Batı Cephesi'nde de görev yaptı. "Polat" soyadını aldı. 1957 yılında Tarsus'ta vefat etti. Ener; s.86-87.

çekilmediğinden doğal olarak geri çekilme hattı üzerinden bir tesir yapamayacağım.

3. Bölüğüm dün saat dokuz buçuktan beri yalnız Bayramlı'da gece bir saat istirahat etmiştir. Binaenaleyh Çamtepe sırtlarına kadar ilerlemeye tahammül edememişlerdir.

Karadiken Müfrezesi 4'üncü Bölük Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlık Emri

1. Düşman, Çamtepe ve Kürtmusa hattındadır. Birliklerimiz eski hattındadır.

2. 26/27 Nisan gecesi, Kavaklı ve Kumdere Grupları Çamtepe ve Kürtmusa hattındaki düşmana baskın yaparak bu hattan düşmanı derhâl atacaklardır. Molla Kerim Grubu, düşmanın yan ve gerilerini tehdit edecektir. Diğer birlikler mevzilerinde kalacaklar, keşfe ve irtibata fevkalade önem vereceklerdir.

3. Bu emir bütün gruplara tamim edilmiştir.

Sinan

Diğer gruplar cephelerinde kayda değer bir hadise olmamıştır.

27 Nisan 1920

Yapılan baskın başarılı sonuçlanmış olarak düşman Tarsus istikametinde gün ağarırken geri çekilmeye mecbur edilmiştir. Asıl hattan ileri gidilmemesi emri verilmiştir. Düşman, 20 araba ölü ve yaralılarını üç gün devamlı Tarsus'a taşımıştır. Pozantı'da yerel muharebeler cereyan etmiştir.

Adana'da Fransız Komutanlığına

Kuriyer Adana[37] gazetesinin 24 Nisan 1920 tarih ve 11 sayılı nüshasında Müslüman ahaliden 15 kişinin idamına Fransız işgal kuvvetleri özel divan-ı harbi tarafından karar verildiğini okudum. Hayretler içerisinde kaldım. Şayet bu kişiler idam edilecek olursa elimizdeki mevcut seçme Fransız esir subay ve askerlerini

[37] Kuriyer Adana: Kuriyer, Fransızca "courrier" kelimesi olup özel ulak, kurye, mektup, telgraf gibi posta ile gelen evrak, posta anlamında kullanılmaktadır. Adana'da bazı gazeteler Fransızca yayımlanmış ve "Le Courrier d'Adana", "d'Adana" gibi değişik Fransızca adlarla faaliyet göstermişlerdir. Bu gazetelerden birisi de "Kuriyer Adana (Adana Postası)" gazetesidir. Gazete, Fransızların millî bayramı olan 14 Temmuz 1919'da yayına başlar. Her sayısında Millî Mücadele aleyhinde yayınlar yapar. Gazetenin sahibi Giritli İlhami, ayrıca Adana Postası'nın Fransızcasını da yayınlar. "Le Courrier d'Adana" adını taşıyan bu gazete, Fransızların yayın organıdır. Giritli İlhami'nin yayımladığı Türkçe ve Fransızca gazeteler, Fransızların millî bayramı vesilesiyle 14 Temmuz 1920'de Mersin'den Urfa'ya kadar işgal altındaki bölgelerde ücretsiz olarak dağıtılır. Propaganda amacı ile Fransızca olarak yayımlanan "Le Courrier d'Adana" gazetesinin yayın hayatı da kısa bir süre sonra sona erer. Tahsin Saraç; Büyük Fransızca Türkçe Sözlük, Adam Yayınları, İstanbul, 1994, s.337. Toros; s.34. Çelik; s.427, 472.

tamamen idam edeceğimi tebliğ eder ve bu vesile ile saygılarımı sunarım.

Batı Kilikya Cephesi Komutanı
Sinan

Berdan Nehri'nden Mersin'e kadar olan kısımlar "Sağ Cenah Mıntıkası" adıyla Şemsettin Bey emrine verildi. Sağ cenahı Berdan, sol cenahı Adana-Misis-Kozan yolu olmak üzere "Kilikya Merkez Mıntıkası Genel Komutanı" unvanını aldığım tebliğ edildi.

28 Nisan 1920

Cephelerde keşif kolu çarpışmaları olmuş ve Pozantı'nın düşürülmesi için gerekli tedbirlerin alınması ile uğraşılmakla beraber, yerel muharebelere de devam edilmiştir. Ermeni çeteleri Kâhyaoğlu civarındaki Abdooğlu Çiftliği'ni yakmışlardır.

Kumdere Grup Komutanlığına

1. Evvelce havaya uçurulan Yaramış Köprüsü'nden başlayarak Yenice civarına kadar -mümkün olduğunca- bütün tren hattı rayları kaldırılacaktır.

2. Şimdiye kadar iaşe teşkilatı yapmadığınızı haber aldım. Bu meseleyi hemen ikmal ederek neticeyi bildiriniz.

Sinan

29 Nisan 1920

Pozantı cephesine tekrar taarruz edildi; fakat başarı pek sınırlı kaldı. Düşmanın Mersin'e çıkarma yaptığı haber alındı. Bu kuvvetle düşmanın tekrar taarruz edeceğine muhakkak gözüyle bakılmaktadır.

Genel Komutanlığa

1. Körlü köyünün cepheden uzak olması hasebiyle karargâhımız Kavaklıhan'a nakledilmiştir.

2. Cephemizde bir hadise olmamıştır.

3. Süvari keşif kollarımızın Tarsus'tan aldıkları malumata göre geçen muharebede düşman 30 araba yaralı ile 50 araba ölüyü şehir merkezine götürmüştür.

4. Cephemizde kalan düşman cesetleri de gömülmektedir.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlık Emri

1. Her grup, gayet acele olarak mevzilerini tahkim edecektir.

2. Tahkimatta kullanılmak üzere gerekli kazma ve küreği, Kumdere ile Kavaklı Grupları Kelebek Noktası'ndan, diğer gruplar Karaisalı Noktası'ndan temin edeceklerdir.

3. Kavaklı Grubu, Kavaklı ile Çamtepe arasındaki yolu çeşitli yerlerden tahrip ederek tankların geçişine karşı kapatacaklardır.

4. Gruplar kuvvetlerini tamamen muntazam bir şekle sokacaklardır.

Sinan

Genel Komutanlık Emri

1. Heyeti Temsiliyeden gelen ve 11'inci Tümenden tebliğ edilen emir gereğince Gülek şosesi -dâhil- (Berdan Nehri'ne kadar) Adana-Misis yolu -hariç-, arasındaki mıntıka emrim altında olduğundan gruplar mıntıkasında aşağıdaki gibi değişiklik yapılacaktır:

a. Çamalan, Çatalan, Kamışlı, Karsantı, Yukarı Sırkıntı, Aşağı Sırkıntı ve Karahacılı nahiyeleri, Karaisalı kazasına geçici olarak bağlanmışlardır. Yukarı Sırkıntı, Çatalan, Kamışlı nahiye müdürleri görevlerine devam edeceklerdir. Çamalan nahiye müdürlüğüne vekâleten Mehmet Efendi, Karsantı Nahiyesi Müdürlüğüne de yine vekâleten Kidiroğlu Ali Ağa, Aşağı Sırkıntı nahiye müdürlüğüne Eski Kozan Eytam Müdürü Arif Efendi tayin edilmişlerdir.

b. Kavaklıhan Grubu mıntıkası; Berdan Nehri üzerindeki Muhat köprüsü (dâhil), Cırbıklar köyü (dâhil). Komutanı Teğmen Cemal Efendi'dir.

c. Kumdere Grubu mıntıkası; Cırbıklar (hariç), Tepeçaylak (hariç). Komutanı Teğmen Mehmet Efendi'dir.

d. Çakıt Grubu mıntıkası; Tepeçaylak (dâhil), Çobankuyusu (hariç). Komutanı Üsteğmen Rıfat Efendi'dir.

e. Seyhan Grubu mıntıkası; Çobankuyusu (dâhil), Kızılkaş (hariç). Komutanı Teğmen Yaşar Efendi'dir.

f. Yukarı Sırkıntı Grubu mıntıkası; Kızılkaş (dâhil), Sarıgeçit (hariç). Komutanı Teğmen Recep Vehbi Efendi'dir.

g. Aşağı Sırkıntı Grubu mıntıkası; Sarıgeçit (dâhil), İdem (dâhil). Komutanı Ali Ulvi Efendi'dir.

h. İhtiyat birlikleri komutanları eskisi gibi görevlerine devam etmekle beraber, Pozantı birlikleri komutanları da birliklerine komuta etmeye devam edeceklerdir.

2. Grup komutanları muhaberelerini doğrudan doğruya karargâh ile temin edeceklerdir. Muhaberenin kolaylaştırılması için telefon hatları bölük merkezlerine kadar uzatılacaktır. Seyhan Grubu Çatalan'dan merkez istikametine hemen telefon direği dikmeye başlayacaktır. Yukarı Sırkıntı ve Aşağı Sırkıntı Grupları, Aşağı Sırkıntı üzerinden geçmek üzere Tatık'a telefon direği diktirecekler ve bu direklere Kozan'a giden telgraf hattından sökülecek teller çekilecektir.

3. Gruplar, silahların genel kuvvelerini süratle karargâha göndereceklerdir. Yukarı Sırkıntı Grubundan 25, Aşağı Sırkıntı Grubundan 25 olmak üzere, toplam 50 kişilik bir fedai müfrezesi hazırlanacaktır. Bu müfrezeyi teşkil edecek efrat; vücutça gösterişli, askerlik görmüş, cesur, fedakâr, verilen görevlere düşünmeksizin koşabilecek efrat arasından seçilecektir. Gruplar, nahiye ve köylerine derhâl ilan ederek bu efradı seçecekler ve eğitim-öğretim görmek üzere Karaisalı'ya göndereceklerdir.

4. Bu emir, grup komutanlıklarına ve bilgi için Kilikya Sol Cenah Komutanlığına bildirilmiştir.

Ek: Çukurova Akıncı Müfrezeleri, Sarıbahçeli Hacı Osman oğlu Ahmet Efendi komutasında faaliyette bulunacaklardır.

Sinan

30 Nisan 1920

Cephelerde kayda değer bir hadise olmamıştır. Pozantı'da yerel muharebe devam etmiştir. Sahra topları siperlere hiçbir tesir yapamadığından 11'inci Tümenden gerekli görüldüğü için kudretli bir cebel topu istenilmişse de cephanesi olmadığından dolayı gönderilemeyeceği bildirilmiştir.

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın Mersin'e çıkarma yaparak, cephemize tekrar taarruz etmek düşüncesinde olduğu ortaya çıkmıştır.

2. İlk önce tahkimata başlanmıştır. Her hâlde Grupta yeniden bir ihtiyat bölüğü kurulmasına gerek varsa da elde tüfek olmadığından bunda başarılı olunamamaktadır.

3. Bir miktar ihtiyat cephanenin süratle gönderilmesi arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

Nahiye ile kaza arasında kısa yoldan telgraf ve telefon hattı direklerinin yerlerine dikilmesi bitmiş ve Karakuyu köyünün kuzeyinde bir çeyrek saat mesafeden geçen telgraf hattıyla birleştirilmiştir. Telefon makinesi ve tellerini nakletmek üzere yedi baş hayvan sahipleriyle Cevherli'den Bekir Hoca'ya teslim edilerek gönderilmiştir. Oraya ulaştıklarında hemen tellerin yollanması ve direkleri keşfetmek üzere memurlar gönderilmesini önemle arz ve istirham ederim.

Çatalan Nahiyesi Müdürü
Ramiz

Genel Komutanlığa

1. Çamtepe köyünden Kılıç Ömer adındaki adam, Kuvayımilliyeden dört kişiyi Fransızlara teslim etmiştir.

2. Düşmanın Mersin'den 2000 ila 3000 kişi ve 12 top çıkardığı anlaşılmıştır.

Akçakocalı Müfrezesi Komutanı
Ekrem Cihat

1 Mayıs 1920

Pozantı'da yerel muharebeler tel örgüleri civarında bütün şiddetiyle devam etmiştir. Düşman Seyhan Grubuna taarruz etmiştir. Esasen yeniden teşkil edilen Aşağı Sırkıntı ve Yukarı Sırkıntı Gruplarından yararlanılması da umulmuyor.

Genel Komutanlığa

1. 1000 kişi kadar tahmin edilen piyade, süvari ve topçudan oluşan bir düşman müfrezesi, Menekşekaşı sırtlarından cephemize taarruza geçmiştir. Düşman topçusu mevzilerimizi bombardıman ederek piyadesini ileri sürmektedir.

2. Maiyetinizdeki süvari bölüğü, süratle buraya sevk edilmelidir.

3. Karaisalı'ya cephane için yazılmıştır. Söz konusu cephanenin süratle sevkinin temin edilmesi arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Yaşar

Genel Komutanlık Emri

1. Piyade, süvari, topçudan oluşan ve 1000 kişi tahmin edilen bir düşman müfrezesi, Seyhan Grubuna taarruz etmiştir.

2. Gübe ve Çaylak köyleri düşman tarafından zapt edilmiştir. O taraftaki müfrezelerimizin dağıldığı ve düşmanın hiçbir engelle karşılaşmadan ilerlediği anlaşılmıştır.

3. Seyhan Grubuna 30 silahlı nefer ile 12 mavzer, 840 mermi gönderilmiştir. Seyhan Grubu, Aflak ve Çiçekli kuzey sırtlarını işgal ederek düşmanı durduracaktır.

4. Dağılan efrat mümkün olduğunca çabuk toplanarak cepheye sevk edilecektir.

5. Çakıt Grubu, Seyhan Nehri'nin sol sahilindeki hâkim mevzileri tutarak düşmanı yan ateşine alacaktır.

6. Sırkıntı Grupları, birlikte düşmanın sağ cenah ve gerilerini tehdit edeceklerdir.

7. Pozantı'dan 100 kişilik bir süvari bölüğü Seyhan Grubuna hareket ettirilmiştir.

8. Bu emir Seyhan, Çakıt, Aşağı Sırkıntı ve Yukarı Sırkıntı Gruplarıyla diğer gruplara tebliğ edilmiştir.

Sinan

Genel Komutanlığa

1. Düşman Aflak sırtlarından Çatalan taraflarına doğru ilerlemektedir. Çatalan gemisi istikametinde ilerlemek istemişse de püskürtülmüştür.

2. Nehrin icap eden noktaları tutulmuştur.

3. Silah ve cephane bir an evvel yetiştirilmelidir.

4. 100 kişilik süvari bölüğü acilen yetiştirilmelidir.

Seyhan Grup Komutanı
Yaşar

Seyhan Grup Komutanlığına

1. Bugün Besim Efendi Müfrezesiyle 30 piyade ve 32 tüfek Grubunuza sevk edilmiştir.

2. Pozantı'dan ayrıca 100 kişilik bir süvari bölüğü gönderilmiştir.

3. Ayrıca İbrahim Efendi komutasında 15 süvari, Çakıt Grubundan 10 piyade Grubunuza gönderilmiştir.

4. Düşman, Çatalan gemisine yaklaşır yaklaşmaz geminin havaya uçurulması için gerekli tedbirler şimdiden alınmalıdır.

5. İhtiyat birlikleri yetiştikten sonra bir fedai müfrezesi tertip ederek ve Tatık gemisinden geçirilerek düşmanın gerilerini tehditle görevlendirilir.

Sinan

2 Mayıs 1920

Pozantı'da yerel muharebeler bütün şiddetiyle devam etmektedir. Karşı taarruza kalkan Seyhan Grubumuz düşmanı hezimete uğratmıştır.

Genel Komutanlığa

1. Allah'ın lütfu ve yardımıyla karşı taarruzumuz neticesinde düşman mağlup edilerek Gübe geri alınmış ve Menekşekaşı'na doğru düşmanın takibine başlanmıştır.

2. Düşmanın dört top, altı mitralyöz ve bir hayli otomatik tüfeğine karşı birliklerimizin mukabil taarruzda gösterdikleri gayret ve fedakârlık her türlü takdirin üstündedir. Ümit etmediği bir vaziyet karşısında kalan düşman, ancak kaçarak canını kurtarmayı düşünebilmiştir.

3. Düşman, Menekşekaşı'nda mevziye girmiştir.

4. Bu muharebede Tatık'tan geçirilen Hayrettin Efendi Müfrezesinin düşmanın kanatlarına yaptığı tesir pek büyüktür.

5. İki şehit ve üç yaralımız vardır.

6. Grup, asıl hattındadır.

Seyhan Grup Komutanı
Yaşar

Heyet-i Temsiliye Riyasetine

11'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman, Kavaklıhan'da hezimete uğradıktan sonra Seyhan Grubumuza da taarruza geçmiş ve başlangıçta birliklerimizi Seyhan civarlarına kadar sürmekte başarılı olmuşsa da yardımcı kuvvet yetiştirilerek düşman durdurulmuştur. Karşı taarruzumuzla düşman Aflak sırtları gerilerine kadar sürülmüştür. Tatık gemisinden geçirilen Hayrettin Efendi komutasındaki müfreze aşiretlerle ortak hareket ederek yan ateşine aldığı düşmanı fena ve müşkül duruma sokmuştur.

2. Mersin'e çıkardığı birliklerle düşmanın Pozantı'yı kurtarmak üzere büyük çapta taarruza geçeceği haber alınmıştır. Elde tek bir tüfek yoktur. Eğer beş güne kadar silah yetiştirilmezse cephenin tamamıyla düşmesinden korkulmaktadır.

3. Silahın gelmesi geciktikçe vaziyetimiz günden güne fenalaşmaktadır. Memleketin selameti namına silahlar bir an evvel sevk edilmelidir.

4. Mahsulün toplanma zamanı gelmiştir. Bu durum karşısında ahali mahsulü kaldıramayacaktır. Bu hususta müracaatlar çoğalmaktadır. Ya çok sayıda silah gönderilerek bu işin bir an evvel halli veya buraya civar vilayetlerden efrat sevk edilerek durumun düzeltilmesi arz olunur.

Sinan

3-4 Mayıs 1920

Cephelerde keşif kolu çarpışmaları olmuştur. Tufan Bey, Aşağı Sırkıntı ve Yukarı Sırkıntı Gruplarına verilen talimatı kabul etmediğinden zorunlu olarak sol cenahımız Adana-Kozan yolu kabul edildi.

Heyet-i Temsiliye Riyasetine

11'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman, 1 Mayıs'ta 1000 piyade ve iki toptan oluşan bir müfrezesiyle Gübe istikametinden taarruza geçerek Aflak ve Çiçekli köylerini işgal etmiş, keşif kollarını Çatalan gemisine kadar ileri sürmekte başarılı olmuştur.

2. 1/2 Mayıs gecesi verilen emirle Tatık'tan geçirilen kuvvetlerimiz düşmanın yanını çevirmiştir.

3. 2 Mayısta toplam 300 neferlik kuvvetimiz karşı taarruza geçerek Tatık gemisi civarına gelen düşman keşif kolunu tamamen imha edip iki otomatik, altı tüfek, iki sandık cephane ele geçirmiştir. Düşman kuvvetlerinin fazlaca olduğu tarafa düşen Hayrettin Efendi komutasındaki 60 kişilik müfrezemiz şiddetli yan ateşine aldığı düşmana fazla kayıp verdirmiştir. Birçok cesedi harp meydanında terk eden düşman geri çekilmeye mecbur edilmiştir. Ölüler arasında Cezayirli Müslüman askerler ile yerli Arap ve Ermeniler de vardır.

4. 3 Mayıs günü düşmanın iki top ve bir piyade bölüğü ile bir süvari bölüğünden oluşan müfrezesi Kurttepe'ye gelerek keşif yapmış ve geri dönmüştür.

5. Adana'dan alınan hususi malumata göre düşmanın Pozantı'yı kurtarmak maksadıyla muhtelif cephelerden çok sayıda kuvvetiyle taarruza geçeceği ve aynı zamanda muhtelif sınıflardan oluşan diğer bir kuvvetinin de Kozan'a hareket edeceği anlaşılmıştır.

6. 2 Mayısta Mersin'den asker yüklü bir tren üzerine açılan ateş dolayısıyla trendeki efrat ve memurlar zayiat vermişlerdir. Tren son süratle kaçarak Adana'ya dâhil olmuştur.

7. Düşmanın Aflak üzerine taarruzunda Kuvayımilliyeden üç şehit ve dört yaralımız vardır. Düşman geri çekilme esnasında Gübe'den henüz isimleri tespit edilemeyen şahısları da alıp beraberinde götürmüştür. Eğer kuvvetimiz biraz daha fazla olsaydı düşmanı esir etmek gayet kolay olacaktı. Bu arzuya silahsızlık engel olmuştur.

8. Bütün cephemizde tahkimat başlamıştır. Çamalan ile telgraf ve telefon hatları temin edilmiştir. Çatalan, telefonla merkeze bağlanmıştır.

9. Silah celbi için Niğde'ye gönderilen hayvanlarla benzin gönderilmiştir. Silah, cephane ve cebel toplarının süratle sevki için emir verilmelidir.

10. Dinî nasihatlerde bulunmak üzere her gruba birer hoca gönderilmiştir.

11. Önceden gönderilen raporda mahsul zamanının geldiği arz edilmişti. Kesin tedbirlerin alınması.

12. Silah gönderilecek olursa başarılı oluruz. Aksi takdirde bu mıntıkadaki mevcut Müslümanları düşmanın kirli çizmeleriyle ezdirmeye sebep olacağız.

Sinan

Tarsus'tan alınan mektup öneminden dolayı yazıldı:

1. Düşmanın 1 Mayısta Tarsus'taki kazan mevcudu 1080'dir. Hastanedekiler ve jandarmalar, bu mevcuda dâhil değildir.

2. Düşman her gün Adana'dan trenle Tarsus'a ve Mersin'e; Mersin'den Tarsus ve Adana'ya asker getirip götürerek ahaliye gösteri yapmaktadır.

3. Düşman, 30 Nisanda Kürtmusa civarındaki taarruza iştirak eden süvari, piyade, topçu ve makineli tüfek birliklerini Tarsus'un batısındaki bağlara çekmiştir. Düşman büyük ihtimalle Ziyarettepe (Eshâb-ı Kehf), Takbaş istikametlerine Tarsus'un batısından bir taarruz harekâtı yapmak niyetindedir.

4. 30 Nisanda Tarsus İstasyonu civarında düşmanın dört adet 7,5'lik uzun sahra topu ile iki adet 3,5'lik ufak topu ve 60 kadar süvarisi olduğu görülmüştür. Bunlar açık ordugâhtadırlar.

5. Düşman askerleri kışlada, bağlarda ve istasyon civarlarında Hanadayas'ın fabrikasında bulunmaktadır. Evvelce arz ettiğim bağların kuzeyindeki mahruti çadırlı ordugâhta mühim bir kuvvet görülememiştir. Boş çadırlarda birkaç nöbetçi olduğu müşahede edilmiştir.

6. 2 Mayısta düşmanın Adana'dan Tarsus'a giden yol üzerinde 30 kadar süvari, iki adet topu ve birçok trenle de yaralıları geçmiştir.

7. 29 Nisanda 200 kadar Fransız efradı terhis olmalarından dolayı Mersin'e gönderilmiştir.

8. 6000 kişilik donanımlı bir kuvvetin bugünlerde Mersin'e çıkarılacağı Ermeniler tarafından kuvvetle söylenmektedir. Hristiyanlar pek ümitsiz ve üzgündürler.

9. Tarsus ve köylerinde sıkıyönetim bütün şiddetiyle sürmektedir. Şehir merkezinde günden güne baskı artıyor. Bilhassa Kürtmusa harekâtından sonra düşman baskısı artmıştır. Birçok hafiye faaliyette olup mahalleler, çarşılar geceli gündüzlü daima sıkı bir kontrol altındadır. Türklerden iki kişi birbiriyle konuşmaya cesaret edemiyor. Alaturka saat on bire doğru herkes evine çekiliyor. Güneş doğana kadar kimse dışarı çıkamıyor.

10. Camiden çıkarken tutuklamalar, askerleri geçerken tutuklamalar, küçük bir söz ile tutuklamalar, şüpheli kimseler tutuklanmaktadır.

11. Köyler de birkaç günden beri günde birkaç defa jandarmalar tarafından aranmaktadır. Köylüden hatta çocuklardan ifade alıyorlar. Onlara ayrıntılı sözler sarf ettirerek bir haber almak istiyorlar. Tabii bunu yapanlar da yine Müslüman jandarma subaylarıdır. Servet sahibi köylüler hapsedilmiştir. İhtiyar heyetlerinin sorgulanmaları hâlâ sona ermemiştir.

12. Gerek şehirdeki gerekse ova köylerindeki propagandacılarımızın bir kısmı hapsedilmiş olup işkenceye uğramaktadırlar. Diğer bir kısmı da sıkı bir kontrol ve baskı altında bulunduğundan kimse ile konuşmamaktadırlar. Kuvayımilliyeye nakdî yardım etmek teşebbüsünde bulunan birkaç arkadaşımız derhâl hapsedilerek işkenceye maruz kalmışlardır.

13. Alçak düşmanın namussuzca Kürtmusa ve civarındaki beş köyü yakması, Pozantı'nın zaptına dair hakiki bir haberin gelmemesi, düşmanın birkaç misli fazla baskı yapması, İstanbul'dan gelen meşihatın[38] fetvası ve İstanbul Hükûmetinin emri, düşmanın Kürtmusa civarında yaptığı taarruzda kısmen başarılı olması ve ahali arasında yayılan birbirini tutmayan haberler halk üzerinde olumsuz tesirler yapmıştır. Ahalimiz derin bir düşünce içerisindedir. Her türlü fedakârlığa hazır oldukları hâlde hiçbir şey yapamamaları ve girişimlerinin anında haber alınarak önlenmesi halkımızı korkutmuştur.

[38] Meşihat: Osmanlılarda ilmiye mensuplarının en büyüğü olan şeyhülislamlık makamı hakkında kullanılan bir tabirdir. Makam-ı Meşihat veya Meşihat-ı İslamiye suretinde de kullanılırdı. Pakalın; C II, s.491.

14. Gerek sevgisi gerekse meşhur olan kurt-kuzu hikâyesini andırır sebep ve bahanelerle kontrol, baskı ve işkence edildiğini gören ahaliden, Kuvayımilliye tarafına geçmek üzere bana gizlice müracaatlar olmaktadır. Düşman, Kuvayımilliyeye katılanların akraba ve yakınlarından ele geçirdiklerini hapsetmekte ve işkence yapmaktadır. Yakın zamanda da mal ve mülklerine el koyacaktır. Böyle müracaat edenleri birer vesika ile tarafınıza gönderelim mi? Yoksa genel harekâtı mı bekleyelim? Bu hususstaki ayrıntılı emrinizi bekleriz.

15. Kürtmusa ve civarındaki yakılan köylerde Ermeni ve Nusayri jandarma ve subayları tarafından yağma ve çapul edilmiş olan hayvanlarını belediye toplayarak üzerlerine belediye damgası vurulmuştur.

16. Muhaberemizin tehir olma sebebi yukarıda açıklanan baskı ve kontrolden ileri gelmiştir. Müfrezemiz de bu sebeplerden dolayı ciddi bir varlık gösterememiştir. Pozantı'nın zaptı haberine kadar da böyle devam etmesi muhtemeldir.

17. Bana verilecek emirlerin köyler vasıtasıyla değil Karayayla vasıtasıyla, silahsız efratla gizli ve getirene sıkı tembihler yapılarak gönderilmesini istirham ederim. Aksi takdirde bendeniz ve arkadaşlarımın tevkif edileceği muhakkaktır.

18. Mütalaa edilmek üzere 15 adet Vakit, iki adet de Ferda gazetesi takdim edilmiştir.

19. Belediye Başkanı Abdullah Efendi, Namrun taraflarındaki veyahut mıntıkalardaki köylerle haberleşmektedir. Aldığı malumatı doğruca Guvernörlüğe götürmektedir. Şüphesiz uygun olmayan bu hâle engel olmak için o civara gerekli emirlerin verilmesi veyahut haberleşmelerin gizlilik içinde yapılmasının sağlanması ve eğer bu malumatı verenler halktan ise buna cüret edenlere gerekli ikazlarda bulunulmasına emir verilmesi istirham olunur.

20. Kuvayımilliyenin elinde bulunan Tarsus'a yakın köylerden, Tarsus'a bazı köylüler gelmekte, bunlar bilerek veya bilmeyerek kuvvet ve harekât hakkında sözler sarf etmekte, böylece Kuvayımilliyenin hareketi, kuvveti ve silah mevcudu hakkında Fransızlar tarafından haber alınabilmektedir. Bunun önünü almak için dost dahi olsa ketum adamlar gönderilmelidir. Kimliği bilinmeyen kimseler ve cahil kimseler gönderilmemelidir. Köylümüz çok saftır. Bildiğini her yerde söylemek ister. Malumdur ki, dost dosta söyleyerek hemen her tarafa yayılır. Köylerden de Kuvayımilliye tarafına geçip dönenler mevcuttur. Bunlar ya dönmesinler veyahut yemin ettirilerek bırakılsınlar.

21. Baç Köprüsü'nde 30 Fransız neferi ve 10 jandarma vardır. Tarsus'un kuzeydoğusundaki demir köprüde 10 Fransız, Keloğlu Köprüsü'nde 15 nefer vardır. Kamberhüyüğü köyü ile Arıklı köyü arasındaki köprüler Yenice karakol devriyeleri vasıtasıyla kontrol edilmektedir.

22. Pozantı'nın müjdeli haberi ile emirlerinizi bekler, Cenabıhakk'tan başarı dileriz.

Rahmi

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın Yenice'deki kuvvetini anlamak ve oralardaki durumu keşfetmek üzere İbrahim Efendi Tepeçaylak'a gönderilmiştir.

2. Şimdi Kabasakal'dan alınan malumata göre düşman Kurttepe'ye gelip top yerleştirmiştir. Buraca gerekli tedbirler alınmıştır.

3. Merkeze yük hayvanı sevk etmek için asker gönderilmiştir.

4. Şimdilik durumda değişiklik yoktur. Değişiklik olduğunda arz edilecektir.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Seyhan Grup Komutanlığına

İki cebel topuyla bir miktar kuvvetten oluşan düşman müfrezesinin Adana'dan Misis'e doğru gittiği şimdi haber alındı. Bu kuvvetin Kozan'a gitmesi muhtemel olduğundan ona göre gerekli tertibat alınacaktır. Koyunevi'nde, Yukarı Sırkıntı ve Aşağı Sırkıntı Gruplarına da durumun bildirilmesi talep olunur.

Genel Komutan
Sinan

Kavaklıhan Grup Komutanlığına

Gayet aceledir.

1. Bir batarya sahra ile bir batarya cebel topu ve 2000'e yakın piyade ve süvariden oluşan düşman müfrezesinin Pozantı istikametine hareket etmek üzere Adana'dan çıktığı haberi alınmıştır.

2. Asıl hat ilerisinde yolun uçurum yerlerinde birkaç noktasını tahrip ediniz. Yeterli miktarda dinamit gönderilmiştir.

3. Gönderilen 100 tüfeği, orada belirlediğiniz namuslu ve cesur efrada dağıtınız.

4. Düşmanın aynı zamanda Karayayla üzerinden, Yaramış civarından kaza merkezine doğru sarkması muhtemeldir. Kumdere Grubunun da söz konusu mahalde gerekli tertibatı almasını sağlamak maksadıyla bu emrin bir sureti adı geçen grup komutanlığına aracılığınızla gönderilecektir.

5. Yol üzerinde yapılacak tahribat mahalleri bildirilerek efrat çapraz ateş açabilecek surette gerekli noktalara yerleştirilecektir. Durum aynı zamanda Muhat Köprüsü batısındaki kuvvetlere tebliğ edilerek onların da teyakkuz hâlinde bulunmaları ve bir vukuat anında yardıma gelmelerini yazılı olarak bildiriniz.

Sinan

Grup Komutanlıklarına

1. Gelen silahlar gruplara dağıtılacağından her grup, mıntıkasındaki silahsız cesur efradı toplatarak özel görevlilerle silah dağıtmak üzere karargâha sevk edeceklerdir.

2. Gece gündüz, silahlı ve silahsız müfrezelerle keşif faaliyetlerine devam edilecek, düşman hakkında alınacak malumat derhâl vakit kaybetmeksizin haber verilecektir. Gidecek silahsız casusların verdikleri bilgiler doğru çıktığı takdirde kendilerine ikramiye verilecektir.

Sinan

Genel Komutanlığa

1. Verilen emir gereğince Yenice köyü ve civarı keşfedilmişse de bahsedilen düşman görülememiştir. Yalnız Yenice köyünde 35 kadar Fransız neferi bulunmaktadır.

2. Tepeçaylak köyünde 52 neferlik Saim Efendi Müfrezesi ile 20 neferlik İzzet Efendi Müfrezesi vardır.

3. Söz konusu emrin bir suretinin, Kumdere Grup Komutanlığına gönderildiği arz olunur.

Keşif Kolu Komutanı
Teğmen İbrahim

Genel Komutanlığa

1. Bugün cephemizde bir vukuat olmamıştır.

2. Asıl hat ilerisindeki ateşimiz altında bir kısım düşman kuvvetinin ileri hareketi görüldüğünden yol üzerindeki tahribat, hafriyat ile icra edilmiştir.

3. Çamalan'a geldiği bildirilen 100 tüfek, dün Karadiken'e hareket etmiş olduğundan alınıp dağıtılamamıştır.

4. Tarsus istikametine çıkan keşif kolu salimen dönmüştür.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

5 Mayıs 1920

11'inci Tümen Komutanı Yarbay Arif Bey[39] maiyetinde 400 piyade, dört cebel topu ve bir makineli tüfek bölüğü olduğu hâlde yardım için Pozantı'ya geldi. Cebel topları mevzilere yerleştirildi. Arif Bey'in emriyle 6 Mayısta genel bir taarruz icrası kararlaştırıldı. Düşmanın Tarsus'a her taraftan kuvvet celp etmekte ve ahaliden hayvan toplamakta olduğu haberi alındı. Cephede uyanık davranılması emri verildi.

[39] Mehmet Arif Bey: 1883'te Adana'da doğdu. Karakeçili aşireti'nden Yusuf Ziya Bey'in oğludur. "Ayıcı Arif" olarak tanındı. 1899'da Harp Okuluna girdi. 1902'de Harp Okulundan mezun oldu. 1905'te yüzbaşı olarak Harp Akademisinden mezun oldu. 1909-1911 yılları arasında Almanya'da mesleki eğitim ve öğrenim gördü. Balkan Harbi'ne katıldı. Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale'de savaştı. 1915'te binbaşı, 1918'de yarbay oldu. Mondros Mütarekesi'ni takiben, Mustafa Kemal Paşa ile Anadolu'ya geçti. 11'inci Tümen Komutanı olarak atandı. 1921'de albay oldu. Ordudaki son görevi 14 Ocak 1922'de atandığı 3'üncü Kolordu Komutanlığı oldu. 29 Haziran 1922'de bu görevinden açığa alındı. 1922-1926 yılları arasında Eskişehir Milletvekili olarak görev yaptı. 13 Temmuz 1926'da Mustafa Kemal Paşa'ya karşı İzmir suikastını tertip edenler arasında yer aldığı için idam edildi. Türk İstiklal Harbi'ne Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri, Gnkur. Basımevi, Ankara, 1989, s.163-164. Çelik; s.280.

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın harekâtına karşı gerekli tertibat alınmıştır.

2. Düşmandan bugün bir eser görülemediği, müfreze ve bölük komutanlarından alınan raporlardan anlaşılmıştır. Yapılan keşifler neticesinde düşmanın 80 kişilik bir müfrezesi İncirlik ile demir köprü arasında demir yolu bekçi kulübesinde ve büyük kısmının ise Karaköy dağı istikametinde bulunduğu anlaşılmıştır.

3. 24 saat içinde Grubumuzda bir vukuat olmadığı arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Yaşar

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın 100 süvari, 150 kadar piyade, bir top ve iki makineli tüfek kuvvetinin Adana'dan Yenice'ye gelerek bir saat moladan sonra Tarsus istikametine gittiğini Tekeliören köyünden Kamber Ağa haber vermiştir. Düşmanın mevcuduyla Tarsus'a gittiği Karayayla'daki Kara Mehmet Müfrezesinin gözleminden anlaşılmıştır.

2. Grup karargâhındaki silahsız efrada bir miktar tüfek verilmesi ile Alman cephanesi ve bir yük de arpa gönderilmesi arz olunur.

3. 24 saat içinde bir vukuatımız yoktur.

Kumdere Grup Komutanı
Mehmet

Genel Komutanlığa

1. Tepeçaylak, Kütüklü ve Fadıl sırtları keşfedilmiştir. Durumda hiçbir değişiklik yoktur.

2. Düşmanın Yenice'deki birlikleri hâlâ yerindedir.

3. Zırhlı tren devamlı yardım istiyor. İçinde asker de vardır.

4. Bir düşman uçağının Adana'dan Yenice'ye kadar keşif icra ettiği ve cephemizi gözetledikten sonra döndüğü arz olunur.

Merkez Grup Komutanı
Rıfat

6 Mayıs 1920

Güneşin doğmasıyla beraber topçunun taarruz hazırlığını müteakip bütün cepheden Pozantı'ya taarruza geçildi. Muharebe bütün şiddetiyle akşama kadar devam etmişse de başarı sağlanamadı. Neticede pek büyük

zayiata uğratmakla beraber nizamiye ve milis efradının hemen tamamı denecek derecede dağıldı. Bunun üzerine 11'inci Tümen döndü. Çünkü Halife Ordusu kuzeyden Eskişehir istikametine taarruz etmekteydi. Pozantı cephesinde iki top bırakıldı. Geri kalan toplar Arif Bey'le hareket etti. Aynı zamanda cephemizden de Manisalı Ali Bey[40] komutasında 100 kişilik bir müfreze Arif Bey'e ayrıldı. 11'inci Tümenden 700 tüfek alındı. Pozantı Kuşatma Komutanlığına Üsteğmen Tahsin Efendi bırakılarak güneyden taarruza hazırlanmakta olan Fransızlara karşı tedbirler alınmak üzere Karaisalı'ya dönülmeye karar verildi ve hareket edildi.

Genel Komutanlığa

Alaturka saat on ikiyi çeyrek geçe bir düşman uçağı Çamalan üzerinden uçarak Pozantı istikametine geçmiştir. Bu uçağın tekrar Kelebek üzerinden tren hattını takip ederek Adana'ya geçtiği görülmüştür.

Çamalan Jandarma Komutanı
Tevfik

Heyeti Temsiliye Riyasetine

1. Adana'dan alınan malumata göre Ermeniler, Fransızlara bir beyanname vererek Sis'teki Ermenilerin bir taarruzla kurtarılmasını istirham etmişlerdir. Fransızlar bu isteği kabul ederek hazırlığa başlamışlardır.

2. Fransızlar Kuvayımilliyenin Adana'ya girişinde Müslüman mahallelerinin her köşesine karakollar kurarak onları evlerinden dışarı çıkarmamak hususunda tedbirler almışlardır.

3. Ermeni çeteleri, Kılıçlı istikametinde Seyhan Nehri'nin doğusunda bulunan Madama Çiftliği'ndeki iki Müslüman gelinini kaldırmışlardır.

4. Tarsus'ta düşmanın kazan mevcudu 1 Mayısta 1080 neferdir. Bu mevcuda hastane, jandarma ve Ermeni gönüllüleri dâhil değildir.

5. Düşman, her gün trenle Adana'dan Tarsus'a; Tarsus'tan Mersin'e ve tekrar Mersin'den Adana'ya aynı askeri naklederek blöf yapmaktadır.

6. Düşman, 2 Mayısta Kürtmusa ve Çamtepe taarruzundan sonra 600 süvari ve piyade ile makineli tüfek ve toplarını Tarsus'un batısındaki bağlara çekmiştir. Ziyarettepe ve Takbaş istikametlerinde taarruz harekâtında bulunma ihtimali pek fazladır.

[40] Manisalı Ali Bey: 1881 yılında Manisa'nın Kula ilçesinde doğdu. Babası Bozdoğan oğullarından Ali Efendi'dir. Evlenmek suretiyle Adana'ya yerleşmiştir. Millî Mücadele'nin öncülerinden olan Manisalı Ali Bey, 1938 yılında Adana'da vefat etti. Ener; s.87.

7. Tarsus İstasyonu'nda düşmanın dört adet 7,5'lik sahra topuyla iki adet 5,5'lik cebel topu vardır.

8. Düşmanın kuvvetleri kışlada, bağlarda ve istasyon civarında Hadyas'ın[41] fabrikasındadır.

9. 2 Mayısta düşmanın Adana'dan Tarsus'a yol üzerinden 30 kadar süvarisiyle iki adet makineli tüfeği ve çeşitli trenlerle yaralıları gelmiştir.

10. Fransızlar muharebelerdeki kayıplarını Ermeni gönüllüleriyle doldurmaktadırlar. Fransızlar, 200 kadar efradını 29 Nisanda terhis etmek suretiyle Mersin'e sevk etmişlerdir.

11. 6000 kişilik düşman kuvvetinin Mersin'e çıkarılacağı güvenilir bir kaynaktan haber alınmıştır.

12. Tarsus ve köylerinde sıkıyönetim ilan edilmiştir. Müslüman ahaliye karşı mezalim artmaktadır. Birçok hafiye faaliyet hâlinde olup iki Türk'ün birbiriyle görüşmesi imkânsız bir hâle gelmiştir. Köylerde aramalar başlamıştır. Köylülerden servet sahibi olanlar hapsedilmiştir. İhtiyar heyetleri sorgulanmaktadırlar.

13. Gerek kasaba gerekse köylerde Müdafaai Vatan Grubu propagandacıları hapsedilmiştir.

14. Tarsus Belediye Başkanı Abdullah Efendi'nin Kuvayımilliye hakkında aldığı malumatı Guvernörlüğe bildirmekte olduğu ortaya çıkmıştır.

15. Baç Köprüsü'nde 30 Fransız ve 14 Ermeni jandarması vardır. Tarsus'un kuzeydoğusundaki demir köprüde ve Keloğlu Köprüsü'nde 15 Fransız neferi, Kamberhüyüğü ile Arıklı köyü arasındaki köprü de Yenice karakolu vasıtasıyla koruma altına alınmıştır.

16. Şimdi alınan malumata göre Fransızlar, Tarsus civarındaki Çukurova köylerinden ahalinin 200 kadar hayvanını topladıkları anlaşılmıştır. Düşmanın cephelere taarruzu yakındır. Fakat Allah'ın yardımıyla ve Karaisalı kazasının kahraman ahalisinin fedakârlıklarıyla düşmana bu defa da iyi bir darbe vurulacağından kesin şekilde eminim.

17. Batı Kilikya Komutanlığı emrine, son emirle terk edilen Yukarı Sırkıntı ve Aşağı Sırkıntı Grupları teşkil edilerek İdem köyüne kadar cephe genişletilmişse de Tufan Bey'in kabul etmemesi, bu suretle gelecek maddi ve manevi sorumluluğun kendisine ait olacağından cephemizin 30 km kadar geçirilmesine sebep olduğundan kendisine teşekkür edilmiştir.

[41] Tekelioğlu Sinan Bey tarafından "Hadyas" olarak yazılan bu isim, daha önceki sayfalarda Tarsus'tan Rahmi adlı kişi tarafından gönderilen 22 maddelik mektubun 5'inci maddesinde "Hanadayas" olarak geçmektedir (Y.H.N.).

18. Şimdi cephemizin sol cenahını Tatık gemisi teşkil etmektedir.

19. Hiçbir taraftan yeterli miktarda cephane ve silah alınamamaktadır. Bu yüzden cephe takviye edilememektedir. Bu hususta muhterem heyetinizden pek çok rica ederim. Cephemiz takviye edilsin, bendeniz de elimden geldiği kadar gayret ve faaliyet göstereyim. Bir, iki ay içinde şu Adana cephesini bertaraf edelim. Ondan sonra da pek zayıf olan diğer cephelerimize büyük kuvvetle yardıma gelelim. Böylelikle kutsal toprağımızı düşman istilasından temizleyelim.

20. Son günlerde görünen manzara, yukarıya alındı. Düşmanın taarruzu pek yakındır. Gerekli tedbirlerin alınmış olduğu arz olunur.

Batı Kilikya Genel Komutanı
Tekelioğlu Sinan

Genel Komutanlığa

1. Cephemizde bir hadise olmamıştır.

2. Tarsus'tan firar ederek Grubumuza katılan efrat olduğu gibi silah verilirse birçok efrat daha tedariki mümkün olduğundan Grup adına olabildiğince çabuk, bir miktar silah gönderilmelidir.

3. İaşe teşkilatı memurunun Genel Karargâha celp edildiği haber alınmıştır. İaşe heyeti tamamen bu civar ahalisinden olmakla beraber, pek de güvenilir kişiler olmadıkları söylenmektedir. Başkanlığa bu civar halkından olmayan güvenilir bir zatın gönderilerek sonradan bizim de lekelenmemize meydan verilmemesi sağlanmalıdır.

4. Dün Tarsus'tan çıkıp bugün Kuvayımilliyeye iltihak eden Afganlı bir neferin ifadesine göre, Fransızlar devamlı surette hayvan toplamakta olup üç koldan Pozantı'yı kurtarmak üzere taarruz edecekleri söylenilmekteymiş. Taarruz yoldan, Karayayla'dan ve Ziyarettepe istikametinden olacakmış.

5. Karaisalı'dan gelen efrattan Adanalı Ali oğlu Sait ve Selim oğlu Gani, karargâhta alıkonulmuştur.

Kavaklıhan Grup Komutanı
İstihkâm Teğmen Cemal

6/7 Mayıs 1920 alaturka saat 2

1. Tarsus'tan Kuvayımilliyeye katılan Ragıp oğlu Teğmen Hüsnü Efendi merkeze gönderilmiştir.

2. Tarsus'tan aldığımız haberlere göre koyun sürüsünü Karaisalı'ya getiren Afganlı bir şahsı Fransızlar tutarak ifadesini

aldıktan sonra bugün saat beşte bir toplantı yapmışlar ve bütün yük hayvanlarının toplanmasına karar vermişlerdir.

3. Tekelioğlu Mustafa Müfrezesinin mevcudu azalmıştır.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

1. Düşman, 5 Mayıstan beri dehşetli faaliyettedir.

2. Düşmanın Tarsus'ta mevcut 2000 kadar tahmin edilen süvari ve piyade kuvvetinin taarruza hazır bulunduğu ve bu kuvvetten bir miktarının Kürtmusa köyüne gittiği haber alınmıştır.

3. Düşmanın bu durumu büyük ihtimalle Gülek Boğazı istikametinden Pozantı'ya doğru bir taarruz hazırlığıdır.

4. Söz konusu birliklerin, cephane ve erzakını nakletmek üzere bütün ova köylerinden fazla miktarda yük hayvanı zorla toplanarak 7 Mayısta Tarsus'ta bulundurulmasını sağlamak üzere köylere jandarmalar sevk edilmiştir.

5. Taarruz edecek birliklerin fazla miktarda makineli tüfeği ile birkaç adet büyük ve küçük topu da vardır.

6. Çeşitli kollardan yerli jandarma ve Fransız süvarileri tarafından yük hayvanları köylerden zorla toplanmaktadır. Hayvanlarını vermek istemeyenlerden ceza olarak 100 lira para almaktalar, sonra da zor kullanarak hayvanları gasbetmektedirler. Sahiplerini bulamadıkları hayvanların sahiplerinin Kuvayımilliyeye katılmış olduğunu değerlendirerek hayvan sahibinin aile yakınlarına baskı yapmaktadırlar.

7. 6 Mayısta öğle vakti özel olarak tahsis edilen trenle Tarsus'a 1000 kadar asker gelmiş ve 100 kadar süvari de Hacıtalip Çiftliği'ne hareket etmiştir.

8. Daha önce tutuklandığı arz edilen kişilerden 15 kadarı iki gün evvel kefaletle ve diğer sebeplerle tahliye edilmiştir. Hâlen ahali büyük bir baskı altındadır.

Müdafaai Vatan Müfrezesi Komutanı
Cemil

7 Mayıs 1920

Bir taburluk düşman kuvveti zırhlı trenle Yenice'den hareket ederek Yaramış Köprüsü civarındaki tren yolu tahribatını tamir etmek istemişse de birliklerimizle söz konusu mevkide muharebeye tutuşmuştur. Akşama kadar devam eden muharebede düşman zayiat vermiş ve Yenice istikametine püskürtülmüştür.

Diğer cephelerde sükûnet vardır. Fransızlar, tellallar vasıtasıyla Adana, İzmir ve İstanbul'un Türkiye'ye terk edilerek sulhun imza edildiğini halka ilan ediyorlar. Böylelikle halkı Millî Mücadele'den uzaklaştırmaya çalışıyorlar. Düşman, her gün büyük bir faaliyetle yük hayvanı toplamaktadır. Gübe muharebesinde fedakârca mücadele ettikleri görülen beş nefere onar lira para mükâfatı verilmiştir.

Genel Komutanlığa

1. Bugün sabahleyin alaturka saat dokuzda düşmanın kuvvetli bir keşif kolu Menekşe sırtlarına gelerek ateş açmış ise de verilen karşılık üzerine defolup gitmişlerdir. Başka bir hadise olmamıştır.

2. Bugün gönderilen 33 neferden Memişli efradı tamamen köylerine gitmişse de çıkarılan müfreze ile tutulmalarına çalışılmıştır.

3. Hâlihazırda hatlar uzatılmıştır.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

Genel Komutanlığa

Düşman topçusu ile Karayayla arasında gündüz saat on sıralarında bir tabur kuvvetle, zırhlı tren himayesinde tren hattını tamir etmek istemişse de mukabelede bulunulmuştur. Muharebenin akşama kadar devam ettiği ve düşmanın büyük kayıp vererek püskürtüldüğü arz olunur.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Düşman bugün trenle beygir arabalarını Adana'dan Tarsus'a nakletmiştir.

2. Düşman, ova köylerinden birçok yük hayvanı toplayarak Tarsus'a götürmüştür. Bugün Pozantı'ya bir taarruz teşebbüsünde bulunduğu işitiliyor. Tepeçaylak'tan alınan rapor da bunu teyit etmektedir.

3. Düşman, Yenice'deki kuvvetine bir makineli tüfek ile bir otomatik tüfek ilave etmiştir.

4. Dün, Tarsus'un sol cenahından top sesleri işitilmiştir.

5. Demir yolu hattı boyunda müstahdem bir Arnavut yol çavuşunun ifadesine göre; Mersin taraflarındaki müfrezelerimiz Mersin'e ufak bir taarruz yaparak buradaki İngiliz fabrikasına

girmişler ve buldukları birçok alet ve edevatı tahrip etmişlerdir. Fransızlar tarafından hiçbir müdafaa yapılamamıştır.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Grup Komutanlıklarına

1. Raporlara saat yazılması, kesin şekilde yöntem olarak kabul edilmelidir.

2. Yarın düşmanın Gülek, Yaramış, Karayayla istikametlerinden taarruza geçeceği kuvvetle sanılmaktadır.

3. Gruplar, ihtiyat kuvvetlerini emre hazır bir vaziyette bulunduracaklardır. Çakıt Grubu ihtiyatı, İbrahim Efendi komutasında derhâl Kavaklı'ya sevk edilecektir.

4. Yarın şafakla beraber yedek cephane almak üzere her grup nakliye vasıtası gönderecektir.

Komutan Sinan

Genel Komutanlığa

Ziya Bey'in çiftçibaşısından alınan malumat aşağıda arz olunur:

1. 6 Mayısta köylerden 280 yük hayvanı toplanarak Tarsus'a götürülmüştür. 300 hayvanın daha yolda olduğu işitilmiştir.

2. Hayvanlar celp edildikten sonra düşmanın üç koldan cephemize taarruz edeceği haber alınmıştır.

3. 7 Mayısta Fransızlar ahaliye Adana, İstanbul ve İzmir'in Türkiye'ye terk edilmek üzere sulhun imza edildiği haberini yaymışlardır.

Kumdere Grup Komutanı
Mehmet

Genel Komutanlığa

1. Tarsus bağları civarında bir müfrezemizle düşman müfrezeleri arasında çarpışma olmuştur.

2. 6/7 Mayıs günleri düşman Tarsus civar köylerinden yük hayvanı toplamaya devam etmiştir. Bu maksatla köylere jandarma gönderilmiştir.

3. 7 Mayısta bir düşman uçağının benzin deposu patladığından Adana civarına düşmüştür.

4. Düşmanın yük hayvanı toplamaktaki maksadının Pozantı'yı kurtarmak amacıyla cephemize taarruz etmek hazırlığı yapmasından ileri geldiği anlaşılmıştır.

5. Cephemizde kayda değer başka bir hadise olmamıştır.

Kumdere Grup Komutanı
Mehmet

8 Mayıs 1920

Gelen 700 tüfek ile bir süvari ve bir piyade bölüğü merkezde kurulduktan sonra geri kalan silahlar gruplara dağıtıldı.

Genel Komutanlığa

1. Gübe köyünden düşmanın durumunu anlamak üzere Talimgâh istikametine gönderilen keşif kolumuz, düşmanın Talimgâh gerilerinde atış talimi ile uğraştığını görmüştür.

2. Geçen gün düşmanla yapılan çarpışmada düşman uçağından düşen bir kopya kâğıdı Ek'te gönderilmiştir.

3. Fedakârlıkları görülen Gübe Müfrezesi efradı namına gönderilen meblağ, her nefere onar lira verilmek suretiyle dağıtılmıştır. Teslim edildiğine ilişkin makbuz takdim kılınmıştır.

4. 24 saat içinde Grubumuz cephesinde önemli bir hadise olmadığı arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

Genel Komutanlığa

1. Cephemizde sükûnet vardır.

2. Gece gündüz düşman istikametine çıkarılan keşif kollarımız, düşmandan bir taarruz emaresi görmemişlerdir.

3. Grubumuz beş mıntıka ve müfrezeye taksim edilmiştir.

4. Cırbıklar'da, Cırbıklar Müfrezesi: Komutanı, İncirgedikli Derviş Efendi. Mevcudu 20 nefer. Yeniköy köyünde Yeniköy Müfrezesi: Komutanı Bucaklı Hasan Ağa, mevcudu 25 nefer. Kuşçubaşı Karargâh Müfrezesi: Komutanı Osman Çavuş, mevcudu 26 nefer. Vasat'ta Tekelioğlu'nun Yıldırım Müfrezesi: Komutanı Tekelioğlu Molla Mustafa, mevcudu 18 nefer. Kayadibi'nde Kara Hacı'nın Şimşek Müfrezesi: Komutanı Abdülhalim Ağa, mevcudu 30 nefer olduğu arz olunur.

Kavaklı Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

1. 6/7 Mayıs gecesi Tarsus'a yapılan baskında düşmana 60 kadar zayiat verdirildiği rivayet edilmektedir.

2. Düşman bu baskından çok fazla telaşa düşerek şaşırmıştır.

3. Yük hayvanları hâlen toplanmaktadır. Hacıtalip Çiftliği'ne 300 kadar süvari gelmiştir.

4. Bundan böyle her gün hatların tahrip edilmesine gayret gösterileceği arz olunur.

Tarsus Grup Komutanı
Yaşar

Genel Komutanlığa

1. Saat yediden on ikiye kadar bir zırhlı tren Yaramış civarında kalarak civarı bombardıman etmiştir.

2. 8 Mayıs sabahı düşmandan bir eser görülememiştir.

3. Tepeçaylak Müfrezesinin tren yolunu tahriple meşgul olduğu arz olunur.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Bu mektup her kimin eline geçerse, hemen Genel Komutanlığa göndermeye, memleketin selameti adına mecburdur.

Genel Komutanlığa

Düşman, fazla miktardaki kuvvetiyle bugün yarın Gülek Boğazı'na veyahut Pozantı'ya taarruz edeceği muhakkaktır. Kahpece hareketine aldanılmaması için özenle hareket edilmesi uygun olsa gerektir. Morali gayet bozuk olan düşman kitlesinin bozguna uğratılmış olarak geri çekilmelerinin sağlanması hususunda çaba harcanması gereklidir. Düşman, cephane ve erzakı, ova köylerinden topladığı hayvanlarla nakledecektir. Bu hayvanları az bir baskıyla ele geçirmek mümkündür. Çünkü yük hayvanı sahipleri tamamen Müslüman olan Türk evlatlarıdır. Allah Müslümanların yardımcısı olsun.

Tarsus Muhbiriniz
Sıtkı

Karaisalı Kazası Kaymakamlığı ve Çatalan, Çamalan, Karsantı, Kamışlı Nahiyeleri Müdürlüklerine

1. Kazaya bağlı köylerden kazaya, nahiyeler ise doğrudan doğruya bağlı bulunduğu köyler ahalisinden; 30 haneden küçük

olanlardan birer, daha fazla hanesi olanlardan ikişer süvari temin edip Komutanlık emrine göndereceklerdir.

2. Süvariler harp görmüş efraddan seçilecek ve hayvanları mümkün olduğunca at veya beygir, bulunmadığı takdirde kısrak olacaktır.

3. Bu şekilde toplanacak olan süvariler, hem kendi grupları mıntıkasına emir götürecekler hem de elde ihtiyat olarak bir süvari birliği teşkil etmiş olacaklardır.

4. Bu süvariler, perşembe günü akşamı kaza merkezinde mevcut bulunmakla beraber, yanlarında birer yağmurluk, üçer günlük yem ve erzaklarını da bulunduracaklardır.

5. Bu efrada, mensup olduğu müdafaai hukuklar gerekli yardımda bulunacaklardır.

6. Bu süvari bölüğüne mensup olan efrat, komutanlığın resmî mühürlü belgesine sahip olmaksızın köylerine gidemeyeceklerdir. Belgesi olmayıp da köylerine gelen efrat yakalanarak birliklerine sevk edilecektir.

7. Bu efradı perşembe günü zamanında karargâhta bulundurmayan kaza kaymakamı ile nahiye müdürü ve ihtiyar heyetleri sorumlu kabul edileceklerdir.

Genel Komutan
Sinan

9 Mayıs 1920

Genel Komutanlığa

1. Köylerde mevcut eli silah tutan efrat tamamen karargâha sevk edilmiştir.

2. İhtiyat kuvvetle, makineli tüfek kullanmasını bilen efrat da bunlar arasındadır.

3. Şimdi buradan 35 nefer Yanıkkışla istikametine hareket ettirilmiştir. Bunların başlarında, eski Çamalan İaşe Memuru Ahmet Efendi vardır.

4. Dün öğleden sonra telefon makinesi işlemediğinden hattın tamiratına çavuş çıkarılmış ve ancak bu sabah saat iki buçukta muhabere sağlanabilmiştir. Makine başında her daim bir nöbetçi bulundurulduğu arz olunur.

Çamalan Jandarma Komutanı
Tevfik

Genel Komutanlığa

1. 24 saat içinde cephemizde düşmandan bir eser görülememiştir.

2. Düşmanın 200 kişilik bir kuvvetinin İncirlik İstasyonu'nda ve 200'den fazla bir kuvvetinin de Adana Talimgâh ve Verayicisr civarında istihkâm kazmakta olduğu, Gübe keşif kollarından alınan rapordan anlaşılmıştır.

3. Başka bir rivayete göre bu kuvvetlerden bir kısmının Gübe cephesine diğer bir kısmının da Sarıçam istikametinden Kozan yoluyla hareket ve taarruz edeceği söylenilmektedir.

4. Tatık'taki otomatik tüfek için gelecek olan cephane ve şarjörün hâlâ gelmediği arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

Genel Komutanlığa

Kozan Kuvayımilliye Komutanı, Gökdere Köprüsü'nü açtığını, aşiretlerden asker almakta olduğunu ve alınacak bir miktar iaşe ile erzak göndermek üzere 100 kadar deve alınacağını bildirmiş olduğundan aşiretlerin genellikle o tarafa savuşmakta oldukları arz olunur.

Tatık'ta Seyyar Aşiretler Komutanı
Barbaros Hayrettin

Genel Komutanlığa

Keşif kolumuz bu sabah Çamtepe ilerilerine kadar gitmiş ve o civar ahalisinden icap eden tahkikatı icra etmişlerdir. Tarsus ilerisinde düşmanın bir miktar süvari ve piyade askerini görmüşlerdir.

Kavaklı Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

1. Bugün cephemizde hiçbir vukuat olmamıştır. Yalnız bu gece saat beş sıralarında Kürtmusa etrafında şiddetli tüfek ve otomatik tüfek ateşiyle nordanfilt[42] ateşi işitilmiş ve iki saat kadar devam etmiştir. Bunun Tarsus Grubu tarafından yapılan baskın olduğu anlaşılmıştır. Düşmanın cephemize taarruz edeceğine dair henüz bir işaret mevcut değildir.

[42] Nordanfilt: Birkaç döner namlulu küçük çaplı top.

2. Dün Tarsus'tan çıkan bir yolcunun ifadesine göre Fransızların toplamakta oldukları hayvanları sahiplerine iade ettikleri ve evvelce şehre girip çıkarken tatbik ettikleri yoklama işlemlerini kaldırarak serbest giriş çıkış uygulaması başlattıkları öğrenilmiştir. Arapuşağı'ndan 10 jandarmanın cephede görev yapamayacaklarını ifade ederek elbiselerini çıkardıkları anlaşılmıştır.

Kavaklı Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

1. Yakaköy civarındaki demir köprü 4 Mayısta tahrip edilmiştir.

2. Mühimmat ve asker taşıyan trene 5 Mayısta ateş edilerek bir subay ile dört nefer öldürülmüştür. İki nefer de yaralanmıştır.

3. Yakaköy denizden atılan toplarla yakılmıştır. Bu köy Çerkezlerle meskûndur.

4. 6 Mayısta düşmanın kuvvetini anlamak ve icra edileceği haber alınan taarruzu sonuçsuz bırakmak için yapılan baskında düşmana 60 ölü ve 15 yaralı verdirildiği.

5. 5 Mayısta Mersin cephesinde baskın yapılmış ve Mersin'in su yolu tahrip edilmiştir. 6 Mayısta düşman tekrar su yolunu yapmıştır.

6. Yakaköy Köprüsü'nü de topları himayesinde üç günde tamir etmiştir.

7. Başkaca önemli bir hadise olmamıştır.

Mersin, Tarsus İrtibat Subayı
Tevfik Ziya

Pozantı'ya icra edilen son taarruza ait rapordur:

Genel Komutanlığa

Batı istihkâmları efradı tarafından zapt edilmiş iken Çöğbeli'nin (Pozantı tahkimatının güney siperleri) düşman tarafından icra edilen hücumla tekrar geriye alınması millette birtakım heyecana sebep olmuştur. Bu durumda Cephe Komutanı İbrahim Bey efradının doğu istihkâmlarına karşı taarruzda bulunmaması ve topların o esnada ateş kesmiş bulunması, silahlı efrat ile silahsız efradın istihkâma girmesi, tabur ve bölük komutanlarının taarruz esnasında vazifeleri başında bulunmamalarının bu başarısızlığa sebep olduğunu üzülerek arz ederim.

Şıhlı köyü ahalisinden
Süleyman Sami

10 Mayıs 1920

Düşman taarruzuna karşı gerekli tedbirlerin alınmasıyla uğraşılmıştır.

Genel Komutanlığa

Bugün saat ikide Alihocalı Müfrezesi Komutanı Ekrem Efendi'den almış olduğumuz malumata göre, Tarsus'ta Fransızların Çukurova köylülerinden jandarma vasıtasıyla 200 kadar semerli ve palanlı[43] yük hayvanını topladıkları arz olunur.

Kibarzade Mehmet

Genel Komutanlığa

Saat on sıralarında iki düşman uçağı Tavşantepe[44] civarındaki muhacir köyüne 15 bomba atmış, bir kadın şehit düşmüş; bir kadın, bir erkek ve iki kız çocuğu da yaralanmıştır.

Tavşantepe Bölük Komutanı
Ali

Genel Komutanlığa

1. 10 Mayısta gün ağarırken alaturka saat sekiz buçukta düşmanın ufak bir keşif kolu, Karslı köyünün civarında Kalos'un bağları çevresinde görülmüştür. Bu keşif kolu biraz gözetleme yaptıktan sonra Adana'ya dönmüştür.

2. Başkaca bir hadise olmadığı arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

Genel Komutanlığa

Öğleden sonra alaturka saat dokuzda iki düşman uçağı cephemizi gözetleyip keşif faaliyetinde bulunduktan sonra Abacılar istikametine giderek ahali üzerine ateş açmıştır. Daha sonra uçaklardan birinin Adana'ya diğerinin Tarsus istikametine gitmiş olduğu arz olunur.

Merkez Grup Komutanı
İbrahim[45]

[43] Palan: Genellikle eşeklere bazen de atlara vurulan, kaşsız, enli, yayvan ve yumuşak bir çeşit eyer. Türkçe Sözlük, s.1564.
[44] Tavşantepe; Çakıt ve Görgün sularının Seyhan nehrine birleştiği yerin takriben 2 km kuzeyindeki tepedir (Tekelioğlu Sinan – T.S.).
[45] Jandarma teğmeni oldu (T.S.).

Genel Komutanlığa

1. 10 Mayısta saat biri yirmi beş geçe, Yenice istikametinden gelen bir düşman uçağının Büyük Karayayla, Kavaklı Grubunu gözetleyerek Aladağlı üzerinden Pozantı'ya gittiği görülmüştür.

2. Bu düşman uçağının saat biri otuz beş geçe döndüğü ve Kusun Deresi'ni gözetleyerek Tarsus istikametine gittiğinin görüldüğü arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
Mehmet

Genel Komutanlığa

Dün hattın en fazla bozuk olan kısımları tamir edilmiştir. Yarın Belemedik'ten Kelebek'e kadar tren gidebilecektir.

Hat Komiseri
Sami

Genel Komutanlığa

1. Durumda değişiklik olmadığı gibi bildirilecek bir hadise de olmamıştır.

2. Bugün bir uçak gelerek pek aşağıdan gidip birkaç kâğıt attıktan sonra dönmüştür.

3. Mevkiniz bizce malum olmadığı gibi posta görevini yapabilecek kimse de mevcut olmadığından düzenli şekilde rapor gönderilememektedir.

4. Son taarruzdan sonra mıntıkaların kuvvetleri azalmıştır.

5. Kocatepe'de (Pozantı'nın batı tahkimatı) Cemil Efendi Müfrezesinden başka kimse kalmamıştır. Alpu ve Gökbez'den bir miktar kuvvet sevk edilmiştir. Kamışlı'ya da kuvvet sevki için yazılmıştır.

6. İbrahim Bey Müfrezesinden 17 kişi Cemil Efendi'ye katılmıştır.

7. Çöğbeli mıntıkasında Hasan Efendi komutasında 30 kişilik kendi müfrezesi vardır. Bu mıntıka için 240 kişilik erzak veriliyor.

8. Anahşa mıntıkasında; benim müfrezeden 36, Ulukışla'dan 20, Niğde'den 30 ve Bor'dan 50 kişi vardır. Şimdilik o mıntıkaya ben bakmaktayım. Söz konusu mıntıkaya komutanlık yapabilecek bir kişi gönderilmelidir.

9. Arızalanan makineli tüfek tarafımızdan tamir ettirilmiş ve kullanılmak üzere burada alıkonulmuştur.

Pozantı Kuşatma Komutanı
Tahsin

Tarsus'tan alınan mektup:

1. Düşmanın harekâtında değişiklik yoktur.

2. Sebebi hiç anlaşılamamakla beraber, Tarsus Guvernörlüğü bugün yarın Pozantı'nın düşmek üzere olduğunu ilan etmiştir.

3. Köylerden toplanan hayvanların eşkalleri ile sahiplerinin isimleri alınarak serbest bırakıldığı.

4. Tarsus komiseri, savcı muavini ve merkez jandarma subayı tutuklanmışlardır.

5. Aşar mevsiminin gelmesi nedeniyle Tarsus'ta Fethi, Nuri ve arkadaşları durumdan yararlanarak aşar vergisini toplamak düşüncesindelermiş. Çünkü ahaliden aşara talip olan pek az kişi vardır. Belki de yoktur. Bunların milleti boğarak almak istedikleri memleket aşarının, Kuvayımilliye taraftarlarının veya başka birisinin almasına izin veriliyorsa süratle bildiriniz.[46]

6. Yukarıda arz ettiğim boş bulunan memuriyetlere kendi adamlarımızdan yerleştirmek icap ederse bendeniz diğer müfreze subaylarından bir arkadaşımı tayin ettirmek düşüncesindeyim. Maksadımız memleket dâhilinde Kuvayımilliyenin emellerinin gerçekleştirilmesine zemin hazırlamaktır. Bu konudaki emrinizi bekliyorum.

7. İki gün evvel kuvvetlerimizden bir müfreze Badras, Çıldırım köylerine gelerek hayvan ve para alarak dönmüşlerdir. Bu hareket pek uygun olmasa gerektir.

8. Albayrak Müfrezesi hakkında emredilen tahkikat henüz tamamlanmamıştır. Şurası var ki bütün köylüler memnun olduklarını anlatmak istiyorlar.

9. Karaisalı'da yayınlanan gazete ve ajanslardan istifade etmekliğimizi rica ederim.

[46] Öşür, ürün ve kazanç üzerinden bir tür ödeme ya da vergi biçiminde ayrılan paydır. Öşür kelimesinin çoğulu aşardır. Sözlük anlamı "ondalık" ya da "onda bir"dir. Osmanlı Devleti maliyesi için büyük bir önem taşıyan aşar vergisi, bu vergiyi toplayan ve "mültezim" olarak bilinen kişilerin yolsuzluklarına, ülkenin tarım ekonomisi ile sosyal yapısı üzerindeki olumsuz etkilerine rağmen Türkiye Cumhuriyeti dönemine kadar devam eder. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında, o zamanki devlet gelirlerinin üçte birine yakın bir kısmını sağlayan bu vergi geliri, 17 Şubat 1341 (1925) tarihli "Aşarın İlgası Yerine İkame Edilecek Mahsulat-ı Arziyye Vergisi Hakkındaki Kanun" ile yürürlükten kaldırılır. Ahmet Tabakoğlu; "Öşür" TDV İslâm Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 34, İstanbul, 2007, s.97-103.

10. Birkaç gün sonra Reis Bey Tarsus'tan döndüğünde kendisinin daha ayrıntılı bilgi vereceği arz olunur.

Tarsus Muhbiriniz
Cemil

11 Mayıs 1920

Hazırlık ve teşkilatla uğraşıldı.

Genel Komutanlığa

1. Bugün görevli olarak Adana'ya gitmiş olan Kabasakal ahalisinden bazıları Fransızlar tarafından yakalanarak tutuklanmış ve hayvanlarına da el konulmuştur. Fransızların bugünlerde Kozan taraflarına taarruz edecekleri de alınan haberler arasındadır.

2. Şimdi Çakıt Bölüğü bütün cepheleri tuttu. Ben Karahanlı Bölüğüne gidiyorum, orası tarafından gerekli tertibat alınacaktır. Şayet düşmanın taarruz edeceği kesinleşirse merkezden mümkün olduğu kadar takviye kuvvet gönderilmesi arz olunur.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın dünkü uçak taarruzundan başka bir vukuatı olmamıştır.

2. Tavşantepe mıntıkasına 10-11 Mayıs gecesi saat yedide Seyhan Nehri'nin geçit mahalline bir miktar düşman süvarisi gelmiş ve sonra dönmüştür.

3. Gübe mıntıkasındaki düşmana dair bir malumat yoktur. Bu mıntıkadan çıkarılan süvari keşif kolları, Talimgâh civarındaki yerlere kadar ilerlemişse de orada birkaç çadırdan başka bir şey görülememiştir.

4. Pozantı'dan gelen kuvvetten Tavşantepe ve Gübe Bölüklerine yeterli sayıda bir kuvvet dağıtılmalıdır.

5. Dünkü raporlarla bildirilen gemi hakkındaki emir süratle gönderilmelidir.

6. Otomatik tüfek için gerekli olan cephane gelmiştir.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

Genel Komutanlığa

10-11 Mayıs gecesi güvercin ayağından alınarak takdim edilen, posta adındaki güvercini, bilerek salıveren ve bu postayı da imha edeceği sırada elinden alınan kişinin, bir Ermeni dönmesi olduğu anlaşılmıştır. Aşağıda künyesi yazılı bu kişi Tarsus'a firar

ederken Adil Bey tarafından yoldan çevrilmiş ve bugün sabaha kadar çiftlikte kontrol altında bulundurulmuştur. Ben de geceden Küçük Karayayla'ya geldiğimde, sabah Büyük Karayayla'ya ulaşır ulaşmaz Adil Bey tarafından durumdan haberdar edildim. Fransızlar tarafından hakkında üç sene mahkûmiyet kararı verilen bu kişi Ziya Bey Çiftliği'nde ambar memurluğu vazifesiyle meşgulken aynı zamanda bizim hakkımızda da casusluk etmek üzere mahkûmiyeti sona ermeden affedilmiştir. Tutuklanan bu kişinin posta güverciniyle beraber uçuracağı sırada elinden alınan posta, güvercinin ayağından çıkarılarak alınmış ve güvercin kesilmiştir. Bu adam doğru bir adam olsaydı kaçmaya teşebbüs etmezdi. Söz konusu kişinin casusluğu hakkında gereken kanuni işlemin yapılmasını, memleketin ve vatanın selameti adına istirham ederim.

Kumdere Grup Komutanı
Mehmet

Tarsus kazasının Musebli Mahallesi'nden Abdullah oğlu Abdullah[47]

Doğum Tarihi: 1887

Ziya Bey'in çiftçibaşısı olup Fransızca okur yazar. Aslen Ermeni.

Güvercinin ayağından alınan ve dosyada mevcut bulunan evrakın tercümesi (zarf içinde) numara 15/18 ve mütercimi Segeren, Şolombofil.

Yenice:

Hiçbir işaret yoktur.

Gece yarısından beri

L: Şolombofil

Segen

S.F. Loy

Güvercinin uçurulduğu

Saat dakika

8 10

Güvercinin uçurulduğu saat ve dakika günü: Salı 11 Mayıs 1920

Dönmemiştir. Bu hanede henüz bir işaret yoktur.

12 Mayıs 1920

Genel Komutanlığa

Cephemizde son 24 saat sükûnetle geçmiştir.

Kumdere Grup Komutanı
Mehmet

[47] Söz konusu kişi Divanıharp kararıyla idam edilmiştir (T.S.).

Genel Komutanlık Emri

1. Bugünden itibaren her kim olursa olsun kendi başına hiç bir şey yapmaya yetkili değildir. Memleketin menfaati ve kurtuluşu uğrunda kurulan ve şekillenen Kuvayımilliye doğrudan doğruya emrimdedir.[48]

2. Ötede beride mevcut hayvanlar hemen toplanacak, hepsi karargâhın at ahırında bulunacak ve doğrudan doğruya karargâh komutanı emrinde olacaktır.

3. Merkezde komutanlık karargâhından başka hiçbir yerde fazla yük ve binek hayvanı bulunmayacağından karargâh komutanı nerelerde bu gibi hayvanları bulursa toplatacaktır.

4. İbrahim Bey nezdinde mevcut iki katır ve sonradan Balıkçı Ali vasıtasıyla aldırdığı at da karargâha teslim edilecektir.

5. Teşkilat doğrudan doğruya tarafımdan icra edilmekte olduğundan İbrahim Bey nezdinde mevcut bulunan silahlar ve cephaneler de depoya teslim edilecektir.

6. Ahlâk ve tavırları bozuk ve memleketin menfaatine zarar veren herkesin silahları alınarak uzaklaştırılacaklardır.

7. Bu emir takım komutanlarına kadar tebliğ ve tamim edilmekle beraber, efradın yüzüne karşı da okunarak düzenin ve disiplinin sağlanması hususunda çalışılacaktır.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

Kavaklıhan'dan alınan malumata göre İncirgediği'ndeki müfrezemiz civarına yaklaşmak teşebbüsünde bulunan bir düşman süvari keşif kolu, iki ölü ve bir yaralı terk etmek suretiyle firara mecbur edilmiştir. Mersin Grubunu da düşman kruvazörünün bombardıman etmekte olduğu arz olunur.

Çamalan Jandarma Komutanı
Tevfik

Genel Komutanlığa

1. Kelebek'e kadar hat tamamen tamir edilmiş ve trenlerin işletilmesine başlanmıştır.

2. Kelebek'te bulunan lokomotiflerin birisini Belemedik'e getirttim. Hâlihazırda sefere elverişli üç makine vardır.

[48] Kurulan Kuvayımilliyeyi ötede beride zaafa uğratmak için çalışıldığı anlaşıldı. Hatta bu maksatla elde silah ve cephane muhafaza edilmekte olduğu anlaşıldı. (T.S.).

3. Başkaca arza değer malumat yoktur.

Hat Komiseri
Sami

Genel Komutanlığa

1. Bugün cephemizde keşif kolu çarpışması olmuş ve düşmana iki ölü ve bir yaralı verdirilmiştir.

2. Fransızların yeniden 350 hayvan topladıkları Tarsus'tan gelenlerin ifadesinden anlaşılmış olup bu hayvanlarla Fransızların Pozantı'ya taarruz edecekleri ahali arasında söylenmektedir.

3. Telefon makinesi çalışmadığından rapor gecikmiştir.

4. 11/12 Mayıs gecesi sabaha karşı Dadalı ilerisinden aralıklı olarak makineli tüfek ve top sesleri işitilmiştir. Büyük ihtimalle boş bıraktığımız mevkiler, Fransızlar tarafından taarruza başlamak üzere işgal olunmaktadır. Süvari keşfi için elde kuvvet mevcut olmadığından tahkikat maksadıyla köylüler gönderilmiştir. Neticeyi arz ederim.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

1. Fransızlar 12 Mayıs sabahı Hamamkurbu ve Kamberhüyüğü köyüne iade ettikleri yük hayvanlarını tekrar toplamaya başlamışlardır. Bu köylerin ihtiyar heyetlerine verdikleri emirde 12 Mayıs akşamı talep edilen hayvanların Tarsus'ta mevcut olmasını şiddetle talep etmişlerdir.

2. Herhangi bir haneden yük hayvanı verilmezse hane başına 150 kuruş iane[49] alacaklarmış.

3. Bu yük hayvanlarının toplatılması cephane nakli için olup cephemizden bir tarafa taarruz etme ihtimali vardır.

4. Yukarıdaki malumatı şimdi Hamamkurbu köyünden aldığım arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
Mehmet

Genel Komutanlığa

Sinirlerimin zayıflaması sebebiyle her hususta üzüntülü olduğumdan bu günlerde pek rahatsızım. Evvela Divanıharp

[49] İâne: Yardım için toplanan para, yardım parası. Devellioğlu; s. 401.

Riyasetinden sonra da mevcut vazifemden af buyurularak istifamın kabulünü istirham ederim.

Genel Komutanlık
Mustafa Özbek

Genel Komutanlığa

Yorgunluk neticesi vücudumda meydana gelen rahatsızlık dolayısıyla görevimi yerine getiremediğimden istifamın kabulünü istirham ederim.

Merkez Jandarma Komutanı
Hasan[50]

13 Mayıs 1920

Pozantı'da bulunduğum esnada, cephenin ve bilhassa karargâhın düzen ve disiplininin pek bozulmuş olduğunu gördüm. Kaza Kaymakamı Sadettin Bey[51] ile İbrahim Bey, mıntıka kurmay başkanlığı vazifelerini üstlenen İstihkâm Üsteğmen Mustafa, Jandarma Komutanı Üsteğmen Hasan, belde müftüsü Mehmet Efendi'nin birbirlerine girmiş olduklarını gördüm. Esasen Pozantı'da iken vaziyetin bozulmak üzere olduğunu haber almıştım. Durum ortaya çıktıktan sonra Niğde'den gelen bazı kötü huylu ve çıkarcı kimseler cephe için birer zararlı mikrop hâlini almışlardı. Mustafa Efendi ile Jandarma Komutanı Hasan istifalarını verdiler. İstifa istekleri kabul edildi. Merkezde birbirlerini âdeta yemeye hazırlanan iki taraf mevcuttu. Birkaç gün daha Pozantı'da kalmış olsaydım bilâhare tamiri pek müşkül bir durum ortaya çıkacakmış. Bu maksatla geçici hükûmeti toplantıya davet ederek aşağıdaki kararları almak mecburiyeti hasıl oldu. Bu suretle ihtilafın önü bir dereceye kadar alındı.

Karar Sureti

1. Askerî harekâttan doğrudan doğruya komutan sorumludur. Bütün silah ve cephaneler komutanlık silah deposunda bulunacaktır. Karargâh her hususta komutanlık emrindedir. Gerek doğrudan doğruya gerekse istişare neticesi komutanlık imzasıyla verilen bütün emirler derhâl yerine getirilecektir.

[50] Jandarma Komutanı Hasan şüpheli bir sima olup ahali üzerinde nüfuzu yoktur. Mustafa Efendi'yi de o kandırmıştır. Hasan Efendi'nin maksadı komutan olmaktır (T.S.).

[51] Sadettin Bey (1881-1963): Halk arasında "Beybaba" takma adıyla bilinen vatansever bir komiteci idi. Selanik'te Jön Türkler arasına katıldı. Bulgaristan'da görev yaptı. İttihat ve Terakki döneminde Bağdat Polis Müdürü olarak atandı. Millî Mücadele'nin başladığı sıralarda gizli görevle Adana'nın Karaisalı ilçesine geldi. Fransızlara karşı mukavemet teşkilatı içinde önemli hizmetler yaptı ve bir müddet sonra bu ilçeye kaymakam olarak atandı. Millî Mücadele sonrasında da millî istihbarat görevlerinde çalıştı. "Morova" soyadını almıştır. Kendisine TBMM tarafından vatani hizmet tertibinden maaş bağlandı. Hatıraları halk arasında uzun zaman anlatılmıştır. Çelik; s.252.

2. Mülki işler, Kaymakam Sadettin Bey tarafından idare edilecek, kanuni olan her bir emir mülki hükûmet memurları ve ahali tarafından yerine getirilecektir. Mülkiye, adliye ve maliye memurları ile ahaliden herhangi birinin suistimali ve uygunsuz tavır ve tutumlarından dolayı cezalandırılmaları kaymakamlık makamına aittir. Memleketin asayiş ve güvenliği jandarma komutanlığına ait olup kaymakamlığa bağlıdır.

3. Heyet-i merkeziye seçimi serbesttir. Heyet-i Merkeziye talimat gereğince hareket edecek -ve her kim olursa olsun- Heyet-i Merkeziye kararıyla tasdiklenmiş vesikası olmayanlar hiçbir suretle para ve bağış toplamaya yetkili değildir. Burada bulunan Adanalılardan beş müntahib-i sâni[52] seçilecektir.

4. Koğuculuk yapan ve aşağılamada bulunanlar, istisnasız Divanıharbe gönderilecek ve sonra uzaklaştırılacaklardır.

5. Şimdiye kadar işlenen suçlar affedilmeyecek, bunların cezaları sonraki bir zamana bırakılacaktır.

6. 13 Mayıstan itibaren davacıları meydanda olmayıp da yağmacılık ve mal gasp edenler 10 gün içinde aldıkları parayı Heyet-i Merkeziye kasasına, hayvanları karargâha, gasp ettikleri malları jandarma dairesine teslim etmedikleri takdirde haklarında kanuni işlem yapılacaktır. Yataklık edenler suç ortağı kabul edilecektir.

Genel Komutan Tekelioğlu Sinan	Kaza Kaymakamı Sadettin
Belde Müftüsü Mehmet	Hâkim Reşit
Komutanlık Kurmay Başkanı Mustafa	Jandarma Komutanı Hasan
Adana eşrafından Ahmet	Cevherli eşrafından Abdullah
Tahkik Heyeti Başkanı Ali Haydar	Belediye Başkanı Mustafa
Karargâhtan Hulusi	Divanıharp Azasından Ahmet
Esirler Memuru Münir	

[52] Müntahib-i sâni: Müntahib; intihâb eden, seçen, seçmen. İki dereceli seçimde müntahib-i evvellerin seçtikleri kimse. Devellioğlu; s.730.

Genel Komutanlığa

1. Durumda değişiklik yoktur.

2. Düşman tarafından hiçbir faaliyet müşahede edilmemiştir.

3. Düşman, Kırmızıtepe'nin önündeki tahrip edilen tel örgüleri iki gün sonra tamir etmiştir.

Pozantı Kuşatma Komutanı
Tahsin

Grup Komutanlığına

Bugün aldığım kara haberlere göre; Fransızlar tarafından Ermeniler 30-40 kişiden ibaret birkaç çete çıkararak Yüreğir tarafında Taşçı köyü, Kötüköy, Kayırlı, Garbköy, Camili ve Çukurova ahalisinin Ermeniler tarafından baskı altına alındığı, buralardaki halkın hayvanlarının, mallarının zorla götürüldüğü ve dehşetli şekilde katliamlar vuku bulduğuna dair birçok şikâyetler olmuştur. Çukurova ahalisi genellikle feryat etmekte, heyecan ve galeyan her geçen saat daha da çoğalmaktadır. Çukurova ahalisi genel olarak bizden yardım istiyor. Çukurova'nın bugünkü durumunu ancak Allah bilir. Bu haber saat on ikide alınmıştır. Çukurova'nın bütün mallarını ve hayvanlarını alan birkaç Ermeni çetesidir. Çukurova köylüleri şu dakikada ağlıyor. Binlerce katliam olmuş ve sıra Adana'ya gelmiştir. Bu duruma kimse dayanamaz. O kâfir, melun Ermeniler bu tarafa hücumdan vazgeçerek Adana Çukurova'ya yöneldiler. Bugün Çukurova'nın büyük kısmı silahsızdır. Artık duracak zaman geçerse ne olacak Çukurova ahalisi. Bunu yazarken yine bir haber aldım. İncirlik tarafından 25 kadar Ermeni çetesi, Kürkçü ve Akarcalı Çiftliği'nde ve o civardaki köylerin ahalisine dehşetli şekilde zahmet veriyorlar. Zorla mallarını ve paralarını gasp ediyorlar, icabında kurşunluyorlar ve bıçakla kesip katliamlar yapıyorlar. Bununla beraber Kozan birlikleri eski durumunda bulunuyorlar. Ceyhan birlikleri yine eski hâlde bulunuyorlar. Ermeniler tarafından çok kötülük, zulüm ve katliam yapılıyor. Kozan ve Ceyhan birliklerinden hiç de fayda umulmamaktadır. Zira şu birkaç olayda halka hiçbir yardımları görülmemiştir. Bununla beraber Çukurova müfrezelerindeki efradın büyük kısmı silahsızdır. Bunlar daima keyifle oturuyorlar. Bugün aldığım malumatta Taşköprü'nün Arnavut'un fabrikasından taraf, -Taşköprü'nün iki tarafı- büyük taşlarla çevrilmiş, sırf araba geçecek kadar olmuş. Üç gündür Adana'nın her bir tarafını bağlamak üzere istihkâmlar kazıyorlar. Çakıt taraflarından yani bağlar tarafına da istihkâmlar kazmak ve mitralyöz yerleştirmekle meşguldürler. Bugünkü tahkikatıma göre sırf Hristiyan çiftliği ve Talimgâh tarafları boştur. Hatta demir yoluna kadar boştur. Bugün oraların boş kalması, başkaları tarafından haber alınıyor. Bizim için bir dakika, bir saat demektir. Bugün Çukurova'da vuku bulan hâl devam ediyor.

Bu hâle karşı vereceğiniz emri beklerim. Yukarıda zikrettiğim vukuatı ve Çukurova'daki düşman harekâtını tetkik etmek üzere bizzat Adana Talimgâhı, Çınarlı ve Çarhıpare köylerine kadar gidiyorum. Bu köylerde hiçbir fert yoktur. Ahali tamamen bu tarafa çekilmiştir. Bu vakaları gördükçe artık burada beyhude oturmaya vicdan tahammül etmiyor. Ben köyden 20-30 silahlı çıkararak düşmanla uğraşacağımı ve melun düşmanlardan din kardeşlerimi kurtaracağımı ümit ediyorum. Hareketime müsaade edilmesini arz ve istirham ederim.

Seyhan Grubu 2'nci Bölük Komutanı

Hasan Tahsin

Bu konuda Komutanlığın emri alınmak üzere Batı Kilikya Genel Kuvvetler Komutanlığına takdim.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

Genel Komutanlığa

Dün düşmanın harekâtını anlamak üzere müfrezemiz efradından Hasan Ağa adında birisi Adana'ya gönderilmiştir. Adana eşrafından 20 kadar tanınmış ve itibarlı kimse, düşman tarafından geceleyin evlerinden alınarak otomobille götürülmüş, izleri kaybettirilmiş ve ne tarafa sevk edildikleri anlaşılamamıştır. Yine Adana eşrafından 80'i aşkın kişi de tutuklanmıştır. Düşman dün hayvan toplayarak bu gece Tarsus tarafına gitmiştir. Bir kısım Ermeni ve Asuri çetesinin de Çukurova ahalisinin ırz ve namusuna tecavüzde bulunduğu ve halkın mallarını yağma ettiği anlaşılmıştır. Oralardan firar ederek buraya gelenler, ağlayarak yardım talep ediyorlar. Adana civarında artık ırz ve namus kalmamıştır. Artık vatan, din ve millet namına merhamet edelim. Yalnız bir miktar cephane ile kuvvet bulmaya hazırım. Yalnız Gübe'nin muhafazasına ve bölük komutanlığına bir zat bulunuz. Emrinizi bekliyorum.

Seyhan Grubu Gübe 2'nci Bölük Komutanı
Hasan Tahsin

Genel Komutanlığa

Yenice istikametinden Tarsus istikametine 200 kadar süvarinin gittiğini gördük. Cephemize kadar yaklaşmak istemişlerse de bilâhare Tarsus'a gittikleri görülmüştür.

Küçük Karayayla Müfrezesi Komutanı
Mehmet Kemal

Komutanlık Emri

1. Aktaşlı Ali Efendi, Pozantı cephesinde maiyetini iyi idare ederek gösterdiği fevkalade yararlılığı sebebiyle Kocatepe'nin

düşmesine yardım ettiğinden dolayı 1 Mayıstan itibaren yedek teğmenliğe terfi ettirilmiştir. Künyesi tasdik edilmek üzere Heyet-i Temsiliye Riyasetine gönderilmiştir.

2. Kamışlı nahiyesinden Cephe Müftüsü Müderris Kasım Efendi Pozantı cephesinde fevkalade fedakârlık gösterirken şehadet şerbetini içmiştir. Heyet-i Merkeziyeden ailesine maaş tahsis edilmesi için emir verilmiştir.

3. Memleketimiz her taraftan düşmanla çevrilmiştir. Yaşamak için evvela ölmeyi bilmek lazımdır. Ölmesini bilmeyen bir millet, yaşamak hakkına sahip olamaz. Din, millet ve vatanın saadet ve selameti uğrunda fedakârlık gösterenleri, gerek rütbe gerekse para mükâfatı ile taltif edeceğim gibi toprağımızı tehlikeye, milleti ayrılığa düşürmeye çalışanları da şefkat ve merhamet etmeksizin imha edeceğimi alenen beyan ederim.

4. Resmî mührüm ve imzam veya Kurmay Başkanı Mustafa'nın imzası olmaksızın başkaları tarafından verilecek emirler her ne olursa olsun kesinlikle dikkate alınmayacaktır. Bu gibi bir hâl vuku bulduğu anda hemen Komutanlığa malumat verilecektir.

5. Komutanlıktan emir olmaksızın keşif kollarından başka hiçbir fert asıl hattı geçemez.

6. Çamalan Grubu, asıl hat ilerisinde düşman tanklarının geçişine engel olacak derecede yolu birkaç yerinden tahrip edecektir. Asıl hat gerisinde icabında tahrip edilmek üzere köprüler de yolun uçurum mahallerinde tahrip hazırlıkları yapacaktır.

7. Kumdere Grubu, Karayayla ve Yenice arasından tren hattını birçok yerlerinden tahrip edecektir.

8. Bütün gruplar silah ve iaşe mevcudunu pazartesi günü (cinslerini gösteren) kuvvesini Komutanlığa göndereceklerdir. Bazı gruplardan henüz silah mazbataları gelmedi. Süratle bildirilmesi.

9. Düşmanın taarruzu hâlinde cephe hiçbir şekilde terk edilmeyecektir. İhtiyat kuvveti gelinceye kadar birlikler bulundukları mevkiden ayrılmayacaklardır.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

Zırhlı tren saat dokuzu on geçe Yenice'den Yaramış tren hattını takip ederek Camili Çiftliği istikametine gelmiştir. Gereken tedbirler alınmıştır. Şimdilik çatışma yoktur. Bütün kuvvetimizle savunma yapılacağı arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
Mehmet

Genel Komutanlığa

Muvazzaf askerliğini mitralyözde yapmış efraddan üç nefer mevcuden gönderilmiştir.

Kavaklı Grup Komutanı
Cemal

Kavaklı Grup Komutanlığına

1. Mıntıkanız için 30 Osmanlı mavzeri ve yeterli miktarda cephane gönderilmiştir.

2. Düşmanın zırhlı otomobil ile taarruz edeceği söylenmektedir. Asıl hattın ilerisinde gereken noktaların tahrip edilmiş olduğunu anladım. Bu noktalar birliklerimiz tarafından savunulacak durumda olmalıdır. Aynı zamanda cephe gerisinde mevcut köprüler de tahrip edilecek tertibata sahip olmalıdır.

3. Yanımda bir makineli tüfek bölüğü ile bir cebel topu ve kuvvetli ihtiyat birlikler vardır. Düşmanın taarruz hedefi anlaşıldığı anda hemen oraya hareket edeceğimden taarruzun zamanında haber verilmesi.

4. Efradın gözlerinden öperim. Şu taarruz, düşmanın son şansını denemesi demek olacağından onlardan büyük fedakârlıklar göstermelerini talep ederim. Zaferimiz için Cenabıhakk'ın birliğinden dua ve temennide bulunurum.

5. Mıntıkanızdaki Fransız cephanesini yanınıza toplattırarak malumat veriniz.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Adanalı İmamzade Mehmet Efendi'nin göndermiş olduğu habere göre, bugün düşman kuvveti Tarsus'a hareket etmiştir.

2. Saat dörtte düşman birliklerinin Yenice'ye geldiği bizzat görüldü. Diğer birliklerin de emniyet tertibatıyla Adana'dan hareket ettiği görülmüştür.

3. Adana eşrafı tamamen tevkif edilmiş ve kısmen Arvad adasına[53] sevk edilmişlerdir.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

[53] Arvad adası: Doğu Akdeniz'in doğusunda, Suriye'nin Tartus şehri açığındaki ada. Günümüzdeki adı Revad'dır. Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, C 3, İstanbul, 1993, s.133.

Genel Komutanlığa

1. Düşman kuvveti Yenice'de yarım saat durduktan sonra Tarsus istikametine hareket etmiştir.

2. Düşmanın yük hayvanı kısmı tamamen kendilerine aittir. Develer halktan alınmıştır.

3. Düşmanın Adana'dan topladığı ahaliye ait hayvanlar Ayas tarafına gitmiştir. Kuvvetle beraber oradan geleceklermiş.

4. Düşman kuvvetinin o kadar önemli olmadığı Zeytin ahalisinden işitilmiştir. Topçu ve süvari de vardır.

5. Bundan üç gün evvel Yenice ahalisinin öküzleri Yenice'ye gelmekteyken Yenice'deki Fransız birlikleri "Türkler geldi!" diye telaşa düşerek mitralyöz ve silahla dört saat kadar savunmada bulunmuşlardır. Öküzlerden ikisi ölmüş, birisi de yaralanmıştır. Bilâhare mesele anlaşılınca ateş etmekten vazgeçmişlerdir. Bu olaydan bir gün önce de Keloğlu Köprüsü'nü bekleyen Fransız karakolu yakınlarından bağırarak geçen bir çakal yüzünden Fransızlar, Türkler geldi zannıyla kaçmışlardır.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Kumdere Grup Komutanlığına

Mıntıkanıza 50 tüfek gönderildi. Hemen efrada dağıtarak cephenizi mükemmel tutunuz ve kesinlikle cepheyi terk etmeyiniz. Düşmanın taarruzunu da ayrıca bildiriniz.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Bugün cephemizde hiçbir vukuat olmamıştır.

2. Dün ahaliden toplanan hayvanla süvari keşif kolu teşkil olunarak Çamtepe ilerileriyle Dadalı sırtları keşfedilmiş ve düşmandan eser görülememiştir. Dünkü top, tüfek sesleri de Ekrem Efendi Müfrezesinden birkaç neferin sudan geçerek Dadalı sırtlarında dolaştıkları esnada düşman tarafından meydana gelen şüphe üzerine bu sırtlarla, civarının taranmasından ileri geldiği anlaşılmıştır.

3. Teğmen Hüsnü Efendi gelmiş ve Tekelioğlu Müfrezesi Komutan Muavinliğine tayin edilmiştir.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

Bugün akşam Adil Bey'den aldığım habere göre üç zırhlı otomobil ile düşmanın bu civarlara taarruz edeceği anlaşılmıştır. Tarsus'ta Arapuşaklarından hat komutanı Kâmil Paşa'nın oğlu Selami Bey bundan birkaç gün evvel kaybolmuştu. Şimdi Mersin'de, iki tabur asker çıkarmıştır. Bundan iki gün evvel Mersin civarında yapılan taarruzda düşmanın 400 yaralısı gelmiştir. Hanlı köyünde Ruhi Efendi'den aldığım malumatta köylerden 300 beygiri adamlarıyla beraber götürmüşlerdir. Bu kişinin ifadesine göre düşman üç koldan cephemize taarruz edecektir.

Kumdere Grup Komutanı
Mehmet

Genel Komutanlığa

Gönderilen casuslardan düşman hakkında alınan malumat aşağıdadır:

Şimdiye kadar Fransızlar 350 hayvan toplayıp hâlen muhafazada bulundukları Adana'dan, yeniden iki tabur kuvvetin Tarsus'a geldiği, Mersin'den de kuvvet celp ettikleri söylenmektedir. Kuvvete dört zırhlı otomobil ile bugün cephemize taarruz edeceklerse de dün yağan yağmur sebebiyle hareketlerinin yarına tehir edildiği ve bu harekete bütün Tarsus civar ahalisi muhakkak gözüyle bakmakta oldukları gibi Sadık Paşa da bu hususta istihbaratta bulunmuştur. Bu haberi Tarsus Grubu da almıştır. Telefon makinesinin işlememesi yüzünden bu rapor posta ile gönderilmiştir. Taarruz hâlinde telefonun işlememesinden pek çok zorluk çekilecektir.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

1. Tarsus demir yolu hattını takip ederek ilerlemekte olan düşmanın askerle dolu bir katarı görüldü.

2. Düşmanın ikinci katarı da top ve cephane yüklü olarak bundan beş dakika sonra hareket etmiştir.

3. Bir düşman müfrezesi Yenice istikametinden pek aheste olarak Tarsus'a doğru gidiyor. Ağırlığı fazladır.

4. Bizzat harekâtı yakından keşfetmek üzere şimdi Karakuyu köyüne gidiyorum. Oradan Tepeçaylak'a giderek alacağım malumatı arz edeceğim.

5. Düşman kuvveti Yenice'de toplanmaktadır.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Gülek Nahiyesi Müdürlüğüne

1. Hoca Nasuh Efendi,[54] Gülek Kuvayımilliye Tabur Komutanıdır. Kendisine azami derecede yardım ederek teşkilatın bir an evvel tamamlanmasını talep ederim.

2. Nasuh Efendi ile siz işbirliği yaparak Nasuh Efendi'nin göstereceği kişilerle birlikte silahlı ve silahsız Kuvayımilliye teşkilatının defterlerini süratle tanzim ediniz.

3. Silahlı efrat tamamen Pozantı cephesine sevk edilecektir. Emre itaat etmeyenleri gözaltında merkeze gönderiniz.

4. Resmî mühür ve imzam olmaksızın – Bucaklı Hasan ve Hoca Nasuh Efendi'nin göstereceği memurlar hariç – asker toplayamayacaklardır. Ancak Yarbay Şemsettin Bey müstesnadır.

Genel Komutan
Sinan

14 Mayıs 1920

Düşmanın Mersin'e bir piyade alayı çıkardığı anlaşılmıştır. Düşman, Buruk ve Kılıçlı sırtlarındaki kuvvetlere taarruz etmiş, muharebe 5 saat devam etmiş ve düşman geri çekilmeye mecbur edilmiştir. Düşmanın iki uçağı Kavaklıhan Grubunun üzerinde dolaşarak çok miktarda bomba atmıştır. Düşman Tarsus yığınağına devam etmektedir.

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın Karaisalı istikametinde taarruz etmek üzere askerî yığınakta bulunduğu haberini Mersin'den gelen güvenilir bir kişiden haber aldım.

2. Mersin ve Tarsus cephelerinde geçici bir sükûnet vardır.

İrtibat Subayı
Ziya

Genel Komutanlığa

1. Tahta köprüde bulunan makine, odunları Belemedik'e getirmiştir.

2. Amele bugün istirahat etmiştir.

[54] Molla Nasuh: Mersin'in Tarsus ilçesinin, Gülek bucağının Eminlik köyündendir. Babası bu köyün ileri gelenlerinden Hamza Ağa'dır. Millî Mücadele'ye ilk katılanlardandır. Kuşçular, Belemedik karakollarının zaptında ve Pozantı kuşatmasında bulundu. Karboğazı'nda Menil taburunu esir olmaya zorlayan Gülekliler arasında yararlık gösterdi. Bundan sonra Kavaklıhan cephesinde görev aldı ve tabur komutanlığına yükseldi. "Kaya" soyadını aldı. 1938 yılında vefat etti. Yaramış Mezarlığı'na defnedildi. Ener; s.88.

3. Kelebek'te tamire muhtaç olan bir makineyi, bugün tamir ettirmek üzere Belemedik'e getirmek için teşebbüs edilmiştir.

Hat Komiseri

Genel Komutanlığa

Düşman kuvvetinin kısmen Fellah ve kısmen de Ermeni ve Rumlardan meydana gelmiş olduğu istihbar edilmiştir.

Küçük Karayayla Müfrezesi Komutanı
Mehmet

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın bir alay kuvvetle Buruk ve Kılıçlı sırtlarına taarruz ettiği, Gübe Komutanlığından şimdi alınan rapordan anlaşılmıştır.

2. Tertibat gereği olarak Gübe Müfrezesi Komutanlığına ve Tatık'ta bulunan Aydınlı Aşiretler Komutanlığına emir verilmiş, Aşağı Sırkıntı Grubuna da düşman kuvveti hakkında gereken malumatı almak üzere süvari gönderilmiştir.

3. Alınan rapora göre mevcut durumda düşmanla çatışma pek hafiftir.

4. Düşman hakkında alınacak malumatın peyderpey bildirileceği arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

Genel Komutanlığa

Cephede sükûnet vardır.

Kumdere Grup Komutanı
Mehmet

Çamalan Müdürlüğüne

Komutanlığın resmî mühür ve imzası haricinde verilen emirlerin dikkate alınmaması hususu şiddetle tatbik edilecektir. Emrim haricinde asker, para ve mal toplayanlar kesinlikle engellenecek, ısrar edenler gözaltına alınarak karargâha gönderilecektir.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

Keşif kollarımız, sol cenahımız ilerlerinde görülen düşman keşif kollarını püskürtmüşlerdir. Başkaca bir hadise olmamıştır.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

Düşmanın yarın Karayayla'ya taarruz edeceği hat, yoklama bekçisinin verdiği haberden anlaşılmıştır. Gereken emirlerin birliklere verilmiş olduğu arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
Mehmet

Genel Komutanlığa

1. 14 Mayıs sabahı düşmanın bir tabur piyadesiyle, iki topu ve 100 kadar süvarisinin tren hattını takip ederek Tarsus'a gittiğini gördüm.

2. 14 Mayıs sabahı saat dokuzu kırk beş geçe Yenice'den Büyük Karayayla üzerine geçen bir düşman uçağına ateş açılmıştır. Kavaklıhan'a kadar giderek oradaki müfrezeler de ateş açtığından düşman uçağından Kavaklıhan'a pek çok bomba atılmıştır. Uçak oradan dönerek Tarsus'a gitmiştir.

3. Gece Karayayla'ya vardığımda bütün efradı cephelerinde gördüm. Cephede kuvvetsizlik yüzünden boş yerler çoktur.

4. Gece saat sekiz buçukta cepheye hareket ettim. Efradımızın cephede mevzide olduğunu gördüm.

5. 13 Mayıs günü Tarsus'ta Fransızlar tarafından tellal bağırtılarak 13/14 Mayıs gecesi saat beşte ahali hayvanlarının Tarsus'ta toplanması emredilmiştir. 14 Mayıs sabahı Pozantı'yı kurtarmak maksadıyla taarruza geçecekleri Adil Bey'den haber alınmıştır.

6. Yenice'den saat bir buçukta büyük bir kuvvet Tarsus'a gitmiştir.

7. Başkaca bir hadise yoktur.

İncirgediği Müfrezesi Komutanı
Osman

15 Mayıs 1920

Pozantı Fransız Komutanına esirlerimize iyi muamelede bulunulmasına dair yazılan mektuba alınan cevap aşağıdadır:

Batı Kilikya Cephesi Genel Komutanlığına

Göndermiş olduğunuz elçi vasıtasıyla bildiririm ki; 7 Mayısta esir düşen sağlam ve yaralı efradınız sıhhat ve afiyette olup tedavi dahi edilmektedir. Ümit ederim ki siz de 28 Nisanda Pozantı karşısındaki tepede kalan Fransız askerlerinden yaralı düşenleri tedavi ettirmektesiniz. Pozantı İstasyonu üzerine hilal ve kızıl haç işareti çekilmiştir. Ümit ederim ki bu maksada hizmet eden efradımız ile binanın üzerine efradınızın dikkatleri çekilerek ateş ettirmemenizi rica ederim.

Fransız Pozantı Müfrezesi Komutanı
Binbaşı Menil

Düşman, dört zırhlı otomobil ve 1000 kadar efrat ile Karayayla'ya bir keşif taarruzu yapmış ve muharebe akşama kadar devam etmiştir. Düşman başarılı olamayarak tekrar geri çekilmiştir.

Tarsus'tan alınan malumata göre düşmanın 14 Mayıs tarihinde Tarsus'taki kazan mevcudu 6000 kişidir.

Genel Komutanlığa

1. 15 Mayısta saat ikide Büyük Karayayla Müfrezesinden alınan rapora göre; düşman 1000 kişilik kuvvet, dört zırhlı otomobil ve ayrıca üstü açık bir otomobil ile Selim Efendi Çiftliği'nden cephemize taarruz etmiştir. Akşama kadar devam eden çarpışmadan sonra düşman geri çekilmeye mecbur edilmiştir.

2. Yenice Fransız Komutanı, 15 Mayıstan itibaren bütün civar köylerin harp mıntıkası olduğunu ilan etmiştir. Yarın muhakkak harp olacağı arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
Mehmet

Genel Komutanlığa

1. Dün akşam saat onu on geçe bir düşman uçağı, karargâh müfrezesi üzerinden uçarak çok miktarda Ferda gazetesi atmıştır. Bir tanesi Ek'te takdim edilmiştir. Bu gazetede yazılan fetvaya mukabil bir de cevap sureti yazılmıştır.

2. Mersin İrtibat Subaylığı ile Tarsus Grubu komutanlarının raporları da eklidir.

3. Cephemizde başka arz edecek bir vukuat olmamıştır.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

16 Mayıs 1920

Düşman Çamtepe'ye de bir keşif taarruzu icra etmiştir. Fransızlar tarafından kuzeye hiçbir ferdin gitmesine müsaade edilmeyeceği ilan edilmiştir. Uçaklar vasıtasıyla atılan İstanbul Hükûmeti fetvasına yazılan cevap, Tarsus ve Adana'nın uygun yerlerine yapıştırıldı. Düşman uçakları Kavaklı ve Kumdere Grupları üzerinde dolaşarak birçok bomba atmıştır.

Genel Komutanlığa

1. Düşman Adil Bey Çiftliği'ne ve Çamtepe'de bulunan Saim Efendi Müfrezesine taarruza geçmiştir. Müfrezem piyade birlikleri ile bu müfreze takviye edilmiştir.

2. En seri vasıta ile cephane ve silah gönderilmesini rica ederim. Süvarilerimiz henüz Kütüklü'den gelmediler.

Albayrak Müfrezesi Komutanı
Turgut Reis

Komutanlık Emri

1. Birkaç günden beri pek abartılı raporlar almaktayım. Bu da sırf grup komutanlarının vaziyeti layıkıyla anlamadan rapor yazdıklarından ileri gelmektedir. Raporlarda öncelikle gözlemler, sonra düşünceler yazılır. Bunlar dikkate alınmayarak yazılan abartılı raporlar komutanın planında vereceği kararda ciddi bir hata meydana getirebilir. Bundan dolayı raporlarda hak ve hakikatten katiyen ayrılmamak lazımdır.

2. Her grup komutanı bizzat en ileri mevziden keşif faaliyetini icra ederek bugün öğleye kadar komutanlığı aydınlatmaya çalışacaktır.

3. Her gün; sabah, öğle ve akşam raporları düzenli şekilde gönderilmelidir.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Dün gece cephemizde hiçbir vukuat olmamıştır.

2. Sabah alaturka saat on bir buçukta bir düşman uçağı Pozantı istikametine geçmiştir.

3. Fransızlar, kendileriyle beraber hareket eden ahaliye daha önce toplanılan hayvanlar ile silah ve cephane vermişlerdir. Bütün köylere postalar çıkararak hiç kimsenin bir sonraki emre kadar köylerinden çıkmaması ilan edilmiştir.

4. Ferda gazetesindeki fetvaya karşılık yazdığım yazıyla Ankara'dan gönderilen fetva şehre astırılmıştır. Söz konusu yazının bir sureti de Ek'te takdim edilmiştir.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

1. 16 Mayıs sabahı cephe ilerisine teftiş ve keşif maksadıyla çıktım.

2. Küçük Karayayla Müfrezesi teftişinden sonra ileriye Yenice yakınlarına kadar ve Hamamkurbu köyüne gittim. Oradan almış olduğum malumatı ve gözlemlerimi arz ediyorum.

3. Camili ve Hamamkurbu köylerinin ihtiyar heyetleri Fransızlar tarafından Tarsus'a götürülmüşlerdir. Yenice'de bir bölük piyade ile iki makineli tüfek, bir de zırhlı tren mevcuttur. Adana'dan Yenice'ye bir tank gelmiştir. Nakliye arabaları Tarsus'a doğru gitmektedirler.

4. Yarından itibaren hiçbir ferdin kuzeye ve kuzeyden de güneye gelemeyecek ve gidemeyecekleri Fransızlar tarafından ilan edilmiştir.

5. Mersin sahilinde bir düşman zırhlısı vardır. Düşmanda bir faaliyet gözlemlenmektedir.

Kumdere Grup Komutanı
Mehmet

Kumdere Grup Komutanlığına

1. Saim Efendi hemen müfrezesi ile karargâha gelsin.

2. Kumdere Grup Komutanlığına İsmail Hakkı Efendi tayin edilmiştir.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

Dün bir uçak Bayramlı köyüne 14 bomba atmışsa da hiçbir hasar ve zayiat olmamıştır. Şimdi bir düşman uçağı yine cephemiz üzerinde dolaşmaktadır.

Kumdere Grup Komutanı
Mehmet

Genel Komutanlığa

1. Dün ezani saat on sıralarında Çakıt çayına geldim. Çay pek coşkun olduğundan geçilemedi. Bugün sabahleyin Kumdere'ye ulaşılarak cepheyi teslim alacağım.

2. Saim Efendi Müfrezesinin iadesi için verilen emri gördüm. Düşmanda bir taarruz alameti yoktur. Söz konusu müfrezenin iade edilip edilmeyeceğini bildiriniz.

3. Şimdilik başka arz edecek vukuat olmadığı arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlığa

Düşman tarafından hiçbir harekât ve askerî nakliyat yapılmamıştır. Yalnız bir düşman uçağı Tarsus tarafına gidip dönmüştür. Akşama kadar görülecek ve keşfedilecek düşman harekâtı, akşam raporunda arz olunacaktır.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Cephemizde önemli bir hadise olmamıştır.

2. Bir düşman uçağı cephemiz üzerinde dolaşarak Kuşçu ile Kavaklıhan'a 12 bomba atmış ve makineli tüfek ateşi açmıştır. Kaybımız yoktur.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

1. Tatık'ta bulunan Seyyar Aşiretler Müfrezesi Komutanlığından aldığım rapor ve Yukarı Sırkıntı Grup Komutanlığının raporu Ek'te takdim edildi. Bu rapor içeriğinden Osmaniye'nin geri alındığı ve Toprakkale'nin kuşatmada bulunduğu ve yakında oranın da düşeceği bildirilmektedir.

2. Bütün cephemizde sükûnet vardır.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

Heyeti Temsiliye Riyasetine

11'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman Tarsus'ta yığınak yapmaktadır. Şimdiye kadar yığdığı kuvvet miktarı 5000 kadardır. Üç sahra bataryası, iki cebel bataryası ve çok miktarda makineli tüfekleri olduğu da anlaşılmıştır.

2. Düşmanın şu günlerde üç koldan cephemize taarruz edeceği muhakkaktır. Gereken tedbirler ve tertibat alınmıştır.

Allah'ın yardımıyla düşmanın bu dördüncü ve son büyük taarruzunun da defedileceği muhakkaktır.

3. Düşman uçakları İstanbul Hükûmeti tarafından Adana'ya gönderilen beyanname ile fetvaları içeren birçok Ferda gazetesini mevzilerimize atmıştır.

4. Ahalinin ve Kuvayımilliyenin morali iyidir. Bu yalan ve uydurma yazılara kanmayacaklarını açıkça söylemektedirler.

5. Üç günden beri düşmanın taarruza geçeceği beklenmektedir.

Genel Komutan
Sinan

17 Mayıs 1920

Düşman sabahleyin üç koldan cephemize taarruza geçmiştir. Bu hususta alınan rapor ve verilen emirler aşağıdadır:

Genel Komutanlığa

1. Düşman, bir piyade alayı, bir makineli tüfek bölüğü ve batarya toptan oluşan müfrezesi ile Karayayla'ya taarruza geçmiştir.

2. Alman ve Türk cephanesine şiddetle ihtiyacımız vardır. Süratle gönderilmelidir.

3. Alaturka saat birde, bir düşman uçağı Cırbıklar ve Kocaoğlanlı üzerinden uçarak keşif icra etmiştir.

4. İhtiyat kuvvetinin yarısı ile Büyük Karayayla Müfrezesini takviye ettim.

5. Bir zırhlı tren himayesinde başka bir düşman müfrezesi de Yaramış Köprüsü'nden taarruza geçmiştir.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlığa

Sabahleyin bir düşman uçağı mevzilerimizin üzerinde ve pek alçaktan uçarak birçok bomba atmış ve makineli tüfek ateşi açmıştır. Sonra emniyet tertibatıyla düşman cephemize taarruza geçmiştir. Emniyet birliklerinin 700 metre ilerisinde üç tank ile süvariler ilerlemektedir. Uçaklar hâlâ ateşe devam etmektedir. Tanklar tahrip edilen yol kısımları civarındadır.

Kavaklı Grup Komutanı
Cemal

Muharebe Emri

1. Düşman, Tarsus ve Yenice'den, Yaramış, Karayayla ve Kavaklıhan istikametlerinde üç koldan taarruza geçmiştir. Diğer gruplar cephesinde sükûnet vardır.

2. Gruplar, bulundukları asıl hattı inatla müdafaa edecek, diğer gruplar da ihtiyat kuvvetlerini harekete hazır bir hâlde bulunduracaklardır.

3. Merkezde mevcut bir top, iki makineli tüfek, süvari bölüğü ve ihtiyat piyade grubu ile şimdi İncirgediği'ne hareket ediyorum.

Genel Komutan
Sinan

Pozantı Kuşatma Komutanlığına

1. Düşman üç koldan cephemize taarruza geçmiştir.

2. Emrim olmaksızın Akköprü'den bu tarafa hiçbir fert geçirilmeyecektir. Geçenler hemen tevkif edileceği gibi geçirenler de sorumlu olacaktır. Geçmekte ısrar edenlere bu emrim gösterilecektir.

3. Telgraf ve telefon hatları daima kontrol altında bulundurulacak ve asla muhaberenin kesilmesine sebebiyet verilmeyecektir.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

Oraya gönderilecek olan topçuya mal edilmek üzere iki cebel topu için dinç, kuvvetli ve harbe elverişli 20 baş hayvanın tedarik edilerek Niğde'ye gönderilmesi rica olunur.

11'inci Tümen Komutanı
Arif

Genel Komutanlığa

1. Cephemizde sükûnet vardır.

2. Düşmanın süvari keşif kolları Kurttepe civarlarında görülmüştür. Düşman uçakları faaliyettedir.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

Genel Komutanlığa

1. Düşman piyadesi ile muharebe devam etmektedir. Tanklar, tahrip edilen yol kısımları civarındadır.

2. Mevzilerimizden bir adım bile geri gitmemeye yemin ettik.

3. Karargâh takımının tuttuğu ve yola hâkim cepheyi düşman topçusu aralıksız dövmektedir. Gelmenizi sabırsızlıkla beklemekteyim.

4. İnşallah düşmanı ilerletmeyeceğiz.

5. Düşmanın üç tank, iki zırhlı otomobil, dört batarya topu ile iki uçağı Grubumuz cephesindedir.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

İncirgediği'ne ulaşıldı. Vaziyet yakından görüldü. Durum oldukça şüpheli ve tehlikeliydi. Efrat ve subaylar gayrete getirildi. Bir adım bile geri çekilinmemesi emredildi; fakat düşman pek kuvvetliydi. Allah'tan ümit kesilmedi. Kumdere Grubuna taarruz emri verildi.

Genel Komutanlığa

1. Düşmanla Küçük Karayayla cephesinde şiddetli muharebeler devam etmektedir. Düşman topçusu aralıksız Küçük Karayayla'yı bombardıman etmektedir.

2. Büyük Karayayla köyü düşman tarafından işgal edildikten sonra yakılmıştır.

3. Sol cenahta Yaramış Köprüsü civarında muharebe devam etmektedir.

4. Kusun Boğazı'nda şiddetli muharebe olmaktadır.

5. Küçük Karayayla üzerine ilerleyen düşman durduruldu.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlığa

Düşmanın Kusun Boğazı'ndan ilerlemek isteyen bir piyade bölüğü, Emin Ağa komutasındaki müfrezenin pususuna düşerek tamamen imha edilmiştir.

İncirgediği Müfrezesi Komutanı
Osman

Kumdere ve Kavaklı Grup Komutanlıklarına

1. Grubunuza dörder sandık Alman ve altışar sandık Osmanlı mermisi gönderilmiştir.

2. Genel Komutanlık maiyetinde bulunan 100 süvari, 500 piyade, iki makineli tüfek ve bir cebel topu İncirgediği'ne hareket ettirilmiştir.

3. İncirgediği ile Kavaklı ve Kumdere arasındaki telefon muhaberesini temin ediniz.

Genel Komutan Vekili
Mustafa

Genel Komutanlığa

1. Kavaklıhan istikametinden ilerleyen düşmanın yan ve gerilerini tehdit etmek maksadıyla kuvvet sevk etmiştim. Ancak düşman, Tarsus'tan 500 süvari, bir alay piyade, iki sahra topu ile karşılık vererek mukavemetini kırmıştır.

2. Tarsus'a daima taarruzda bulunsak da düşman, Mersin'den yetiştirdiği kuvvetlerle buna mani olmaktadır. Tren hattı her ne kadar tahrip ediliyorsa da topsuzluk yüzünden pek çabuk tamir ediliyor.

Tarsus Grup Komutanı
Yaşar

Kumdere Grubunun taarruzu dolayısıyla Karayayla ve civarında bulunan düşman birlikleri püskürtüldü.

Muharebe Emri

1. Karayayla'ya taarruz eden düşman püskürtülmüştür. Demir yolu üzerinde ilerlemek isteyen bir zırhlı tren kuşatma altına alınmıştır. Muharebe, tren muhafızlarıyla devam etmektedir.

2. Kavaklıhan istikametinde zırhlı otomobil ve tankların yardımıyla taarruz etmek isteyen kuvvetli düşman birliği, tahrip edilen yol kısımları civarında bulunmaktayken başına şapka geçirerek harp hilesi ile düşmanın pek yakınına kadar sokulan Bayramlı köyünden Nabi oğlu Cumali, mevzilere ateş etmekte olan otomatik tüfeğe yaklaşıp oradaki iki neferi öldürmüş ve otomatik tüfek ile bu iki nefere ait silahları ele geçirmiştir. Bu sebeple düşmana ait tank ve otomobiller geri çekilmiştir.

3. Şimdilik vaziyet lehimizdedir. Başarı Allah'tan, gayret bizdendir.

Genel Komutan
Sinan

Nispeten gece sükûnetle geçmiştir. Bütün gruplara ihtiyat kuvvetlerini Kavaklı'ya göndermelerine dair emir verildi. Düşmanın taarruz hedefinin Tarsus-Kavaklı-Pozantı olduğu ortaya çıktı. Komutanlık karargâhını Körlü köyüne naklettim.

18 Mayıs 1920

Düşman gün ağarırken bütün kuvvetiyle (bir piyade tümeni, dört batarya top, üç tank ve iki zırhlı otomobil) taarruza devam etti. Tanklar, Kavaklıhan civarındaki tahrip edilen yol kısımları civarına kadar geldiler. Buradaki tahribat diğerlerinden farklıydı. Bir büyük varil tahrip edilen yol kısmı dâhiline konmuştu. Düşman tankını idare edenler bu varilden ürktükleri için tank ilerleyemedi.

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın zırhlı otomobilleri, tahrip edilen mevkileri geçerek Kavaklı ilerisindeki tahribat mevkilerine kadar ilerlemişlerdir.

2. Müdafaa mevkisinin en mühim kısımları olan Kuşçubaşı'ndaki karargâh tepesi düşmanın müthiş topçu ateşi altında tahliye olunmuşsa da tekrar takviye kuvvet gönderildi ve top ateşi kesilir kesilmez tepe geri alındı; fakat bunların da bu mevziyi muhafaza edeceklerinden emin değilim. Takviye kuvvet gönderilmesini bekliyorum. Hiç cephanemiz kalmadı. Acele cephane yetiştirilmesi arz olunur.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Çakıt Grup Komutanlığına

Cephenizde son derece uyanık hâlde bulunarak yapılacak her türlü harekâta karşı inatla müdafaada bulunulması ve anında raporla bildirilmesi talep olunur.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

17/18 Mayıs 1920 tarihli telefona Ek'tir.

Komutanlığın emri üzerine ihtiyat kuvveti ve cepheye gönderilmeyen bir kısım kuvvet, 17 Mayıs tarihinde Tepeçaylak istikametine hareket etmiş olan Grup Komutanı Rıfat Efendi komutasında gitmiştir. Şimdi yanınıza gelmiş olduğu düşünülmektedir.

Teğmen İbrahim

Çakıt Grup Komutanlığına

Şimdi ihtiyat kuvvetinizi İbrahim Efendi komutasında yola çıkarınız. Gece yarısında Kirkor'un hanında mutlaka bana katılmalarını kendisine emrediniz.

Sinan

Gayet aceledir.

Seyhan Grup Komutanlığına

Kırıklı köyünde bulunan ihtiyat kuvvetinizi Süleyman Bey komutasında Kavaklıhan'a hareket ettiriniz. Kirkor'un hanında bana katılmalarını kendisine tebliğ ediniz.

Sinan

Genel Komutanlığa

İhtiyat olarak beşi süvari olmak üzere 56 nefer gönderilmiştir. Süvarilere ayrıca ihtiyat olarak bir sandık Alman ve bir sandık Osmanlı mermisi verilmiştir. Bilgi için arz olunur.

Jandarma Komutanı
Hasan

Genel Komutanlığa

Başka Osmanlı mavzeri kalmamıştır. Yalnız bir miktar filinta[55] vardır. Ulukışla'dan 31 silah ile 10.000 cephaneyi 126'ncı Alay veriyor. Heyeti Merkeziye mazbatası düzenleyerek özel memura verilmek suretiyle bu gece gönderildi. Bilgi için arz olunur.

Kaza Kaymakamı
Sadettin

Kumdere Grubuna düşmanın sağ cenahını tehdit etmek üzere ilerlemeleri emri verildi. Emin ve Derviş Ağalar Yeniköy'ün 2 km güneyinden müfrezeleriyle pek büyük fedakârlıklar göstererek düşman topçusunun civarlarına kadar sokulmuş ve oradan düşman topçu ve piyadesini yan ateşine almaya muvaffak olmuşlardı. Topçu hayvanları neredeyse tamamen telef olduğu için düşman topçusu olduğu yerde kalmaya mecbur oldu. Merkezde artık cephane kalmamıştı. Muharebe akşama kadar aleyhimize devam etti. Düşman, merkezdeki birliklerimizi mağlup ederek Kavaklıhan'a kadar ilerledi; fakat Kavaklıhan cephesinin sağ ve sol cenahındaki birliklerimizi püskürtmekte pek büyük zorluk çekiyordu. Gece yetişen takviye kuvvet cepheye sevk edildi. Vaziyet gayet vahimdi. Elde 20 kadar süvariden başka ihtiyat kuvvet kalmamıştı. Kumdere Grubu düşmanın sağ cenahında bulunan bir piyade alayı ile muharebeye girişerek düşmanın sağ cenahını durdurmuştu. Sabaha kadar muharebe şiddetini muhafaza etti.

19 Mayıs 1920

Gün ağarırken düşman bütün kuvvetiyle tekrar taarruza geçti. Merkezi tekrar bozdu; fakat tankları ilerleyemiyordu. Dağılan efrat ile Kavaklı'nın 1 km kuzeyindeki Karadağ'da tekrar bir cephe oluşturuldu. Durum pek zor ve

[55] Filinta: Namlusu kısa, kurşun atan bir çeşit küçük tüfek. Türkçe Sözlük, s.703.

aleyhimizdeydi. Düşmanın artık bugün cepheyi bozacağı muhakkaktı. Çünkü tekrar takviye birlikleri almıştı. Seyhan Grubundan celp edilen 100 kişilik müfreze ile cephe takviye edildi. Öğleye doğru yollar tekrar bozduruldu. Düşman topçusu pek tahripkâr ateş ediyordu. Efradın bir hileyle sol cenahtan düşmanın gerisine sarkmasını temin etmek üzere Genel Komutan, Kürtmusa'ya gitti diye iki süvari, bu istikamete sevk edildi. Bütün efrat ve ahali hemen bu istikamete doğru ilerlediler. Düşmanı sağ cenahında, sol cenahında olduğu gibi zor duruma soktuk. Artık bütün cepheden taarruz etme zamanı gelmişti. Çünkü düşmanın dikkati, kanatlara yöneltilmişti. Grup Komutanı Teğmen Cemal Efendi emrine 20 nefer verilerek cepheden taarruza geçirildi. Üç günlük muharebeden pek yorulan ve istirahatle meşgul olan bir düşman piyade alayına açılan ani ateşi müteakip taarruz çok iyi neticeler vermiş ve düşmanın geri çekilmesine sebebiyet vermiştir. Kavaklıhan ve asıl hat akşam üzeri geri alınmış bulunuyordu. Düşman cesetleri kahraman birliklerimizin ayakları altında sürünüyordu. Tek topçumuzun da artık ateş açma zamanı gelmişti. Hemen ateş emri verildi. İlk mermi düşmanın bir topuna isabet edivermekle düşman pek şaşırdı. Bu olay düşmanın geri çekilmesini hızlandırdı. Akşam olduğu zaman düşman Çamtepe hattı gerilerine kadar çekilmişti.

Genel Komutanlığa

1. Merkezdeki düşmanı bozduk. 200 ölü görünüyor; fakat ufak bir ihtimalle az kalsın bütün cephe bozulacaktı.

2. Şimdi sağ cenaha, Çataltepe'yi tutması için emir verdim, tuttular. Düşman topçusunu oraya çevirdi. Hemen şimdi Karayayla'dan da taarruza geçilmesi için emir verilmelidir.

3. Süvari de olsa daha iyi olacak. İnşallah bugün bunları mağlup edeceğiz. Allah bizimledir.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

1. Bugün sabahtan beri gerek Tavşantepe'de gerekse Gübe cephelerinde düşmana dair bir harekât yoktur.

2. Yalnız düşmanın bir keşif kolu Çobankuyusu karşısında Kalos'un bahçesi ile Kurttepe sırtlarında görülmüşse de geriye dönmüşlerdir.

3. Düşmanın sabahleyin batı istikametine doğru hareket eden bir uçağı geriye dönmüştür.

4. Adana'dan alınan malumata göre, bugün Adana'dan Tarsus istikametine takviye birlikleri ve top hareket etmiştir.

5. Fransız Doğu Ordusu 1'inci Tümen Komutanı General Dofyo tarafından Adana ahalisine hitaben 15 Mayıs tarihli bir beyanname neşredilmiştir.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

Komutanlık Emri

Harp cephesini terk ederek Çamalan yolundan dört arkadaşıyla Niğde'ye firar etmekte olan Saim Efendi yakalanarak gözaltında Karaisalı'da Divanıharbe sevk edilmişlerdir.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlık Emri

1. Üç günden beri bütün şiddetiyle devam eden düşmanın tank ve toplarına, havadan yağmur gibi bomba yağdıran uçaklarına karşı Allah'ına, iman azmine, vatan aşkına ve 50 mermiye sahip tüfeğine güvenen kahraman birliklerimiz, düşmanı cepheden püskürtmekte başarılı olmuştur.

2. Merkezden mevzilerimizi düşürmeyi başarmış olan düşman alayı çok sayıda kayba uğrayarak tamamen perişan edilmiştir. Düşman eski hattında da tutunamayarak Çamtepe hattına çekilmiştir. Muharebe hâlen şiddetini muhafaza etmektedir.

3. Bu taarruza düşmanın Tarsus'taki bütün kuvveti ile Mersin ve Adana'daki kuvvetinin büyük kısmı iştirak etmiştir. Mevcudu; bir nizamiye tümeni ile birçok Ermeni gönüllüleri, dört batarya top, iki tank, üç zırhlı otomobil, iki zırhlı tren, devamlı değişmek şartıyla iki uçaktı.

4. Esasen pek büyük morale sahip olan Kuvayımilliyemizin düşmanın perişanlığından dolayı şevk, istek ve moralleri yükselmiştir. Geri çekilmekte geciken düşman birlikleri hemen hemen tamamen imha edilmiştir. Şimdiye kadar iki şehit ve beş yaralımız vardır.

5. Büyük Karayayla'dan süvari ve piyade birlikleri, Kürtmusa'dan ise piyade kuvvetleri düşmanın kanatlarından hemen şiddetli bir taarruza geçeceklerdir. Gayret bizden, başarı Allah'tandır.

6. Ben Çataltepe'deyim (Kavaklıhan'ın 1 km güneyinde ve yolun batısında.).

Genel Komutan
Sinan

Verilen emir üzerine 19/20 Mayıs gecesi düşmana taarruz yapıldı. Düşman karanlıktan istifade edip toplarını otomobillerle çekerek Tarsus, Yenice ve Hacıtalip istikametine çekilmekte başarılı olmuştur. Düşmanın durumu belirsiz olduğundan gece daha ileri gidilmedi. Asıl hat tutulmakla yetinilerek keşif kolları Tarsus, Yenice ve Hacıtalip civarlarına kadar sürüldü. Gece sükûnetle geçti. Bir miktar top mermisi, silah ve cephane ele geçirildi.

20 Mayıs 1920

Düşman Yenice, Tarsus ve Hacıtalip civarlarında ordugâhtadır. Kuvvetli bir süvari müfrezemizin Gülek İstasyonu[56] istikametinde yürümesi üzerine morali pek fena bozulmuş olan düşman, Yenice'den çadırlarını yıkıp Adana istikametine artçı tertibatı alarak yürüyüşe başladı. Halkın morali pek yüksektir. Cephane ve erzak mevcut olmadığından düşman bütün kuvvetlerle takip edilemedi. Süvari müfrezeleriyle yetinildi. Fransızlar bazı kayıt ve şartlar altında mütareke teklifinde bulundular. Bağlı bulunduğum Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa hazretlerine müracaat ederek şartlar tebliğ edildi. Cephenin takviyesi ile uğraşıldı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa
Hazretlerine

1. Birçok hazırlıktan sonra düşman 17 Mayısta gün ağarırken Yenice'den – Yaramış (Kelebek istikametine) Tarsus'tan – Karayayla ve Kavaklıhan istikametlerinde üç koldan taarruza geçmiştir.

2. Bu cephede mevcudumuz 500 nefer piyade, 100 süvari, bir top ve iki makineli tüfekten ibarettir. Taarruz eden düşmanın kuvveti ise bir nizamiye tümeni ile iki tank, üç zırhlı otomobil ve devamlı surette değiştirilmek şartıyla iki uçak ve iki zırhlı trendir.

3. Muharebe, üç gün pek şiddetli ve kanlı olarak devam etmiş ve düşmanın muharebe meydanında pek çok ceset terk ederek geri çekilmesiyle sonuçlanmıştır.

4. Düşmanın morali pek sarsılmıştır. Birliklerimizin ve ahalimizin morali ise pek yükselmiştir.

5. Düşmanın muharebe meydanında 500 kadar ölüsü sayılmıştır. Buna karşılık zayiatımız üç şehit ile yedi yaralıdır.

Batı Kilikya Genel Komutanı
Tekelioğlu Sinan

21 Mayıs 1920

Bazı meseleler hakkında müzakerede bulunmak üzere İran Konsolosu Asaf Han'ın karargâhıma gönderileceği, bu şahsın kabulü hususunda

[56] Hatıratın bu kısmında geçen "Gülek istasyonu" adı, Tekelioğlu Sinan Bey'in Dirlik gazetesinde yayımlanan hatıralarında "Yenice istasyonu" olarak yazılmıştır. Bk. Tekelioğlu Sinan, "Adana Cephesi Hatıraları", Dirlik, 8 Temmuz 1965, Sayı: 623 (Y.H.N.).

General Dofyo'dan bir yazı alındı. Bu hususta Mustafa Kemal Paşa hazretlerinden izin istendi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Fransızlar çok sıkışmışlardır. Bendenizle görüşmek üzere Fransızlar tarafından Adana İran Konsolosu Asaf Han'ın Karaisalı'ya gönderileceği bildiriliyor. Buna verilecek cevap malum ise de izin için size arz olunur.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Dün, düşmanın yedi kişiden oluşan bir süvari keşif kolu cephemizin ilerisinde bulunan Balcı köyüne geldiğinde Grubumuzdan gönderilen bir süvari keşif kolu tarafından çatışma ile püskürtülmüştür. Düşmanın iki ölüsü ve üç yaralısı bu köyde kalmış daha sonra alaturka saat on birde düşmanın kuvvetli bir keşif kolu buraya gelerek ölü ve yaralılarını halka ait hayvanlarla Adana'ya götürmüşler ve bu yaralılar arasında bulunan iki süvari yolda vefat etmiştir.

2. Diğer cephe mıntıkasında başka önemli bir hadise olmamıştır.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk[57]

Genel Komutanlığa

1. Cephemizdeki düşmanın gece çekilmesinden dolayı Rıfat Efendi'den aldığım emir üzerine Büyük Karayayla'daki 98 piyade ve 10 süvari ile düşmanı takip için Kürtmusa köyüne gittim.

2. Gülek İstasyonu'na keşif kolu gönderdim.

3. Orada da ameleden alınan malumata göre düşmanın Keloğlu tren köprüsünde makineli tüfeği ve bu köprünün batısında topçusu bulunduğu anlaşılmıştır.

4. Düşmanın 21 otomobili ile 15 kadar arabası Yenice istikametine gittiği ve takriben 15 vagonlu bir tren katarının da Tarsus'a geldiği gözle görülmüştür.

5. Tarsus'taki Ermeni ve Fellahlardan bir kısmının da düşmanla beraber Adana'ya gitmekte oldukları ahaliden işitilmiştir.

6. Sonradan Rıfat Efendi vasıtasıyla tebliğ edilen emir gereğince tekrar mevzilerimize çekildik.

[57] Jandarma Teğmeni Yaşar Efendi'dir (T.S.).

7. Emniyet tedbirleri daha önce alınan tertibat üzere alındı.

8. Bir günlük yedek erzak Karayayla'da bırakıldı.

9. Muharebe esnasında iki yaralı ile on firar vardır.

10. Hâlen Grubumuzda 168 nefer mevcuttur.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlığa[58]

Fransızların talebi üzerine İran Konsolosu Asaf Han, Kuvayımilliyenin bu vilayetteki harekâtın tadili için sizinle müzakerelerde bulunmak üzere tarafınıza gitmek üzere izin istemişti. Tabii kesin bir mecburiyet üzerine bu hususu üstlenmesi için kendisine bir rica mektubu vererek böyle bir harekete mecbur olan Asaf Han telsiz telgrafla Elçiliğinden izin istedi. İstanbul'daki Fransız siyasileri bu işe aracılık edeceği için izin verilmesi muhtemeldir. O hâlde söz konusu kişi otomobille buradan hareket edecektir. Ancak millî harekâtın birkaç günden beri durması ve tarafınızdan bir cevap verilmemesi bizi ümitsizliğe düşürüyor. Özellikle gün geçtikçe Fransızların takviye kuvvet alması gelecek için fenadır. Eğer harekâtın tadilinde bir sebep ve mecburiyet varsa Asaf Han'ın bu müracaatı bir fırsattır. Öyle olmayıp da harekâtın daha büyük bir kuvvetle Adana'ya yöneltilmesi maksadına yönelik ise o hâlde Asaf Han'a Fransızlarca kabul edilemeyecek şartlar öne sürebilirler. Benim düşünceme göre Asaf Han ile görüşmek her hâlde uygun olup harekâtın tadili için Fransızlara vuku bulacak teklifler arasında mutlaka şunlar bulunmalıdır:

1. Siyasi sebeplerden dolayı sürülen veya tutuklanan bütün suçlu Müslümanların hemen tahliyesi ve tahliyeye nezaret etmek üzere tarafınızdan gönderilecek memurların kabulü.

2. Kilikya'dan çıkarılmış olan ailelerin iadesi ve geçen gün sürgün edilen dokuz Müslüman'ın hemen iadesi.

3. Vilayet kadrosu haricinde oluşturulan memuriyetlerin kaldırılması ve Adanalı olmayıp da bu memuriyetlere tayin edilen kişilerin memleketten hemen çıkarılması.

4. Memurların görevden alınmasına ve tayin edilmesine kesinlikle müdahale edilmeyip işin kanunen mükellef olanlara verilmesi.

5. Ermenilere verilmiş olan silahların tamamen geri alınması ve jandarmadan değiştirilen silahların jandarmaya iadesi. Jandarma kadrosunun yeniden tetkikiyle Adana vilayeti yerli ahalisi nüfusuyla orantılı olarak milletten ve özellikle vilayet ahalisinden tayini. Vilayet

[58] Adana'dan alınan mektup sureti (T.S.).

geneli jandarmasının bir alay kabul edilerek emri, vilayetin her tarafını kapsamak üzere bir alay komutanı tayini ve polislerin de keza bu suretle düzenlenmesi ve her iki kuvvetin vilayete bırakılması.

6. İşgal kuvvetlerinin görevi, basit bir kontrol olduğundan guvernör ismiyle her sancağa ve bazı kazalara tayin edilmiş memurların ve bazı dairelere gönderilmiş olan şahısların geri alınarak yalnız kontrol göreviyle meşgul olunması.

7. Osmanlı uyrukluların yalnız Osmanlı mahkemelerince yargılanmaları.

8. Daireler üzerindeki Fransız bayraklarının kaldırılması. İzmir ve diğer işgal edilmiş yerlerde olduğu gibi Osmanlı bayrağı çekilmesi.

9. Bundan sonra sorumlu memurların adliye dairesinden usulen tutuklama müzekkeresi olmadıkça hiçbir şahsın velev ki geçici olsun tutuklanmaması.

10. Yakılan ve malları yağma edilen, tutulan ve toplarla tahrip edilen köy ve çiftliklerin sahiplerine ve ahaliye, zararlarını karşılayacak derecede tazminat verilmesi.

11. Bundan sonra Kilikya'ya levazım ve asker getirilmemesi. Bu hususa nezaret etmek üzere Kuvayımilliye tarafından gönderilecek memurun, vilayet dâhilinde serbestçe dolaşabilmesi.

12. Zapt olunarak asker yerleştirilen veya diğer unsurlara tahsis edilmiş olan Osmanlı ve Müslüman ilim kurumlarının hemen iadesi, alınmış olan eşyalarının geri verilmesi.

Bizim hatırımıza gelen şeyler bundan ibarettir. Şahsınızın da başka şartlar ile -bu şartlar arasında hapistekilerin tahliyesi vesaire gibi bazılarının kabul edileceği şüphesiz ise de birçoğu da reddolunacaktır-. Biz bunları samimiyetle yazıyoruz. Kuvvet kâfi ise Asaf Han'ı beklemeden ilerlemek en kolay ve en münasip hâl çaresidir. General Dofyo'nun, taarruz vukuunda memleketi yakacağı ve memleketin etrafını hendeklerle, siperlerle çevirmiş olduğu da göz önüne alınmalıdır. Bize her hâlde muntazaman malumat verilmelidir. Memurlar, alimler ve halktan ileri gelenler son derece baskı altındadır. Valinin ve bazı ileri gelenlerin evleri gece gündüz gözetim altındadır.

Asaf Han ile görüşülmesi için Ankara'dan izin verildi; fakat ahalinin moralini sarsacağı göz önüne alınarak görüşmeden vazgeçildi. Birkaç defa Asaf Han, Kurttepe'ye gelmişse de daima mülakattan kaçındım. Bu esnada Fransızlara yaptığım tekliflerim üzerine Ankara ile uyuşmak üzere Ankara'ya müracaat ettiler.

22 Mayıs 1920

Kâhyaoğlu civarından çekilmekte olan düşman yan ateşleri ile taciz edildi.

Genel Komutanlığa

1. Çamtepe'ye kadar geri çekilmeye mecbur edilen Fransızlar, 20/21 Mayıs gecesi yapılan baskınlar neticesinde Tarsus'a sokulmuştur.

2. 20/21 Mayıs gecesi Tarsus cephesinde Gökbayrak tarafından Rasim Bey Fabrikası ve istasyona kadar başarılı baskınlar yapılmış ve Selçuk Müfrezesi ile Demirbaş Bölüğü tarafından Hacıtalip Çiftliği'ne de baskınlar yapılmıştır.

3. Fransızların, cephemizde cereyan eden bu muharebedeki kaybının 60 kadar ölü ve 150 yaralı olduğu müfrezelerimiz tarafından görülmüştür.

4. Yakaköy ile Hacıtalip Çiftliği arasında ufak köprü ile 400 metrelik ray tahrip edilmiştir.

5. Tarsus'ta tutuklamalar vardır. Avukat Kâzım Bey, cerrahi aletlerle ve 700 lira değerindeki eşya ile tarafımızdan geçmekteyken Bağlarbaşı'nda Fellah bir polis marifetiyle Fransızlar tarafından tutuklanmıştır.

6. Bu 10 numaralı rapor, 22 Mayısta Karadiken'den takdim edilmiştir.

Tarsus Grup Komutanı
Yaşar

Genel Komutanlığa

1. Küçük Karayayla Komutanlığını üstlenmiş olan Kara Mehmet'in[59] aşağıdaki sıralanan uygunsuz hareketlerinden ötürü bu adamın değiştirilmesine müsaade edilmesi:

a. Evvelce de Mehmet Efendi'nin emrine katiyen itaat etmemek.

b. Köprü tahribiyle görevlendirildiği hâlde tahrip etmemek.

c. Dün gece yine Ekrem Efendi ile köprü tahribiyle görevlendirilmişti. Birtakım mazeret beyan ederek yine tahripten kaçınmak.

d. Daima Yenice köylü ahali ile temas ve müdafaa etmek. Hatta oradan rakı dahi getirip içtiği.

[59] Adı geçen kişi Yenice-Ballıca arasında 21 Temmuz 1920 tarihinde şehit düşmüştür (T.S.).

2. Bu adamın şüpheli şahıslardan olduğunu zannediyorum. Gereğinin yapılmasına emir verilmesi arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlığa

1. Dün, Tarsus'tan çekilen düşmanın bu gece Yenice köyünden geçip sabahleyin tertibat alarak Adana'ya hareket ettiği keşif kollarından alınan raporlardan anlaşılmıştır.

2. Düşmanın sabahleyin uçak ile Tarsus'tan Adana'ya gittiği arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlığa

Cephemizde hiçbir vukuat olmamıştır. Yalnız her ihtimale karşı ihtiyat kuvvetinin Büyük Karayayla'da bırakılacağı ve bugün de tahkimat ve temizlikle uğraşılacağı arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlığa

1. Düşman ağırlık ve birliklerinin Tarsus'tan Adana yolunu takip ederek hareket ettikleri gözle görülmüştür. Hatta köprüye makineli tüfeklerini, geri çekilmeyi temin maksadıyla yerleştirmişlerdir.

2. Saat on bire kadar Yenice'de düşman yoktur. Bir miktar birliği köyde, konaklı ordugâhtaymış. Bu çadırların, Yenice'nin kuvvetlerimiz tarafından basılacağı şayiası üzerine yıkılmış olduğu arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

İKİNCİ DEFTER

Genel Komutanlığa

1. Bu gece yapılan baskın ancak saat iki buçukta icra edilebilmiştir. Düşman kesinlikle çarpışmayı kabul etmeyerek hemen çekilmiştir.

2. Bütün malzemesini gündüzleyin nakletmiş olduğundan ganimet elde edilememiştir. Yalnız bir miktar boş mermi kovanı ile biraz boş mermi sandıkları elde edilerek Kara Hacı Müfrezesine teslim edilmiştir.

3. Grup komutanlığından almış olduğum emir gereğince cephemi Kara Hacı Müfrezesine teslim ederek mıntıkama hareket ettim.

Tozkoparan Müfrezesi Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Bugün Yenice İstasyonu civarında, düşmanın iki portatif çadırı, yüz kadar neferi ve üç büyük çadırı görülmüştür.

2. Düşman uçağı sabahleyin dolaşarak ve Tarsus üzerinden geçerek tekrar Adana'ya dönmüştür.

3. Yenice istikametine keşif kolu gönderildi. Almış olduğum malumata göre düşmanın, bütün birlikleri Adana'ya doğru gayet geniş emniyet tertibatı alarak gitmiştir; yalnız istasyon civarında köy dâhilinde evvelce gözlemlenmiş olan makineli tüfekle 40-50 kadar neferi ve üç subayı vardır. Köy civarında tel örgüleriyle mevziler hazırlamışlardır.

4. Düşmandan başkaca bir eser görülememiştir.

5. İhtiyat kuvveti geriye alınmıştır.

6. Bütün grup mıntıkasında süvari devriyeleri gezdirilmektedir.

7. Emniyet hizmetleri mümkün mertebe alınmıştır.

8. 16 nefer Kocabeyli'de; 54 nefer Büyük Karayayla'da; 52 nefer Küçük Karayayla'da, 140 nefer de ihtiyatımızda mevcuttur.

9. Yollarda, şüpheli mahallerde devriye gezdirilmek üzere ve inzibat temini için 10 nefer Grup merkezine alınmıştır.

10. Bugün efradın iskân ve temizlikleriyle meşgul olunmuştur.

11. Grup merkezinde sabun dağıtılmıştır.

12. Başkaca önemli bir olay olmadığı arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlığa

1. Akşamüzeri arz edilen düşman çadırlı ordugâhının Tarsus'a çekilip yağmurun yağmasıyla çadır kurdukları anlaşılmıştır.

2. Şimdi 200 sabit çadırla, birkaç yüz nefer çadır mevkisindedir.

3. Saat on iki sıralarında bir düşman uçağı, Yenice'den Tarsus istikametine geçmiştir.

4. Saat on buçukta bir tren katarı Tarsus'a geçmiştir.

5. Başkaca önemli bir şey olmadığı arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlığa

1. Emir gereğince düşman takip edilerek yaptığım keşifler ve gözlemlerim aşağıda olduğu gibidir.

2. Düşman arkasına baka baka sabahleyin Kâhyaoğlu İstasyonu yakınlarına kadar ilerlemiş ve takip edilmiştir.

3. Düşman kuvveti iki piyade alayı kadardır. Süvari ve piyadeleri demir yolu hattının güneyinde Tarsus-Adana yolunun sağ ve solunu takip ederek ekili arazilerden geçmektedir. Araba, deve, yük hayvanı, otomobil ve bataryalar da yolu takip etmektedirler.

4. Düşmanın iki uçağı, yürüyüş kolunun üzerinde dolaşmaktadır.

5. Arapaliler köyü ahalisinden aldığım malumata göre düşman, Tarsus'taki kuvvetini Adana'ya çekmekte ve Tarsus'u tahliye etmektedir. Keşiflere devam ediliyor.

Çakıt Grup Komutan Vekili
İbrahim

23 Mayıs 1920

Genel Komutanlığa

21/22 Mayıs gecesi köprü tahrip edilmek üzere Grubumuza gönderilen dinamitler, Rıfat Efendi tarafından Ekrem Efendi'ye verilmiş olmakla Grupta dinamit ve bomba bulunmadığı bilgi için arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlığa

Cephemizde arza değer hiçbir şey olmadığı arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlığa

1. 22 Mayısta cephesine dönen Çeliktaş Müfrezesi üzerine, düşmanın gönderdiği 15 kişilik keşif kolu, Molla Kerim Efendi tarafından pusuya düşürülerek, dört ölü ve sekiz yaralı verdirilmiş ve firara mecbur edilmiştir.

2. Merkezdeki Fransızların hezimeti üzerine, Tarsus Grubu fedaileri 22/23 Mayıs gecesi büyük çıralar yakmak suretiyle şenlikler yapmışlardır.

11'inci Tümen İrtibat Subayı
Doğan

Genel Komutanlık Emri

Kavaklıhan Grubunda, düşmanın taarruzunda bütün harp vasıtalarından üzerlerine çelik, demir parçaları yağdığı hâlde mevzilerini pek inatla muhafaza ettikten sonra, emir almadan düşmanın bir piyade bölüğünü imhadan sonra düşman asıl hattının gerilerine düşerek, düşmanı fena ve zor duruma sokarak zafere yardım eden Yeniköy Müfrezesi Komutanı Derviş ile arkadaşı Emin Ağalara teğmen rütbesi verilmiş ve künyeleri tasdik için takdim edilmiştir. Heyeti Merkeziye, 17 Mayıstan geçerli olmak üzere maaşlarını ödeyecektir. Bu muharebede fedakârlıkları görülen kahraman evlatlarımı birer suretle taltif edeceğimden teklif evrakı düzenlenerek karargâha gönderilmelidir.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Bugün öğleden evvel saat on ikide Adana'dan gelen iki uçak Tarsus üzerinde uzun süre dolaştı.

2. Yarım saat sonra birisinin geriye gittiği görüldü.

3. Saat iki sıralarında bir katar Adana'dan Tarsus'a aynı zamanda bir katar da Tarsus'tan Adana'ya hareket etmiştir.

4. Tarsus istikametine keşif kolu gönderdim. Keloğlu Köprüsü'nde bir makineli tüfek ile 20 kadar piyade mevcut olduğu anlaşıldı.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlık Emri

1. Bütün gruplar mevzilerini hemen usulüne uygun olarak tahkim edecektir. Düşmanın olabilecek taarruzunda bu mevzilerde inatla müdafaada bulunacaklardır. Bu hususta lazım gelen kazı vasıtaları komutanlıktan talep edilmelidir.

2. Her grup kendi mıntıkasında mevcut efradı gayet muntazam bir teşkilata tabi tutacaktır. Teşkilat, nizamiye teşkilatına benzer olarak acilen yapılacaktır (Gruplar dörder piyade, birer süvari bölüğünden oluşacaktır).

3. Hafriyat ve teşkilatı birkaç gün sonra teftiş edeceğimden acilen ikmal edilmesi lazımdır.

4. Teftişimde noksanlıklarını göreceğim hiçbir arkadaş düşünemiyorum. Arkadaşlarımın üzerlerine düşen vazifeleri tamamen yerine getireceklerinden eminim.

5. Her grup, mıntıkasındaki efrattan cepheye elverişli olmayanlarından birer mezruat müfrezesi[60] teşkil edecek ve bunlara harp cephesinin ilerisinde kalmış olan köylerin ürünleri biçtirilecektir. Ekinler biçilirken ileride önlemler alınmalıdır.

6. Cephede hizmet eden gönüllülerin ekinleri de geride bulunanlar tarafından biçilecektir. Bu hususun teminini grup komutanları ile nahiye müdürleri ve kaza kaymakamlarının gayret ve faaliyetlerinden beklerim.

7. Mezruat müfrezeleri iki güne kadar mutlaka işe başlamalıdırlar. Söz konusu müfrezelerin her günkü faaliyet dereceleri günlük raporlara yazılacaktır.

8. Her grup, düzenli şekilde -ahaliye zulüm, yağma ve çapulculuk yapılmamak şartıyla- ileriye süvari keşif kolu gönderecek, Kavaklı Grubu aynı zamanda Çamtepe'ye sabit bir keşif kolu da yerleştirecektir.

9. Bu emir grup komutanlarıyla, kaza kaymakamlıkları ve nahiye müdürlüklerine tebliğ edilmiştir.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Durumda değişiklik yoktur.

2. İstihbaratımıza göre Fransızlar Tarsus'u tahliye ediyorlarmış.

[60] Mezruat Müfrezesi: Mezruat; ekilip bitmiş tohumlar, ekinler anlamına gelmektedir. Mezruat müfrezesi ise savaş sebebiyle hasadı yapılamayan ürünlerin hasadının yapılması amacıyla oluşturulan müfrezelerdir. Devellioğlu; s.641.

3. Bugün Tarsus yoluyla Adana'ya birçok Fransız nakliye arabası geçmiştir.

4. Dün, pek çok vagondan meydana gelen bir katar Tarsus Ermenilerini Adana'ya nakletmiştir.

5. Dün akşamüzeri yaralı dolu bir katar Tarsus'tan Adana'ya gelmiştir.

6. 22 Mayısta Adana'daki bütün Fransız subayları, General Dofyo'nun karargâhında toplanmışlardır. Geceleyin de Adana'da pek çok silah sesi işitilmiş ve ertesi günü Ulu Cami'de sabah ezanını okumakta olan müezzine kurşun atılmıştır.

7. Cephemizde bulunan Fransız kuvvetlerinin, Adana yoluyla Misis ve İncirlik istikametlerine sevk edilmekte olduğu haber alınmıştır.

8. Yukarıda yer alan maddeleri arz ederim.

Çakıt Grup Komutanı
Teğmen İbrahim

24 Mayıs 1920

Fransızların, Tarsus'ta 200 kadar kuvvet terk ederek geri kalan birliklerini Adana'ya çekmekte oldukları ortaya çıkmıştır. Pozantı'daki düşmanda bazı hazırlık emareleri görüldü. Pozantı'dan çıkması muhtemel olan düşman hakkında lazım gelen kuşatma emri, Komutanlığa verildi.

Genel Komutanlığa

1. Cephemizde sükûnet vardır.

2. Telefon hattı bozuktur. Tamiri için memur gönderilmesi arz olunur.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

1. Fransızların Grubumuz cephesine veyahut Kavaklı Grubuna büyük ölçekte taarruz hazırlığında bulunduğu işitildi. İki günden beri trenle asker taşınmaktadır.

2. Fransızlar cephemiz karşısındaki tahkimatını ileri sürerek yeni taarruz için hazırlıklarda bulunmaktadırlar.

3. Her gün düşmanın nakliyatına engel olmak üzere tren hattı tahrip ediliyorsa da cephanenin azlığı dolayısıyla daha ileri gidilemiyor. Bölükler efradının üzerinde cephane miktarı ancak on iki saat devam eden bir muharebeye yeterli gelebilir.

4. Eldeki hâkim mevkileri kaybedecek olursam, altı saat geri çekilmek icap eder. Binaenaleyh acilen cephane yetiştiriniz.

Tarsus Grup Komutanı
Yaşar

25 Mayıs 1920

Sükûnetle geçmiştir. Bir Fransız uçağı Pozantı cephesi üzerinde dolaşarak Fransız siperlerine kâğıt atmıştır. Kavaklı cephesinde ölen bir Fransız subayı üzerinde bulunan emir, öneminden dolayı aşağı yazılmıştır.

Muharebe Emri

Topçuya emir verildi. Doğrudan doğruya hedef evlerdir. Evler üzerine ateş yöneltilecektir. En fazla yüksek evlere kuzeydoğu ve batı istikametleri saat üçte mermi çatışması dün tespit olunmakla beraber, saat dörtte zapt olunmalıdır. Topçulara bütün emir … (okunamamıştır, silinmiştir).

Ben yanınıza ulaştığımda, Altmışıncı ve Birinci S.M. sağdaki altıncı çarpışmaya başlamış bulunacaklardır.

Yapılmıştır .....(okunamamıştır).
Teğmen Nekilü .....(okunamamıştır).
Ne vakit siz mevcut olduğunuz da .....(okunamamıştır).[61]

(İmza)
P. Jan

Genel Komutanlığa

1. Yenice köyünde iki makineli tüfek ile 30 kadar nefer ve iki subay olduğu haber alınmıştır.

2. Zeytin Çiftliği'nden Yenice istikametine keşif kolları gönderilmişse de henüz malumat alınamamıştır.

3. Mıntıkamızda alışıldığı üzere süvari devriyeleri gezdirilmektedir.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Komutanlık Emri

1. Hulusi Efendi'nin rahatsızlığından dolayı karargâh komutanlığına şimdilik, eski Kumdere Grup Komutanı Üsteğmen Mehmet Efendi tayin edilmiştir.

[61] Belge orijinalinde de parantez içerisinde verilmiş olan aynı ifadeler mevcuttur (Y.H.N.).

2. Karsantı Nahiyesi Müdürü, söz konusu nahiye dâhilinde İngilizler hakkında reva görülen yolsuzlukları tetkik ve tahkik edecek, bu hususta tanzim edeceği tutanağı komutanlığa gönderecektir.

3. İngilizler orada kalmayı arzu etmedikleri takdirde, rahat ve güven içinde buraya sevk edilecektir.

4. Karsantı nahiyesi ile Posu tarafında ve Karaisalı kazası ahalisinden olup da silahlı; fakat harp sahasında olmayanlar, acilen Karaisalı'da toplanacaklardır.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

Bugün Fransızların Topçutepe'nin (Pozantı'nın güneyindeki sırttır) en yüksek yerinde bir çam üzerine Fransız bayrağı diktikleri görülmüştür.

Pozantı kuşatma birliklerinden
Çöğbeli Mıntıkası Komutanı
Hasan Basri

Genel Komutanlığa

1. Bugün mıntıkamıza, alaturka saat bir buçukta bir düşman uçağı gelerek 20 dakika dolaştıktan sonra düşman siperlerine kâğıt atmıştır.

2. Pozantı ve Belemedik arasında tahrip edilen köprü[62] Fransızlar tarafından tekrar yaptırılmıştır.

3. Dün gece Pozantı ve Belemedik arasında tren yolu 40 metre kadar tahrip edildi.

4. Emriniz üzere Belemedik'ten tahrip vasıtaları celp ettirilerek köprünün tahrip edileceği arz olunur.

Çöğbeli Mıntıkası Komutanı
Hasan Basri

Gayet aceledir.
Şifre

25 Mayıs 1920

Niğde'de 11'inci Tümen Komutanlığına

1. Pozantı kuşatma kuvvetinin katiyen mermisi kalmamıştır. Oradan düşmanın pek yakında çıkacağı düşünülmektedir. Bundan dolayı oraya yeterli miktarda cephane gönderilmesi.

[62] Söz konusu köprü, Pozantı İstasyonu'na bir buçuk kilometre mesafede ve tren hattı üzerindedir (T.S.).

2. Düşmanın pek yakında yine bir taarruza geçmek üzere güneyde hazırlandığını, güvenilir kaynaklardan haber aldık. Mersin Grubunun ancak 12 sandık Osmanlı mermisi kalmıştır. Alman mermisi talep etmiş ise de mevcudu olmadığından gönderilememiştir. Düşmanın son hazırlıklarına karşı şimdiki durumda yardım etmek mümkün değildir. Ancak silah, cephane ve bombanın çokça gönderilmesi hâlinde mümkün olabilecektir. Aksi takdirde tuttuğumuz cephenin muhafazası imkânsızdır.

Genel Komutan
Sinan

Pozantı telefon hattı kesildi. Fransızların huruç hareketi yaptığına hükmedilerek birliklere uyanık bulunmaları emri verildi.

Genel Komutanlığa

Alaturka saat 10.30

Bundan yarım saat evvel Pozantı yolu ile gelen Andon isminde bir Rum, Çamalan civarında yakalanmıştır. Söz konusu şahsın ifadesine göre gece saat sekizde Fransızların yaralılarını Pozantı'da terk ederek bilinmeyen bir yöne gittikleri anlaşılmıştır.

Çamalan Jandarma Komutanı
Mehmet

Gruplarla telefon haberleşmesi kesildiği için özel süvariyle gruplara emir verilmiştir.

Kavaklıhan Grubunda Müfreze Komutanı Kethüdazade İbrahim Bey'e[63]

1. Pozantı'daki Fransızların Çöğbeli cephesini yararak huruç hareketi yaptıkları ve Tarsus istikametinde hareket ettikleri haber alınmıştır.

2. Şimdi beraberinizdeki efradı alarak Çamalan'a hareket ediniz. Tekir'in başında şimdi silah sesleri işitilmektedir. Huruç eden düşmanın imhası veyahut tamamen esir edilmesi beklenilmektedir.

3. Cephede boşluk meydana gelmemelidir. Zira düşmanın güneyden taarruz yapması da düşünülmektedir. Grup Komutanı Cemal Bey'le iş birliği yapınız.

Genel Komutan
Sinan

[63] İbrahim Kethüdazade: Adanalıdır. Halil Ağa'nın oğludur. Fransa'da bir süre öğrenim gördü. 1920 yılı başında Adana cephesi millî kuvvetlerine katılarak müfreze ve grup komutanlıklarında görev yaptı. 1932'de Adana'da vefat etti. Ener; s. 87.

Kavaklıhan Grup Komutanlığına

1. Pozantı'daki düşman, huruç hareketi yaparak Tarsus istikametinde ilerlemektedir. Tekir Yaylası başında silah sesleri işitilmektedir.

2. Kethüdazade İbrahim Bey Müfrezesini, cephede boşluk meydana gelmemek şartıyla şimdi Çamalan istikametine hareket ettiriniz.

3. Çakıt ihtiyat kuvveti de şimdi İncirgediği'ne hareket edecek ve ondan da icabına göre istifade ediniz.

4. Büyük fedakârlıklarla şimdiye kadar müdafaa edilen cephenin böyle ufak bir düşman kuvvetiyle bozulmaya uğramaması için cephede gayet uyanık davranmak lazımdır.

5. Karargâh Süvari Bölüğü şimdi Kumdere'den Çamalan istikametine hareket ettirilmiştir. Topçu ve makineli tüfek ile merkezdeki ihtiyat kuvvet de şimdi Çamalan istikametine hareket edecektir. Düşmanın her ne olursa olsun güneye bırakılmamasını kahraman evlatlarımdan beklerim.

Genel Komutan
Sinan

26 Mayıs 1920

Genel Komutanlığa

1. Saat dört buçukta Emin Ağa'dan düşmanın Pozantı'dan hurucuna dair olan emrinizi aldım. Müfrezenin yarısıyla şimdi Çamalan'a hareket ediyorum.

2. Şimdi cephedeki nöbetçilerden aldığım malumata göre düşmanın cephemize taarruz edeceği haber alındığından, müfrezenin yarısını bir çavuşla hareket ettirmeye karar verdim. Geri kalanı ile burada kalmak mecburiyetindeyim.

Adanalı Kethüdazade İbrahim

Genel Komutanlığa

Bugün Karahan Bölüğü cephesinde keşfe çıkan iki nefer, Küçük Dikili civarında 60 baş davar[64] ile iki Rum'un gitmekte olduğunu görmüşlerdir. Söz konusu davarları, sahibi bulunan Rumlarla Grup merkezine getirmişlerdir. Hayvanların yarın sabahleyin komutanlık karargâhına gönderilecekleri arz olunur.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

[64] Davar: Koyun ve keçiye verilen ortak ad. Türkçe Sözlük, s. 476.

Kavaklı Grup Komutanlığına

Kendi gözlemlerim.

1. Tarsus'un Göztepe mevkisinde bir manga gözetleme efradıyla bir batarya dürbünü mevcuttur. Tepenin altında ve üstünde tahkimat vardır. Bu tahkimat arasında mevcut bulunan hendeğin önünde kamış örülmüştür. Söz konusu hendekte bir top bulunduğu düşünülmektedir. Alt hendeğin önünde doğal bir düzlük vardır.

2. Şalvarciyan Fabrikası'nın önünde marsilya kiremitli bir bina mevcuttur. Kırmızı topraklı olan söz konusu binanın önünde bir boy tahkimatı vardır.

3. Tarsus İstasyonu'nda birçok denk[65] hâlinde ahali eşyası ve istif edilmiş sandıklar mevcuttur. İstasyon önündeki düzlükte yük hayvanları mevcuttur. İstasyonun solundaki bağlara giden yolda, tahminen bir bölük kuvvetindeki süvarinin Tarsus istikametinde bağlara doğru gittiği görülmüştür.

4. Bildirilen mevzilerden başka bir tarafta, düşman görülmediği arz olunur.

Tekelioğlu Müfrezesi Komutanı
Teğmen Hüsnü

Genel Komutanlığa

Emriniz üzere keşifle görevlendirilen Teğmen Hüsnü Efendi'nin raporunun bu şekilde olduğu arz olunur.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

1. Cephemizde bugün hiçbir hadise olmamıştır.

2. Burada bulunmadığım süre içinde keşif kollarımızdan birisi Bolatlı köyüne kadar inmiş ve orada tesadüf ettiği iki Fransız neferini çarpışma sonucunda etkisiz hâle getirmişlerdir. Bunun üzerine Fransızların söz konusu köye kuvvetli bir müfreze ile gelerek birkaç Müslüman kadının ırzına tasallut ettikleri, bundan da Bolatlı ahalisinin Fransızlara pek kırgın oldukları haber alınmıştır.

3. Düşmanın tahkimatla meşgul olduğu arz olunur.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

[65] Denk: Yatak, yorgan, kumaş gibi eşyanın sarılıp bağlanmasıyla oluşan yük, balya. Türkçe Sözlük, s.501.

Ankara'da Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Bir sureti Niğde'de 11'inci Tümen Komutanlığına

Pozantı'daki düşman kuvveti Mersin istikametinde huruç hareketi yapmıştır. Takiplerine kuşatma birlikleri tarafından devam edilmekle beraber, merkezden de yeterli miktarda kuvvetin hareket ettirildiği ve neticenin de ayrıca bildirileceği arz olunur.

Batı Kilikya Mıntıkası Genel Komutanı
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Bugün sizden aldığım emir üzerine bizzat icra ettiğim keşifleri ve tahkikatı aşağıda arz ediyorum.

2. Düşmanın Yenice'de 25-30 kadar Arap askeri ile bir Fransız subayı vardır.

3. 24 Mayıstan itibaren Tarsus ve Mersin demir yolu nakliyatı kesilmiştir. Yalnız Adana'dan Tarsus'a tren işlemektedir.

4. Adana-Osmaniye demir yolu nakliyatı da durmuştur. Üç günden beri tren Adana'ya dört saat mesafede bulunan Kürkçü İstasyonu'na kadar gidiyormuş ve bugün de Adana'dan çıkmıştır.

5. Tren çavuşunun ifadesine göre 23 Mayıs günü Mersin'e gitmek üzere Adana'dan trenle hareket eden Ermeni muhacirleri Mersin'e gidememiştir. Tarsus'ta kalmışlardır.

6. Tarsus'ta bugün için Fransızların pek az askeri bulunmaktaymış ve 24 Mayıs gecesi milislerimiz Tarsus'un Bulamanlı Mahallesi'ne baskın yapmışlardır.

7. Fransızların Mersin'e henüz asker çıkarmadığını ve böyle bir askerî harekâtın bulunmadığını bir tren hat çavuşundan öğrendim.

8. Bugün akşamüzeri Tarsus'tan gelen bir zencinin ifadesine göre, Fransızlar Tarsus'un cadde ve kaldırımlarını tahrip ediyormuş ve taşları söz konusu caddeden araba ve hayvan geçişine müsait olmayacak bir tarzda koyuyorlarmış.

9. Yenice'den Tarsus'a kadar olan tren hattı ve köprülerinde Fransızların muhafız askerinin bulunmadığı dün akşamüzeri trenle gelmiş olan bir zenci ifade ediyor.

10. Bugün Tarsus istikametine geçmiş olan bir düşman uçağı akşamüzeri alaturka saat dokuzda tren hattını takiben ve gayet alçaktan uçmak suretiyle Adana'ya gitmiştir. Arkasından 18 nakliye arabası yüklü bir katar geçmiştir.

11. Dün akşam Adana'dan gelen bir köylünün ifadesine göre birkaç gün, Fransızlar Adana'dan Kozan'a erzak ve cephane sevk edeceklermiş.

12. Emir gereğince Çakıt Grubunda bulunmakta olan dinamitin düzeneğiyle beraber bugün alaturka saat beşte İbrahim Bey emrine gönderildiği arz olunur.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Tarsus'tan alınan mektup

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın 23-24 Mayıs tarihlerinde Tarsus'ta kazan mevcudu 1500'dür. 25 Mayısta bu mevcut 1200'e düşmüştür.

2. Düşman, ağırlığını nerede muhafaza edeceğini şaşırmıştır. Şehrin doğusundan batısına, batısından doğusuna naklediyor. Bağlardan karargâhını kaldırmıştır. Depoda bulunan askerî teçhizatını başka bir yere, şehir içerisinde Hacı Veysi isimli kimsenin evine nakletmiştir. Bundan dolayı kışla tamamen boştur.

3. "Kuvayımilliye müfrezeleri" kuvvetlerimiz, şehrin kuzey ve batısından düşmanı, istasyona kadar kovmuş ve ovalarda baskınlarla sıkıştırmıştır.

4. Yenice'de düşmanın 100'ü aşkın silahlı adamı bulunduğu sayılarak anlaşılmış ve bulundukları mevkilere siper kazmışlardır.

5. Her tarafta düşman efradı ve subaylarının moralleri son derece bozuktur. Korkularından kanları kurumuş ve şaşkın bir hâldedirler.

6. Son yaptıkları Kürtmusa civarındaki harekâta, sahra ve cebel olarak şehrin batısındaki ve kuzeyindeki toplarla birlikte 12 top ve süvari, hafif makineli ile ağır makineli olarak 30'u aşkın makineli tüfeği iştirak etmiştir. Bir miktar Arap süvarisi iştirak etmiş ise de süvarilerden 20 kadarı ancak kurtulabilmiş ve geri kalan 100'ü aşkın kısmı kayba uğramıştır. Bu muharebede düşmanda moralden eser yoktur. Korkuları, harcadıkları mermi adedinin fazlalığından da anlaşıldığı üzere, şüphesizdir. Kuvayımilliye efradından üç, beş kişinin birçok defa pek kahramanca düşmanın merkezine ve toplarının yanına sokulması, düşmanı çok korkutmuştur. Bu gibi fedakâr subay ve efrat bin yaşasın.

7. Kürtmusa harekâtında düşmanın kaybı 200'den aşağı değildir. Esirlerine ölüleri için mezar kazdırmışlardır. İki üç gün, sabahları bir çok arabayla ölü taşımışlardır.

8. Tarsus halkının moralleri çok iyi ve yüksektir. Fransızların şiddetli takipleri devam etmektedir. Şehirden çıkarken herkes sıkı bir aramaya tâbi tutulmaktadır. Çeşitli eşyayı naklettirmedikleri gibi fazla miktarda sigara, kâğıt vesaireyi de bırakmıyorlar. 10 kıyyeden[66] fazla erzak ve emsal şeylere de müsaade etmiyorlar ve bırakmıyorlar.

[66] Kıyye: Okka, eskiden 400 dirhem olan bir ağırlık ölçüsü. 1282 grama karşılık gelmektedir. Devellioğlu; s.519.

9. 24 Mayısta Ebulhadi veya diğer adıyla Bolatlı köyüne giren bir miktar Fransız askeri, her türlü fenalık, rezalet ve namussuzluğu yapmışlardır. Emsaline ancak 1917 ve 1918 senelerinde doğu vilayetlerinde Ermeni eşkıyasının yaptığına benzer rezalete tesadüf olundu. Genç gelinleri evlere kapayarak ırz ve namuslarına hücum, kadınların donlarını süngü ile parçalamak vesaire vesaire... tüyleri ürpertecek, dillere alınmayacak facialar ve rezaleti yapmışlardır. Bu hâli gören Ebulhadi halkının bir kısmı şehre sığınmıştır. Feryat ve figanlarından Fransız Komutanlığı haberdar edilmiştir. Müftü Efendi de bu mesele için Komutanı görmüştür. Bu rezalet, ahalimizi çok etkilemiştir. "Öleceksek bir an evvel ölelim!" diye feryat ediyorlar. Böyle bir hâlin tekrar etmemesi için acil ve etkili tedbirler alınmasını halkımız adına istirham ederim.

10. Kısaca arz olunur ki, Pehlivanoğlu Salih ile 78 paket içerisinde 78 eski okka tütün, iki büyük kutu sigara kâğıdı sizlere dağıtılmak üzere Kumdere Grubuna teslim edilmiştir.

11. Selami Bey[67] (Bakri) bir aracı vasıtasıyla Türklerin himayesine girmek istediğini bildirmiştir. Kendisi, maiyetiyle beraber Fransızlardan ayrılacak, gerektiğinde elindeki mevcut silahlarıyla Kuvayımilliyeye yardım edecektir. Bu mesele gayet gizli ve birkaç şahıs arasında cereyan etmektedir. Selami, Kuvayımilliyenin kendisine bir fenalık ve zararının dokunmaması hâlinde, zamanı gelince arz ettiğim himayeye girmeyi açıkça ortaya koyacaktır. Tarsus'un zaptından sonra Selami'ye bir fenalık yapılmayacağına kefil olunacak olursa hemen uzlaşmaya yanaşılsın. Şayet aksi olacak olursa uzlaşmaktan vazgeçilecektir. Bu mesele böyle cereyan etmiştir. Komitemizin aktif azalarından Şuberizade Kemal Bey'e Selami'nin adamlarından iki kişi müracaat ederek "Eğer siz Selami'nin güvenliğini garanti ederseniz, Selami ve beraberindekiler Fransızlardan ayrılarak Kuvayımilliyeye yardım edecektir." demişlerdir. Kemal Bey ile görüştüm. Eğer Kuvayımilliyeye daha sonra verilen ve vadedilen güvenliğin sağlanmasını bozmaz ve kırmazlarsa Selami'nin sığınma talebi kabul edilecek ve şu suretle olacaktır:

a. Selami'ye sözünden döner ve aracılık eden Kemal Bey'e ve arkadaşlarına bir fenalık yaparsa kendisinin ailesiyle beraber mahvedileceği ve aracılık edenlerin sözünün Kuvayımilliyece tamamen ve harfiyen kabul edildiği ve bunların Kuvayımilliye adamları olduğu, tehdit eder bir surette mektup yazılacak.

b. Şuberizade Kemal Bey'e de Selami'ye karşı verdiği teminatın her zaman Kuvayımilliyece muteber tutulacağına dair keza bir mektup yazılmıştır. Araya başka şahıslar da karıştırılmasın, zira Selami'nin dönekliğinden de korkulur. Vatan uğrunda hizmet olduğu için tehlikeler dikkate alınmamıştır.

[67] Tarsus Arapuşaklarının en büyüklerindendir. O zaman Fransızlarla müştereken hareket ediyordu. Şu an firari durumdadır (T.S.).

c. Ne gibi şartlar altında sığınması kabul edilecekse ayrıntılı bir emrin gönderilmesi.

12. Yukarıdaki maruzatıma iki güne kadar cevap beklerim. Başarı dileklerimle saygılarımı sunarım.

Müdafaai Vatan Komitesi Reisi
Rahmi

Fransız kuvvetleri, Tarsus civarındaki kuvvetimizin fazla olduğunu tahmin ederek Mersin istikametinde harekete karar vermişler. Molla Nasuh, düşmanı uzak mesafeden takip etmeye devam ediyor. Tekir Yaylası'nda düşman artçıları ile ufak bir çarpışmada bulunmuşlardır. Bu esnada aşiretlerden bir kadına tesadüf eden Fransız birlikleri, civarda Kuvayımilliye olup olmadığını sorar. Kadın da "Buralarda kuvvet yoktur. Size yer göstereyim, oturunuz." der. Uzun süre kuşatmada kalan Fransızlar, yürümekten ve hareketten pek yorgun düştüklerinden Karboğazı denilen yerde çadırlı ordugâha girer ve istirahata geçerler. Kadın bunlara süt ve yoğurt getirir. Koyun vesaire getirmek üzere gider. Bu esnada rastladığı müfrezeye durumu anlatır. 45 kişilik[68] bu kahraman müfreze, düşmanın etrafındaki dağlara tırmanır. 26 Mayıs günü bu şekilde geçer. Hareket ettirilen diğer müfrezeler, ancak 26/27 Mayıs gecesini Çamalan'da geçirirler.

27 Mayıs 1920

Tan yerinin ağarmasıyla beraber tuttukları mevzilerden düşmana dört taraftan ani ateş açarlar. Pek hazırlıksız olan düşman, silahlarını ordugâhta terk ederek dağlara sığınmaya mecbur olur. Sığındıkları dağın karşısından şiddetli ateşe maruz kalırlar. Yalnız hazır beklemekte olan bir bölük, Mersin yolunu takibe koyulur. Düşman, yaklaşık 15 dakika kadar devam eden muharebede 200 yaralı ve 200 ölü verince top, tüfek ve makineli tüfeklerinden de istifade ihtimali olmadığını anlayınca teslim olacaklarını ve komutanın nerede olduğunu bir heyetle orada komutan bulunan Mehmet'e haber verirler. Mehmet rütbesinin binbaşı olduğunu ve bu müfrezenin komutanı bulunduğunu söyler ve Fransızları teslim alır.

Yılanovası istikametinden ilerleyen düşmanın bir piyade bölüğü de o civara yaklaşan ve Mucurlu Ahmet Efendi komutasında bulunan Karargâh Süvari Bölüğüne rast gelerek muharebeye tutuşurlar. Bunlar da orada teslim alınırlar. Çamalan'da bulunan Jandarma Komutanı Teğmen Hasan Efendi ile Besim Efendi'ye durum haber verilir. Esirler toplatılarak karargâha sevk edilir.[69]

[68] Fransız taburuna Karboğazı'nda baskın yaparak esir edenlerin sayısı hakkında kaynaklarda farklı rakamlar geçmektedir. Bazı kaynaklarda bu sayı 42 ve 44 olarak da geçmektedir (Y.H.N.).

[69] Fransız taburuna Karboğazı'nda baskın yapılması ve taburun esir edilmesi hakkında geniş bilgi için bk. İsmail Ferahim Şalvuz; Kurtuluş Savaşı'nda Kahraman Çukurovalılar (Adana, Tarsus, Mersinliler), Aydınlık Basımevi, İstanbul, 1938, s.7-18. Türk İstiklal Harbi IV'üncü Cilt Güney Cephesi, Gnkur. ATASE Bşk.lığı Yay., Ankara, 2009, s.157-159. Ener; s.144-151. Çelik; s.281-287. Toros; s.356-371.

Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

1. Cesur ve fedakâr Kuvayımilliyemiz Pozantı'dan huruç eden düşmanı, Karboğazı isimli mahalde sıkıştırarak bir süre muharebeyi müteakip teslim olmaya mecbur etmiştir.

2. Ağır ve hafif 100'ü yaralı olmak üzere 650 nefer, biri binbaşı olmak üzere 23 subay esirdir. Yılanovası, Akarca Deresi, Teke Yaylası sırtları cesetle doludur. Düşmanın 200'ü aşkın ölüsü vardır.

3. İki 5,5'luk top, 8 makineli tüfek, 40 otomatik tüfek, 1000 kadar silah ve hayvan ele geçirilmiştir. Pozantı meselesi iyi bir şekilde halledilmiş olduğundan öbür gün bütün kuvvetimle taarruz ederek morali tamamen bozulmuş olan düşmanı Tarsus'tan temizleyeceğimi müjdelerim.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Bugün Pozantı'daki Fransızların firarları üzerine kaçış istikametleri kesilmek üzere 60 kişilik ihtiyat kuvvetimiz Kavaklıhan Grup Komutanı Cemal Efendi emrine gönderildi.

2. Cephemiz ilerisine süvari, piyade keşif kolları gönderildi ise de bir malumat alınamadı.

3. Düşmanın bütün köyleri yakmak üzere talimat aldığı.

4. Takriben saat dört sıralarında Adana'dan bir tren gelmiştir. Trenin üç vagonu kapalı, diğerlerinin üzeri açık yük vagonu olduğu ve bu mevkide kuvvetlerinin 20-30 kadarı görülmüş, üstü açık vagonlar boş geçmiştir.

5. Düşman zırhlı trenlerinin bir tanesinin Mersin civarında ve diğer bir tanesinin de İncirlik'te olduğu.

6. Düşmanın harekât ve durumunda katiyen bir değişiklik yoktur. Pozantı meselesinden habersiz olduğu anlaşılmaktadır.

7. Tarsus'taki Arapuşaklarının reisi Selami Bey'in evinin Mersin'e nakli dolayısıyla Arapuşakları fikir değiştirerek birbirinin ardı sıra Fransız memurluklarından istifa etmektedirler.

8. Cephemizin emniyet tertibatı mükemmeldir.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Pozantı'dan huruç eden düşman üzerine sevk edilen bir müfreze komutanından alınan rapor:

1. Alınan malumata göre düşman Kandilli civarındadır.

2. İbrahim Bey Müfrezesinden hiçbir nefer gelmemiştir.

3. Elde mevcut 40 piyade, top ve makineli tüfek mevcuduyla Durak köyünden hareket ettim. Oradan alacağım malumata göre hareket edeceğim.

4. Yedek cephane hâlen gelmemiştir.

5. Alınacak malumat daha sonra arz edilecektir.

6. Düşmanın Namrun üzerinden Mersin'e gideceği söylentileri dolaşmaktadır.

Kara Afet

28 Mayıs 1920

Genel Komutanlığa

1. Tarsus'tan aldığımız mevcut malumata göre Tarsus'taki Ermeni ve Rumların, taşınabilir mallarını satarak Mersin'e firar etmekte oldukları.

2. Yapılan çok iyi tahkikattan, düşman askerinin katiyen Tarsus'a gelmediği anlaşılmıştır.

3. 26 Mayıs Çarşamba günü yalnız 30 nefer Adana'dan Tarsus'a gelmiştir.

4. Düşmanın durumunda ve harekâtında katiyen bir değişiklik olmadığı arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlığa

1. Cephede hiçbir vukuat olmamıştır.

2. İbrahim Bey Müfrezesinin cephemiz ilerisindeki köylere yaptığı fena muamelenin ne derece kötü tesir ettiğini bu adamların cephemizdeki fena tesirini bizzat gören Yedek Teğmen Hayri Efendi anlatacaktır. Yarın İbrahim Bey buradan alınmazsa bendenizi bu vazifeden affetmenizi istirham ederim.

3. Hayri Efendi, Fransızların Mersin'e asker çıkardıkları haberi üzerine Mersin'e kadar gönderilmiş, Tarsus Heyeti İdaresinin isimlerini içeren liste ile gerekli malumatı anlayarak döndüğünden Karaisalı'ya gönderilmiştir. İstenilen malumat alınabilir.

4. Tarsus'tan Kuvayımilliyeye katılan teğmenlerden iki kişi Karaisalı'ya gönderilmiştir.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

Karakollarımıza yaklaşan düşman karakolları ile çarpışma devam ediyor. Düşmandan iki hayvan alınmıştır. Müfrezelerimiz düşmanı Kurttepe civarına kadar sürmüştür. Şimdi yeterli miktarda

cephane ile 10 neferden oluşan bir ihtiyat kuvveti de gönderilmiştir. Alınacak malumat peyderpey arz edilecektir. Bundan başka düşmanın sol tarafından taarruz etmek üzere Karahan Bölüğünden de Kürt Hasan Ağa komutasında diğer bir müfreze, Kabasakal üzerinden gönderildiği arz olunur.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Esirler Karaisalı'ya, sonra Belemedik'te esirler garnizonuna sevk edildi. Tekrar Pozantı'ya gidildi; fakat Pozantı'yı pek bozuk buldum. Pozantı'da düşmanın terk ettiği ganimetler pek fazla olduğu hâlde, ancak bir kısmı geri alınarak Karaisalı'ya sevk edildi. Tarsus'a taarruz hazırlığı emri verildi.

29 Mayıs 1920

Genel Komutanlığa

1. Bütün cephelerimizde önemli bir hadise olmamıştır.

2. Düşmanın keşif kolları günlük, Kurttepe ve Menekşe sırtlarında gözetlemededirler.

3. Alınan malumata göre Tarsus'ta bulunan düşman kuvvetleri tamamen Adana'daki Talimgâh'a gelmişlerdir.

4. İncirlik köyünde Ermeni subaylarından Agop'un beraberinde silahlı bir kuvvet olup söz konusu köy civarında tahkimatla meşgul oldukları.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

Düşman Kurttepe'den taarruz etmiş ve akşama kadar muharebe devam etmiştir. Neticede düşman uzaklaştırılmıştır.

Genel Komutanlığa

1. Düşman bağlara kadar uzaklaştırılarak birliklerimiz mevzilerine girmiştir.

2. Düşmandan üç ölü görülmüştür. Diğer ölülerini beraber götürmüşlerdir. Yollarda kan lekeleri pek çoktur.

3. Düşmandan alındığı arz edilen iki hayvandan birisi ölmüş, diğeri de ön kolunun kürek kemiğinden yaralıdır.

4. Düşmanın yarın önemli bir kuvvetle taarruz etmesi beklenilmektedir. Yeterli miktarda cephane gönderilmesi arz olunur.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Tarsus'a taarruz edileceği sırada Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinden aşağıdaki emir alınmıştır:

Karaisalı'da Batı Kilikya Mıntıkası Komutanı Sinan Bey'e

Fransızlarla yapılan görüşmeler sonucunda, iki taraf arasında aşağıdaki hususlar kabul edilmiştir:

29/30 Mayıs gecesinden itibaren Fransız cephesinde Fransızlarla ateşkes yapılması temin edilmelidir. Bu emir 30 Mayıs sabahına kadar en ileri hattaki birliklere tebliğ edilmiş olunacaktır.[70] Kararlaştırılan maddelere tam bir ciddiyet ve dürüstlükle tamamen riayet ettirilmesini katiyen talep ederim. Emrin alındığı ve bütün cephenin haberdar edildiği bildirilecektir. Cepheler katiyen bırakılmayacak, kazanılan parlak ve şanlı başarı elden kaçırılmayacaktır. Düşmana Adana'dan çekilmesi için 20 gün müsaade verilmiştir. Bu süre içinde bütün sevgili evlatlarımın, daha hazır bulunmaları gereklidir. Allah'ın yardımıyla sevgili evlatlarımın 20 gün sonra Adana'da parlak bir kutlama yapacaklarını ümit ederim.[71]

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı
Mustafa Kemal

[70] Bu emir, 31 Mayıs tarihinde yazılan emirden sonra gelmiştir. 30 Mayıs tarihli rapora cevaptır (T.S.).

[71] Mustafa Kemal Paşa Nutuk'ta, Fransızlarla yapılan ateşkes anlaşmasını özetle şöyle anlatmaktadır: "Fransız işgal bölgelerinde ve cephelerinde millî kuvvetler, her gün daha esaslı bir şekilde teşkilâtlanıyorlardı. Millî kuvvetler, ordu birlikleri ile de desteklenmeye başlanmıştı. İşgal kuvvetleri, her tarafta sıkı ve şiddetli bir şekilde zorlanıyordu. Fransızlar bu durum üzerine, 1920 Mayısından başlayarak bizimle temas ve görüşme imkânları aradılar. Mayıs sonlarına doğru Fransızlarla Ankara'da yirmi günlük bir ateşkes anlaşması yaptık. Bu geçici anlaşma ile, biz, Adana bölgesinin boşaltılmasına bir başlangıç hazırlama hedefini güdüyorduk. Benim bu anlaşmayı kabul etmekle sağlamak istediğim yararlar vardı. Adana bölge ve cephelerinde bulunan ve kısmen askerle de takviye edilen millî kuvvetleri, sükûnetle yeniden düzenlemek istiyordum. Millî kuvvetlerin bu çarpışma aralığında dağılabileceklerini de dikkate alarak, ateşkes tebliği yanında bazı tedbirlerin alınmasını da emrettim. Bundan başka önemli saydığım siyasî bir yararlanmayı da hesaba katıyordum. Büyük Millet Meclisi ve Hükûmeti, daha İtilâf Devletleri'nce elbette ki tanınmamıştı. Aksine, memleket ve milletin kaderiyle ilgili konularda, İstanbul'da Ferit Paşa Hükûmeti ile ilişki ve işlemlerde bulunmakta idiler. Bu bakımdan, Fransızların İstanbul Hükûmeti'ni bir tarafa bırakıp Ankara'da bizimle görüşmeleri ve herhangi bir konuda uyuşmaları, o gün için sağlanması yararlı, önemli siyasî bir nokta idi. Bu ateşkes görüşmesinde, millî sınırlarımız içinde olup da Fransızlar tarafından işgal altına alınmış bulunan bölgelerin tamamıyla boşaltılmasını açık ve kesin bir dille istedim. Fransızlar bu konuda yetki almak üzere Paris'e gitmek mecburiyetini ileri sürdüler. Yirmi günlük ateşkes anlaşması, bir bakıma daha esaslı bir anlaşma yapmak için yetki almaya zaman bırakmak gibi kabul edildi. Bu görüşme ve konuşmalarımızdan bende uyanan izlenim, Fransızların Adana ve dolaylarını boşaltacakları merkezinde idi. Bu düşünce ve inancımı, Meclis'e ifade etmiştim. Gerçi Fransızlar, ateşkes süresi sona ermeden Zonguldak'ı işgal etmek suretiyle anlaşmanın yalnız Adana bölgesine ait olduğunu göstermek istemişlerse de, biz, bu hareketin ateşkesi hükümsüz bıraktığı sonucuna vardık. Fransızlarla anlaşmamız bir süre gecikti.". Kemal Atatürk; Nutuk 1919 – 1927, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara, 2005, s. 310, 311.

30 Mayıs 1920

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Kahraman ve fedakâr evlatlarım göstermiş oldukları cesaret ve fedakârlıkla Pozantı'dan huruç eden düşmanı (muharebe ile 200'ü aşkın ölü ve komutanları başta olduğu hâlde 23 subay ile 500 nefer) tamamen esir etmişlerdir. Bu kahramanlıklardan sonra ve bundan evvel esasen Fransız kuvvetlerine karşı hâkim bir vaziyette bulunan birliklerim, Adana ve Tarsus'u kurtarmaya yakın oldukları bir sırada mütareke emrinizi aldım. Fransızlarla ateşkesi cephelere bildirdim. Zaferden zafere koşan kahraman evlatlarımı bin bir zorlukla emredilen hatta durdurabilmiş isem de bu haber, ahalinin maneviyatını olumsuz etkilemiştir. Şu 20 gün içinde bütün Adana vilayeti tahliye edilmediği takdirde kanımızla bu mukaddes toprakları yıkayarak esir vatanımızı kurtarmak için bütün Adanalıların yemin etmiş olduklarını arz ederim.

Batı Kilikya Genel Komutanı
Sinan

31 Mayıs 1920

Kilikya Kuvayımilliye Komutanlığına

Ateşkes devresi bitmesini müteakip derhâl Adana, Tarsus ve Mersin'in zaptı için büyük ölçekte taarruz harekâtına geçilecektir. Bu maksat için ateşkes devresinde esaslı hazırlıklar yapılması katiyen gereklidir. Bütün eli silah tutan o havali Müslümanlarının haberdar edilerek kendi yurtlarının kurtarılmasına iştirakleri lazımdır. Bunun temini ve genel taarruz için ne kadar silah, cephane ve topa ihtiyaç olduğunun hesaplanarak hemen bildirilmesi.

Erkânıharbiyei Umumiye Reisi
İsmet

Genel Komutanlığa

1. Tarsus'tan alınan güvenilir malumata göre Adana Valisi ile Suphi Paşa[72] ve Ömer Efendi adında bir zat daha tevkif edilmişlerdir.

2. Tevkif edilen şahıslar Mersin'e gönderilecekmiş; fakat tren hattının bozuk olmasından dolayı Tarsus'ta kalmışlardır.

[72] Suphi Paşa: 1868'de Adana'da doğdu. Babası Hacı Ahmet Tevfik Efendi'dir. Suphi Paşa, özel tahsil gördü. Kendisi sivil paşadır. İttihat ve Terakki döneminde sürekli olarak Adana'dan milletvekili seçildi. 1925 yılında Adana'da vefat etti. Ener; s.286.

3. Tarsus cephesinde Kuvayımilliyeden üç kişilik bir heyet görüşmek üzere davet edilmiştir.

4. Yenice'de Tunuslu efrat oruç tutmaktadır. Bunlara hitaben yazılan Arapça mektup, çavuşları Serob ve Ahmet ismindeki neferlere dağıtılmış, bunlar okuduktan sonra başlarına öperek koymuşlar ve içeriğini arkadaşlarına anlatmışlardır.

5. Düşman harekâtına dair cephemizde hiçbir şey görülmemiştir.

6. Cemal Efendi ile gönderilen ihtiyat kuvveti olaysız Gruba katılmıştır.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlığa

1. 31 Mayısta alaturka saat üçten itibaren ateşkese başlandığını evvelce arz etmiştim.

2. Evvelce Yakaköy ile Hacıtalip arasındaki demir yolu, Tarsus Grubu tarafından tahrip edilmişti. Düşmana da bu tahrip edilen kısımlar tamir ettirilmiyordu.

3. Fransızların Yakaköy ile Hacıtalip Çiftliği arasındaki demir yolunu 31 Mayıs sabahından başlayarak akşam alaturka saat on biri yirmi geçeye kadar bombardıman ettiği görülmüştür.

4. Neticesini daha sonra ayrıntısıyla arz ederim.

İrtibat Subayı
Turgut Ziya

Genel Komutanlığa

1. Fransızlarla cereyan eden müzakere neticesinde iki taraf arasında 29/30 Mayıs gece yarısından itibaren 20 gün süreyle ateşkes yapılması ve tahliyeye dair Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin 28/29 Mayıs tarihli emri, Mersin Grup Komutanlığına, Emin Efendi müfrezelerine tamim ve malumat için bendenize tebliğ edilmiştir. Bunun üzerine Tarsus Grubu cephelerinde ateşkes başlamıştır.

2. Mersin, Tarsus cephelerinde ateşkesin 31 Mayıs alaturka saat üçten itibaren başladığı arz olunur.

İrtibat Subayı
Turgut Ziya

Batı Kilikya Mıntıkası Komutanlığına

Fransızlarla icra edilen müzakere neticesinde iki taraf arasında aşağıdaki hususlar kabul edilmiştir:

1. 29/30 Mayıs gece yarısından itibaren bütün Fransız cephesinde Fransızlarla ateşkes yapılacaktır. Ateşkes süresi 20 günden ibarettir.

2. Pozantı ve Sis'te bulunan Fransız birlikleri, silahları, bütün vasıtaları ve teçhizatıyla Adana, Mersin tren hattına kadar çekilecektir. Antep şehri Fransızlar tarafından tahliye edilecek ve şehir dâhilinde bulunan Fransız birlikleri şehir dışındaki ordugâhına çekilecektir. Ateşkesin ilk günü içinde Pozantı, Sis ve Antep'in tahliyesi tamamlanacaktır.

3. Ateşkesin ilk on günü içinde elimizde bulunan Fransız esirleri kendilerine iade edilmeye başlanacak ve Fransızlar tarafından gerek siyaseten tevkif olunan Müslümanlar gerekse esir edilen askerlerimiz iade edilecektir.

4. Adana Valisi ile Osmanlı hükûmet memurları arasında muhabere serbestçe ve açık olarak yapılacaktır. Pozantı-Sis ve Antep'in tahliye şartları ve Fransızlarla esirlerin değişimi hakkında ayrıca tebligat yapılacağından şimdilik 30 Mayıs günü sabahtan itibaren ateşkes yapılması temin edilmelidir. 31 Mayıs sabahına kadar en ileri hattaki birliklere ateşkes emri tebliğ edilmiş olacaktır. Kararlaştırılan maddelere olanca ciddiyet ve dürüstlükle riayet edilmesini katiyen talep ederim. Emrin alındığı ve bütün cephenin haberdar edildiği gün, süratle buraya bildirilecektir.

5. Bu emir Konya'da 12'nci Kolordu, Diyarbakır'da 13'üncü Kolordu, Sivas'ta 3'üncü Kolordu, Niğde'de 11'inci Tümen Komutanlıklarıyla, Karaisalı'da Kilikya Kuvayımilliye Komutanlığına ve Antep'te Kuvayımilliye Komutanlığına tebliğ edilmiştir. Ayrıntılı malumatı içeren emir sureti gönderildi.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı
Mustafa Kemal

1 Haziran 1920

Hazırlık ve teşkilat ile meşgul olunmuştur. Mütareke halka pek fena tesir yapmıştır. Bu hususa dair gruplardan alınan rapor aşağıdadır:

Genel Komutanlığa

1. Mütarekeden, gerek kontrolümüz içindeki gerekse dışındaki arazi ahalisi katiyen memnun olmadığı gibi efrat dahi birer ikişer firar etmeye başladılar.

2. Bugün Adana'dan geçen trende süngülü efrat görülmüştür. Herhâlde Adana'dan tutuklanan şahıslar sevk edilmektedir.

3. Tarsus'ta da tutuklamalar devam etmektedir.

4. Tutuklu beş kişinin uçak ile Mersin'e gönderilecekleri haber alınmaktadır.

5. Tarsus'a casus gönderilmiştir. Güvenilir malumat yarın gönderilecektir.

6. Fransızlar şu mütarekeden istifadeyle işgalleri altında bulunan arazide ağız açacak kimse bırakmayacaklardır.

7. Ferda gazetesi sahiplerinden Adana İtilaf Merkezi Heyet-i İdaresi azasından Abidin isimli hainin Adana'ya vali olarak tayin edildiği.

8. Efrat mütarekenin uzayacağından bahsederek izin talep etmektedir.

9. Mezruat müfrezeleri göreve başlamışlardır.

10. Tarsus'tan Adana'ya giden trende bir top görüldüğü.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlığa

1. Gönderilen casuslarımız Tarsus'tan gelirken Şalvarciyan Fabrikası civarında, Fransızların birinci büyük köprüye lağım[73] hazineleri açtığını görmüşlerdir.

2. Vali Celal Bey,[74] Suphi Paşa ve diğer Adana eşrafı yolların açık olmamasından dolayı dün Tarsus'ta bırakılarak sürgün edilememişlerdir.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

1. Tarsus'un Şalvarciyan Fabrikası civarında büyük köprüyü Fransızların tahrip ettikleri haberi alınmıştır. Tahrip derecesi bugün araştırılacaktır.

2. Fransızlar mütareke hükümlerinin kendileri tarafından yapılan müracaat üzerine kabul edildiğini ahaliye ilan etmişlerdir.

3. Fransızlar dün Musalla Mahallesi'nde evvelce dağıtılanlardan başka 200 tüfek daha dağıtmışlardır. Selami'nin adamlarının faaliyetlerine devam ettikleri ve şehir ahalisinin

[73] Lağım: Düşmanın kale duvarlarını yıkmak veya düşman ordugâhına zarar vermek amacıyla, düşman siperlerine doğru yer altından açılan dar yol. Türkçe Sözlük, s.1294.

[74] Vali Celal Bey: 1862 yılında doğdu. Almanya'da yüksek öğrenimini bitirdikten sonra birçok görevde bulunmuş olan Celal Bey, Mülkiye Mektebi Müdürlüğü ile Erzurum ve Edirne Valiliği de yaptı. 1912 yılında İçişleri ve 1913-1914 yıllarında ise Tarım Bakanlığı yaptı. Birinci Dünya Savaşı'nın başlarında Suriye'nin önemi göz önünde tutularak Halep Valiliğine getirildi. Bir süre Konya Valiliği de yaptı. 2 Kasım 1919'da Adana Valiliğine atandı ve bu görevini Adana'dan ayrılış tarihi olan 30 Mayıs 1920 tarihine kadar sürdürdü. 1922 yılında İstanbul Belediye Başkanı olan Celal Bey, Şubat 1925'te 63 yaşında vefat etti. Ener; s.40.

mütarekeden memnun olmadıkları, Ökkeş Efendi'den alınan bilgilerden anlaşılmıştır.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Adana
1 Haziran 1920

Doğu Ordusu 1'inci Tümen Erkân-ı Harbiye 1'inci Şube

Doğu Ordusu 1'inci Tümen Komutanı General Dofyo'dan
Karaisalı'da Türk Birlikleri Genel Komutanlığına

30 Mayıs 1920 tarihinden itibaren yürürlükte olan ve Ankara'da iki taraf arasında resmî olarak kabul olunmuş bulunan ateşkes şartlarının ayrıntısını Türk kuvvetinin temsilcileriyle birlikte kararlaştırmaya yalnız benim yetkili olduğumu, Doğu Ordusu Genel Başkomutanlığının emri gereği olduğunu beyanla şeref duyarım. Benim nüfuz ve yetkim Mersin'den başlayarak Meydanıekbez'e kadar uzamaktadır. Emriniz altında bulunan muhtelif Kuvayımilliye komutanlarının doğrudan doğruya emrimdekilere müracaat etmemelerini sağlayıp ateşkesin uygulanmasına yönelik ayrıntıyı tespit etmek üzere de tam yetkili bir veya birkaç subayın tarafıma gönderilmesini rica ederim. Bu subaylar mümkün olduğunca hızlı bir şekilde Adana-Tarsus yolu üzerinde bulunan bir karakola sabah alafranga saat beşten akşam alafranga saat yediye kadar müracaat etmelidirler. Kendileri derhâl genel karargâha nakil olunacaklar ve meselenin hallinden sonra dönüşleri bütün nakliye vasıtaları ile temin edilecektir.

Tercih ettiğiniz takdirde bu temsilciler Tarsus'taki ileri karakollara müracaat ederek oradan trenle Adana'ya nakil olunur ve daha sonra aynı şartlar dâhilinde geri dönerler. Kendilerine nezaketle muamele edileceğini size temin etmeğe lüzum görmem. Fransızların bu konudaki terbiyeleri şüphesiz sizce malumdur. Bu vesile ile saygılarımı sunarım.

General Dofyo

Bu yazıya göre üç subay seçildi ve ayrıldı. Kozan'daki 12.000 silahlı Ermeni'nin Adana'ya girmemesi pek mühim olduğundan General Dofyo'dan bunların Kozan'da terk edilmeleri rica edildi. Bu esnada 12'nci Kolordu Erkânıharbiyesinden Binbaşı Şemsettin Bey Karaisalı'ya geldi. Bu işle görevli olduğunu söyledi. Bu hususa dair hiçbir emir de alınmadığı hâlde kabul edildi. Vaziyetimizi ve düşmana karşı kazandığımız üstün başarılarımızı bilmeyen Binbaşı Şemsettin Bey, Fransızlara layıkıyla tesir yapamadı. Fransızlar, Ankara ile aramızda ihtilaf olduğu düşüncesine kapıldılar. Sonuç olarak 12.000 silahlı Ermeni Adana'ya gelerek çeşitli mezalimlere başladılar. Pek seçme subay ve efrattan iade ettiğimiz üç subay ile 100 Fransız asıllı esire karşılık 20 kadar hiç işe yaramaz adam aldık. Sivil esirlerden hiçbiri iade edilmedi. Esasen harp esirimiz de yoktu. Şemsettin

Bey'le aramızda hiçbir münasebet olmadığını zanneden Fransızlar, tahliyeden vazgeçerek tahkimata hız verdiler. Aynı zamanda da Alman eğitim ve öğretimi almış bir kurmay subayla anlaşamayacağını General Dofyo bana bildirdi; fakat ne çare ki Şemsettin Bey Erkânıharbiyei Umumiyeden görevlendirilmişti. Savaşta kazandığımız başarı, yapılan bunca fedakârlık, bu âciz zatın yüzünden heder olup gitti.

Pozantı Fransız Komutanı Menil tarafından Pozantı'da terk edilen mektup suretidir:

Türk Genel Komutanlığına

Sonuna kadar görevimi yapmış olup verilen emir üzerine Pozantı'yı terk ediyorum. Ağır yaralı olup yolun sıkıntısına dayanamayacak olan yaralılarımı burada terk ediyorum. Öteden beri hayran olduğum insani duygularınıza güvenerek onların tedavilerinde ve korunmalarında gayret göstereceğinizden eminim. Aynı suretle ben de sizin yaralılarınızı kayırdım.

Pozantı Fransız Komutanı
Menil

Kilikya Kuvayımilliye Komutanı Sinan Bey'e

Başarılarınızı tebrik eder, size ve kahraman Kuvayımilliyenize selam ve teşekkürler ederim.

Adana'nın tahliyesi için gerekli teşebbüslerde bulunulmaktadır. Fransızlarla yaptığımız geçici ateşkes kararnamesinden maksat, esasen vatanımızı, öz memleketimizi düşmandan temizlemek için hazırlanmaktan ibarettir. Ancak devlet namı altında taahhüt edilen şartlara uymak lazımdır. Fransızlarla müzakerelere devam ediyoruz. Arzularımızı yerine getirmedikleri takdirde taarruza devam edilmesi için emir vereceğiz. Buradan emir almadan katiyen taarruz etmemenizi ve fedakâr maiyetinize de durumu anlatarak inzibatın bozulmaması ile ateşkes emrinin harfiyen icra edildiğini göstermek ve Avrupa'ya karşı sözünde durur, güvenilir kuvvetler olduğumuzu ispat edeceksiniz. Bu durumun sağlanmasını ve buna dair vereceğiniz cevabı bekliyorum.

Büyük Millet Meclisi Başkanı
Mustafa Kemal

Gizlidir.

Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetine

31 Mayıs 1920 tarih ve numarasız yazıya cevaptır.

Mıntıkam dâhilinde 18 yaşından 40 yaşına kadar eli silah tutanların sayısı 5000'i aşmaktadır.[75] Bundan dolayı mütareke

[75] Silahsız olanların miktarı (T.S.).

devresinin bitmesini müteakip, yapacağımız taarruz harekâtı için 5000 silah, 16 makineli tüfek, iki sahra, iki cebel topuyla her tüfeğe 100'er ve ayrıca da 200 sandık Alman mermisiyle 200 sandık Osmanlı mermisi ve 5000 el bombasına ihtiyacımız olduğu arz olunur.

Batı Kilikya Komutanı
Sinan

Şemsettin Bey ile arkadaşı 1 Haziran'da Adana'ya gitmişlerdir.

Genel Komutanlığa

Erkânıharp beyle Kurttepe'ye kadar geldik. Adana'dan Fransızlar tarafından gönderilen otomobil ile Şemsettin ve Ethem Beyler Adana'ya gittiler. Dönüşlerine kadar burada kalacağım. Vesika meselesi için lüzum görülmedi. Vesikam var buyurdular. İhtimal ki bugün dönerler. Döndüklerinde yine birlikte Abacılar köyüne geleceğiz.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Fransızlar Kozan'daki Ermenilerle beraber Kozan'ı tahliye ederek Adana'ya gelmişler ve Müslümanlara mezalime başlamışlardır.

2 Haziran 1920

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın Adana'dan giden ve gelen trenlerinde 40-50 Fransız görüldü.

2. Düşmanın, Adana'nın dört tarafında tahkimat ile meşgul olduğu güvenilir kaynaklardan haber alınmıştır.

3. Fransızlar, eli silah tutan Ermenilere silah dağıtmaktadırlar.

4. Adana'da evvelki gece Ermeniler tarafından müthiş bir gösteri yapılarak Müslümanlara haddinden fazla hakaret edilmiştir.

5. Bütün ahali mütarekeyi protesto etmektedirler.

6. Ermenilerin müşahede edilen faaliyetlerinden dolayı, bütün Müslümanlar göç hazırlığı yapmaktadırlar. Bununla beraber iki güne kadar zenginler ya sürülecek veyahut istifade edilmeyecek bir tarzda tarafımıza iltihak edeceklerdir.

7. Tarsus'un Musalla Mahallesi'ne yeniden 200 silah dağıtılmıştır.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Ermenilerin Müslümanlara karşı mütarekeden yararlanarak pek çok mezalim yapmakta oldukları Adana'dan alınan malumattan anlaşılmıştır. Bu maksatla General Dofyo'ya aşağıdaki yazı gönderilmiştir.

Batı Kilikya Genel Komutanlığı Erkânıharbiyesi 1'inci Şube

Doğu Ordusu 1'inci Tümen Komutanı General Dofyo'ya

2 Haziranda alınan raporu görüşünüze arz ediyorum.

İncirlik yolu civarında ve şose üzerinde Hamitkuyusu isimli yerde Ermeni çeteleri tarafından Adana'ya giden ve gelen Müslüman yolcular çevrilerek üzerlerindeki para ve eşya gasp edildikten sonra katledilmişler ve cesetleri tarlalar içerisinde açık ve saçık bir vaziyette terk edilmiştir.

Teğmen Agop'un komutasındaki Ermeni çetesi, İncirlik köyü civarındaki Buruk, Kürkçü ve Tümekli köylerinden 15 Müslüman'ı bilinmeyen bir yere götürmüşlerdir.

1 Haziranda İncirlik köyündeki Agop çetesi, Kürkçü köyünden Adana'ya beş hizmetçisiyle gitmekte olan Gökfakıoğullarından Turan Ali Efendi'yi Hamitkuyusu civarında katlettikten sonra gözlerini oymuş ve bütün vücutlarını Fransız süngüsü ile delik deşik etmişlerdir.

Bu vukuatın sorumluları İncirlik köyünden Teğmen Agop, Misisli Kirkor, Abdooğlu köyünden Acar Agop, Misisli Mirlin oğlu Ekmekçi Mihail, Berber Asin ve arkadaşlarıdır.

Türkler Avrupa nazarında barbar ve zalim diye tanınmışlardır. İşgal ettiğimiz bölgelerde şimdiye kadar hiçbir şahsın burnu kanamamıştır. Çünkü İslam medeniyetimiz buna engeldir. Tehcirden dolayı da Türk Hükûmeti değil onun gerçek failleri olan Ermenilerin sorumlu olmaları lazım geldiğini, yaptığınız ve yapacağınız tahkikatta, görünüşte olmasa bile vicdanen anlayacaksınız. Bu gibi vukuatın tekrarı hâlinde misliyle karşılık vereceğimi beyan ederim.

Batı Kilikya Mıntıkası Genel Komutanı
Tekelioğlu Sinan

3 Haziran 1920

Ankara'da Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Dün akşamüzeri Vali Celal Bey ile birçok tutuklunun Fransızlar tarafından Mersin'e sevk edildikleri, öneminden dolayı arz olunur.

Sinan

Adana'nın mütareke zamanında aldığı durumu içeren rapor aşağıdadır:

Genel Komutanlığa

Adana'nın durumu günbegün gittikçe zorlaşmaktadır. Çünkü Vali, Suphi Paşa ve biraderi ile diğer şahısların bulunmayışları üzerine Abdurrahman, Celal ve yandaşları iktidara geldiler.

Dofyo'nun, kasaba içerisinde pek çok çete mevcut olduğundan çetelerin kısa zaman içinde uzaklaştırılmadıkları takdirde kasabayı, Osmaniye'nin maruz kaldığı hâle döndüreceğini yani kasabayı topa tutacağını bir beyanname ile ilan etmesi üzerine, belediyede toplanan ahali "General, mademki kasabada çete olduğunu söylüyor; bizim, böyle bir çetenin varlığından bilgimiz yoktur. Kendileri, çeteyi bulup cezalandırsın." diye cevap vermeyi kararlaştırdıkları hâlde, Mahmut Celal ve Hafız Hayri "Kasabada çete var diyemeyiz, yoktur da diyemeyiz." diye cevap vereceklerini beyan etmişlerdir. Tekrar birkaç şahıs hakkında bir melanet yapacağı anlaşılmakta olduğu gibi, Dofyo'nun beyannamesinin neşrinden 7-8 saat sonra General Goro[76] ile Mustafa Kemal Paşa arasında 20 günlük mütareke yapıldığı haberi ilan edildi. Bu habere ahali çok üzüldü. Bununla beraber ahali, tarafınızdan alınacak karardan dönmemeye her ne olursa olsun razı ise de bir an evvel kurtarılmalarını da sabırsızlıkla beklemektedirler. Kuvvetin miktar ve hareket tarzı hakkında ve Vali Bey'in tarafınıza geçip geçmediği hakkında biraz malumat verilmesini ayrıca rica eder, saygılarımı sunarım.

Özel Muhabir

Genel Komutanlığa

1. İncirlik köyünde Teğmen Agop komutasında 100 kişilik bir Ermeni çetesi vardır. Bunların bir gece imhası için emir verilmesi.

2. Buruk, Kılıçlı ve diğer köylerde teşkilat için emir verilmiştir. Şimdiki durumda söz konusu köylerde 50 silah varsa da piyade ve süvari olmak üzere 500 kişi müracaatta bulunmuştur. Bu köylere hiç olmazsa 100 tüfek gönderilmesi.

3. Mezruat müfrezeleri görevlerine devam etmektedirler.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

[76] General Goro (Gouraud): 1867'de Paris'te doğdu. Birinci Dünya Savaşı'nda 1915'te Seferî Kuvvetler Komutanlığına getirildiği Çanakkale Muharebeleri'nde ağır yaralandı ve bir kolunu kaybetti. 1919'da Fransa'nın Suriye Yüksek Komiserliği görevine atandı. 1923'e kadar yürüttüğü bu görevi sırasında, Fransa'nın Çukurova'daki kuvvetlerinin de Başkomutanlığını yaptı. 1946'da Paris'te öldü. Çelik; s.68.

4 Haziran 1920

Aceledir.

Genel Komutanlığa

Düşmanın 2000 kadar bir kuvveti, dün alafranga saat sekizde Sis istikametine ilerleyerek uzaktan takip edilmekte ise de bir taarruz edecek olurlarsa karşılık verilip verilmeyeceği hususundaki gerekli emrin, Çakıt Grubu vasıtasıyla bildirilmesi arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Komutanlık Emri

1. Mütareke hükümlerine tamamen ve harfiyen bağlı kalarak 15 gün sonra yüzümüzü süreceğimiz mukaddes topraklarımız şerefine, her ferdin eskisinden daha metin ve kuvvetli bulunmasını, hiçbir ferdin gerek izinli gerekse firari olarak cepheden ayrılmamasını haysiyetli ve sevgili evlatlarımdan beklerim.

2. Düşmanın taarruzuna maruz kalan her birlik, bulunduğu mevkiyi inatla müdafaa edecektir.

3. Hiçbir birlik veya tek başına bir kişi, harp cephesi ilerisine giderek mütareke hükümlerini ihlal etmeyecektir. Bu hususta grup komutanlarıyla alt rütbedeki komutanların faaliyet ve işlerinde sürekli dikkatli bulunmalarını katiyen talep ederim.

Batı Kilikya Genel Komutanı
Sinan

Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

1. Fransızlar son günlerde Adana ve Tarsus'ta tahkimata hız vermişlerdir.

2. Fransızlar Adana'da eli silah tutan Ermenileri silahlandırmaktadırlar. Tarsus'ta dün 200 Ermeni'ye silah dağıtılmıştır. Fransızlar çekildikten sonra Haçin'de[77] olduğu gibi üzerimize Ermenileri saldırtmaları muhtemeldir.

3. Dün gece Adana'da Ermeniler büyük bir gösteri yaparak Müslümanlara hakaret ve darp etmişlerdir.

4. İki güne kadar Adana'dan bütün zenginler sürülecek veyahut istifade edilemeyecek bir hâle getirildikten sonra tarafımıza iltihak ettirilecektir.

[77] Haçin: Adana'nın Saimbeyli ilçesinin eski adı. Sezen; s.219. Akbayar; s.66.

5. Yukarıda olduğu gibi mütareke hükümlerine aykırı durumlardan ötürü büyük galeyan içinde bulunan ahali, mütarekeyi protesto etmektedirler. Sizden Fransız temsil heyeti nezdinde Adana'daki Fransız memurlarının yolsuz harekâtını protesto etmenizi bekliyoruz.

Sinan

Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Pozantı'nın kuşatılmasıyla görevlendirilen Yüzbaşı Reşit, Üsteğmen Tahsin ve Teğmen Hasan Efendi'nin komutasındaki nizamiye birlikleri ile Cemil Efendi komutasındaki makineli tüfek takımı, asıl vazifeleri olan düşmanı takipten vazgeçmişlerdir. Pozantı'daki mevcut erzak ve ganimetin oradan kaldırılması için 11'inci Tümen temsilcisi Sami Bey'e rica ettim. Dikkate alınmadı. 2/3 Haziran gecesi eşya, araba, hayvan vesairenin kaçırıldığını haber alan nahiye müdürü, Akköprü'ye Kuvayımilliyemizden bir müfreze yerleştirmiştir.

Oradan 14 yüklü hayvanın geçtiğini gören Müfreze Komutanı, bunlara müdahale eder. Hayvanlar üzerinde buğday, pirinç, şeker ve ayakkabı mevcut olduğunu görür. Hayvan sahipleri bu eşyayı Pozantı'da askeriyeden satın aldıklarını söylerler. Aynı zamanda bu hayvanları muhafaza etmek üzere Ahmet Çavuş komutasında bulunan bir müfreze tarafından Kuvayımilliye efradına ateş açılır. Çarpışma neticesinde Adanalı Ahmet adında bir yaralı neferimiz vardır ki, hastaneye yatırılmıştır. Memleketin selameti uğrunda kanlarını döken insanlarımız, bu gibi menfaatperestlerin oyuncağı olurlarsa fena neticeler doğuracağı zannında bulunduğumdan bu subayların Pozantı'dan çekilmesi ile bu gibi tıyneti bozuk kimselerin mıntıkama girmelerinin engellenmesi hususunda icap edenlere emir verilmesini arz ederim.

Sinan

Aceledir şifre numara
133

Ankara'da Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetine

Son defa olarak Pozantı'da Fransızlardan alınan ve komutanları da dâhil olduğu hâlde subaylarla birlikte 530 esir hakkında yapılacak muamelenin bildirilmesi arz olunur.

Sinan

Batı Kilikya Mıntıkası Komutanlığına

Sis şehrini Kuvayımilliyemizle ele geçirdik. Doğan Bey[78] de buradadır. Şahsınızı da görüşmek üzere buraya teşrif etmenizi sabırsızlıkla bekliyoruz. Geceli gündüzlü harekete devam ediniz. Saygılarımı sunarım kardeşim.

Kilikya Doğu Mıntıkası Komutanı
Tufan

5 Haziran 1920

Teşkilat ile uğraşıldı. Fransızların Tarsus'ta da tahkimat yaptıkları ve Vali Celal Bey ile arkadaşlarının Mersin'den vapura bindirildiği haber alındı. Bu hususta alınan rapor aşağıdadır.

Genel Komutanlığa

1. Tarsus'tan alınan malumata göre Fransızlar, şehir dâhilinde tahkimat yapmaktadırlar.

2. Şalvarciyan Fabrikası'ndan çıkan unların tamamen Mersin'e sevk edilmekte olduğu.

3. Vali Celal Bey ve arkadaşlarının bir Fransız vapuruyla Mersin'den hareket ettikleri.

4. Adana'da Fransız subayları "Biz buraya asayişin temini için geldik. Muharebeye gelmedik!" diye komutanlarına müracaat etmişlerdir.

5. Ermeniler olağanüstü şımararak Müslümanlara müthiş hakaretler yapmaya başladıkları ve Ermenilere hâlâ silah dağıtılmakta olduğu gibi Rum ve Asurilere de silah dağıtıldığı.

6. Bütün Müslüman jandarmalarından silahlar alınarak kayıtlarının silindiği ve yerlerine Ermeni jandarmalarının kaydedildiği.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

[78] Doğan Bey (Mehmet Kemal Doğan): 1879 yılında Üsküp'te doğdu. Babası İbrahim Bey'dir. 1900'de Harbiyeden üsteğmen olarak mezun oldu. 51'inci Tümen Topçu Alayı Komutanlığı, Irak Ordusu Topçu Komutanlığı, 18'inci Kolordu Topçu Komutanlığı ve 3'üncü Kolordu Topçu Komutanlığı gibi görevlerde bulundu. Mustafa Kemal Paşa tarafından 23 Ekim 1919 tarihinde Çukurova'da Kuvayımilliye teşkilatını kurmak üzere "Kozanoğlu Doğan" takma adıyla görevlendirildi. 3 Kasım 1919 tarihinden itibaren de Doğu Kilikya Kuvayımilliye Komutanı olarak yardımcısı Osman Nuri Tufan (Aydınoğlu Tufan) ile göreve başladı. Millî Mücadele sonrası Erzurum Müstahkem Mevki Komutanlığı, 46'ncı Tümen Komutanlığı, 2'nci Kolordu Komutanlığı ve 3'üncü Kolordu Komutanlığı gibi görevlerde bulunduktan sonra 16 Temmuz 1941'de emekli oldu. Çeşitli dönemlerde Ağrı ve Kırklareli'nden milletvekili seçildi. 20 Kasım 1951'de vefat etti. Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri, C III, s.169-171. Ener; s.53. Çelik; s.149.

Mütarekenin sonunda yapılacak harekâtta birlik sağlamak maksadıyla Kozan'daki Doğan ve Tufan Bey'le görüşmek üzere söz konusu yere hareket edildi. Fransızlar Osmaniye ve Kozan'dan celp ettikleri kuvvetlerinden bir kısmını (bir tabur piyade ve iki top) Tarsus'a sevk etmişlerdir.

Genel Komutanlığa

Yenice köyünden Cumali Ağa oğlundan, Grubumuza hediye olarak 40 çift yemeninin[79] geldiği.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Şifre Numara
Ankara 1874

Karaisalı'da Kilikya Kuvayımilliye Komutanlığına

Fransızlardan subaylarla birlikte son aldığınız 530 esirin şimdilik güvenle elinizde muhafazada bulunmaları gereklidir. En önce muhafazaları için tedbirler alınması ve bize de muhafaza edildiklerinin bildirilmesini rica ederim.

Erkânıharbiyei Umumiye Reisi
İsmet

Genel Komutanlığa

1. Kurttepe'ye girdiğimiz güne kadar Kurttepe ahalisinden haberimiz olmaksızın birkaç şahıs Adana'da meşguliyetleri dolayısıyla gitmişlerse de tutuklanmışlardır. Tutuklanan şahıslara, Adana'da jandarma binbaşısı tarafından vesika verilerek serbest bırakılmışlardır.

2. Sis, Antep, Osmaniye ve diğer tahliye olunacak yerleri Fransızlar tahliye ederek yalnız otomobil önünde birçok silahlı adam olmak üzere Adana'ya girmişlerdir. Yol üzerinde bulunan Kozacı Halit'in bağındaki Fransız noktaları bütün eşyalarını hazırlamaktadırlar.

Çakıt Civarı Komutanı
Ali Haydar

Genel Komutanlığa

Pozantı'dan çıkarılarak esir edilen Fransız taburunun Niğde'ye celpleri Kolordudan emredilmiştir. Ona göre münasip muhafızlarla ve seri olarak Niğde'ye sevkleri ile bildirilmesi.

11'inci Tümen Komutanı
Mümtaz

[79] Yemeni: Bir tür hafif ve kaba ayakkabı. Türkçe Sözlük, s.2163.

11'inci Tümen Komutanlığına

Komutan Bey, cepheyi teftişe gitmişlerdir. Dönüşlerinde müzakere ile kararlaştırılacak hükümlere göre muamele edilecektir.

Genel Komutan adına
Mustafa

Genel Komutanlığa

1. Bugün Adana'dan Tarsus'a giden zırhlı trende bir top ile üç vagon asker, iki vagon ağaç ve bir vagon kireç görülmüştür. Bunlarla Tarsus'ta tahkimat yapılacağı anlaşılmaktadır.

2. İbrahim Bey Müfrezesinin Şalvarciyan Çiftliği'ni basarak 300'e yakın öküz, manda, koyun ve keçi getirdikleri haber alınmıştır.

6 Haziran 1920

Genel Komutanlığa

1. Saat on biri çeyrek geçe Adana'dan alınan malumata göre, Adana'da Ermenilerin silahları alınıyormuş.

2. Şahsınız için Suphi Paşa'nın konağı, karargâh subayları için lise binası, efrat için Bahripaşa Caddesi'ndeki büyük Ermeni mektebi boşaltılmıştır.

3. Adana'ya giden heyetimiz, muhteşem bir şekilde karşılanarak özel otomobillerle şehre getirilmişlerdir.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Tarsus'tan alınan mektup, öneminden dolayı aşağıya yazıldı:

1. 4 Mayısta düşmanın Tarsus'taki kazan mevcudu 900 neferdir. Düşman, Ermeni ve Musalla Araplarına silah dağıtmaya devam etmektedir. Yalnız Musalla Mahallesi'ne dağıtılan silah miktarı 1500'dür.

2. Düşman, köprülere ve şehrin etrafına tahkimat yapmaktadır. Mütarekeden istifade ile hazırlıklarda bulunduğu.

3. Düşman, mütarekeden pek memnundur.

4. Mütarekeyi müteakip muharebe şiddetle başlayacağından Tarsus halkı Tarsus'u terk etmekte ve ailelerini Namrun'a ve diğer köylere nakletmektedirler.

5. Guvernörlük Tercümanı Fethi Bey'e, Guvernör Beyin itimadı kalmamış ve kendisine görev vermemekte, tercümanlığı bir

Hristiyan'a yaptırmaktadır. İki aydan beri Fethi Bey, Müslüman halka yardımda bulunmuştur. Özellikle Tarsus civarındaki müfrezelere gönderilen erzaka, Fethi Bey vesika vermekteydi. Verdiği vesikalar Komutanlıkça anlaşılınca, azarlanmıştır. Vesika bundan sonra Komutanlığın imzasıyla verilecektir.

6. Selami Bey, ailesiyle Mersin'de bulunmaktadır. Kıbrıs'a firar etmek teşebbüsünde olduğu.

7. Memleket ileri gelenlerini tutuklamak ve hapsetmek üzere Tarsus'ta kışla civarında bir bina hazırlanmıştı. Mütareke münasebetiyle tutuklamalar ertelenmiştir. Harp başlayınca tutuklama yapılacağından komitemiz azalarından olan bazı kimseler de Tarsus'u terk etmek ve yakayı ele vermemek arzusundadırlar.

8. Başarılar temennisiyle saygılarımı sunarım.

Müdafaai Vatan Komitesi
Rahmi

Adana'daki durumu içeren mektup da aşağıya yazıldı:

1. Durumda hâlâ bir değişiklik yoktur. Birkaç şahıs istisna tutulursa siyasi suçlular bile tahliye edildi.

2. Ermenilerden silahlar geri alınmadığı gibi iki gündür devam eden miting ve toplantılarda silahların teslim edilmemesi ve son bir kişi kalıncaya kadar içeride ve dışarıda taarruz etmeyi kararlaştırmış oldukları, kuvvetle tahmin edilmektedir. Görünüşte General Dofyo, Ermenilerden silahların alınması konusunu emretmiş ise de alttan alta aynı düşüncede oldukları anlaşılıyor.

3. Bugün Sis tarafından bir iki tabur Fransız askeri ile biraz Ermeni efrat ve muhacir geldi. Bu suretle o havalide bulunan Ermeniler ile Fransız kuvvetleri gelecek olursa buranın durumu daha fazla ağırlaşacaktır.

4. Ermeniler silah bırakmadıkça Sis tarafından gelecek olan Ermeniler ile Fransız kuvvetlerinin buraya girmesine ve burada Fransız aileleriyle Ermeni cemiyetinin Mersin tarafına gitmelerine katiyen müsaade olunmaması. Çünkü burada bulunan Komutan Dofyo ile Bremond pek ahlâksız ve sözlerine katiyen itimat olunmaz siyasi ve hilekâr adamlardır. Her hâlde Ermenilerden silahlar alınmadıkça Sis ve Haçin gibi kuşatılmış yerlere bırakılmamasını önemle rica ederiz.

5. Fransızların ekmek müteahhitlerinin beyanları ve rivayetine göre, evvelki gece 4000 kişilik Fransız kuvvetinin bir günlük erzakla bir tarafa sevk olundukları anlaşılıyor. Gerek Ermenilerin Osmaniye taraflarında mühim kuvveti olduğundan bahisle burada mukavemet edeceklerini gerekse şimdiye kadar durumda bir değişiklik olmamakla beraber mütarekenin Kemalistler

tarafından yapılan rica ve müracaat üzerine askerî bir mesele olmak üzere akdedilmiş olduğunu beyan etmişlerdir. Her vakit ve her vasıta ile propaganda yapmaları ve komutanlarının hilekâr bulunmasının, meselede pek tedbirli ve ciddiyetle hareket edilmesini icap eylediğini bilgi için arz ederiz.

Geçen posta ile arz edilen ve bu defa firarları muhtemel bulunan Müslüman şahısların firarlarına meydan verilmemesi.

"Adana Kuriyerlerinden"[80]

Genel Komutanlığa

1. Kavaklıhan Grubu, 5 Haziranda saat üç sıralarında Keloğlu Köprüsü'ne yaklaşmıştır.

2. Mütarekeye riayet etmeyen İbrahim Bey Müfrezesi bütün cephenin düzenini bozacaktır.

3. Düşman, Tarsus'un içinde ve dışında tahkimatla meşguldür.

4. Bütün Tarsus ahalisi göç etmeye karar vermişlerdir.

5. Kayda değer başka bir vukuat olmadığı.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlığa

Fransızlar Ermenilerden asker istemişlerse de Ermeniler vermekten çekindiler. Buraya geldiğinizde, Ermenilere ilişmeyiniz yarın oraya üç efendi gelecektir. Eski istasyon civarındaki Alman fabrikasını erzak ve mühimmat deposu yapmışlardır.

Adana Kuriyer

Komutanlık Emri

1. Mevcut muvazzaf ve yedek subaylar ile efrat, şahsi ve devlete ait silah ve hayvanlar, ganimetler, otomatik ve makineli tüfekler ile top ve cephane miktarlarının ayrı ayrı gösterilerek en geç perşembe gününe kadar mutlaka karargâha gönderilmesi.

2. Yedek subaylarımız, memleketin kurtuluşuna kadar istihdam edileceklerinden açık künyeleriyle aile adreslerini içeren defterin perşembe gününe kadar gönderilmesi.

[80] "Adana Kuriyerlerinden" ve "Adana Kuriyer" unvanlarındaki "kuriyer" kelimesi, Fransızca "courrier" kelimesinden türemiş olup özel ulak, kurye anlamlarına gelmesi sebebiyle "Adana muhbiri, muhbirlerinden" şeklinde tanımlanmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir (Y.H.N). Saraç; s.337.

3. Karaisalı'daki hastane Belemedik'e nakledilecek ve hastane binası Kilikya Heyeti Merkeziyesi tarafından misafirhane ve lokanta hâline dönüştürülecektir.

4. İaşe ve sevkiyata dair hususların salim bir surette çevrilmesi için kaza merkezinde Kilikya Heyeti Merkeziyesi Levazım Müdürlüğü oluşturulmuştur.

5. Bundan böyle gruplar ve mevki komutanlıkları emrindeki iaşe heyetleri, her hususta levazım müdürlüğüyle muhabere edecekler ve oraya bağlı bulunacaklardır. Levazım müdürlüğü tarafından verilecek talimat gereğince hareket alanlarını belirleyeceklerdir.

6. Her grup ve mevki komutanı, iaşe heyetleri ve iaşe kuvvesini levazım müdürlüğüne gönderecektir.

7. Teşkilat hususunda çalışmayan Karsantı nahiyesiyle Kamışlı nahiyesine teessüf ederim. Yakında her iki nahiyeyi teftiş edeceğim. Teşkilatı sekteye uğratanlarla teşkilat aleyhinde söz söyleyenleri mahallinde idam edeceğimi şimdiden bildiriyorum. Bu nahiyelere bağlı köylerde mevcut bütün silahlı ve silahsız efrat miktarı da derhâl merkeze bildirilecektir.

8. Ellerinde her ne şekilde olursa olsun ganimet malı olup da teslim etmeyenleri görürsem önceden tebliğ ettiğim tamim üzerine teftişim sırasında harp harekâtını sekteye uğratmak suçuyla bizzat mahallinde gereken cezayı vereceğim.

9. Belemedik Hat Komiserliği lağvedilmiştir. Hat Komiseri Sami Efendi istasyon komutanı olarak söz konusu mahalde kalacak ve mevki komutanı emrine girecektir.

Genel Komutan
Sinan

7 Haziran 1920

Cepheyi teftişim sırasında karargâha aşağıdaki emir gelmiştir.

Batı Kilikya Mıntıkası Komutanlığına

Kilikya cephesinin Mersin'den Adana'ya kadar uzayan bir kısmı, Adana dâhil olmak üzere 41'inci Tümen Komutanı emrine bırakılmıştır. Bu cephede bulunan Sinan ve Emin Arslan Bey[81] kuvvetleri 41'inci Tümen emrine girecektir. 41'inci Tümen Karargâhı

[81] Emin Arslan Bey (Emin Resa): Birinci Dünya Savaşı sonunda yüzbaşı olan Emin Arslan Bey, yurdun işgale uğraması üzerine, Ilgın'da bir millî müfreze teşkiline karar verdiği günlerde, Mustafa Kemal Paşa ve Heyeti Temsiliye tarafından müfreze komutanlığına atandı. Mut ve Silifke'de Kuvayımilliyenin kuruluş ve kontrolünü sağladıktan sonra Mersin'in kurtarılması faaliyetlerine girişti. Bu faaliyetlerini ve diğer olayları yazdığı bir hatıra kitabı bulunmaktadır. "Karakaş" soyadını almıştır. Çelik; s.153.

mümkün olduğunca çabuk bir şekilde Pozantı'ya nakledilecektir. 41'inci Tümen Karargâhının Pozantı'da komutayı üstlenmesini müteakip 11'inci Tümenin Kilikya cephesiyle irtibatı kesilecektir. 11'inci Tümenden Sinan Bey Kuvayımilliyesini takviye için sevk edilmiş olan birlikler malzemeleriyle tamamen yerinde kalacak ve 41'inci Tümen emrine girecektir. Bu yazı 12'nci Kolordu, 11'inci Tümen Komutanıyla Pozantı'da Kuvayımilliye Komutanı Sinan Bey'e, doğuda Kuvayımilliye Komutanı Doğan Bey'e ve 20'nci Kolorduya yazılmıştır.

Erkânıharbiyei Umumiye Reisi
İsmet

Ankara

Kilikya Kuvayımilliye Komutanı Sinan Bey'e

Sizin ve beraberinizdeki arkadaşlarınızla kahraman millet efradının vatani ve millî gayretleri sonucunda Pozantı'nın başarıyla geri alınmasından dolayı tebrik ederim. Bu suretle müdafaa uğrunda gösterilen millî mevcudiyet, şüphesiz memleketimizin müdafaası hususundaki azim ve Misakımilliyemize düşmanlarımızın ümitlerini kıracak bir misal teşkil etmiştir. Düşmanlarımız pişmanlıkla memleketimizi her tarafta terk edinceye kadar, bu vatani göreve devam edip tam bir kurtuluş ile sonuçlandırılmasını Cenabıhakk'ın lütfundan beklerim.

20'nci Kolordu Komutanı adına
Kurmay Başkanı
Ömer Halis

Ankara

Genel Komutanlığa

1. Bugün almış olduğunuz vaziyet ve tertibat ile düşmanın kuvvet ve vaziyeti hakkındaki malumatınızı.

2. Nizamiye birlikleri hariç olmak üzere süvari ve piyade seçimiyle alınan tüfek, cephane, bomba ve hayvan mevcudunuzun bildirilmesi. Bu malumatı 11'inci Tümene de vermenizi rica ederim.

3. 11'inci Tümen Komutanlığıyla Sinan Bey'e yazılmıştır.

20'nci Kolordu Komutanı adına
Kurmay Başkanı
Ömer Halis

20'nci Kolordu Komutanlığı Kurmay Başkanı Ömer Halis Bey'e

Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetinden aldığımız emre göre 41'inci Tümen emrine girmemiz emrediliyor. Bu emre katiyen itaat

edilmeyeceğini sandığımdan bunun tashihi hususunda yol gösterilmesini istirham ederim.

Genel Komutan adına
Mustafa

8 Haziran 1920

Genel Komutanlığa

Düşmandan ele geçirilen at ve makineli tüfeklerden istifade edilmesini temin etmek için ne kadar cephane ve makineli tüfek lazımsa, cins ve cephane miktarlarını Kolorduya bildirmek üzere yarın akşama kadar gönderilmesini rica ederim.

11'inci Tümen Komutanı Vekili
Mümtaz

Genel Komutanlığa

24 saat içinde Grubumuz cephesinde arza değer bir vukuat olmamıştır.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

9 Haziran 1920

Sonradan cepheden teftişten dönüşümde beni bir tümen komutanı emrine vermemeleri için müracaatta bulunmuş ve istifa etmişsem de, istifada ısrar edecek olursam vatana ihanetle karşılanacağım, Büyük Millet Meclisi Başkanlığından emredilmekle ister istemez bu şekle de razı oldum. Azim ve imanımı kırmadım. Yalnız sebepsiz hakarete maruz kaldığımdan dolayı çok üzüldüm.

Ankara'da Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetine

7 Haziran 1920 tarihli telgrafa cevap.[82]

Şimdiye kadar yalnız kendi emrimdeki subay ve efradımın, yiğitlik ve kahramanlıkları sayesinde birçok başarılar kazandık. Mıntıkamızda ufak tefek bazı yolsuzluklar olmuş ise de failleri meydanda olmakla beraber hepsi cezalandırılmış ve cezalandırılmaktadır. Diğer mıntıkalara nispeten mıntıkamızda tatbik edilen adalet sayesinde ahali celp edildi ve bunca başarılar kazanıldı. Bundan dolayı şimdiye kadar askerî harekât dolayısıyla hiçbir tümenin emrinde değildik. Gelen emrinizde 41'inci Tümen Komutanlığı emrine girmemiz emrediliyor. Bu bizim için üzüntüye sebep olduğundan Adana ve Tarsus'un geri alınmasına kadar

[82] Kozan'da bulunduğum sırada vekilim tarafından yazılmıştır (T.S.).

eskisi gibi bağımsız hareket etmemiz veyahut öteden beri bize yardımı dokunan 20'nci Kolorduya mensup 11'inci Tümen Komutanı Arif Bey üstlendiği takdirde, namus ve hakkaniyetinden emin olduğumuz adı geçen kişinin emri altına girmekle beraber, bütün emirlerine itaat edeceğimizden bu teşebbüslerinizden geçici olarak vazgeçilmesi hususunda görüşlerinize bağlı bulunduğumu arz ederim.

Genel Komutan adına
Mustafa

Genel Komutanlığa

1. Fransızların tahmininiz üzere kendileri çekilse bile Ermenileri üzerimize sataştırmak için teşebbüslerde bulunduklarına şüphe olmadığı gibi yaptığımız ateşkes süresi bitmeden evvel, yeniden çarpışmaya başlamamız pek muhtemeldir. Bu muhtemel durumda her hâlde tarafımızdan derhâl taarruz emri verilecektir. Bundan dolayı evvelce yazıldığı üzere maiyetinizdeki kuvveti her an ve zaman için düşmanla muharebe edecek bir vaziyette tutmaya, Kuvayımilliyeyi daima elde bulundurmaya büyük bir ehemmiyet vermenizi; şimdiki mevcudunuz, tüfek, makineli tüfek, top ve cephaneniz hakkında malumat verilmesini rica ederim.

2. Kilikya'daki bütün Ermenilerin sürülmesi veyahut zarar veremeyecek bir hâle getirilerek bize iltihak ettirilmesi hakkındaki yazınızdan açık bir mana çıkaramadım. Bu konudaki açıklamanızı beklerim.

3. Fransızların ateşkes hükümlerine aykırı hareketleri tarafımızdan protesto edilmektedir.

Erkânıharbiyei Umumiye Reisi
İsmet

Niğde'den

Genel Komutanlığa

1. Kilikya mıntıkasının yalnız Emin Arslan Bey Kuvayımilliyesi hâkimiyeti altında olan kısmı 41'inci Tümen emrine verildiği, Tarsus ve Adana'nın 11'inci Tümene bağlı kalacağı, Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetinden emredilmektedir.

2. Emrinizde bulunan Kuvayımilliye, Tümene bağlı olduğuna göre bundan sonra her gün öğlenleyin harp raporlarının mutlaka Tümene gönderilmesi.

3. Genel kuvvenizin, Kolorduya bildirilmek üzere ilk vasıta ile gönderilmesini rica ederim.

11'inci Tümen Komutan Vekili
Mümtaz

11’inci Tümen Komutanlığına

Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetinden aldığımız emre göre Pozantı’ya gelecek olan 41’inci Tümen emrine girmemiz emrediliyor.

Bize öteden beri yardımı dokunan 11’inci Tümen emrinde kalmamız için Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetinden istirham edilmiştir. Alınacak cevap ayrıca arz edilecektir.

Genel Komutan (adına)
Özbek Mustafa

11’inci Tümen Komutanlığına

Kolordudan alınan emir gereğince şimdilik Fransız esirleri Belemedik’te kalacaktır.

Genel Komutan (adına)
Özbek Mustafa

Ankara Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetine

5 Haziran 1920 tarih ve “10974” numaralı telgrafa cevap.

Belemedik’te mevki komutanlığı gözetiminde kurulan Üsera Garnizon Komutanlığındaki esirlerin, bu komutanlık emrine verilen 35 nefer jandarmadan başka, 40 nefer Kuvayımilliye efradı ile muhafaza altına alındıkları arz olunur.

Genel Komutan adına
Özbek Mustafa

20’nci Kolordu ve 11’inci Tümen Komutanlığına

7 Haziran 1920 tarih ve “2400” numaralı telgrafa cevap.

1. Sağ cenah Muhat Köprüsü hariç, Dadalı sırtları, Çamtepe, Kürtmusa, Karayayla, Avadan, Karahan, Kurttepe, Tavşantepe, Gübe, Kızılkaş, Buruk sol cenahı teşkil etmektedir.

2. Düşman Sis’teki kuvvetini Adana’ya çekmiştir. Adana’daki kuvveti 3000 nizamiye efradı olduğu bildirilmektedir. Tarsus’taki dünkü kazan mevcudu hastane hariç 986 neferdir. 9 Haziranda öğleden sonra düşmanın trenle 200 nefer piyadesiyle iki büyük topu Yenice’ye gelmiştir. Durumları ve ne düşüncede oldukları henüz anlaşılamamıştır.

3. Mütarekeden beri görevlerini terk edenlerin miktarı çoğalmıştır. Bir haftadan beri Kuvayımilliye bölüklerinden istenildiği hâlde düzenli bir kuvve cetveli alınamamıştır. Alındığı takdirde ayrıca bildirilecektir.

Evvelki kuvveye göre 3100 piyade, 100 süvari, 3200 tüfek, 330.000 cephane, iki cebel topu ile 100 cebel topu mermisi, elde bomba kalmadığından bu mevcuda Fransızlardan alınan silahlar ilave edilecekse de ahali elinden henüz toplanamamış ve miktarı ortaya çıkmamıştır.

Genel Komutan adına
Özbek Mustafa

Genel Komutanlığa

1. Bugün saat üç buçukta iki trenle düşmanın tahminen 200'ü aşkın piyadesiyle iki büyük topu Yenice'ye gelmiştir.

2. Casus gönderildi. Durumları ve düşünceleri ile mühimmat ve kuvvetlerinin miktarı arz edilecektir.

3. 30-40 kadar Fransız süvarisi hudut boyunda her gün görülmektedir.

4. Bugün üç nefer hastaneye gönderildi.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

10 Haziran 1920

Teşkilat ile meşgul olunmuş ise de halk teşkilatlanmaya o kadar istekli görünmüyor. Mütareke halk üzerinde olumsuz bir tesir yaptı. Ermenilerin mezalimi de pek aşırı gidiyor. Her gün tesadüf ettikleri Müslümanları öldürmekteler ve aynı zamanda mütareke hükümleri dolayısıyla kendilerine verilen mıntıka dışına da tecavüz etmektedirler.

Genel Komutanlığa

Bugün sabahleyin bir düşman uçağının 2000 metre irtifada Şambayadı köyü ufuklarında bir süre dolaştıktan sonra Adana tarafına gittiği, bölük komutanlığının raporundan anlaşılmış olduğu arz olunur.

Çakıt Grup Komutan Vekili
Abdülgani

Genel Komutanlığa

Adana'dan deve ve arabalarla beraber Şambayadı köyüne doğru hareket eden Müslüman aileleri, Kâhyaoğlu Çiftliği ile Küçük Dikili arasında şose üzerinde düşman tarafından katledilmiş ve durumdan haberdar olan Karahan Bölüğü, Şambayadı civarına gelmiş olan Ermeni çeteleri üzerine ateş ederek oradan püskürtmüştür. Meseleden şimdi haberdar edilen Grubumuz icap eden tedbiri almış ve epeyce miktarda Alman ve Osmanlı

cephanesi gönderilmiştir. Düşmanın söz konusu yollar üzerinden henüz çekilmemesine nazaran, ikinci bir taarruz yapma ihtimali vardır. Grubumuza acilen fazla miktarda cephaneyle birlikte silah gönderilmesi arz olunur.

Çakıt Grup Komutan Vekili
Abdülgani

11 Haziran 1920

Genel Komutanlığa

1. 1 Haziranda düşmanın Karaoğlanlı köyünü basarak ahaliyi katlettiği ve cenazelerini arabalarla Adana'ya sevk ettiği, Akarca köyünü de aynı gün basarak 10 kişiyi katlettikleri Bayramhacılı köyünden Mehmet Ağa'nın ifadesinden anlaşılmaktadır.

2. Adana'nın Kocavezir Mahallesi'ni düşmanın basarak ahaliyi sokaklara çıkarıp mallarını yağma ettiği ve evlerinin Sis'ten gelen Ermenilere tahsis edildiği, dün Adana'dan gelen 30 neferin ifadesinden anlaşılmıştır.

3. 11 Haziranda Kılıçlı Bölük Komutanlığından alınan raporda, Kürkçü köyünü düşman trenle bombardıman etmektedir. Buruk köyüne de taarruz edeceği anlaşılmaktadır.

4. 10 Haziranda Adana'dan gelen Ermeni çeteleri tarafından Acıdere'ye taarruz edilip katliam yapmakta oldukları ve Baklalı'da bulunan Doğan Müfrezesiyle çarpıştıkları.

5. İnkârı mümkün olmayan bir mesele varsa, o da Cami-i Kebirin, Sanayi Mektebinin kapısına dört Müslüman vatandaşımızın boğazlanarak atılmasıdır.

6. 10-11 Haziran gecesinde saat 12.45'te bildirilen Adana'daki katliama dair tahkikat; Kocavezir ve Tepebağ mahallelerinde günlük 15-20 kadar Müslüman'ı koyun boğazlar gibi boğazlayıp sokak ortalarına atmak ve bu gibi işleri yaparak günahsız zavallı masum ahaliyi katletmek. Bu olayı işiten ve iki gün içinde Adana'dan canlarını kurtararak silah almak için Grubumuza müracaat eden 60 kişinin ifadeleri üzerine, bütün cephede bulunan efradın harekâtına engel olmak imkânsız hâle gelmiştir. Bu sebeple düşmanın bu hareketlerinin mütareke hükümlerine aykırı olduğu, Adana'ya giden askerî delege Erkânıharp Şemsettin Bey'e mesele anlatılarak konuyla daha yakından ilgilenmesi için bizzat komutan vasıtasıyla Adana ileri gelenlerinden birkaç şahısa sorularak aydınlatılmasına izin verilmesini memleketin selameti adına arz ederim.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

Genel Komutanlığa

İbrahim Bey'den aldığım raporda, Adana'da dört saatten beri katliam olduğunu şimdi haber aldım. Dumlu'dan Ceyhan'a tüfek sesleri gelmekte olduğu cihetle emrinizi beklerim.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

Sayı
1162

Genel Komutanlığa

127'nci Alaydan Teğmen Şefik Efendi komutasındaki makineli tüfek takımından tüfek almak üzere merkeze gelen 11 baş katırın üçü yaralı olduğundan tedavi için hayvan revirine gönderilmiş ve beş baş hayvan da topa elverişli olmalarından alıkonulmuştur. Yerlerine aynı miktarda hayvan ve tevhit semeri[83] Tümenden verilmiş ve büyük semerler Tümende alıkonulmuştur. Şu sırada durumun nezaketi dolayısıyla topları faaliyete geçirmek ve bir an evvel arabacı yetiştirmek arzu ve emelinde bulunduğumuzdan hiç olmazsa top ve cephane arabalarını çekecek kudret ve kuvvette 22 baş top katırının gönderilmesi gerekmektedir. Top, nişangâh ve kamalarının tamir edilmek üzere Niğde'ye getirilmesi için Kudretli Cebel Bölüğü Komutanı Yüzbaşı Mehmet Efendi'den gönderilmesi talep olunan söz konusu 22 katırın, Kamacı Mahmut Usta'ya teslim edilmesi ve mümkün olduğunca çabuk bir şekilde Niğde'ye gönderilmesi için gerekli hazırlıkların tamamlanması temennisiyle hürmet ve saygılarımı arz ederim.

11'inci Tümen Komutan Vekili
Yarbay Mümtaz

12 Haziran 1920

Genel Komutanlığa

1. 20'si kadın, 30'u erkek olmak üzere Grubumuza Adana'dan göç eden 50 kişi, Karahan ve havalisinde sefil ve perişandırlar. Keza, göç etmiş birçok aile Şambayadı köyünde açık arazi üzerinde bulunmaktadırlar.

2. Ermenilerin icra ettikleri katliamdan korkan Küçük Dikili ve Sarıhamzalı ahalisi, tamamen Şambayadı köyüne göç etmişlerdir.

3. Dün Kâhyaoğlu'nda Müslümanları katleden şahıslardan dördünün Adana jandarmalarından ve geri kalanının da Sisli olduğu, yaralıların ifadesinden anlaşılmıştır.

[83] Tevhit semeri: Katır sırtında, silah ve cephane taşımak için kullanılan askılı yük semeri.

4. Adana'dan alınan malumata göre Ermeniler, Müslüman mahallelerine zorla girerek eşyalarına da el koyarak sahiplerini evlerden dışarı atmışlardır. Bu hâllerden korkmuş olan halk, tamamen göçe hazırlanmaktadırlar.

5. Kâhyaoğlu vakasında öldü diye terk edilen altı erkek, altı kadın ve iki çocuk Karahan'a gelmişlerdir. Söz konusu yerde vefat edenler de 27 erkek, 12 kadın, üç çocuk olmak üzere 42 kişidir. Hepsinin Küçük Dikili köyüne defnedilmiş oldukları arz olunur.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Vekilim Mustafa Efendi imzasıyla 11 ve 12 Haziranda Adana ve Tarsus'ta yapılan mezalim hakkında verilen raporların, ulaşıp ulaşmadığının lütfen bildirilmesi arz olunur.

Genel Komutan
Sinan

13 Haziran 1920

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

11/12 Haziran saat yedide alınan raporda, Karataş kuzeyindeki Yüreğir ovasında Ermenilerin taarruzuna uğrayan Müslüman ahaliden 150 şehit ve bir o kadar da yaralı vardır.

Bizzat mahallinde yapılan tahkikatta Misis nahiyesinin Çotlu köyünde beş Müslüman çocuğunun gözleri oyularak bırakılmış ve Gemisure'de iki erkekle bir kadın şehit edilmiştir. Cevherli bucağında Abdullah Ağa'nın ve Akarcalı İbrahim Efendi'nin ve Debbağzade Hacı Ali Efendi'nin çiftlikleri hiçbir şey kalmamak üzere yağma edilmişlerdir. Bu alçaklığı yapanlar, hâlen Hoca Fethullah'ın çiftliğinde bulunan 170 Ermeni ve Asuri'den oluşan bir çete ile Nacarlı'da bulunan Ermeni haydutlarıdır.

11 Haziranda Adana'dan gelen bir tren, Kürkçü İstasyonu'ndan Kürkçü köyünü bombardıman etmiş ve bombardımanı müteakip Hoca Fethullah'ın çiftliğinde bulunduğu arz olunan Ermeniler, Kırımca'yı abluka ederek tamamen yakmışlar ve halktan ele geçeni de imha etmişlerdir. Söz konusu köyün vaziyetini gözüyle gören Kürkçüler, Acıdere, Yarımca ve Baklalı köyleri ahalisi tamamen dağlara göç etmişlerdir. Firar eden göç etmiş köylerin ileri gelenleri yana yakıla, Ceyhan etrafındaki ova köyleri ahalisinden birçok kimsenin ölü mü diri mi olduklarına dair haber alamadıklarını söylemektedirler. Bugünlerde daha büyük boyutta mezalim ve facialara başlamak üzere oldukları anlaşılmıştır. Bunu işiten halk;

kadın, çoluk çocuk göç etmektedirler. Mütarekeden yararlanarak düşmanlarımız tarafından yapılan bu facialara şahit olan Kuvayımilliyemin efradı, artık zapt edilemez bir hâle gelmişlerdir. Ahalinin bu feryat ve figanını başkanlığınıza ulaştırmayı bir vatan borcu kabul ederek taarruz emrinizi beklemekte olduğumu arz ederim.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

Esirlerin cepheye yakın bulunmaları büyük sakıncalara sebep olacağı tabii bulunduğundan esir edilen Fransız taburunun Niğde'ye sevki ve sevk tarihinin bildirilmesi 20'nci Kolordu Komutanlığından emredilmiştir. Ona göre gereğinin acilen yapılması temenni olunur.

11'inci Tümen Komutan Vekili
Mümtaz

Genel Komutanlığa

Fransızların acele olarak 40 İtalyan'ın Kilikya'da esir edilerek tutuklandığı ve esir İtalyanların serbest kalması temin edilinceye kadar bir fenalık yapılmaması, bunların durumları ve nerelerde bulunduklarının bildirilmesini istedikleri, Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetinden emredilmiştir.

Bunlara dair malumat verilmesi rica olunur.

11'inci Tümen Komutan Vekili
Mümtaz

Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine

Şimdi cepheleri dolaştım ve Ermeniler tarafından dindaşlarıma reva görülen mezalimi bizzat tetkik ederek döndüm.

Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetinden Pozantı'ya gönderilmekte olan 41'inci Tümenin bizzat komuta etmekte olduğum Batı Kilikya'nın komutanlığını üstleneceğini belirten telgrafını gördüm.

Gösterdiğim gayret, faaliyet ve sadakatime karşılık olarak başka bir komutanın emrine girmem, ahali ve düşmanlarım nazarında olumsuz yorumlara sebep olacağından söz konusu Tümen'in ulaşmasından evvel istifamın kabulünü arz ve istirham ederim.

Genel Komutan
Sinan

Gayet aceledir.

Genel Komutanlığa

1. 11 Haziran tarihli Gübe'den yazdığım raporda, Ermenilerin yapmış oldukları mezalimi şimdiye kadar ne tarih kaydetmiş ne de ecdadımız görmüş ve işitmiştir. Bu mezalim artık yeter: 600 seneden beri şimdiye kadar namusuna halel getirmeyen Türkler, şimdi de getirmez ve getiremez. Türklerin gözleri önünde her gün ve gece din kardeşlerine karşı yapılan mezalimin ahını ve inlemelerini kulaklarıyla işittikçe millette sabır ve tahammül kalmadı. Fransız bayrağı altında toplanan birtakım melun Ermeni'nin gerek şehir gerekse köylerde bulunan Müslüman kardeşlerimizin ırz ve namusuna, mal ve canlarına sataşmakla beraber 8-10 yaşında bulunan küçük sabi kızlara bile taarruz etmekte oldukları, bir iki günden beri yalınayak, başı açık olarak Grubumuza sığınan 1.000'i aşkın genç, ihtiyar ve çoluk çocuğun ifadesinden anlaşılmaktadır. Artık efradı tutmak imkânı kalmamıştır. Emrinizi sabırsızlıkla bekliyoruz.

2. 11/12 Haziran gecesi Abdooğlu'nda Acar Agop, Hoca Fethullah oğlu Hanan Lütfullah ve İncirlik köyünde Serkis ve Şeyhmurat köyüyle Kayırlı köyünden ve Adana'dan bu kez çıkan 300'ü aşkın Ermeni süvari çeteleri dün gece Yüreğir ovasını baştan aşağı basarak yapmadık mezalim ve işkence bırakmadıkları gibi namusuna saldırılmadık kız ve kadın da bırakmamışlardır.

3. Artık bütün millette sabır ve tahammül kalmadı. Yarın sabaha kadar bu konuda ne yapılacağına ilişkin kesin bir cevap verilmesini, millet ve memleketin selameti adına arz ve istirham ederim.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

Genel Komutanlığa

Müslüman milletin her tarafta olduğu gibi Tarsus'ta da şu son günlerde birçok günahsız adam tutuklanmakta ve birçoğu da sokak ortasında darp edilmektedir. Hapse mahkûm edilen çaresizler, İlk Çağda görülmeyen mezalim ve işkenceye maruz kalmaktadırlar. Fransızlarla yapılan mütareke, bu namussuzlara fırsat ve zulümlerine meydan vermekse o başka. Tarsus Müslüman ahalisi feryat ediyor. İmdat diliyor. Tarsus ulemasının süngülerle, dayaklarla sürüklenerek götürüldükleri muhakkaktır. Hapishanedeki mahkûmlar, namussuz Ermeniler tarafından süngü uçlarıyla vücutları delik deşik edilerek uyutturulmamaktadırlar. Gıda olarak tuzlu su verilmekte ve ailelerin sokak ortasında yüzleri açılarak yakında hepinizi kullanacağız diye Müslümanlar aşağılanmaktadırlar. Bunların yaptıkları dehşeti ayrıntılı yazmak

imkân haricindedir. İcap eden makamlara lazım gelen müracaatı yapmanızı temenni ve istirham ederim.

Kavaklıhan Grup Komutan Vekili
Osman Nuri

Genel Komutanlığa

Bugün alaturka saat yedi sıralarında Adana'dan hareket eden trenle, iki gün pek vahşi bir tarzda yapılan faciaların olduğu yere 10 piyade neferi gelmiştir. Bunlar gelip geçen yolcuların paralarını alarak darp ve işkencede bulundukları ve söz konusu efradın hâlen orada bulundukları arz olunur.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Adana'nın Kâhyaoğlu Çiftliği'nde şehit edilenlerin 21 erkek, 18 kadın ve üç çocuk olmak üzere 42 kişi olduğu ortaya çıkmış olup bunların hepsinin Dikili köyüne defnedildiği Çakıt Grup Komutanından alınan rapordan anlaşılmıştır.

Bu rapor Büyük Millet Meclisi Başkanlığına, 20'nci Kolordu Komutanlığına ve 11'inci Tümen Komutanlığına gönderilmiştir.

Genel Komutan Vekili
Mustafa

Genel Komutanlığa

Adana ve Misis taraflarından gelen 1000'i aşkın Fransız kuvveti, Handeresi'ne ulaştıklarında mütareke dolayısıyla ateşkes emrini alan Kuvayımilliyemize bir sözcü tayin ederek Kozan'a gideceklerini söylemeleri üzerine kesinlikle bir çarpışma olmaksızın yollarına devam edeceklerini belirtmişlerdir. Misis ve Kozan arasındaki müstahkem mevkiler ile irtibatın sağlanması ve bir taarruz olması ihtimalinden dolayı o tarafta da cephane çok olduğundan Kuvayımilliyemiz Sinan Paşa'dan cephane talep etmiştir. Kars[84] ile ulaşımımız hiçbir şekilde kesintiye uğramamıştır. Söz konusu olayın görevli olarak Karaisalı'da bulunduğum sırada meydana geldiği, yaptığım tahkikat neticesinden anlaşıldığı arz olunur.

Saygeçit Müfreze Komutanı
Ahmet

Komutanlık Emri

Adana'daki mevcut Fransız idaresinin delalet ve teşvikiyle Adana ve civarında şu günlerde yapılan mezalim ve facialarının bazı

[84] Kars: Osmaniye ili, Kadirli ilçesinin eski adı. Sezen; s.295. Akbayar; s.93.

mahallerde kendi gözlerimle gördüm. Büyük Millet Meclisi Başkanına durum bildirilerek, bunlara verilecek karşılığa dair emir verilmesi istirham edilmiştir. Emir geldiğinde derhâ taarruza geçileceğinden, askerin teskini ile yakın olan intikam gününe hazırlanmalarının teminini rica ederim.

Genel Komutan
Sinan

Sinan Paşa ve Saadettin Bey'e

1. Kabul ettiğiniz mütareke, milletin mahvına ve memleketin harap olmasına sebebiyet vermektedir.

2. Adana çevresi kan ağlamakta ve geçirdiğimiz her dakika yüzlerce dakikaya eşittir.

3. Bugün ırzımız, namusumuz ve mukaddesatımız düşmanların taarruzunda bulunuyor.

4. Sabır ve tahammül kalmadı. Adana'dan grup grup koşarak gelen insanları silahlandırmak için mevcut silah ve cephanenin akşama kadar yetiştirilmesi gerekir. Yarın alaturka saat altıda inşallah taarruza başlanılacağından bütün cephelerdeki kuvvetlere de bu taarruz emrinin tebliğini milletin selameti adına rica ederim.

Özet: Vatan, insan ile ayaktadır. Mevcut insan telef olduktan sonra vatanın kıymetinin kalmayacağını takdir edeceğinizden hemen bu dakikadan itibaren bütün varlığınızla iş başında hazır bulunmanızı tekrar rica ederim.

Adanalı Seyhan Grup Komutanı Seyhan Grubu
İbrahim Mebruk 2'nci Bölük Komutanı Hasan

İaşe Teşkilat Memuru İaşe Teşkilat Memuru
Mehmet Mehmet Hamdi

Genel Komutanlığa

1. Arapuşakları arasında Türklere karşı fevkalade bir temayül hasıl olmuştur. Yüksekdolap'ta oturan Yaver Mehmet Efendi'nin lehimize olan hareket tarzı bütün Müslümanlar tarafından takdir edilmektedir.

2. Sarıhamzalı, Küçük Dikili, Şambayadı Müslümanları Çakıt boyuna göç etmişlerdir. Ahali peyderpey vilayetlerinden içerilere doğru çekilmektedir. Deveciler Mahallesi'nden gelen birçok aile Abacılar önündedir.

3. Kuruköprü Mahallesi'nden Abbas Efendi, Hurmalı'dan Hasan Hüseyin Efendi, Kürt Hasan Ağa ve diğer Müslümanlar 11/12 Haziran gecesi Yaver Mehmet Efendi'nin evinde toplanmışlar

ve ertesi gün Fransızlara müracaat ederek Müslümanlara da silah verilmemesi hâlinde, Ermenilerin silahlarının alınmasını, aksi takdirde memleketi terk edeceklerini talep edeceklerdir.

4. Köşker Kör Hayri, Köşker Mecit Hıraman'ın oğlu Mehmet, Muhtar Topal Halil ve daha başka kimseler, mütarekenin lehimizde olduğunu söylemelerinden dolayı tutuklanmışlardır.

5. Arapuşaklarından önemli bir mektup gelmiştir.

Genel Komutanlığa

1. Yaralılardan birisi dün vefat etmiştir. Ağır yaralı üç kişi daha vardır. Geri kalanı Karahan'a götürülecek ve orada tedavi edilecektir.

2. Yaralılar genellikle soyulmuş ve beş parasız sefil bir hâldedirler. Bugün dâhilden mıntıkamıza geçen Karakoyunlu aşiretinin yardımseverleri tarafından yaralılar için elbise ve para toplanmakta olduğu, yapılan müracaatlarından anlaşılmıştır. Doktor Basri Bey ile görüşülerek tayin edilen memur vasıtasıyla toplanan eşya, hayvan ve para, yaralıların istirahatlarının sağlanması için harcanacaktır.

3. Karahan'da hastane kurulması mahzurlu olduğundan Çakıt tarafındaki köylerden birinde hastane kurularak yaralılar nakledilecektir.

4. Yaralıların bazılarında domdom kurşunu[85] yarası olduğu doktor raporundan anlaşılmıştır.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Batı Kilikya Komutanı Sinan Bey'e

Adana cephesinin 41'inci Tümen Komutanı emrine verilmesi sebebiyle istifa etmek arzusunda bulunduğunuzdan bahseden telgrafınızı büyük bir hayret ve üzüntüyle aldım. Ermenilerin mezalim yapmaya başlamalarıyla ortaya çıkan şu buhranlı zamanda şahsi duygulara kapılarak savunma ve askerî tedbirleri ihlale sebebiyet vermek, şimdiye kadar Kilikya'yı müdafaa için ortaya konulan bunca fedakârca çalışmayı tamamen sonuçsuz bırakacak ve düşmanların yapmak istedikleri fenalıktan daha büyük bir fenalık doğuracaktır. Bunu takdir edeceğinizi biliyorum. Derhâl tam bir itaat ile bağlı bulunduğunuz 41'inci Tümen Komutanlığından alacağınız emirleri kabul etmenizi ve vazifenizi yapmaya devam etmenizi talep ederim. Aksi takdirde hareketinizi vatana ihanet olarak kabul edeceğimi ve ona göre muamelede bulunacağımı

[85] Domdom kurşunu: Adını Hindistan'ın Dumdum şehrinden alan ve baş tarafı haç biçimi çentilmiş, çarptığı yerde tehlikeli yaralar açan bir tür tüfek kurşunu. Türkçe Sözlük, s. 558.

kesin olarak bilmenizi ve şimdiye kadarki mesainizi ve imtiyazlı mevkinizi altüst edecek böyle bir gafletten sakınmanızı ihtar ve tavsiye ederim. 11'inci Tümen Komutanına bu konuda, eskisi gibi bu Tümenin emrinde kalması için müracaatta bulunduğunuzdan bahseden telgraf çektiğinizi haber aldım. Bu bir askerî harekât için en büyük kusur ve gereksiz bir müdahale olduğundan sizi kesin surette men ederim.

Büyük Millet Meclisi Başkanı
Mustafa Kemal

14 Haziran 1920

Genel Komutanlığa

Baltalı'dan aldığım rapordur: Ermeni çeteleri Gerdan köyü civarına baskın yapmışlardır. Baltalı civarındaki silahlı efrat muharebeye hazırlanmaktadırlar. Yardım hususunda müracaat yapılmaktadır. Bu müfrezeye bir miktar kuvvet göndererek söz konusu çeteleri uzaklaştırmak istiyorum. Bu hususdaki emrinizi bekliyorum.

Kumdere Grup Komutanı
İsmail Hakkı

Genel Komutanlığa

1. Eskiden harp dolayısıyla tahrip edilen Bağdadizade Mehmet Efendi gemisinin bulunduğu yerde artık bir tehlike kalmamıştır. Gübe mıntıkası ile Karslı mıntıkası birbirine yardım edebilmek ve alacakları malumatı bir an evvel merkeze verebilmek amacıyla Çatalan gemisi civarında bulunan yedek geminin söz konusu yerden geçirilmesi için Seyhan Grup Komutanlığına ve Çatalan Nahiyesi Müdürlüğüne tebliğ yapılmıştır.

2. 12/13 Haziran gecesi Ermeni çetelerinin Camili köyü ile Rıfat Efendi Çiftliğini basarak yakmış oldukları, Kürkçü köyü ahalisinden haber alınmıştır.

3. Yarın erkenden Gübe mıntıkasına geçiyorum. Bilgi için arz olunur.

Özbek Mustafa

15 Haziran 1920

Teşkilat ve hazırlıklarla meşgul olunmuştur.

Genel Komutanlığa

1. Esirlerin değişimi hakkında Erkânıharp Şemsettin Bey'e talimat verildiği cihetle, şimdilik iade edilmeyip Belemedik'te

muhafazalarının uygun olacağı Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetinden emredilmiştir.

2. Esirlerin sevk edildiği, gelen yazıyla anlaşıldığından Ulukışla'da bu konudaki emir beklenirken esirlerin oraya yerleştirilmesi Tahsin Efendi'ye emredilmiştir. Bilgi edinilmesi temenni olunur.

11'inci Tümen Komutan Vekili
Mümtaz

16 Haziran 1920

Genel Komutanlığa

15 Haziranda Tarsus'tan çıkan 80 kadar Fransız süvarisi, Kamberhüyüğü, Baltalı, Kargılı ve Karsavuran köylerini basarak, Müslüman ahaliye karşı son derece baskı ve tehditte bulunmuşlar ve bazı kimseleri de darp etmişlerdir. Badras köyüne doğru giden düşman, o civarda bulunan silahlı köylülerin taarruzuna maruz kalarak Badras ile Karsavuran köyleri arasında devam eden muharebede bozguna uğramış, dört ölü ve dört yaralı vererek kısmen Yenice'ye ve kısmen de Tarsus'a kaçmışlardır.

Söz konusu düşman müfrezesinin dört otomatik tüfeği ve yedi yük de cephanesi olduğu görülmüştür. Bu hareket üzerine bütün ova köylüleri geçen gece, toplu göç denecek bir şekilde kuzeye doğru çekilmeye başlamışlardır. Bunlar arasında kendi aile fertlerim de vardır. Bununla beraber bütün ovadaki Müslümanlar silah istemektedirler. Diyebilirim ki, günde yüzlerce şahıs düzenli bir şekilde müfrezelerle müracaat etmektedirler. Bu şekilde merkeze gidenler de vardır. Bundan dolayı ovadaki ahalinin mağdur olmaması için kendilerine süratle silah dağıtılmasını rica ederim. Silah dağıtılmasıyla toplu göçün önüne geçileceğine muhakkak gözüyle bakmakta olduğumu arz ederim.

Kumdere Grup Komutanı
Cemil Cahit

Genel Komutanlığa

Düşmanın 100 kadar süvarisi Yenice'den Baltalı'ya gelerek Hayri Efendi'yi söz konusu köyden aldıktan sonra Tekeliören köyüyle Baltalı köyünde ahaliyle tekrar çarpışarak Tarsus'a geçmişlerdir. Fransızların köylüleri son derece baskı altında tuttukları, gelen muhbirlerden anlaşılmıştır. İki gündür devam eden bu harekete karşı ne suretle muamele edeceğiz? Eldeki mevcut efrat, katiyen çiftlik karşısında zapt edilemiyor. Düşmana taarruz etmek istiyorlar. Ben Küçük Karayayla'da bulunuyorum. Ne şekilde hareket edeceğimin acilen bildirilmesi arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
Cemil Cahit

Kumdere Grup Komutanlığına

Bu hususa dair icap eden makamlara müracaatta bulunuldu. Alınacak cevabın beklenilmesi zorunludur. Efradın harekete hazır bir vaziyette bulundurulması lazımdır.

Sinan

17 Haziran 1920

12'nci Kolordu Komutanlığına

Düşman, sabahtan beri cephemiz yakınındaki köyleri bombardıman etmekle beraber, piyade ve süvari ile kuşatmıştır. Artık mütarekeyi top ile ihlal eden düşmana karşı, ahaliye dur emri vermek mümkün değildir. Dindaşlarımızın ırz ve canları mahvedilirken kollarımız bağlı olarak bu hâle seyirci kalmamız doğru olamayacağından, birliklere hazır olmaları emrini verdim. Makine başında ne şekilde hareket edeceğimin bildirilmesini bekliyorum.

Batı Kilikya Mıntıkası Genel Komutanı
Sinan

Genel Komutanlığa

Bugün düşmanın 150 nefer süvari ve 100 nefer piyadesi Tarsus'tan hareket ederek Kargılı, Baltalı ve Badras köylerini basmışlardır. Yenice'den de söz konusu köyler top ateşi altına alınmıştır. Adana'dan bir miktar süvari aynı istikamete gitmiştir. Bir trenin, fazla vagonlarla gelip gitmekte olduğu Tepeçaylak bölüğünden alınan rapor üzerine arz olunur.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın süvari ve piyade kuvveti 350 kişi olup Baltalı, Kargılı ve Badras ahalisiyle muharebe yapmakta ve top ateşi de devam etmektedir.

2. Yolgeçen, Aşağı ve Yukarı Dikili köyleri genel olarak göç etmektedirler.

3. Silahlı ahalinin ilerlemekte olduğu, Karahan Bölüğünün raporundan anlaşılmıştır.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

Düşmanın 150-200 kadar piyadesi, Baltalı'daki silahlı köylüler ile muharebe etmektedir. Düşman, Yenice'den Kargılı köyünü bombardıman etmektedir. Silah ile Osmanlı ve Alman cephanesini

süratle gönderiniz. Bu muharebeye Grubumun efradı da iştirak etmek istiyor. Emrinizi beklerim.

Kumdere Grup Komutanı
Cemil Cahit

Genel Komutanlığa

1. 16 Haziranda düşmanın mevcudu 2000 kişi olarak tahmin edilmektedir. 100 Keloğlu Köprüsü'nde, 50 demir köprüde, 50 kışlada, 500 Rasim ve Mannadayna fabrikalarında, 200 bağlarda ve şehir dâhilindeki bazı binalarda düşman kuvveti bulunmaktadır.

2. Düşmanın alçaklığı son günlerde katbekat artmıştır. Çeşitli hakaret ve rezaleti yapmaya hazırlanıyorlar. Bilhassa Ermeniler, Müslümanlara karşı pek fena bir vaziyet almışlardır.

3. Evvelki gün 80 kişilik bir süvari müfrezesi ova köylerini keşfe gittiler. Badras köyünde harp ettiler. Bu müfreze geçtiği köyde tehditler savuruyordu. Hatta bendenizi de öldüreceklerdi.

4. Tarsus'tan ahali her gün dışarı göç etmektedir. Bu hâl Müslümanları çok fena bir duruma sokmuştur. Allah esirgesin, muharebe başladığında şehir halkı tamamen katledilecektir. Buna acil bir çare bulunması istirham olunur.

5. Bir hafta evvel tutuklanan mahpuslar arasına dâhil edilmiştim. Evvelki gün hapisten çıkabildim. Dün de düşmanın fena bir hareketine maruz kaldım. Bunların tesiriyle Kumdere'ye ailemle göç ettim.

Tarsus Muhabiri

Genel Komutanlığa

Evvelki günkü vukuat hasebiyle, Fransızların ertesi günü köylerini yakacaklarının duyulması üzerine, köylerin ihtiyar heyetleri ya müdafaa için silah verilmesi veyahut asker gönderilmesi istirhamıyla müracaatta bulunmaktadırlar. Hareket tarzımızın süratle bildirilmesi arz olunur.

Suphi Paşa Çiftliğinde
Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Karaisalı'da Batı Kilikya Komutanı Sinan Bey'e

Ramazan Bayramı'nın cümle dindaşlarımız hakkında mübarek olmasını temenni ederim. Bu vesile ile de istiklalimizin muhafazası ve vatanımızın kurtarılmasını hedefleyen mesaimizde başarılar nasip etmesini Cenabıhakk'tan dilerim.

Büyük Millet Meclisi Başkanı
Mustafa Kemal

Genel Komutanlığa

Adana'dan Başmühendis Hilmi Bey ile Amerikalı Doktor Mösyö Dat Kurttepe'ye gelmişlerdir. Bazı hususlar hakkında şahsınızla görüşmek istiyorlar. Emrinizi bekliyorum.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Müsaade edildi.

18 Haziran 1920

Genel Komutanlığa

Emriniz üzerine 12 adet dinamit ve 70 adet kapsül, Kavaklıhan Grubuna gönderilmiştir.

Kumdere Grup Komutanı
Cemil Cahit

Genel Komutanlığa

Bugün Tarsus'tan alınan malumatta, düşmanın yarın Dadalı, Gülek İstasyonu civarına taarruz etmek için hazırlıklarda bulunduğu malumat için arz olunur.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal Efe

19 Haziran 1920

Genel Komutanlığa

15 Haziranda Jandarma Komutanı Hasan Bey'e teslim edilen Fransız esirlerinden 100 nefer ve iki subay Hacıkırı istikametine, Binbaşı Kemal Bey'e teslim edilen 357 nefer, dört subay ve bir kadın Ulukışla istikametine sevk edilmiştir. Şu anda hastanede Fransızlardan 53 yaralı, 13 hademe, bir kadın ki, toplam 67 kişi vardır. 17 Haziran'da, 13 Türk yaralısının da Konya'ya sevk edilmiş olduğu arz olunur.

Belemedik Mevki Komutanı
Yusuf İzzettin[86]

Doktor Dat ile Hilmi Bey geldiler. Ermenilerin bizimle uzlaşmak istediklerini söylediler. Bunun bir hile olduğunu anladığımdan Ankara'ya müracaat edip anlaşmaları lazım geldiğini söyleyerek kendilerini geri gönderdim.

[86] Yusuf İzzettin: 1894 yılında Adana'da doğdu. Babası Hafız İsmail Efendi'dir. Öğrenimini Adana'da yaptı ve Birinci Dünya Savaşı'nda üsteğmen oldu. Kendisi Cızzade olarak tanınırdı. Adana'nın kurtuluşundan sonra çiftçilikle uğraşan Yusuf İzzettin, 1930 yılında burada vefat etti. Ener; s.89.

100 nefer ve iki subay, Şemsettin Bey vasıtasıyla Fransızlara iade edildi. Tümen Komutanı Hayri Bey[87] Pozantı'ya geldi.

19/20 Haziran 1920

Mütareke feshedilmiştir. Tren hattı üzerinde mevcut köprülerin mühim olanları 19/20 Haziran gecesi havaya uçurulmuştur. Tarsus ve Adana'ya birer hafif müfreze ile baskın yapılmıştır. Artık düşmandan intikam alma zamanı gelmiş olduğunu gören efradda sevinç ve neşede sınır yok.

20 Haziran 1920

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

1. Cephedeki vukuat ve başarıların ayrıntısıyla her gün tam öğlenleyin Tümen Karargâhında bulunacak şekilde her türlü muhabere aracından yararlanarak bildirilmesi.

2. Can kayıpları, esirler, yaralılar ve ganimetler hakkında da malumat verilmesi.

3. Bu raporun vukuat olmasa dahi usulüne göre bildirilmesi.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Genel Komutanlığa

Yunusoğlu ile Kamberhüyüğü arasındaki tren hattının bu gece tahrip edildiği arz olunur.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Ceyhan ve Yenice civarında bazı başarılarınızı haber aldım. Bu gibi harekâttan her şeyden evvel ve muntazaman Tümenin haberdar edilmesi ve diğer mıntıkalarla harekât birliğinin

[87] Hayri Bey (Kurmay Yarbay Mehmet Hayri): 1879 yılında Konya'da doğdu. Şükrü Bey'in oğludur. 1901'de Harp Okulundan, 1904'te kurmay yüzbaşı olarak Harp Akademisinden mezun oldu. Buradan 2'nci Ordu emrine atandı. Çeşitli görevlerden sonra Kırcaali Kolordusu Kurmay Başkanı olarak görev yaparken Bulgaristan'da esir düştü. 25 Ekim 1913'te esaretten döndükten sonra Genelkurmay Başkanlığı 3'üncü Şubeye atandı. Daha sonra sırasıyla İstanbul Boğazı Müstahkem Mevki Kurmaylığı, 1'inci Ağır Topçu Tugay Komutanlığı, Çatalca Müdafaa Hattı Kurmay Başkanlığı, Zonguldak Müstahkem Mevki Komutanlığı, 44'üncü Tümen Komutanlığı, 52'inci Tümen Komutanlığı, 6'ncı Tümen Komutanlığı, 53'üncü Tümen Komutanlığı ve Zonguldak Kömür Heyeti Başkanlığı gibi görevlerde bulunduktan sonra 30 Mart 1919'da 41'inci Tümen Komutanlığına atandı. 14'üncü Süvari Tümeni Komutanlığı ve 25 Eylül 1920'de 7'nci Atlı Piyade Tümeni Komutanlığına atandıktan sonra 18 Mayıs 1921'de kendi isteği ile emekli oldu. 1925 yılında Rumiye Başkonsolosluğu ve 1926 yılında da Üsküp Konsolosluğu görevlerinde bulundu. 1928 yılında vefat etti. Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri; C III, s.143-145.

sağlanması için yapılması düşünülenlerin önceden bildirilmesini rica ederim.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Genel Komutanlığa

Düşmanın bir zırhlı treni tahrip edilen Kamberhüyüğü Köprüsü'nü tamir etmek üzere işçi getirmiştir. Esasen köprü biraz tahrip edilmiş olduğundan bugün her hâlde yapılacağı tahmin edilmektedir.

Kumdere Grup Komutanı
Cemil Cahit

Genel Komutanlığa

1. Gruba henüz Gülek nahiyesinden hiçbir kişi katılmamıştır.

2. Hâlen grup mevcudu Küçük Karayayla'da 160, Büyük Karayayla'da 95, Mandıra'da 50, Derviş Ağa emrinde Suphi Paşa Çiftliğinde 105 ki, toplam 410 neferdir.

3. Düşmanın Yenice İstasyonu'nda 75 ila 100 piyade ve dört makineli tüfeği vardır. Bu kuvvet Fransız, Arap ve Ermenilerden oluşmaktadır. İstasyon oldukça tahkim edilmiş ve etrafı birçok tel örgüyle emniyet altına alınmıştır. Aynı zamanda istasyonun her tarafında, gayet derin, oldukça muhafazalı yerler de mevcuttur. Son günlerde su deposu yanında bir top mevzisi görülmüş ise de top olup olmadığı henüz anlaşılamamıştır.

Cemil Cahit

Genel Komutanlığa

1. Saat yedi sıralarında düşman zırhlı treni Zeytin ile Nernek köyleri arasına 40-50 top atmış ve makineli tüfek ile civarını tarayarak Yenice'ye gelmiş ve burada yarım saat kaldıktan ve Kamberhüyüğü köyünün köprüsünü geçici bir tarzda yaptıktan sonra Yunusoğlu Köprüsü'ne yardıma gitmiş, Tekeliören ve Yunusoğlu köylerini bombardıman etmiştir. Piyadeler arasında muharebe hâlâ devam etmektedir.

2. Düşman uçağının Adana'dan gelerek Yunusoğlu köyü ile Tekeliören köyleri arasına 8-10 bomba attığı ve Tarsus istikametine gittiği görülmüştür.

Kumdere Grup Komutanı
Cemil Cahit

21 Haziran 1920

Kavaklı, Kumdere gruplarından hareket ettirilen birer müfreze ile Yunusoğlu civarında, Çamoğlu Köprüsü'ne taarruz edilmiş, muharebe dokuz saat devam etmiş ve düşman pek çok yardımcı kuvvet, top ve iki zırhlı tren getirmiş ise de kahraman birliklerimizin inatçı taarruzuna dayanamayarak Tarsus istikametinde çekilmeye mecbur olmuştur. Düşmanın 15 ölüsü muharebe meydanında kalmıştır. Bir şehit ve iki yaralımız vardır. Beş sandık cephane, iki sandık bomba ele geçirilmiştir ve söz konusu köprü hemen havaya uçurularak tahrip edilmiştir.

Çakıt Grubu, ileri müfrezelerini ova köylerine kadar sürmüştür. Ova köylüleri tamamen göç etmişlerdir. Tren hattı, zırhlı trenin bulunduğu yerin iki tarafından atılmış ve trenle akşama kadar muharebe devam etmiştir. Adana'dan gelen iki zırhlı trenin yardımıyla Adana tarafından tahrip edilen köprü tamir edilerek tren Adana'ya kaçmaya muvaffak olmuştur. Aynı zamanda düşman Adana'dan Kurttepe'ye taarruz etmiş ise de karşı taarruzumuzla Adana'ya kadar sürülmüştür.

Genel Komutanlığa

Bugün sabahleyin Şahin Müfrezesi ile Nasuh Hoca, Derviş Ağa müfrezeleri tarafından Yunusoğlu civarındaki Çamoğlu Köprüsü'ne taarruz edilmiş ve dokuz saat çarpışmadan sonra, Şahin Müfrezesinden bir şehit, Nasuh Hoca Müfrezesinden iki yaralı, Derviş Ağa Müfrezesinden bir yaralı vardır. Çarpışma esnasında Mustafa Efendi komutasında Şahin Müfrezesinden seçilen kuvvet, Gülek İstasyonu'nu takiben gelen 100 süvari ve bir toptan oluşan düşman kuvvetiyle muharebeye tutuşmuştur. Muharebe bütün şiddetiyle devam etmiş ve düşmanın taarruzumuza dayanamayarak 15 ölüsünü muharebe meydanında terk ederek Tarsus istikametinde firar etmiş olduğu, söz konusu köprüde de beş sandık cephane ile iki sandık bomba terk etmiş olduğu bilgi için arz olunur.

Kavaklıhan Grup Komutanı adına
Ahmet

Genel Komutanlığa

1. Düşman Kurttepe'den cephemize taarruz etmiştir.

2. Vaziyetimiz çok kuvvetlidir. Askerimiz düşmanı uzaklaştırmak ve kahretmek için çalışıyor. Düşman toplarına karşı tek tüfeği ile karşılık vermekten geri durmuyor. Moralleri pek yüksektir.

3. Tren hattı, alt ve üst tarafından tahrip edilerek bir zırhlı tren Zeytin ile Dikili arasında kalmıştır. Zırhlı tren civar köyleri ve askerimizi bombardıman ediyorsa da pek şaşkındır.

4. Ova köyleri hemen hemen göç etmiş, efradımız ovaya inerek icap eden yerleri ele geçirmiştir.

5. Toplarımızın bu gece Yenice'yi bombardıman etmesini sabırsızlıkla bekliyoruz. Toplarımız ateşe başlar başlamaz Yenice'nin her tarafına saldıracağız.

6. Yedek cephanemiz pek azdır. Bir miktar Alman ve Osmanlı cephanesinin gönderilmesini rica ederim.

7. Bugün Karahan cephesinin tanzim ve tertibatıyla meşgul oldum. Yarın sabahleyin Kurttepe'deki bölüğe gideceğim. Elde edeceğim malumatı da daha sonra arz ederim.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Nernek köyü üzerinde tahrip edilen köprüyü düşman tamir etmiş ve zırhlı tren Yenice'ye gelmiştir.

2. Yapılacak harekette başarı sağlamak için Yenice'nin doğu ve batı mıntıkalarındaki köprülerin bu gece tahrip edilmesi yönünde icap edenlere emir verilmesi arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
Cemil Cahit

Genel Komutanlığa

Düşman taarruza başladı. Kurttepe'ye top mermileri düşmeye başladı. Ahali Çakıt kenarına çekiliyor. Kürt Halil Çiftliği'ne de düşman taarruz etmiş, orada da muharebe başlamıştır. Kurttepe'de muharebe başlamıştır. Karahan ile telefon haberleşmesi kesintiye uğramıştır. Kurttepe, cephane ve yardımcı kuvvet istiyor.

Merkez Telefon Memuru
Rıza

Genel Komutanlığa

1. 20-21 Haziran gecesi Adana'ya yarım saat mesafede Madama Çiftliği'yle Adana arasındaki Sarıçam Deresi üzerinde bulunan demir köprü tamamıyla havaya uçurulmuştur. Demir parçaları Adana'ya kadar uçmuştur. Gürültüsü pek müthiş olmuştur.

2. Bu gece, Güzgeçit civarındaki demir köprü havaya uçurulacaktır.

3. Çakıt cephesine yarın hareket edeceğim arz olunur.

Erkânıharp Özbek Mustafa

Genel Komutanlığa

1. 20/21 Haziran gecesi Küçük Karayayla Müfrezesi, Yenice ile Nailihürriyet arasındaki tren hattında yolun birçok yerini tahrip etmiştir.

2. Baltalı civarı teşkilatına dinamit verilerek Nernek köyü civarındaki köprü tahrip edilmiştir.

3. 20 Haziranda Manda Çiftliği ve Çaylı köyleri ele geçirilerek ovaya hâkim sırtlara tahkimat yapılmıştır.

4. Düşman, Grubum cephesinde Yenice'den başka bir tarafta yoktur. Bu gece Yenice'ye keşif taarruzu yapacağımı arz ederim.

Kumdere Grup Komutanı
Cemil Cahit

41'inci Tümen Komutanlığına

1. 21 Haziranda Yunusoğlu civarında Çamoğlu Köprüsü'ne kuvvetli bir müfrezemiz taarruz etmiştir. Gülek İstasyonu'ndaki düşman birlikleri ve topçusunun da iştirak ettiği bu muharebe, 21/22 Haziran gecesi alaturka saat üçe kadar devam etmiş ve düşmanın 15 ölüsünü muharebe meydanında terk ederek püskürtülmesiyle sonuçlanmıştır.

2. Bir şehit ve üç yaralımız vardır. Beş sandık cephane ve iki sandık bomba ele geçirilmiştir.

3. Tren hattı birçok yerinden tahrip edilmiştir.

Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Sinan

22 Haziran 1920

Düşman Kurttepe'ye 50 kişilik bir kuvvet ile keşif taarruzu yapmak istemiş ise de pusuya düşürülmüş, 20 ölü terk ederek püskürtülmüştür.

Seyhan Grubu ileri birliklerinden Madama Çiftliği civarında bulunan Müfrezemiz, üzerinde bir zırhlı otomobil himayesinde taarruz eden bir bölük düşman kuvvetini, iki saat muharebeyi müteakip uzaklaştırmıştır. Müfrezeler, bu düşman birliklerini takibe koyuldukları sırada İncirlik'ten diğer bir düşman kuvveti, Buruk köyüne taarruz etmişse de fazla zayiatla bu da püskürtülmüştür. İbrahim Bey Müfrezesinden iki şehit ile üç yaralı vardır.

Genel Komutanlığa

1. Bugün sabahleyin saat on iki sıralarında, 50 kişilik bir düşman müfrezesi, bölüğüm üzerine taarruza geçmiştir.

2. Daha evvel pusuya koyduğum, bir takım kuvvetimin ateşine maruz kalan düşman, 20 ölü ve 13 yaralı vermiştir. Düşman tamamen Adana'ya çekilmiştir.

3. Ben de eski mevzimdeyim.

Kurttepe Bölük Komutanı
İbo Osman[88]

Genel Komutanlığa

1. Küçük ve Büyük Dikili arasındaki ufak köprüler tahrip edildiyse de dinamitin bulunmamasından dolayı istenildiği gibi tahrip edilemedi. Düşman tamir ederek zırhlı tren yine harekete geçti.

2. İstihkâm Müfrezesinden buralarda kimse yoktur. Şayet alet edevat ve dinamit ile birkaç istihkâm neferi gönderilirse önemli tahribat yapılabilir.

3. Adana, Kurttepe ile Kaplanbey Çiftliği taraflarından ufak müfrezeler ile rahatsız edilmektedir.

4. Şimdiye kadar Yenice'ye hiçbir hareket yoktur. Bütün birlikler Yenice harekâtını bekliyor.

5. Dört mitralyöz geldi. Henüz mevzilere girmediler. Bugün münasip yerlere yerleştirilecektir.

6. Yedek cephanemiz yoktur. Alman ve Osmanlı mermisi gönderilmesi için emir verilmesi arz olunur.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

1. Düşmanın bir bölük süvarisi ile bir zırhlı otomobili 21 Haziran günü alaturka saat üç sıralarında Madama Çiftliği kuzeyinde bulunan ileri birliklerimize taarruz etmişse de iki saat süren muharebeyi müteakip püskürtülmüştür. Müfrezelerimiz tarafından takip edilmekte iken İncirlik köyünde bulunmakta olan düşman birliklerinin, Buruk köyüne taarruz ettiği haber alınmıştır. Burada keza muharebe iki saat devam ettikten sonra pek çok kayıp veren düşmanın çekilmesiyle sonuçlanmıştır. Bunlar da İncirlik civarlarına kadar takip edilmişlerdir.

2. Her iki çarpışmada iki şehit ve iki yaralımızın olduğu arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Mebruk

[88] İbo Osman: 1877 yılında Karaisalı'da doğdu. Gerçek adı Bekir'dir. Cephelerde babasının adı olan "İbo Osman Ağa" namıyla anıldı. "Özçetebaşı" soyadını alan İbo Osman oğlu Bekir, savaştan sonra çiftçilikle uğraştı ve 1966'da vefat etti. Ener; s.261.

Sayı 1/851
Aceledir

Sinan Bey'e

Kilikya mıntıkasındaki Emin Arslan ve Sinan Bey birlikleri 41'inci Tümene bağlandı. 11'inci Tümenin bu mıntıkada bulunan malzeme ve birlikleri yerinde kalacak ve Tümenin emrine girecektir.

Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetinin yazısına atfen 12'nci Kolordu Komutanlığının 8 Haziran 1920 tarih ve 1351 numaralı emrinde bildirilmiş olmasından dolayı, Tümen karargâhıyla Pozantı'ya gidilmiş ve Allah'ın yardımına istinaden göreve başlanılmıştır. Bugüne kadar bu cephede fedakârlık göstermiş olan bütün arkadaşlarımın vatani hizmetlerini bütün samimiyetimle takdir ederim. Harekâtın esas gayesi yalnız ve yalnız Kilikya'nın düşman elinden kurtarılması itibarıyla bu hususta kazanılacak bütün şerefi, öncelikle tüm cephede fiilen çalışan arkadaşlarıma bırakırım. Hiçbir hissin, ikinci derecedeki işlerin esas gayeye tesir etmemesi ve büyük küçük bütün arkadaşlar arasındaki görüş ayrılığında, hiddet hususuna meydan vermemek üzere, bu gibi hususlarda da hakemlik görevini tarafsız bir şekilde yapacağımı beyan ederek herkesin gözlerinden öperim. Seri başarılara ulaşılmasını Allah'ın lütfundan beklerim.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Genel Komutanlığa

Gayet gizlidir.

1. 15 Haziranda Kazıkbaş'ta Hasan Bey'e şifahen arz ettiğim şekilde Tarsus'ta Cemiyeti Hayriye adıyla bir cemiyet kurulmuştu. Cemiyetin azası Tarsuslularca bilinmemektedir. Cemiyetin resmî mührü var. Bu mühür ile Kuvayımilliye komutanlıklarıyla muhabereyi sağlamaktadır. Görevi, vatanın kurtuluşu için Kuvayımilliyeye yardım etmektir. Bu cemiyetin en önemli kişisi ve kurucusu Paşanabi Şuberizade Kemal Bey'dir.

2. Düşman, bu komitenin Tarsus'ta kurulduğu ihtimali üzerinde durmuş hatta tahkikata başlamıştı. Hatta komitenin efradından olduğunu kabul ederek tutuklamalar yapmıştı. Tahkikatını bu yolda ilerletti; fakat bir şey çıkaramadı.

3. Evvelki gün Tarsus'tan gönderilen ve Kumdere'ye gelen bir çocuk, Tarsus'tan 13 kişinin tutuklandığını ve bunlar arasında Şuberizade Kemal Bey, Yüzbaşızade Arif Efendi, Teselyazade Mustafa Efendi bulunmaktaymış.

4. Hapistekilere ne şekilde işkence edildiğini uzun uzadıya arz etmeye lüzum yoktur. Esirler ile mübadele edilenlerden

sorulacak olursa gerçek meydana çıkar. İşkencenin her türlüsü vardır. Tutuklular Tarsus Kışlası'nın karşısında bir binada, Zeytin ve diğer yerlerden gelen Ermeni muhacirlerinin hem de yaratılıştan cani Ermenilerin muhafazasına terk ediliyorlar. Kırbaçlarla öldüresiye dövüldükleri gibi Tahsildar Ali Efendi'nin süngü ile feci bir surette yaralandığını Kolordu Erkânıharbi Şemsettin Bey de görmüştür. Bugünün en acı ve en feci meselesi Ermeniler tarafından kurbanlık olarak adlandırılan tutuklulardır. İnsanlık vicdanından mahrum bu hareketler, İlk Çağ vahşilerine rahmet okutturacak derecededir.

5. Bu yazıyı takdimden maksat, imkânların izin verdiği ölçüde hapistekilere yardım etmek, düşmana da her hâlde misliyle mukabele etmektir. Hapistekiler pek fena muamele görüyorlar. Kalem ile tarif etmek milyonda birini arz etmektir. Bu muamele, düşmanın alçaklığı, canavarlığı ve vahşeti, Eski Çağ vahşetlerine rahmet okutur. Bunlar vahşi ve canavardırlar.

6. Bizlere gece gündüz kan ağlatan bu hapistekiler meselesini en önemli ve vicdani, dinî, millî, hissî bir mesele sayarak acil ve etkili tedbirler alınmasını ve üst makamlardan da o suretle istirham edilmesini arz ederim.

Tarsus Cemiyeti Hayriye Azasından
Rahmi

Genel Komutanlığa

Makineli tüfek bölüğünün dürbünü yoktur. Bu da en mühim ve gereklidir. Lütfen bir dürbünün gönderilmesine yardımcı olunması arz olunur.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Yenice düşmedikçe ve düşman tren hattı tamamen tahrip edilmedikçe ova köylerinden göç eden muhacirlerin iadesi mümkün olamıyor. İadeleri hâlinde pek çok mahzur ortaya çıkacaktır.

2. Bombardıman edilen dört köyün tahribatından henüz malumat alınamamıştır.

Kumdere Grup Komutanı
Cemil Cahit

Genel Komutanlığa

1. Kurttepe civarında mitralyözler önemli yerlere yerleştirilmiştir.

2. Her mitralyözün üç sandık cephanesi olduğunu, Bölük Komutanı ifade ediyor. Bu da ancak yarım saatliktir.

3. Merkezde bulunan hoçkis makineli tüfeklerinin cephanelerinin söz konusu bölüğe gönderilmesini rica ederim. Düşman Kurttepe'ye büyük önem vermektedir.

4. Grupta 30'u aşkın Fransız tüfeği vardır. Bunlar değiştirildiği takdirde 2000'e yakın cephane, mitralyöz bölüğüne verilebilir. Her hâlde tüfeklerin cephaneye pek çok ihtiyacı olduğunu arz ederim.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Zeytin istasyon müdürüyle altı kişilik ailesi, askerlerimizle girdikleri çarpışma neticesinde ölmüşlerdir.

2. Düşmanın bir zırhlı treni saat üçten dörde kadar Kestel, Kargılı, Gerdan ve Zeytin köylerini topa tutmuştur.

3. Yeniceli Cumali Ağa'nın oğlu Mustafa Ağa, Avadan ahalisinden gönderdiği bir haberde, hücum etmeden önce bir adam vasıtasıyla kendilerine ihbar edilirse Yenice ahalisi Fransız askeriyle mitralyözünü zapt ve esir edeceklerini taahhüt ediyor. Yarın Tepeçaylak Bölüğüne gideceğim ve teftiş edeceğim.

4. Kurttepe Bölüğü, Adana'nın yanına kadar sokularak düşman piyadeleriyle çarpışıp 10 ölü ve beş yaralı verdirmişlerdir. Kiremithane civarında mitralyözle ateş edilmesi üzerine geri çekilmişlerdir. Zayiatımız yoktur.

5. Kurttepe Bölüğü öteden beri Seyhan Grubundan iaşe olunuyor. Şimdi ise iaşelerinin temininde ağır davranılıyor. Lütfen düzenli olarak iaşelerinin temini için grup komutanlığına emir verilmesi.

6. Gönderilecek cephaneler ile beraber dinamit de gönderilmesini önemle arz ederim.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

23 Haziran 1920

Düşman zırhlı treni Kestel, Kargılı, Gerdan ve Zeytin köylerini bombardıman etmiştir. Misis ile Kürkçüler istasyonu arasında Misis'e bir saat mesafede olan ve 24 metre genişliğinde, üzeri dört metre çakıl ve toprakla doldurulmuş bir menfez havaya uçurulmuştur.

Karaisalı'da Sinan Bey'e

Müdafaai Milliye Vekâletinin 12'nci Kolorduya tebliğ edilen emirleri aynen aşağıdadır. Hükümlerine katiyen riayetle birlikler ve Millî Kuvvetler nezdindeki silah ve cephanenin en doğru bir surette tespiti ve cephelerdeki harcamanın genel kuvvenin altına işaret edilmesi ve harcamanın yer, tarih olarak gösterilmesi önemle tamim olunur.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Sayı	Çıkış yeri
298	Ankara

Suret

Batı kolordularının ellerinde mevcut Alman tüfeklerinin ve kudretli cebel toplarının mermilerinin sınırlı sayıda olması dikkate alınarak bu mermilerden fazlası bulunan 13'üncü Kolordudan yeterli miktarda istenilmesi için evvelce tertibat yapılarak sevkiyat başlamış hatta ilk kafile Ankara'ya ulaşmış ise de bir taraftan sevkiyatta istenilen sürat temin edilememiş olması, diğer taraftan bazı birliklerin memleketteki cephanenin azlığından haberdar olmadıklarını zannettirecek bir hâlde sarf etmeye ve lüzumsuz yere harcamaya devam etmekte oldukları görüldüğünden vatan için en mühim bir tehlike teşkil eden bu hâle mani olarak bir fişeğin pek kıymetli olduğu ve herkesçe dikkatle kullanılmasının sağlanması, bir fişeğin lüzumsuz ve netice alınacağına emin olmadan atılmaması veya kayba uğratılması hâlinde sorumluları hakkında ceza verilmesi ve layık olan ehemmiyetle her birlik silah ve cephane mevcudunun daima karargâhlarca bilinmesi, bu hususta makamlara doğru, vaktinde ve açık malumat verilmesi hususunun maiyetinizden sağlanmasını, doğudan gelecek cephanenin sevkiyle görevli kolorduların sevkiyatına da büyük önem vermelerini rica ederim.

Müdafaai Milliye Vekili
İsmet

Genel Komutanlığa

Tarsus bağlarında eşiyle birlikte gezmekte olan Tarsus Amerikan Okulu Müdürü ele geçmişken iade edildiği anlaşılmıştır. Cephemize giren bu gibi şahısların iade edilmeyeceği ve hiçbir birlik komutanı izin vermedikçe siyasi mütalaaya dayanan bir harekette bulunulamayacağı icap edenlere yazılmıştır. Bilgi için tebliğ olunur.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

24 Haziran 1920

Gayet aceledir.

Karaisalı'da Sinan Bey'e

Bugünkü trenle 40.000 fişek gönderilecektir. Hacıkırı istasyonuna nakliye vasıtası gönderilmesi.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Genel Komutanlığa

Durumda değişiklik olmadığı ve askerlerin düzenli olarak mevkilerinde bulunduğu arz olunur.

Kumdere Grup Komutanı
Cemil Cahit

Komutanlık Emri

1. 25 Haziran sabahı tan yerinin ağarmasıyla beraber Kumdere Grubu, Yenice'ye taarruz edecektir.

2. Kavaklı Grubu Tarsus'u Yenice'ye karşı kapamakla beraber, tren hattını tekrar tahrip edecektir. Çakıt Grubu, Küçük ve Büyük Dikili'ye birer müfreze göndererek hattı tahrip edecek ve aynı zamanda da Adana'yı kapayacaktır. Seyhan Grubu da keza hattı tahrip etmekle beraber 24/25 Haziran gecesi Talimgâh ve İncirlik İstasyonu'na baskın yapacaktır.

3. Gruplar arasında irtibat tam olarak tesis edilmelidir.

4. Ben, cebel bataryasıyla 24/25 Haziran gece yarısından evvel Yenice'nin kuzeydoğu sırtlarında bulunacağım.

5. Sargı yeri Topçu köyünde tesis edilecektir.

6. Bu emir gruplara ve bilgi amacıyla 41'inci Tümen Komutanlığına tebliğ edilmiştir.

Genel Komutan
Sinan

25 Haziran 1920

24/25 Haziran gecesinde hat, emredilen yerlerden tahrip edildi. Birlikler emredilen yerleri tutmakla beraber, Kumdere Grubu, Yenice'yi kuşattı. Muharebe güneşin doğmasıyla beraber başladı. Yenice'nin kuzeydoğu sırtlarında mevziye giren topçu da muharebeye iştirak etti. Düşman hiçbir taraftan yardım göremedi. Dört saat devam eden bir muharebeden sonra Yenice düşürüldü. Bu esnada pek alçaktan gelen bir düşman uçağı kırmızı aydınlatma fişeği atarak gitmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Yenice, 25 Haziran sabahı dört saat devam eden muharebeden sonra düşürülmüştür.

2. Sağ kalabilen iki subay ve 36 nefer esir edilmiştir. İki şehit ve beş yaralımız vardır. Düşmandan iki otomatik tüfek, 80 tüfek ve bir hayli cephane ile on çuval kadar un ele geçirilmiştir. Esirler Karaisalı'ya sevk edilmiştir.

3. İncirlik İstasyonu da düşürülmüş, orada da 50 çuval kadar un ele geçirilmiştir.

Sinan

Tren hattı civarında mevcut köylerin ele geçirilmesi için gruplara emir verildi. Ermenilerin Misis'te katliam yapmakta oldukları haber alındı.

Genel Komutanlığa

1. Misis ile Kürkçü İstasyonu arasında Misis'e bir saat mesafede olan ve 24 metre genişliğinde, üzeri dört metre çakıl ve toprakla doldurulmuş bir menfez 21/22 Haziran gecesi havaya uçurulmuştur.

2. Gübe ve Buruk mıntıkalarında mevcut 4-5 Ermeni köyünü etkisiz hâle getirmek icap eder. Kırıklı'daki ihtiyat kuvvetini Hasan Efendi emrine gönderdim. Hasan Efendi'nin mevcudu 280, İbrahim Bey'in mevcudu ise 274 neferdir.

3. Bu mıntıka pek fazla önemlidir. Adana'ya karşı en büyük rolü ifa edecektir. İki topun ve bir takım makineli tüfeğin Buruk'a süratle gönderilmesi, cephane sarfiyatını azaltacaktır. Bu durum düşmanın moralini bozmakla beraber, Ermenilerin kaçmaları da kuvvetle muhtemeldir. Bununla beraber şimdilik İncirlik'te top ve makineli tüfek yoktur. Top ve makineli tüfek getirmelerine fırsat vermeden işi süratle görmek lazımdır.

4. Gerek Gübe gerekse Buruk mıntıkalarında Alman cephanesi yoktur. Taarruz harekâtı en çok bu cephede yapılacağına göre söz konusu cepheye fazla önem vermek lazımdır. Süratle Alman cephanesi gönderilmesi.

5. Ben Kumdere'ye geçiyorum.

Mıntıka Komutanı adına
Özbek Mustafa

Genel Komutanlığa

Üç gün önce İncirlik'te düşmanla yapılan çarpışmada yaralanan üç nefer, Gübe Grubu tarafından Çatalan'a gönderildiğinden bunlar tedavi edilmek üzere kaza merkezine sevk

edilmişlerdir. Hastanenin cepheye pek uzak olmasından ve yaralıların sevki hususunda zorluklar çekilmekte olduğundan Gübe Grup Merkezinde uygun görülecek bir yerde hastane teşkil edilmesi emredilerek tabip, eczacı ve tıbbi malzeme gönderilmesi hususunu önemle arz ederim.

Çatalan Nahiyesi Müdürü

Doktor Hayri Bey gönderilerek Çiçekli köyünde bir hastane açtırılmıştır.

Genel Komutanlığa

Tarsus'un batı civarında, Hacıtalip Çiftliği kahraman grubumuz tarafından düşürülmüştür. Düşmandan 30 esir, bir subay ölü, iki otomatik tüfekle birçok cephane alınmış olduğunu müjdeyle arz ederim.

Tarsus Müdafaai Hukuk Reisi
Sadık[89]

26 Haziran 1920

Genel Komutanlığa

Grubumla hat üzerindeki köyleri ele geçirdim. Grup karargâhını Nailihürriyet köyüne naklettim. Yenice'de Mustafa Efendi'nin başkanlığı altında bir iaşe heyeti teşkil ettim. Görevlerini anlattım.

Kumdere Grup Komutanı
Cemil Cahit

Genel Komutanlığa

Bugün sabahleyin Ermeni ve Asurilerden oluşan 40 kişilik bir düşman müfrezesi Kurttepe tarafını keşfe gelmişlerdir. Bu düşman müfrezesi Kurttepe Bölüğü efradından 10 kişilik devriyemize tesadüf ederek yarım saat kadar çarpışmışlar ve düşman Adana'ya kaçmıştır.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

[89] Sadık: Mersin'in Tarsus ilçesinin, Yenice bucağının Baltalı köyünden din bilgini Hacı Mahmut Efendi'nin oğludur. 1896'da doğdu ve lise öğrenimini Mersin'de bitirdi. Asteğmen olarak Birinci Dünya Harbi'ne katıldı ve mütarekeden sonra çiftçilikle uğraştı. Çukurova'daki Millî Mücadele'de Zeki (Baltalı) Bey ile Müdafaai Vatan Müfrezesini kuran Sadık Bey, cephelerde büyük yararlıklar gösterdi. Topçu Yüzbaşı Raif Bey'in Fadıl Muharebesi'ne katılması nedeniyle Adana Sol Cenah Grup Komutanlığına atandı. "Sökün" soyadını kullandı. Kurtuluşu izleyen yıllarda Mersin'de sebze ticareti yaparken parası için öldürüldü. Ener; s.88.

27 Haziran 1920

Sayı
149

41'inci Tümen Komutanlığına

25/26 Haziran gecesi Misis'te höyük altında Müslüman mahallesinde Misis eşrafından Ali Efendi, Hacı Ömer Efendizade Mustafa Efendi ve kayınbiraderi ile erkek, kadın ve çocuk olmak üzere 40 kişi Ermeniler tarafından katledilmiştir. Bu durum söz konusu nahiye ahalisi tarafından Buruk Grup Komutanı Kethüdazade İbrahim Bey'e şikâyet edilerek yardım talep edilmiştir.

26 Haziran günü akşamüzeri İbrahim Bey Misis'e taarruz etmiş ve Misis kasabasına girerek örtme muharebesi yapmıştır. 27 Haziran sabahına kadar devam eden muharebede, cephaneleri tükendiğinden söz konusu nahiyenin Müslüman ahalisini alarak çekilmiştir. Üç şehit ve iki yaralımız vardır. İbrahim Bey'den alınan 27 Haziran tarihli rapordan, düşmanın 100'ü aşkın kayıp vermiş olduğu anlaşılmıştır. Bilgi amacıyla arz olunur.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Misis'ten firar eden bir adamın, düşman ayın 25'inci günü perşembe akşamı Misis'te katliam yapıyor diye vaki olan ihbarı üzerine hemen civar köylere gidilmiş ve hakikaten höyüğün dibindeki mahallede Ali Efendi, Hacı Ömer Efendizade Mustafa Efendi ve kayınbiraderi ile erkek, kadın ve çocuk 40'a yakın kişiyi boğazlamışlardır. Ahalinin galeyanı üzerine ertesi günü alaturka saat yedide taarruz başladı. Gittikçe mevcudum çoğaldı. Ceyhan'ın Mangıt ve diğer köyleri tamamen muharebeye iştirak etti. Öğleye doğru, İnce Ali Çetesi dahi yetişerek Misis'in içerisine girilerek şehir muharebesi başladı. Bu muharebe gündüz ve gece devam etti. Ne çare ki cephanemiz tükendi.

2. Muharebede on sandık Osmanlı, bir sandık Alman ve yarım sandık Rus mermisi harcandı. İncirlik muharebesi de buna dâhildir. Şimdi Misis içeriden ve dışarıdan tamamen kuşatma altındadır. Bu muharebede bizden üç şehit ve iki yaralı vardır. Düşmanda 100'den fazla ölü vardır. Misis'teki Müslümanları tamamen dışarı çıkardım. Mutlaka bir top ve 15 sandık çeşitli cins cephane gönderiniz. Çünkü Misis civarı Müslüman köyleri tehlikededir. Bütün bu civar ahalisi ağlıyorlar ve sizden cephane yardımında bulunmanızı talep ediyorlar.

Buruk Grup Komutanı
İbrahim

Genel Komutanlığa

Cephemizde kayda değer bir hadise olmamıştır.

Nailihürriyet Grup Komutanı
Cemil Cahit

Genel Komutanlığa

Durumumuzda değişiklik yoktur. Efradın morali olağanüstüdür.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

28 Haziran 1920

Genel Komutanlığa

1. Karahan Bölüğü cephesi ileri karakolları, Kâhyaoğlu İstasyonu, Kürt Halil Çiftliği'nin 2 km ilerisidir. Bölük merkezi Çaylıdere'dir.

2. Adana'dan alınan malumata göre iki mitralyöz ve bir top ile donatılmış Ermeni ve Asuri çeteleri, Kâhyaoğlu civarında bulunan iki Ermeni çiftliğinin ekinlerini biçmek üzere geleceklermiş. Efradımız büyük bir istekle bunları beklemektedirler.

3. Cephemizde kayda değer bir hadise olmamıştır.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

Cephemizde kayda değer bir hadise olmamıştır.

Nailihürriyet Grup Komutanı
Cemil Cahit

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Elimizde ağır yaralı bir subay ile beş Fransız neferi vardır. Bunları Fransızlara iade etmeye hazırız. Ancak buna karşılık Maraş ahalisinden olup Adana'da mevcut bulunan ve İslahiye'den getirilmiş olan Maraş eşrafından Hacı Bekir Sıtkı, Başmühendis Abdüllatif, Kocabaşzade Hacı Nadir ve Şişmanzade Arif Efendilerin Fransızlar tarafından bize iadeleri şarttır. Keyfiyetin Adana'daki General Dofyo'ya bildirilmesi ile alınacak cevabın acilen gönderilmesi.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Fransız Komutanı bunların harp esiri olduğunu kabul ederek 2'nci Tümen mıntıkasına sevk edildiğini bildirmiştir.

Komutanlık Emri

1. İmamzade Mehmet Efendi, Kâhyaoğlu İstasyonu'ndan Yenice'ye kadar bütün tren raylarını bu gece sökerek nakledecek ve bu mıntıkada tahrip edilmeyen köprüler de Çakıt Grubu tarafından tahrip edilecektir.

2. Kavaklı Grubu Yenice'den Gülek İstasyonu'na, Seyhan ve Buruk Grupları, Madama Çiftliği'nden Misis'e kadar olan rayları kaldıracak ve uzaklara nakledecek, köprüleri tahrip edecektir.

3. Bu emir bütün gruplara ve bilgi için 41'inci Tümen Komutanlığına yazılmıştır.

Sinan

29 Haziran 1920

Tren hattı, arzu edildiği şekilden daha iyi tahrip edildi. Kâhyaoğlu İstasyonu ile Tarsus arasındaki tren hattı rayları tamamen kaldırıldı. Toprağın düzlenmesinden bile birçok yerde eser kalmamıştı. Artık düşman zırhlı treninin işleme ihtimali kalmamıştı.

Genel Komutanlığa

Bugün sabahleyin İbo Osman Ağa komutasında, Şakirpaşa istikametine hareket ettirilen keşif kollarımız, Şakirpaşa civarında eğlence yapmakta olan Ermenilere tesadüf ederek ani ateş ederler. Ermeni çeteleri altı ölü terk ederek kaçarlar. Civar Fransız karakollarınca himaye edilen Ermeniler, keşif kollarımızla çarpışmaya girişir. Askerlerimiz üç hayvan ve iki araba ele geçirerek dönerler.

Çakıt Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

Adana'dan alınan malumat: Fransızlar mütareke yapmak için müracaatta bulunuyorlar. Bunların harp hilesi olduğu tarafınızca bilinmektedir. Yunan Hükûmetinin Fransızlara kuvvet göndereceği söylenti değildir, gerçektir. Casus sıfatıyla, Adana'dan cephemize Tahir isminde bir polis gönderilmiştir. Uyanık davranmak lazımdır. Hürmetler.

Adana'dan
Doktor Bahri

Sayı
155

Adana'da Doktor Bahri Bey'e

Mütareke yapılması yetkimiz dâhilinde değildir. Büyük Millet Meclisine müracaat etsinler. Kuvvet nereden gelirse gelsin Allah'ın yardımıyla düşmanı her tarafta mağlup edeceğiz. Bir Türk kalbi için mütarekeden medet ummak alçaklıktır. Kendilerine o surette tebligat yapılması rica olunur.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

Adana'da açık şekilde öldürme olaylarının peş peşe gelmekte olduğu ve bütün Müslümanların endişe içinde ve dört gözle yardımınızı beklemekte oldukları, ağızdan ağıza yayılarak söyleniyor. Buna karşı, yarın Adana'da Fransız Komutanlığına bir ültimatom vermek niyetindeyim. Bu hususta emrinizi beklediğimi arz ederim.

Çakıt Grubunda
İmamzade Mehmet

Sayı
156

Çakıt Grubunda İmamzade Mehmet Efendi'ye

1. Farz edelim ültimatom vermek yetkiniz dâhilinde, verseniz ne gibi tesir yapabilirsiniz.

2. Adana'da öldürme olayları oluyormuş. Olay nedir? Kimler katledilmiş? Bunların araştırılmasıyla, ona göre bildirilmesi ve buna göre ültimatomun komutanlıktan verilmesi gereklidir. Yoksa Adana'da öldürme olayları oluyormuş gibi meçhul ve anlaşılmaz cümlelere karşı ültimatom verilemez.

3. Bu gibi siyasi işlere karışmamanızı ve düşüncenize göre hareket etmek sevdasında bulunmamanızı rica ederim.

Genel Komutan
Sinan

Sayı
159

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Adana ile Tarsus arasındaki tren hattı, tamamen tahrip edilmiştir. Adana ile Misis arasındaki hat da önemli ölçüde tahrip edilmiştir.

2. Adana'dan alınan malumata göre Ermeni ve Asurilerden oluşan 200 kadar bir kuvvetin, Kâhyaoğlu civarındaki ekinleri biçmek üzere hareket edecekleri bildirilmektedir. Önlenmesi için Çakıt Grubuna emir verilmiştir.

3. 28 Haziran sabahı düşmanın bir kısım kuvveti Kurttepe güneybatısındaki mezarlığa gelerek ileri postalarımıza ateş açmışlarsa da kahraman efradımız tarafından karşılık verilerek püskürtülmüştür.

4. 29 Haziran sabahı Şakir Paşa Çiftliği civarına gelen Ermeni çetelerine Osman Ağa komutasındaki keşif kolumuz ateş etmiş ve altı ölü bırakarak kaçmaya mecbur edilmişlerdir. Üç hayvan ele geçirilmiş ve keşif kolumuz kayıpsız dönmüştür.

5. Adanalı Doktor Bahri Bey'den alınan raporda; Fransızların mütareke yapmak istedikleri ve pek yakında Yunan yardım kuvvetlerinin Adana'ya geleceği bildirilmekte ise de adı geçen şahsa mütareke için yetkimiz olmadığından Büyük Millet Meclisine müracaat edilmesinin cevaben bildirildiği.

6. Cephede kayda değer başka bir hadise olmamıştır.

Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Sinan

30 Haziran 1920

Yüreğir ovasına sevk edilen müfrezelerle Fransızlar rahatsız edilmeye başlanmıştır. Söz konusu yerde Emekli Binbaşı Hüsnü Bey görevlendirilmiştir. Diğer cephelerde de keşif kolu çarpışmaları olmuştur. Karataş, bir müfrezemiz tarafından ele geçirilmiştir.

Genel Komutanlığa

Bugün Yüreğir ovasından gelen posta, tekrar Grubumuza dönmüştür. Cephane ve yardım istedikleri arz olunur.

Nailihürriyet Grup Komutanı
Cemil Cahit

Genel Komutanlığa

Yüreğir'de Ağabeyli Çiftliği'nde düşmanla muharebe yapılmakta olduğunu, gelen postalar haber vermektedir. Cephane hususunda son derece sıkıntıda olduğunu yazıyor. Söz konusu cepheye, cephane verilmesinin emredilmesini ve bildirilmesini rica ederim. Bizden yardımcı kuvvet talep ediliyor.

Nailihürriyet Grup Komutanı
Cemil Cahit

Tarsus ve Adana'yı kuşatmak maksadıyla aşağıdaki emir verildi:

Komutanlık Emri

1. Durumun değişmesi sebebiyle, cephede krokide[90] gösterildiği üzere tadilat yapılmıştır.[91]

2. Doğuda Misis Grubu olup Komutanı Teğmen İbrahim Efendi'dir.[92]

3. Adana'ya karşı Seyhan Nehri sağ cenahı olmak üzere Madama Çiftliği'nden geçerek şose hariç, Seyhan Grubu. Komutanı Üsteğmen Tahir Efendi'dir.

4. Adana güneydoğusunda Seyhan Grubu sol cenahında Misis, Adana şosesi dâhil Hıdırlı mevkisine kadar Yüreğir Doğu Grubu. Komutanı Üsteğmen Yusuf İzzettin Efendi.

5. Sağ cenahı Hıdırlı, sol cenahı Adana-Tarsus tren hattı hariç Yolgeçen Grubu. Komutanı Abdüsselam Efendi'dir.

6. Sağ cenahı, Adana-Tarsus tren hattı dâhil, sol cenahı Kireçocağı dâhil Kâhyaoğlu Grubu. Komutanı Üsteğmen Rıfat Efendi.

7. Sağ cenahı Kireçocağı hariç, sol cenahı Seyhan Nehri dâhil Kurttepe Grubu. Komutanı Teğmen Naci Efendi.[93]

8. Batıda Tarsus mıntıkası iki gruba ayrılmıştır. Tarsus doğusundan geçen nehir sağ cenahını teşkil etmek üzere Adana-Tarsus şosesi hariç Kürtmusa Grubu. Komutanı Cemal Efendi'dir.

9. Adana-Tarsus şosesi dâhil, sol cenahı Tarsus Çayı dâhil Alifakı Grubu. Komutanı Cemil Cahit Efendi'dir. Gruplar şu değişikliklere göre emirlerinde bulundurdukları mıntıkadaki efradı, krokide gösterildiği gibi hemen yeni cepheyi ele geçireceklerdir. İhtiyat Taburu (Komutanı Üsteğmen Cemal Efendi) Nailihürriyet'te kalacaktır. Keza Topçu Bataryası, Cemil Efendi Makineli Tüfek Takımı son emre kadar Nailihürriyet'te kalacaktır. Nailihürriyet'te toplanacak Batarya Komutanı, Yüzbaşı Mehmet Efendi emrindedir.

---

[90] Krokili aslı eklidir (T.S.). Bk. 94 numaralı dipnot (Y.H.N.).

[91] Tekelioğlu Sinan Bey'in hatıratında "krokili aslı eklidir" şeklinde belirttiği belgenin görüntüsü, bu eserin "Ekler" kısmına konulmuştur (Y.H.N.).

[92] Gruplar tam birer tabur hâlindedir. Ayrıca bir muntazam süvari bölüğü ile bir piyade bölüğü de karargâhta mevcuttur (T.S.).

[93] Naci Efendi: 1894 yılında Adana'da doğdu. Babası Mustafa Efendi'dir. Lise öğrenimini Adana'da bitirdikten sonra Siyasal Bilgiler Fakültesine girdi. Birinci Dünya Harbi'nde askere çağrıldı ve 1915-1916 yıllarında, yedek subay olarak Kafkas Cephesi'ne gönderildi. Mondros Mütarekesi'nden sonra Adana'da ticaretle uğraşırken 1920 yılı Temmuz ayı başlarında Kuvayımilliyeye katıldı. Sakarya Muharebesi'nde de bulundu. Bu harpte üsteğmenliğe yükseldi ve Büyük Taarruz'da 12'nci Tümende bulundu. "Akverdi" soyadını aldı. 1936 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirerek devlet hizmetine girdi. 1953'te isteği ile emekli oldu. Ener; s.88.

10. Gruplar, bulundukları savunma hattını ayrıca birer kroki ile komutanlığa bildireceklerdir.

Genel Komutan
Sinan

1. Durumun değişmesi sebebiyle cephede, krokide gösterildiği şekilde tadilat yapılmıştır.[94]

2. Doğuda Misis Grubu olup Komutanı Teğmen İbrahim Efendi'dir.

3. Adana'ya karşı Seyhan Nehri sağ cenahı olmak üzere Madama Çiftliğinden geçerek şose hariç Seyhan Grubu. Komutanı Üsteğmen Tahir Bey'dir.

4. Adana'nın güneydoğusunda Seyhan Grubu, sol cenahında Misis-Adana sosesi dâhil olmak üzere Hıdırlı mevkiine kadar Yüreğir Doğu Grubu. Komutanı Üsteğmen Yusuf İzzettin Efendi.

5. Sağ cenahı Hıdırlı, sol cenahı Adana-Tarsus tren hattı olmak üzere Yolgeçen Grubu. Komutanı Abdüsselam Efendi.

6. Sağ cenahı Adana-Tarsus tren hattı dâhil, sol cenahı Kireçocağı dâhil Kâhyaoğlu Grubu. Komutanı Üsteğmen Rıfat Efendi.

7. Sağ cenahı Kireçocağı hariç, sol cenahı Seyhan Nehri dâhil Kurttepe Grubu. Komutanı Teğmen Naci Efendi.

8. Batıda Tarsus mıntıkası iki gruba ayrılmıştır. Tarsus doğusundan geçen nehir sağ cenahı teşkil etmek üzere Adana-Tarsus şosesi (hariç) Kürtmusa Grubu. Komutanı Cemal Efendi.

9. Adana-Tarsus şosesi dâhil sol cenahı Tarsus Çayı dâhil Alifakı Grubu. Komutanı Cemil Cahit Efendi. Gruplar bu değişikliklere göre emirlerinde bulundurdukları mıntıkadaki efradı krokide gösterildiği şekilde hemen yeni cephe işgal edeceklerdir. İhtiyat Taburu (Komutanı Üsteğmen Cemal Efendi) Nailihürriyet'te kalacaktır. Keza Topçu Bataryası Cemil Efendi Makineli Tüfek Takımı sonraki emre kadar Nailihürriyet'te kalacaktır. Nailihürriyet'te toplanacak birlikler, Topçu Batarya Komutanı Yüzbaşı Mehmet Efendi emrindedir.

10. Gruplar, bulundukları savunma hattını ayrıca birer ayrıntılı kroki ile merkeze bildireceklerdir.

Genel Komutan
Sinan

[94] Bu belge, Tekelioğlu Sinan Bey'in bir önceki belgede "Krokili aslı eklidir." şeklinde not düştüğü belgenin aynısı olup belgede grupların sorumlu oldukları mıntıkalar kroki ile gösterilmiş ve önceki belgenin tekrarı mahiyetinde olan bu bilgiler, kroki üzerine yazılmıştır. Söz konusu belge kitabın "Ekler" kısmına konulmuştur (Y.H.N.).

Adana'da Doğu Ordusu 1'inci Tümen Komutanı General Dofyo'ya

Üstlerimden aldığım emir gereği, Maraş ahalisinden olup İslahiye'den getirilen ve hâlen Adana'da bulunan Maraş eşrafından Hacı Bekir Sıtkı, Başmühendis Abdüllatif, Kocabaşzade Hacı Nadir, Şişmanzade Arif Efendiler tarafımıza gönderildikleri takdirde, elimizdeki mevcut Fransız esirlerinden ağır yaralı bir subay ve beş neferin tarafınıza iade edileceğini bildiririm. Cevabınızı bekler, hürmetlerimi sunarım.

Batı Kilikya Genel Komutanı
Sinan

Sayı
171

Sinan Bey'e

1. 41'inci Tümen, 12'nci Kolordu kuruluşundan çıkmış ve doğrudan Erkânıharbiyei Umumiye Riyasetine bağlanmıştır.

2. Kilikya cephesi 41'inci Tümene bağlanmış ve 11'inci Tümenin bu cephe ile alakası kalmamıştır.

3. Niğde sancağı ile Ereğli kazası da 41'inci Tümene bağlanmıştır.

4. Şimdiye kadar 41'inci Tümen mıntıkasını teşkil eden Konya vilayeti diğer kazalarının Tümen ile alakası kalmamıştır.

5. Birliklerin bulundukları yerden diğer bir yere nakil ve hareket emri ancak Tümenden verilir. Bundan dolayı herhangi bir makamdan bu hususta alınacak emirler, öncelikle Tümen'e bildirilerek alınacak cevaba göre hareket edilecektir.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Genel Komutanlığa

1. Bir düşman uçağı saat on iki sıralarında Tarsus'tan Adana'ya gitti.

2. Grubumuzda önem arz edecek hiçbir vukuat olmamıştır.

Nailihürriyet Grup Komutanı
Cemil Cahit

1 Temmuz 1920

1'inci Şube
Sayı
456

Sinan Bey'e

Ek'te gönderilen beyannamenin, tarafınızdan imzalanarak Adana Fransız Kuvvetleri Komutanlığına gönderilmesi ve sonucunun takibi ile bildirilmesi.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Genel Komutanlığa

1. Düşman, Misis Müslümanlarının evlerini yakmaktadır.

2. Düşman tren hattının köprülerini yaparak Ceyhan'a harekete başlamak üzeredir. Tekrar tahrip edilmek üzere yeterli miktarda dinamitin gönderilmesi.

3. Ceyhan Ermenilerinin yaya olarak Adana'ya sevkine teşebbüs edildiği hatta yola çıkarıldığı haber alınmıştır. Bunları etkisiz hâle getirmek ve Misis'i düşürmek üzere bir topun süratle sevk edilmesi.

Buruk Grup Komutanı
İbrahim

Buruk Grup Komutanlığına

1. Düşmanın tren hattını tamir etmesine neden müsaade edildi? Niçin mıntıkanızda diğer mıntıkalarda olduğu gibi fedakârlık gösterilmiyor?

2. Ermenilerin Adana'ya girmeleri katiyen engellenmelidir. Bu hususta azami fedakârlık gösterilmesi lazımdır.

3. Bugün bir Fransız topu mıntıkanıza gönderilmiştir.

4. İki hayvan göndererek dinamit aldırınız.

Sinan

Adana'dan gelen ve önemli görülen bir mektup aşağıya yazıldı. Fransızlar uluslararası bir komisyon teşkil edip nezdime göndererek Adana'ya taarruz etmememi rica etmek isteyeceklermiş.

1. Geçen günkü mektubumda arz ettiğim üzere Hafız Mahmut tarafından Fransızca olarak yazılmış mazbatanın mühürlenmesi maksadıyla gezdirildiğini arz etmiştim. Bugün öğrendiğime göre söz konusu mazbata içeriği aşağıdadır (Adana vilayeti, birbirinin muhalifi olmak üzere iki kuvvetin tesiri altındadır. Bunlardan birisi Sultana bağlı olmayan Kemalistler ve diğeri de Sultana bağlı olanlardır. Bu iki kuvvet arasında Adana vilayeti harap

ve mahvolacak, neticede binlerce insan ölecektir. Avrupa'nın insancıl olan harekâtından, lütfundan yardım umarak ellerimizi kendisine uzatıyoruz. Adana vilayeti bağımsız ve Avrupa'nın himayesinde bir hükûmet şekline sokulsun.). Bu mazbatayı ilk imza eden Hafız Mahmut ve Caferpaşa İmamı Zihni ve Hafız Münir olmuştur. Gerçekte daha çok imza eden varsa da bunların mühürcüden ödünç alınmak suretiyle tedarik edildiğine inanmaktayım.

2. Fransızlardan sızan malumata göre Toprakkale taraflarından bir kuvvetin Adana'ya gelmek üzere bulunduğunu ve bunun da bir tümen kuvvetinde olduğu anlaşılmakta ise de ne dereceye kadar doğru olduğunu bilemiyorum.

3. Bomba imal edecek olan kişileri de bu mektubumla takdim ediyorum.

4. Nezdinize geleceğini yazmış olduğum heyette Hristiyanların da delegesi bulunması için bir teklif yapılmış ve bunun üzerine Ermenilerle müzakereye girişilmiş ise de sonucunun ne olduğu henüz belirsizdir.

5. Karataş'ın işgalinden sonra buraya gelen Simon oğlu Aleksi, Kuvayımilliyenin Hristiyanlara yapmış olduğu iyilikseverce muameleden dolayı arzu edildiğinden fazla bir reklam yapmakta olduğundan mümkünse bu şekilde iyilik görmüş Rum ve Ermenilerden birkaç tanesinin serbest olarak buraya gönderilmesi.

6. Vilayet Hâkimi Nazif Efendi, hâlen melunca görevinden vazgeçmeyerek önceki düşüncesinde devam etmekte olduğunu da ilaveten arz eder, ellerinizden öperim.

Muhbir
Mühendis Hilmi

Uzun zamandır cephemizi karıştırmak isteyen Tevfik Abud isminde bir Hristiyan Arap, bu defa Pozantı'ya yeni gelen komutanı aldatırım düşüncesiyle Mersin Grubuna gelmiş ve oradan Pozantı'ya getirilmiştir. Tümen Komutanından bu hususa dair alınan telefon aşağıdadır.

Sayı
14

Sinan Bey'e

Tevfik Abud ve Ata Bey, Mersin Grubunca tevkif edilerek buraya getirildi. Bunlar hakkındaki bilgi ve düşüncelerinizin süratle bildirilmesi.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

41'inci Tümen Komutanlığına

1 Temmuz 1920 ve 14 numaralı telefona cevap.

1. Tevfik Abud aslen Lübnanlı bir Hristiyan'dır. Fransız taraftarı olduğu için kamuoyunu zehirlemek maksadıyla kendisini Hint Hilafet Müslümanlar Cemiyeti Başkanı diye tanıtmaktadır. Gayet hain ve Müslüman düşmanıdır. Her hâlde divanıharbin burada yapılmasını uygun görürüm.

2. Ata denilen herif de işgalden beri Müslümanlara reva görmediği mezalim bırakmamıştır. Ermenilerin yegâne hamisi, Müslümanların müthiş kasabıdır. En son olarak Abud ile Kurttepe'ye gelip kovulduktan sonra Fransız Komutanına "Kuvayımilliye birkaç baldırı çıplak, aç ve sefilden ibarettir. Bunlar üzerine yapılacak bir taarruzla tamamen yok edilip imha edilirler!" diye söylediği gerçektir. Bundan dolayı din ve milletin selameti adına her ikisinin de idamlarının icap edeceğini arz ederim.

Sinan

Fakat bu yazdıklarım hiç dikkate alınmadı. Tevfik Abud rahat bir şekilde Ankara'ya gönderildi ve gereğinden fazla saygı gördü. Adı geçen şahıs bütün vaziyetimizi anlayarak güya Hindistan'a gitmek üzere Antalya'ya gittiği zaman, casusluğu ortaya çıkmış ise de kaçmayı başarmıştır. Ata ise kendisine gereğinden fazla güven kazandırdıktan sonra, vaziyetimizi anlayarak Adana'ya kaçmıştır. Bu iki hainin Adana'ya kaçmalarından sonra yapmadıkları fenalık kalmadığı gibi Fransızları da üzerimize musallat etmişlerdir. Cephemiz gerisinde hizmet edenler, memlekete hiç faydalı olmadılar ve her şeye pek çabuk aldandılar. Aynı zamanda bu sütü bozuk ve soysuz adamları namuslu ve vatana hizmet eden, yararlı şahıslar gibi göstererek Ankara'yı da aldattılar.

Genel Komutanlığa[95]

a. Fransızlardan verilen silahlarla silahlandırılmış efradın Kuvayımilliye ile birlikte ortak hareket etmek üzere ırmağın bu tarafına geçirilmesi ve kaç silah verildiğinin bildirilmesi.

b. Müslüman Arapların muhafazası için Kuvayımilliyece münasip miktarda efradın gönderileceği.

c. Matrana'dan Mehmet Ali, Saralı Mehmet ve daha birkaç şahsın bizimle birlikte çalışmak üzere mahalline ve bir kısmının da merkeze gönderilmesi.

d. Genel taarruz günü bir yanlışlığa düşmemek üzere başlarına konulacak özel işaretin kararlaştırılması.

[95] Tarsus Fellahları ile yapılan itilafname (T.S.).

e. Musalla ve diğer mahallelere kaç silah verildiğinin bildirilmesi.

f. Fransızların Arap mahallelerinin neresinde istihkâm ve askerlerinin bulunduğu ve miktarları.

g. Arap heyeti ile Ermeni heyeti dün Fransız Guvernörlüğüne müracaat ederek Fransızların memleketi müdafaadan aciz olduklarını bildirmişler ve kendi başlarına çare bulmak üzere müsaade edilmesini rica etmişlerdir. Fransız Guvernörlüğü üç gün müsaade istemiş ve daha sonra cevap vereceğini beyan etmiştir. Bununla beraber dün gelen Arap heyeti azasından Numan Efendi'nin bildirdiğine göre, Fransız uçağının attığı yazıda Çatalca'da bulunan Fransız kuvvetlerinin, Kilikya'ya gelmek üzere yola çıktığını bildirmekteymiş.

Kavaklı Grup Komutanı
Cemal Efe

2 Temmuz 1920

Diğer cephelerde keşif kolu çarpışmaları olmakla beraber, Kurttepe, Kâhyaoğlu semtlerinde keşif kollarımız Adana'ya 15 dakikalık bir mesafeye kadar yaklaşmışlardır. Seyhan Grubunda önce keşif kolu çarpışmasıyla başlayan muharebe, beş saat devam etmiş ve düşmanın çekilmesiyle son bulmuştur.

Genel Komutanlığa

Bugün saat 12 sıralarında bir düşman uçağı Tarsus'tan Adana'ya gitmiştir. Başkaca bir hadise olmamıştır.

Kürtmusa Grup Komutanı
Cemil Cahit

Genel Komutanlığa

Bugün sabahleyin çıkarılan ileri keşif kollarımız, düşman ileri karakolunun, bağların en aşağı noktasına konuşlandığını ve yerleştirildiklerini görmüşlerdir. Bu noktaların Adana'ya 15 dakika kadar uzaklıkta olduğu arz olunur.

Çakıt Grup Komutan Vekili
Abdülgani

Genel Komutanlığa

1. Bugün sabahleyin alaturka saat 12 sıralarında Madama Çiftliği'yle Talimgâh arasındaki hattan Çarhıpare istikametine doğru ilerlemekte olan 200 kişilik bir düşman müfrezesi ile Mücteba Efendi Çiftliği civarında meydana gelen muharebe neticesinde düşman püskürtülmüş ise de tekrar bir bölükle takviye edilerek taarruzunu

tekrar etmiş ve iki saatlik muharebeden sonra düşman, birçok ölü ve yaralı vererek Adana'ya çekilmeye mecbur edilmiştir.

2. Adana'ya çekilmeye mecbur edilen bu düşman, zırhlı trenin bombardımanı ile tekrar üçüncü defa taarruza geçmiş ise de askerlerimizin arslanca mukavemeti sayesinde iki saatlik muharebeden sonra defedilip uzaklaştırılmışlar ve demir yolundan Adana'ya kadar takip edilmişlerdir.

3. Bugün birçok taarruza uğrayan birliklerimizde, yalnız iki hafif yaralı vardır.

4. Grupta yedek cephane kalmamıştır. Cephanemiz tamamen harcanmıştır. 15 sandık Alman, 15 sandık Osmanlı, iki sandık Rus ve bir miktar Fransız mermisiyle, bir miktar bombanın süratle gönderilmesi.

5. Bugün aldığım malumata göre Abdooğlu civarındaki köylerde bulunmakta olan Ermeniler mevkilerini terk ederek Adana'ya çekilmektelermiş. Bundan dolayı Adana'ya çekilecek olan bu Ermenilerin elindeki silahlar güya Fransızlar tarafından alınacakmış.

6. Kırıklı ihtiyat kuvveti henüz emrime gelmedi. İcap edenlere gerekli emirlerin verilmesini arz ederim.

Seyhan Grup Komutanı
İbrahim

Sayı
55

Sinan Bey'e

Misis-Adana; Adana-Tarsus, Tarsus-Mersin arasındaki tren hatlarının oldukça uzun bir kısmının raylarının söktürülerek geriye aldırılması ve görülmeyecek yerlere konularak üzerlerinin toprakla örtülmesini rica ederim.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

3 Temmuz 1920

Düşman, Kâhyaoğlu'ndan bir tabur kuvvetle, Kâhyaoğlu Grubuna taarruz etmiş ise de üç saatlik muharebeden sonra uzaklaştırılmıştır. Düşmanın topçu, piyade ve süvariden oluşan kuvvetli bir müfrezesinin de Adana'dan Tarsus'a hareket edeceği haber alındı. İcap eden emirler ve talimat verildi. Fransız-Cezayir efradından birkaç nefer cephemize iltica ettiler.

Genel Komutanlığa

1. Şimdi Kâhyaoğlu'ndaki bölükten aldığım rapora göre Adana'daki Müslümanlar katledilmektedir.

2. Şimdi de Küçük Oba'ya kadar, Ermeni ve Asuri kuvveti geldiği ihbar edilmekte olup ne şekilde hareket edeceğimin bildirilmesi arz olunur.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Hilmi Beyefendi,

Mektubunuzu aldım. Değerli hizmetinize çok teşekkür ederim. Vatanın ve memleketin, zatınız gibi aydın ve fedakâr evlatlarının çalışma ve gayretleri sayesinde, layık olduğu üst dereceye çıkacağına eminim. Cenabıhak hemen bu mazlum Muhammed ümmetine refah ve saadet ihsan buyursun. Hafız Mahmut ve arkadaşlarının melun düşüncelerinin cezasını pek yakında bütün millet huzurunda vereceğinden eminim. Bu hususta bütün dindaşlarımın gayet metin ve Cenabıhakk'ın yüceliğine kalben bağlanarak o mesut günü beklemelerini tavsiye ederim. Başta zatınız olduğu hâlde bütün dindaşlarımın gözlerinden öperek Cenabıhakk'ın birliğine emanet ederim.

Sinan

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın taarruzu püskürtüldü. Bu muharebeye mitralyöz bölüğü yetiştiyse de düşman çekildiğinden, makineli tüfekler kullanılmadı.

2. Bugün silahlı dört Tunuslu Fransız neferi Kurttepe'ye iltica etmiştir.

3. Düşmanın birkaç tank, top ve mitralyözle donatılmış bir kuvvetle Tarsus'u kurtarmak umuduyla Grubumuza taarruz edeceği haber alınmıştır. Mümkünse oradaki topun gönderilmesi.

4. Cephanelerin süratle gönderilmesi, mümkünse ihtiyatın bu gece Kumdere ve Yenice Gruplarından, bir kısım efradın Büyük Dikili'ye doğru inmelerine emir verilmesi.

5. Bu saatte cephede hiçbir düşman kalmadı. Tamamını uzaklaştırdığımızı arz ederim.

Küçük Dikili'de
Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Bugün cephemizde hiçbir vukuat olmamıştır.

2. Düşmanın huruç hareketi sebebiyle gerekli tertibatın alınmış olduğu ve düşmanın Tarsus'a gelen müfrezeye katılmak üzere çıkacak kuvvetin hurucunu engellemek için gerekli tedbirlerin alınmış olunduğu arz olunur.

Suphi Paşa Çiftliğinde
Alifakı Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

Önceki akşam Tarsus mıntıkasında 100 süvari, Araplar köyüne gelmiştir. Bunların köye gelmesinden korkan Araplar, dün sabah şehre çekilmeye başlamışlar ve akşama doğru köyde pek az ahali kalmıştır. Araplar köyüne giden dört şahıs, köyün boş olduğunu görerek köyü ele geçirdiklerini Araplar köyü karşısında bulunan Karafakı köyüne bildirmişler ve yardımcı kuvvet istemişlerdir. O civarda bulunan Zübeyr Faik Muhafaza Müfrezesi, bu haber üzerine karşıya geçip Araplar köyünü ele geçirmiş, civar birliklere de geçişini bildirmiştir. Köylünün kalan camız ve öküzünü sudan geçirip karargâha göndermişlerdir. İhbarların yanlışlığından gelen haberler, rapor tarzında arz edilmiş ve gerçek durumu anlamak üzere geldiğimde meselenin arz olunduğu gibi olduğunu anladım. Ayrıntılı rapor daha sonra gönderilecektir.

Karafakı Grup Komutanı
Cemal

4 Temmuz 1920

Düşman, topçu, piyade ve süvariden oluşan bir kuvvetle Şakirpaşa'dan tekrar taarruz etmişse de bu da püskürtüldü.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşmanın topçu, piyade ve süvariden oluşan bir kuvveti 4 Temmuz sabahı Şakir Paşa Çiftliği'nden ilerlemek istemişse de dört saat devam bir muharebeden sonra düşman bozguna uğratılarak Adana'ya uzaklaştırılmıştır.

2. Cezayirli Fransız efradından bir onbaşı ile üç nefer Kurttepe Grubuna silahlarıyla iltica etmişlerdir. Bunların ifadesine göre, düşmanın şu bir iki gün içinde Tarsus'taki kuvvetini Adana'ya çekmek üzere söz konusu istikamete bir kuvvet gönderecekleri anlaşılmıştır.

3. Cezayir ve Tunuslu efrattan 1000 neferin, silahlı olarak bize teslim olmak düşüncesinde olduklarını yine bu efrat söylemektedir.

4. Adana'ya, Osmaniye'den üç tren geldiği söylenmekte ise de bunun doğru olmadığı anlaşılmaktadır. Yolların daimi surette tahribi için icap edenlere kesin emirler verilmiştir.

Sinan

Adana özel muhabirimizin mektubudur.

Paşam,

Eski Kolordu karargâhı civarında, nehir kenarına yakın olan bir yerde 100 sandık dinamit mevcuttur. Şakirpaşa'da iki ufak top, dört makineli tüfek ve 20 nefer vardır. Kanlı Fabrika'da[96] ufak bir top, iki makineli tüfek, Eskisaray'da iki makineli tüfek, Hasır Pazarı'nda[97] üç makineli tüfek mevcuttur. Hristiyan mahallelerinin merkezlerinde silah ve saire boldur. Emrettiğiniz yedek subaylardan dördü gönderildi. Molla Şerif evvelce gitmiş. Ferit Celal[98] Efendi'de[99] gitmek istemiyor. Fransızlara yaslanmak istiyorsa da kendisi tehdit edildi. Her hâlde onu üç dört güne kadar göndereceğim. Önceki gün Hafız Mahmut, çarşıda iki köylüyü çete diyerek sürükleye, sürükleye kendisi de beraber olarak hükûmete teslim etti. Evkaf Başkâtibi Hasan Efendi ile kendisinin biraderi de hükûmette alenen şahitlik yaptılar. Dün bir sürü Ermeni kadın-erkek hükûmete yaygara ile toplandılar, bizlere meydan okudular. Çarşıda, bedestende iki kişiyi ellerinden bin bela ile kurtardık. Yalnız birkaç kişi yaralıdır. Boyacı Ali ile iki arkadaşını da kiliseye götürdüler. Hâlen hükûmet onları bir türlü ellerinden alamadı.

Hamalılardan Abid Efendi ile biraderi Gani Efendi'den istenilen şeyler alınabiliniyor. Diğer biraderleri İsmail ve İbrahim ile amcaları Mehmet Efendi ki, yüz bin liralık adamdırlar. On para vermediler. Hatta Paşam, bu uğursuzun 61 dükkânı vardır. Kuvayımilliye geldiğinde ortalama bir hesap ile on bin lira kira alacağını kendisi de itiraf ediyor. Hâlbuki şimdiki durumda on para kira alamadı. Öyle olduğu hâlde on para almak mümkün değildir.

---

[96] Kanlı Fabrika: Adana'da, Kasaplar hali güneyinde. Ener; s.133.

[97] Hasır Pazarı: Adana'da, Hürriyet Mahallesi'nde. Ener; s.133.

[98] Hâlen Adana'da büyük bir nüfuza sahip olup Türksözü gazetesinin imtiyaz sahibi, başyazarı ve müdürü Ferit Celal Bey'dir (T.S.).

[99] Ferit Celal: 1894 yılında İstanbul'da doğdu. Adana çiftçilerinden Celal Ağa'nın oğludur. 1912'de Adana Lisesini bitirerek İstanbul Hukuk Fakültesine girdi ve 1914 yılında Birinci Dünya Harbi nedeniyle yedek subay talimgâhına gönderildi. Burada uzun süre bölük komutanlığı yaptı. Çarlık Rusyası yıkıldığı vakit, Türkiye adına Azerbaycan Valisi olarak görevlendirilen Mecdüssaltana Afşar'ın yaverliğine verildi. Bu arada üsteğmenliğe yükselen Ferit Celal, harbin bitmesiyle Adana'ya geldi ve 1920 yılının Temmuz ayında Kuvayımilliyeye katıldı. Hastalanmasından ötürü Grup Komutanlığından ayrıldıktan sonra Pozantı'daki askerî harp divanına atandı ve Yeni Adana gazetesini yönetmekle görevlendirildi. 1923'te terhis edilince Adana'da Türksözü gazetesini kurdu. 1927'de Urfa'dan, 1930'da ise İçel'den milletvekili oldu ve Ankara Halkevi Başkanlığında 11 yıl görev yaptı. "Güven" soyadını alan Ferit Celal Bey, 1976'da vefat etti. Ener; s.87.

Deli Mehmetzade Hüseyin Efendi keza Ermenilere binlerce lira yardım parası verdiği hâlde bize karşı dirsek göstermektedir.

Sözün kısası Paşam, arkadaşlardan ayrıntılı haber alabilirsiniz. Saygılarımı sunar, Cenabıhakk'a emanet ederim.

Paşam, Mustafa'yı cumartesi günü beklerim. Göndermenizi son derece istirham ederim. Sülfato[100] bulmakta zorluklar çekiyoruz. Ermenilerden zorlukla alıyoruz. Bununla beraber bize 60 liraya verdikleri hâlde Antepli Hacı Ali adındaki zengin tüccar; "Kuvayımilliyede para çoktur, ben biliyorum." diyor ve 70 liradan aşağı almak mümkün olmuyor. İyi Müslümanlar değil mi?

Doktor Bahri

Bahri Bey'e cevap:

Görüşlerinize.

Tarihsiz ve numarasız mektubunuzu büyük bir memnuniyetle aldım. Memleketin kurtarılması uğrunda göstermiş olduğunuz mukaddes hizmete ne şekilde teşekkür edeceğimi bilemiyorum. Fransızlar zulümlerine devam ede dursunlar, intikam gününün pek yakın olduğunu Cenabıhakk'ın büyüklüğüne sığınarak müjdelerim. Bağış yapmaktan çekinen zenginlerin Kuvayımilliyenin şehre girişinde hesap vermeye mecbur tutulacaklarını belirtir, gönderilen hediyelere teşekkür ederim. Bütün Kuvayımilliye subayları ve efradı adına dindaşlarımın gözlerinden öper, Cenabıhakk'ın birliğine emanet ederim.

Sinan

General Dofyo'dan alınan cevap aşağıdadır:

Doğu Ordusu 1'inci Tümen Komutanlığı Erkânıharbiyesi 1'inci Şube

General Dofyo'dan Sinan Paşa'ya

30 Haziran 1920 tarih ve 172 numaralı yazınızı aldım. General Goro ile Ankara erkânı arasında meydana gelen mütareke gereğince bir ağır yaralı subay ve beş Fransız neferiyle değiştirilmesini yazdığınız, Maraş ileri gelenlerinin 2'nci Tümen vasıtasıyla Maraş'a gönderilmiş olduklarından talep edilen bu durumun icrası bence mümkün değildir. Bununla beraber mayısta Ankara ile yapılan mütareke gereğince siyasi mahkûmların bütün Fransız esirlerine karşı değiştirilmesini kabul ederim. Saygılarımı sunarım.

General Dofyo

[100] Sülfato (Kinin): Kınakınadan elde edilen ve sıtmanın tedavisinde kullanılan beyaz alkaloit. Türkçe Sözlük, s.1184.

Bilgi için 41'inci Tümen Komutanlığına yazılmıştır.

Genel Komutanlığa

Şifredir

Tarsus'un ele geçirilmesinin gecikmesi bütün efrat üzerinde olumsuz tesir meydana getirmektedir. Bunun devamı hâlinde hasat vakti gelen dağ ahalisinin dağılacağı muhakkaktır. Taarruz için Tarsus Grubuyla görüşeceğim. Silahların artırılması mümkün değilse mevcut silahla gerçek bir taarruz yaparak bu şekilde efradın işsizlikten dolayı meydana gelen olumsuz durumunu düzeltmelidir. İstihbaratımıza göre Tarsus Grubu taarruz ettiği hâlde, cephanesizlikten taarruza katılmamız mümkün olamayacaktır. Bundan dolayı silah mevcut olmazsa yeterli miktarda cephanenin süratle gönderilmesi arz olunur.

Alifakı Grup Komutanı
Cemal

Adana Cephesi Komutanlığına tayin edilen Albay Selahattin Adil Bey'in[101] mıntıkamıza geleceğine dair emir alındı. Gruplarda yüzer mevcutlu birer bölük daha teşkil edildi. Adana-Tarsus kuşatma hatları daha ileriye sürüldü. Fransızların Adana'dan Tarsus'a huruç hareketi yapacakları anlaşılmaktadır. Bu hususta lazım gelen emir ve talimat icap edenlere verildi. Adana'da Ermenilerin Müslüman evlerine taarruz etmeleri sebebiyle halk hükûmet konağına toplanarak "Kahrolsun vali!" diye bağırmışlardır.

Kurttepe Grup Komutanlığına

1. İstihdam yerleri ekli evrakta yazılmış üç subay, Grubunuza gönderilmiştir.

2. Grubunuz merkezinde 100 kişilik silahsız bir birlik teşkil ediniz. Cephane ile 100 tüfeği almak üzere de görevli ve araç gönderiniz.

[101] Selahattin Adil Bey: 1882'de İstanbul'da doğdu. Adil Paşa'nın oğludur. 1900'de Mühendishane-i Berrî-i Hümâyûnu bitirdi. 1902'de kurmay yüzbaşı olarak Harp Akademisinden mezun oldu. Çeşitli görevlerden sonra 2'nci Alay Komutanlığı, Bükreş Ataşemiliterliği, Harbiye Nezareti Ordu Dairesinde, Vardar Ordusu Kurmay Heyetinde, Osmanlı-Bulgar Hudut Komisyonu Üyesi, Akdeniz Boğazı Müstahkem Mevki Kurmay Başkanlığı, 12'nci Tümen Komutanlığı ve 13'üncü Tümen Komutanlığı gibi görevlerde bulundu. 14 Aralık 1915'te albay rütbesine yükseldi. Daha sonra 11'inci Kolordu Komutanlığı, 17'nci Kolordu Komutanlığı, Akdeniz Boğazı Müstahkem Mevki Komutanlığı ve İmalat-ı Harbiye Genel Müdürlüğü yaptı. 19 Haziran 1920'de Millî Mücadele'ye katılmak üzere Mudanya'dan Anadolu'ya geçti. 27 Haziran 1920'de Adana Cephesi Komutanlığına atandı.13 Eylül 1921'e kadar 2'nci Grup Komutanı (Sakarya Muharebelerinde), bu tarihten itibaren 2'nci Kolordu Komutanlığı yaptı. 15 Ekim 1921'de tümgeneral rütbesine yükseldi. 17 Mayıs 1922'de Millî Savunma Bakanlığı Müsteşarı, 10 Aralık 1922'de İstanbul Komutanı olarak görev yaptı. 29 Eylül 1923'te kendi isteği ile emekli oldu. 1950-1954 yılları arasında Ankara milletvekili olarak görev yaptı. 27 Şubat 1961 yılında vefat etti. Türk İstiklal Harbi'ne Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri, s.130-132.

3. Genel karargâh, bir iki güne kadar Salbaş'a nakledilecektir. Söz konusu yerde hazırlığın yapılmasıyla Dörtler'e kadar uzatılan telefon hattının adı geçen yere uzatılmasıyla sonucunun hızla haber verilmesi.

Genel Komutan
Sinan

5 Temmuz 1920

Batarya ve makineli tüfek takımı Kâhyaoğlu Grubuna sevk edilmiştir. Adana ve Tarsus civarında çarpışmalar daima mevcuttur.

Genel Komutanlığa

1. Bir düşman uçağının Adana'dan Tarsus'a pek yüksekten gittiği görülmüştür.

2. Tarsus Grubuna gönderilmesi emredilen kişilerin, Tepeçaylak Bölüğü Komutanlığına hemen iltihak etmelerini bir özel süvariyle bildirdim.

3. Başkaca bir olay olmamıştır.

Kürtmusa Grup Komutanı
Cemil Cahit

Genel Komutanlığa

Müslümanlık bağları olmadığından Adana'nın Mıdık Mahallesi'ndeki Arapuşakları göç etmeye başlamışlardır. Söz konusu mahalle Adana'nın en önemli bir yeri olduğu gibi, Oba'nın batı tarafında bulunuyor. Bir tarafı ırmaktır. Bu hattı Fransızlar tutarsa ilerde Adana'nın düşürülmesine önemli bir engel teşkil edecektir. Sizce de uygun bulunduğu takdirde söz konusu yerin muhafazası için 20 kadar silahın adı geçen ahaliye verilmesi ve aynı zamanda Oba'ya 30 kadar silah verilirse o taraf emniyet altına alınmış olur. Daha sonra Adana'ya taarruzda pek çok kolaylık görüleceği arz olunur.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

Düşmanın Tarsus'a doğru bir huruç hareketi yapacağı haberi kuvvetleniyor. Evvelce arz edildiği şekliyle yeterli miktarda silah veyahut 100 kadar silahlı takviye efradının gönderilmesini önemle arz ederim. Binbaşı Cemil Bey eşyalarını kurtarmak üzere birkaç gün Karahan'da kalacaktır.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Dün Ermenilerin Müslüman evlerine taarruz etmesi üzerine ahali galeyana gelerek hükûmet binası önünde toplanmıştır. Ahaliyi dağıtmak üzere Fransızlar hükûmet avlusuna zırhlı otomobilleri getirmişler ise de ahali "Kahrolsun vali! Kahrolsun Hafız Mahmut!" diye bağırmıştır.

2. İran Konsolosu, Bremond ile kavga etmişlerdir. Aynı zamanda Hafız Mahmut'u dahi rezil etmiş. Bremond, İran Konsolosunu tutuklamak istemişse de başarılı olamamış, münasebeti kesmiştir. Bununla beraber onu tutuklayacakları düşünülmektedir.

3. General Dofyo sıkıyönetim ilan etmiştir.

4. Jandarma Tabur Komutanı Cemil Bey ailesiyle Adana'dan kaçarak Karahan'a gelmiştir.

5. Doktor Bahri Bey de kaçmış, Camuzcu köyündedir.

6. Cephede sessizlik vardır. Efradımızın morali iyidir.

7. Gönderilecek topla beraber, bir miktar Alman ve Osmanlı cephanesi gönderilmesini istirham ederim.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

Meşhur Fransız kadın casuslarından Adanalı Köşker Ahmet Bey'in kapatması, 40 yaşlarında, Leyla isimli münafık ele geçirildi. Bütün Adanalılar şahitlik ediyorlar, kendisi de itiraf ediyor. İki gece Kurttepe'de faaliyette bulunmuştur. Bunun hakkında ne gibi muamele yapılacağının emredilmesi ve bildirilmesi arz olunur.

Kurttepe Grubu 2'nci Bölük
Makineli Tüfek Komutanı
Besim

Merkeze celbi için yazılmıştır.

Genel Komutanlığa

1. Sabah saat on iki sıralarında düşman uçağı Adana'dan Tarsus'a geçmiştir.

2. Grubumuzda başka bir vukuat olmadığı.

Kürtmusa Grup Komutanı
Cemil Cahit

Kâhyaoğlu Grup Komutanlığına

1. Yeniden Grubunuza iltihak etmek üzere bir cebel bataryası ile bir makineli tüfek bölüğü Karahan'a hareket ettirilmiştir. İaşelerinin temini.

2. Sağ cenahınızı uzatmak üzere Nailihürriyet Grubu bugün akşama kadar Adana cephesine hareket edeceğinden bunların da iaşelerinin temini için şimdiden hazırlıklarda bulunulması talep olunur.

Sinan

6 Temmuz 1920

5/6 Temmuz gecesi Misis'e baskın yapıldı. Akşama kadar devam eden muharebe lehimizde iken zırhlı trenlerin Misis'e ulaşması dolayısıyla bir şehit ve beş yaralı verilerek eski hatta çekilindi. Aynı gün düşman da Adana'nın Talimgâh tarafından bir tabur piyade ve iki toptan oluşan bir müfreze ile Seyhan Grubuna taarruz etti. Beş saat devam eden muharebeden sonra düşman, asıl mevzisine sokuldu. Cephane mevcut olmadığından takip edilemedi.

Batı Kilikya Genel Komutanlığına

1. Baklalı-Sırkıntı Grubu gelmiş, 200 mevcudu vardır. Buruk hariç olmak üzere, Kürkçüler, Acıdere ve Baklalı kendilerine aitmiş. Teşkilata gelmişler, 50 neferi Kürkçü'de ikamet ediyor.

2. Misis'e taarruz edildi. Sırkıntı Grubu da iştirak etti. 300 kadar kuvvetle hareket edildi. Yarısı Sırkıntı Grubu efradıydı. 4 Temmuzda geceleyin top uygun bir yere yerleştirildi. Efrat taksim edildi. Sırkıntı Grubunun efradı belirlenen yere gitmedi. Öyleyse bizim efradımız Misis'e girsin. Siz takviye olarak Misis'in kuzeyinde ve kaleye yakın bir mevkide mevzi alınız diye emir verildi. Hareket ettiler. Daha sonra İbrahim Efendi o tarafa gitti. Tertip edilen yere gitmeyip bir dere içerisinde yatmakta olduklarını görünce yarısı istasyona hâkim olan tepeye konulmak üzere geri alındı. Diğer yarısı takviye için belirlenen mevkiye gitmeleri tekrar emredildi.

3. Şafakla beraber bizim efrat Misis'e girdiler. Çarpışma başladı. Topçumuz da ateş etmeye başladı. Sırkıntı Grubu efradından birkaç kişi kaleye kadar gittiler. Çarpışmaya iştirak etmeksizin firar ettiler.

4. Çarpışma gayet şiddetli olarak devam ediyordu. Düşmanın sığındığı kâgir üç bina, efradımız tarafından yakıldı. Düşmanın bir kısmı köprüden civar tepeye kaçtılar. Bir kısmı da höyüğün doğu tarafına sokuldular. Köprü ve bütün Misis ele geçirildiği zaman yalnız höyükte bir miktar düşman kalmıştı.

5. O sırada Adana'dan Misis İstasyonu'na tren geldi. Hâlbuki akşamdan demir yolu çavuşu Kürt Halil birkaç neferle Kürkçü tarafındaki köprünün atılması için gönderilmişti. Atmamışlar. Topumuzu trene çevirdik, üç mermi attı. Hiçbiri isabet etmedi. Tren gelmeden önce istasyona dahi birkaç mermi atıldı. Kesinlikle tutturamadı. İşte topçumuzun mahareti bu kadardır. 120 mermi attı, hiçbir sonuç elde edemedi. Trendeki düşmanın morali arttı. Toplarını Misis'e ve bizim topa çevirdi. Höyükte etrafa kaçan düşman, tekrar Misis'e girdi. Efrat her taraftan ateş içinde kaldılar. Yardım için Sırkıntı Grubuna çok ricada bulundum. Gitmediler. Daha sonra efradımız çekilmeye mecbur oldu.

6. Düşmanın kuvveti 200'ü aşkındı. Bir topu ile birçok makineli tüfek ve otomatik tüfekleri vardı.

7. Efradımızdan bir şehit ve üç hafif yaralımız vardır. Şehit olan, minareye çıkıp oradan açık olarak ateş ettiğinden bir mermi gözünden isabet etmiştir.

8. Düşmandan 30 kadar ölü ve buna yakın yaralıları vardır.

9. Baklalı mıntıkası Kürkçü'ye kadar Sırkıntı Grubuna terk edildi. Çünkü kendileri oradan hiçbir tarafa gidemeyeceklerini söylediler.

10. Harbi kaybettiren sebeplerden birisi, köprünün atılması için adam gönderildiği hâlde atmamaları, ikincisi topçularımızın başarısızlığı, üçüncüsü Sırkıntı Grubunun harbe katılmak için geldiği hâlde geri çekilmesidir.

11. Dönerken arkamızdan birkaç el silah atıldı. Düşman takip ediyor, diye haber geldi. Tam fırsattır dedim. Daha sonra Sırkıntı Grubunun efradının ceylan avlamakta olduğunu anladığım arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Mehmet Tahir

Oba'da Arap Ulemasından Şeyh Cami Efendi Hazretlerine

Pek sevdiğim din kardeşlerimiz Arapuşaklarının, şimdiye kadar Kuvayımilliyemize olan rağbet ve hürmetleriyle beraber, Ermeni ve Fransızların zulüm ve vahşeti üzerine, orada ikamete tahammülleri kalmayarak Arap kardeşlerine misafir olan Adana Türklerine karşı gösterdiğiniz misafirperverliğe teşekkürlerimi arz eder ve cümlenizin gözlerinden öperek Cenabı Allah'a emanet eder ve muzaffer olmamız için duanızı beklerim.

Genel Komutan
Sinan

7 Temmuz 1920

Tarsus'taki gruplarımız muharebeye devam etmektedirler. Cephanesizlikten, hâlimiz pek fenadır.

Düşman zırhlı otomobil ve tanklarla takviye edilmiş 3000 kişilik topçu, piyade ve süvariden oluşan bir müfreze ile Adana'nın güneyinden taarruza geçti. Muharebe bütün şiddeti ile devam etmektedir. Silahlı kuvvetimiz az ve cephanemiz noksandır. Tarsus'ta muharebe devam ediyor. Cephane gönderilemedi. Durum pek iyi değil. Düşman tekrar İncirlik İstasyonu'nu işgal etmede başarılı olmuştur.

Genel Komutanlığa

Düşman, Talimgâh tarafındaki bağlardan bir tabur piyade ve iki topla cephemize taarruz etti. Üç saatten beri muharebe devam ediyor. Efradın üzerinde dahi cephane kalmamıştır. Acilen cephane gönderilmesi arz olunur.

Seyhan Grup Komutan Vekili
İbrahim

Genel Komutanlığa

Bu gece düşman tarafından Karafakı köyü kuşatılmış ve efradım tarafından düşman abluka edilmiş olduğundan hemen cephane yetiştirilmesi istirham olunur. Gerek Baç Köprüsü ve gerekse Karafakı'da çarpışma devam etmektedir.

Çiftlik'te Karaisalı Tabur Komutanı
Emin

İki sandık Alman ve dört sandık Osmanlı cephanesi gönderilmiştir.

Genel Komutanlığa

Bugün sabahleyin Yüreğir nahiyesine doğru topçu, piyade ve süvariden oluşan bir düşman kuvvetinin Kadri Bey Çiftliği yönüne gittiği görülmüş ve bunların hareketinden sonra, iki tankla bir batarya top da söz konusu istikamete hareket etmiştir.

Bilgi için arz olunur.

Yolgeçen Takım Komutanı
İbrahim

Genel Komutanlığa

Adana'da bulunan Müslüman jandarma efradının silahlarının zorla alınarak serbest bırakılmış oldukları arz olunur.

Yolgeçen Jandarma Takım Komutanı
İbrahim

Genel Komutanlığa

Muharebe bütün şiddetiyle devam ediyor. Cephaneye ihtiyacımız fazladır. Yeterli miktarda cephanenin süratle gönderilmesi arz olunur.

Karafakı Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

İnnablı'da Fransızlarla muharebenin devam etmekte olduğu alınan rapordan anlaşılmıştır. Söz konusu yerden cephane ve kuvvet talep edilmekte olduğu bilgi amacıyla arz olunur.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

Düşman, Talimgâh ve Adana'dan Madama Çiftliği civarına 2000 kişilik kuvvetle taarruz etmiş ve buna karşılık bizim 50 neferimiz savunmada bulunmuştur. Neticede düşmandan 30 araba kadar ölü ve yaralı bulunduğu, askerimizden kayıp olmadığı ve düşmanın püskürtüldüğü arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Mehmet Tahir

8 Temmuz 1920

Muharebe Tarsus ve Yüreğir'de devam etmektedir. Cephane hususunda pek çok zorluklar çekilmektedir. 41'inci Tümene cephane ve silah hususundaki müracaatlar sonuçsuz kalmaktadır. Sağ cenah mıntıkasına fazla miktarda top ve cephane verildiği hâlde mıntıkama verilmemesi, şaşılacak noktadır. Acıdere ile Kürkçüler arasından tren hattı tahrip edildi.

Genel Komutanlığa

1. Yüreğir'deki müfrezelerimiz düşmandan, birinci defasında beş esir almışlardır. Fransız Komutanı muharebe sırasında ölmüştür.

2. Düşman takviye birlikleri alarak askerimiz üzerine tekrar taarruz etmiştir. Tanklar pek büyük hasar vermektedir. Askerimiz kısmen Karataş yolundaki ormanlarda pusu kurmuştur. Düşman, cephemize doğru taarruzuna devam etmesiyle toplar, tanklar pusu mıntıkasını geçtikten sonra pusudaki efradımız, düşmanın geri çekilme hattını keserek düşmanı çekilmeye mecbur etmişlerdir.

3. Bu haber, Adana'nın Arapuşaklarından Ömer oğlu Ahmet tarafından verilmiştir. Haberin doğru olduğunu temin ederim.

4. Yarın, şafakla beraber Grubumuz Şakirpaşa'ya taarruz edecektir. Toplarımızın da katılmasına izin verilmesi rica olunur.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Dün gece Acıdere ile Kürkçüler arasında takriben 500 metrelik tren hattı tahrip edilmiştir.

2. Kozan'dan gelen birlik, ahaliyi sıkıştırarak öküzlerini alarak Kozan'a sevk ediyor.

3. Cephane kalmamıştır. Cephanesiz muharebe olmaz. Adana'da zulüm tahammülün üstündedir. Her gün gelen feryatlara karşı susmak pek büyük hatadır.

4. Topçu subayı, müfrezesini alarak Kılıçlı'ya çekilmiştir.

Seyhan Grup Komutanı
Tahir

9 Temmuz 1920

Müfrezelerimiz, Şakirpaşa civarına ve Talimgâh'a, Adana'nın kuzeyindeki bağlara 8/9 Temmuz gecesi sabaha karşı baskın yapmıştır. Öğleye kadar muharebe devam etmiştir. Adana'ya girmenin mümkün olduğu anlaşıldı; fakat cephanesizlik, bizi bu arzudan vazgeçmeye mecbur etti.

Karafakı Grup Komutanından alınan rapor, öneminden dolayı aşağıya yazıldı. Bağlıktaki düşman mevzileri işgal edilmiştir.

Genel Komutanlığa

1. 8/9 Temmuz gecesi alaturka saat altıda Şakirpaşa'ya taarruz ettik. Çarpışma saat on bire kadar devam etti. Düşmana tahminen 20 kadar kayıp verdirilmiş ve askerlerimizden Kuzgun köyünden İnce Ali ve Kürt Abdo'nun oğlu Salih şehit düşmüş ve Küçük Dikili'den Mustafa Çavuş ile Kürt Suffî Hasan yaralanmışlardır.

2. Topçu mitralyöz birliklerimiz harbe iştirak etmediklerinden, piyade birliklerimiz mecburen mevzilerine çekilmişlerdir.

3. Topçu ve mitralyöz birliklerimiz iştirak ederse Şakirpaşa'nın düşmesi muhakkaktır.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

Zübeyir köyü tarafında akşamdan beri muharebe devam etmektedir. Cepheden Alman cephanesi talep edilmekte ise de Alman cephanemiz kesinlikle yoktur. Süratle yeterli miktarda Alman cephanesinin gönderilmesi için emir verilmesi arz olunur.

Karafakı Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

8/9 Temmuz gece yarısından sonra bir kısım kuvvetimiz Talimgâh civarına yaklaşarak düşmana baskın yapmıştır. Daha sonra düşmanın yan ateşine maruz kalan müfrezemiz, iki hafif yaralı vererek eski mevzilerine çekilmiştir.

Seyhan Grup Komutanı
Mehmet Tahir

Genel Komutanlığa

1. Bu sabah sağ cenahımızdaki bölüğümüz, düşmanı işgal için bir kısım kuvvetle bağlarda düşmana baskın yapmıştır.

2. Düşmanın ansızın bastırılmasından dolayı ilk ateşte iki nefer öldürülmüştür. Şakirpaşa tarafından gelen bir otomobil içindeki askerden de iki nefer öldürülmüştür.

3. Düşman nordanfilt, makineli tüfek ve piyade ateşiyle karşılık vermiştir.

4. Çarpışma neticesinde düşman kaçmış ve müfrezelerimiz asıl mevzilerine dönmüştür. Bilgi amacıyla arz olunur.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Genel Komutanlığa

Yüreğir arazisinin genişliği ve burada bulunan 120 neferin bütün cepheye yetmemesi, düşmanın da büyük kuvvet, top ve tanklarıyla taarruz etmesi sebebiyle ahaliden gerek silahlı olanlar ve gerekse köylerde meskûn bulunanlar, büyük bir korku ve heyecan ile dağılmaktadırlar. Bununla beraber Yüreğir'in hiçbir cephe ve gruba yakınlığı olmadığından söz konusu 120 nefer her ne kadar sıkışsa bile bir taraftan yardım ve cephane yetişemiyor. Her hâlde buraya bir top, makineli tüfek ve cephane ile yeterli miktarda askerin gönderilmesini istirham ederim.

Yüreğir Süvari Komutanı
Mehmet Ali

10 Temmuz 1920

Elde mevcut topların Sağ Cenah Mıntıkası emrine gönderilmesine dair 41'inci Tümenden emir alındı. Buna dair yazılmış rapor da aşağıdadır:

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Tarsus istikametinde ilerlemek isteyen topçu, piyade ve süvariden oluşan kuvvetli bir düşman müfrezesi, topçu ve piyade birliklerimizin kahramanlıklarıyla çok kayıp verdirilerek püskürtülmüştür.

2. Düşmanın bu harekâtı daha evvelden haber alındığı için, Kumdere Grubunda bulunan topçu ve makineli tüfek takımı, Kâhyaoğlu Grubunu takviye amacıyla gönderilmişti. Tarsus'a tarafımızdan yapılacak taarruzda düşmanın her hâlde Adana'dan huruç etme ihtimali pek fazla olduğundan topçu, piyade ve süvariden oluşan bir düşman birliğine topsuz karşı koymak pek zor olacağından son alınan emirde Tarsus cephesine sevk edilecek topların hareket ettirilip ettirilmeyeceğinin bildirilmesi.

3. Cephemizde her gün şiddetli muharebeler olmaktadır. Cephede mevcut silahlarımızın hemen hemen tamamının Alman tüfeği olduğu malumunuzdur. Hâlâ hiçbir yedek Alman cephanemiz olmadığı gibi efrat üzerinde de yirmişer mermiden fazla cephane yoktur. Gruplardan devamlı Alman cephanesi talep edilmektedir. Allah korusun, düşmanın bir taarruzunda ancak bir iki saat kadar mukavemet edilerek ister istemez cepheyi geri çekmek icap edecektir. Son defa gönderilen silahlardan, cephanesizlik yüzünden istifade edilememektedir. Bu durum ise ova köylerinin tamamen imhası demek olacağından hiç olmazsa merkeze 100 sandık cephane gönderilmesini memleketin selameti adına arz ve istirham ederim.

Adana Cephesi Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Sinan

Elde mevcut iki toptan biri Tarsus Grubuna sevk edildi. Tarsus Grubunda top adedi yediye ulaştığı hâlde, bu son topun pek mühim olan Adana cephesinden gitmesi pek garipti. Topçu, piyade ve süvariden oluşan kuvvetli bir düşman müfrezesi Şakirpaşa, Kürt Halil Çiftliği civarındaki birliklerimize taarruz ederek cepheyi yarmak istemişse de efradın kahramanlıklarıyla sekiz saatlik muharebeden sonra düşman tekrar Adana'ya sürülmüştür. Bu hususta 41'inci Tümene yazılan rapor yukarıdadır. Tarsus'tan Kavaklı Grubuna düşman topçu, piyade ve süvariden oluşan bir müfreze ile taarruz etmişse de altı saatlik muharebeden sonra Mantaş köyünde birkaç ev yaktıktan sonra geri çekilmeye mecbur edilmiş ve Tarsus'a kadar takip edilmiştir. Adana'da katliam yapıldığı haber alınmıştır. Bu hususta Kâhyaoğlu Grup Komutanlığından alınan rapor aşağıdadır.

Genel Komutanlığa

Adana'da katliam olduğuna dair alınan duyum hakkındaki tahkikat aşağıdadır:

Şöyle ki Ermeniler, önce Yenimahalle'de sakin Arapuşaklarına, sonra Alidede, Paşanabi, Yortan ve diğer Müslüman mahallelerine taarruz etmişler. Bu hâlde ahali kaçmakta iken Taşçıkan sabık jandarma karakoluna yerleştirilen Fransız Arap askerlerinin engel olmak istemeleri üzerine, aralarında çarpışma meydana gelmiş ve söz konusu yere ailelerini çıkarmak üzere gelen bir kısım askerimiz de Arap askerlerine katılarak Ermenileri uzaklaştırmışlardır. Belediye Başkanı Mehmet Efendi'nin tedbiri sayesinde bir-iki yüz Müslümanın katlinden başka bir olay olmamıştır.[102]

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

Dün gece Karafakı köyü karşısına gelen kuvvetli bir düşman müfrezesi, sudan geçmek ve köyü yakmak istemişlerse de orada bulunan nöbetçilerin karşı koyması ve daha sonra gerideki birliklerin yetişmesiyle alaturka saat 12'ye kadar devam eden çarpışmadan sonra tekrar Mantaş köyü istikametine çekilmişlerdir. Yalnız söz konusu köyde bulunan Yahya Efendi'nin evini düşman topçusu hedef alıp birçok ateşten sonra fena hâlde hasara uğratarak ateşi kesmiştir. Ahalinin bir iki sığırının ölmesinden başka kayıp yoktur.

Karafakı Grup Komutanı
Cemal

Gayet aceledir.

Genel Komutanlığa

Adana'da katliam olacağı muhakkaktır. Hemen orada bulunan bütün kuvvetin buraya gönderilmesi ve şahsınızın da süratle Karahan'a teşrif etmesi önemle arz olunur. Ne şekilde hareket edeceğimizin de hareketinizden önce telefonla bildirilmesi. Cephanemiz yoktur.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

11 Temmuz 1920

Yüreğir Grubu cephesindeki muharebe akşama kadar devam etmiştir. Yüreğir'deki şiddetli muharebeye ait söz konusu Grup Komutanlığının raporu da aşağıdadır:

[102] Bu cümle Kasım Ener'in eserinde "Belediye Başkanı Mehmet Fuat Dıblan Bey'in tedbiri sayesinde bir iki yüz Müslüman'ın ölümden kurtarılmasından başka önemli bir hadise olmamıştır." şeklinde geçmektedir. Bk. Ener; s.178. (Y.H.N.).

Genel Komutanlığa

Dün saat on bir buçukta keşif kolları ile Taşçı istikametine hareket ettim. 2000 metre kadar bir bekçi ile gittim. Düşmanın süvari keşif kolu sekiz kişiden ibarettir. Taşçı'dan çıkan Kuvayımilliye süvari efradı, 10 esirimizi kurtardı. Düşmanın keşif kolu, terkisinden indirmiş olduğu piyade efradı ile süvarilerimiz arasındaki çarpışma esnasında, Kadri Bey Çiftliği civarına, düşmanın yerleştirmiş olduğu topla efradımızın mevzilerine on mermi düşürdü. Karanlık çöktü. Düşman Kayarlı'ya geldi. Düşmanın bu hareketinin sabahleyin bir taarruz yapacağına işaret ettiği bildirildi. Ertesi gün 10 Temmuzda sabahleyin saat sekiz buçukta yine düşman Kayarlı'dan, Kadri Bey Çiftliği'nden ilerleyerek toplarını Karataş yolu üzerine yerleştirerek süvari ve piyadesini Taşçı'ya taarruza hazırlamak üzere efradımıza ateş açtı. Bir saat kadar çarpışmadan sonra köylerden toplanan silahlı efrat tamamen dağıldılar. Buraya acilen yeni bir piyade birliğinin gönderilmesi arz olunur.

Emekli Binbaşı
Hüsnü

Genel Komutanlığa

1. Akşam aldığımız emriniz üzerine, sabaha karşı bütün Grubumuz cephesinde oyalama taarruzu yaptık.

2. Düşmana yaklaşılarak ateş açıldı. Düşman makineli tüfek, piyade ve nordanfilt ateşi ile karşılık verdi.

3. Çarpışma bir buçuk saat kadar devam etti.

4. Sol cenahımızdaki gruplar da kendi cephelerinde aynı tarzda hareket ettiler.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Gayet aceledir.

Genel Komutanlığa

Dün akşam Kilise köyüne geldim. Beraber getirdiğim silahları Muhtar Bey[103] ile birlikte ahaliye dağıttık. Kilise köyünü kuşatan kuvvetlerimiz, gece saat üçten başlayarak sabaha kadar mevkilerini terk ederek dağıldılar. Yolgeçen Grubundan yardıma gelmiş olan 100 kadar asker, gemilere zorla binmek suretiyle firar etmişlerdir.

[103] Muhtar Bey: Diyarbakırlı Cizrelioğulları'ndandır. İttihat ve Terakki Fırkasının gizli teşkilatlarına bağlı olduğu için Sultan Abdülhamit tarafından Payas Kalesi'ne sürüldü. Bahri Paşa'nın aracılığı ile Adana'ya gönderildi ve yeni açılan Sanayi Okulu Muhasebe Müdürlüğüne atandı. Evlenmek suretiyle Adana'ya yerleşen Muhtar Fikri Bey, Fransızların Çukurova'yı işgali sırasında Silifke'ye kaçtı. TBMM'de 1'inci dönem Mersin Milletvekilli olarak görev yaptı. Adana'da çiftçilik ile uğraştı. 1930'da vefat etti. Ener; s.188.

Bu harekâtı engelleyecek elimizde kuvvet yoktur. Çünkü diğer kuvvetlerimiz de aynı arzu ile gemi başında bekliyorlar. Bunları gayretlendirmek ve düşmana karşı sevk etmek için icap eden sözler söylenmiş ise de hiçbir tesir yapmamıştır. Çünkü bunlar istedikleri ata sahip olmuşlar ve karınlarını da doyurmuşlardır. Şimdi cephe boştur. Düşman Taşçı köyünden Pirice bucağına doğru ilerlemeye devam etmektedir. Harbe çok istekli, yani emre hazır bir nefer bile yoktur. Düşmanın Taşçı'daki kuvveti oldukça fazla piyade ile iki tank ve üç toptur. Asi halkı uzaklaştırmak için kuvvete ihtiyaç vardır. Seyhan Grubundan inecek bir top ile yeterli miktardaki kuvvetin düşmana etkisi olacağı gibi, her hâlde efradımızın moraline de iyi tesir yapar. Bu durumu düzeltmek istiyorum; fakat halkın fikri pek bozuktur.

Yüreğir Grup Komutanı
İzzettin

12 Temmuz 1920

Yüreğir Grubunun durumunu düzeltmek için diğer cephelerden düşmana tesir yapmak lazım geliyorsa da elde mevcut cephane ile bu iş mümkün olamadığından baskın yapmakla yetinilmeye karar verildi. Bu durum, gece baskın yapmak suretiyle bütün cephelerde akşama kadar devam etti. Yüreğir ovası halkının fikri pek bozuk olduğu için diğer cepheleri boş bırakarak Yüreğir'e geçmek hususu uygun görülmedi. Söz konusu yere Karaisalılılardan bir miktar kuvvet gönderildi; fakat bunların da fesat kimseler tarafından zehirlenmesinden pek korkulmaktaydı.

Genel Komutanlığa

1. Emriniz üzere 11/12 Temmuz gece yarısı düşmana karşı baskın yapıldı.

2. Gece alaturka saat beşte başlayan çarpışma henüz kesilmemiştir.

3. Düşman ateşimize yalnız otomatik ve makineli tüfek ile karşılık veriyor. Gece bomba ve nordanfilt ateşi açtı.

4. Şimdiye kadar tahminen düşmana yüz bine yakın fişek yaktırıldı.

5. Kâhyaoğlu, Seyhan, Yolgeçen gruplarına tebliğ edilecek emirleri göndermek için Grubumuzda tek bir süvari yoktur. Bu cümleden olarak dünkü mühim olan gece taarruzu hakkındaki emri bu sebepten dolayı Seyhan Grubuna tebliğ edemedik. Bu görevde istihdam edilmek üzere en azından beş süvarinin emrimize verilmesi arz olunur.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Genel Komutanlığa

Bugün Adana'daki Fransızların jandarma komutanı Ahmet Bey'in eşi, jandarma çavuşu Kadri ile Oba'da esir edilmiştir. Kadri ve kadın, kolluk kuvvetlerinin gözetiminde sevk edilmiştir.

2'nci Makineli Tüfek Bölük Komutanı
Besim

13 Temmuz 1920

Cephelerde muharebe bütün şiddetiyle devam etmektedir. İncirlik İstasyonu'na taarruz edilerek tekrar düşürüldü. Tren hattı, söz konusu istasyonun iki tarafından tahrip edildi. 41'inci Tümene yazılan rapor da aşağıdadır.

Genel Komutanlığa

Yedek cephane olarak üç sandık Osmanlı fişeğinden başka cephanemiz yoktur. Efrat üzerinde 25 fişek vardır.

Her gün Madama Çiftliği civarında bozuk olan köprünün tamirine gelen düşman ile muharebe olduğundan cephane çok sarf ediliyor. Bundan dolayı bizim bir gün muharebe edecek cephanemiz vardır. Hâlimiz ne olacaktır? Bu Grup, en önemli gruptur. Şimdi düşman söz konusu yere taarruz etmiş ise de askerin cephanesi kalmamıştır. Almak üzere Grup merkezine geldilerse de talep ettikleri Alman, Rus ve Fransız cephanesi olmadığından yalnız bir sandık Osmanlı fişeği, gelen görevli ile gönderildi. Yarına kadar cephane ve bomba yetişmezse hâlimiz pek fena olacaktır. Lütfen 20 sandık Alman, 10 sandık Osmanlı, dört sandık Rus ve dört sandık da Fransız cephanesinin süratle gönderilmesini istirham ederim.

Seyhan Grup Komutanı
Mehmet Tahir

Genel Komutanlığa

1. Bütün kuvvetimle Sarıhamzalı, Mıdık ve Camuzcu dağlarına kadar olan mıntıkayı ele geçirdim. Kuvvetlerimiz düzenli, kısmen de toplu bir durumdadır.

2. Bağlara kadar gönderilen bir keşif müfrezesi, bağlar arasında otomobil yolu yapmakta olan 15 Ermeni'yi yakalayarak etkisiz hâle getirmişlerdir. Bu Ermeniler, Adana'nın batısındaki bağlar arasında ve Şakirpaşa İstasyonu civarındaki yolu yapmaktaymış.

3. Müdafaai Vatan Bölüğü tarafından hâlen görev yapan Kayışlı köyündeki jandarma karakolu efradı esir edilmişlerdir.

Bunlarda Fransız silahları mevcuttur. Silahları alınan sekiz nefer ile bir çavuş tarafınıza gönderildi.

4. Yüreğir'de birkaç günden beri devam eden muharebeye, Sadık Efendi komutasında 50 kişilik yardımcı bir kuvvet gönderilmiştir. Bu müfrezeye 10 süvari de katılmıştır.

5. Mıntıkamızın her şekilde taarruza müsait bulunması ve düşman tarafından taarruz yapılma ihtimalinin fazla olması sebebiyle bir miktar silah ve iki makineli tüfeğin Grubumuza gönderilmesi uygun olmakla, zaferi bize kazandıracaktır. Yeterli miktarda cephane ve silah verilmesine müsaade olunması.

6. Efradımızın Yüreğir'de bulunması sebebiyle genel kuvve düzenlenememiştir.

Yolgeçen Grup Komutanı
Cemil Cahit

Genel Komutanlığa

1. Müştekâ Mehmet Efendi'nin mıntıkamızda olmadığı.

2. Yarsuvatlı Turan Efendi, merkeze yollanması için çağırılmış ise de Sadık Paşa'nın kefaleti ile şahsınızın etmiş olduğu telefonun cevabı gelinceye kadar hareketi ertelenmişti.

3. Müfrezelerimiz Tarsus'un Musalla Mahallesi'ne yanaşmıştır. Bu gece Tarsus'un düşürülmesi beklenmektedir. Yarın şehir muharebesini kabul etmek mecburiyetindeyim. Bundan dolayı el bombası, tüfek bombası ve Alman cephanesi yoktur. Acilen gönderilmesi arz olunur.

Karafakı Grup Komutanı
Cemal

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Tarsus Nehri'nin batı mıntıkasına geçirilen müfrezelerimiz Musalla Mahallesi'ne (Arapuşaklarının bulundukları mahalle) yanaşmışlardır. Bu gece Tarsus'un düşürülmesi beklenmektedir. Muharebe bütün şiddetiyle devam etmektedir.

2. İncirlik üçüncü defa olarak düşürülmüş ve tren hattı söz konusu istasyonun iki tarafından tahrip edilmiş olduğu arz olunur.

Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Sinan

14 Temmuz 1920

Yüreğir'de cephe kuruldu. Düşman Taşçı, İnnablı hattına kadar sürüldü. Tarsus cephesinde muharebe devam etmektedir. Adana cephesinde baskın yapıldı.

Genel Komutanlığa

13 Temmuz sabahı 200 neferden ibaret bir kuvvetle İncirlik'e taarruz edildi. Düşman her iki istasyon binasına kapanmış olduğundan, sabahleyin şafakla beraber yapılan taarruzda bir sonuç elde edilememiştir. Öğleden sonra ikinci bir taarruz daha yapıldı. Düşman firar etmiş ve İncirlik, efradımız tarafından alınmıştır. 45 top mermisi harcanmıştır. Düşmandan dört tüfek, bir sandık bomba ve 36 çuval un ele geçirilmiştir.

13/14 Temmuz gecesi İncirlik ile Madama Çiftliği arasındaki raylar kaldırılmıştır. Madama Köprüsü'nü düşman tamir ile meşguldür.

Seyhan Grup Komutanı
Tahir

Karaisalı Kaymakamlığına

Köylerinizde silahlı efraddan olup da tebliğ tarihinden itibaren üç gün içinde birliklerine katılmayanlar, divanıharbe verileceklerdir. Bu maksada dayanarak, her köyde ne kadar silahlı efrat varsa ihtiyar heyetleri tarafından mensup oldukları gruplara teslim edilip ilmühaber alacaklardır. Bundan böyle birliğinden firar ederek köyüne gelen her şahsı ihtiyar heyetleri birliğine teslim etmediği takdirde mensup olduğu nahiye müdürüne bildirecektir. Aksi takdirde suçları ortak kabul edilerek, ihtiyar heyetleri de divanıharbe verilecektir. Efradın birliklerinde durmayıp firar etmelerindeki yegâne sebep, ağaların iş güçleriyle köylerinde meşgul olup fakir fukarayı ileri sürmeleri olduğunu, yaptığım teftişten anladım.

Bundan dolayı bu döğüş müşterek bir döğüştür. Hiçbir kimsenin soyutlanması uygun değildir. Bundan başka ağaların evlerinde asılı birer de tüfeği vardır. Nahiye müdürleri, nahiyelerin köylerinde mevcut her köyden efradı başında olduğu hâlde birer ağayı derhâl cepheye sevk edecektir. Ağalar da efrat gibi nöbetleşe değiştirileceklerdir. Bu emre itaat etmeyen ağalar hükûmet tarafından tutuklanıp Karaisalı Divanıharbine sevk edileceklerdir. Bu emrin köylere bildirildiğine dair alınacak tutanakların, mümkün olduğunca çabuk bir şekilde Komutanlığa gönderilmesi rica olunur.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

13/14 Temmuz gecesi Madama Çiftliği batısındaki köprü ikinci defa olarak tahrip edilmiştir. Aynı zamanda 150 metreyi aşkın hat da kaldırıldı. Kürkçü civarından 200 metre ray kaldırılıp uzaklara nakledildiği arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Tahir

15 Temmuz 1920

Karargâh Karahan'a nakledildi. Tarsus civarında bulunan gruplarımıza düşman topçu, piyade ve süvariden oluşan kuvvetli bir müfreze ile taarruz ederek Abdalkuyusu köyünü yakmışsa da Araplar köyünde bulunan Teğmen Rıfat Efendi'nin ve Grup Komutanı Teğmen Cemal Efendilerin gayret ve fedakârlıklarıyla uzaklaştırılmıştır.

Adana ahalisi neredeyse tamamen göç etmiştir. Düşman, Yüreğir'den tekrar taarruza geçmiştir. Adana cephesinde çarpışmalar olmuştur.

Genel Komutanlığa

Bu gece Tarsus Grubu, Sadıkpaşa bağına taarruz edecek, bizim Grup da Kürtmusa'da, Tekelioğlu Bölüğü Baç Köprüsü'ne, Şimşek Bölüğü İskiliç Köprüsü'nü, Molla Nasuh Bölüğü Gülek yolunu müdafaa edecek, diğer bölükler sudan karşıya geçerek Musalla Mahallesi'ne taarruz edeceklerdir. İskiliç Köprüsü'ndeki kollarımızda, topçu ateşi ve bombadan dört yaralımız vardır. Cephane ve bombaya şiddetle lüzum vardır.

Karafakı Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

Bugün şafakla beraber Tarsus'un Musalla Mahallesi istikametinden Abdalkuyusu köyünü yakmak maksadıyla huruç eden 800 nefer Fransız ve milis askeri, Tarsus kenarında yerleştirilen Fransız topları himayesinde ilerleyerek söz konusu köyü yakmayı başarmışlarsa da Teğmen Rıfat Efendi komutasındaki gruplarda bulunan bölük yetişmiştir. Göğüs göğüse yapılan çarpışmada düşmanın 80'i aşkın kaybı vardır. Dört esir, iki at, 100'ü aşkın tüfek ve birçok cephane ele geçirilmiştir. Sonradan yetişen diğer bölüklerimiz, düşmanı hezimete uğratarak Tarsus'a tıkmıştır. Bizden bir şehit ve iki yaralı vardır. Bu muharebede Teğmen Rıfat Efendi'nin gösterdiği cesaret olağanüstü takdire şayandır.

Karafakı Grup Komutanı
Cemal

Doğu Ordusu Birinci Tümen Komutanı General Dofyo'ya

Jandarma Komutanı Ahmet Bey'in eşi Huriye, dört gün önce ileri müfrezelerimiz tarafından yakalanarak karargâha gönderilmiştir. Bazı sebepler ve askerî düşünceler dolayısıyla kendisi iade edilmemiştir. Bu vesileyle saygılarımı sunarım.

Batı Kilikya Mıntıkası Komutanı
Sinan

16 Temmuz 1920

Yüreğir'de muharebe bütün şiddetiyle devam ediyor. Söz konusu yerdeki durum pek naziktir. Elde silah ve bilhassa cephane olmadığından söz konusu yere takviye birlikleri gönderilememektedir. Diğer cephelerde yerel muharebeler devam etmektedir.

Genel Komutanlığa

1. Çakıt üzerindeki değirmenlerden itibaren Karahan'a telefon hattı uzatılmaktadır. Kabloyu gönderdim. İki telefon memuruyla yeterli miktarda angarya efradı ile hat ilerlemektedir. Yalnız direk istiyorlardı. Bağlardaki harap çardaklardan odun temin ediliyor.

2. Buradaki yedek efradı Karahan'a bu akşam yola çıkardım; fakat buraya depo edilmiş silah ve cephaneyi vasıta yokluğundan dolayı peyderpey oraya göndereceğim.

3. Komutanlık adına gelen telefonların, Karahan'a süratle yetiştirilmesi için Karargâh Süvari Bölüğünden hiç olmazsa üç süvari tahsis edilmelidir ki, muhabere temin edilebilsin.

4. Grubumuz efradında cephane yoktur. Allah korusun bir olay olduğunda bir şey yapamayacağız. Buradaki cephane deposundan şimdilik dört sandık Alman, iki sandık Osmanlı, bir sandık Rus, yeterli miktarda Fransız ve İngiliz cephanesinin gönderilmesini arz ederim.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

17 Temmuz 1920

16/17 Temmuz gecesi Tarsus'a yapılan hücum, cephanesizlik yüzünden başarıyla sonuçlanamamıştır. 41'inci Tümen Komutanlığına aşağıdaki rapor yazıldı:

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephanemiz kesinlikle kalmamıştır. Cephanesiz silahın tabiiki bir değeri yoktur. Bundan dolayı bugün, silahtan ziyade cephaneye ihtiyacımız vardır. Vadedilen 27 sandık cephanenin süratle sevk edilmesi gerekir. Aksi takdirde cephanesizlik yüzünden kuşatma hattı kaldırılmakla beraber, düşmanla olan temas dahi kaybedilecektir. Cephaneyi büyük sabırsızlıkla bekliyoruz.

Adana Cephesi Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Sinan

Genel Komutanlığa

Evvelki gece Tarsus'ta gerek Tarsus Grubundan gerekse cephemizden sahte taarruzlar yapılmışsa da alınan malumata göre

başarılı olunamamıştır. Dünkü taarruzda biz de Musalla Mahallesi'ne taarruz etmiş isek de Alman cephanesinden başka diğer cephanenin mevcut olmaması sebebiyle şehre girilememiştir. Dün gece düşman sazlıktan istifade ederek mevzilerimiz üzerine gerçek bir taarruz yapmaya hazırlanmış ve başlamış ise de Tarsus Grubunun Sadıkpaşa bağlarına hücumu üzerine kuvvetin bir kısmını cephemizden çekmeye mecbur olmuştur. Birisi müfreze komutanı olmak üzere beş yaralı ve bir müfreze komutanı şehidimiz vardır.

Şimdiye kadar yalnız 10 sandık Alman cephanesiyle 11 sandık Osmanlı cephanesi gelmiş ise de, efrat üzerinde az miktarda Osmanlı cephanesi olup Rus ve Alman cephanesi kalmamıştır.

Adana muhbirinden alınan malumat:

Fransızların maksadı, Mersin yolunu açmaktır. Muhakkak bir taarruz yapacaklardır. Pazartesi günü Fransız ve Ermenilerden 100 kişilik bir fedai müfrezesi gönderip İbrahim Bey'in toplarını tahrip ettireceklerdi. Bunlara komutan olarak çavuşluktan subaylığa terfi ettirilen Serkis tayin edilmiştir. Sonra Şişmanyan gönderildi. 300 kişilik bir kuvvetten aşağı olursa gönderemem dedi. İçeride Ermenilerin moralleri pek bozuktur; fakat Kuvayımilliyenin topunun olmayışı onları şımartıyor.

Cephane getirecek kuvvet, ihtimal ki hareket eder. Arap askerlerinin hepsi kaçacak hatta bugün bizimle beraber bir de mitralyöz alarak kaçacaklardı; fakat mitralyöz alamadıklarından gelemediler. Bağda Kayserili iki kişi vardır.

Adana Muhbiri

Tümenden cephane olmadığı bildirildi. Zorunlu olarak düşmana göğsümüzü siper etmek icap ediyordu.

18 Temmuz 1920

Düşman, Yüreğir cephesinde ilerlemektedir. Bunları durdurmak için Adana cephesinin muhtelif noktalarından baskılar yapıldı. Yüreğir'de ilerleyen düşman; Mihmandar, Pekmezhüyüğü, Kötüköy, Kilise köyü hattına kadar ilerlemiştir. Yüreğir halkı katiyen mukavemet göstermiyor. Adanalılarla birlikte çıkan ve teşhis edilemeyen birçok rezil şahıs bütün cephelerde propaganda yaparak askerin şevk ve gayretini, harp kabiliyetini azaltmaktadırlar. Bu hâlin en bariz delili Yüreğir'de görülmektedir.

Tarsus'a taarruz eden birliklerimiz, cephanesizlik yüzünden Tarsus'a girememektedir. Tarsus'taki kuvvetten bir kısmının Adana'ya celbiyle düşmanın büyük kısmı üzerinde yeterli tesirde bulunması için Tümen Komutanına yapılan müracaatım reddedildi. O, her ne olursa olsun Tarsus'un düşmesini arzu etmektedir. Tarsus, askerî harekât açısından o

kadar öneme sahip değildi. Çünkü düşmanın söz konusu yerde ancak bir tabur piyadesi ile dört topu vardı. Farz edelim ki, Tarsus düşse bile Adana ve Mersin'deki düşman kuvvetleri Tarsus'a giren birliklerimizi daha o gün fena ve zor duruma sokabilirdi. Tarsus'ta altı top ve 4000 kuvvetimiz mevcut olduğu hâlde, Adana cephesinde nişangâhsız iki kudretli cebel topu ile 3000 neferimiz vardı. Cephe de oldukça büyüktü. Geride melunluk yapan fena adamların adedi günden güne artıyordu. Bunu engelleyecek maalesef geride hiçbir kişi yoktu. Bilakis düşmana hizmet eden adamlar kayrılıyordu. Bu şekil ve şartlar içinde savaşın pek de iyi neticeler vereceğine ihtimal verenler azdı. Yalnız başıma bu işlerle başa çıkacağımdan ben de ümitli değildim; fakat azim ve kararlılığımı azaltmadım.

Genel Komutanlığa

1. Akdağmadeni'nden Emin oğlu Ali, Erzurum'dan Palu Mehmet oğlu Osman ve Sarımehmetli'den Bekir oğlu Osman adlı neferler, keşif esnasında ansızın Talimgâh'tan düşman topçu ateşine maruz kalarak yaralanmışlardır. İki nefer de gayet hafif olarak yaralanmıştır. Yaralılar Karahan'a sevk edilmişlerdir.

2. Örcün köyünden Hacı İbrahim ile Karalar bucağından İsmail oğlu Ali şehit düşmüştür. Düşmandan da iki neferin öldürülmüş olduğu arz olunur.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Genel Komutanlığa

Kuvvetlerimiz Allah'ın yardımı ile Tarsus'un Çınarlı Mahallesi'ne kadar ilerlemiş ve yerleşmiştir. Yalnız Tarsus'un kuzeyindeki bağlarda bulunan düşman istihkâmları mukavemet etmiştir. Bu istihkâmların düşmesi ve efradın moralinin artması ve bu sayede, şehir yakınlarına kadar gelen kuvvetlerle şehrin tamamen alınması için bu kez, emrinize verilen dört obüs topundan ikisinin mutlaka buraya süratle sevk edilmesi arz ve istirham olunur.

Sadık

19 Temmuz 1920

Genel Komutanlığa

Düşman, Mihmandar, Pekmezhüyüğü, Kötüköy ve Kilise köyünü tutmuştur. Düşmanın bu sabah Solaklı'ya girmediğini, oradan gelen bir başıbozuktan haber aldım. Düşmanın maksadı Köprüköy'ü tutmaktır. Burası elden giderse bizi açlığa mahkûm edebilir. Çünkü burada bulunan dört taşlı bir değirmen, kısmen Tarsus'un ve kısmen de bizim un ihtiyacımızı temin etmektedir. Burada bulunan eski kuvvetler, 3-4 km uzakta iki düşman süvarisi görmekle firar ediyorlar. Gönderdiğiniz 100 küsur neferle bu cephe idare edilemez. Düşmanın kuvveti 1000 kişi tahmin edilmektedir.

Dört topu vardır. Ovadan düşmanın temizlenmesi, cesur ve itaatli 500 askerin varlığıyla olabilir.

Bundan başka iki topa da ihtiyaç vardır. Harekâtımızı ihmal edersek Dervişli gemisini de kaybederiz.

Yüreğir Grup Komutanı
İzzettin

Genel Komutanlığa

Emriniz üzerine Sadıkpaşa bağında meydana gelen taarruzdan istifadeyle cephemizden de Fransız mevzileri üzerine taarruz yapılmış ve düşman siperlerine girilmeğe muvaffak olunmuş ise de düşmanın takviye birliklerinin gelmesi üzerine geri çekilmeye mecbur olunmuştur. Bu taarruzda iki şehit ve beş yaralımız vardır.

Karafakı Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

1. Bugün sabahleyin alaturka saat dört sıralarında cephemizin ilerisinden düşman taarruza geçmiştir.

2. Ateşle karşılık verildi ve 45 dakika devam eden çarpışmadan sonra düşman püskürtülmüştür.

3. Çarpışma mahallinde bir siyah kalpak ve bir torba içerisinde 100 Fransız mermisi bulunmuştur.

4. Düşman, Müslüman kıyafetinde ve Türkmen abası giymiş olduğu hâldeymiş. Bir Ermeni bayrağı taşıyorlarmış.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Genel Komutanlığa

Tahribat, Yenice ile Hamamkurbu arasında 20-30 metre mesafe ile dört travers[104] sökülmüş ve raylar kamburlaştırılmıştır. Sonra Küçük Karayayla karşısında aynı tahribat yapılmıştır. Yarma mevkisine kadar ara sıra traversler sökülmüş ve raylar kamburlaşmıştır. Yarma ile baraka arasında bir vagon, demir yolundan dışarı çıkarılmış ve bir vagon da rayda terk edilmiştir. İnekçi karşısındaki köprü tahrip edilmişse de hafiftir. İnekçi mezarı karşısındaki traversler kırılarak bükülmüş, Kamışlar'a varmadan keza bozukluk oldukça mühimdir.

Yeniceli Cumali oğlu
Mustafa Tevfik

[104] Travers: Üzerine rayların yerleştirildiği, yere enine konulmuş demir veya ağaç parçaların her biri. Türkçe Sözlük, s.2003.

ÜÇÜNCÜ DEFTER

20-21 Temmuz 1920

Kurttepe cephesine ilerlemek isteyen bir düşman müfrezesi püskürtüldü. Adana bağlarında vahşice şehit edilmiş bir Müslüman çocuğu bulundu. Yüreğir'deki düşman, Şahinağa ve Kilise köyünü işgal etti.

İki top, bir makineli tüfek ve bir piyade bölüğüyle Adana'nın güneyinde Yalmanlı mevkisine gidilerek Yüreğir'deki düşmanın yan ve gerileri bombardıman edildi. Yüreğir'deki birliklerin ilerletilmesine çalışıldı. Ancak ahalinin bozuk fikirlere sahip olması bizi her türlü teşebbüsten uzaklaştırıyordu. Yüreğir Grubuna Taşçı'daki düşmana taarruz emri verildi. Topçu ile de yakın mesafeden yan ateşine alındı. Düşman pek çok hırpalandı. Taşçı köyü geri alındığı zaman akşam olmuştu. Pek fena zehirlenmiş olan halk, propaganda yaparak bu cephedeki efradımızın gece firarlarına sebep oldular. Pek büyük zorluklarla Kılavur-Tuzsuzzade hattında tutunulabilecek bir durum kazanıldı; fakat artık Yüreğir'de dayanmanın imkânı yoktu. Çünkü halkın neredeyse tamamı Fransız taraftarıydı. Adana cephesindeki birliklere gösteri taarruzu emri verildi.

Genel Komutanlığa

1. Üç günden beri Havuzlu köyünün mezarları ve Debbağhane'ye kadar ilerledik. Cephemizi muhafaza edip muharebeye devam ediyoruz.

2. Efradın üzerinde 10 mermi kalmıştır. Lütfen, merhamet ederek süratle yeterli miktarda cephane ve bomba sevk ediniz.

3. Adana'daki düşman kuvveti pek az kalmış olduğu anlaşıldığından keşif kollarımızın ara sıra Adana mahallelerinde dolaşarak geldikleri arz olunur.

Adana Güney Grubu
1'inci Bölük Komutanı
Yusuf Sakkur

Genel Komutanlığa

1. 12-15 km uzunluğundaki cephemiz düşmanın son günlerdeki harp faaliyetlerine rağmen boş denecek kadar kuvvetsizdir. Mühim olan pek çok noktayı takviye etmek ve yeni karakollar kurmak için mutlaka silah ve cephane gönderilmelidir.

2. İki sandık Rus, beş sandık Osmanlı ve beş sandık Alman cephanesinin süratle yetiştirilmesi önemle arz olunur.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

41'inci Tümen Komutanlığına

Düşman, top ve tanklarıyla takviye ettiği 2000'den fazla kuvvetiyle bütün Yüreğir cephesinde taarruzuna devam etmektedir. Kanlı muharebelerden sonra cephemizi geri aldık. Şimdi Kılavur-Tuzsuzzade hattındayız. Düşmana kesin darbe indirmek için çok miktarda Alman ve kudretli cebel cephanesi ile silah ve topa acil ihtiyaç vardır. Boş fedakârlık fayda vermiyor. Düşmanı tepelemek için lazım gelen hazırlıklarda kusur edilmemiştir. Başarı Allah'tandır. Gözlerim cephane getirecek vasıtalara dikilmiştir.

Sinan

Adana civarındaki birliklerimiz de başarıyla ilerledi. Güneyden ilerleyen birliklerimiz Papazınbahçesi ile Yağhane civarına kadar yaklaşmışlardır. Fakat onlarda da cephane yok. Bu hususa dair grup komutanlarından alınan raporlar şöyledir:

Genel Komutanlığa

Emriniz üzerine Adana'ya taarruza geçtim. Kuvvetlerim Adana'ya 400 metre yaklaşmışlardır. Ümit ederim ki bugün cephemizdeki düşman birliklerini yoracağım. Cephanemiz kalmamıştır. Acilen cephane yetiştirilmesini istirham ederim.

Yolgeçen Grup Komutanı
Cemil Cahit

41'inci Tümen Komutanlığına

14 Temmuzda Adana'da Ermeniler tarafından çıkarılan karışıklıklar dolayısıyla, Vali Vekili Abdurrahman hariç bütün memurlar ve ahali şehri terk etmişlerdir. Şimdi ahaliyi içerilere sevk etmekle meşgulüz. Vali Vekili Abdurrahman Efendi 19 Temmuza kadar ahaliyi tekrar geri dönmeye davet etmiştir. Gelmedikleri takdirde mal ve mülklerinin haczedileceğine dair bir beyanname neşretmiştir.

Adana Cephesi Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Sinan

Kurttepe cephesinde muharebe devam etmektedir. Kurttepe Grup Komutanlığından alınan rapor sureti şöyledir:

Genel Komutanlığa

1. Adana'nın Hacıbayramkuyusu istikametinde şafaktan beri üç noktada yangın vardır. Bu istikametten bomba ve tüfek sesleri işitilmektedir.

2. Akşamdan beri cephemizin muhtelif noktalarında şiddetli muharebeler devam etmektedir. Makineli tüfek ve nordanfilt ateşi pek şiddetlidir.

3. Düşmanın kuvvetli bir müfrezesi Adana'dan Şakirpaşa istikametinde ilerlemektedir.

4. Cephanemiz kalmamıştır. Süratle gönderilmesi.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Tarsus cephesindeki birliklerimize düşman taarruz etmişse de başarılı olamamıştır.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşmanın Yüreğir'deki taarruzu pek büyük zorluklarla durdurulmuştur; fakat silah, cephane ve top noksanlığı esasen zehirlenmiş olan ahalinin moralini büsbütün bozmuştur. Bu ovanın teşkilatını yeniden canlandırmak icap ediyor. Teşkilat yapmak için silaha pek fazla ihtiyaç vardır. Düşmanın tanklarına silahla karşılık vermek mümkün değildir. Kesinlikle topa ihtiyaç vardır. Önceki raporlarımda arz ettiğim gibi ovayı elde etmek mümkün değildir. Silah ve cephaneyi yarın mutlaka bekliyorum.

2. Yolgeçen ve Oba grupları dün gece yarısından beri düşmana taarruz etmektedir. Bugün Adana'nın bu gruplara civar yerleri elimize geçmiştir. Muharebe bütün şiddetiyle devam etmektedir. Mümkün olduğunca çabuk Alman cephanesi, bomba ve top yetiştirmenizi memleketin selameti adına istirham ederim.

Sinan

Genel Komutanlığa

Düşmanla şiddetli muharebe yapmaktayız. Düşmanın zırhlı otomobili ve topları civarımızdadır. Askerlerimiz daima ilerlemektedirler. Yalnız cephanemiz hiç kalmamıştır. Bugün yola çıkarılmak üzere Osmanlı, Alman ve Fransız cephanesi gönderilmediği takdirde taarruz aleyhimize sonuçlanacaktır. Cephanesizlik yüzünden efradımız geri çekilebilir. Bunun önünü almak ancak cephane ile mümkündür. Mutlaka cephane gönderilmesini memleketin selameti adına istirham ederim.

Yolgeçen Grup Komutanı
Cemil Cahit

Genel Komutanlığa

1. Bugünlerde düşmanın harekâtına karşı pek fazla uyanık davranmak için cephaneye ihtiyaç vardır. Kireçocağı Bölüğünde neredeyse hiç cephane yoktur.

2. Cephemizde hafif çatışmalar vardır. Yolgeçen Grubu Adana'nın civar mahallelerine girmiştir. Taşçıkan Karakolu yakılmıştır. Debbağhane civarında çatışma devam ediyor. Düşmanın morali pek bozuktur. Cephane kıtlığı boynumuzu bükük, elimizi bağlı bırakmaktadır.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

Emriniz üzere mevcut 50 neferin 40'ını uygun yerlere sevk ettim. Kalan 10 süvariyi ise 150'den fazla firarinin takibine çıkarttım. Yerlilere silah vermemi emrediyorsunuz. Buranın ahalisi silahın eri değildir. Bununla beraber bunların cesur olanlarından istifade edeceğiz. Yerli askerlerimizin tamamı ağaları ile birlikte firar etmişlerdir. Buradaki iaşe heyeti de firar etmiştir. Efradın ekmeği yoktur. Burada benden başka hiçbir kimse yoktur. Askerin ihtiyaçları için erzak ve vasıtalar toplattıracağım. Dün bir kısım efrattan silah alınmış, bunların nereli oldukları malum değildir. Düşman Mihmandar'da Kilise köyünü tahliye etmiştir. Süratle silah ve cephane gönderilecek olursa acil bir teşkilat yaparak Adana'yı tazyik etmekte olan gruplarla ortak çalışmaya başlayacağım.

Yüreğir Grup Komutanı
İzzettin

Cephane kıtlığı dolayısıyla düşman İncirlik'i tekrar işgal etmiştir.

Genel Komutanlığa

Bu gece düşman, mevzilerimize şiddetli ateş baskını yapmışsa da hiçbir zayiat olmadığı gibi cephelerimizde de hadise olmamıştır.

Karafakı Grup Komutanı
Cemal

Karaisalı Kaymakamlığına

Kamışlı, Çatalan, Gülek ve kaza merkezinden birçok silahlı efrat firar etmektedir. Hangi köyde silahlı firari efrat muhafaza edilirse o köyün ihtiyar heyeti mensuplarını idam edeceğimin icap edenlere anlatılmasını rica ederim.

Genel Komutan
Sinan

Mıntıka Levazım Başkanlığına

Dün gece gelen ilaçlar arasında kinin yoktur. Ova ahalisi tamamen, Kuvayımilliye efradı ise kısmen sıtmalıdır. Süratle iki kilo kinin ile bir miktar ispirtonun gönderilmesi rica olunur.

Sinan

Seyhan Grup Komutanlığına

1. Buruk'ta mevcut topçu mermisinden 100 atım şimdi oradan tedarik edilecek nakliye vasıtaları ile Karahan'a sevk edilecektir. Bu hayvanlarla Grubunuza cephane gönderilecektir.

2. Sol cenahınızda bulunan Süleyman Bey komutasındaki İncirlik Grubunun vaziyetine dair ne malumatınız vardır?

3. İncirlik, şu anda Fransızlarda mıdır? Acele bildiriniz.

4. İncirlik, Misis, Buruk Grup Komutanlarıyla iş birliği yaparak tren hattını tahrip ettiriniz.

Sinan

22 Temmuz 1920

Düşman, tekrar Yüreğir'den taarruza geçti. Grup Komutanlığından alınan rapor şöyledir:

Genel Komutanlığa

Bu sabah, saat dokuzda düşman, Hacıali köyüne taarruz etmiştir. Düşman, Denizkuyusu'nun gerisine yerleştirmiş olduğu toplarıyla kuvvetlerini himaye ederek ilerletmektedir. Süvarimiz bir kısım piyade ile takviye edilmişse de Yerdelenhüyüğü istikametindeki top ve tanklarıyla bir taraftan Kilise köyüne diğer taraftan piyadelerimize ateş etmektedir. Aynı zamanda diğer bir batarya da Kadıköy istikametinden süvari ve piyademizi dövmektedir. Süvarilerimizin geri çekilmesi üzerine piyademiz daha fazla karşı koyamayarak bir kısmı Zeamet, bir kısmı da Dervişli üzerine çekilmişlerdir. Piyademizden küçük bir müfreze Dervişli'de bulunmaktadır. Düşmanın Karataş'a doğru yol açmakta olduğu hissediliyor. Bu harekâtının, yan tarafını sağlamlaştırmak amacına yönelik olduğu anlaşılıyor. Dağılan efradı topluyorum. Yandan da tesir yapmaya çalışıyorum.

Yüreğir Grup Komutanı
İzzettin

Cephanesizlik, vasıtasızlık, yalnızlık, bizi Yüreğir'deki harekâtımızdan vazgeçirecek vaziyete getirdi. 100 kişilik bir müfreze daha Yüreğir'e sevk edildi.

Kurttepe Grup Komutanlığına

Grubunuz bölük komutanlığında müstahdem olup askerini idareden aciz olduğundan bahsederek istifasının kabulü istirhamında bulunan Mahmut Efendi'nin istifası kabul edilmiştir. Maksat vatana hizmet olduğundan bu kişi nefer olarak cephede istihdam edilerek yerine vekâleten muktedir bir takım komutanının tayin edilerek bildirilmesi beklenilmektedir.

Sinan

Genel Komutanlığa

1. Bu sabah cephemizin sağ cenahından 50 kişilik bir müfreze ile düşmana keşif taarruzu yaptık.

2. Bağköprüsü ile Şakirpaşa arasındaki mıntıkada, tren hattına yakın bir noktada düşmana ansızın baskın yapılarak üç ölü ve beş yaralı verdirilmiştir. Düşman ölü ve yaralılarını alarak kaçmıştır.

3. Düşman mevzilerinde bir şişe rakı ve hazırlanmış kara erik mezesi, iki setre, bir ceket, iki kalpak, bir cep saati ve bazı ufak tefek eşya ele geçirilmiştir.

4. Efradımız salimen asli mevzilerine dönmüşlerdir.

5. Kaçan düşmanın, kıyafet ve bıraktıkları eşyadan Ermeni ve Asuri oldukları anlaşılmaktadır.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Adana muhbirimizden alınan mektup, lüzumuna binaen aynen aşağıya yazıldı:

Muhterem Komutanımız,

Fransızlar, Yenice'deki durumu anlamak üzere bir adam arıyorlar. Bu adama 5000 lira vereceklermiş. Hattın, Kâhyaoğlu'ndan Yenice'ye kadar nerelerde bozuk olduğunu ve köprülerden hangilerinin tahrip edildiğini anlamak istiyorlar. Bir de Yenice'de Kuvayımilliye treni işliyor mu? Ayın 28'inci gününe kadar Fransızlar hattı işletemezler. Fransa Hükûmeti sorumlu olacak ve hat diğer bir hükûmet tarafından alınacaktır. Kâhyaoğlu'ndan Yenice'ye kadar tren hattının demirlerini kaldırınız. Bu malumat Fransızların en büyük komutanından alınmıştır. Adana ve köylerindeki boş evlerin malları Ermeniler tarafından yağma edilmektedir. Köylerde arpa, buğday, öküz, manda hiç kalmamıştır. Her gün için 500 araba, buğday ve arpa çekmektedir. Günde 200 öküz ve manda yine bu köylerden gelmektedir.

Üç gün evvel, Kerim Ağa'nın biraderi İbrahim Bey'in ev eşyaları Fransızlar tarafından el konularak satılmıştır. Birkaç güne kadar Adana'da hiçbir eşya kalmayacaktır. Ermeniler Şişmanyan idaresinde bir hükûmet teşkil etmişlerdir. Tabur Komutanı Ahmet Bey'in maiyetinde, Buldukyan Mıgırdiç Ağa, damadı Kuknalı'nın oğlu Bizant var. Jandarma astsubayları Yüreğir'in mallarını tek atlı araba ile Adana'ya nakletmektedirler. Durum pek fena. İşimiz Cenabı Allah'a kalmıştır. Millet dua etmektedir. Verayicisr'de Muhtar Hasan Ağa'nın oğlu Yusuf Ağa da çok çalışmakta ve malumat almaktadır.

Adana Valisi tarafından düzenlenmiş bir evrak gördüm. Adana'da yağma olmayıp kalan Müslüman eşyalarına hükûmet tarafından el konulacaktır. Cenabıhak cümlenize kuvvet versin. Mutlaka hattın bozulmasını temin ediniz ve ayın 27'nci gecesine kadar Fransızları geçirmeyiniz. Fransızlar Verayicisr'deki harmanların çoğunu yaktılar.

Adana'da
Keresteci Mustafa Necati

Verayicisr'de
Muhtar Hasan Ağazade Yusuf

Genel Komutanlığa

Cephemizde çatışmanın asla kesilmemesi ve düşmanın bir çok kez taciz edilmesi dolayısıyla cephane çok sarf edilmektedir. Cephaneye şiddetle ihtiyacımız var. Şimdiye kadar mükerrer istirham ve yalvarmama karşı hiç olmazsa üç sandık Alman, beş sandık Osmanlı, iki sandık Rus mermisi lütfederek Grubumuzu minnettar bırakmanızı önemle arz ederim.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Karahan'da Genel Komutanlığa

Emredilen levazım ilk vasıta ile sevk edilecektir. Evvelce sevk edildiği bildirilen silahları ve Osmanlı cephanesini talebiniz üzerine geriye bıraktık. Cephane sevk edilmiştir.

Levazım Reisi
Ahmet Remzi[105]

23 Temmuz 1920

Seyhan Grup Komutanı Tahir Efendi'nin rahatsızlığından dolayı onun yerine Süvari Teğmeni Abdüsselam Efendi tayin edildi. Birçok casusun askerimiz arasına sokulduğu anlaşıldığından gruplar uyarılmıştır.

Genel Komutanlığa

1. Bugün cephemizde hiçbir hadise olmamıştır.

[105] Ahmet Remzi: 1892'de Adana'da doğdu. Millî Mücadele'yi destekleyen ateşli yazılarıyla tanınan bir gazeteci oldu. İlk ve orta öğrenimini Adana'da tamamladı. Yüksek Öğretmen Okulunu bitirdikten sonra çeşitli yerlerde öğretmenlik yaptı. Adana'da öğretmenlik yaparken 1918'de Avni (Doğan) Bey ile birlikte "Adana" adlı gazeteyi çıkardı. Bu gazetenin kapatılmasından sonra da "Yeni Adana" adlı gazeteyi çıkardı. Millî Mücadele sırasındaki en etkili yayın organlarından biri olan gazetede yayımlanan yazılarıyla bu mücadeleye büyük destek verdi. İşgal kuvvetlerinin baskısından kurtulmak için "Yeni Adana" gazetesini bir süre Karaisalı ve Pozantı'da çıkardıktan sonra 1921'de yeniden Adana'ya taşıdı. 1930'da kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkasına girdi. Sonra Cumhuriyet Halk Partisine geçti. "Yüreğir" soyadını aldı. 1946-1950 arasında Seyhan (Adana) milletvekili olarak görev yaptı. 1951'de vefat etti. Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, C 32, İstanbul, 1994, s.313.

2. Evvelki gün Kürtmusa üzerinde uçan bir düşman uçağının attığı beş bombadan, yalnız bir kadın yaralanmıştır.

Karafakı Grup Komutanı
Cemal Efe

Komutanlık Emri

1. Fransızların Tunuslu, Cezayirli, Faslı, Magripli, Halepli, Antakyalı ve İskenderunlu başıbozukları casus olarak istihdam etmekte oldukları anlaşılmıştır. Grubunuzda bu gibi ne kadar serseri varsa hemen tutuklanarak karargâha sevki lazımdır.

2. Karaisalı karargâhı lağvedildi. Bundan sonra Karaisalı'dan gelen altında imzam olmayan emirlerin yerine getirilmemesi ve hiçbir grubun Karaisalı'ya rapor göndermemesi talep olunur.

Sinan

Genel Komutanlığa

Grup karargâhının Karahan'dan Şambayadı'na naklinde sizin emrinizle iki sandık Alman cephanesi alınmıştı. Şu anda bir tek Alman cephanemiz kalmamıştır. Bugün yarın bir harbe girişildiğinde Alman tüfeklerimiz de Fransız tüfekleri gibi atıl bir hâle gelecektir. 400 kişilik Grup kuvvetinden ancak üzerinde Osmanlı tüfeği bulunan 150 nefer harbe iştirak edebilecektir. Bununla da maksat temin edilemeyecektir. Lütfen dört sandık Alman cephanesinin bugün gönderilmesi için emir verilmesi arz olunur.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Ahmet Rıfat

24 Temmuz 1920

Seyhan Grup Komutanlığa

1. Kürkçü köyünde bulunan Kibarzade Mehmet Efendi'nin kolluk kuvvetleri gözetiminde Karaisalı Divanıharbine sevki.

2. Akgedik köyünde ikamet eden İbrahim Bey ailesinin emsali gibi iaşesinin ve geçiminin temin edilmesi.

3. Bugün Ballıca sırtlarında top mevziye girecek ve ara sıra Talimgâh ile Adana'yı bombardıman edecektir.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

Ceyhan'da Jandarma Başçavuşu Tunuslu Arap Mehmet Çavuş'un, casus olarak Büyük Mangıt bucağından Karaisalı tarafına geçmiş olduğu haberini aldım.

Seyhan Grup Komutanı
Abdüsselam

25 Temmuz 1920

Cephelerde yerel muharebeler devam etmiştir. Beş sandık Alman, 30 sandık Osmanlı cephanesi gelmiş ve birliklere dağıtılmıştır. Gruplara ancak yarımşar sandık Alman cephanesi dağıtılmıştır. Yüreğir Grup Komutanlığına Teğmen Abdülkadir Efendi tayin edilmiştir. Düşmanın Karataş'tan kuvvet aldığı ve Adana'dan Tarsus'u kurtarmak üzere huruç hareketi yapacağı haber alındı. Lazım gelen tertibat alındı. Tekrar Tümenden cephane talep edildi. "Cephane yoktur" cevabı alındı. Elde mevcut silahların hemen hemen tamamı Alman olduğu hâlde alınan cephane miktarı pek azdı.

Genel Komutanlığa

Düşmanın bir hareketi görülmemiştir. Yalnız Kumrulu köyünü ve civarını bombardıman etmiştir. Düşman bazen pek sakınarak keşif faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Yüreğir Grup Komutanı
İzzettin

Genel Komutanlığa

Mıntıkamız dâhilinde önemli bir hadise olmamıştır.

Kavaklı Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

Gerek Kâhyaoğlu cephesinde gerekse Kireçocağı Bölüğünde birçok Alman tüfeği vardır. Cephane bulunmadığından çatışmaya iştirak edemiyorlar. Elde mevcut Osmanlı tüfekleri ise taarruz edecek derecede çok değildir. Allah göstermesin, düşman büyük bir kuvvetle taarruza geçerse müdafaada bulunmak çok zor olacaktır. Alman cephanesi gelinceye kadar, sizin tarafınızdan Grubumuzdan ödünç olarak alınan iki sandık Alman cephanesi ile yine emir gereği Kurttepe'ye, sonradan iade edilmek üzere verilen iki sandık Alman cephanesinin görevlendirilen kişiye teslim edilerek gönderilmesini istirham ederim.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Ahmet Rıfat

“Adana’dan alınan mektup”

Muhterem efendim

Zannederim ki sonuncu olmazsa da fakat bir evvelkisi olacak olan şu mektubumu takdim ediyorum. Bugün Adana cidden yürekleri parçalayacak bir derecede bulunuyor. Bunları bilhassa Fransızlar içindeki mutaassıp olan subaylar dahi kabul ediyor ve söylüyorlar.

Gerek Mösyö Bremond ve gerekse onlar gibi düşünenler, Türklerin terki diyar ettiklerini gördükçe hiçbir şey düşünemiyorlar. Şişmanyan’ı, gayet üzücü bir şekilde meydana gelen hareketi tenkit ediyorlar. Şimdi Ermenilerden silah almaya başladıklarını; fakat buna Ermenilerin itiraz edip silahlarını Fransızlara çevirdikleri ve bunun doğrudan doğruya Bremond ve onunla aynı fikirde olanların yanlış ve hatalı siyasetleri olduğunu ikinci yani mutaassıp subaylar söylemektedirler.

28 Temmuzdan sonra Mersin üzerinden bir hareket yapılacağını, birkaç Fransız subayından ve Ermeni kulübünün ileri gelen azasından işittim. Buna da sebep, İstanbul Hükûmetinin sulh anlaşmasını imza etmemesi üzerine İtilaf devletleri tarafından Anadolu’nun işgaline karar verilmesidir. Hatta buraya çıkacak olan kuvvetin Kıbrıs’ta hazırlanan bir kuvvet olduğunu duydum; fakat bilmiyorum ki böyle bir kuvvet var mıdır? Her hâlde uyanık davranılırsa fena olmaz zannederim. İncirlik köyünün Kuvayımilliye tarafından ele geçirilmesini biraz düşünerek kabul ettiler. Bunun üzerine orada bir ileri karakol vazifesini görmek üzere dün bir kuvvet gönderdiler.

İki gün evvel gönderdiğim mektupta arz ettiğim üzere Adana’nın daima üç dört günlük iaşesi bulunuyor. Arapuşaklarından yardım istiyorlar. Hatta dün değil evvelki gün Mösyö Bremond ve Vali Vekili Abdurrahman aralarında, “Eğer Arapuşakları da bizden ayrılırsa pek mühim bir kuvvet kaybetmiş olacağız!” diyerek üzüntülerini beyan etmektedirler. Bendeniz gecikmenin iyi niyetle olduğunu söyledim. Mösyö Bremond bana cevaben “Sen de küçük bir Kemalistsin; fakat vasıtanı yakalayamadım.” demeye başladı. Fakat onun büyüğü olan diğer subaylarla aram biraz daha düzgün olduğu için Kuvayımilliye siyasetini onlar nezdinde tenkit ederim. Bunun için on günlük ömrüm daha vardır zannederim. Yüreğir ovasının erzakının Adana’ya girişinin yasaklanması Fransızlar için ölüm oldu. Adana’nın batı ve güneyinde istihkâmlar kazılmaya başlandı. Bunun sebebi, iki gün evvel tutuklanan Yüzbaşı Ahmet Bey’in eşinin orada alıkonmasıdır. Çünkü Ahmet Bey’in eşi, Bremond’un emriyle iyi niyet gösterisi olarak beyaz bir bayrak ile gitmişti. “Kuvayımilliye değil erkekleri, kadınları bile insaniyet için gittiği hâlde tutukluyor.” söylentisini önlemek için lütfen ve mümkün

ise iade edilmesi hususunu size takdim ediyorum. O da diğerleri gibi sizin himayenize iltica edenlerdendir. Hürmetle ellerinizden öperim.

Mühendis Hilmi

26 Temmuz 1920

Düşman Tarsus'taki gruplarımıza taarruz etmişse de püskürtülmüştür. Diğer cephelerde yerel muharebeler devam etmektedir. Birlikler civarına sokulmakta olan zararlı kişiler efradın müdafaa ve taarruz hislerini ihlal ederek vatan savunmasından uzaklaştırmaya kâfi geliyordu. Bilhassa bütün propaganda, yabancıların imha ve etkisiz hâle getirilmesi ile Halifenin emrine itaatli olmak sahasında idi. Gruplara düşmanın muhtemel taarruzuna karşı hazırlıkta bulunmaları için emir verildi.

Genel Komutanlığa

Verilen emir gereğince Köylüoğlu köyünde bulunan Grup Karargâhına geldim. Peygamberimin ruhaniyetine istinaden namusuma tevdi buyurulan vazifeme başladım. Derhâl bütün cepheyi selefim olan Yusuf İzzettin Efendi ve Müdafaai Hukuk Cemiyeti Reisi Halil Ağa ile dolaşarak emirlerinizi ve selamınızı tebliğ ettim. Verdiğiniz emir gereğince (Zeamet) istikameti, Mürsel köyünde bulunan Zaza Mehmet Ağa'nın komutasındaki bölük tarafından emniyete aldırıldı.

Şimdilik Dervişli köyünde geçici olarak bulunan Avni Çavuş ve Urfalı Mehmet Ağa'nın kuvvetleriyle tertibat alınmıştır. Kavaklı köyündeki süvari bölüğüne de gerekli emir verilmiştir.

Düşmanın vaziyetini anlamak üzere gönderilen süvari keşif kolumuz Kilise köyüne kadar gitmiş ve köyün bütün evlerinin kapı ve pencerelerinin kırılarak köyün yağma edildiğini görmüşlerdir. Köyler, ahali tarafından tamamen tahliye edilmiştir. Emrime verilen Teğmen Mehmet Ali Efendi ile Musa Kâzım Efendi, subay vekili Adil Efendi'ye münasip vazifeler verilmiştir. Karargâh Çaputçu köyündedir.

Yüreğir Grup Komutanı
Abdülkadir

Genel Komutanlığa

Bu gece düşman, Tarsus etrafındaki gruplara taarruz etmişse de püskürtülmüştür. Başka bir hadise olmamıştır.

Kavaklı Grup Komutanı
Cemal

Adana'dan alınan mektup:

Muhterem Efendim,

Dünkü ayrıntılı yazıma Ek'tir.

1. Bugün ikindi vakti bir tümen kadar düşman kuvveti Adana'dan Tarsus'a doğru hareket edecektir.

2. Bu kuvvete Ermeni gönüllüleri de katılacaktır.

3. Karataş cihetinde nehir boyunca bulunan Fransız kuvveti yerine Ermeniler yerleştirilmiştir.

4. Dün, Ceyhan istikametinden iki top buraya gelmiştir.

5. Burada heyecan günden güne artıyor.

Necmettin

27 ila 31 Temmuz 1920

25/26 Temmuz gece yarısından sonra düşman, Şakirpaşa civarında bulunan Kâhyaoğlu ve Oba'daki Oba ve Zafer gruplarıyla, Kurttepe'deki Kurttepe Grubuna bir tümenlik kuvvetle taarruza geçmiştir. İnatla mukavemette bulunuldu. Topçumuzun mermisinin tükenmesi ve düşmanın tank ve zırhlı otomobillerinin harbe iştiraki vaziyeti zorlaştırıyordu. Gayet iktisatlı davranılmak şartıyla, eldeki piyade cephanesi dört saatlik muharebeye kâfi geldi. Düşman cepheyi Şakirpaşa ve Oba'dan yarmaya muvaffak oldu. Yenice istikametinde ileri hareketine devam etti. Askerimiz pek büyük cesaret ve fedakârlık gösterdi. Düşmanın ilerlediğini gören propagandacılar, tekrar efradımız içerisine girerek ailelerini kurtarmak sevdasıyla büyük kısmını dağıtmaya muvaffak oldular. Oba, Yolgeçen ve Yüreğir grupları düşmanın solundan ve Kâhyaoğlu Grubu ile ihtiyat birlikleri de sağından yürüyerek Yenice'ye doğru ilerlendi. Tarsus civarında bulunan birliklere de duruma göre, düşmanı Yenice civarında durdurma emri verildi. Vaziyet pek kötüydü. Tarsus'u almak ümidiyle buraya fazla fazla kuvvet ve toplar yığan 41'inci Tümen Komutanı da Adana'nın ihmalinden dolayı hatasını anlamıştı.

Büyük Dikili civarında mevziye sokulan birliklerimizle düşmana baskı yapıldı. Yenice'nin kuzeyi de diğer bir kuvvetle tutuldu. Ancak beş mermisi olan cebel bataryası da burada mevziye girdi. Tarsus birlikleri Kamberhüyüğü civarında hazırlık mevzisine sokuldu. Düşman, üç koldan Yenice'ye doğru ilerlemekteydi.

Birçok otomobil, araba ve hayvan da bu kolları takip ediyordu. Yüreğir Grubu Kuyumcular köyüne alındı. Yolgeçen Grubu, Çıldırım köyünde mevziye girdi. Akşam üzeri düşman Kamberhüyüğü civarında bulunan gruplarla muharebeye tutuştu. Cephede inatla müdafaa yapılmakla birlikte yanlardan yapılan tesir dolayısıyla düşman dört defa Yenice'ye sokuldu. Muharebe akşam geç vakte kadar devam etti.

28 Temmuzda muharebe bütün şiddetiyle akşama kadar devam etmiş ve düşman bulunduğu mevziden ilerleyememiştir.

29 Temmuzda gün ağarırken düşman tekrar taarruza geçti. Düşmanın çokluğu halkın gözünü pek korkuttu. Harekete geçirdiği propagandacılara kuvvet veren Halifenin fetvalarıyla ahalinin fikri aleyhimize dönmeye başladı. Yapılan pek büyük fedakârlıklar cephanesizlik yüzünden sonuç vermedi. Öğleye kadar muharebe pek kanlı olarak devam etti. Düşman cepheyi yarmaya muvaffak oldu. Zayiatımız fazlaydı. Düşman da pek çok yıpranmıştı. İnatçı müdafaalarını son kurşuna kadar sürdürdükten sonra düşmana teslim olmaya mecbur kalan Molla Kerim komutasındaki 100 kahramanımız, kolları arkalarına bağlandıktan sonra makineli tüfek ateşine tutularak katledilmiş ve gözleri süngüyle oyulmuş oldukları hâlde görüldü. Birçok feryat ve yardım istenilmesi üzerine 27/28 Temmuz gecesi Tümenden gönderilen 90 atım cebel mermisi ile 35.000 Rus mermisi, muharebenin sonunda elimize geçmiştir. Esasen cephede Rus tüfeği olmadığı için bu cephane de fazla yük olmaktan başka bir şey değildi. Düşman Yüreğir civarını ve Oba'yı İnnablı civarına yerleştirdiği toplarla, Seyhan cephesini de Talimgâh civarındaki topları ile mütemadiyen bombardıman etmiştir. Düşman bütün ova köylerine ve bilhassa muharebe sahası dâhilinde bulunan köyleri tamamen yakmış ve bu suretle çeşitli defalar Tarsus'un önemi olmadığına ilişkin müracaatım acı bir gerçeğe dönüşmüş bulunuyordu. 27/28 Temmuz gecesi baskın suretiyle Adana'ya Kurttepe ve Seyhan gruplarından taarruza geçilmişse de cephanesizlik başarının devam etmesine engel olmuştur. Tümene bu hususa dair verilen raporlar da yer almıştır.

30 Temmuzda büyük kısmı dağılmış olan birlikler efradının toplanması için gerekli emirler verildi. Cephe; Çamtepe, Kütüklü, Kuyumcular, Şambayadı, Kurttepe hattına alınarak ova tahliye edildi. İleri hatlarımız tren hattına kadar sürüldü.

Genel Komutanlığa

Tank ve uçaklarla donatılmış bir düşman tümeni cephemize taarruz etmiştir. Cephanemiz kalmamıştır. Takviye kuvvet ve cephane yetiştirilmesini istirham ederim.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın taarruzuna cephanesizlik yüzünden ancak dört saat mukavemet edebildik. Küçük Dikili sırtlarına çekilerek düşmana şoseyi terk etmeye mecbur olduk. Buradan da düşmana baskı yapmaktayız.

2. Kireçocağı Bölüğünden hiçbir haber yoktur. Konu, özel süvari ile araştırılmaktadır.

3. Yolgeçen Grubu yönündeki bölüğümüz henüz katılamadı. Bu Gruptan da bir haber alamadık.

4. Düşman ilerlemektedir.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

Verilen emir üzerine düşmanla temas hâlindeyiz. Efrat üzerindeki fişek 20'den fazla değildir. Yeterli miktarda Alman ve Osmanlı fişeği süratle gönderilmelidir. Gece olması nedeniyle hiçbir birlik ile temas ve irtibat kuramadım.

Kireçocağı Bölüğü Komutanı
Pöçük Mehmet

Genel Komutanlığa

1. Bugün Kâhyaoğlu Grubunun çekilerek şosenin serbest bırakılması dolayısıyla düşman Yenice'ye doğru ilerlemektedir. İki düşman arasında kaldık. Kısa bir muharebeden sonra çekilmek mecburiyetinde kaldık.

2. Düşman kolbaşısı Yenice'ye ulaşmıştır.

3. Düşman, Grubumuz karargâhı olan Yolgeçen'i işgalden sonra yürüyüşüne devam etmiştir.

4. Cepheden firar eden efradı Çıldırım[106] köyünde topluyorum. Oba'yı tekrar işgal etmek her şekilde tehlikelidir. Ahaliden altı şehit vardır. Birliklerin kaybını henüz tespit edemedim.

Yolgeçen Grup Komutanı
Cemil Cahit

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın Şakirpaşa'da eskiden olduğu gibi karakolu vardır. Adana'nın hakkıyla keşfi mümkün değildir.

2. Düşmanın arka ve yanından vurmak üzere toplayabildiğim kuvvetle burada[107] bekliyorum. Lüzum ve önemine binaen 50 kişilik bir müfrezeyi de Küçük Dikili sırtlarına yerleştirdim.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Komutanlık Emri

1. Tarsus civarında bulunan Kavaklı Grubu, Kamberhüyüğü Vadisi'nin doğu yamacını tutarak Adana'dan Tarsus'a ilerlemekte olan düşmana müdafaada bulunacak ve düşmanı durduracaktır.

2. Kâhyaoğlu Grubundan iki bölük, Küçük Dikili sırtları ile Şambayadı'nın doğu sırtlarını Adana'ya doğru kapatacak ve Kurttepe Grubuyla irtibat tesis edecektir.

3. Yüreğir Grubu, Kuyumcular platosunu tutacaktır.

[106] Küçük Çıldırım (T.S.).
[107] Şambayadı (T.S.).

4. Yolgeçen Grubu, Küçük ve Büyük Çıldırım köyünde kalarak Kavaklı Grubu ile düşman muharebeye tutuştuğu zaman vaziyete göre düşmanın yanına taarruz edecektir.

5. Kâhyaoğlu Grubundan iki bölük ile Oba Grubu ve ihtiyat grup topçu kudretli cebel bataryası, Cemil Efendi Makineli Tüfek Bölüğü Kütüklü'ye hemen hareket edeceklerdir. Bu birliklere yerinde gerekli emirler tarafımızdan verilecektir.

6. 27/28 Temmuz gecesi Seyhan ve Kurttepe Grubu Adana'ya taarruz edecektir.

7. Süvari Alayı, Adana-Tarsus şosesinden geçen düşmanın perakende otomobil ve arabalarını daimi surette taciz edecektir.

8. Ben, şimdi Karargâh Süvari Bölüğüyle Kütüklü'ye hareket ediyorum.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Düşman 27 Temmuzda Adana ve İnnablı yolu üzerine koymuş olduğu üç topuyla Hıdırlı mıntıkasını ateş altına almıştır.

2. Bugün sabah Grup cephesinde Balcalı ve Çarhıpare köylerini bombardıman etmiştir.

3. Taarruz emri alınmışsa da Alman cephanesine şiddetle lüzum hissedildiği arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Abdüsselam

Genel Komutanlığa

1. Kamberhüyüğü vadisini tuttuk. Muharebe devam etmektedir.

2. Cephane ve takviye kuvvet gönderilmesi.

3. Kamberhüyüğü Köprüsü'nün tahribi için yeterli miktarda dinamit gönderilmesi.

4. Düşmana mukavemet edilemediği takdirde hareket hattımızın tayini ve bildirilmesi.

Kavaklı Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

27/28 Temmuz gecesi saat beşte Talimgâh kuzey ve doğu yönlerinden icra edilen taarruza, Teğmen İsmail Efendi

komutasındaki top da iştirak etmiştir. Muharebe bütün şiddetiyle devam etmektedir.

Cephane süratle gönderildiği takdirde düşmana ağır bir darbe indireceğimizden kesinlikle eminim.

Seyhan Grup Komutanı
Abdüsselam

Genel Komutanlığa

Pek şanlı olarak devam eden muharebe en nihayet aleyhimize olarak neticelendi.

29 Temmuzda gün ağarırken düşman, çeşitli yollardan harp vasıtalarının hepsinden istifade ederek tekrar cephemize taarruz etmiştir. Alaturka saat üçe kadar uzayan muharebe esnasında, efradımız tamamen cansiperane çalışarak düşmanın taarruzuna mukavemet etmişse de düşmanın zırhlı otomobil ve tanklarının da muharebeye iştiraki, efradımızın yan ateşe alınmasına sebebiyet vermiştir. Bu esnada cephanemizin tükenmesi dolayısıyla düşman, cephemizi yarmaya muvaffak olmuştur. Cephemizden taarruz eden düşman birliklerinin iki piyade alayı kadar olduğu tahmin edilmiştir. Bu muharebede 50 şehidimiz vardır. Düşmandan bir kişi esir alınmıştır. Düşman, Kamberhüyüğü ve Yenice köylerini yakarak Tarsus istikametinde ilerlemektedir. Tarsus civarında bulunan birliklerimizin de bunlara mukavemet edeceği muhakkaktır. Molla Kerim Ağa Bölüğü ile diğer bölükten, yarma hareketinden sonra hiçbir malumat alınamamıştır.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal Efe

Kütüklü'den
29/30 Temmuz 1920

Yüreğir ve Kâhyaoğlu Grup Komutanlıklarına

1. Bu gece düşmanın Tarsus'tan Adana'ya döneceği kesin gibidir. Bundan dolayı son derece uyanık davranılması lazımdır.

2. Sabaha kadar süvari devriyelerimiz şose üzerinde devriye görevinde bulunacaklardır.

3. Her iki Gruptan yol üzerine sabit birer keşif kolu yerleştirilecek ve düşmanın durumuna dair gördüklerini Gruplarına bildireceklerdir.

4. Efrat katiyen mevzilerini terk etmeyecek ve subaylar birlikleri başında emre hazır bir vaziyette bulunacaklardır.

Genel Komutan
Sinan

şifre

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Üç gün devam eden kanlı muharebeden sonra düşman Tarsus'a girmeye muvaffak olmuştur.

2. Esir edilen bir Cezayirlinin ifadesine göre düşman Mersin'den cephane getirecekmiş.

3. Seyhan ve Kurttepe grupları ile Adana devamlı sıkıştırılmaktadır. Düşman Talimgâh'taki toplarıyla bugün Seyhan Grubunu bombardıman etmiştir.

4. Teslim olmak mecburiyetinde kalan Molla Kerim Bölüğü pek feci surette düşman tarafından imha edilmiştir.

5. Düşmanın Adana'ya muhtemel dönüşü dolayısıyla lazım gelen tertibat alınmışsa da elde Alman cephanesi kalmamıştır. Seri şekilde gönderilmesi.

6. Düşmanın bu taarruza iştirak eden kuvveti üç piyade ve bir süvari alayı ile üç batarya top ve üç tank olduğu tahmin edilmiştir.

Genel Komutan
Sinan

Karaisalı Kaymakamlığına

Gülek, Karaisalı, Karsantı efradından silahlı birçok kişinin görevlerini terk ederek köylerine savuştukları haber alındı. Bunun üzerine hemen süvari müfrezeleri çıkararak bunların bir an evvel cepheye sevkleri, bundan sonra cepheden firar eden efradın idam edilecekleri, köy ihtiyar heyetlerine münasip dille anlatılması istirham olunur.

Genel Komutan
Sinan

Kurttepe Grup Komutanlığına

1. Adana'dan huruç eden düşman Tarsus'a girerek bugün Mersin'e hareket etmiştir.

2. Düşmanın bir zırhlı treni şimdi Şakirpaşa İstasyonu'na gelmiştir. İleri hareketine ve yolun tamirine engel olmak üzere Şambayadı'nda Kâhyaoğlu Grup Komutanlığına emir verilmiştir.

3. Bu Grubun kuvveti az olduğundan, Grubunuzdan cesur ve fedakâr Osmanlı veya Rus silahlarıyla teçhiz edilmiş 100 kişilik seçme bir müfrezenin bu Grup emrine gönderilmesini rica ederim.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Ceyhan'dan gelen trenle Adana'dan gelen trenler Kürkçü ile Misis arasındaki köprü hatlarını tamire muvaffak olmuş ve bugün düşmanın muhtelif beş katardan oluşan, birbirini pek az mesafeden takip etmek üzere 190 vagonluk bir tren kafilesi Ceyhan istikametinden Adana'ya geçmiştir. Açık vagonlarda üzeri örtülü eşyalar vardı. Mesafenin uzak olması dolayısıyla teşhis edilemedi.

2. Gece keşif kollarımız tren hattı üzerinde faaliyet icra etmişlerdir; fakat düşmanın karakol zırhlı trenleri devamlı devriye hâlinde geziyorlardı.

3. Üsteğmen İsmail Efendi komutasındaki top, gece Çarhıpare'den buraya geldi ve mevziye girdi.

Misis Grup Komutanı
Ferit Celal

Adana'dan alınan mektup:

Muhterem Komutanımız,

27 Haziran Pazar günü alaturka saat on buçukta Valilik makamını gasp eden Bağdatlı Abdurrahman ve yandaşlarından hıyanetle şöhret bulan Hafız Mahmut, Zihni ve bunların arkadaşları Valilik makamında toplanmışlardır. Vazifelerine son verilerek Kilikya'dan ayrılmaları Paris'ten kendilerine bildirilen mutaassıp Bremond ve çılgın Dofyo hakkında yaptıkları açıklama şöyledir:

"Vilayetimizi işgal ettikleri 18 aydan beri cins ve mezhep ayırımı yapmaksızın burada meskûn herkese adaleti tatbik eden ve medeniyeti yaydıkları hâlde şöyle nazik bir zamanda bu kişilerin Adana'dan ayrılmaları, zaten Ermeniler hakkında intikam hissiyle dolu olan ve vilayetin etrafını sarmış bulunan çetelerin icraata geçmesine, Ermenilerin mahv ve ortadan kaldırılmasına müsait bir zemin hazırlayacaktır. Söz konusu kararın geri alınması ve şükran borçlu olduğumuz bu komutanların Adana'da memuriyetlerine devam etmelerine delalet buyurulmalıdır." Bu beyanatı İstanbul'daki Fransız Komiserliği ile Merkezî Hükûmet ve Paris'te sulh konferansına, Fransa Dışişleri Bakanlığına, Kilikya Müslüman ahalisi namına mazbata tanzim ettikleri ve bunun telsiz telgrafla bildirilmesine karar verdikleri havadisi Adana'da yayılmaktadır. Zaten son derece ümitsiz bir hâle gelmiş bulunan bura Müslümanları, mevcutlarının yarısı dahi kalsa kendilerinin kurtuluşu için huzur ve rahatlarını bozarak zatınıza, bütün efradımızın ayaklarını öpmek üzere bir an evvel seri harekât icrasıyla şu keşmekeşten kurtarılmalarını tam bir yalvarış ile komutanlık katına sunarlar.

Muhbir Sadık

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Mersin'e hareket eden düşman birlikleri, yol üzerindeki köylerden halı, kilim toplayarak arabalarla beraber götürmüştür.

2. Ballıca ile Çarhıpare arasında mevziye giren topçumuz Talimgâh'ı bombardıman etmiştir. Bu esnada o civarda dehşetli bir patlama meydana gelmiştir.

3. Cephelerde şimdilik sükûnet vardır.

4. Adana'ya taarruz eden gruplarımızın cephanesizlik yüzünden daha ileri gidememiş oldukları arz olunur.

Sinan

Batı Kilikya Cephesi Genel Komutanlığına

17 Temmuzdan 21 Temmuza kadar her iki tarafta bombardıman devam etmişse de doğudan fazla miktarda gelen düşmanın, çeşitli topları sayesinde bize üstünlük kurarak hem demir yolu cephesinden kuvvetlerimizi hem de ikinci topumuzu yani Abidiye karargâhındaki topu susturduğunu önceki raporumda arz etmiştim. Düşmanın zayiatı hakkında sonradan yapılan tahkikattan, biri topçu komutanı olmak üzere, üç yüzbaşı, bir doktor ve birçok efradın Veysiye İstasyonu civarında telef olduğu ve bu subayların ölenler arasında teşhis edildiği anlaşılmıştır. Bizden yalnız üç şehit vardır. 6-7 hayvan da telef olmuştur. Bu sebepten düşmanın Toprakkale İstasyonu'nu menzil kabul etmesi ve oraya daima fazla kuvvetlerinin İskenderun ve Ceyhan'dan gelip gitmeye başlaması, bizim birinci topu her ihtimale karşı kaldırmak icap ettiği hususu önceki raporumda arz edilmişti. Daha sonra 9'uncu Nizamiye Alay Komutanı Recep Bey'le müzakere edilerek düşmanın arkasını çevirmek, Osmaniye, Toprakkale ve Ceyhan'ı düşürerek Adana üzerine yürümeye karar verilmiştir. Bundan dolayı şimdi topla Osmaniye'ye hareket edilmişse de evvelce arz ettiğim vechile silahımız pek azdır. Eğer mümkün ise bize 150 tüfek ile bir miktar cephane gönderilmesini istirham ederim.

Ceyhan Kuvayımilliye Komutanı
İbrahim Hakkı

1 Ağustos 1920

Genel Komutanlığa

1. Dün ve bugün düşman nakliye arabaları Madama Çiftliği civarındaki harmanlardan sap götürmeye gelmişlerse de üzerlerine tarafımızdan ateş açılmıştır.

2. Çatışma esnasında bir Ermeni ölmüştür.

3. Bugün cephemiz ilerisinde bulunan harmanları görmek üzere Verayicisr Mahallesi'nden gelen dört Arapuşağı tutularak köy ihtiyar heyetine teslim edilmiştir.

Seyhan Grup Komutanı
Abdüsselam

41'inci Tümen Komutanlığına

Bugün iki Fransız zırhlısı himayesinde dört nakliye gemisi Karataş İskelesi'ne demir atmışlardır. İki Fransız komutanıyla 30 Fransız neferinin sahile çıkarak iskele civarındaki tepeleri tutmuş oldukları bilgi için arz olunur.

Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Sinan

Komutanlık Emri

Memleketimizin kurtuluşu için bugünden itibaren Adana vilayeti bölgesinde askerî kurallar tamamen geçerli olacaktır. Her köyün ihtiyar heyeti, istisnasız bütün ova ve Yüreğir köylerindeki muhacirler de dâhil olmak üzere 1890 ila 1900 yılları arasında doğan bütün gençlerin 5 Ağustosa kadar Karaisalı kaza merkezinde toplanmasını sağlayacaklardır. Aksi takdirde ihtiyar heyetleri, askerî harekâtı sekteye uğratmak cürmüyle Divanıharbe verileceklerdir.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Yenice muharebesinin mağlubiyetle sonuçlanmasına sebebiyet veren Afganlı efradın Adana cephesindeki gruplara katıldıkları anlaşılmıştır. Bunların silahlarının toplattırılması.

2. Evvelce arz olunduğu üzere silahların bir kısmını Adana efradı attıklarından silaha fazla ihtiyacımız vardır. Bu silahlar Adana cephesindeki gruplar tarafından toplattırılmış olduğundan Grubumuza iadesi hususunda icap edenlere gerekli emirlerin verilmesi istirham olunur.

Kavaklı Grup Komutanı
Cemal Efe

Batı Kilikya Cephesi Genel Komutanı Sinan Paşa Hazretlerine

Hususi ve samimi muhtıradır.

Devletli Paşam,

1. Cephemizde bulunan evlatlarınızın moralleri kısmen bozuktur. Kireçocağı ve Ayvazoğlu Çiftliği'ndeki evlatlarınız diyorlar

ki: “Bu Adana zenginleri geldilerse de vatanla hiç alakaları yok gibi. Hep yaylaya ve uzak köylere çekildiler, hem de silahlarıyla beraber. Onlar da cepheye insin. Bu vatan yalnız bizim değildir.” Evlatlarınız bu hususta her hâlde kendilerinden daha iyi düşüneceğinizi bildiklerinden sizden gelecek emirleri beklemektedirler.

2. Düşmanın Mersin’e silah ve cephane almak üzere gittiği, kesin olarak haber alınmıştır. Ne Kireçocağı ve ne de Ayvazoğlu Çiftliği’ndeki efrat tertibat almıştır.

Kâhyaoğlu Grubu
Kireçocağı Bölük Komutanı
Altay Efe[108]

Batı Kilikya Cephesi Genel Komutanlığına

1. Osmaniye halkının öteden beri Fransızlara lakayt bir tavır ve vaziyet aldıkları malum olduğundan efrat ve silah celbi hususunda zorluklara maruz kalınmaktadır. 400-500 silah ve yeterli miktarda cephanenin gönderilmesini istirham ederim.

2. Osmaniye’de düşmanın kuvveti Ermeniler dâhil olduğu hâlde 5000-6000 piyade, iki top ve sayısı belirsiz makineli tüfekten ibarettir. Toprakkale’deki kuvveti devamlı değiştiğinden şimdiye kadar tespit edilemedi. 800 kadar olduğu tahmin ediliyor.

3. Yakında Allah’ın yardımıyla taarruza başlanacağından yukarıda arz edilen silah ve cephanenin seri bir şekilde gönderilmesi hususunda emir verilmesini önemle istirham ederim.

9’uncu Alay Komutanı
Recep

41’inci Tümen Komutanlığına

1. 31 Temmuzda Adana’ya girmeyi başaran bir müfrezemiz, hükûmet konağı civarına yaklaşmış ve mahpusları tahliye etmek istemişse de cephanelerinin yetersizliği dolayısıyla bu arzularına ulaşamamışlardır.

2. Mıntıkam dâhilindeki 1890-1900 yılları arasında doğan bütün efradı ayın beşine kadar silah altına davet ettim. Mükemmel ve düzenli birlikler teşkil edilerek vatanın kurtuluşu için çalışılacaktır.

3. Gruplar da düzenli teşkilata tâbi tutuldu. Her grup dört düzenli piyade bölüğü ile bir makineli tüfek takımından oluşmuştur. Bölüklere yedek subaylardan komutan tayin edilmiştir. Teşkilat çalışmalarının sonucu ayrıca bildirilecektir.

[108] Adanalı İhsan Efendi’dir. (T.S.).

4. Ceyhan istikametinden Adana'ya topları ile 250 nefer gelmiştir. General Dofyo ve Mösyö Bremond şu anda Adana'dadırlar.

5. Çakıt Nehri'nden top geçirilmesi mümkündür.

Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Sinan

2 Ağustos 1920

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın cephemizde ciddi bir harekâtı yoktur. Birkaç günden beri Madama Çiftliği civarında sap taşımakta olan düşmana tarafımızdan piyade ateşi açılmıştır.

2. Adana ile Ceyhan arasında tren faaliyeti başlamıştır. Cephemizde bulunan köprüler, düşman tarafından kum ile doldurularak muhafızlar yerleştirilmiştir.

3. Dün Adana'dan gelen yerli Arapların ifadesine göre Fransızların Cezayirli efrada yarım istihkak verdikleri ve Ermenilerden yeniden birlikler teşkil ettikleri arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Abdüsselam[109]

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman Ceyhan ve Adana tren hattını tamir ederek Adana'ya dört tren getirmeyi başarmıştır. Buna engel olmak isteyen birliklerimiz zırhlı trenlerin toplarıyla uzaklaştırılmıştır. Bununla birlikte hattın yeniden tahribi için çalışılmaktadır.

2. Son alınan malumata göre Osmaniye, Ceyhan, Misis taraflarından düşmanın 1500 kadar kuvvet getirip huruç harekâtına iştirak ettirildiği anlaşılmıştır.

3. Mıntıkamızda telsiz telgrafa âşina hiçbir fert yoktur.

4. Karma Komisyona mıntıka yaveri Kemal Efendi tayin edilerek Pozantı'ya gönderilmiştir. Kemal Efendi Pozantı'dan mıntıkaya sevk edilecek cephaneye de nezaret edecektir.

Genel Komutan
Sinan

3 Ağustos 1920

Düşman Adana-Ceyhan tren hattına iki zırhlı tren tahsis etmiştir. Birliklerimiz zırhlı trenlerin toplarından hatta yaklaşamamaktadırlar. Tarsus ile Adana hattındaki raylar tamamen kaldırılmıştır.

[109] Bu şahıs daha sonra Yurt Kurucu Cemiyeti ile işbirliği yaparak Fransızlarla anlaşmış ve Grubunun efradını dağıtarak Fransızlara firar etmiştir. Kendisi şimdi Adana'da gezmektedir (T.S.).

Hacıkırı Köprüsü'nü havaya uçurmak isteyen 20 Ermeni fedaisinin kıyafet değiştirerek mıntıkamıza girdiği haber alınmıştır. Telefon hatlarımız her gün tahrip edilmeye başlandı. Adana hurucundan sonra durum büsbütün değişti. Emniyet ve itimat azaldı. O ana kadar pek mükemmel bir asayiş ve emniyete sahip olan mıntıkamız, pek güvenli bir durum arz etmemektedir.

25'er lira maaş ile telefon hatlarımızın tahribi için görevlendirilen iki kişi suçüstü yakalanmış ve cephede yapılan yargılamaları sonucunda idam edilmişlerdir.

Genel Komutanlığa

Şeyh Cami Efendi'nin, Cemal isminde bir Arapuşağı ile bize gönderdiği habere göre; Ermeniler Hacıkırı'daki büyük köprünün yıkılmasını kendileri için önemli gördüklerinden, bu maksatla tebdilikıyafetle 20 Ermeni'yi işgalimiz altında bulunan bölgelere sokmuşlardır. Keyfiyet öneminden dolayı arz olunur.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Kelebek Nokta Komutanlığına

Hacıkırı Nokta Komutanlığına

1. Hacıkırı'daki köprünün tahribi için 20 Ermeni fedaisinin tebdilikıyafetle mıntıkamıza girdikleri haber alındığından şüpheli kişiler hemen yakalanacak ve gerekli tahkikat icra edilecektir. Köprü ve tüneller de emniyet altına alınacaktır.

2. Bu emir Hacıkırı, Kelebek, Belemedik Nokta Komutanlarına ve bilgi için 41'inci Tümen Komutanlığına bildirilmiştir.

Genel Komutan
Sinan

4 Ağustos 1920

Genel Komutanlığa

1. Cephelerimizde sükûnet vardır.

2. Bugün Kâhyaoğlu Bölüğünden çıkarılan keşif kollarımız Şakirpaşa'ya kadar gittiler ve düşmanın durumunu anlamak üzere hafif bir ateş açtılar. Düşman da keşif kollarımıza makineli tüfek ve otomatik tüfek ile karşılık verdi.

3. Kireçocağı ve Kürt Halil Çiftliği bölüklerinden çıkarılan keşif kollarımız, Adana yakınına kadar sokulmuşlarsa da düşmana tesadüf etmemiş oldukları arz olunur.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Ahmet Rıfat

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşmanın 3/4 Ağustos gecesi Karataş İskelesi'ne 800 nefer çıkardığı ve bunlar arasında getirilen Mersinli amelelerle Karataş İskelesi ve civarındaki yukarı hattı tahkim etmekte oldukları Yüreğir'den alınan rapordan anlaşılmıştır.

2. Adana'nın güney cephesindeki birliklerimiz 3/4 Ağustos gecesi icra ettikleri taarruzda düşmanın Adana Debbağhanesi civarındaki siperlerini zapt etmişlerdir. Aynı zamanda Havuzlubahçe Mezarlığı'nın kuzey yamaçlarını tutarak Adana'daki düşmanın şehir içerisinde rahat hareket etmesini engellemişlerdir.

3. Seyhan Grubu düşman zırhlı trenleri tarafından bombardıman edilmiştir.

Sinan

Yüreğir'de yeniden teşkilat yapmak üzere Emekli Binbaşı Hüsnü Bey, Yüreğir'e sevk edilmiştir.

Genel Komutanlığa

Bugün Şambayadı'ndan tayin edildiğim yeni görev yerime hareket ettim. Yolgeçen'de kimse yoktur. Boğalı Çiftliği'nde birkaç kişi ile birkaç sığır gördüm. Oradan Dörtağaç'a geldim. Ahalisi göç etmemiş, etraftan toplanan muhacirler de vardır. Teşkilat hakkındaki emrinizi tebliğ ettim. Oradan Köylüoğlu'na geldim. Yavaş yavaş ahalisi dönüyor. Oradan da Çaputçu'ya geldim. Bu iki köyde de gerekli tebligatta bulundum. Hepsinin memnun olduklarını yüzlerindeki sevinçten ve size ettikleri duadan anladım. Adı geçen köylerdeki halk üç güne kadar, dörder günlük kumanyalarıyla Çaputçu köyüne geleceklerdir. Yüreğir tarafında da Zeamet'te yığınak yapacağım. Etraftan aldığım malumata göre dün bu köylerden bir süvari Karahan'a geçmiş, etrafı velveleye vermiş, herkes pürheyecan. Neyse vaktinde yetiştim. Heyecanı yatıştırmayı başardım. Tekrar göçün önünü aldım. Bu süvari ahaliye, Karataş'a 4000 askerin çıkarak etrafı yakıp yıktığını söylemiş. Herkes bunun üzerine heyecana düşmüştü. Neyse Allah büyük, bunun önünü temiz niyetiniz sayesinde aldım. Bu havadislerin sırf uydurma olduğunu anladım. Ahaliyi yatıştırdım. Köprügözü'nde fabrikatör Kısacığın oğlu Mehmet Efendi Karataş'a gitmiş ve tahminen 150 kişiye yakın bir kuvvetin Karataş'a çıktığını görmüş. Bunlar arasında Adanalı birtakım Ermeniler olduğunu da teşhis etmiş. Bu haberin ne derece doğru olduğunu bilemem.

Yüreğir Teşkilatına Memur
Emekli Binbaşı
Hüsnü

Levazım Başkanlığına

Seyhan Grup Komutanlığından alınan rapordan anlaşıldığına göre Adanalı Kibarların Mehmet, Karaisalı Jandarma Komutanı Teğmen Hasan ve İaşe Memuru Hamza Efendilerin öteye beriye dağıttıkları pek çok hayvan varmış. Özellikle Kibarların Mehmet Efendi tarafından köylerden 1000 liraya yakın para toplanmış. Merkezden Seyhan Grubuna bir tahkikat heyeti göndererek meselenin ortaya çıkarılması talep olunur.

Genel Komutan
Sinan

5 Ağustos 1920

Adana'nın güneyindeki muharebe şiddetlenmiştir. Aynı zamanda Şakirpaşa civarında da çatışma eksik değildir.

Genel Komutanlığa

1. 4/5 Ağustos gecesi alaturka saat on ikide Adana şehrinin batı ve güney istikametinde gayet şiddetli makineli tüfek, bomba ve piyade ateş sesleri işittim.

2. Saat bir buçuğa kadar bu ateş şiddetle devam etti ve saat bir buçukta Talimgâh'tan Adana'nın reji fabrikası ve Eski Karalar mahalleleri istikametinden bazen fazla, bazen aralıklı olmak üzere 60'tan fazla top atıldı.

3. Şimdi saat iki buçuktur. Top ateşi kesildi. Makineli tüfek sesleri de azaldı. Piyade ateşi ile bomba sesleri ise devam ediyor. Alacağım malumatı safahatıyla arz edeceğim.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Genel Komutanlığa

Adana şehrinin güney istikametinde muharebenin şiddetli şekilde devam etmekte olduğu arz olunur.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Genel Komutanlığa

1. Gece sükûnetle geçmiştir. Düşmanın cephemize ciddi bir hareketi yoktur.

2. Düşmanın tren faaliyetini engellemek için bu gece muhafızlar etkisiz hâle getirilerek hat tahrip edilecektir.

3. Yüreğir'den Fransız kuvvetleri çekilmiş, bunların yerine Ermeni ve Asuri kuvvetleri ikame edilmiştir.

4. Mercimek'e kuvvetlerinin büyük kısmı ile gelen Doğu Mıntıkası Komutanı Tufan Bey ile Buruk Grup Komutanı da olduğu hâlde Kürkçü'nün Müminli köyünde görüşüldü. Tufan Bey kuvvetinin bir kısmını Kürkçü civarına göndererek Buruk Grubu ile irtibat temin edeceğini, diğer bir kısım kuvvetiyle de cephane yardımında bulunacağını ifade etmiştir. Ayrıca Seyhan Grubu telefon hattının Isırganlı'ya kadar uzatılmasını da rica etmektedir.

5. Yumurtalık kazasında Kuvayımilliye birlikleri mevcut olmadığından Tufan Bey tarafından gönderilen iki memur buranın ahalisi tarafından katledilmiştir.

6. Gruba müracaatta bulunan silahsız efradın Karaisalı'ya mı gönderileceği, yoksa silah gelene kadar bunların Grupta talim edilip edilmeyeceklerinin bildirilmesi arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Abdüsselam

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman; 200 piyade, 100 süvari, bir top ve bir hayli arabayla Mersin'e doğru huruç hareketi yaparak Küncüoğlu Çiftliği ve Deliminnet Kâhya civarlarındaki müfrezelerimizle muharebeye tutuşmuştur. Sonuç arz edilecektir.

2. Sabahleyin Adana civarında Şakirpaşa'da keşif kollarımız düşmanla bir süre çatışmışlardır. Diğer cephelerde önemli bir hadise olmamıştır.

Genel Komutan adına
Yaşar

Genel Komutanlığa

Geçen 24 saat içinde cephemizde önemli bir olay olmadığı arz olunur.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Pozantı Nahiyesi Müdürlüğüne

Karargâha ait bir adet boz deveyi Adanalı Fazloğullarından Deveci Şükrü Çavuş'un alıp Pozantı tarafına gittiği yapılan tahkikattan anlaşılmıştır. Söz konusu kişinin deve ile birlikte karargâha sevki rica olunur.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Cephemize tesadüf eden tren hattı köprüleri düşman tarafından toprakla doldurulduğundan yapmakta olduğumuz tahribat traversler üzerindedir. Bu suretle yaptığımız tahribat düşman tarafından kolaylıkla tamir edilmektedir.

2. Sabahleyin tahrip edilen yerleri tamire gelen tren, birkaç saat sonra geriye dönerek beraberinde getirdiği bir topla cephemize ateş açmıştır.

3. Kurttepe Grubu, trenin İncirlik'e girdiğini iddia etmişse de İncirlik olduğu zannedilen yerin Yitirdikoğlu Çiftliği olduğu anlaşılmıştır.

4. Buruk'ta bulunan topçu subayı hasta olduğundan cephemizden tren hattına ateş icrasına Talimgâh güneyindeki düşman bataryasının engel olduğu arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Abdüsselam

41'inci Tümen Komutanlığına

1. 5/6 Ağustos gecesi Madama Çiftliği ile Bahçeli Çiftliği arasındaki tren hattı muhtelif on yerden tahrip edilmiştir.

2. Bu sabah, düşmanın bir zırhlı treni tahrip edilen yere gelerek tamirat ile meşgul olmuştur.

3. Mersin'den çıkan düşman Tarsus'a girmiştir. Düşmanın yarın Adana'ya hareketi muhtemel olduğundan yeterli miktarda cephanenin yarın sabaha kadar yetiştirilmesini istirham ederim.

Sinan

Buruk ve Seyhan Grupları Komutanlıklarına

1. Buruk'ta bulunan topçu, şimdi Seyhan Grup Komutanlığı emrine girmek üzere bu Grup Karargâhına hareket edecek ve tren hattının tamiratına yardım eden zırhlı tren ile ameleleri ateş altına alacaktır.

2. Topçunun hareket vakti ile mevziye girdiği vakit hakkında bilgi verilecektir.

3. Bu emir, Seyhan ve Buruk Grup Komutanlıklarına tebliğ edilmiştir.

Sinan

Genel Komutanlığa

Mersin'den hareket eden düşman Tarsus'a girmiştir. Yarın Tarsus'tan Adana'ya hareketi muhtemeldir. Fakat Grubumuz son

Yenice muharebesinde çok sayıda silah kaybetmiş olduğundan kuvvetsizdir. Cephanemiz de yok gibidir. Yeterli miktarda cephane ve silahın gönderilmesi arz olunur.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

7 Ağustos 1920

Adana'nın güney cephesinde muharebe devam etmektedir. Kurttepe cephesinden düşmana baskın yapılmıştır.

Kavaklıhan Grup Komutanlığına

1. Yenice muharebesinden sonra, gerek Grubunuza gerekse Molla Kerim Bölüğüne ait silahların sağlam olanlarının Suphi Paşa Çiftliği'ne nakledilmiş olduğunu haber aldım. Aracılığımla Karahan'a nakledilen silahlar, düşman tarafından kullanılmaz hâle getirilen silahlardır. Bunlar şimdi parça hâlinde depodadır. Yeni tüfek gelene kadar eldeki mevcutla idare edilmesi zaruridir. Grubunuz mıntıkasında bir nizamiye taburu vardır. Aynı zamanda Kazıkbaş'ta Zafer Grubu da vardır. Bir taarruz hâlinde size yardımda bulunmaları için emir verilmiştir. Taarruz zamanı, telefonla malumat verilir verilmez iki saat sonra takviye kuvvetle size yetişeceğim.

2. Tarsus'a giren düşman kuvvetinin miktarı nedir? Tarsus şu an ne hâldedir? Bugün akşama kadar bildiriniz.

Sinan

Adana Valisi Abdurrahman ve yandaşlarının delalet ve teşvikiyle Yüreğir halkı tamamen kandırılmış, hariçte bulunanlara da Tuzla Nahiyesi Müdürü Sami Efendi[110] tarafından "Zararın neresinden dönülse kârdır, ocaklarınız söndürüldü. Memleketimizden ilelebet mahrum edileceğimiz muhakkaktır. Köylerinize geliniz. Ürünlerinizi yetiştiriniz. Fransızlar ile Ermeni kardeşlerimiz bizim her türlü güvenliğimizi temin edeceklerdir. Gönül rahatlığıyla vakit geçiriniz." mealindeki iki mektup casus vasıtasıyla geriye gönderilirken ele geçirilmiştir. Cephemiz gerilerinde de sütü bozuklar çoğaldı. Her gün çeşitli suretlerle efradımız kandırılmaktadır.

Genel Komutanlığa

1. Bu sabah cephemizin merkezindeki bölüğümüz, düşmana küçük bir keşif taarruzu yaptı. Düşman makineli tüfek ve otomatik tüfeklerle binlerce cephane harcadı.

2. Çatışma bir saat kadar devam etti. Bölüğümüz vukuatsız olarak asıl mevzisine döndü.

[110] Bu kişi şimdi tarafımızdan da istihdam edilmektedir. Adana'nın Karsantı Nahiyesi Müdürüdür (T.S.).

3. Grubumuzda Alman ve Belçika silahlarının miktarı 250'den fazla olduğu hâlde her birisinin azami 15 cephanesi vardır. Yedek olarak bir tane bile Alman cephanemiz olmadığından yeterli miktarda Alman cephanesinin süratle yetiştirilmesi arz olunur.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Genel Komutanlığa

Karataş ve Ceceli köyleri ahalisine hitaben yazılmış mektuplar ele geçirildi. Bu mektupları Tuzsuzzade Kilise köyünden Hacı Mehmet Ağa getirdi. Karataş'taki Müdür Sami imzasıyla yazılı mektup dikkat çekicidir. Diğeri de fazlasıyla dikkat çekicidir.[111] Ahalinin fikirlerini de o tarafa meyilli görüyorum. Silah talep etmiştim. Bu meselenin ortaya çıkması silahtan önce, bir kuvvetin seri şekilde gönderilmesine lüzum gösterdi. Şimdilik silahın tehiri emriyle, yetecek miktarda kuvvetin seri şekilde gönderilmesini, şayet silahlar yola çıkarılmışsa geriye celp edilmesini arz ederim.

Yüreğir Teşkilat Memuru
Hüsnü

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Yüreğir'deki mevcut durum şöyledir: Adana Vali Vekili Abdurrahman, Yüreğir ahalisini kandırmak ve ikna etmek maksadıyla Adana'dan Vasil ve Lukas adlı iki Hristiyan'ı bu nahiyeye göndermiştir. Şimdi Yüreğir'de mevcut bazı sütü bozuk ağalar bunların kandırmacalarına kapılarak Fransızlara teslim olmaya karar vermişler. Diğer ağalarla ahaliye de Karataş Nahiyesi Müdürü Sami Efendi tarafından "Zararın neresinden dönülse kârdır. Ocaklarınız söndürüldü. Memleketimizden ilelebet mahrum edileceğimiz muhakkaktır. Köylerinize geliniz. Fransızlarla Ermeni kardeşlerimiz bizim her türlü güvenliğimizi temin edeceklerdir. Ürünlerinizi yetiştiriniz. Gönül rahatlığıyla vakit geçiriniz." mealinde yazılan iki mektup orada bulunan Müfreze Komutanı tarafından elde edilmiştir.

2. Şu anda Zeamet'te zayıf bir müfrezemiz vardır. Söz konusu mahalden kuvvet talep edilmekteyse de mevcut durum dolayısıyla göndermek imkân haricindedir. Hâlihazırda eldeki kuvvetlerden 100 kişilik bir müfrezenin o tarafa geçmesi pek kolaydır.

Sinan

[111] Mektuplar dosyadadır (T.S.).

8 Ağustos 1920

Tarsus'taki düşman, Gülek İstasyonu'ndan huruç ederek Kavaklı Grubuna keşif taarruzu yapmışsa da kayıp verdirilerek püskürtülmüştür. Adana'nın güneyinde muharebeler devam etmektedir.

Düşman Şakirpaşa'dan zırhlı tren himayesinde Kâhyaoğlu Grubuna taarruz etmiştir. Muharebe devam etmektedir. Bu civardaki köprüyü topçumuzun etkili ateşine rağmen düşman tamir ile meşgul olmuştur. Kurttepe cephesinde keşif kolu çatışması olmuştur. Seyhan Grubuna düşmanın bu harekâtını zorlaştırmak için aşağıdaki emir verildi:

Seyhan Grup Komutanlığına

Düşman Şakirpaşa ile Kâhyaoğlu arasındaki tren hattını tamir etmektedir. Zırhlı tren himayesine sığındırdığı efradı ile birliklerimiz muharebe etmektedir. Bugün mıntıkanız dâhiline gelecek bir zırhlı tren mevcut olduğundan hattın muhtelif noktalarından fazla miktarda ray kaldırtarak uzaklara naklettiriniz. Bu suretle Misis hattının geçiş yollarını engellemenizi önemle talep ederim.

Sinan

Kurttepe Grup Komutanlığına

İhtiyat kuvvetinizi şimdi Kürt Halil Çiftliği'ne indiriniz. Orada uyanık bir hâlde emrime hazır bulunmasını komutanına anlatılmasını rica ederim.

Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Adana'nın güneyindeki müfrezelerimizin Adana'nın içerilerine kadar sokulmuş olduğu malumunuzdur. Geceli gündüzlü bu cephede başarılı muharebeler devam etmektedir. Bugün elimizde hiçbir cins yedek cephane kalmamıştır. Düşmanın bir taarruzu olması durumunda cephanesizlik yüzünden muharebeyi pek kısa keserek geri çekilmek mecburiyetinde kalacağımızdan yetecek miktarda muhtelif cinslerde cephane gönderilmelidir.

2. Kavaklıhan Grubu cephane ve silah talep etmektedir, ancak elde mevcut olmadığından gönderilmediği arz olunur.

Sinan

Genel Komutanlığa

1. Gece sükûnetle geçmiştir.

2. Önemli bir hadise olmamıştır.

Seyhan Grup Komutanı
Abdüsselam

Genel Komutanlığa

1. Düşman bu sabah Gülek İstasyonu civarındaki arkı geçerek Grubumuza keşif taarruzu yapmışsa da gördükleri mukavemet ve mukabele üzerine tekrar şehre çekilmişlerdir.

2. Grubumuzdan diğer grupların aldığı silahlar iade olunmamıştır. Hâlbuki mevcut silahlarla düşmanın Tarsus'tan çıkışına karşı konulması ve engellenmesi emredilmektedir. Biz şimdiki silahla çalışacağız.

3. Akşama kadar yeterli miktarda cephane ve silahın gönderilmesini önemle arz ederim.

Kavaklı Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

1. Bugün öğleden sonra alaturka saat dokuz buçukta düşmanın 20 vagon kadar olduğu tahmin edilen bir zırhlı treni, Şakirpaşa'da yarım saat kadar durduktan sonra ilerleyerek Kâhyaoğlu İstasyonu'na 300 metre yakında durmuştur. Saat on birde Küçük Dikili istikametiyle Bahçelidam, Kaplanbey çiftlikleri aralıklı olarak bombardıman edildi.

2. Tahminime göre, düşman hem yolu tamir etmek hem de civarındaki köylere top atarak korkutmak ve bir de oralardaki kuvveti anlamak gayesi gütmektedir.

3. Şimdi alaturka saat on ikiyi yirmi geçiyor. Tarsus istikametinden bir düşman uçağı geldi. Kâhyaoğlu civarındaki tren hâlâ duruyor.

4. Kâhyaoğlu İstasyonu'nun tam kuzeyine tesadüf eden Kireçocağı cephesi tamamen boştur. Esasen Grubumuzun sağ cenahı hiçbir zaman emin olamadı. Bundan dolayı cephenin sağ cenahındaki bölüğe şu günlerde gayet uyanık durumda bulunulması emri verildi.

5. Cephane hakkındaki istirhamımı bu vesile ile tekrarladığımı arz ederim.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Genel Komutanlığa

1. Kâhyaoğlu'na gelen düşman zırhlı treni askerin yemek pişirdiği Kürt Abdo'nun çiftliğine ve etraflarına topçu ateşi açıyor.

2. Askerimiz kısmen Çaylıdere'yi tutmuştur. Kısmen de bağlar arasında mevzi almışlardır.

3. Bu gece hareketleri emredilen Yüreğir Grubundan gelecek bölük ile topun, seri hareket etmesi hususunda emir verilmelidir. Zira sabaha karşı düşmanın huruç hareketi ihtimaline karşı geceden topun mevziye yerleştirilmesi ve ihtiyat kuvvetinin de münasip yere yerleştirilmesi zaruridir.

4. Düşmanın bu hareketi büyük ihtimalle, casus vasıtasıyla askerin yemek pişirdiği yer ile toplanma yerine top atarak kayıp verdirmek maksadına yönelik olduğu anlaşılıyor. Atılan toplardan zayiatımız yoktur.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Bu sabah cephemizde düşmanla keşif kolu çarpışması yapıldı.

2. Düşmandan iki nefer öldürülmüştür. Bizden de bir nefer hafif şekilde yaralanmıştır.

3. Dünkü istediğim cephane için henüz cevap verilmedi. Şiddetle ihtiyacımız olduğundan iki sandık Alman, üç sandık Osmanlı mermisinin gönderilmesi için emir verilmesi arz olunur.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Genel Komutanlığa

1. Şimdi cepheden aldığım malumata göre bir nefer şehidimiz vardır.

2. Efradımız Çaylıdere'de düşmanla muharebe etmektedir.

3. Düşmanın ameleleri de Kâhyaoğlu civarındaki köprüyü tamir etmekle meşguldür.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

9 Ağustos 1920

Tarsus'ta bulunan düşman iki tank, 1000 kadar bir kuvvetle Kavaklı Grubumuza taarruz ederek o civarda bulunan buğday saplarını toplayarak tekrar Tarsus'a girmiştir.

Kâhyaoğlu civarında muharebe devam etmektedir. Düşman, hattı tamir ile meşguldür.

41'inci Tümen Komutanlığına

İki günden beri Kâhyaoğlu İstasyonu civarında muharebe devam etmektedir. Elde mevcut iki topumuzdan biri Sağ Cenah Mıntıkasına gönderildiği için elimizde tek bir top kalmıştır. Bunun da mevcut 20 atımı dün harcanmıştır. Şimdi elimizdeki tek top da atıl

durumdadır. Topsuz mukavemet mümkün olamayacağından sabaha kadar mümkün olduğunca çabuk cebel topu mermisi yetiştirilmesini istirham ederim.

Sinan

Kürt Halil Çiftliği'ne celp edilen Kurttepe ihtiyat kuvvetine, Kâhyaoğlu civarındaki düşmanı yandan tehdit etme emri verildi. Bir zırhlı tren daha Kâhyaoğlu İstasyonu'na geldi. Bu iki zırhlı trenin şiddetli top ateşine dayanamayan efradımız bir miktar geri alındı; fakat muharebe henüz kesilmedi. Düşman hattı tamir etmektedir. Celp edilen ihtiyat kuvvetle düşmana tekrar taarruz edildi. Akşama kadar devam eden muharebede düşman geri çekilmeye mecbur edildi.

41'inci Tümen Komutanlığına

İki zırhlı tren himayesinde Kâhyaoğlu istikametinde ilerleyen 1500 kişilik bir kuvvetle düşman tren hattını Kâhyaoğlu İstasyonu'nun 1 km batısına kadar tamir etmeyi başarmışsa da kahraman efradımızın inatla karşı koymaları ve taarruzları sayesinde iki gün devam eden bir muharebe sonrasında düşman geri çekilmeye mecbur edilerek Adana'ya kadar sürülmüştür.

Yarın bu hareketin tekrarı muhakkak olduğundan yola çıktığını haber aldığım sahra toplarının sabaha kadar karargâha yetiştirilmesinin temini ile çok miktarda cebel topu mermisi ile Alman, Osmanlı ve Rus mermisinin gönderilmesini istirham ederim.

Sinan

Düşmanın Adana'ya fazla miktarda takviye birlikleri celp ettiği anlaşılmıştır. Düşmanda faaliyet pek fazladır.

Genel Komutanlığa

1. Düşman sabahleyin iki tank ve bir miktar süvari ve piyade (tahminen 1000 nefer) ile Tarsus'tan çıkarak 20-30 arabayı buğday sapı ile doldurarak Tarsus'a girmiştir. Düşman, Sadıkpaşa Çiftliği'ni yakmıştır.

2. Grubumuzca gerekli tertibat alınmıştır. Yalnız pek az mevcudumuz olduğu gibi Tarsus'un üçte ikisini de muhafaza altında bulundurmaktayım. Huruç hâlinde Nailihürriyet'teki Zafer Grubunun bulunduğu yerde yapacağı yardımdan ziyade, ayrı bir cephenin teşkili ile "Helke" köyü civarında yolun güneyine gelmesi uygundur. Düşmanın Alidayı Çiftliği'nden geçerek eski Adana-Tarsus yolunu yani Helke-Ballıca yolunu takip ederek gitmesi de muhtemeldir. Bu hâlde Zafer Grubundan azami istifade edecektir. Bu Grubun bize yardımı muhakkak ise vaktinde yetişmesi için gerekli emirlerin gönderilmesi arz olunur.

Kavaklı Grup Komutanı
Cemal Efe

Komutanlık Emri

1. Zafer Grubu şimdi karargâhını Helke köyüne nakledecek, Kavaklıhan Grubunun sol cenahını uzatarak düşmanın Tarsus'tan Adana'ya hurucunda Tarsus-Helke-Ballıca-Adana yolunu müdafaa edecektir.

2. Zafer Grubu geçici olarak Kavaklıhan Grup Komutanı Cemal Efe komutasına verilmiştir. İhtiyat Grubu Kütüklü'de kalacaktır.

3. Bu emir; Kavaklıhan, Zafer ve İhtiyat Grup Komutanlıklarına tebliğ edilmiştir.

Sinan

Karaisalı'da Teçhizat Ambar Memurluğuna

Ambarda ne kadar Fransız tüfek bombası varsa mümkün olan çabuklukla hemen Karahan'a gönderilmesi talep olunur.

Sinan

Genel Komutanlığa

Aldığım emir üzerine bizzat cepheyi gezerek 170 neferlik seçme bir müfreze teşkil ettim. Müfrezeyi Ali Ağa komutasında Kürt Halil Çiftliği'ne gece saat sekiz buçukta sevk ettim. Oraya vardıklarına dair rapor, bu sabah alındı. Dün gece Karahan'daki telefon memurlarını bulamadık. Bu hususun temini için icap edenlere emir verilmesi arz olunur.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Genel Komutanlığa

1. Bu gece düşman Kâhyaoğlu İstasyonu önündeki köprüyü tamir ederek Kâhyaoğlu İstasyonu'na gelmiştir.

2. Emir buyurulan sahra topları gelmedi. Cebel topumuzun mermisi bitti.

3. Düşman iki zırhlı trenle gelmiştir. Birisi Şakirpaşa tarafında, diğeri Kâhyaoğlu önündedir. Her iki tren arasında ameleler çalışmaktadır.

4. Muharebe devam etmektedir.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Kâhyaoğlu Grubuna katılması emri verilen bir bölük, alaturka saat on ikide hareket ettirilmiştir.

2. Cephemizde sükûnet vardır.

Yüreğir Grup Komutanı
Abdülkadir

Genel Komutanlığa

1. Düşman demir yolunu tamire devam ediyor. Efrat Çaylıdere'yi terk ederek yukarıya çekilmeye mecbur oldu.

2. Efrada moral takviyesi, ancak düşmanın toplarına topla mukavemet etmekle mümkündür.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşmanda her zamankinden fazla faaliyet gözlenmektedir. Havuzlubahçe, Yeni İstasyon civarı ve Yetimler Yurdu'nda pek çok mahruti çadır bulunmaktadır. Yeni İstasyon imalathanesi çalışmaktadır. İstasyonun kuzeyinde pek çok baraka yapılmaktadır. Araba ve otomobil faaliyeti göze çarpmaktadır.

2. 8 Ağustosta Adana'dan çıkan tren Kâhyaoğlu'nun 600 metre batısına gelerek yolları tamir etmektedir. Küçük Dikili istikameti ile Bahçelidam ve Kaplanbey çiftliklerini zırhlı trenler bombardıman etmektedir.

3. Cephanemiz yoktur, yetiştirilmesi istirham olunur.

Sinan

Karaisalı Nokta Komutanlığına

Ambarda mevcut ne kadar kudretli cebel mermisi varsa yarın sabaha kadar yetiştirilmek üzere süratle sevki talep olunur.

Sinan

10 Ağustos 1920

Tarsus'taki düşman Adana istikametinde harekete geçmiştir. Mevcudu 3000'den fazladır. Fakat düşman bu defa Adana'dan çıktığı yolu takip etmemiştir. Topçumuz menzili haricindeki Ballıca-Kötüköy-Karafasıl yolunu takip etmiştir. Birliklerimizin yandan taarruzu dolayısıyla Çıldırım civarında muharebe başlamıştır. Kâhyaoğlu istikametinden tekrar zırhlı tren yardımıyla düşman taarruz etmişse de başarılı olamamıştır.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman Tarsus'tan Ballıca-Kötüköy-Karafasıl istikametini takip ederek Adana istikametinde ilerlemektedir. Düşman kuvvetinin 3000'den fazla olduğu tahmin edilmektedir.

2. Çıldırım civarında şimdi bu düşmanla muharebe başlamıştır.

3. Kâhyaoğlu istikametinde ilerleyen iki zırhlı tren himayesindeki düşman müfrezesi, hattı tamir etmek için uğraşmışsa da başarılı olamayarak Kâhyaoğlu'nun doğusuna çekilmiştir. Sabahtan beri bu cephedeki muharebe bütün şiddetiyle devam etmiştir. Sahra topları hâlâ gelmemiştir. Topsuz, her türlü vasıtaya sahip olan düşmanı durdurmaya çalışıyoruz. Cenabıhak yardımcımız olsun.

4. Alman ve Osmanlı cephanesine şiddetle ihtiyaç olduğundan mümkün olduğunca çabuk yetiştirilmesi.

5. 9/10 Ağustos gecesi Adana ile İncirlik arasında tren hattı tekrar tahrip edilmiştir.

Sinan

Komutanlık Emri

1. Düşman Tarsus'tan hareket ederek Adana istikametinde ilerlemektedir. Düşmanın kolbaşısı Ballıca'da, kol nihayeti ise Kötüköy'dedir. Kavaklıhan Grubu, düşmanı takiptedir. Zafer Grubu mevcut durumu muhafaza edecek ve düşman Yenice istikametine geldiği takdirde bulunduğu mevzide muharebeyi kabul edecektir. Şayet düşman Firengülüs-Badras-Karafasıl yolunu takip ederse Kavaklıhan Grubu ile müşterek olarak düşmanın yan ve gerilerini vuracaktır. Zafer Grubunda bulunan iki makineli tüfek de bu Grupla muharebeye iştirâk edecektir. Kâhyaoğlu Grubu son emrime kadar mevzisinde kalacak ve düşmanın Adana istikametinden yapacağı gösteri taarruzlarına engel olacaktır. Kurttepe Grubu son vaziyetini muhafaza edecektir. Seyhan, Buruk ve Misis grupları tren hattını tahrip edecek ve düşmanı da devamlı surette tazyik edeceklerdir. Yüreğir Grubu ile İhtiyat Grubu harekete hazır bir hâlde bulunacaktır. Adana'nın güneyindeki Oba Grubu bulunduğu mevzileri terk ederek Yüreğir Grubunun bulunduğu Kuyumcular köyüne gelecek ve emir bekleyecektir.

2. Bütün grupların düşmanın şu harekâtında büyük fedakârlıklar göstererek düşmanı tamamen yıpratmalarını Cenabıhakk'tan temenni ederim.

3. Bu emir; Kuyumcular'da, Yüreğir Grup Komutanlığı, Nailihürriyet'te Zafer Grup Komutanlığı, Kavaklı Grup Komutanlığı, Kâhyaoğlu Grup Komutanlığı ile Seyhan, Buruk, Kurttepe, Misis ve Oba İhtiyat Grup Komutanlıklarına tebliğ edilmiştir.

Sinan

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

10 sandık Alman ve 20 sandık Osmanlı cephanesi bugün trenle Kelebek'e gönderilmiştir. Vasıta ve memur göndererek aldırınız.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Düşmanın geceyi Helke, Ballıca, Büyük ve Küçük Çıldırım köylerinde geçirmeye karar verdiği, buralarda kurduğu çadırlardan anlaşıldı. Hava pek sıcaktı. Harp karargâhı Kuyumcular köyüne nakledildi. Tertip edilen dört müfreze ile düşmana baskın yapıldı; fakat düşman pek kuvvetli olduğu için büyük bir başarı elde edilememiştir. Yalnız ordugâhlarda kargaşalık çıkarılmış ve dört köyde ikamet eden düşman kuvvetinin birbirlerine ateş açması sağlanmıştır.

Genel Komutanlığa

Sabahleyin hattın tamirine gelen düşman treninin bir miktar durduktan sonra geriye gittiği ve hattın hâlâ bozuk olduğu arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Abdüsselam

Genel Komutanlığa

Düşman müfrezesinin ucu Ballıca'ya kadar gitmiş, sonu da Kötüköy'dedir. Emin Efendi ve Derviş Efendi Bölükleri düşmanı takip etmektedirler. Derviş Efendi Bölüğü, Yunusoğlu'nu geçmiştir. Emin Efendi Bölüğü ise Kötüköy'ü geçmiş ve düşmanla çatışmaya başlamıştır. Düşmanın ucu henüz Ballıca'dadır. Bölükler düşmanı takip etsin mi yoksa eski mevzilerine alayım mı? Emrinizi bekliyorum. Bendeniz Yunusoğlu'ndayım.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Cemal

Genel Komutanlığa

1. Düşman bütün kuvvetiyle sabahleyin Tarsus'tan çıkarak Helke-Ballıca köylerinden geçen eski Adana-Tarsus yolundan ilerleyerek Badras köyünü yakmış, Büyük ve Küçük Çıldırım köylerinde istirahat hâlindedir. Zannederim geceyi burada geçirecektir.

2. Düşman kuvvetinin sayısı tahmin edilememiştir. Yalnız otomobil ve arabaları yine vardır.

3. Bulduk Çiftliği'yle Badras köyüne kadar düşmanı takip ettim. Badras civarında hafif bir çarpışma oldu. Asker sıcaktan,

susuzluktan ve açlıktan son derece etkilenmiş olduğu için âdeta harp edemeyecek vaziyete geldiğinden bir süre istirahat verdim.

4. Düşman, bulunduğu köylerden her yere hâkim vaziyettedir.

5. Düşman, geceyi burada geçireceğinden çadır kurmuştur. Aynı zamanda top ve makineli tüfeklerini de yerleştirmektedir.

Zafer Grup Komutanı
Cemil Cahit

Genel Komutanlığa

Sağ cenaha gönderilen cebel topunun orada kalmış olan hayvanlarının acilen batarya komutanlığına gönderilmesi ve bildirilmesi.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Genel Komutanlığa

Düşman demir yolu hattını tamir etmekle meşguldür. Sabahtan beri ateş açılmaktadır. İki üç atımlık cephanemiz kalmıştır. Salbaş'ta bataryada bulunan cephanenin mümkün olduğunca çabuk getirtilmesi için lazım gelenlere emir verilmesi arz ve istirham olunur.

Topçu Batarya Komutanı
Şemsettin

Genel Komutanlığa

Talimgâh'ın sıkıştırılması ve düşmana taarruz için elde mevcut piyade cephanesi kalmadığından acilen birkaç sandık Alman cephanesinin gönderilmesi arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Abdüsselam

Genel Komutanlığa

1. Gece saat beş buçukta aldığım emir üzerine, sabahleyin tren hattı İncirlik köyü ile Kürkçü köyü arasında 15 yerinden tahrip edildi.

2. Düşman katiyen görülmemiştir. Gözetlemeye devam ediliyor. Bugün ikindi üzeri mümkün olursa tekrar tahribata başlayacağız.

Buruk Grup Komutanı
İbrahim

11 Ağustos 1920

Düşman tekrar Adana'dan Kâhyaoğlu istikametine taarruz ederek hattı tamire başlamıştır. Misis, Buruk ve Seyhan grupları, 20 ayrı yerinden hattı tahrip ettikleri hâlde, düşman o cepheyi hiç dikkate almamaktadır. Seyhan Grubu tarafından düşmanın bir karakolu geri çekilmeye mecbur edilmiş ve bir miktar ganimet ele geçirilmiştir. Düşmanın şiddetli taarruzu dolayısıyla Kâhyaoğlu Grubumuz Şambayadı güney sırtları ile tren hattının kuzeyindeki hatta çekilmiştir. Tarsus'tan çıkan düşman, ufak tefek müfrezelerimizin baskısı altında Adana'ya yürüyüşe başlamıştır. Bilâhare Kâhyaoğlu Grubu takviye edilerek tekrar eski mevzilerine sürülmüştür.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. 10-11 Ağustos gecesini; Küçük Çıldırım, Büyük Çıldırım, Ballıca ve Karafasıl köylerinde geçirmekte olan düşmana dört müfrezemiz tarafından gece yarısı bir baskın yapılmış ve düşman ordugâhında karışıklık meydana getirilmiştir. Gayet yakın köylerde geceyi geçiren düşman kuvvetleri birbirlerine ateş açmıştır.

2. Şafakla beraber düşman Yolgeçen üzerinden emniyet tertibatıyla Sarıhamzalı civarındaki tarlalardan geçerek şoseye dâhil olmuştur. Bu esnada Şambayadı civarında mevziye giren tek topumuz tarafından düşman yürüyüş kollarına etkili ateş açılmıştır. Kâhyaoğlu civarındaki tren hattını tamir eden düşman, zırhlı trenini bu hizalara kadar sürerek dağılan efradının moralini artırmak maksadıyla topumuz üzerine ateş açmıştır. Ancak bu sırada hücuma dâhil olan Kâhyaoğlu Grubuyla ihtiyat birliklerinin kahramanlıkları sayesinde bu kargaşalık arttırılmış ve düşman zayiata uğratılmıştır. Zırhlı treninin himayesinde evvelce mevziye yerleştirilmiş olan düşman piyade birliklerinin ateşine maruz kalan birliklerimiz, düşmanı daha yakından takip etmede başarılı olamamıştır.

3. Topçumuzun etkili ateşi, toplu düşman kitleleri üzerinde gayet önemli bir tesir yapmış, ateş edilen 50 atımdan hemen hiçbiri boşa gitmemiş ve bilhassa zırhlı trene isabet eden iki gülle ile zırhlı tren firara mecbur edilmiştir. Bu hâl üzerine düşman Tarsus'tan getirdiği sahra toplarını Kâhyaoğlu doğu açığında mevziye sokarak topçumuza tesir yapmak istemişse de kahraman topçumuz dört sahra topuna da susmadan cevap vererek en son atımını da düşmanın bir topuna isabet ettirerek düşman topçusunun mevzi değiştirmesine sebep olmuştur.

4. Düşmanın bu hâli efradımızın moralini pek yükseltmiş ve kükremiş arslanlar gibi düşmana saldırtmaya sebep olmuştur.

5. Bu gece Yüreğir ve Oba grupları, Oba'ya sevk edilerek düşman tekrar kuşatmaya alınacaktır. Şimdilik Yolgeçen Grubu Kuyumcular'da ihtiyatta kalacaktır.

6. Adana Güney Grubu aleyhine 10-11 Ağustos gecesi akşamından başlayarak sabaha kadar devam eden düşman taarruzu kayıp verdirilerek püskürtülmüştür.

7. Misis tren hattı 20 yerinden tahrip edilmiştir.

8. Efrat üzerinde ve ihtiyatta hemen hemen cephane kalmamıştır.

Sinan

Genel Komutanlığa

1. Bu gece cephemizde büyük köprüdeki düşman muhafızlarının bulunduğu yere 3'üncü Bölük taarruz ederek hattı tahrip etmiş ve bir saat devam eden çarpışma sonucunda düşman Adana istikametine çekilerek orada bıraktığı iki battaniye, dört el bombası, altı tüfek bombası, iki bomba makinesi ve bir çadır ele geçirilmiştir.

2. Talimgâh'a topla 15 mermi atılmıştır.

3. Sabahleyin düşman, tek topla cephemize ateş açmıştır.

4. Düşmanın şimdi bir treni Küçük İncirlik tabir edilen Madama Çiftliği civarındadır.

5. Gönderileceği vadedilen kudretli cebel topunun gönderilmesi arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Abdüsselam

Genel Komutanlığa

1. Bu gece tren hattı, Kürkçü köyü civarından tekrar tahrip edilmiştir.

2. Düşmanın İncirlik ve Kürkçü istasyonlarındaki makineli tüfek ve otomatik tüfekleri hat boyuna ateş açmıştır.

3. Bugün şimdiye kadar bir hadise olmamıştır.

Buruk Grup Komutanı
İbrahim

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın top ateşi topçumuzun her tarafını sarmış hatta Şambayadı köyüne dahi topçu ateşi açılmıştır. Ama bu ateş, Allah'a hamdolsun topçumuzu susturamadığı gibi topçumuz düşmanın dört beş sahra topuna karşı açtığı ateş sonucunda, trende bulunan düşman birliklerine birçok mermi isabet ettirerek her birisini bir

tarafa dağıtmış ve kayıplar verdirmiştir. Hatta top mermileri trene isabet eder etmez tren tutunamayarak Kâhyaoğlu'na firar etmiştir.

2. Düşmanın tren ve ağırlıkları ile birliklerinin bir kısmını Kâhyaoğlu'nda topladığı bir sırada topçularımız peş peşe Kâhyaoğlu'na 12 top mermisi atmış, bu mermilerin üçte ikisi düşmana isabet etmiş, dolayısıyla düşman oldukça zarar görmüş ve kayıplar vermiştir.

3. Düşman süvarileri Sarıhamzalı köyünde toplanıp peyderpey Kâhyaoğlu'na gelmeye başladıkları bir sırada topçularımız ateş açmışlar ve düşman süvarilerini perişan bir hâlde dağıtarak onları Adana'ya kafile kafile kaçmaya mecbur etmişlerdir.

4. Top cephanesinden 20'si bozuk çıkmış, geriden gelecek cephane de vaktinde yetişememesi yüzünden düşman bu durumdan fazlasıyla yararlanmış ve Adana'ya girmeyi başarmıştır. Eğer cephaneler bozuk çıkmamış olsaydı topçunun direnişi ve metaneti düşmanı bir kat daha perişan edecekti.

5. Düşmanın 4-5 top ile açtığı ateşten, katiyen bir neferin hatta bir hayvanımızın bile burnu kanamamıştır.

6. Askerimizin morali yerindedir. Arz ettiğim şekilde bir kudretli cebel topunun daha her ne gerekiyorsa yapılarak gönderilmesini istirham ederim.

7. Adana, Tarsus'a göre, bizim cephemiz de diğer cephelere göre daha önemli olduğundan cephemizin tek top ile bırakılmasının uygun olmayacağı görüşünde olduğumu arz ederim.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

12 Ağustos 1920

İki adet 10,5'lik obüs topu mıntıkaya geldi. Kurttepe'den Adana'nın bombardımanı emredildi. Topların muhafazasına 100 kişilik Kayseri Müfrezesi tahsis edilerek Kurttepe Grubu emrine verildi. Kurttepe'de 600 silahlı efrat vardı. Kürt Halil Çiftliği'nde, Kâhyaoğlu Grubu 500 mevcutlu, Kuyumcular'da ise 600 mevcutlu Yüreğir Grubu bulunuyordu. Toplar Kurttepe civarında mevziye girdi. Düşman, hat tamirini ilerletmiştir. Yapılan bunca fedâkarlık bir tesir göstermiyordu. Cebel topu zırhlı trene tahsis edildi. Düşman iyice baskı altına alındığı için gayet temkinli olarak hat tamiratıyla meşguldür. Akşamüzeri mevziye giren obüs bataryası, düşman mevzilerini bombardımana başladı. Seyhan ve Buruk cephelerinden hat, birkaç yerinden tahrip edildi. İncirlik civarına gelen düşman zırhlı treni Buruk ve Kürkçü köylerini bombardıman etmiştir.

Kurttepe Grup Komutanlığına

Şimdi 10,5'lik batarya Grubunuza gönderilmek üzere yola çıkarıldı. Bu batarya Grubunuz emrindedir. Lazım gelen yardımı ifa ederek bu gece mevziye girmesine çalışınız.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Topçular geldi. Mevziye girmek üzeredirler. Fakat cephemizin genişliği 8 km'yi aşmaktadır. Hastanelerde de bir kısım efradımız bulunmaktadır. Topların muhafazası için ayrıca kuvvetli bir müfrezeye ihtiyaç vardır. Kürt Halil Çiftliği'ne gönderilen 180 kişilik müfrezemiz ile Yüreğir Grubu emrine gönderdiğimiz ve başlarındaki subayı firar ederek şimdi başsız kalan iki makineli tüfeğin cephemize iade edilerek bunların topların muhafazasına tahsis edilmesi uygun olacaktır.

2. Topçuların iaşesinin Grubumuzca temini için gösterdiğimiz gayret maalesef yeterli gelmemektedir. Gerideki köylerin de cephemiz iaşesine yardım etmeleri için iaşe memurumuza lütfen geniş yetkiler veriniz.

3. Gerek cephemizdeki çatışmalarda gerekse Ali Ağa komutasındaki bölüğün çatışmalarında çok sayıda Alman cephanesi sarf edildiğinden top muhafızlığı için de ayrıca bol cephaneye ihtiyaç vardır. Mutlaka 2-3 sandık Alman cephanesinin acilen gönderilmesi hususunu arz ederim.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Kurttepe Grup Komutanlığına

1. Top muhafızlığı için, Kayserili Hacı Efendi'nin komutasındaki 100 kişilik Kayseri Bölüğü yola çıkarıldı.

2. Kâhyaoğlu Grubu emrine verilen 180 kişilik müfrezenizin ve Yüreğir Grubundaki Selahattin Efendi Makineli Tüfek Takımının yola çıkarılması için bu gruplara emir verildi.

3. Grubunuza dört sandık Alman, beş sandık Osmanlı, iki sandık Rus cephanesi verilecektir. Memur ve vasıta göndererek aldırınız.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın geceli gündüzlü yolları ve köprüleri tamir ederek Küçük Dikili hizasına geldiğini raporumda arz etmiştim.

2. Topçumuz sabahtan beri düşman treni üzerine ateş açıyor ve hâlâ ateşe devam etmektedir. Ancak uygun görüldüğü takdirde bir top daha ilave edilirse daha fazla tesir yapılacağı tabiîdir.

3. Evvelce raporla arz ettiğim üzere Kurttepe'den gelen 180 kişilik müfreze, grubuna iltihak ettirilmiştir. Mevcut efradımız yeterli olmadığından Kırıklı ve havalisinden geleceği haber alınan 70 silahlı neferin Grubumuza gönderilmesini önemle arz ederim.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Ahmet Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Grubumuz makineli tüfek takımı, Kurttepe Grubu emrine sevk edilmiştir.

2. Bir Cezayirli Fransız neferi esir edilmiştir.

3. Cephemizde önemli bir hadise olmamıştır.

Yüreğir Grup Komutanı
Abdülkadir

Genel Komutanlığa

1. Bugün düşman, adeti olduğu üzere Grubumuza taarruz etmekle beraber, Küçük Dikili hizasında tren hattını tamirle meşgul olduğu bir sırada, topçumuz aldığı emir üzerine tren ve amelesi üzerine ateş açarak her birisini bir tarafa kaçırmıştır. Bu suretle düşman, Kâhyaoğlu'na doğru firara mecbur edilmiştir. Aynı esnada Grubumuz piyadeleri de cephesindeki düşmana taarruz ederek oradaki kuvvetleri Kâhyaoğlu İstasyonu'na kadar sürmeyi başarmışlardır.

2. Tren, geceleri amele getirerek demir yolunu tamiratla meşgul oluyor. Gece topçumuz üzerine ateş açıyorsa da topçumuzun yeri bilineceğinden bunun için ne gibi tedbirler alınacaktır.

3. Tren hattını tahrip etmek için çok düşünülüyorsa da üç beş anahtar olmadıkça tahribi mümkün olamıyor. Çünkü düşman çeşitli yerlerde muhafız bırakıyor. Öyle kazma ile tahribi hâlinde düşman noktaları fırsat bularak karanlıktan istifadeyle efradımız üzerine ateş açacak ve kayıplar verilmesine sebep olacaktır. Anahtar olursa tren yolunu herhangi bir yerden tahrip etmenin mümkün olacağı arz olunur.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Ahmet Rıfat

Karaisalı Askerlik Şubesi Başkanlığına

Silahlı hizmette kullanılmak üzere 150 nefer piyade ile ne kadar makineli tüfek ve topçu efradı varsa süratle merkeze sevkleri rica olunur.

Sinan

Genel Komutanlığa

1. Bugün tren hattı tekrar çeşitli yerlerinden epeyce tahrip edildi.

2. Sabahleyin Adana istikametinde uçan bir uçak, merkezim olan Buruk köyü üzerine sekiz bomba attı. Makineli tüfek ateşiyle köyü taciz etti. Allah'a hamdolsun zayiat olmadı.

3. Tren İncirlik istikametinden tahrip ettiğimiz mevziye gelerek Kürkçü köyünü bombardıman etti.

4. Kapsül ve fitile ihtiyacımız yoktur.

Buruk Grup Komutanı
İbrahim

13 Ağustos 1920

41'inci Tümen Komutanlığına

1. 11/12 Ağustos gecesi düşman üç zırhlı tren himayesinde tekrar Kâhyaoğlu'ndan birliklerimize taarruza geçmiştir. Gece yarısından bugün ezani saat altıya kadar muharebe devam etmiştir. Kâhyaoğlu civarındaki kahraman piyadelerimizin cesaret ve kahramanlıklarına katkı sağlayan kudretli cebel topçumuzun ustalıkla ve tesirli ateşi sayesinde düşman çok kayıpla bozguna uğratılarak Kâhyaoğlu gerilerine kadar sürülmüştür.

2. Yolgeçen Grubumuz ile Güney Grubumuz Adana'ya başarılı baskınlar yapmışlardır.

3. Zayiatımız yoktur. Beş sandık Alman, dört sandık Osmanlı ve 75 atım cebel topu sarfiyatımız vardır.

4. Ağır batarya bugün saat 9.30'da Adana'yı bombardımana başlayacaktır.

Sinan

Kurttepe Grup Komutanlığına

Obüs bataryasının muhafazası sizin sorumluluğunuza verilmiş olduğundan bu hususta son derece uyanık davranılmasını önemle talep ederim.

Sinan

Düşman tarafından işgal edilen Abdo'nun çiftliğini geri almak maksadıyla Kâhyaoğlu Grubuna taarruz emri verildi. Obüs ve cebel topları ateşleri himayesinde taarruza geçen bu Grubumuz, düşmanı püskürterek Abdooğlu Çiftliği'ni geri alarak düşmanı Adana'ya sürmüştür. Hat tekrar tahrip edildi. Zırhlı trenler obüs bataryasının ateşinden etkilenerek Adana'ya firar ettiler. Aynı zamanda Seyhan ve Buruk gruplarına da taarruz emri verildi.

Genel Komutanlığa

1. Bu sabah obüs ve cebel bataryalarımızın ateşlerini müteakip Grubumuz taarruza geçmiştir. Kanlı ve şiddetli muharebeden sonra düşman Kâhyaoğlu'na kadar sürülmüştür. Ayrıca Abdooğlu Çiftliği ile Çaylıdere'nin önemli kısmının işgalinde başarılı olunmuş ve bu cephedeki düşman Adana'ya sürülmüştür.

2. Zırhlı düşman trenleri obüs ve cebel toplarımızın ateşine dayanamayarak Adana'ya firara mecbur olmuştur. Daha sonra düşman uçağı çıkarak Şambayadı üzerine iki bomba attıktan ve cephemizi dolaştıktan sonra Adana'ya dönmüştür.

3. Hat bu gece tahrip edilecektir. İnşallah bundan böyle daima ileri gidilecektir.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Bugün akşamüzeri efradımız kısmen Abdooğlu Çiftliği'ne kısmen de tren hattına doğru ilerleyerek trendeki efrat ve muhafızlarıyla epey muharebeden sonra Kürt Abdo'nun çiftliği işgal edilmiştir. Çiftlikte bulunan efrada mahsus iki torba un ve efradın yemek kazanı ele geçirilmiştir.

2. Birliğimiz, Kâhyaoğlu İstasyonu'nun yakınına kadar sokularak ateş açmışsa da karşılık görmemiştir.

3. Hat tahrip edilmiştir.

4. Bir nefer şehidimiz vardır.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Rıfat

Genel Komutanlığa

1. Dün akşamüzeri Talimgâh'a dokuz mermi atılmıştır.

2. Gece, alaturka saat üç sıralarında 1'inci Bölük, Talimgâh'ta bulunan düşmana taarruz etmiştir. Muharebe hâlâ devam etmektedir.

3. Mevcudu kalmayan Alman mermisinden dört sandık gönderilmesi arz olunur.

Seyhan Grup Komutanı
Abdüsselam

Genel Komutanlığa

1. Zırhlı tren, Kürkçü İstasyonu'yla İncirlik arasında tahrip ettiğimiz mıntıkayı tamir ederek sabaha kadar devriye gezdi. Bugün, ancak iki yerden daha tahrip edildi. Tren orayı da tamir ederek süratle Adana'ya geçti.

2. Cephemizde başka önemli bir hadise olmadı.

Buruk Grup Komutanı
İbrahim

14 Ağustos 1920

İncirlik ile Madama Çiftliği arasından, hat birçok yerinden tekrar tahrip edildi. Zırhlı tren bu hattı tamir maksadıyla gelerek Seyhan ve Buruk grupları mevzilerini bombardıman etmiştir. Seyhan Grubunun ateşinden etkilenen bir uçak düşürüldü ve getirilemeyeceği anlaşılınca yakıldı. Kurttepe'ye gidilerek Adana'nın bombardımanına devam edildi. Adana her taraftan baskı altına alınmaktadır.

Genel Komutanlığa

1. İncirlik ile Madama Çiftliği arasında hat tekrar tahrip edildi. Karakol treni Kürkçü ile bu gece tahrip edilen hat arasında kalmıştır. Kapsül ile fitile şiddetle ihtiyaç vardır. Gönderilmediği takdirde atıl kalacağız.

2. Geriden efrat geldi. Karahacılı hâlâ efrat göndermedi.

3. Başka önemli bir hadise olmamıştır.

Buruk Grup Komutanı
İbrahim

Genel Komutanlığa

1. Bu gece tahrip edilen yere, birisi Adana istikametinden, diğeri İncirlik istikametinden iki tren geldi ve cephemize ateş açtı.

2. Talimgâh'a taarruz yapılabilmesine trenler engel olduğu gibi vadedilen cephane de gelmediğinden efrat sevk edilememiştir.

3. Kurttepe'de mevziye girmiş olan topumuza bomba atarak trenin bulunduğu istikamette gelmekte olan bir düşman uçağına Bağtepe mıntıkasından açtığımız piyade ateşini müteakip, uçağın

her hâlde motoru bozulmuş olmalı ki, hemen olduğu yere inmeye mecbur olmuştur.

4. Başkaca bir hadise olmamıştır.

Seyhan Grup Komutanı
Abdüsselam

15 Ağustos 1920

Adana'nın bombardımanına devam edildi. Asıl hat gayet kuvvetli olarak tutuldu; fakat cephe gerisinde oluşan hain grubu, efradı zehirlemekten bir an bile geri kalmıyordu. Adana vilayeti teşekkül etti. Bütün şüpheli ve lekeli kişiler burada toplandı. Maiyetimde yazıcılıkta istihdam edilen Hasan Efendi adlı bir nefer, maliye ile ilgili hiçbir görev yapmadığı hâlde defterdar olarak tayin edildi. Bu kişi şimdi Mersin muhasebecisidir. Cephenin düşmesi için gayretlerde bulunmakta olan ve güya efradı teşvik maksadıyla gelen heyetin, askeri kandırmakta olduğu anlaşıldı. Bu heyetin başında, uzun süredir İçel kadısı olarak görev yapan, Fransız kuvvetlerinin Adana'yı işgali sonrasında görevinden istifa ederek Adana'da Fransız Hükûmetine bağlılığını bildiren ve vilayetin teşekkülü üzerine sancak kadılığı vazifesini görmeden vilayet kadılığına tayin edilen Feyzi Efendi bulunuyordu. Vilayet tarafından düzenlenen vesikalarla Adana'ya giren ve çıkanların haddi hesabı yoktu.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Dün, Seyhan Grubumuzun ateşiyle Talimgâh'ın 3 km güneydoğusunda ve tren hattı civarında düşürülen düşman uçağı, buraya sevk edilen müfrezemiz tarafından yakılmıştır.

2. Karataş'tan Adana'ya cephane gelmektedir. Üç günden beri devam eden bombardıman dolayısıyla, Adana'da mevcut bütün Ermeni ve Rum aileleri kafile kafile Karataş'a firar etmektedirler.

3. 14/15 Ağustos gecesi Adana kuşatma hattı, güney, batı ve kuzeyden düşmana yaklaştırılarak sabaha kadar düşman sıkıştırılmıştır. Bugün iki düşman uçağı topçu ateşiyle yakılmıştır.

4. 24 saat içinde 40 ağır, sekiz Fransız, 30 cebel atımı sarf edilmiştir. Elimizde Alman cephanesi kalmamıştır.

Sinan

Kurttepe Grup Komutanlığına

1. Bu gece Karahan'daki karargâha döneceğim. Cephedeki efradın gayet uyanık davranmaları temin edilecek ve düşmanın taarruzu hâlinde telefonla bilgi verilecektir.

2. Bizzat geceleri sabaha kadar uyumayarak efradın uyanık davranmalarının temin edilmesini önemle talep ederim.

Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Ağır topçumuz Adana'da pek büyük tesir yapmıştır. Bugün elimizde çok az cephane kalmıştır. Mümkün olduğunca çabuk, arayı soğutmamak için çok sayıda ateşli ve darbeli, üçte ikisi dane[112] ve üçte biri şarapnel olmak üzere mermi ve yüzde on fazla kartuşun[113] hemen yola çıkarılmasını istirham ederim.

Sinan

Genel Komutanlığa

Düşürülen uçak, Talimgâh'ın 3 km güneydoğusunda ve tren hattı üzerinde bulunan makasçı kulübesinin batısında müfrezelerimiz tarafından yakılmıştır.

Seyhan Grup Komutanı
Abdüsselam

Adana'dan muhbirden gelen mektup:

Genel Komutanımız Sinan Paşa Hazretlerine

1. Ermeniler dört gün önce bir yemek sırasında vali, mektupçu, defterdar ve polis müdüründen oluşan bir heyet tayin ederek hükûmet etmeye başlamışlardır. Bu hükûmetin başkanı Şişmanyan'dır.

2. Karataş'tan Adana'ya silah ve cephane geliyor.

3. Bir taraftan da Ermenilerden birçok aile Karataş'a naklediliyor.

Adana Muhbiriniz

16 Ağustos 1920

Kurttepe Grup Komutanının verilen emre aykırı hareketi ve cepheyi teftiş etmediği zamana tesadüf eden bu gece, düşman gece yarısından itibaren bağlar içerisinden baskın suretiyle taarruza geçmiş, Topçu Batarya Komutanı bizzat müdafaa ederek bataryayı geri almayı başarmıştır. Ancak yolda toplardan biri uçuruma yuvarlanmış, diğerinin hayvanları da biraz ilerledikten sonra ölmüştür. Kötü yaratılışlı kişilerin kandırmaları sonucu da bu Grup tamamen dağılmış ve Grup Komutanı da bu hususa dair Komutanlığa hiçbir malumat bile vermemiştir. Bu durum sabahleyin süvari devriyeleri tarafından haber verildi. İhtiyat Grubunun bizzat komutasını üstlenerek düşmana yandan taarruz edilmişse de bu Grup da ileriye süvarilerle gittiğimde, uçak hücumuna maruz kalarak dağılmıştır. Düşman aniden süvarilerin ateşine ve hücumuna maruz kalınca şaşırarak bozulmuş

[112] Dane: Kurşun, gülle. Devellioğlu; s.164.
[113] Kartuş: Merminin içine barut doldurulmuş silindir biçimindeki bölümü. Türkçe Sözlük, s.1096.

ve götürmekte olduğu obüs topunun biri bıraktırılmış, ancak diğerini daha önce çektiği için götürmeyi başarmıştır. Efrat açlıktan ve susuzluktan tamamen dağılmıştır. Dağılan efradı toplamak üzere Karaisalı Kaymakamı Sadettin Bey ile iş birliği yapıldı. İaşe heyeti ve diğerlerinden hiçbir eser yok. Herkes ailesinin yanına gitmişti. Bu muharebede bizzat efrada sakalık görevi yaptım. Komutan firar etmiş gibi propagandacılar ortaya bir kundak sokarak ahaliyi isyana teşvik etmek istemişlerse de başarılı olamamışlardır. Hatta bu maksatla başına topladığı 100 süvariyle bütün köyleri dolaşarak karargâhıma gelen Adana eşrafından Tekelioğlu Vehbi Bey sıkıştırılmış ve tevkif edilmiştir. Üzerinde Adana Vali Vekili Safa Bey'in[114] ahaliye erzak vermemeleri hususunda bir emri de vardı. Buna cevaben Safa Bey'e aşağıdaki cevap verildi. Fransızlar tarafından esir edilen Makineli Tüfek Subayı Selahattin Efendi'nin kellesi kesilerek Adana'ya götürülmüştür.

Vali Vekili Safa Bey'e

Efrat aç ve susuzdur. Ben efradımı aç bırakmamak için lazım gelen tedbirleri alırım. Bu harekât doğrudan doğruya milletin kaderiyle ilgilidir. Bu civarda iaşe heyeti yoktur. Tayin edilen iaşe heyeti Bürücek Yaylası'nda zevk ve safa ile meşguldür. Memleket için çalışan yavrularımı bu heyet düşünmezse, ben düşünmek zorundayım. Bu suretle Defterdarlık Vekâletine tebliğini rica ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Telefon hatları kesilmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman gece yarısı Kurttepe, Kireçocağı ve Karalar bucağına bütün kuvvetleriyle yüklenerek Kurttepe ve Kireçocağı gruplarını tamamen mağlup ettiği hâlde, ne muharebenin cereyan tarzına ne de düşman taarruzuna dair Kurttepe Grup Komutanı malumat vermemiştir. Bu sabah söz konusu yerden gelen süvarilerden ve Kâhyaoğlu Grubundan, Kurttepe civarında şiddetli piyade, makineli tüfek ateşi olduğu ve bomba sesleri işitildiğine dair raporlar alındı. Hemen o istikamete karargâh süvarileriyle hareket etmekle beraber, Yolgeçen Grubuna Kabasakal istikametinden ilerleyerek düşman sol cenah ve gerilerinin tehdit edilmesi emrini verdim. Düşman Kurttepe ve Kireçocağı'nı işgal etmişti. Kurttepe'nin kuzeyine yerleştirdiği dört sahra topu, Kireçocağı ve

[114] Safa Bey (İsmail Safa Özler): 1885'te Adana'da doğdu. Babası Ali Ağa'dır. Lise öğrenimini Adana'da gördü ve Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdi. Genç yaşta politikaya atıldı. İtidal gazetesindeki cesur yazıları ve ateşli nutuklarıyla tanındı. 1909 Ermeni karışıklığında, bu gazetenin sahibi ve başyazarı İhsan Fikri (Oral) gibi sürgün edildi. Sürgün edildiği Şam'dan Adana'ya döndüğü zaman Turan İlkokulunun kurulmasına öncülük etti. Fransızların Adana'yı işgali sırasında Ermeni fedailerinin suikastine uğramamak için Dr. Eşref (Akman) ve Muhtar Fikri (Gücüm) ile birlikte Silifke'ye kaçtı. Kurtuluşu izleyen yıllarda çiftçilikle uğraşmaya başlayan Safa Bey, tekrar milletvekili seçildikten sonra 1940'ta Adana'da vefat etti. Ener; s.232.

civarındaki makineli tüfek ve piyadeleriyle birliklerimizi müthiş ateş altına alarak ilerlemesini engellemiştir.

2. Düşman, aynı zamanda zırhlı trenlerinin himayesinde Şakirpaşa'dan Kâhyaoğlu'ndaki Grubumuza taarruza geçmiştir.

3. Kurttepe şimdi düşman istilası altındadır. Kurttepe Grubuyla topçu ve makineli tüfek (Kurttepe ve Kireçocağı'nda bulunan) birliklerinden hiçbir malumat yoktur. Efrat darmadağınık olmuş, şimdi elimde ve komutamda 150 kişilik harbe girmemiş bir kuvvet kalmıştır. Bu kuvvetle Hurma Dağı ile bunun güney sırtlarını işgal ettim. Kurttepe Grubu ile topçular hakkında malumat almaya çalışıyorum. Düşman süvarileri Çakıt'a kadar inmiştir. Muharebe bütün şiddetiyle devam etmektedir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Düşmana Hurma Dağı'ndan taarruza geçildi. Düşman bu istikamete hiç de önem vermiyordu. Otomobile takarak Adana istikametinde götürmekte olduğu bir top bıraktırıldı. Düşman bu ani duruma pek şaşırarak Kurttepe'ye kadar çekildi. Toplarını mevziden aldı. Yapılan nasihatlerle efrat bütün cepheden taarruza geçirilerek akşama kadar pek kanlı ve sürekli devam eden muharebeden sonra düşman, mevzilerimizi terk ederek Adana'ya geri çekilmeye mecbur edildi. Fakat bu esnada tek topumuzu da Adana'ya götürmüş bulunuyordu. Kurttepe Grup Komutanı geri alındı ve Divanıharbe sevk edilmek üzere 41'inci Tümene mevcutlu olarak gönderildiyse de bu kişi önceden Adana gazetesinde yazarlıkta daha sonra da Askerlik Dairesi Başkanlığı emrinde istihdam edildi.

Genel Komutanlığa

1. Bugün düşmanın bir uçağı topçumuzun ateşiyle Verayicisr tarafında düşürülmüştür. Düşman birçok otomobille Karataş istikametindeki yolu takip ederek gitmiştir. Hatta bunlar arasında kadın, erkek ve çocuklar da bulunmaktadır. Dün saat dokuz sıralarında düşmanın Verayicisr tarafındaki hastane civarına yerleştirdiği iki topla Hıdırlı ve havalisine tahminen 100 kadar mermi atmış, yerli ahaliden birkaç şehit ve yaralı olup bazı evler de kısmi hasara uğramıştır.

2. Kurttepe'deki topçumuzun Adana'da tesiri pek fazla olmuştur. Mermilerden birkaç tanesi Ermenilerin büyük kiliseleri civarına düşmüş ve tesiri hakkında sağlıklı malumat alınamamıştır. Çarçabuk (Ermeni mahallesidir) eski istasyon taraflarına düşen mermilerden Ermenilerin heyecana kapılarak çoluk çocuklarıyla şehrin içlerine doğru çekildikleri haber alındı.

3. Reji fabrikası civarında bulunan cephemize düşman taarruz etmek istemişse de püskürtülmüştür.

4. Cephemizin merkezini teşkil eden Yusuf Sakkur Bölüğünün bulunduğu siperlerle, Havuzlubahçe'ye düşman taarruza yeltenmişse de efradımızın inatçı mukavemeti karşısında geri çekilmeye mecbur olmuştur. Bunu müteakip Talimgâh tarafından sol cenah mıntıkamıza top atışını müteakip düşman cephemize tekrar taarruza geçmiş ve siperlerimizin 20 metre kadar ilerisine sokulmayı başarmışsa da cesur ve kahraman birliklerimiz, düşmanın bu taarruzunu da kırarak zayiatla püskürtmekte başarılı olmuştur. Düşman, Sultan Sokağı ve bahçe içerisindeki müfrezemize tank ve piyadeleriyle taarruz etmiş, bu da püskürtülmüştür.

5. Bu muharebede üç yaralı ve bir şehidimiz vardır.

6. Cephanemiz kalmamıştır. Acilen yeterli miktarda cephane gönderilmesi arz olunur.

Yüreğir Grup Komutanı
Abdülkadir

Yeterli miktarda cephane gönderildi.

41'inci Tümen Komutanlığına

Düşmana sol yandan taarruz edildi. Kurttepe Grubu darmadağın olmuştur. Düşman süvarilerinin götürmekte oldukları bir obüs topu muharebe sonucunda bıraktırılarak geri alınmıştır.

Geri çekilen düşman, birliklerimiz tarafından şiddetle takip edilmektedir.

Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Kurttepe geri alındı. Düşman, ikinci topu Adana'ya götürmeyi başarmıştır. Yanımda pek az kuvvet vardır. Bunların da dağılmasından korktuğumdan düşmanı daha fazla takip edemedim.

Efrat açtır. Düşman, Makineli Tüfek Takım Komutanı Selahattin Efendi'nin kellesini keserek birlikte götürmüştür.

Sinan

17 Ağustos 1920

Toplanabilen efrat ile Kurttepe, Kireçocağı, Kürt Halil Çiftliği, Şambayadı hattı tutuldu. Bu hususa dair aşağıdaki emir verildi. Cephede tek başıma kaldım. Adana Heyeti Merkeziyesi tarafından efradın iaşesine memur edilen her şahıs çekilmiş ve ailesinin yanına gitmiş bulunuyordu. Elde erzak, cephane yoktur. Durum çok zordur; fakat azim ve metanet göstermek icap ediyordu.

Komutanlık Emri

Düşman tamamen eski hattına sürülmüştür. Kurttepe ve civarında düşmandan eser yoktur. Aşağıdaki tertibat alınacaktır:

a. Zafer Grubu, Kurttepe ve Karalar bucağında olacaktır.

b. Kâhyaoğlu Grubu, Şambayadı'nın güney sırtlarıyla, Küçük Dikili sırtlarında bulunacaktır.

c. Yüreğir Grubu, Kürt Halil Çiftliği ve Kireçocağı'nda olacaktır.

d. Kurttepe Grubu ise Kuyumcular'da bulunacak ve ileri postalarını Küçük Dikili sırtlarına sürecektir.

e. Diğer gruplar mevzilerini muhafaza edeceklerdir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Propagandadan pek fazla zehirlenmiş ve harpten oldukça yıpranmış efradı cepheye sokmak zorluklara sebep oldu. Gülek'te toplanan; fakat maksadı ve niçin teşekkül ettiği bilinmeyen Yurt Kurucu[115] Cemiyeti cephedeki efradı ürküterek vatan vazifesinden uzaklaştırıyor. Aynı zamanda beni de yalnız bırakmak istiyorlardı. Askerin müracaatı üzerine aşağıdaki yazıyı 41'inci Tümen Komutanlığına yazmak mecburiyetini hissettim.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Efrat genel itibarıyla açlıktan dağılmaktadır. Hem iaşe hem de komutanlık görevini yapmak insan takatinin üstündedir. Levazım ve buna bağlı birçok şube tesis edildi. Bunlar geride oturmakla vakit geçirmektedirler. Son defa dokuz grup adına bir teneke yağ gönderildi. Ahali çekildiği için ekmek yaptıracak kimse bulunamıyor. Bu yüzden çekilen zorluklar çok büyüktür. Elde nakliye vasıtaları da yoktur. Adanalı olup cephe ile alakadar bulunan paşalar, ağalar, beyler ve akrabaları, yaylalarda zevk ve safa ile meşguldürler. Cephede bulunan efrat, vatan müdafaasının bunları da kapsamasını talep etmektedirler. Birçok zorlukla cepheyi tespit edebildim. Her tarafa yalnız başıma koşmaktan pek yorgun düştüm. Durumun düzeltilmesi için mutlaka geçen seferberlik usulünün lağvıyla bütün milletin vatan vazifesine koşmalarının mecburiyet hâline girmesi lazımdır. Elimde iş görebilecek üç beş subayım vardır. Gruplar ve bölükler genel olarak tecrübesiz ellere bırakılmıştır. Bunlar haysiyet icabı çalışmaktadırlar. Grupların bölük komutanlıklarına subaylar gönderilmesini rica ederim. Yalnız ben ve benimle çalışan birkaç arkadaşla bu iş bitmez. Gerçekten şimdiye kadar bu arkadaşlarla pek çok iş görebildik. Ortada dönen propaganda dolayısıyla efradın fikri zehirlenmiştir.

[115] "Koruyucu" olarak da okunabilmektedir (Y.H.N.).

2. Kuvvetim ıslaha muhtaçtır. Bunun için subaya olan ihtiyaç pek fazladır.

3. Efrat yalınayak, başı açık olmakla beraber, aç ve susuzdur. Elde nakliye vasıtaları olmadığı için levazım ambarlarının cepheye yakın yerlerde tesisi zaruridir.

4. Her bölüğe birer hesabıyla, her gruba beş saka hayvanı ve 20 gaz tenekesine ihtiyaç vardır. Bunları kimin düşünmesi lazımsa ikaz edilsin. Dünkü muharebede sakalık vazifesini bizzat ben yaptım.

5. Mıntıkam iaşesine memur zevattan buralarda hiçbir fert yoktur. Bunlar tamamen sayfiyededirler. Bunların vazifeleri başına koşturulmaları hususunda lazım gelenlere şiddetli emirler verilmesini istirham ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

18 Ağustos 1920

Adana mıntıkasındaki harp vaziyetinin pek tehlike arz ettiğini bildirdiğim hâlde Tümen Komutanı, bundan evvel takip ettiği hatalı planını takip etmekte ısrar ediyordu. Düşmanın Tarsus'taki kuvvetinin ancak bir tabur kadar olduğu ve tehlikenin, düşmanın büyük kısmının bulunduğu Adana cephesinde olduğu bildirilmişti. Buna rağmen takviye birliklerini bu cepheye gönderecek yerde, harekâtıma müdahale ederek mutlaka bir grubun Tarsus cephesine sevkinde ısrar ediyordu. Bu hususa dair telefonla alınan emir aşağıdadır. Bu vaziyet, hayrından ziyade devamlı şüpheye sebep olmaktaydı. Adana cephesindeki bütün eziyetlerin, meşakkatlerin ve manevi sorumluluğun sırf kendi omuzlarımda yüklü olduğunu anladım.

Aceledir.

Mıntıka Komutanlığına

Adana cephesine celp edilen Kavaklıhan Grubunun, açık olan Tarsus doğu cephesini kapatmak üzere acilen bu mıntıkaya sevkine emir veriniz.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Oba'daki birliklerimize düşman dört defa taarruz etmişse de püskürtülmüştür.

Diğer cephelerde keşif kolu çarpışması olmuş, Kurttepe ve Kâhyaoğlu gruplarının teşkilatıyla meşgul olunmuştur.

19 Ağustos 1920

Cephe, Kurttepe'de bin bir zorlukla tesis edilebildi. Efrat cephanesiz hatta iaşesizdir. Teşkilat çalışmaları hızlandırıldı. Gülek'teki fesat ocağı -Yurt Kurucu Cemiyeti- faaliyetini artırdı. Konya ve bilhassa Karaman ile de temas kurmakta olduklarını haber aldım. Bu hususu 41'inci Tümen Komutanı Hayri Bey'e şifahen söyledim. Fakat Hayri Bey'in algılaması hayretle karşılanacak cinsteydi. Bu cemiyetin cephedeki temsilcisinin Seyhan Grup Komutanı Abdüsselam Efendi olduğunu haber aldım. Gerek bu kişi gerekse Kurttepe Grup Komutanı Naci, Buruk Grup Komutanlığına tayin edilen Ferit Celal Efendiler, Mersin Mebusu Safa Bey'in itimat ettiği kişilerdi. Bu Efendiler, tecrübe edilmeden önce, grup komutanlıklarında istihdam edilemeyeceklerini Safa Bey'e söylemişsem de Safa Bey; "Sen Adanalıları, memleketleri için yapacakları fedakârlıktan uzaklaştırıyorsun!" gibi birçok söz sarf ettiğinden ve bunun da bir propaganda vesilesi olduğunu gördüğümden dolayı zaruret icabı bu önemli ve nazik zamanda bunlara birer grup vermek zorunda kaldım. Bunlardan biri Kurttepe'de yaptığı ihanetiyle meziyetini ortaya koymuş bulunuyordu (Naci Efendi). Ferit Celal Efendi ise Adana'dan davet edildiği zaman Hafız Mahmut'a ve bunun gibi memleketin menfaatlerine zararlı kişilere sığınmıştı. Son defa da Abdüsselam Efendi'nin ihaneti ile karşılaşıyordum. Esasen Yurt Kurucu Cemiyetinden hemen hepsinin malumatı olan, pek yüksek kabul edilen bu kişiler, fena fikirlilerle cepheyi dağıtmaya ve bu suretle fesat Yurt Kurucu Cemiyetinin programının tatbikine fırsat gözetiyorlardı. Abdüsselam Efendi de Seyhan Grup Komutanlığından istifaya kalkıştı.

Aceledir

Genel Komutanlığa

Cephede iş görmeyeceğimi, beş sene içinde kazanmış olduğum şerefimi kaybedeceğimi anladığımdan görevimi bırakıyorum. Yerime kimin tayin edildiğinin bildirilmesi arz olunur. Burada Grup Komutanlığı görevini yapacak Teğmen Nahit Efendi[116] vardır.

Müstakil Seyhan Grup Komutanı
Abdüsselam[117]

Genel Komutanlığa

19 Ağustos Salı günü sabahleyin, Yüreğir nahiyesine bağlı Arap köyü ve Şeyhmurat köyleri arasında Ermeni ve Asuri

[116] Nahit Efendi: 1894 yılında Adana'da doğdu. Babası Mustafa Emin Efendi'dir. Adana Öğretmen Okulunu bitirdikten sonra yedek subay okuluna gönderildi. Buradan da Çanakkale, Galiçya ve Filistin cephelerine yollandı. Mondros Mütarekesi'nden sonra Adana'da subaylık yaparken Şubat 1920'de Kayseri'ye gitti ve oradan Kuvayımilliyeye katılmak üzere Karaisalı'ya geldi. Seyhan Grup Komutanlığında ve diğer Adana cephelerinde hizmet gördü. Batı Cephesi'nde Afyon muharebesine de katılan Nahit Bey, daha sonra Adana'da ticaretle uğraştı ve "Kızıldağlı" soyadını kullandı. Ener; s.88.

[117] İmza da pek manidardır. Müstakil Grup imiş. Acaba nereye bağlı, Yurt Kurucu Cemiyetine mi? (T.S.)

eşkıyalarıyla çıkan çatışmada sekiz eşkıya öldürülmüştür. İki kişi de yaralı olarak ele geçirilmiştir. Çeşitli cinste altı adet silah ile cephane de ele geçirilmiştir. Ele geçirilenlerin şifahi ifadelerine göre, bu havalide Acar Agop ve Haço'nun başkanlıkları altında 250 neferden fazla silahlı efrat bulunmaktaymış. Yüreğir nahiyesinden topladıkları hububatı Fransız Hükûmetine satmakta oldukları anlaşılmıştır. Yaralılar ifadeleri alındıktan sonra yaralarının tesiriyle ölmüşlerdir. Allah'a hamdolsun tarafımızdan hiçbir kayıp verilmediği gibi bu çatışma üzerine Yüzbaşı ve Kesik köylerinde bulunan Fransız ve Ermeni efradı, Karataş merkezine çekilerek deniz yoluyla firara teşebbüs etmişlerdir. Ermeni halkının vapura kabul edilmedikleri ve kayıklarla firar etmekte oldukları bizim casusların ifadelerinden anlaşılmıştır.

Karataş'ta Fransız kuvvetinin az bulunduğu anlaşıldığından burayı kuşatmak düşüncesindeyiz. Allah'ın yardımıyla büyük zaferlere nail olacağımız umulmaktadır. Takip esnasında Mahmut Efendi de yandaşlarıyla beraber yardımda bulunuyor. O tarafa gönderilen Davut Çavuş'a, yetecek miktarda Alman cephanesiyle bir adet otomatik tüfek teslim edilerek gönderilmesi arz olunur. Sakkur oğlu Yusuf ile de muhabere ediyoruz.

Kuvayımilliye Yüreğir Süvari Bölüğü Komutanı
Mahmut

Kuvayımilliye Yüreğir Süvari Bölüğü Komutanı
Gemisureli Ali

Karahan'da Genel Komutanlığa

1. Tuzsuzzade Kilise köyünde mevcut kuvvetimiz üzerine düşman süvarileri ilerliyor.

2. Cephanemiz pek azdır. Süratle yetiştirilmek üzere cephaneye ve arz ettiğim kuvvete ihtiyacım pek fazladır. Süratle cephane ve kuvvet yetiştirilmesi.

3. Olanca kuvvetimizle müdafaa edilecektir.

4. Görevli olarak oraya göndermiş olduğum süvari Kürt Mehmet, piyade Kürt Mehmet Ali ve süvari Mustafa'nın gönderilmeleri önem arz ettiğinden iadeleri için emir verilmesi.

5. Süvariye çok ihtiyaç vardır. Vaat edilen kuvvetlerin ve cephanenin süratle gönderilmesini bilhassa arz ve istirham ederim.

6. Yanımda süvari olarak hiçbir fert yoktur.

Yüreğir Teşkilat Memuru
Hüsnü

Ek:

1. Bugün sabah saat üçte keşif postamız Hacıali köyünde bir düşman keşif koluna tesadüf etmiş ve kısa süreli bir çatışma olmuştur. Bunun üzerine düşman kuvvetli süvari ile Kilise köyüne yürümektedir.

2. Tüfekler geldi. Cephane azdır. Buradaki efratta da cephane azdır. Hem de pek azdır.

3. Kilise köyündeki kuvvetimize cephane ve silah derhâl gece vakti gönderilmişse de oradaki komutan, Rumlu Mustafa Ağa ailesini geçirmeyi bahane ederek habersizce çekilmiş, efrat da dağılmıştır. Cephane ve silahları hemen geriye celp ettim.

4. Derhâl Narkulak'tan gece toplattırdığım efradı silahlandırarak ileriye sürdüm.

5. Bu gece bendeniz de gidiyorum. Kilise köyünü geri almaya çalışacağım.

6. Düşman Ermeni'dir. Kilise köyündeki Ermeni mevcudu Mustafa Ağa'nın ihbarı gibi değildir. Pek azdır.

7. Ermeniler tamamen Karataş'a göç ediyor. Fransızların teşkil etmiş olduğu jandarmalarla Ermeni çeteleri arasında Kamışlı'da oldukça kuvvetli bir çatışma olduğu söyleniyor. Bu haberin doğru olduğu bazı emarelerden anlaşılmaktadır.

8. Adana'dan yaralıların otomobille Karataş'a nakledildiği bildiriliyor.

9. Düşmanın bu davranışından Adana'yı tahliye etmek fikrinde olduğu anlaşılıyor.

10. Ermeni çeteleri, Yüreğir'i yakıp yıkıyor. Kuvvetimin az olması bendenizi çaresiz bırakıyor.

11. Burada güzel bir iş görebilmem, yabancı taze kuvvetin gelmesine bağlıdır.

12. İstenilen efrat bölük bölük gelip silah istiyorsa da silahlandırdığım efrattan arzu ettiğim hizmeti göremediğimden haddinden fazla kuvvete ihtiyaç vardır. Hele cephaneye -Alman ve Fransız cephanesine- ihtiyacım çok fazladır.

13. Gönderilen silahlardan 12'si kullanılamaz durumdadır. Bunlar değiştirilirse yeterli olur.

14. Bu akşam, sabaha doğru düşmanla, Ermeni çeteleriyle çarpışacağımdan sonuçsuz kalmamak üzere, cephanenin ve icap eden kuvvetin yetiştirilmesini istirham ederim.

15. Bir miktar sülfatoya şiddetle ihtiyacımız vardır. Doktor da olursa fevkalade bir lütuf olmuş olur.

16. Kilise köyünü zapt ettim.

17. Rumlu Mustafa hâlâ meydanda yoktur.

Hüsnü

20 Ağustos 1920

Düşman, Oba'daki gruplarımıza bütün kuvvetiyle taarruz etmiştir. Bu gruplar pek büyük fedakârlık göstererek düşmanı birkaç defa geri atmışlarsa da cephanelerinin tükenmesi dolayısıyla Dikili köyüne alındılar.

Yüreğir'de teşkilat çalışmaları tekrar ilerledi; fakat bu defa Yüreğir'deki müfrezeler seyyar vaziyete dönüştürüldü. Düşman Tarsus tren hattını tamir etmekle meşguldür. Cephanemizin kalmadığı Tümene bildirildi.

Yüreğir Grup Komutanlığına

1. Grubunuz şimdilik Kuyumcular'da kalacaktır. Duruma göre ayrıca emir verilecektir.

2. Grubunuz, Kuyumcular doğu sırtlarını takip ederek Karafakı ve Söğütlü köyleri sırtlarını tahkim edecek, Karahan-Abacılar yolunda (yol hariç) Kâhyaoğlu Grubu ile irtibat tesis edecektir.

3. Komutanlık deposunda mevcut olan iki sandık Alman, üç sandık Osmanlı, bir sandık Rus cephanesi Grubunuza verileceğinden nakliye vasıtaları ve memur gönderilerek aldırınız.

Genel Komutan
Sinan

Komutanlık Emri

1. Bayram münasebetiyle hiçbir subaya ve nefere izin verilemeyecektir. Memleketin şu buhranlı zamanında izinli gitmenin ne kadar zararlı olduğunu izaha lüzum görmem.

2. Harp cephesinden vazifesini terk ederek firar edenler hemen yakalanarak Divanıharbe sevk edileceklerdir.

3. Herkes vatan vazifesine sımsıkı sarılarak vatana ve millete faydalı bir fert olmaya çalışacaktır.

4. İstifa katiyen kabul edilemez. Memleketini sevenlerin her türlü mahrumiyete katlanmaları kadar tabiî bir fedakârlık olamaz.

5. Bu emrimin bütün subaylara ve efrada tebliğ edilmesinden grup komutanları sorumludur.

Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Oba'da dağılan efrat Kuyumcular'da toplanmaktadır. Arapuşaklarının vaziyetleri son zamanda pek dikkat çekicidir. Dünkü düşman taarruzunda bütün Oba ve civar halkı evlerine Fransız bandırasıyla beyaz bayrak çekerek efradımız üzerine ateş

açmışlardır. Oradaki grubumuzun geri alınmasına ve cephanesiz kalmamıza öngörülemeyen bu hâl sebep olmuştur.

2. Diğer cephelerde bugün sükûnet vardır.

3. Adana cephesinde bulunan efradın son taarruz dolayısıyla kısmen dağıldığını arz etmiştim. Şu an elimde toplu kuvvet olarak Kavaklı Grubu vardır. Bunun da Tarsus'un doğusunu kapatmak için Tarsus'a sevki emrediliyor. Bu kuvvet gittikten sonra Adana cephesi hiçbir suretle müdafaa edilemeyeceğinden bu Grubun burada kalmasına müsaade etmeniz istirham olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Muharebeden çıkan efrat üzerinde katiyen cephane kalmamıştır. Mümkün olan süratle Alman cephanesinin yetiştirilmesi istirham olunur.

Sinan

Genel Komutanlığa

1. Mehmet Emin Ağa, şimdi Tarsus toprağında Şalvarciyan Çiftliği'nde tütün kıymak ve sattırmakla meşguldür. Yabancı kuvvet elde edersem başındaki yandaşlarının elinden tüfekleri alacağım.

2. Yüreğir'in herhangi bir tarafından mühimmat için müracaat olursa bana müracaat etmelerinin emredilmesini istirham ederim. Zira herkes bir tarafta kendi menfaatine hizmet ederek fenalık yapıyor. Bana müracaat olursa kuvvetlerin birliği için bir vesile olur.

3. 17/18 Ağustos gecesi saat birde Cırık ve Kadıköy'ü işgal ettim. Karargâhı Cırık köyüne kaldırdım. Ancak, gerek Cırık'ın ve gerekse Kadıköy'ün ileri gelen ağaları ile ahalinin fikri, Kuvayımilliyeden uzak olmak ve Fransızlar tarafını tutmak yönündedir. Ahali bize açıkça "Kuvvetiniz az, bizi muhafaza edemezsiniz." demektedir. Yani "Buradan gidiniz. Biz sizi istemiyoruz." demek istiyorlar. İşte bu durumdan dolayı geriye çekilmek fikrindeyim. Karargâhımı Zeamet'e nakledeceğim. Yassıviran ve Kadıköy istikameti süvari postalarıyla keşfettirilecektir. Çaresi, Yüreğirli olmayan bir süvari ve bir piyade müfrezesinin maiyetime gönderilmesi, burada kuvvete istinaden cebir ve şiddet göstermeliyim. Buraya gönderecek olduğum ağaların orada tutuklanması veya gönderilecek kuvvetle düşmanın üzerine hücum edilerek kazanılacak ufacık bir başarı kamuoyunu düzeltir ümidindeyim.

4. Ahalinin bu hâli artık Cırık'ta ve Kadıköy'de bulunmamıza engel oluyor. Geriye geldim. Şimdi Zeamet'teyim. Yassıviran mevkiine de bir posta göndereceğim.

5. Velhasıl Yüreğir'in elde kalan kısmını muhafaza etmek için oradan yeni bir kuvvetin gönderilmesine ihtiyaç vardır.

6. Dün Hacıhasan köyüne bir Fransız kuvveti gelerek Emin Ağa'nın çiftliğini yakmıştır. Oğlu zor da olsa kurtulabilmiştir.

7. Düşmanın arasındaki Müslüman efradına hitap eden ve nasihatler içeren Arapça üç nüsha nasihatnameyi takdim ediyorum. Münasip ise icap eden yere gönderilmesine dair emriniz beklenecektir.

8. Elimdeki tüfeklerin büyük kısmı Alman cephanesi attığından ona göre cephanenin gönderilmesine dair emir vermeniz arz olunur.

Yüreğir Teşkilat Memuru
Binbaşı Hüsnü

21 Ağustos 1920

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşmanın vaziyetinde değişiklik yoktur. Cephemizin vaziyeti çok fenadır. Efrat peyderpey firar etmektedir. Subaylar son derece üzgündür.

2. Elde ve efrat üzerinde cephane yoktur.

3. Subayları ve efradı bin bir zorlukla cephede tutabildim.

4. Yalnız başıma kaldım. Fırıncılığı da ben yapıyorum. Bu durumun ıslahı için neler yapılmalı ise ona dair gerekli tedbirler alınmalıdır (Heyeti Merkeziye Pozantı'da bulunduğu cihetle onların vazifeye davet edilmesi şahsınıza düşer.).

5. Fevkalade durum dolayısıyla genel kuvve cetveli yarın gönderilecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Cepheyi ve birlikleri düzenlemekle meşgul olundu.

22 Ağustos 1920

Cephelerde sükûnet vardır. Kâhyaoğlu Grup Komutanlığına ihtiyat subaylarından Adanalı Hakverdizade Ahmet Efendi[118] tayin edilmiştir. Rıfat Efendi jandarma olması dolayısıyla ilişiği kesilmiştir.

[118] Ahmet Fuat (Akverdi): 1891 yılında Adana'da doğdu. Babası Hakverdi Hüseyin Efendi'dir. Lise öğrenimini Adana'da yaptı ve 1914 yılında yedek subay adayı olarak Çanakkale'ye, 1915'te ise Kafkas Cephesi'ne gönderildi. Mondros Mütarekesi'nden sonra Adana'da ticaretle uğraşırken 1920 yılı Temmuz ayı başında Millî Kuvvetlere katıldı. Sağlık durumunun bozulması nedeniyle 1921'de Kayseri ve Yalvaç Askerlik Şubeleri gibi geri hizmetlerde görevlendirildi. 1930-1944 yılları arasında Kasımpaşa Bucak Müdürlüğü ve İzmit Nüfus Müdürlüğünde çalıştı. Bundan sonra Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğünde görev aldı ve 1950 yılında emekliye ayrıldı. Haziran 1960'ta vefat etti. Ener; s.87. Çelik; s.297.

Genel Komutanlığa

Askerlerde moral kalmamıştır. Bir silah sıkılsa hepsinin gözü arkada. Bu iş büsbütün kâhya ve ağalarla veyahut subaylar ile yürütülmeli. Bu ikisi karışık oldukça iyi olmuyor. Bununla beraber hastalığı yerinde görmek suretiyle teşrif buyurursanız bu kanaatimin nelere istinat ettiğini anlayıp bana hak verirsiniz. Efradın harp kabiliyetini sabahleyin tesadüfen köy kâhyalarından sekiz kişi de gördü ve tasdik etti. Emrinizi bekliyorum.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Komutanlık Emri

Bütün birliklerde müstahdem her efradın, görevli veya çeşitli suretlerle bir yere gittiğinde elinde grup komutanları tarafından onaylanmış bir vesika bulunacaktır. Aksi takdirde bu kişiler, çıkarılan süvari müfrezeleri tarafından tutuklanıp elindeki silah ve cephanesi alınarak cepheden kaçmış nazarıyla Divanıharbe gönderilerek idam edileceğinin anlatılması lazımdır.

Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Aşağıda adları yazılı yedek subayların istifa ettiklerini haber aldım. Bu kişiler, cephe hizmetinden kaçınmakla istifalarında ısrar ederlerse Pozantı'ya gönderilmeleri.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Kurttepe Grubundan	Sadık Efendi
Yolgeçen'den	Muallim Mahmut Efendi
Kâhyaoğlu'ndan	Hakverdizade Ahmet Efendi
Kavaklıhan'dan	Zeki Efendi[119]

[119] Zeki Efendi: Grup Komutanı iken "Cemil Cahit" takma adını kullanan Zeki Efendi, 1898 yılında Tarsus'ta doğdu. Babası Baltalı köyü çiftçilerinden İbrahim Rahmi Efendi'dir. Adana Lisesinde okurken Birinci Dünya Harbi nedeniyle İstanbul Yedek Subay Talimgâhına gönderildi. Bundan sonra Pendik'te yedek subay alayına girdi. 1917'de asteğmen olarak Filistin Cephesi'ne yollandı. İngilizlerin büyük taarruzunda esir düştü ve Mondros Mütarekesi'ne kadar Mısır'da esir kampında kaldı. Mart 1920'de Baltalı köyünden Teğmen Sadık (Sökün) ile Müdafaai Vatan Müfrezesini kurdu. Yolgeçen cephesinde gösterdiği başarı sonucunda grubuna "Zafer" adı verildi ve kendisi üsteğmenliğe yükseldi. 1922 yılında Batı Cephesi'nde de vatani hizmetini yapan Zeki Efendi, "Baltalı" soyadını almıştır. Ener; s.89.

23 Ağustos 1920

Cephelerde keşif kolu çarpışmaları olmuştur. Kurttepe Grubuna gittim. Vaziyeti hiç de iyi görmedim. Propagandacıların zararlı faaliyetlerinin tesirlerini bizzat gördüm. Esasen gruplardaki komutanların da vazifeyi üzerlerine mal etmedikleri anlaşılıyordu. Efrat ile temas eden yok. Grup Komutanını birliklerden pek uzak gördüm. Kurttepe Grup Komutanlığına lazım gelen emir verilmekle beraber, efrada gerekli nasihatlerde bulunuldu. Birliklerde bulunmalarının zararlı olacağı anlaşılan kişiler cepheden uzaklaştırıldı.

24 Ağustos 1920

Genel Komutanlığa

1. Dün öğleye yakın, pamuk tarlasında hayvanlarını otlatmakta olan düşman süvarileri ile keşif kollarımız arasında çarpışma olmuştur. İki öküz ve bazı eşyalar ele geçirilmiştir.

2. 24 saat içinde bundan başka bir hadise olmadı.

3. Alman cephanesine, yetecek miktarda silaha şiddetle ihtiyacımız vardır. Ayrıca 500 fişek ile bir otomatik tüfeğin gönderilmesi.

4. Düşman, Talimgâh'ı takviye ederek taarruz için hazırlıkta bulunmaktadır.

Seyhan Grup Komutan Vekili
Nahit

Genel Komutanlığa

1. Bugün sabah bir düşman uçağı Kurttepe köyüne iki bomba atmışsa da bir zayiatımız olmamıştır.

2. Telefon Çerkezköy'e nakledilmiştir. Süvarimiz yoktur. Hiç değilse iki süvarinin gönderilmesine müsaade buyurulmalıdır.

3. Yüreğir Grubunun bugün de cepheye gelmeyerek takviyeye girmedikleri ve yarın bayram olması münasebetiyle düşmanın taarruz etme ihtimali olduğundan bu Grubun bizi takviye etmesi hususuna dair emir vermeniz arz olunur.

Zafer Grup Komutanı adına
Mithat

Kilikya Mıntıka Komutanlığından General Dofyo'ya gönderilen yazı:

Doğu Ordusu 1'inci Tümen Komutanı General Dofyo'ya

Altı, yedi aydan beri birliklerinizle harp hâlinde bulunuyorum. Esirlere karşı Türklüğüme layık yüksek vasıflarla iyi muamelede bulunuyorum. Birliklerinizin Tarsus istikametinde hurucunda Yenice civarında meydana gelen kanlı muharebede Fransız birliklerine

teslim olmak mecburiyetinde kalan efradımızın birbiri üzerine istif edilerek şehit edildiklerini bizzat gördüm. Bu hâlin devletler hukuku ve harp tekniklerine ne büyük leke sürdüğünü izaha lüzum görmem.

Son defa Kurttepe'ye yapılan taarruzunuzda da cesetler arasında pek vahşi bir surette şehit edilenlere tesadüf edildi. Bu arada Makineli Tüfek Komutanı Selahattin Efendi'nin kellesinin kesilip 10,5'lik top üzerine konularak Adana'da teşhir edildiğini de haber aldım. Buna inanmak istemedim. Çünkü öteden beri bize medeniyet dersi vermek isteyen büyük bir hükûmet ordusunun, bu suretle hareket edeceğine ihtimal veremedim. Binaenaleyh esir Selahattin Efendi'nin kendi el yazısıyla bir mektubu gönderilmediği takdirde, maalesef misliyle mukabeleye müracaat edileceğini, bundan sonra da böyle fena surette kaç neferimiz şehit edilirse o sayıda esirinizin idam edileceğini beyan ederim.

Kilikya Mıntıkası Genel Komutanı
Sinan

25 Ağustos 1920

Mıntıka Komutanlığına

Cephede memleketin istikbali için çalışan fedakâr subayların ve mücahit askerlerin bayramını tebrik eder, cümlesinin gözlerinden öperek başarı ve mutluluklar dileğimin tebliğini rica ederim.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Firar eden efradı toplamak üzere gönderilen müfrezelere her taraftan müdahale ve direnişte bulunuluyor. Bu yüzden iş görülememektedir. Pozantı'dan müdahale başladı. Bu hususa dair 41'inci Tümenin bir emri aşağıya yazıldı. Fakat sebat ve metanet lazım olduğu cihetle, vazifeyi terk etmek hiç de işime gelmiyordu. Her türlü engele göğüs germeye kesin surette karar verdim.

Mıntıka Komutanlığına

Silah, cephane ve efrat toplamak üzere Kamışlı köyüne tarafınızdan bir müfreze gönderildiğini haber aldım. Bunları hemen Pozantı'ya celp ettim. Cephedeki komutanların gerideki mıntıkada doğrudan doğruya muamelede ve icraatta bulundurulmaması ve bu gibi hususlar için Tümene müracaat edilmesi rica olunur.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Mıntıka Komutanlığına

1. Dokuzuncu barut hakkı için her kartuşa 120 gram barut ilavesi lazımdır. Mevcut kartuşlar ikmal edilecektir.

2. Ayrıca barut celbine teşebbüs edilmiştir. Geldiğinde gönderilecektir.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

26 Ağustos 1920

Cephelerde keşif kolu çarpışmaları oldu. Birliklerin düzenlenmesi ve iyileştirilmesi ile meşgul olundu.

Genel Komutanlığa

1. Kuyumcular'da mevziye girildi. Fakat telefon olmadığından ateş idaresi gayet zor olacaktır.

2. Muhafız olarak verilen 120 kişi kâfi gelmediğinden bunun arttırılması uygun olacaktır.

3. Ancak öğleden sonra ateş açılmaya başlanacağı arz olunur.

Kudretli Cebel Topçu Takım Komutanı
Şemsettin

Genel Komutanlığa

Cephemizde sükûnet vardır. Sağımızda bulunan Kâhyaoğlu Grubuyla ve süvari devriyesiyle irtibat tesis edilmiştir. Cephemizin bazı noktalarına koltuk siper kazılmaya başlanmıştır. Başkaca önemli bir vukuatımız olmadığı arz olunur.

Yüreğir Grup Komutanı
Abdülkadir

27 Ağustos 1920

Cephelerde keşif kolu çarpışmaları olmuş ve siper kazmakla uğraşılmıştır.

Genel Komutanlığa

Son 24 saat içinde önemli bir vukuat olmamıştır. Gündüz devriyelerimiz düşmanın ilk olarak bulunduğu tel örgülerine kadar sokulmuşlardır. Düşmanın yalnız tel örgülerinin arka tarafında halis Fransız ve Tunus askerleri görülmüştür. Cephemiz ilerisindeki mühim noktalara siperler kazdırılmakta olduğu bilgi için arz olunur.

Yüreğir Grup Komutanı
Abdülkadir

Cephelerde keşif kolu faaliyeti olmuş ve tahkimatla uğraşılmıştır.

Mıntıka Komutanlığına

Kuvayımilliyenin teşekkülüne başlandığı zaman köylerde yapılan köy teşkilatının sonradan bozulduğu ve nöbetleşe cepheye giden halkın büsbütün çekilerek cephenin âtıl bir hâlde kaldığı haber alınmıştır. Köy teşkilatının şimdiki ve gelecekteki önemi fevkalade olduğundan, köy teşkilatının önemle devam ettirilmesi konusunda mülki memurlara kesin tebligatta bulunulması hususu Adana vilayetine yazılmıştır. Mıntıkanızdaki efrada bu teşkilata uygun olarak muamele olunacaktır.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Şimdi Kurttepe Grubuna Tunuslu bir çavuş iltihak etmiştir. İfadesine göre, Ermeniler Rumlarla ittifak ederek Fransızlar aleyhine isyana hazırlanmakta olduklarından Fransızlar Kuvayımilliyemizi tamamen işlevsiz bıraktırarak bu suretle buna mani olmayı düşünüyorlarmış.

2. Elde ihtiyat kuvvetim yoktur. Mesele memleketin istikbali ile alakadardır. Pozantı'da mevcut ihtiyat kuvvetiyle jandarma teşkilatı için celp edilen 300 Rus tüfeğinin buraya sevkini münasip görmekteyim. Zira şimdi bu teşkilatın lüzumu olmadığı kanaatindeyim. Çünkü henüz memleket kurtarılmamıştır. Elde kâfi miktarda jandarma vardır. Öncelikle düşmanın tamamen kanadı kırılmalıdır ki, bu arzumuza muvaffak olalım.

3. İhtiyatta bulunmak üzere çeşitli cinslerde cephanenin süratle sevkini istirham ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Talimgâh civarında olgunlaşan pamuklarını toplamak üzere gelen Arapuşaklarından birkaç tanesini usule uygun olarak karargâha getirttim. Onlardan aldığım havadis şöyledir:

a. Ermenilerden her gün 2000 kadar kişinin Karataş'a göç ettiği.

b. Asurilerden ve Ermenilerin bazılarından silahların toplattırıldığı.

c. Muhacirlerden bazılarının şehre geri döndüğü.

d. Asayiş ve emniyetin yolunda olduğu, kanunların herkese eşit uygulandığı.

e. Müslümanların evvelki gibi baskı ve hakaretlere hedef olmadığı.

f. Gerek gazete gerekse diğer vasıtalarla Adana'nın Türklere terk edildiği; fakat memleketin çetelere teslim edilmek

istenilmediği ve Halife ordusuna teslim edeceklerini ilan etmesi gibi haberlere rastlanılmıştır. Yukarıda bahsi geçen Arapuşakları, güvenilir adamlar olduklarından mahsullerini toplamalarına engel olunmamıştır.

2. Süleyman Efendi'nin oğlu tarafından gönderilen beş kıyye kadar sabun ve bir miktar sigara, bölüklere dağıtılmıştır.

3. Bize gönderilmiş olan biri Türkçe, diğer ikisi Arapça üç gazete size takdim edildi.

4. Kısa olarak hazırlanmış bir adet genel kuvve çizelgesinin takdim kılındığı arz olunur.

Seyhan Grup Komutan Vekili
Nahit

28 Ağustos 1920

Genel Komutanlığa

1. Son 24 saat içinde cephemizde önemli bir vukuat olmamıştır.

2. Düşman, sükûneti muhafaza etmektedir. Büyük ihtimalle bir kısım askerini Ceyhan veya Kozan üzerine sevk ediyor.

3. Sağ cenahımızın Kireçocağı mevkisine kadar açık olduğunu ve burasının mühim olduğunu daha önce arz etmiştim. Söz konusu mevkinin bir müfrezeyle tutularak irtibat sağlanması için Kâhyaoğlu Grubuna gerekli emirlerin verilmesi uygun olacaktır.

4. Kâhyaoğlu Grubuyla ve süvarilerle irtibat kurulmuştur.

Yüreğir Grup Komutanı
Abdülkadir

Genel Komutanlığa

1. 24 saat içinde hiçbir vukuat olmamıştır.

2. Alman ve Fransız cephanesine fevkalade ihtiyacımız olduğu arz olunur.

Seyhan Grup Komutan Vekili
Nahit

Genel Komutanlığa

Bugün saat altı sıralarında cephemiz ilerisinde bir bayrakla teslim olan Adana'da 910'uncu Alayın 308'inci Taburundan Tunuslu Süleyman oğlu Abdullah Çavuş'un, tahkikatının yapılması amacıyla size gönderilmek üzere gözaltında olarak yola çıkarılmış olduğu arz olunur.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

41'inci Tümen Komutanlığına

Vaziyette değişiklik yoktur. Cephelerde sükûnet vardır. Düşman bugün tren hattını tamir maksadıyla gelmemiştir. Hattın tahribi için bazı tedbirler alınmıştır.

Sinan

29 Ağustos 1920

Genel Komutanlığa

1. Bu sabah erken saatlerde efradımız, ileriki bağlara incir toplamak üzere gelen bir Ermeni kafilesi ile çatışmaya girmiş, bir kişi öldürülmüş, tek atlı bir arabayı hayvansız olarak ele geçirmişlerdir.

2. Öğle üzeri Ermeni çeteleri, ölen kişiyi almak için tekrar çatışmaya girmişler ve otomatik tüfekle epeyce ateş açmışlarsa da efradımızın şiddetli ateşi karşısında, ölüyü alarak firara mecbur olmuşlardır.

3. Çatışma esnasında Adana'nın Topallı köyünden 1886 doğumlu Ali oğlu Mustafa'nın dolu olan tüfeği ateş almış, arkadaşı Musa oğlu Mehmet'in şehit olmasına sebebiyet vermiştir.

4. Alman ve Rus cephanelerine şiddetle ihtiyacımız vardır.

5. Bu çatışma, efradımızın moralinin yükselmesine yaramıştır.

Kurttepe Grup Komutanı
Özdemir

Genel Komutanlığa

24 saat içinde cephemizde önemli bir hadise olmamıştır.

Seyhan Grup Komutan Vekili
Nahit

Mıntıka Komutanlığına

28 Ağustos 1920 tarih ve numarasız şifreye cevaptır:

1. 300 Rus tüfeğinin geldiğine ilişkin malumat doğru değildir.

2. 10 sandık Alman, yedi sandık cebel, sekiz sandık Osmanlı, beş sandık Rus cephanesi Kelebek'e sevk edilmektedir. Memur ve vasıta göndererek aldırınız.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

30 Ağustos 1920

Genel Komutanlığa

1. Bu gece saat birde, iki zırhlı tren Zeytin İstasyonu'na kadar gelmiş ve saat dört buçukta her ikisi Adana'ya dönmüştür.

2. Bu sabah saat on biri yirmi geçe yine düşmanın iki zırhlı treni gelmiştir. Bunların yolu tamir etmekte olduğu bilgi için arz olunur.

Kuyumcular'da Müstakil Bölük Komutanı
Barbaros

Genel Komutanlığa

1. Cephemiz istikametindeki düşman dört havai fişek atmıştır. Bütün mevcut efradımı, yeniden yaptığım tahkimata yerleştirdim.

2. Düşmanın vaziyetini anlamak üzere cephemiz ilerisine iki kuvvetli keşif kolu gönderdim.

3. Şimdilik birisi Alman, diğeri Osmanlı olmak üzere iki sandık cephanenin gönderilmesi ve sağ cenahımızın da emniyet altına alınması lazımdır.

Yüreğir Grup Komutanı
Abdülkadir

Genel Komutanlığa

Emriniz üzerine köylerden toplatılacak efradın, çiftlikte eğitim görmüş efrat tarafından eğitilmesine izin verilmesi ve 24 saat içinde vukuatımızın olmadığı arz olunur.

Seyhan Grup Komutan Vekili
Mehmet Nahit

Genel Komutanlığa

Gönderilen Alman cephanesini aldım. Bugün tren hattını tahrip ettik. Sabahleyin askerimize zırhlı trenden üç dört mermi atıldıysa da hiçbir tesiri olmamıştır. Şimdiki hâlde düşmanı durdurduk.

Kavaklıhan Grup Komutan Vekili
Derviş

1 Eylül 1920

Kendisinden istifade edilemeyeceği anlaşılan Kurttepe Grup Komutanı vazifeden el çektirilerek 41'inci Tümen emrine gönderildi. Kurttepe Grup

Komutanlığına Teğmen Bahattin Efendi vekâleten tayin edildi. Düşman Kurttepe'ye taarruz etti. İnatla mukavemetten sonra birliklerimiz geri alındı.

Genel Komutanlığa

Alaturka saat dokuz buçukta cephemize taarruz eden düşmanla üç saat çatıştıktan ve mukavemet ettikten sonra sağ cenahımızdaki grubun bozulması üzerine bizi yan ateşine alan düşmana yine mukavemet gösterildi. Bilâhare şiddetli bombardımana maruz kalan birliklerimizi Çakıt Nehri'nin hemen güneyindeki sırtlara çektim. Efradın bir kısmı Tavşantepe'de mevzidedir. Şimdi ileri hareket ediyorum. Her hâlde ölünceye kadar çalışacağım. Diğer efradı zapt etmek mümkün olmadı. Hepsi köylerine doğru firar ettiler. Süvariler ise bir iki mermi atılınca hemen firar etmişlerdir. Ne tarafa gittikleri meçhuldür. Ben yanımdaki bölükle düşmanla çarpışmaktayım. Yalnız cephanemiz az kalmıştır. Nereden alınacak ise emir veriniz. Şimdilik yanımdaki bölükten beş yaralımız vardır. Diğer bölüklerden henüz malumat alamadım.

Kurttepe Grup Komutan Vekili
Bahattin

Genel Komutanlığa

1. Düşman, sol cenahımızda bulunan Kurttepe, Zafer ve Yüreğir grupları istikametine taarruz etti.

2. Düşman iki batarya topunu Kurttepe bağlarına çıkardı. 150 kadar süvarisi de bizim üzerimize taarruz ettiyse de biraz kayıp vererek geri çekildi.

3. Düşmanın bir bataryası da Kireçocağı sırtlarında bulunuyor. Bizim Grup cephesini daima top ateşi altında bulunduruyor.

4. Düşmanın 100 kadar süvarisi Çakıt istikametine inmek istiyorsa da başarılı olamadı.

5. Kaybımız yoktur. Yalnız bir süvarinin hayvanı yaralandı. Bir nefer yaralıdır.

6. Başkaca önemli bir vukuat olmadığı arz olunur.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Ahmet Fuat

Genel Komutanlığa

Bu gece tren hattında aşağıdaki tahribat yapılmıştır.

1. Küçük Dikili köyünün güneyindeki köprülerden batı tarafında bulunan küçük köprü tamamen tahrip edildi ve köprülerin arasından 18 çift ray demiri kaldırıldı.

2. Tahrip edilen mevkiye düşman sabahleyin iki trenle bir kuvvet ve amele götürerek orayı tamir etmektedir.

3. Trenden ileri karakollarımıza 25 mermi atılmıştır.

4. Topun gelip gelmeyeceği sizin emrinize bağlıdır.

5. İkinci maddede arz edilen başarının bütün Grubumuzun çalışmasıyla meydana geldiğini ayrıca arz ederim.

Kavaklıhan Grup Komutan Vekili
Derviş

Düşman geceyi Kurttepe civarında geçirmiştir.

2 Eylül 1920

Kâhyaoğlu Grubuna düşmanın sol cenahına taarruz emri verildi. Bu sayede düşman Kurttepe'den çekildi. Birliklerimiz tekrar asli mevzilerine yerleştiler.

Genel Komutanlığa

1. Düşman, Kurttepe bağlarından bataryaları ile süvari ve piyadeleriyle beraber tamamen Karslılar köyü istikametine çekildi.

2. Bir makineli tüfek bölüğü de Kireçocağı'na geldi.

3. Düşman, Kireçocağı'ndaki sağlam birkaç evi yaktı ve Kabasakal'da bir iki evi de topla tahrip etti.

Kâhyaoğlu Grup Komutanı
Ahmet Fuat

Genel Komutanlığa

1. Şimdi bütün kuvvetimle Kurttepe ve Karslılar civarını takviye edeceğim.

2. Düşman, kazılmış olan siperlerimizi doldurmuştur.

3. Gece saat sekiz buçukta süvari ve piyade keşif kollarımız ileriye sürülerek tekrar Kurttepe sırtlarını ele geçirdiler. Ben de mevcut diğer kuvvetle şimdi hareket ediyorum. Bilgi için arz olunur.

Kurttepe Grup Komutan Vekili
Bahattin

3 Eylül 1920

Makineli Tüfek Takım Komutanı Hakverdizade Kemal Efendi, düşman hücumundan korkarak makineli tüfekleri mevzide terk ederek firar etmiştir. Bilâhare makineli tüfeklere başka bir komutan tayin edildi. Hakverdizade Kemal Efendi yargılanmak üzere 41'inci Tümene sevk edildi.

Propagandacılar, efradı pek fena zehirlemektedirler. Efrat işgal etmiş olduğu siperleri tahliye ve terk ederek Çakıt Nehri'nin sol sahiline geceleyin çekilmişlerdir. Bu husus Grup Komutanından alınan raporda belirtiliyordu. Düşman uçağı Karahan'a üç bomba atmıştır. Tren hattı tekrar tahrip edildi.

Genel Komutanlığa

1. Emriniz üzere mevzilerimiz ele geçirildi.

2. Efrada her gün yapılan telkinlerin tesiriyle akşam bütün Grubumuz efradı nehrin öte yakasına geçmiştir.

3. Şimdi Dörtler, Çerkezköy civarındaki sırtlarda bulunuyoruz. Çeşitli defalar verilen emre, zehirlenen bu efrat itaat etmedi.

4. Pozantı'daki fesat ocağından "Subayların ve komutanlarınızın emirlerine itaat etmeyin." diye telkinde bulunulmuştur.

5. Bu vaziyetle değil Adana'yı kurtarmak, belki Konya'yı kaçıracağız.

6. Hakikat daima acıdır. Binaenaleyh her ne kadar acı dahi olsa biz gençler memleketin selameti uğrunda hakikati söylemekten hiçbir zaman çekinmeyiz. Bu hâl devam edecek olursa ve sorumluları cezalandırılmazsa, bizlerin de morali bozulur.

7. Şimdi efradımızın sayısı 270 ise de peyderpey firar etmektedirler.

8. Kadri Bey Grubu, Karslılar sırtlarını işgal etmişlerdir. Bu rapor 3 Eylül 1920'de yazılmıştır.

Kurttepe Grup Komutanı
Bahattin

Firarilerin celbi için Karaisalı Kaymakamlığına yazıldı.

Genel Komutanlığa

Daha evvel top ateşiyle tahrip edilen köprü, tekrar düşman tarafından balast[120] ve ray demirleri tamir edilerek toprakla doldurulmuştu. Bunlar tamamen alınarak köprü eski yıkık hâline getirildi. Köprünün her iki tarafından biraz daha ray kaldırıldığı arz olunur.

Kavaklıhan Grup Komutan Vekili
Derviş

[120] Balast: Demir yollarında traverslerin altına, şoselerde düzeltilmiş toprak üzerine döşenen taş kırıkları. Türkçe Sözlük, s.190.

Genel Komutanlığa

1. Grubumuzun vermiş olduğu muharebe hakkında oldukça ayrıntılı olarak verilen rapor, muharebedeki zayiatımızı göstermektedir.

2. Grubumuz muharebeye 294 silahla iştirak etmiştir. Dokuz yaralı ve 13 şehit vardır.

3. Bugün geri çekilirken köylerdeki efrat içtima ettirilip bölükler tanzim edildi ve cephemiz işgal edildi.

Yüreğir Grup Komutanı
Abdülkadir

4 Eylül 1920

Hat tekrar tahrip edildi. Vaziyetin ıslahı için hemen Kurttepe'ye gidildi. Son muharebeden sonra efradı tamamen geri çekilmiş buldum. Öncelikle Karargâh Süvari Bölüğüyle bizzat Kurttepe'ye ilerlenerek orası işgal edildi. Bilâhare efrada gerekli nasihatlerde bulunuldu. Bir gece Kurttepe Grubunda kalındı. Fakat maalesef efrat söz anlar takımından değil. Her gün cephelere gelen propagandacılar elimizden kontrol ve idareyi almışlardı. Bu hususta müracaatlarımız hep akamete uğruyordu. Konu, tekrar Tümene yazıldı.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Kurttepe ve Karslılar'da bulunan gruplar efradı cephede tutulamıyor. Her günkü gayretim boşa gidiyor.

2. Mersin'e ihraç edilecek olan Feridiye askerlerinin propaganda tohumları maalesef ekilmekte gecikmiyor. Bu hususta bazı şifahi maruzatım vardır. Bunlar dikkate alınmadığı takdirde hiçbir mesuliyeti kabul edemeyeceğimi ve meselenin ortaya çıkmadan evvel bastırılmasını arz ederim.

Sinan

Muharebe başladığında konuşumuz şöyleydi:

Kavaklı Grubu Şambayadı'nda, Kâhyaoğlu Grubu Kabasakal'da, Yüreğir ve Yolgeçen grupları ile bir makineli tüfek Karslılar'da, Kurttepe Grubu ile bir makineli tüfek takımı Kurttepe'de, üç makineli tüfek ve bir top ile Seyhan Grubu Gübe'de, Buruk Grubu Buruk'ta, Müstakil Piyade Bölüğü Kuyumcular'da, üç süvari bölüğü Zeamet'te, Karargâh Süvari Bölüğü Yılancılar'da, üç top Çakıt ve Görgün sularının birleştiği yerin kuzeyindeki sırtlarda, Misis Grubu Kürkçüler'de, İhtiyat Grubu Yılancılar'da bulunuyordu.

Tümen Komutanına, bizzat elde edilen, Yurt Kurucu Cemiyetinin Gülek toplantısında alınan kararlar izah edildi. Program şu tarzdaydı:

a. Kuvayımilliye ve cephe komutanı ile nizamiye birlikleri komutanlarının arasını açmak.

b. Her neye mal olursa olsun Sinan'ı atmak ve icap ederse öldürmek.

c. Fransızlarla düşmanlığa son vermek.

d. Sinan atıldıktan sonra Fransızlara ihbar edilerek Fransızların Gülek istikametinde taarruzlarını temin ederek bütün Kuvayımilliyenin Gülek'te silahlarını Fransızlara teslim etmek.

Tümen Komutanı buna hiç de önem vermedi. Seyhan Grubundan çekilen Abdüsselam Efendi'nin, Gülek Cemiyeti ile Karaman arasında devamlı haberleşmeyi sağlaması da pek düşündürücüydü. Velhasıl merkezi Gülek olmak üzere bütün Anadolu'da bir isyan hazırlığı vardı. Bu vaziyet karşısında pek yalnız kaldım.

Mıntıka Komutanlığına

Mıntıkanız dâhilindeki gönüllü teşkilat ile Kuvayımilliye taburlarının isimlerini, bulundukları yerleri ve sayılarını bildiriniz. Bu birliklerde görevli subaylara ve efrada maaş verilip verilmediği, veriliyorsa bu tahsisatın şimdiye kadar nereden temin edilerek verildiğinin de bildirilmesi.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

5 Eylül 1920

Cephenin takviyesi ve birliklerin düzenlenme ve ıslahı ile uğraşıldı.

Mıntıka Komutanlığına

Düşmanın uçak ile icra ettiği keşfe göre Kurttepe ve Başhan istikametinde bir taarruz yapma düşüncesinde olduğu anlaşılıyor. Böyle bir durum karşısında bütün kuvvetleri, taarruzu püskürtmek için kullanmayıp başka taraftan Adana'ya taarruz etmek suretiyle dolaylı olarak düşmana tesir yapılması daha münasiptir.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

6 Eylül 1920

Pek büyük zorluklar ile Kurttepe sırtlarını birliklere tutturabildim. Fakat efradın fikri pek bozuk. Cephelerde keşif kolu çarpışmaları olmaktadır. Düşman topçusu, grupları bombardıman etmiştir. Topçu ateşinden efradın bir kısmı dağılmıştır. Bunlar tekrar toplattırılarak cepheye sevk edilmiştir. Zararlı oldukları anlaşılan subaylar ve ağalar, cepheden geri alındı. Düşman, uçak ile de gerilere hücuma başlamıştır. Birçok hasara sebep olan düşman uçaklarından birisi, makineli tüfek ateşiyle düşürülmüştür. Düşman hattı ile hattımız arasına düşen bu uçak, geceleyin pek büyük zorluklarla karargâha çekilmiş ve Konya'ya sevk edilmiştir. Düşman her gün mevzilerimizi bombardımana başlamıştır. Birliklerin düzen ve ıslahına hız verildi.

Düşmanın bir süvari bölüğü Küçük Dikili köyüne gelmişse de Kavaklıhan Grubundan sevk edilen bir müfrezenin ateşiyle kayıp verdirilerek püskürtülmüştür.

Kestel köyüne gelen Asuri ve Ermeni çeteleri müstakil bölük tarafından kayıp verdirilerek püskürtülmüşlerdir. General Goro imzalı bir beyanname uçakla cephemiz gerilerine atıldı. Bu beyannamenin bir sureti de ekte gönderildi. Çıldırım ve Kargılı köyleri istikametine sevk edilen seyyar müfrezeler vasıtasıyla halka zulüm ve işkence yapan Asuri ve Ermeni çeteleri kayıplar verdirilerek püskürtüldü. Hat tekrar tahrip edildi.

Seyhan Grubuna taarruz etmek isteyen bir düşman müfrezesi püskürtüldü. Firariler pek fazlalaşmıştı. Çünkü bunları toplamak mümkün olamıyordu. Verilen emirle firarileri takip yetkisinden uzaklaştırılarak nüfuzumuz azaltılmaya devam ediliyor ve bu hususa dair Tümene yapılan müracaatlar da dikkate alınmıyordu.

Genel Komutanlığa

1. Kadir Efendi Grubu, Kireçocağı sırtlarını tutmaktadır. Binaenaleyh sağ tarafımız yani Kurttepe ve daha yarım saatlik tahmin edilen bir yer açıktır. Kurttepe'ye kadar ya bir sabit keşif kolu yerleştirilmesi veya birtakım kuvvetin bizle irtibat sağlamasına emir verilmesi.

2. Efradı bu gece güçlükle mevzilerinde tutabildim. Çünkü efrat diyor ki "Bizim sağ tarafımız açıktır, duramayız." Bunun üzerine oraya iki mangadan oluşan bir keşif kuvveti ile bir süvari müfrezesi gönderdim.

3. Düşman Tarsus'ta top ateşi açmaktadır.

4. Oraya mutlaka Kadri Efendi kuvvetinin gelmesi lazımdır. Aksi takdirde iyi olmaz.

5. Karaisalı Kaymakamı, bir neferi koruma eşliğinde Gruptan talep etmiştir.

6. Düşmanın cephemize bir hareketi yoktur.

Kurttepe Grup Komutanı
Bahattin

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın Asuri kuvvetinin Çıldırım ve Yolgeçen köylerinde ev eşyası, arpa ve buğdaylarını atlı arabalarla devamlı taşımakta oldukları ve iki gün Yolgeçen köyünden damların başlarına istihkâm yaparak kaldıkları bugün haber alınmıştır. Dün Kestel köyüne gidilmiş ve Suphi Paşa Çiftliği'nde 100-150 külek[121] kadar arpa olduğu görülmüştür. Kaldırılmayacak olursa düşman

[121] Külek: Bal, yağ, yoğurt gibi şeyler koymaya yarar tahta kova. Türkçe Sözlük, s.1281.

tarafından kaldırılma ihtimali vardır. Bunların kuvvetlerine karşı müdafaa için gitmeye müsaade edilip edilmeyeceğini bildiriniz.

2. Büyük Dikili köyünden Karahan'a giden yol üzerinden ve Karahan ile Büyük Dikili'nin ortasında bulunan köprünün tahribine müsaade edilmelidir. Bu köprü tahrip edildiği takdirde değil tank, süvari ve piyade de buradan zorlukla geçebilir.

3. Tren yolunun ray demirlerini tahrip etmek için birkaç paket dinamit ile kâfi miktarda fitil gönderilmesi için icap edenlere emir verilmelidir.

Kuyumcular'da Müstakil Bölük Komutanı
Barbaros Hayrettin

7 Eylül 1920

Genel Komutanlığa

Saat 1.40'ta düşman tarafından atılan topların tesiriyle, efradın güneşten korunması amacıyla yapılan gölgelikler yıkılmış, efradımıza ise bir etki yapamamıştır. Mevzilerimiz güneş altında olduğundan Kâhyaoğlu Grubu mıntıkasında yani Kabasakal mevkisinde ağaçlar altında gündüz toplu bulunuyoruz. Düşmanın daha sonra Kurttepe Grubu üzerine 8-10 mermi attığı arz olunur.

Yüreğir Grup Komutanı
Abdülkadir

Genel Komutanlığa

Düşmanın attığı top mermileri üzerine efradımız dağılmıştır. Şimdilik geri kalan efratla Kabasakal'da bulunuyoruz. Şimdi Çakıt kenarına giderek dağılan efradı toplayacağım.

Zafer Grup Komutan Vekili
Mahmut Nedim

Zafer Grup Komutanlığına

Çakıt kenarında bulunan efradınızı toplamak üzere maiyetinize karargâh süvarilerinden 10 nefer gönderilmiştir. Efradınızı topladıktan sonra bunların karargâha iadeleri lazımdır.

Sinan

Genel Komutanlığa

1. Düşman bugün sabah, saat bir sıralarında Talimhane'den Kurttepe ve aşağıdaki mevzilerimizi aralıklı top ateşiyle yarım saat kadar bombardıman etmiştir.

2. Sağ cenah mevzimizde bulunan efradın büyük kısmı Tavşantepe'ye kadar firar etmiş olup tekrar mevzilerine getirilmek

üzere süvariler takibe çıkarılmıştır. Bir top atıldığında bu efrat hemen firar ediyor. Binaenaleyh karşılarına düşman çıkacak olsa hepsi müdafaada bulunmaksızın ve silah atmaksızın firar edeceklerdir, bu da birçok kayıba sebebiyet verecektir. Hemen kuvvet gönderilmeyecek olursa buradaki efratla hiçbir iş görülemeyecektir.

3. Sağ cenah mevzilerimiz emriniz üzerine Kurttepe'ye kadar tutulmuştur. Kurttepe'nin sağından itibaren kireç ocaklarına kadar açıktır. Bunun da açık kalmasının sebebi benim ile Kadri Efendi Grubu arasındaki sırtlar tutulmamış olmasındandır. Zafer Grubu şu anda Çakıt'ın öbür tarafında bulunmaktadır, bunun sebebi anlaşılamamıştır. Başka önemli bir vukuat olmadığı arz olunur.

Kurttepe Grup Komutanı
Bahattin

8 Eylül 1920

General Dofyo'ya gönderilen yazıya alınan cevap şöyledir:

Doğu Ordusu Generali Dofyo'dan:

Gönderdiğiniz yazıyı aldım. Bir nizamiye ordusunda muntazam bir mevki sahibiyim. Ben sizi tanımıyorum ve "Batı Kilikya Genel Komutanlığı" unvanının ne demek olduğunu bilmiyorum. Yazdığınız gibi ben sizinle 6-7 aydan beri muharip değilim. Ne hükûmetim ne de ben size harp ilan etmedik. Yalnız Mart (27/28 Mart) sonlarında Pozantı civarındaki ileri postalarımıza taarruz ederek birçoğunu imha ettiğinizi ve bundan başka saymakla bitmeyen birçok faciayı işlediğinizi biliyorum. Fransız ordusu size medeniyet dersi veremez. Bu hususta sizin tarafınızdan verilecek nasihatlere de ihtiyacımız yoktur. 16 Ağustosta ele geçirilen top üzerine kelle konulmamıştır. Bunu size ihbar edenler yalan söylemiştir. Selahattin Efendi adında bir subay esir edilmemiştir. İdam edeceğinizi bildirdiğiniz her Fransız nefer ve subayına karşılık on Türk'ü idam edeceğimi beyan etmekle şeref duyarım.

General
Dofyo

Mıntıka Komutanlığına

Fransızların Karataş'tan Adana'ya doğru evvelce inşasına başladıkları dekovil[122] hattının, şu an nereye kadar uzatılmış olduğunu ve inşaata devam edip etmediklerini acilen tahkik ederek bildiriniz.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

[122] Dekovil: Ray aralığı 60 cm veya daha az olan, arabaları buhar, hayvan veya insan gücüyle yürütülen küçük demir yolu. Türkçe Sözlük, s.489.

9 Eylül 1920

Genel Komutanlığa

Bugün saat onda düşmanın bir uçağı Kelebek istikametine savuşmuş, iki uçak da Büyük Dikili ile Karahan arasında evvelce tahrip ettiğimiz köprüyü keşfetmek üzere gelmişlerdir. Bu uçaklardan bir tanesi düşmüştür. Uçakların gözcüleri ise mitralyözü alıp Büyük Dikili istikametine firar ederek trene kendilerini atmayı başarmışlardır. Bu gece buradaki uçak enkazı kaldırılamayacak veya tahrip edilemeyecek olursa, düşmanın büyük bir kuvvetle taarruza geçerek uçağı geri götürme ihtimali yüksektir. Bu sebepten cephenin takviye edilmiş olduğu arz olunur.

Kuyumcular'da Müstakil Bölük Komutanı
Barbaros

Mıntıka Komutanlığına

11 Ağustos 1920 tarihli şifreye:

Boş kovanlar toplanarak Pozantı'ya sevk edilecek ve her ay toplanan miktar ay sonunda bildirilecektir.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Genel Komutanlığa

1. Düşman bu sabah yine aralıklı top ateşi açmıştır.
2. Efradın morali biraz düzgündür.
3. Başkaca cephede önemli bir hadise yoktur.

Kurttepe Grup Komutanı
Bahattin

9/10 Eylül gecesi düşen uçak bin bir zorlukla karargâha getirilerek Konya'ya sevk edildi.

10 Eylül 1920

Genel Komutanlığa

Cephemizi düşman topçusu alışıldığı üzere bombardıman etmektedir. Tarsus tarafından top sesleri gelmektedir.

Yüreğir Grup Komutanı
Abdülkadir

Genel Komutanlığa

1. Vaziyetimizde değişiklik yoktur.

2. Adana'dan gelen muhbirimizin ifadesine göre; Ermeni ailelerinin şimdi Karataş'a taşınmakta olduklarının ve 300 Ermeni

fedaisinin Kozan'a gitmek üzere dün alaturka saat dokuz sıralarında Talimgâh'a geldiklerinin anlaşıldığı.

3. Elde ettiğimiz bir Ferda gazetesine ve muhbirimizin ifadesine göre, Fransız Albayı Bremond'un Paris'e gitmek üzere Adana'dan ayrıldığı arz olunur.

Seyhan Grup Komutan Vekili
Nahit

Genel Komutanlığa

1. Top, Mustafa Bey Değirmeni bahçesindeki ağaçlıkta mevzi almıştır ve atışa hazırdır.

2. Fransız topu henüz mevziye girmemiştir. Bugün akşama kadar bu top da atışa hazır hâle getirilecektir.

3. Bugün düşmanın bir zırhlı treni saat 12'de Küçük Dikili civarındaki köprüyü tamir etmek üzere gelmiş, Dikili'ye ve o istikamete birkaç mermi atmıştır.

4. Şimdilik düşmanın bir faaliyetinin olmadığı arz olunur.

Obüs Batarya Komutanı
Ahmet Raif

11 Eylül 1920

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın zırhlı treninin Küçük Dikili köyünün altına gelerek bu köy sırtlarına doğru ateş etmekte olduğu.

2. Düşmanın, Küçük Dikili köyünün köprüsünden ileri geçememekte olduğu ve başkaca kayda değer bir hadise olmadığı bilgi amacıyla arz olunur.

Kuyumcular'da Müstakil Bölük Komutanı
Barbaros

Genel Komutanlığa

Çirişgediği ve Akgedik, cephemizin bir buçuk saat gerisindedir. Düşman taarruzda bulunacak olursa Dursun Efendi Çiftliği ve Madama Çiftliği ile Kılıçlı köyü sırtları müdafaa edilebilecektir. Bizim müdafaamızı himaye ve düşmanın taarruzunu kırmak için burada bulunan ve subayı olmayan Fransız topunun yerine, diğer topun iki makineli tüfek ile gönderilmesi arz olunur.

Seyhan Grup Komutan Vekili
Nahit

Mıntıka Komutanlığına

1. Kelebek ve Yenihan'da tesis edilecek binalardan, mıntıkanız kısımlarından hangilerine zorluk olmaksızın erzak sevki mümkündür?

2. Sevkiyatı zor olan yerlerden nerelerde ve ne miktar erzak ve hayvan bulundurulması icap etmektedir?

3. Hububat, buğday olarak gönderildiğinde bunların öğütülmesi mümkün olmayan mahaller var mıdır? Bildirmeniz istirham olunur.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Genel Komutanlığa

Bu sabah yaklaşık 100 kişilik bir düşman kuvvetinin trenle Küçük Dikili'ye kadar geldikleri, gözcülerimiz tarafından görülerek ihbar edilmesi üzerine buraya gönderilen bir bölüğümüz tarafından düşman püskürtülmüştür. Süvarilerimiz tarafından takip edilmektedir.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Emin

Seyhan ve Buruk Grup Komutanlıklarına

Sis'e gitmek üzere Talimgâh'ta hazırlanan düşman kuvvetinin bu gece hareket etmesi muhtemeldir. Böyle bir hâl olmasından evvel şu yolda bir tertibat almak lazımdır:

Sarıçam'dan geçen Adana-Sis yolu ile Akgedik ve Kirişgediği yoluna karşı ufak müfrezeler yerleştirilecek ve bu müfrezelerin her iki taraftan taarruz etmeleri sağlanacaktır. Alınacak tertibata ilişkin diğer hususlar hakkında Tufan Bey'e de yazılmıştır.

Genel Komutan
Sinan

12 Eylül 1920

Genel Komutanlığa

Şimdi düşmanın bir süvari bölüğü Dikili köyüne geldi. Gözlenmektedir. Üzerlerine kuvvet sevk ediliyor.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Emin

Genel Komutanlığa

1. Mesafe tahmini maksadıyla Kabasakal'ın batısındaki sırtlara Kabasakal Grubuyla, Kavaklıhan Grubunun birleşme

noktası Küçük Dikili istikametine, Kabasakal'ın güneydoğusuna Kürt Halil Çiftliği istikametine, Kurttepe Grubundaki Kireçocağı istikametine 14 mermi atılmıştır.

2. Düşmanın bir zırhlı treni Küçük Dikili civarında hattın tamiratıyla meşguldür. Dün saat on birde bir düşman uçağı Kuyumcular civarına bomba atmıştır.

3. Bataryada 82 dane, 36 şarapnel mevcuttur. Dane toplamından ve şarapnel adedinden 23 kartuş noksandır.

4. Efrat ve hayvanatın iaşesi temin edilmiş olup başkaca önemli bir hadise olmadığı arz olunur.

Obüs Bataryası Komutanı
Ahmet Raif

Genel Komutanlığa

1. Dün 15 kadar Asuri'nin, Kestel köyüne kadar geldikleri haber alınmış ve bölüğümüzden efrat ile gidildiğinde düşmanın dört, beş saat evvel gittiği görülmüştür. Düşmanın bir kuyu mercimek ile iki kuyu arpa çıkararak beraberinde götürdüğü öğrenilmiştir.

2. Uçak ile atılan General Goro imzalı beyannameler tarafınıza gönderildi.

3. Düşmanın bir zırhlı treninin bu sabah pek erken gelmiş olduğu hakkında bu rapor düzenlendi.

Kuyumcular'da Müstakil Bölük Komutanı
Barbaros Hayrettin

Genel Komutanlığa

1. Çobantepe'de mevziye dâhil oldum. Mevzimiz her tarafa hâkim Kurttepe yolunun tam karşısındadır. Tüfeklerimiz bir taraftan tam Mustafa Efendi'nin değirmenini, diğer taraftan da Karslılar'ın solundaki sırtlara kadar görür.

2. Şimdiye kadar bir vukuatımızın olmadığı.

İhtiyat Makineli Tüfek Bölüğü Komutanı
Şefik

Genel Komutanlığa

1. Emriniz üzerine, dün sabah saat birde Kestel köyü istikametinden birçok silah sesi işitilmesi üzerine bölüğümden bir miktar kuvvet yola çıkararak ve Şambayadı'ya Emin Ağa Grubuna bir tezkire yazarak hareket ettim. Kestel'e vardığımda Emin Ağa'dan gelen süvari müfrezesiyle iş birliği yaparak Çıldırım köylerine kadar gidilmiş ve orada Emin Ağa'nın piyadeleri tarafından beş Asuri'nin olduğu görülmüştür.

2. Saat dokuz buçuk sıralarında Dörtağaç tarafından gelip Adana istikametine gitmekte olan 7-8 süvari ile 15-20 kadar Asuri kuvvetine hücum edilmiştir. Biz, Ali Ağa'nın çiftliğini tuttuk, Asuriler ise Bozağaç Çiftliği'ni tutmuşlardı. Saat on bir buçuğa kadar çatışma devam etti. Çatışma neticesinde düşmandan bir hayvanın vurulmuş olduğunu aynen müşahede ettim. Düşmandan ne kadar zayiat olduğu ise meçhuldür.

3. Yolgeçen köyünde düşmanın 300 kadar bir Asuri kuvveti olduğu, Kargılı Grubu tarafından söylenmektedir. Dün üç müfreze yani bizim müfreze ile Kargılı ve Kavaklı müfrezeleri, Büyük ve Küçük Çıldırım'da yerleşmiştir. Üç dört gün bu şekilde hareket edilecek olursa düşmanın Adana'dan katiyen dışarı çıkamayacağının anlaşılmakta olduğu arz olunur. Ova köylerinde mezalim yapan düşman müfrezeleri, çatışma neticesinde bir subay ve altı nefer ölüyü terk ederek Yolgeçen'e firar etmişlerdir. Düşman topçusu cephemizi bombardıman etmiştir.

Kuyumcular Müstakil Bölük Komutanı
Barbaros Hayrettin

13 Eylül 1920

Genel Komutanlığa

1. Alaturka saat on bir buçukta Adana'dan Ceyhan istikametine ellişer vagondan ibaret üç tren hareket etmiştir.

2. Madama Çiftliği'ne geleceği muhbir tarafından evvelce haber verilen süvari ve piyadeden ibaret olan jandarmalar ile bugün sabah bu çiftlik civarında bir saat kadar süren çarpışmadan sonra jandarmalar püskürtülmüştür.

3. Grubumuzda birkaç aydan beri vazife gören subaylara maaş verilmediği gibi geçenlerde Karaisalı'da toplanan heyet tarafından subaylara maaş verilmemesine dair karar alındığını haber alan subaylar, bugün istifa ettiler ve kabul edilmediği takdirde savuşup gideceklerini söylediler. Pozantı'da Tümene kabul edilen subayların iyi tabldot yemeği yedikleri gibi 30 lira maaş aldıkları malumdur. Edilen bu haklı iddiaya ben de bütün mevcudiyetimle taraftarım. Subaylara erzak veriliyor, maaş istemez diyecek adam varsa o da biliyor ki bugün Grup ambarlarında efradı iaşe edecek temel besin maddeleri bile yoktur.

Seyhan Grup Komutan Vekili
Nahit

Genel Komutanlığa

1. Fransız topu mevziye girmiş ve atışa hazırdır.

2. Küçük Dikili civarındaki köprüde geceyi geçiren düşman treni, saat 11.30'da Kâhyaoğlu İstasyonu doğusuna geçmiştir.

3. Saat 12'de bir düşman uçağı Tarsus'a geçmiştir.

4. Dün saat iki buçukta Talimgâh'taki düşman bataryası, Kurttepe'ye 10 kadar müsademeli dane atmıştır.

5. Bataryada 82 obüs danesi, 36 şarapnel, 95 kartuş Fransız topu için 36 mermi vardır.

6. Batarya efradının ve hayvanlarının iaşesi temin edilmiştir.

7. Fransız topu için, gözü açık sekiz neferin gönderilmesi.

8. Obüs topu için üç adet fenerin gönderilmesi.

9. Kayda değer önemli başka bir hadise olmadığı arz olunur.

Obüs Batarya Komutanı
Ahmet Raif

Genel Komutanlığa

Grubumuzun 2'nci Bölüğü ekseriyetle Karaisalı ahalisinden teşekkül etmiştir. Üç dört gün önce 100 mevcutlu bulunan Bölük, bugün 67'ye inmiştir. Firarilerin ekserisi silahlıdır, bazıları da silahlarını bırakarak firar etmiştir. Firariler hakkında şiddetle takibat yapılarak cezalandırıldıktan sonra grubuna iade edilmediği takdirde, geri kalan efradın da bu hâlden cesaret alarak firara teşebbüs edecekleri aşikârdır. Bu hâlin önüne geçmek ve efrat mevcudumuzu çoğaltmak için lazım gelen şiddetli emirler icrasını vatanın selameti namına istirham ederim.

Kâhyaoğlu Grup Komutan Vekili
Mahmut

Genel Komutanlığa

1. Ova köylerinde takibatta bulunan müfrezelerimiz, ova köylerini baskına gittikten iki saat sonra, düşman Kestel'i tahliye etmiştir.

2. Çıldırım-Karafasıl Çiftliği sarılarak düşmanın olmadığı görülmüştür.

3. Çıldırım civarında iki saat kadar çatışma olmuştur. Düşmandan bir subay ve altı nefer ölü vardır. Neferler tamamen Asuri'dir.

4. Bütün düşman kuvvetleri Yolgeçen'e toplanmıştır.

5. Vaziyet iyidir.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Emin

Genel Komutanlığa

Dün sabah ve akşam, düşman uçaklarının cephemizde keşif uçuşu yaptığı ve Şarıklı köyüne attığı bombalardan iki kadın ile bir çocuğun yaralanmış olduğu arz olunur.

Seyhan Grup Komutan Vekili
Nahit

14 Eylül 1920

Cepheden firar eden efrat âdeta ödüllendiriliyormuş gibi jandarmaya kaydedilmeye başlandı.

Genel Komutanlığa

1. Bir düşman zırhlı treni saat 11'de Kâhyaoğlu civarından Küçük Dikili'ye gelmiştir.

2. 11.30'da hangardan kalkan bir düşman uçağı, 200 metre yükseldikten sonra yere inmiştir.

3. Düşmanın bazı süvari efradının Adana'nın batısındaki köyleri dolaşmakta oldukları görülmüştür.

4. Efradın ve hayvanların iaşesi temin edilmiştir.

5. Batarya'da 82 dane, 36 şarapnel, 92 kartuş ile 36 Fransız topu danesi mevcut olduğu arz olunur.

Obüs Bataryası Komutanı
Ahmet Raif

Genel Komutanlığa

Efradın elbise ve ayakkabısızlıktan şikâyeti tahammül edilemez bir şekil aldı. Dün biraz yağmur yağdığından geceleyin efradı siperlere sokmak mümkün olmadı. Omuzlarına eski çul ve paçavralar vererek gözetleme neferleri yerleştirilmesiyle yetinildi. Bu hâlin uzamasının iyi netice vermeyeceği ve günbegün eksilen mevcudun, büsbütün azalacağı sizin tarafınızdan da bilinmektedir.

Ağır bir hâl karşısında kalıp da mevcut cephane ile tüfekleri düşmana kaptırmamak için bizzat sabaha kadar devriye gezmeye ve en ufak bir vukuattan haberdar olmak için gece uyumamaya mecbur oluyorum. Bu hâle ancak iki üç gün tahammül edilebilir.

Kış mevsimi de yaklaştığından esasen morali sıfıra inmiş efradın bu kadar sefalete katlanarak dayanmaları imkânsızdır. Binaenaleyh ihtiyaç nazarıdikkate alınarak efradın elbise ve teçhizatının ikmali ve takviye kuvvetlerinin gönderilmesine gayret edilmesi veya vaziyetimizin tayini arz olunur.

Kâhyaoğlu Grup Komutan Vekili
Mahmut

Seyhan Grup Komutanlığına

1. Subaylara rütbesine göre Heyeti Merkeziye tarafından maaş verilmektedir. Bu gibi usulsüz şikâyetlere meydan verilmemesi.

2. Grubunuzda müstahdem Teğmen Nahit Efendi'nin rütbesine dair elinde vesika var mıdır? Bildiriniz.

Genel Komutan
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Cephemizde sükûnet vardır.

2. Bu sabah saat 11.30'da hangarından kalkan bir düşman uçağı 200 metre yükseldikten sonra yere inmiştir.

3. Düşmanın bir zırhlı treni, Kâhyaoğlu civarından Küçük Dikili istikametine gelerek tekrar dönmüştür. Bazı düşman süvarilerinin ise Adana'nın batısındaki köylerde dolaşmakta oldukları görülmüştür.

Mıntıka Genel Komutanı
Sinan

15 Eylül 1920

Genel Komutanlığa

1. Düşman bugün sabahleyin alaturka saat on ikide Adana Talimgâhı'ndan top ateşiyle Kurttepe ve Kabasakal Grubunu bombardıman etmiştir.

2. Başkaca bir hadise olmamıştır.

Kurttepe Grup Komutan Vekili
Bahattin

Seyhan Grup Komutanlığa

Seyhan Grup Komutanlığı Vekâletine İbrahim Efendi tayin edilmiştir.

Genel Komutan
Sinan

Tümene, jandarmaya kaydedilen efrat için yazılan şikâyetnameye alınan cevap aşağıdır:

Mıntıka Komutanlığına

14 Eylül 1920 tarihli telefona cevap:

Cepheden firar ettikleri bildirilen üç jandarma neferinin Çakıt Grup Komutanı Jandarma Üsteğmen Rıfat Efendi'nin şifahi emriyle

Pozantı'ya gelerek jandarmaya kaydedildikleri, jandarma komutanlığının bildirmesine atfen arz olunur.

41'inci Tümen Komutanı emriyle
Salim

41'inci Tümen Komutanlığına

15 Eylül 1920 tarihli ve 6155 sayılı telefona cevap:

Kelebek Nokta Komutanlığına 1 Eylülde 10.300, 12 Eylülde 11.000, 14 Eylülde de 8000 boş kovan teslim edilmiştir.

Mıntıka Genel Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

15 Eylül 1920 tarih ve 6131 sayılı telefona cevap:

Şifahi emirle harp cephesinden hiçbir ferdin ayrılamayacağı şüphesizdir. Bu suretle ifadede bulunan neferin birliğinden firar ettiği anlaşılmaz mı? Firari efradın jandarmaya kaydı ise harp cephesinin boşalmasına sebebiyet vereceğinden firarilerin jandarmadan alakaları kesilerek cepheye sevkleri lazım gelecekse de bu konudaki görüş size aittir.

Mıntıka Genel Komutanı
Sinan

16 Eylül 1920

Evvela keşif kolu çarpışmaları ile başlayan Seyhan Grubundaki düşman taarruzu, gece saat yarıma kadar devam etmiş ve bilâhare düşman püskürtülmüştür. Madama Çiftliği'nde yerleşmek isteyen 30 kişilik bir jandarma müfrezesi püskürtülmüştür. Düşman diğer cepheleri aralıklı şekilde bombardıman etmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Dün akşamüzeri Seyhan Grubu keşif kollarıyla, düşman keşif kolları arasında meydana gelen çarpışma üzerine düşman, keşif kollarını takviye etmiştir. Keşif kollarımız da takviye edilerek muharebe akşama kadar devam etmiş ve düşmanın geri çekilmesiyle sonuçlanmıştır.

2. Bugün sabah Seyhan Grubundaki Madama Çiftliği'ne 30 kişilik bir jandarma müfrezesi gelerek yerleşmek istemişlerse de kahraman Grubumuz tarafından hemen püskürtülmüşlerdir.

3. Alaturka saat 11'den başlayarak saat altıya kadar Seyhan, Kurttepe, Yolgeçen, Yüreğir gruplarını düşman topçusu bombardıman etmiştir.

4. Düşmanın, Karataş'a doğru uzatmakta olduğu dekovil hattının toprak düzenlemesi Solaklı köyüne kadar tamamlanmış ve Kadri Bey Çiftliği'ne kadar ray döşenmiştir.

5. Adana'daki Fransız askerî hükûmeti Mersin'deki karantinahanenin Karataş'a nakledildiğini ilan etmiştir. Karataş'a da iskele yapılmaktadır.

6. Karataş yoluyla Fransızların Adana'ya çok sayıda büyük uçak bombasıyla bazı harp malzemesini getirmiş olduğu arz olunur.

Mıntıka Genel Komutanı
Sinan

Genel Komutanlığa[123]

1. Bir düşman zırhlı treni, geceyi Küçük Dikili doğusundaki köprüde geçirmiştir. Sabahleyin saat 1.20'de dönerek Şakirpaşa İstasyonu'na gitmiş ve oradan Küçük Dikili güneyine birkaç mermi atmıştır. Saat bir buçukta Şakirpaşa İstasyonu'ndaki bütün vagonlar, yeni istasyona nakledilmiştir. Bir düşman otomobili Adana'dan Sarıhamzalı'ya gelmiştir. Saat 2'de 200 mevcutlu bir düşman süvarisi Adana'nın doğusuna gelmekte idi. Saat 2.15'te Talimgâh'taki düşman bataryası Kurttepe'nin batısını ve civarını bombardıman etmektedir.

2. Efrat ve hayvanların iaşeleri temin edilmiştir.

Batarya Komutanı
Ahmet Raif

Genel Komutanlığa

Nizamiye efradı diğer buralı efrada göre son derece perişan bir hâldedir. Şimdi ise geceleri soğuktan son derece etkilendiklerinden, gündüzleri bitkin bir hâlde yatmaktadırlar. Diğer efradın ev ve köyleri yakın olduğundan her ihtiyaçlarını temin etmekte ve icap ettiği takdirde de izinli olarak gitmektedirler.

Nizamiye efradının ise köyleri çok uzaktır. Diğer Kuvayımilliye efradı gibi noksanlarını ikmal edemedikleri şüphesizdir. Efradın ne üstlerinde ne de altlarında bir şeyleri vardır. Yaz olması münasebetiyle şimdiye kadar toprak üstünde açıkta yatmak mümkün iken, soğukların başladığı şu günlerde bu efradın açıkta yatmaları mümkün değildir ve esasen hasta olan efradı büsbütün hastalandırmaktan da başka bir işe yaramayacaktır. Gerek Adanalıların firarı gerekse bu bakımsızlık yani üstlerinde ve altlarında bir şey olmaması çalışmaya olan şevk, arzu ve heveslerini kırmaktadır. Lütfen vücutlarını soğuktan muhafaza

[123] Aynen Tümene de yazıldı (T.S.).

etmek için gerekli elbiselerin gönderilmesi hususunda aracılık ve öncülük etmeniz arz olunur.

Kudretli Cebel Takım Komutanı
Şemsettin

şifre

41'inci Tümen Komutanlığına

Havalar değişti, yağmur mevsimi hükmünü icra etmektedir. Efradın ne üstünde ne de başlarında ve ayaklarında bir şey vardır. Yağmur altında çıplak, dikenler üzerinde yalınayak yürümenin ve soğuğa karşı açıkta durmanın, insan gücünün üstünde olduğunu arz ve izah etmeye gerek yoktur. Gruplardan devamlı şikâyetler gelmektedir. Dün gece yağan yağmurdan dolayı nöbetçiler büyük zorluklarla vazife görebilmişlerdir. Yağmur dolayısıyla havalar soğudu. Efradın hemen hemen tamamı hastalandı. Barınacak çadır elde mevcut değildir. Bu şartlar içinde kalan efrat peyderpey dağılmaktadır. Buna acil bir çare bulunmazsa cephenin boşalacağından çok korkuyorum. Hangi mıntıkadan asker alacağım henüz tespit edilmedi. Karaisalı şubesine yaptığım müracaat, "Efrat nizamiye birliklerine verilecektir." denilerek sonuçsuz kaldı. Cephem ve mıntıkam, stratejik açıdan pek mühimdir. Casuslarının bolluğu, harp ve haberleşme vasıtalarının fazlalığı dolayısıyla, düşman bu hâlimizi öğrenirse cephenin tamamen bozulması muhakkaktır. Cephe bozulduktan sonra, artık Adana toprağındaki harekâtımıza son vermiş olacağımız açıktır. Şayet Tümenin pek acil ve seri olarak teşekkülü muhakkak değilse mıntıkam için bendenize geniş yetki veriniz. Kuvvetimi arttırayım, cephemi takviye edeyim, birliklerimi de düzenleyeyim. İleride büyük bir mağlubiyete maruz kalarak masum milleti düşmanın pis çizme ve süngüleri altında inletmemek için acil tedbirler almamız zaruridir. Şayet bana ve teşkil edeceğim kuvvete itimat yok ise şimdiye kadar askerlik şerefini muhafaza eden bendenizin, görevden affedilmesini istirham ederim.

Mıntıka Genel Komutanı

Ek: Mıntıkam efradının yumrukları ile alınan 600 öküz ve manda, Heyeti Merkeziye tarafından Kayseri'ye satılmak üzere gönderilmiştir. Bunların bedeliyle Kayseri'den ayakkabı, matara, elbise, aba, yamçı[124] veyahut Kayseri mamulatı kürk tedariki mümkündür. Hemen bu para Heyeti Merkeziyeden geri alınarak bu uğurda sarf edilirse memleket adına çok büyük hizmet edilmiş olur.

[124] Yamçı: Bir yüzü uzun tüylü, kalın yünden dokunarak yapılmış yağmurluk. Türkçe Sözlük, s.2120.

41'inci Tümen Komutanlığına

Düşen düşman uçağına ait otomatik tüfek, mevcuden gönderilmiştir. Burada kalan bir filintadır. Otomatik tüfek değildir. Uçağın bütün edevatı, üzerinde olarak Kelebek'e gönderilmiştir. Parça hâlinde gönderilmiş diğer kısımlar da keza Kelebek'e gönderilmiştir. Pilot ve gözcüye ait sandalyeler aranmaktadır. Bulunduğunda ilk vasıta ile gönderilecektir.

Mıntıka Genel Komutanı
Sinan

Aceledir

Sayı
390

41'inci Tümen Komutanlığına

Mıntıkam levazım ambarında mevcut 6500 okka şeker ve külliyetli miktarda çay, kahve vesaire Ahmet Remzi Efendi tarafından Pozantı'ya sevk edilmiştir. Bunlar harp cephesinde bulunan efradın fedakârlıkları sayesinde alındığı hâlde, levazımın bunları keyfince sarf etmekte olduğu haber alınmıştır. Milletin hakkı böyle sarf edilerek vatan ve milleti uğrunda aylardan beri birçok mahrumiyet altında çalışan subaylar ve efrat, bundan istifade edemezse tabiî gürültüler doğar. Kontrolsüz kalan birkaç adamın başına buyruk sarfiyatta bulunmasına artık bu milletin tahammülü kalmamıştır. Bu efrat ve subaylar, hayatları pahasına kazandıkları şeker vesaireyi dedikodu ve istirahatla vakitlerini geçirenlere yedirmemeye yemin etmişlerdir. Binaenaleyh levazımdan kendilerine Pozantı'nın düşüşü sırasında teslim etmiş olduğum çok miktarda manifatura ve diğer eşyaların hesaplarının sorulmasını teklif ederim. Levazım ambarında mevcut bulunan bütün yiyecek, içecek ve diğer levazım, Tümen tarafından el konularak vatan ve din uğrunda vücutlarını ortaya koyan mücahitlerin adil surette istifade etmelerini istirham eder, aksi takdirde meydana gelecek istenmeyen hadiselerden sorumluluk kabul edemeyeceğimi arz ederim.

Mıntıka Genel Komutanı
Sinan

17 Eylül 1920

41'inci Tümen Komutanlığına

Dokuz gün önce tıbbi malzeme almak üzere görevli olarak Pozantı'ya gönderilen Salbaş Reviri Müdürü Eczacı İbrahim Efendi, geçen gün telefon makinelerini tamir etmek üzere gönderilen Remzi Efendi gibi Pozantı'da tıbbi malzeme depo memurluğu ile görevlendirilmiştir. Efradın hemen hemen tamamı hastadır. Efradımın sağlık durumlarını düzeltmek düşüncesiyle gönderdiğim

memurum orada cenaha sığınmıştır. Bu, tabiatıyla pek çirkin olmakla beraber memleketin menfaatine de aykırıdır. Her gönderilen memur orada bir şekilde kayırılacak olursa bizim hâlimiz ne olacaktır? Her şeyi sükût ile karşılamak lazımsa da artık cephedeki efradımın hayatına suikasta yeltenenler hakkında Dâhiliye Vekâletine pek sert bir lisanla şikâyette bulunacağımdan lütfen şahsınız tarafından bu gibi yolsuzluğa son verilmesi hususunda Vali Vekili Safa Bey'e uygun dille emir verilmesi istirham olunur.

Mıntıka Genel Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bu sabah düşman alışılageldiği üzere Kurttepe ve diğer grupları bir saat kadar aralıklı surette bombardıman etmiştir.

2. 16/17 Eylül gecesi Kurttepe Grubu tarafından düşmana bir gece baskını yapılarak düşmana bir ölü ile birkaç yaralı verdirilmiştir. Bir tüfek ve 900 mermi ele geçirilmiştir.

3. Sabahleyin düşmanın bir uçağı Kurttepe, Kabasakal, Karahan taraflarına bomba atarak Tarsus istikametine geçmiştir. Diğer cephelerde sükûnet vardır.

Sinan

Kişiye Özel

Mıntıka Komutanlığına

1. Daha önce mıntıkanızda iken aldırılan cebel topu tekrar gönderildi. Bunun da diğer topla birlikte cephede kullanılması.

2. Mıntıkanızda bulunan iki Fransız topu için 80 atım gönderilecektir. Bu suretle bu toplardan da istifade edilmesi.

3. Mıntıkanızda bulunan ağır sahra topunun yağmur mevsiminin girmesi ve suların çoğalmasına binaen bilâhare Çakıt'tan geçirilmesi pek müşkül olacağından bu topun, merkezî vaziyette bulundurularak ihtiyaç hâlinde Yenice ve Şambayadı istikametinde kullanılmak üzere şimdiden Kelebek civarındaki çiftlik yakınlarına getirilmesini ve orada uçaklara karşı kapalı bir mahalde bulundurulmasını münasip görüyorum. Topu, söz konusu yere naklediniz ve sonucu bildiriniz.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

Genel Komutanlığa

Geceleri soğuktur. Efradın şikâyetleri tahammül edilemez bir hâl aldı. Efradın birçoğu gömleklerdir. O da yama yama bir hâldedir. Hele ayaklarında paçavra keçe sarılıdır. Sefaletten bezdiklerinden

artık pek acizleşmişler, kendilerine hiç söz söylenmiyor. Her gün için birçok gürültü çıkararak dayatıyorlar. İhtiyaçları ikmal edilmediği takdirde cümlesinin firarına ve bunun neticesi olarak birçok silahımızın da kaybına sebep verecekleri arz olunur.

Kâhyaoğlu Grup Komutan Vekili
Mahmut

Genel Komutanlığa

Bugün düşmandan hiçbir faaliyet eseri görülmemiştir. Efradın morali iyidir. Önemli bir vukuatımız olmadığı arz olunur.

Kurttepe Grup Komutanı
Bahattin

Genel Komutanlığa

1. Bu sabah, Kurttepe köyü düşman topçusu tarafından bombardıman edilmiştir.

2. Yüreğir ve Zafer grupları Kabasakal köyünde ikamet etmektedirler.

3. Ben, Kurttepe civarında karargâh olacak münasip bir yer bulunmadığından Çerkezköy'de ikamet etmekteyim. Beşer onar gönderilen Karaisalılı efradı, ileri hatta kullanıyorum. İşe yaramazları cephe gerisine alıyorum.

4. Efradın firarını önlemek için bu iki gruba 15-20 köyün seçilerek isimlerinin bendenize verilmesi arz olunur.

Yüreğir ve Zafer Grupları Komutanı
Cemal Efe

18 Eylül 1920

Genel Komutanlığa

Bugün sabahleyin Grubun süvarileri Boklusuvat Deresi'ne kadar gitmişlerdir. Orada dolaşırlarken düşmanın süvari ve piyade keşif kollarına tesadüf etmişler ve aralarında çıkan çatışma bir saat kadar sürmüştür. Düşmanın üstün kuvvetine, mitralyöz ve otomatik tüfeklerine karşı müdafaa ve mukabele eden süvarilerimiz, düşmanı Adana'ya çekilmeye mecbur etmişlerdir. Bilâhare keşif kollarımız ilerlerken arkalarından düşman, Adana Talimgâhı'ndan ve Boklusuvat deresi ilerisinden mitralyöz ve top ateşi açmışsa da hamdolsun zayiat verilmeden dönmüşlerdir. Efradımızın morali günbegün artmaktadır.

Kurttepe Grup Komutanı
Bahattin

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın iki zırhlı otomobili Tarsus'a geçmiştir.

2. Düşmanın bir zırhlı treni alışılageldiği üzere Küçük Dikili civarındaki köprüye gelmiştir.

3. Efrat ve hayvanların iaşesinin temin edilmiş olduğu arz olunur.

Obüs Batarya Komutanı
Ahmet Raif

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Cephelerde keşif kolu çarpışması olmuştur.

2. Düşmanın iki zırhlı otomobili Tarsus'a geçmiştir.

Sinan

Kavaklı Grup Komutanlığına

1. Grubunuzdan bir piyade bölüğü Nailihürriyet köyüne sevk edilecektir. Bu bölük, adı geçen köyde kalacak, Yenice'nin ilerilerine kadar keşif kolları sürecek ve Tarsus cephesi ile irtibat tesis edecektir.

2. Bu bölüğün iaşesini yine Grubunuz temin edecektir.

Sinan

Sayı
1421

Genel Komutanlığa

15 Eylül 1920 tarihli şifreye cevap:

Size karşı emniyet ve itimadım tamdır. Bu ana kadar gösterdiğiniz gayret ve fedakârlığınızın devam etmesi umulur. Cephenizin takviyesi için Karaisalı'ya 1892 doğumlulardan yukarı yaştaki efradın dönüşümlü olarak emrinize gönderilmesi, Askerlik Şubesi Başkanlığına ve Kaymakamlığa yazılmıştır. Şiddetle takip ediniz. Cephede olmayan diğer doğumlu efrat ile Karaisalı'da bir tabur teşkil olunacaktır. Heyeti Merkeziye, maaşların ödenmesi için Karaisalı'ya tebligat yapmıştır.

Kayseri'ye satılmak üzere gönderilen öküz ve mandaların satışından elde edilecek bedelle efradınıza elbise vesaire tedarik edilecektir.

Telefoncunuz koruma eşliğinde gönderilecektir. Kış günlerinde efradın barınması meselesi de ayrıca düşünülmektedir.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

19 Eylül 1920

Genel Komutanlığa

1. Bu gece sabaha karşı bölüklerden 15'er 20'şer nefer hazır edilmiş ve bunlar düşmana baskın yapmak üzere Adana civarında pusu kurmuşlardır.

2. Efradın morali iyidir. Cephemizde sükûnet vardır.

Kurttepe Grup Komutanı
Bahattin

Mıntıka Komutanlığına

Yarın buradan Kelebek'e bir kudretli cebel topu gönderilecektir. Tamire muhtaç olan topun, buraca tamir ettirilmek üzere Kelebek'e gönderilmesi ve gönderilecek topun aldırılması.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri

İhtiyat Makineli Tüfek Bölüğü Komutanlığına

Orada kalan Fransız topu efradını bölüğünüze misafir ederek, iaşelerinin temini lazımdır.

Sinan

Genel Komutanlığa

1. Düşman bugün alaturka saat bir sıralarında cephemizi bombardıman etmiştir.

2. Efradın morali iyidir.

3. Keşif kollarımız düşman siperlerine ilerlemektedirler.

Kurttepe Grup Komutanı
Bahattin

20 Eylül 1920

Genel Komutanlığa

1. Bugün sabahleyin piyade keşif kollarımız düşman siperlerinin 300 metre ilerisine kadar yaklaşmışlar ve düşmandan bir eser görmemişlerdir.

2. Efradın morali iyidir. Tahkimatla meşgulüz.

Kurttepe Grup Komutanı
Bahattin

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Obüs topu iki gün evvel emredilen yere gönderildi. Bu cephede bulunan topları idare eden Topçu Komutanı Raif Bey'di. Bugün cephemde bulunan toplarım, komutansız olmakla beraber, efratsızdır. Bu topa bir Fransız topu da eklenmişti. Raif Bey'in ayrılmasıyla bu top atıl bir hâlde kaldı. Cebel toplarındaki efrat tamamen hasta olduğundan bu toplar da cephe gerisinde bırakılmak zorunda kalınmıştır.

2. Obüs topunun cepheden hareketi gizli tutuldu ve top bu maksatla geceleyin gönderildi. Cephemin efradı, o topa ve o topun komutanına pek çok itimat besliyordu.

3. Bir miktar silah göndereceğinizi vadetmiştiniz. Bunun cephemi takviyesi için pek lazım olduğu aşikârdır. Gönderilmesi hususunda icap edenlere emir verilmesi.

Sinan

21 Eylül 1920

Genel Komutanlığa

1. Cephedeki efradın firarına Kargılı Müfrezesinin sebebiyet verdiği anlaşılmıştır.

2. Bir bölüğümüz Nailihürriyet köyüne sevk edilmiştir. Bu bölüğün keşif kolları Çıldırım ve Firengülüs civarında dolaşmaktadır.

3. 60 kişilik bir müfrezemiz bu gece Sarıhamzalı köyüne baskın yapacaktır.

Kavaklı Grup Komutanı
Emin

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın hiçbir faaliyeti müşahede edilmedi.

2. Alaturka saat on buçuk sıralarında düşmanın dört uçağı Kurttepe istikametinden Tarsus yönüne gitmiştir.

3. Düşman öğleden sonra da biraz top ateşi açmıştır. Başkaca bir hadise olmamıştır.

Kurttepe Grup Komutanı
Bahattin

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bugün öğleden evvel düşman topçusu Şakirpaşa, Kurttepe ve civarlarını aralıklı şekilde bombardıman etmiştir.

2. Alaturka saat 10.30'da düşmanın dört uçağı Adana istikametinden gelerek Şambayadı'na üç bomba atmıştır. Uçaklardan üçü Karaisalı'ya biri de Kelebek'e giderek adı geçen yerleri bombardıman ettikleri arz olunur.

Mıntıka Genel Komutanı adına
Yaşar

22 Eylül 1920

Genel Komutanlığa

1. Düşman alaturka saat on sıralarında Kurttepe'yi aralıklı olarak bombardıman etmiştir.

2. Cephemizde başka önemli hadise olmamıştır.

Kurttepe Grup Komutanı
Bahattin

Mıntıka Komutanlığına

22 Eylül 1920 tarihli telefona cevap:

Size iki sahra topu vereceğim. Fakat bunların hayvanlarla koşulması lazımdır. Fransızlardan ele geçirilen makineli tüfeklere verilen koşum hayvanlarının 14 adedini ayırarak Kelebek'e topların yanına gönderiniz. Buradan koşum takımları gönderilerek uydurulsun sonra topları cepheye alırsınız.

41'inci Tümen Komutanı
Hayri[125]

Hayvanlar ayrılarak gönderildi.

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephem topsuzdur. Fransız toplarının tapalı mermileri hemen hemen hiç yok gibidir. Kudretli cebel toplarının da barut hakları noksandır. Efrat topsuzluktan oldukça bıkmıştır.

Kelebek civarındaki Tümen toplarından birkaçının mıntıkama sevki istirham olunur.

Sinan

[125] 16 Eylül 1920'de 41'inci Tümen Komutanlığına atanan Mehmet Nuri (Conker) Bey'in, henüz görevine başlamamasından dolayı, Hayri Bey, 41'inci Tümen Komutanı olarak görevine devam etmiştir. 25 Eylül 1920 tarihinde ise Hayri Bey, Genelkurmay Başkanlığınca Kayseri'de teşkil edilmekte olan 7'nci Atlı Piyade Tümeni Komutanlığına atanmıştır. 26 Eylül 1920 tarihinden itibaren de Mehmet Nuri Bey, 41'inci Tümen Komutanlığı görevine başlamıştır. Bk. Türk İstiklal Harbi IV'üncü Cilt Güney Cephesi, Gnkur. ATASE Bşk.lığı Yay., Ankara, 2009, s.198 (Y.H.N.).

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşmanın iki uçağı bu sabah Adana'dan kalkarak Tarsus istikametine uçmuş, dönüşte Şambayadı ve Kurttepe sırtlarında keşif uçuşu yapmışlardır.

2. Kabasakal Grubuyla düşmanın keşif kolları arasında hafif bir çatışma olmuştur.

3. Bazı subayların hususi olarak Pozantı Heyeti Merkeziyesinden maaş aldıkları, diğer subay ve memurlar tarafından anlaşılmış olduğundan subaylar sızlanmaktadır. Bu hususun kötü tesirinin fena bir netice vereceği arz olunur.

Mıntıka Genel Komutanı adına
Yaşar

23 Eylül 1920

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın keşif kolları top ve mitralyöz ateşi açmıştır. Aynı zamanda Kurttepe'yi de düşman topçusu bombardıman etmiştir.

2. Düşman siperlerine 60 neferimiz ilerlemişse de düşmandan bir mukavemet görmemişlerdir.

3. Efradın morali yolundadır.

Kurttepe Grup Komutanı
Bahattin

Diğer gruplar cephesinde de keşif kolu faaliyeti olmuştur.

24 Eylül 1920

Düşman alışılageldiği üzere cepheyi bombardıman etmiştir. Keşif kolu faaliyeti ve çatışmaları olmuştur.

41'inci Tümen Komutanlığına

Düşmanın bir uçağı Kurttepe, Kabasakal, Şambayadı sırtlarını bir saat kadar gözetlemiştir. Cephede sükûnet vardır.

Mıntıka Genel Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Mıntıkamızda 28 subay, 15 gayri muharip memur, 3640 nefer, 390 hayvan vardır. Günlük olarak efrat başına 80 dirhem et, 300 dirhem ekmek, 50 dirhem bulgur, 50 dirhem kuru sebze, koşum hayvanlarına dört, yük hayvanlarına ise üç kıyye arpa istihkak verilmektedir.

Sinan

25 Eylül 1920

Düşman, gün ağarırken Kurttepe, Kabasakal ve Şambayadı'ndaki mevcut birliklerimize taarruza geçmiştir. Akşama kadar iki taraflı meydana gelen mukabil taarruzlardan sonra, topçu ve piyade mermisinin noksanlığı ve düşman kuvvetinin yoğunluğu dolayısıyla akşam üzeri birliklerimiz bir miktar geri alınmıştır. Düşman Kurttepe, Kireçocağı, Kabasakal ve Şambayadı köylerini işgal etmiştir. Kavaklı Grubu, Şambayadı üzerinden taarruza geçirilerek Kabasakal ve Şambayadı işgal edilmiş ve düşmanın sol cenahını vurmak üzere Kâhyaoğlu istikametinde ilerletilmiştir. Takviye birlikleri alan düşman, sol cenahımıza mukabil taarruza geçerek Kabakasal'ı tekrar işgal etmiş ve zaruret gereği birliklerimiz Karahan'ın doğu sırtlarına çekilmiştir. Düşman geceyi Şambayadı, Kabasakal, Kurttepe ve civarında geçirmiştir. Geceleyin düşmana baskın yapılmıştır.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman Kurttepe, Kabasakal, Şambayadı'nda bulunan birliklerimize taarruz etmiştir. Çok uzun süren muharebeden sonra, düşman Kurttepe ve Kürt Halil Çiftliğini işgal etmeyi başarmıştır.

2. Mukabil taarruza geçen Kavaklı Grubu, düşmanı Kürt Halil Çiftliğinden defettikten sonra, Kavaklı Grubu düşmanın sol cenahına, Karslılar'da bulunan Kurttepe Grubu da sol cenahına taarruza geçmişlerdir. Birliklerimiz adım adım ilerlemekte ve düşmanı geri sürmektedir.

3. Düşman topçusu bu vaziyet karşısında ateş kesmeye mecbur olmuştur.

4. Cephanemiz kalmadığından mümkün olduğunca çabuk cephane gönderilmesini istirham ederim.

Mıntıka Genel Komutanı
Sinan

Genel Komutanlığa

Bugün düşman Kâhyaoğlu tarafından Kireçocağı istikametine taarruza geçti. Askerimizi o istikamete hareket ettirdik.

Kavaklı Grup Komutanı
Emin

Genel Komutanlığa

Düşman Kabasakal köyünden püskürtülmüştür. Bölüklerimiz Kâhyaoğlu istikametine taarruza devam etmektedirler. Vaziyet iyidir.

Kavaklı Grup Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman takviye birlikleri alarak tekrar taarruza geçmiştir. Birliklerimiz akşamüzeri Çakıt'ın sağ sahiliyle Karahan'ın doğu sırtlarına alındı.

2. Düşman Şambayadı-Kabasakal-Kurttepe hattını tahkim etmekle meşguldür.

Sinan

Çerkezköy'de Gruplar Komutanı Cemal Efe'ye

Emin Ağa Grubu muharebe etmektedir. Kabasakal Grubunun geriye çekildiğini Kavaklı Grubu bildirmektedir. Kabasakal efradına tesadüf ettiğiniz takdirde bunları hemen geriye sevk edip icap ettiği takdirde de ateşle mukabelede bulununuz.

Genel Komutan
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Mitralyöz – Çobankuyusu – tepesi ve civarı işgalimiz altındadır. Düşman, Çakıt'ı geçememiştir.

2. Karahan köyünün düşman tarafından yakılmasından dolayı ve taarruz kuvvetlerine karşı duran diğer grubu da iltihak maksadıyla harekete geçilmesi arzu edilmektedir. Ancak harp gidişatına dair yeterince malumat alınamadığından hareket edilememiştir. Emrinizi beklerim.

Gruplar Komutanı
Cemal Efe

DÖRDÜNCÜ DEFTER

26 Eylül 1920

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Şambayadı-Kabasakal-Kurttepe hattında geceyi geçiren düşmana birliklerimiz başarılı baskınlar yapmıştır.

2. Takviye birlikleri alan düşman tekrar Karahan istikametinden taarruza geçmiş ve oldukça şiddetli muharebeden sonra birliklerimiz geri alınmıştır. Düşman süvarileri şimdi Karahan'a girmiş ve orayı yakmıştır. Düşman piyadesi ise Karahan'a doğru ilerlemektedir.

Sinan

Karaisalı Kaymakamlığından, firari efradın celp edilmesi ve cepheye sevkleri rica edildi. Alınan cevap aşağıdadır:

Genel Komutanlığa

Nokta Komutanlığı vasıtasıyla emrinizi aldım. Bendeniz buranın eşrafı ile birlikte zaten bu manevra ile meşguldüm. Cepheye silahlı, silahsız vatan mücahitlerinin toplanması ve sevki için eşraf ve memleketin ileri gelenleriyle altı kola bir heyet tayin edilerek kazanın muhtelif cihetiyle Kamışlı, Karsantı, Çatalhanı ve Karahacılı semtlerine gönderdim. Aynı zamanda nahiye müdürlükleri ile jandarma karakol komutanlıklarına da icap eden talimatı verdim. Şimdi Müftü Efendi de işlerin takibi ve hızlandırılması için harekete hazırdır. Yarın Allah kısmet ederse lüzumu kadar mücahidin cephelere gideceğini kuvvetle ümit ediyorum. Düşmanla yapmakta olduğunuz mücadelelerinizde ilahi başarılar elde etmenizi, Cenabı Allah'tan niyaz ederek müjdeli haberlerinizi bekleriz.

Kaymakam Vekili
Süleyman

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Seyhan ve Buruk grupları, Madama Çiftliği civarında bulunan köprü ve barakalardaki düşman karakollarıyla, Talimgâh karşısındaki düşman müfrezelerini hezimete uğratarak söz konusu kuvvetleri Talimgâh ve gerilerine doğru geri çekilmeye mecbur etmiştir. Talimgâh'taki düşman kuvvetine yapılan olağanüstü baskı neticesi ve topçumuzun himayesinde Ziyarettepe'ye yapılan taarruzla Kurttepe'deki ve bundan evvelki raporlarda bildirilen mevzilere yerleşen düşman kuvveti, hezimete uğratılarak geri çekilmeye mecbur edilmiştir.

2. Kavaklı Grubu Karahan'ı işgal ederek Şambayadı ve Kabasakal'a; Kurttepe ve Karslılar Grubu eski mevzilerine doğru ilerlemektedirler.

3. Düşman topçusu Kurttepe'nin kuzeyindeki bağlardan ümitsizce sol cenahımızda mevcut Çarhıpare, Dörtler, Kaşoba köylerini bombardıman ederek eski mevzisine çekilmiştir.

4. Düşmanın şu iki günlük muharebelerdeki zayiatı pek fazladır. Ölülerin bacaklarına ip takarak geriye çektikleri görülmüştür. Şimdiye kadar yedi şehit ve 12 yaralımız vardır.

5. Kavaklı Grubu dün düşmandan bir makineli tüfek ele geçirmişse de geriye getiremediklerinden dinamitle tahrip etmişlerdir.

Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman sabahleyin Karahan üzerinden sağ cenahımıza taarruz etmişse de piyadelerimizin inatla mukavemet ve müdafaaları sayesinde durdurulmuştur. Sağ cenahımızdan yapılan baskı ile düşman Kabasakal istikametine doğru çekilerek Kabasakal'ın kuzeybatısındaki Hurma Dağı'nı tutmuştur.

2. Kabasakal'ın doğusundaki yüksek sırtlardan düşman topçusu Abacılar ve Salbaş köylerini bombardıman etmektedir.

Mıntıka Genel Komutanı
Sinan

Muharebe akşama kadar devam etti. Düşman geceyi Şambayadı ve Kabasakal'ın doğu sırtları ile Kurttepe'de geçirmiştir. Gruplara tekrar taarruz emri verildi.

27 Eylül 1920

41'inci Tümen Komutanlığına

Seyhan, Buruk ve Kurttepe grupları taarruza geçmişlerdir. Muharebe bütün şiddetiyle devam ediyor. Düşman pek büyük bir baskı altındadır. Allah'ın yardımıyla Türklüğün kahramanlığını korkak ve yüreksiz düşmana göstereceğimize inanarak bir iki saate kadar müjdeli haberler vereceğimi arz ederim.

Mıntıka Genel Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Teşrifinizden birkaç gün önce bütün sırlarımızı bilen ve hüviyetleri henüz meçhul olan bazı Adanalılara Valilik tarafından

vesika verilerek Adana'ya gönderilmişlerdir. Bu arada Adanalı Ahmedlilerin Cumali ve Mehmet Efendi, Ganizade Osman Efendi, Nalkulaklı Hacı Resul'ün ailesi ve daha birçok kimse vesika ile Adana'ya gitmişlerdir. Daha birçoğunun da gitmeye hazır olduğunu haber aldım. Buna mani olunmadığı ve bu gibi vesikaları vererek memlekete ihanet edenler cezalandırılmadığı takdirde mağlubiyetimizin muhakkak olduğunu arz edebilirim.

Mıntıka Genel Komutanı
Sinan

Düşman, Kabasakal ve Şambayadı hattından geri atıldı. Bu yerler birliklerimiz tarafından işgal edildi. Kurttepe ve Kürt Halil Çiftliği-Abdooğlu Çiftliği hattında bulunan düşman, takviye birlikleri alarak tahkimatla meşguldürler.

Genel Komutanlığa

1. Düşman, Şambayadı altlarına kadar çekilmiştir.

2. Süvari Bölüğümüz Karahan'a girmiştir.

3. Bütün kuvvetimiz, şimdi Karahan ve civarındaki tepeleri tutmak üzere hareket ediyor.

4. Kurttepe istikametinden top sesleri gelmektedir.

5. Kabasakal ve Kurttepe grupları, mıntıkaları istikametinde ilerleyeceklerdir.

6. 25/26 Eylül gecesi ve 27 Eylül tarihlerindeki muharebede beş şehit ve dört yaralımız vardır.

7. Düşmanın kayıpları tam olarak bilinmemektedir. Yalnız bir mitralyöz ele geçirilmiş ve parçalanmıştır.

8. 40 kişilik jandarma kuvveti, Nahit Efendi komutasındaki bölüğe 26/27 Eylül akşamı yetişmiştir.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Emin

Genel Komutanlığa

1. 25 ve 26 Eylül geceleri saat 5 sıralarında düşman, bizim sağ cenahtaki birliklerimize taarruz etmiştir. Yapılan taarruza karşı askerlerimiz müthiş şekilde mukavemet gösterdiler ve düşmanı Talimgâh'a kadar sürdüler.

2. 26/27 Eylül gecesi askerlerimiz düşmana taarruz ederek Madama Çiftliği civarındaki köprü ve barakalardaki düşman karakollarını da perişan ederek hezimete uğratmışlardır.

3. Alman, Osmanlı ve Rus cephanesine ihtiyacımız pek fazladır. Süratle gönderilmesi.

Seyhan Grup Komutanı
İbrahim Hoca[126]

Mıntıka Komutanlığına

Düşmanın son huruç hareketinin püskürtülmesi hususunda vatanperver mücahitlerimizin gösterdikleri gayret ve fedakârlık teşekküre değerdir. Cümlenize selam ile muvaffakiyetlerinizin artmasını ve daim olmasını Cenabıhakk'tan temenni ederim. Son olarak sizin komutanız altına gönderilen 16'ncı Alaydan Nuri Efendi komutasındaki bölüğü, Hacıkırı Müfrezesini ve Karaisalı Jandarma Bölüğünü mahallerine iadeleriyle, iadelerinin bildirilmesi.

Adana Valisi[127] ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri[128]

28 Eylül 1920

Komutanlık Emri

1. Kâhyaoğlu, Zafer ve Yüreğir grupları yeniden düzenlenmek üzere karargâha çekileceklerdir. Kemal Efendi Makineli Tüfek Bölüğü lağvedilmiştir. Şambayadı'ndan Kabasakal (dâhil) Kürt Halil Çiftliği'nden gelen vadiye kadar olan (hariç) mıntıkayı, Kavaklı Grubu; bu vadiden (dâhil) Seyhan Nehri'ne kadar

[126] İbrahim Hoca: 1870 yılında Adana'nın Sofulu köyünde doğdu. Ali Ağa'nın oğludur. Buruk cephesine ilk katılanlardandır. Çiftçilikle uğraştı. "Yavuz" soyadını alan Molla İbrahim Hoca, 1937 yılında Sofulu köyünde vefat etti. Ener; s.87.

[127] Mehmet Nuri Bey, 16 Eylül 1920'de 41'inci Tümen Komutanlığına atanmış ve 11 Şubat 1921'den itibaren de aynı zamanda Adana Valiliği görevini üstlenmiştir (Y.H.N.).

[128] Mehmet Nuri (Conker): 1882 yılında Selanik'te doğdu. 14 Mart 1900'de girdiği Harp Okulundan 6 Aralık 1902'de teğmen, Harp Akademisinden ise 5 Kasım 1905'te mümtaz yüzbaşı rütbesiyle mezun oldu ve aynı tarihte 3'üncü Ordu emrine verildi. Çeşitli görevlerde bulunduktan sonra 31 Ekim 1911'de Bingazi Kuvvetleri Kurmaylığına, 2 Ocak 1912'de Bingazi Genel Komutanlığı Kurmaylığına atandı. 5 Haziran 1912'de binbaşı rütbesine yükseldi. 25 Kasım 1912'de Çanakkale Boğazı Kolordusu Kurmaylığına atandı. 8 Şubat 1913'te Bolayır Muharebesi'nde yaralandı ve 27 Nisan 1913'te tedavi için Almanya'ya gönderildi. 15 Aralık 1913'te Genelkurmay 2'nci Şubeye atandı. 8 Ocak 1914 tarihinden itibaren sırasıyla 1'inci Tümen Kurmay Başkanı ve 3'üncü Kolordu 24'üncü Alay Komutanı oldu. 5 Eylül 1915'te yarbay rütbesine yükseldi ve 8'inci Tümen Komutanı olarak atandı. Lahey Ataşemiliteri olarak görev yaptı. 13 Haziran 1920'de İstiklal Harbi'ne katılmak üzere Ankara'ya geldi. TBMM tarafından Basın ve İstihbarat Genel Müdürlüğüne atandı. 11 Eylül 1920'de Ankara Komutanlığına atandı. 16 Eylül 1920'de 41'inci Tümen Komutanlığına getirildi ve 11 Şubat 1921'den itibaren de aynı zamanda Adana Valisi oldu. 27 Şubat 1921'de özel görevli olarak Almanya'ya gönderildi. Daha sonra Almanya'dan satın alma ve eşya sevki işleriyle görevlendirildi. 1 Eylül 1923'te albay rütbesine yükseldi. 1925-1927 yılları arasında Kütahya Milletvekilliği yaptı. 4 Temmuz 1927'de kendi isteğiyle emekli oldu. Gaziantep Milletvekili ve aynı zamanda TBMM Başkan Vekili olarak da görev yaptı. (Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri; C III, s.253-255.) 11 Ocak 1937'de vefat etti.

olan mıntıkayı Cemal Efe Grubu tutacaktır. Müstakil bölük yerinde kalarak Komutanlığa bağlı olacaktır.

2. Kurttepe'de bulunan diğer birlikler birinci madde gereğince Yılancılar'a geleceklerdir.

3. Kemal Efendi Makineli Tüfek Bölüğünden bir tüfek Şefik, bir tüfek de Cemil Efendi bölüklerine verilecektir.

4. Şefik Efendi Makineli Tüfek Bölüğü, Cemal Efe Grubunda ve Cemal Efe'nin emrinde bulunacaktır. Cemal Efe kendi mıntıkasından bu tüfekler için lazım gelen efradı celp ve toplayarak makineli tüfek bölüğünü kullanılabilir bir hâle getirerek cepheye sevk edecektir. Cemil Efendi Makineli Tüfek Bölüğü teşkil ve tanzim olunduktan sonra, Emin Ağa mıntıkasına verilecektir. Emin Efendi bu tüfekler için, ihtiyaç duyulan efradı kendi geri mıntıkasından seri şekilde hazır ederek karargâhıma gönderecektir.

5. Her iki grupta mevcut olan topçu birlikleri, Topçu Komutanı Raif Bey'in emrine girecektir.

6. Abdülbaki Efendi'nin bölüğü, Emin Efendi Grubuna iltihak edecek ve o Grupta bulunan nizamiye bölüğü, karargâhıma gönderilecektir.

7. Nahit Efendi, efratsız olarak Cemal Efe Grubuna iltihak edecek ve maiyetindeki efradı Emin Ağa Grubuna terk edecektir.

8. Makineli tüfek subayı Abdülvahap Efendi, Cemil Efendi gelinceye kadar bu bölüğe komuta edecektir. Makineli tüfek bölükleri mevcut hayvanlarına göre cephane noksanlarını ikmal etmek üzere karargâha hayvan gönderecekler ve talep ettikleri cephane miktarını bildireceklerdir.

9. Bahattin Efendi, Seyhan Grup Komutanlığına tayin edilmiştir. Çarhıpare'deki grubuna iltihak ederek telefon muhaberatını tesis edecek ve bu grubun inzibat işlerini temin edecektir.

10. Gruplara bir miktar silah verileceğinden, gruplar silahsız efradını celp ettikten sonra tüfek talep edeceklerdir.

11. Bu emir bütün gruplara tebliğ edilmiştir.

Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Mıntıkamda mevcut hayvanlar tamamen nalsızdır. Şimdiye kadar nal ve mıh ihtiyaçları temin edilmekteyse de artık temini mümkün olamamaktadır. Bir miktar nal ve mıh gönderilmesi istirham olunur.

Mıntıka Genel Komutanı
Sinan

29 Eylül 1920

Genel Komutanlığa

1. Dün öğleden sonra Şambayadı'na hareket edeceğimiz arz edilmişti. Ancak, efradın geceyi geçirmek üzere lazım olan eşyaları evvelki günkü muharebede yandığı cihetle örtecekleri olmadığı gibi, aynı zamanda Nahit Efendi, diğer bölük komutanları ve 15 süvari ile Şambayadı'na girdiler. Şambayadı'nda ve Karahan sırtlarından düşman gözetlenmiş ise de düşmanın faaliyeti görülmemiştir. Yalnız Bağlarbaşı'nda dört düşman süvarisi görülmüştür.

2. Şambayadı'nda dolaşırken, düşman üzerimize trenden beş top atmışsa da hamdolsun bir tesir yapamamıştır.

3. Süvari devriyelerimiz cephelerde dolaşmaktadır. Başkaca bir hadise olmamıştır.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Emin

Genel Komutanlığa

1. 25/26 Eylül gecesi düşmanın Kabasakal istikametine ileri harekâtında Kabasakal Grubu sol cenahı, düşmanla temas vâki olmadan ve düşman 3 km mesafeye yaklaşmadan müdafaa hattını neden terk etmişlerdir?

2. Düşmanın teması vaki olsa ve mevkilerini terke mecbur olsalar bile düşman mevzilerini terk edince derhâl mevzilerini neden işgal etmemişlerdir?

3. Bu gruplar düşmanın her taarruzunda böyle hareket eder ve edecek olurlarsa, düşman, karşısındaki her birliği yalnız bularak daima böyle dağıtmaya muvaffak olacaktır.

4. Zeki Bey Grubundan ve diğer gruplardan yardım görürken maalesef bunlardan mahrum olmakla beraber sol cenahımızı da boşaltmalarından bu hâl vuku bulmuştur. Bundan dolayı adı geçen gruplar hakkında kanunen lazım gelen muamelenin ifasını arz ederim.

5. Efradımızda birkaç hafif yaralı vardır. Bir miktar tentürdiyota ve sıtmalı efradımız için de sülfatoya ihtiyacımız vardır.

6. 20 küsur gün önce Grubumuza gönderilen Teğmen Nahit Efendi bizimle birlikte güzel çalışıyor. Grubun mevcudu 400'den fazladır. Adı geçen kişinin Grubumuzda bırakılması arz olunur.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Emin

30 Eylül 1920

41'inci Tümen Komutanlığına

Harp zamanında birliğini terk ederek Kelebek'e kadar giden Kâhyaoğlu Grup Komutan Vekili Mahmut Efendi ile bugün Kelebek'te bulunan Zafer Grup Komutanı Zeki Efendi ve bu Grubun İaşe Memuru Avni Efendilerin vazifelerine mıntıkaca son verilmiştir. Bu kişilerin Tümen merkezinde istihdamına ilişkin karar size aittir.

Sinan

Komutanlık Emri

1. Düşmanın Kurttepe civarını da takviye ettiği ve tahkimatla meşgul bulunduğu, ileri postalarının da yerleşmelerine mani olmak üzere 1 Ekimde sabah gün ağarırken bu postalara Kurttepe ve Kavaklıhan grupları tarafından baskın icra edilecektir. Bunun için geceden hissettirilmeden sokularak ortalık açılmadan baskının gayet yakından her gruptan birkaç noktadan şiddetle icrası istenilmektedir. Düşmanı şaşırtmak için Seyhan Grubunun da ufak kuvvetle Talimgâh'a baskın yapması lazımdır.

2. İşbu emir Kurttepe, Kavaklı ve Seyhan grupları ile bütün birliklere tebliğ edilmiştir.

Sinan

1 Ekim 1920

Gruplar, cephelerinden düşmana, gün ağarırken taarruza geçmişlerse de akşama kadar devam eden muharebede, düşman mevzilerinin işgali mümkün olamamıştır. İleri hatlarımız, düşman yakınlarında tahkimat yaparak kalmışlardır.

Genel Komutanlığa

Şambayadı ve Kabasakal cepheleri bu gece tarafımızdan işgal edildi. Düşman süvarileri Kurttepe ve Kireçocağı civarlarında görülmektedir. Kabasakal cephesine düşman, Kurttepe'den top ateşi açmaktadır. Bugün Kurttepe Grubu tarafından düşmana taarruz edildiği ve Grubumuzun buna iştirak ederek muharebenin devam etmekte olduğu arz olunur.

Kavaklı Grup Komutanı
Emin

Genel Komutanlığa

Çobankuyusu'na, oradan da Tavşantepe'ye geldim. İleriye gönderilmek üzere 150 efrat seçtim. Bunları Çakıt'ın öbür tarafına geçirerek emriniz üzerine baskın yaptırdım. Bu kuvvet, düşmanın pek yakınlarına kadar sokularak gün ağarırken baskın yapmıştır. Hâlen çarpışma devam etmektedir. Düşman bütün mevzilerde sabittir. İleride efradın ne olacağının bildirilmesi arz olunur.

Kurttepe Grup Komutanı
Cemal

2 Ekim 1920

Bu efradın bulundukları mahalli tahkim ederek buranın ileri hat kabul edilmesi emri verildi.

Yerel çarpışma olmuş, birliklerin düzenlenmesi ve iyileştirilmesi ile uğraşılmıştır.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Cephede önemli bir hadise olmadı.
2. Gruplar tahkimatla meşguldür.
3. Düşmanın uçak faaliyeti vardır.

Sinan

3 Ekim 1920

Uzun zamandan beri Gülek'te toplantılar yapan Yurt Kurucu Cemiyetinin teşebbüs etmiş olduğu isyan, Konya ve Karaman'da ortaya çıkmıştır. Kol ve kanatları kırılan Gülek yâranı ayaklanamamışlardır. Tümenden bu isyan dolayısıyla aldığım emir aşağıdadır.

Mıntıka Komutanlığına

Konya ve Karaman'da iç isyanın çıkması, cephemizden iki tabur piyade ile iki topun sevkine sebep olmuştur. Mıntıkanızdan bir cebel topu hemen geceleyin Kelebek'e gönderilecektir. Güvenilir bir komutan maiyetinde 100 kişilik gönüllü bir müfrezenin de bu maksatla, Kelebek yoluyla Pozantı'ya sevkini rica ederim. Ben gece Ulaş'tayım. Makine başında cevabınızı bekliyorum.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Mıntıka Komutanlığına

Mıntıkanızda, Fransızların Müslümanlar aleyhinde yapmış oldukları mezalim hakkında daimi surette tahkikatta bulunularak alınacak malumatın bildirilmesi istirham olunur.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı adına
Salim

4 Ekim 1920

Top yola çıkarıldı ve Manisalı Ali Bey komutasında 120 kişilik bir müfreze tertip edilerek sevk edildi. Cephelerde yerel muharebeler devam etti. Düşman mevzilerimizi sürekli bombardıman etmektedir.

Genel Komutanlığa

1. Bu sabah bir düşman uçağı iki saat kadar mevzimiz üzerinde keşif uçuşunda bulunmuştur.

2. Düşman topçusu iki saat aralıklı olarak cephemizi bombardıman etmiştir. Örcün köyüne yedi mermi isabet etmiştir. Zayiatımız yoktur.

Kurttepe Grup Komutanı
Cemal Efe

5 Ekim 1920

Cephede yerel muharebeler ve çarpışmalar olmuştur. Mevzilerimiz düşman topçusu tarafından bombardıman edilmiştir.

Mıntıka Komutanlığına

Ali Bey komutasındaki 120 kişilik müfreze dün gelmedi. Kendisiyle görüştüm. Bugün müfrezeyi toplayarak geleceğini söyledi. Asilerin seri bir şekilde cezalandırılması için bu kuvvetin faydalı olacağı tabiîdir. Efrada vaziyet, lüzumu dâhilinde izah edilecek ve seri şekilde gönderilmeleri sağlanacaktır.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Pozantı'da bulunan Gülek Yurt Kurucu Cemiyetine mensup bazı kişiler, Mehmet Nuri Bey'i de etkileyerek her hâlde cepheden uzaklaştırılmam için bir ricada bulunmuşlar. Nuri Bey karargâhıma geldi ve cepheyi görmeden önce cepheden çekilmem gerektiğini ima etti. Her hâlde çekilmek istediğimi; fakat vatana olan borcumu ödemek gayesiyle şimdiye kadar pek çok güçlüğü yendiğimi söyledim. En nihayet yerime başka birinin gönderileceği; fakat cepheden çekileceğimin efrada hissettirilmemesi de Nuri Bey tarafından rica edildi. Nuri Bey'e Yurt Kurucu Cemiyetinden, şimdiye kadar Pozantı civarında dönen dolaplardan ve Konya isyanının merkezinin Gülek'te olduğundan bahsettim.

6 Ekim 1920

Cephe, Nuri Bey tarafından gezildi. Cephede yerel muharebeler oldu. Düşman topçusu mevzimizi aralıklı şekilde bombardıman etti.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bütün cephelerden Adana'ya ve Yüreğir'de bulunan akıncı müfrezelerimizle Adana'daki Fransız karakollarına gece yarısı bir baskın yaptırarak düşmanı şaşırtmak arzusundayım. Adana'ya güneyden taarruz etmek için 150 nefer seçilmiştir.

2. Güneyden Adana'ya taarruz edecek olan müfrezeye verilmek üzere, mevcut ise bir miktar bomba ile ihtiyat cephanenin yarınki trenle mutlaka Kelebek'e sevki icap etmektedir.

3. Elde bir topumuz mevcut olduğu için, mutlaka faaliyeti daimi olan cephemize top yetiştirilmelidir.

4. Taarruz, 7/8 Ekim gecesi icra edileceğinden bugüne kadar yaptığım isteklerimin yerine getirilmesi istirham olunur.

Adana Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bugün düşman topçusu dört saat kadar aralıklı olarak mevzilerimizi bombardıman etmiştir.

2. Başka bir hadise olmamıştır.

Sinan

7 Ekim 1920

Cephede yerel muharebeler devam etmiştir. Mevzilerimiz aralıklı bir şekilde düşman topçusu tarafından bombardıman edilmiştir.

Pozantı'da bulunan (Gülek) Yurt Kurucu Cemiyetine mensup bazı kişiler Mehmet Nuri Bey'i de tamamen ikna etmişlerdi. Bu Cemiyetin azasından olan Zeki Efendi hakkında bir Grup Komutanının raporu aşağıdadır.

Genel Komutanlığa

Baltalı köyünden İbrahim Efendi oğlu Zeki Efendi'nin Grup Komutanı iken cephede düşmanla vuku bulan çatışmada kendi maiyetindeki efrat ile beraber cepheyi düşmana terk ederek firar ettikleri sizce de malumdur. Firarları esnasında Karahan ambarında bulunan şeker ve sadeyağ[129] gibi erzakı Avni Efendi ile aralarında taksim ederek evlerine göndermişlerdir. Adı geçen kişi şimdi de bizim bu cephede bulunan efradı teşvik ederek tamamen Baltalı köyüne firar ettirmektedir. Orada kendi kendine bir müfreze teşkil etmekteymiş. Böyle bir vatan haini en mühim cepheyi terk ederek Baltalı'da bir müfreze teşkil etmek isterse maksadının ne olduğu anlaşılır. Bu suretle efradı teşvik ederek firar ettirirse düzen ve disiplin namına birliklerde hiçbir şey kalmayacaktır. Bu duruma sebebiyet veren söz konusu kişinin müfreze teşkiline mani olunması ve hakkında kanuni muamele icrasında bulunulması istirham olunur.

Kavaklı Grup Komutanı
Emin

Genel Komutanlığa

1. Kurttepe'den bu sabah düşman Tavşantepe'yi bombardıman etmiştir. Bir şehidimiz ile biri ağır olmak üzere iki yaralımız vardır.

2. Başka önemli bir hadise olmamıştır.

Kurttepe Grup Komutanı
Cemal

41'inci Tümen Komutanlığına

Bugün düşman topçusu mevzilerimizi alışıldığı üzere aralıklı bir surette bombardıman etmiştir.

Sinan

[129] Sadeyağ: Sütten çıkarılan yemeklik yağ, sağyağ, tereyağı. Türkçe Sözlük, s.1676.

Sayı
7917

Mıntıka Komutanlığına

Vilayet Heyeti Merkeziyesi tarafından muhtelif mevkilerde tesis edilmiş olan ambarlar muhteviyatının adı geçen heyetin sorumluluğu altında harcanması idare gereği bulunmakla, bunlara doğrudan doğruya müdahale olunmaması ve ihtiyaçlarınızın öncelikle Tümene bildirilerek buradan alınacak tebligata göre muamelede bulunulması rica olunur.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Nuri

Garip bir emir: Bu ambarlar tarafımdan tesis edilmiştir. Heyeti Merkeziyenin ne alakası olur. Ambarlar, Mıntıka Levazım Reisi emrindedir. Artık bundan sonra birliklerime, ambarlarımdan vereceğim yiyecek için de izin istemeye başlayacağız.

Adana Valiliğine ve 41'inci Tümen Komutanlığına

7917 sayılı ve 7/8 Ekim 1920 tarihli şifreye cevap:

Heyeti Merkeziyenin Kelebek'te bir ambarı vardır. Bu ambar birçok müracaatımıza rağmen bir haftadır cepheye ekmek sevk etmemektedir. Bundan başka Heyeti Merkeziye ambara sahip değildir. Bütün ambarlar tarafımdan kurulmuş ve mevcudu olup işe yarayacak her türlü gıda ve diğer levazım, Heyeti Merkeziye tarafından kaldırılarak yok edilmiştir.

Kendi kişisel çalışmamla kurmuş olduğum ambarlardan Heyeti Merkeziyenin malumatı olmaksızın bir şey çıkarmak yetkisine sahip değilsem, her gün efradımı aç bırakmak zaruretindeyim. Her hâlde kendisinden şikâyet edilen böyle bir mıntıka komutanı yerine, yeni bir komutan aranması hususunda emir verilmesini arz ve istirham ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Grupların 6/7 Ekim gece yarısında yaptıkları baskın, şiddetli yağmura rağmen sabaha kadar devam eden geniş çaplı bir muharebeye dönüşmüş ve düşmanın birçok cephane harcamasına sebep olmuştur.

2. Düşman topçusu, bugün saat ikiden sonra alışıldığı üzere mevzilerimizi bombardıman etmiştir.

Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Adana'ya Yüreğir'den baskın pek münasiptir. 150 kişinin tertibine memnun oldum. Size bir cebel topu gönderilecektir. Bir sandık bombayı, öbür gün Kelebek'ten aldırınız.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Sayı
1779

Cevap: 5 Ekim 1920

Mıntıka Komutanlığına

Sahra toplarının koşumlarının uydurulması zamana bağlı olmakla beraber, bu topların yağmurlu mevsimde mıntıkanızda hareketinin zor olacağını anlıyorum. Top ihtiyacınızın temini için bir cebel topunun gönderilmesi emrini verdim. Fransız topları içinde burada, mevcut 32 mermiyi, iki sandık Alman cephanesi ile beraber gönderiyorum. Kelebek'ten aldırınız. Yanınızda mevcut Fransız mermisi ile Seyhan Grubundaki Fransız topunun mermi mevcudu bunlarla 70'e ulaşıyor. Söz konusu mermilerle beraber, topun kullanılması mümkündür. Diğer topun da şimdilik talim ve terbiye için daha önceden de bulunduğu yer olan Salbaş'ta kalması münasiptir.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Sayı
1727

Mıntıka Komutanlığına

Konya ve Karaman civarındaki asilerin tedibi için, bugün kuzeyden sevk edilen kuvvetler, 4 Ekim 1920'de Konya'nın kuzeyinde Pınarbaşı mevkisinde toplanarak asilerle şiddetli bir çarpışmadan sonra istasyonu işgal etmişler ve Konya'ya 5 km yaklaşmışlardır. Asiler, vali ve ulemayı aracı yaparak sığınma talebinde bulundukları gibi, moralleri de bozulmuştur. Dâhiliye Vekili Refet Bey komutasında gönderilen ve büyük kısmı atlı sınıftan oluşan kuvvetler de Konya'nın güneyine yetişmiştir. Karaisalı Müfrezesi, Karaman'a ulaşmıştır. Şiddetli harekâta başlamak üzere Ulukışla, Ereğli mevkilerindeki mevcut jandarmalar ve ahali kuvvetlerinden hakkıyla istifade ederek, memleketin asayişini ve tren hatlarını koruyacaklardır. Nerede görülürse görülsün asilerin derhâl tedibini temin vaziyetinden her zaman Tümeni haberdar edeceklerdir. Ulukışla ve Ereğli kaymakamlıklarıyla mıntıka komutanlıklarına tebliğ edilmiştir.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

8 Ekim 1920

Adana'nın güneyine tacizlerde bulunmak üzere tekrar bir süvari müfrezesi gönderilmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

Yüreğir'den Kurttepe ve Seyhan grupları cephelerinden düşmana baskın yapılmışsa da havanın pek yağmurlu olması dolayısıyla gruplardan harekâta ait rapor gelmemiştir. Geldiğinde ayrıca arz edilecektir.

Sinan

Genel Komutanlığa

Grubumuzda 100 kadar efrat silahsız olarak durmaktadırlar. Karargâhta bulunan tüfeklerden yeterli miktarda silah gönderilmelidir. Hele bomba için son derece zorluk çekmekteyiz.

Vatanın selameti için nerede bomba varsa hemen celbine emir buyurulmalıdır. Salbaş karargâhına tamir olunmak üzere gönderilen tüfekler hâlâ orada bekliyor. Hâlbuki gönderilen silahlar kullanımdan düşmüş değillerdir. Basit, tamiri kolay arızaları vardır; fakat tüfekçi ustalarının pek dikkate almadığı anlaşılıyor. Gönderilen tüfeklerin tamiri hususunda emir verilmesi istirham olunur.

Kavaklı Grup Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

1779 sayı ve 5 Ekim 1920 tarihli şifreye cevap:

Haçin gibi sarp araziye sahip olan bir sahada 15,5'lik obüs topları işliyorsa her tarafında daha büyük ve ağır topların işlemesine müsait olan Adana çevresinde 7,5'lik sahra toplarının işlememesi şaşılacak şeydir. Her gün düşman topçusunun bombardımanına maruz olan birliklerimi topsuzluk yüzünden muhafaza edememem nedeniyle vicdan azabından kurtulmak için yerime bir başkasının tayin edilerek vazifeden affımı istirham ederim.

Sinan

9 Ekim 1920

Cepheden Konya'daki asileri tedip maksadıyla gönderilen birliklerin eksikliğini düşmana hissettirmemek amacıyla, ara sıra tacizlerde bulunulması için cephedeki gruplara emir verildi. Konya'ya sevk edilen müfrezelerimiz Karaman'ı işgal etmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephelerde sükûnet vardır.

Sinan

Mıntıka Komutanlığına

8 Ekim 1920 tarih ve numarasız şifreye cevap:

Mıntıka Komutanlığına geçici olarak Binbaşı Nazmi Bey görevlendirilerek, yola çıkarılmıştır. Oraya vardığında mıntıkaya ait bütün malumatın kendisine verilmesi ve mıntıkanın birlikte teftiş edilerek bu suretle vazifeyi teslim ettikten sonra geçici bir zaman için Pozantı'ya gelmeniz münasiptir.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Genel Komutanlığa

1. Düşmanın dört gün evvel Adana'dan çıkarmış olduğu düven makinesi, Sarıhamzalı köyü ile Yolgeçen köyü ortasında bulunan bir harmanı çıkararak, orada kalmış olduğu öğrenilmiştir.

2. Cephemizde sükûnet olduğu arz olunur.

Müstakil Kuyumcular Bölük Komutanı
Barbaros

41'inci Tümen Komutanlığına

Cepheyi terk ettiğinden dolayı vazifeden el çektirilen eski Zafer Grup Komutanı Zeki Efendi, Kargılı'ya giderek Sağ Cenah Grubumuzda mevcut Tarsuslu efradı teşvik ederek onları firar ettirmekte olduğundan hakkında gerekli muamelenin emir ve ifası arz olunur.

Sinan

Sayı
1845

Mıntıka Komutanlığına

Konya vakasının daha fazla genişlemesi ihtimaline karşı, Pozantı'da vilayetimiz halkından 500 kişilik bir taburun teşkilini lüzumlu gördüm. Bütün kaza ve nahiyelere efrat göndermelerini yazdım. Tarafınızdan faydalı ve gerekli teşviklerde bulunularak bu işin bir an evvel teşkiline mesai sarf edilmesini rica ederim. Bu kuvvetin cepheniz gerilerinden hazırlanması lazımdır.

Mehmet Nuri

Sayı
1851

Mıntıka Komutanlığına

100 kişilik silahlı müfrezenin yola çıkarıldıklarını bildiriniz. Silahsızların da uygun bir şekilde seçilerek kaç nefer olduklarının bildirilmesini rica ederim.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Nuri

10-11 Ekim 1920

Cepheyi, Nazmi Bey'e teslim işi ile meşgul olundu. Cephede topçu ateşi oldu.

Mıntıka Komutanlığına

Bundan iki ay evvel, Oba adlı mevkide Pöçük Mehmet Kolunda, şehit olan Adana'nın Kasapbekir Mahallesi'nden Durmuş oğlu Köşker Duran'ın[130] ailesine, yetim ve dul maaşı tahsis edilmek üzere, vefat edenin şehadetine dair mazbatanın süratle gönderilmesi rica olunur.

Adana Valisi ve 41 nci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Mıntıka Komutanlığına

Adana Müfrezesi 8 Ekimde Karaman'ı asilerden temizlemiş ve isyana teşvikte bulunanları idam cezasıyla tehdit etmiştir. Diğerleri tutuklanmak üzere aranmaktadır. Dâhiliye Vekili Refet Bey birlikleriyle Karaman'a ulaşmıştır. Karaman civarlarına firar etmiş olan asilerin takip ve tedibine bugün müteaddit müfrezeler sevk edilmiştir. Bugün Pozantı'dan Karaman'a tren hareket etmiştir.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephede alışıldığı üzere aralıklı topçu ateşi olmuştur.

Sinan

12-13-14 Ekim 1920

Cepheyi teslim ile meşgul olunmuştur. Düşman, alışıldığı üzere cephede mevzilerimizi bombardıman etmiştir. Düşman uçak faaliyetinde bulunmuştur. Pozantı'ya hareket edildi.

[130] Köşker Duran Kalfa: Savaşlarda büyük yiğitlik göstererek şehit düşmüştür. Adana'da bir semte "Şehitduran" adı verilmiş ve hatırasını yaşatmak üzere buraya heykeli dikilmiştir. Çelik; s.264.

Genel Komutanlığa

1. Bu gece Grubumuzdan çıkarılan süvari devriyemiz, sabaha karşı Kabasakal köyünü işgal etmiştir.

2. Sabahleyin düşmandan bir piyade neferi gelerek adı geçen köyde keşif yaptıktan sonra geri dönmüştür.

3. Söz konusu neferin gitmesinden 18 dakika sonra, düşmanın bir bölük piyadesi ve bölük komutanı, doru at üzerinde serbest olarak Kabasakal yakınına kadar gelmiştir. Köyde bulunan askerimiz hemen bu düşman bölüğüne ateş açmıştır.

4. Efradımızın açtığı ateş neticesi, düşmandan bir subay ve bir neferin vurulduğu görülmüştür. Bu hâl üzerine düşman geri çekilmiştir.

5. Bu hâl üzerine düşman topçusu Kabasakal ve civarları ile Şambayadı'nı bombardımana başlamıştır. Zayiatımız yoktur.

6. Düşmanın üç topu Kâhyaoğlu'nda, bir batarya sahra topu Kireçocağı civarından ateşe iştirak etmiştir. Nordanfilt ve makineli tüfekleri de Çakalkuyusu civarından ateş açmıştır.

7. Düşmanın piyadesi ve çok sayıda süvarisi Kürt Halil Çiftliği'nde, bir bölük piyadesi, nordanfilt ile otomatik tüfekleri Çakalkuyusu ilerisindedir.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Emin

Genel Komutanlığa

1. Bu gece Grubumuzdan çıkarılan süvari müfrezemiz, Kabasakal köyü ilerisindeki Çakalkuyusu köyünü gece saat 7 sıralarında işgal etmişlerdir.

2. Söz konusu köyde sabaha kadar oturulduktan sonra sabahleyin köy civarında siper alınıp gözetlemeye devam edilmiştir.

3. Bir süre gözetlemeden sonra, düşman tarafından efradımız üzerine, Kâhyaoğlu İstasyonu'na 55 kadar top mermisi atılmıştır. Kaybımız yoktur.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Emin

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Grubumuz efradının ayakkabıları olmadığından son derecede müşkülat çekmektedirler. Her gün, ayaklarının yalın olduklarını bildirmektedirler. Mümkün olduğu kadar yemeni tedarik olunmasına emir buyurulmalıdır. Düşmanla vuku bulan çatışmalarda yaralanan efradımız, Salbaş karargâhına varıncaya

kadar çok kan kaybına uğramaktadır. Kanın akmasından dolayı kurtulması mümkün değildir. Mutlaka Grubumuza bir doktor gönderilmesine emir buyurmanızı istirham ederim.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Emin

Pozantı'ya ulaşmadan evvel, Adana'daki Fransız kuvvetleri cepheden çekildiğimi haber alarak sevinçlerini ilan etmişler. Ayrıca bu fırsatın kaçırılmamasını Adana'daki Fransız taraftarı gazeteler yazmışlardır. Bu sırada Osmaniye'de bulunan General Gubo Tümeninin de iştirakiyle sol cenahtan taarruza başlamışlardır. Nuri Bey'den çıkan, Muhtar Bey ve arkadaşlarının hakkımdaki şikâyetlerini anladım.

Gayet aceledir

Seyhan Grup Komutanlığına

Düşman süvarisi Dumlu'ya gelmiş olduğundan, Grubunuzla Buruk Grubu toplu bulunacaktır. Isırganlı ile Karahacılı'ya tarafınızdan keşif kolları gönderilecektir. Merkez Grubundan 100 kişilik bir kuvvet de size iltihak ettirilecektir.

Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Nazmi

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Ailemin perişan bir hâlde hasta olduklarını haber aldım. Müsaadeniz olursa 3-4 gün evime gideceğim.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Emin

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

1. Bugün cephemizde vukuat olmamıştır.
2. Fransız topu Seyhan Grubuna gönderilmiştir.
3. Emredilen 100 neferden karargâhta bulunan 32 nefer, Grup Komutan Muavini Esat Efendi komutasında yola çıkarıldığı, diğer efradın da cepheden ve gruplarından toplanacağı arz olunur.

Merkez Grup Komutanı
Cemal Efe

Tamim

Bundan sonra günlük gönderilen raporda, mutlaka grupların efrat ve hayvanat mevcudunun da karargâha bildirilmesi lazımdır.

Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Nazmi

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşman, Toprakkale'den gelen kuvvetleriyle Osmaniye mıntıkasına taarruz ederek Osmaniye kuzeyi ile Ceyhan sahilini ve Araplı ile Tatarlı köylerini işgal etmiştir. Diğer bir kuvvet de Ceyhan'ın kuzeybatısındaki Mercin istikametinde ilerlemiştir.

2. Düşmanın bu hareketleri ile İstanbul Hükûmetiyle imzaladığı barış antlaşması gereğince Ceyhan'ın doğusunu işgal etmek istediği anlaşılıyor. Aynı zamanda Sarıbahçe'de çatışma olduğu ve Tufan Bey kuvvetinin Dumlu'ya çekildiği Kozan Mutasarrıflığından bildiriliyor.

3. Osmaniye mıntıkasının takviyesi için sol cenahtaki cephe irtibat grubunun gözetleme vazifesi görmek, ara sıra baskınlar yaparak düşmanı zor durumda bırakmak için bir kısım kuvvet terkiyle geri kalan kuvvetlerinin Kars ve Kozan bölükleriyle Osmaniye mıntıkası emrine girmesi 2'nci Kolordu Komutanlığından, İrtibat Grup Komutanlığına emredilmiştir.

4. Mıntıkanızın sol cenahında bulunan Buruk ve Seyhan gruplarının Misis'e doğru, daha doğuya inerek hattın tahribatına fazlaca çalışmaları ve düşmanın bu cihetten Osmaniye cihetine sevkiyatına katiyen mani olunması gerekmektedir.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Ceyhan Grubuna taarruz eden ve Ceyhan geçitlerini elde etmekte olan düşman, aynı zamanda Adana'dan doğuya giden hattı tamirle uğraşmakta olduğundan Adana'da olan birlikleri ile doğuya yardım etmek istediği anlaşılıyor.

Sağ Cenah Mıntıkası kuvvetleri, birkaç günden beri tren hattında önemli tahribat yaparak düşman nakliyatını sekteye uğratmıştır. Mıntıkanızda da tren hattının, gerek Adana'dan doğuya giden gerekse Adana'dan Tarsus'a giden taraflarında bütün imkân ve gayretin sarfıyla tahribata çalışılmalıdır. Düşmanın tren nakliyatının engellenmesine dair ve Adana'dan alacağınız doğru bilgilere ait haberleri beklemekteyim. Düşmanın Ceyhan'a kuvvetli taarruzda bulunması ihtimaline binaen buranın muhafazası için pek dikkatli bulunulması icap eder.

Vali ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Mercimek, Kestel, Sarıbahçe ve Adana'daki düşmanın 200 süvarisi Dumlu üzerine hareket etmiş ve Dumlu'yu işgal etmiştir. Sol

Cenah Mıntıka Komutanlığı, Merkez Grubu ile Buruk ve Seyhan gruplarından acilen tertip edeceği 200 kişilik bir kuvveti, Seyhan Grubundaki Sadık Efendi komutasında derhâl Dumlu istikametine sevk edecektir. Böylece düşman süvarisi püskürtülecek ve Kozan istikametinden kuzeyden yapılacak hareketi kanattan temin ve takviye edecektir. Bu suretle, Tümenin sol cenahı da düşman tesirinden kurtarılmış olacaktır.

Seyhan ve Buruk grupları doğuya büyük önem vermekle beraber, kuvvetlerini Dumlu'da bulunduracak ve teşebbüslerini vaktinde karşılayarak sonuçsuz bırakacaklardır.

Söz konusu grupların Karahacılı, Kıvrıklı ve Isırganlı istikametlerine keşif kolları sürerek düşman teşebbüslerini vaktinde haberdar etmeleri pek mühimdir.

Mehmet Nuri

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Topçumuzun açtığı ateşin üçünü izleyebildim. Toplar, Kurttepe'nin gerilerine düştü. Diğerlerinin düştüğü yerler fark edilemedi. Top ateşinden sonra düşman topçusunun Tavşantepe'yi bombardımana başladığı arz olunur.

Merkez Grup Komutanı
Cemal Efe

Merkez Grup Komutanlığına

Düşman süvarisi Ceyhan Nehri civarındaki Dumlu'ya gelmiş olduğundan, Grubunuzdan şimdi 100 kişilik bir müfreze Seyhan Grubuna takviye olarak yetiştirilecektir.

Fransız topu gitmemiş ise topun da acele Seyhan Grubu emrine gönderilmesi önemle tavsiye olunur.

Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Nazmi

15 Ekim 1920

Aceledir.

Mıntıka Komutanlığına

Düşmanın Ceyhan'a taarruzundan Yüreğir'deki müfrezenizi haberdar ediniz. Sol cenahtaki durumu yakından takip ederek Tümeni her gün bilgilendiriniz.

41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Düşman bu sabah uçak, topçu ve piyade kuvvetleriyle Kurttepe ve Haramitepe arasından taarruzla, Kurttepe sırtlarını tutarak civar köy ve mevzileri topçu ateşi altına almıştır.

Bizim kuvvetlerimizle Çakıt'ın kuzeyindeki sırtlar tutulmuştur.

Merkez Grup Komutanı
Cemal Efe

41'inci Tümen Komutanlığına

Düşman bu sabah Kurttepe'den, Dörtler, Çerkezköy, Topalak köyleri civarındaki ileri mevziyi top ateşi altına aldıktan sonra, taarruza geçmiş ve Çakıt Nehri'ni geçerek adı geçen köyleri yakmışsa da Merkez Grubunun sağ cenahındaki kuvvetlerin taarruzları sayesinde, düşmanın köyleri yaktıktan sonra Çakıt Nehri'nin güneyindeki Kurttepe'ye tekrar geri çekilmiş olduğu arz olunur.

Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Nazmi

Mıntıka Komutanlığına

Dumlu Kalesi'ndeki düşmandan bir kısmının müteaddit nakliye arabalarıyla bu sabah Misis istikametinde hareket ettiğini Kozan Mutasarrıfı şimdi bildirdi. Verilen emirde 200 kişilik bir müfrezenin Dumlu istikametine hareketi bildirilmişti. Hâlbuki siz 100 kişi ve bir top gönderdiğinizi yazıyorsunuz. Emir anlaşılmadı mı? Sebep nedir? Topa lüzum olmayıp 200 kişinin Teğmen Sadık Efendi komutasında sevki icap eder. Cevap beklerim.

Mehmet Nuri

41'inci Tümen Komutanlığına

Cevap: Top emirden evvel gönderilmiştir. Söz konusu Gruba, Merkez Grubundan 100 kişilik bir kuvvet gönderildi. Ayrıca verilen emir gereği, Seyhan ve Buruk gruplarına Misis, Isırganlı ve Karahacılı'ya keşif kollarının gönderilmesi emrediliyordu ve o veçhile hareket için Merkez Grubuna emir verildi. Bu kuvvet Esat Efendi komutasında olarak Seyhan Grubu emrine gitmiştir. Şimdi verilen emir üzerine 100 kişilik bir kuvvetin daha gönderilmesi için emir verildi.

Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Nazmi

Gayet aceledir.

Karaisalı Kaymakamlığına

Bu sabah düşman, Dörtler ve Çerkezköy'ü yakmış ve işgal etmiş olduğundan jandarma müfrezesinin acilen Kaşoba köyüne gönderilmesi rica olunur.

Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Nazmi

41'inci Tümen Komutanlığına

Düşmanın bu sabah Kurttepe'den Merkez Grubuna taarruz ederek Dörtler ve Çerkezköy'ü işgal edip ileri harekâtına devam ettiği, şimdi Merkez Grubundan alınan malumattan anlaşılmış ve Karaisalı jandarma efradı, Kaymakamlıktan talep edilmiştir.

Kelebek ve Hacıkırı jandarmalarının da süratle yola çıkarılarak, Kaşoba ile Yılancılar'a gönderilmesi arz olunur.

Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Nazmi

Düşman, 2'nci Kolordu cephesinden taarruza geçmek tarzıyla General Gubo'nun komuta etmekte olduğu 2'nci Fransız Tümeninin iştirakiyle bütün cepheden taarruza geçti. Çok geçmeden Adana cephesi tamamen bozuldu. Vaziyet pek tehlikeli bir hâl aldı. Cephenin bozulduğu esnada Konya'ya hareket etmiş ve Ulukışla'ya ulaşmış bulunuyordum. Tümen Komutanı Nuri Bey tarafından geri dönmem rica edildi. Cephe ile alaka ve münasebetim kalmadığı cihetle dönmek istemedim. Fakat Pozantı ve civarındakilerin bölük bölük kuzeye doğru akınları, Ulukışlalıları da korkutmuş idi. Esasen Pozantı kuşatması esnasında, pek çok fedakârlık gösteren bu kaza halkını pek yakından tanıyordum. Yanıma geldiler, bunların ısrar ve zorlamaları üzerine dönmeye mecbur oldum. Posta treninin makinesini alarak döndüm. Pozantı'da Nuri Bey, cephenin tamamen bozulduğunu ve Fransızların Pozantı istikametinde ilerlemekte olduklarını, binaenaleyh cephede komutayı üstlenerek Fransızları durdurmamı rica etti. Tabiî buna itiraz ettim. İki üç müfsidin, daha doğrusu mürtecinin sözleriyle hiç tahkik ve tetkike lüzum görmeksizin çekilmeme sebep olan Nuri Bey'in ricasını kabul etmeyeceğimi daha evvelden kendisine söylemiştim. Ahali, tamamen evimin etrafına toplandı. "Bizi kurtar, bizi kurtar!" diye bağırıştılar. Israr ve zorlamalarına dayanamayarak cepheye harekete karar verdim.

16 Ekim 1920

Sayı
2035

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Gayet acele harp telgrafıdır.

1. Düşmanın bugünkü taarruzunda Çakıt'ı geçerken dönüşünde yanlarına civar kuvvetlerimizle bir mukabil taarruz edilmedi mi?

2. Taarruz eden düşman kuvveti ne kadardır?

3. Düşmanın taarruzu ne vakit haber alındı? Merkez Grubunda bir teyakkuz olmadığı hissediliyor. Bundan sonra fevkalade müteyakkız bulunmaları ve düşmanın hareketine karşı büyük bir şiddetle karşılık verilmesi, grup komutanlarına tebliğ edilecektir. Salbaş ile ileri hattın nerelerinde telefon muhaberesi vardır?

4. Seyhan doğusundan ne haber alındığının, oradaki olayların ve Dumlu'ya giden Sadık Efendi'nin dönüp dönmediğini ayrıca beyan ediniz.

Mehmet Nuri

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Bugünkü düşman taarruzu üzerine, sağ cenahtan gönderilen Dede Ağa Müfrezesiyle, Hacıkırı'dan gönderilen Reşit Ağa Müfrezesi ve Karaisalı, Kelebek, Hacıkırı jandarmaları oraya gelmişlerse mahallerine iade edileceklerdir.

Mehmet Nuri

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

1. Cephemizde sükûnet vardır.

2. Bugün akşam vakti dokuz adet düşman uçağı, Adana'dan kalkarak Seyhan Nehri solunda uçmuş ve pek çok bomba atmış ise de nerelere düştüğü fark edilememiştir. Her hâlde bombardıman olan mahaller mıntıkamız haricinde olduğu zannında bulunduğum arz olunur.

Merkez Grup Komutanı
Cemal Efe

41'inci Tümen Komutanlığına

15/16 Ekim 1920 tarihli şifreye cevap:

1. Dünkü taarruza Seyhan Grubundan doğru bir malumat alınamadığından düşmana karşı taarruz yaptırılamadı.

2. Şafakla beraber taarruz eden düşman kuvveti, bir tabur piyade ile 100 süvariden ibarettir. Anında haber alınan bu taarruz, 2,5 saat kadar devam etmiştir.

3. Mıntıka karargâhının yalnız Karahan ve Merkez gruplarıyla telefon muhaberesi vardır. Gece, Seyhan Grubuyla telefon muhaberesi tesis edilememiştir. Seyhan Nehri doğusundaki kuvvetlerimiz, düşmanın çokluğundan bir kısmı, tek kalan Çatalan'a diğer bir kısmı da kuzey istikametinde yarım saat mesafede Şarıklı köyüne çekilmiştir.

4. Bu sabah, düşmanın Kızılkaş köyünü yaktıkları görülmüştür. Çatalan'daki kuvvete de Kılbaş sırtlarını tutması için emir gönderilmiştir.

5. Bu sabah, düşman süvarisi Gübe köyünü işgal etmiştir.

Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Nazmi

17 Ekim 1920

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Şimdilik beş çadır tedarik edilerek gönderilmiştir. Belemedik'te çadır olmadığı haber alındığından varsa gönderilmesi için 41'inci Tümen Komutanlığına müracaat edilmiştir.

Karaisalı Kaymakamı
Ahmet Hamdi

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Üç sandık Alman cephanesi buradaki memurunuza teslim edilmiştir. Tüfeklerle, 10 sandık Osmanlı fişeği gönderilmiş olduğundan tekrar gönderilememiştir.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

18 Ekim 1920

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Adana ulemasından Musa Kâzım Efendi, Kargılı'da müfrezelerimiz tarafından ele geçirilmiştir. Efrada rüşvet teklif ettiği anlaşıldığından Adana'ya kaçma ihtimali olduğu düşünülmektedir. Mıntıkanızca da gerekli tedbirlerin alınarak mutlaka tutuklanması ve elden kaçırılmamasının sağlanması.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Düşmanın cephemize taarruzu arz edilmiştir. Sağ cenahımızdan efradımız mevkilerini muhafaza etmektelerse de Sol Cenah ve Merkez Grubu, son savunma hattına çekilmişlerdir. Seyhan Grubuna gönderilmesi emredilen kuvvet, mecburiyet gereği cepheye gönderilmiştir. Esat Efendi ile gönderilen 100 kişilik kuvvetten başka, Seyhan Grubuna takviye kuvvet gönderilmemiştir.

Merkez Grup Komutanı
Cemal Efe

41’inci Tümen Komutanlığına

1. Selefim Sinan Bey zamanında Kurttepe’nin düşmana geçtiği günden beri bu mıntıka efradının moralleri bozulmuş ve hâlâ düzelmemiştir. Şimdilik değil taarruz, mevkilerini bile muhafaza edebileceklerine emin değilim. Onları değiştirebilmek için geride esasen mıntıka ihtiyat kuvveti namıyla bir kuvvet de yoktur. Binaenaleyh bozulmuş olan morallerini takviye edebilmek için ya buradan Karaman’a gönderilen 200 kişilik kuvvetin geri çağırılması veyahut 200 kişilik bir ihtiyat kuvvetinin süratle gönderilmesi.

2. Memleketin müdafaası hususunda ahalinin ileri gelenleri pek gevşek, daha doğrusu korkak davranıyorlar. Seyhan Grubundaki efrat, Kızılkaş cihetlerinde düşmana tesadüf ettiklerinden ve Seyhan doğusundaki köyler ahalisinin beyaz bayrak çekmek suretiyle düşmanı beklemekte olduklarını gören efrat savuşmaya başlamışlardır. Cephe gerisindeki köyler ahalisi bölük bölük Karaisalı kazasına göç etmekte ve erkeklerin de düşmana karşı müdafaa hissi, dakika dakika azalmaktadır. Ne suretle hareket edeceğimin bildirilmesi ve acil tedbirler alınması lazımdır.

3. Eskişehir’in Sivrihisar kasabasında bulunan aileme, cephede oğlum Enver’le birlikte hayatta olduğumuzun bildirilmesini ve Ankara Müdafaai Hukuk Cemiyeti tarafından yedi nüfustan ibaret olan aileme nakdi yardımda bulunulmasını istirham ederim.

4. Bundan sonra, Çakıt Vadisi’nin Kocaveli köyünde bulunulacaktır.

Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Nazmi

Sayı
20

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

17 Ekim 1920 tarihinde Cephe İrtibat Grup Komutanlığıyla İbrahim Bey’in 100 süvari ve 100 piyade ile Isırganlı üzerinden Mücteba Efendi Çiftliği’nde bulunan düşmanı, Seyhan Grubu ile birlikte püskürtmek üzere hareket edeceği anlaşıldı.

Bu husus, Seyhan Grubundan sorularak söz konusu kuvvetin gelip gelmediği ve kendisiyle irtibat tesis edilip edilmediğini bildiriniz.

Adana Valisi ve 41’inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Seyhan Grup Komutanlığına

1. Yarın, düşmanın mıntıkamıza taarruzu kuvvetle muhtemel olduğundan, Merkez Grubu ile irtibatta bulunmak şartıyla,

kuvvetinizle Menekşekaşı sırtlarında bu gece mevzi alınız ve kuvvetlerinizi mümkün mertebe toplu bulundurunuz.

2. Merkez Grubu ile irtibatı süvari ile temin etmeniz ve düşmanın geçmesi muhtemel olan Karslar ile Karalar bucağı yönlerini kapatmaya çalışınız.

Sol Cenah Mıntıka Komutanı
Nazmi

19 Ekim 1920

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Grubumuz İaşe Memuru Adanalı Usta Kör Abdullah ile Ekmekçininoğlu Mustafa ve Kör Hüseyin beyaz bayrak açarak düşmana iltica etmiştir. Ahalinin beyaz bayrak çekmesine bunlar sebep olmuştur.

Sol Cenah Grup Komutanı

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Düşman batı istikametindeki hareketine saat kaçta başladı ve hangi saatte kolbaşısı ile nerede görüldü? Kuvveti nedir? İyi keşif ve gözetleme yapılarak malumat verilmesi ve düşman harekâtının yakından keşif ve gözetlenmesi ile Adana'nın da yakından keşfi.

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

1. Kozan İrtibat Grubu ile bağlantı sağlanmıştır.

2. İrtibat Grubu, Karlık muhacir köyündedir. Düşman olmadığından hareket edecekleri, buraya gelen süvarilerinden anlaşılmıştır.

3. Sağ Cenahta, Merkez Grubu ile bağlantı kurmak üzere harbin durumuna göre mevzi alınacaktır.

4. Akkuyu, Kılıçlı, Kızılkaş, Buruk, Tümekli, Sofulu, Boynuyoğun ve diğer köyler efradı silah bırakarak köylerine firar etmişlerdir.

5. Dün bu köylere süvarilerle gittiğimde, bize âdeta bir düşman nazarıyla bakarak kovdular. Hatta Sofulu'ya gönderdiğim süvarileri yakalayıp Fransızlara teslim edecekleri anlaşılır anlaşılmaz süvariler firar etmişlerdir. Fransızlar bu köylerden mazbata almışlar, hiçbir silah atılmayacağını ve bir Kuvayımilliye neferi gelse malumat vereceklerini söylemişlerdir. Şimdi mevcudum hep gurebadan birkaç neferdir.

6. Başkaca kayda değer bir hadise olmamıştır.

Sol Cenah Grup Komutanı
Bahattin

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

1. Bugün cephemizde bir vukuat olmamıştır.

2. Düşman uçağı mevzilerimiz üzerinde uçarak üç bomba atmıştır.

3. İbrahim Bey ve Yusuf Sakkur adlı çetelerin, Karayusuflu köyünü basarak at vesaire alarak o civardaki bütün köyleri yağma ettikleri, bütün milleti Kuvayımilliyeden soğutmaya sebep olmak için böyle hareketlerde bulundukları, bunların yakalanmaları için değişik zamanlarda gayret gösterildiği hâlde muvaffak olunamadığı, Sinan Paşa'nın çekildiğini haber alarak yine hıyanete başladıkları ve şimdi fırsattan istifade ederek güya Fransızlara beyaz bayrak çeken köylüleri yağma edeceklerini beyan ettiklerine dair haberler alınmıştır. Milleti tamamıyla Kuvayımilliyeden soğutacak olan bu kişilerin yakalanmaları için icap edenlere emir verilmesi arz olunur.

Grup Komutanı
Cemal Efe

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşmandan cephemizde eser yoktur.

2. Menekşekaşı sırtında emriniz üzerine mevzi alacağım.

3. Ahali bizleri köylerinden kovmak gibi birtakım davranışlarda bulunuyorlar. Ben de ora köy ihtiyar heyetini tevkif edeceğim. Bu hususta emrinizi bekliyorum.

4. Dün akşam, düşmanın dört uçağı gelmiş ve bomba atmıştır.

5. İbrahim Bey kuvveti, Karlık muhacir köyüne gelmiştir. Oradan hareket edecekleri, gelen süvarilerden anlaşılmıştır.

6. 3'üncü Bölük tamamen silahlarını terk etmiştir. Elbiselerini teslim ederek düşmana teslim olmuşlardır. Şimdi köylerinde bulunmaktadırlar.

7. Düşmandan birkaç şapka, bir katır ve Çarhıpare yokuşunu çıkarken bir araba yakaladık.

8. Başkaca kayda değer bir hadise olmamıştır.

Sol Cenah Grup Komutanı
Bahattin

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Düşman, Tepeçaylak ve Tepeçaylak sağındaki vadide Kütüklü, Çetrevli ve Avadan köylerindedir. Biz ise Ziyaret Cephesindeyiz. Söğütlü üzerinde efradın bir kısmının cephanesi yok. Düşmanı takip ediyoruz.

Müfreze Komutanı
Mehmet

19/20 Ekim gecesi cepheye vardığımda, cephede 10-15 nefer kadar bir kuvvet kalmıştı. Mıntıka karargâhı boş, ahalide büyük bir ümitsizlik vardı. Bütün köyler halkına tekrar komutayı üstlendiğimi ve binaenaleyh bu gece mutlaka silahlı ve silahsız efradın karargâhta toplanmalarını rica ettim.

Gece yarısından önce, geldiğimi haber alan halk, silahlı ve silahsız cepheye koşmaya başladılar. Her vakit cepheye pek büyük hizmetleri geçmiş olan Karaisalı Müftüsü Hacı Mehmet Efendi, Menemencizade Adil Bey, Karahüseyinzade Süleyman Bey, Kırıklı köyünden Ganizade Mustafa Efendi Pozantı'dan hareketimi işittiklerinden karargâha varmamı müteakip geldiler. Her biri bir istikamete giderek efradın gece yarısına kadar toplanmasına azami hizmet ettiler.

Gece düşmana baskın yapmak üzere gerekli tertibat alınarak hareket edildi. General Gubo'nun Tümeni bu cephede hiç bulunmadığından gayet serbest hatta emniyet tertibatı almaksızın topçu Tepeçaylak, Kütüklü, Çetrevli köylerinde geceyi geçirmekteydi. Bu köylere ani bir baskın yapıldı. Düşman pek fena şaşırdı. Bir süre mukavemetten sonra Tarsus istikametine doğru geri çekilmeye başladı. Bu düşmanın takibine bir miktar kuvvet ayrıldı. Diğer kuvvetlerle de Kelebek istikametine hareket edildi. Düşman başka bir tümeniyle Tarsus-Kavaklı-Pozantı şosesinden ilerleyip Kavaklı'yı işgal ederek Körlü istikametine ilerlemekteydi. Sağ Cenah Mıntıkası da tamamen dağılmış ve düşman, Yurt Kurucu Cemiyeti ile yaptığı anlaşmanın tatbik mahalli olan Gülek'e yaklaşmış bulunuyordu. Fakat ihanetleri meydana çıkmak üzere kötü niyetli kişiler aynı imza ile bu defa da kendi arkadaşlarını Nuri Bey'e şikâyet etmişler ve bunların ihanetlerini de itiraf etmişlerdi. Bu hasis menfaat erbabının kurdukları tuzak, böylece mağlubiyetle neticelenmiş bulunuyordu. Artık bu kişileri cephe yakınlarına dahi sokmak doğru değildi.

20 Ekim 1920

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Allah'ın yardımıyla cephem ilerisinde Tepeçaylak ve bunun doğusundaki vadide Çetrevli ve Avadan köylerinde 19/20 Ekim gecesi pek ihtiyatsız olarak geçirmekte olan General Gubo'nun komutasındaki 2'nci Fransız Tümenine baskın yapıldı. Düşman hiç beklemediği bu duruma çok şaşırarak Tarsus istikametine atıldı. Bir kısım kuvvet, düşmanın takibiyle görevlendirildi. Cephede lüzumu kadar kuvvet bıraktıktan sonra Kelebek'e hareket ediyorum.

2. Altı düşman uçağı, Karaisalı ile diğer köylere pek çok bomba atmışlardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Genel Komutanlığa

1. Cephenin bozulduğu günden beri, Grup Komutanı Bahattin Efendi ile bölük komutanlarından Sadık Efendi ve Mehmet

Ali Çavuş ve bazı takım komutanları yabancı efradı toplamışlar ve yerli efradın toplanması için de köylere jandarma çıkarmışlardır. Adı geçen kişiler şimdi beraberlerindeki efratla birlikte Çiçekli köyünde bulunmaktadırlar. Hâlbuki şimdi bulundukları köy ile evvelki mevzilerinin mesafesi üç saatten fazla olup düşmandan eser de yoktur.

2. Düşmanın tekrar taarruz etmesi ihtimal dışı olmadığından ve önde engelleyici bir kuvvet olmazsa ilerleyecekleri tabiî bulunduğundan Grubun yine evvelki mevzilerinde veyahut Kekeç'te yeni mevzi tutmalarına emir verilmesini istirham ederim.

Karahacılı Müdürü
Ahmet Fikri

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Sağ cenahtan Şemsettin Bey cephedeki kuvvetleriyle Muhat Köprüsü'nden Yenihan'a hareket ediyor. Fakat bu kuvvetlerin Yenihan'a geç ulaşmaları ihtimaline binaen Kelebek'teki Nazmi Bey'e bir kısım kuvvet vererek ve Kavaklı'dan Yenihan'a çekilen taburu takviye ederek şoseyi tutmasının ehemmiyetle yazılmasını rica ederim. Sizin elinizdeki kuvvet Çaylaktepe'deki düşmanı takiben, bütün kuvvetinizle Kelebek'i işgal etmeniz münasiptir. Şose hiçbir şekilde boş bırakılmamalıdır.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Müfreze Komutanı Barbaros Hayrettin Efendi'ye

Emin Ağa Grubu, düşmanı takiben İncirgediği istikametine hareket etmiştir. Şimdi Yaramış civarına bir süvari gönderiniz. Emin Ağa Grubu, Yaramış civarında mevziye girdikten sonra telefon başında bulunsun. Siz de orada mevcut sahra bataryasının muhafazasını üstleniniz.

Mıntıka Komutanı
Sinan

21 Ekim 1920

Gerekli tertibat alındı. Düşman Tarsus'tan Kavaklı'ya takviye birlikleri celp ettiğinden bugün hareket etmedi. Biz de keza kuvvet celbiyle meşgul olduk. Toplar mevzilere yerleştirildi. Aynı zamanda tahkimat yapıldı. Düşmana bir baskın yapıldı. Kavaklı ile Körlü arasındaki düşman ordugâhı topçumuz tarafından bombardıman edildi.

Mıntıka Komutanlığına

Düşmanı takiben İncirgediği köyüne kadar geldik. Burada Emin Ağa'nın kuvveti de bulunduğundan hepsini emrim altına

aldım. Aladağlı'ya gidip düşmanı gözetlediğimde, Kavaklıhan'ın Körlü köyüne doğru düşman kuvvetinin ilerlemekte olduğu ve bir kısım düşman kuvvetinin Körlü'den Taşobası'na doğru hareket ettiğinin müşahede olunduğu arz olunur.

Grup Komutanı
Cemal Efe

Adana'ya baskın yapılacağı Tümene bildirildi.

Mıntıka Komutanlığına

Adana'ya bu gece bir baskın icrası pek münasiptir. Böyle bir hareketin bu gece Tepeçaylak'ta tatbiki çok iyi oldu. Düşmanın yarın Kelebek istikametine, muhtemel bir hareketine karşı, Merkez Grubunuzu bu gece Salbaş'a, nezdinize celp ve Sağ Cenah Grubunuzu da toplamak lazımdır. Düşmanın yandan vurulması, her hâlde düşmandan evvel sırtların tutulması pek mühimdir. Sahra toplarını da ona göre kullanınız. Cebel toplarınızı da bunların yanına sevk ediniz. Kelebek'teki 16'ncı Alay 2'nci Taburun fazla silahlarıyla, civar köylülerin silahlarının teslimi için icap edenleri görevlendiriniz.

Sağ cenahtan 500 kişinin bu gece sabaha kadar Kavaklı'da toplanması hususu bugün yazıldı. Kavaklı'da kuvvetlerin şose boyunca Kelebek hizalarında çekilmesi ve Kelebek'le bağlantı kurulması emredildi. Nazmi Bey bu gece Kelebek'e hareketle, oradaki kuvvetleri toplayıp güzel bir mevki tutmalıdır. Kelebek'te iki makineli tüfek de vardır. Dün Adana'dan batıya hareket eden düşman, bugün iyice hırpalandıktan sonra Tarsus'a girdi. Karaisalı Kaymakamı bugün idare heyeti ile Kırıklı ve Hacılı tarafına hareket etmiştir. Kaza merkezine dönmelerini yazdım. Siz orada ne yaptınız? Civar köylerden mümkün olduğu kadar çok kuvvetle ve eli silah tutanların hepsiyle vatanın selameti adına çalışınız. Cenabıhakk'ın yardımı ile kısa zamanda toplanan efradınızın dindarca gayreti ve sizin güzel idare ve fedakârlığınızla düşmanı püskürteceğinizden eminim. Düşmanın yapmış olduğu bu hareket, Tarsus ile Adana arasındaki nakliyatın sağlanması amacına yönelik olmasından dolayıdır.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

22 Ekim 1920

Kelebek'te gerekli tertibat alındı. Sağ Cenah Grubu Yenihan'ın güneyindeki şoseye hâkim vaziyetteki sırtları işgal etti. Merkez Grubu, İncirgediği'nde; 16'ncı Alay 1'inci Tabur Durak'ın batı sırtlarında ve şoseye yakın bir yerde, Topçular'da şoseye nâzır (Durak'ın hemen batısında) vaziyette mevziye girdiler. Kamışlı'dan acilen bir tabur kuvvet celp edildi (500

neferlik). 21 Ekim akşamüzeri Kelebek'te 3000 nefer toplanmış bulunuyordu. Artık düşmanın taarruzu bekleniyordu. Sağ Cenah Mıntıkası hâlâ toplanamıyordu. Şemsettin Bey'in emrinde, ancak 35 nefer kalmıştı. Yurt Kurucu Cemiyeti mensupları son derece ümitsiz olarak Kelebek'te dolaşmaktadırlar.

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Düşman, karşımızda yüksek sıra dağların üzerinde ve merkez karargâhı dağın ortasında, ağaçların arasında köydedir. Askerimize dört top atıldı. Toplar, bizim ilerimizdeki tepeciklere düştü. Sabahleyin erkenden efradımızın ekmeklerini göndermenizi arz ederim.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

1. Yanınızdaki makineli tüfekleri, hemen arkanıza mevziye giren Raif Bey Bataryası yanına göndererek mevziye yerleştiriniz.

2. Bu toplarımız tamamen mevziye sokulmuş olduğundan bütün efradımızın pek büyük fedakârlık göstermelerini rica ederim.

Mıntıka Komutanı
Tekelioğlu Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşman Körlü'den hareket etmiştir. Körlü'de artçı kuvvetleri bulunmaktadır. Ateşimizle takip ettik.

2. Bu gece düşmana baskın yaptık ve başarıyla düşmanı taciz ettik.

Merkez Grup Komutanı
Cemal Efe

Sinan Beyefendiye

Aylarca düşmanı şehirlerde âdeta hapseden ve üç ay evvel Kavaklı sırtlarında 400 kişi ile 4000 kişiyi perişan etmiş olan mücahitlerimizin bugünkü kuvvetleri binlerden ibarettir. Dindaşlarımızın müdafaasız köylerini yakarak her türlü hezeyan icra etmekte olan bu alçak düşmana, yarın kati ve her taraftan etkili bir taarruz darbesiyle cezası verilecektir. Bu hususta bütün komutanlarla subayların ve efradın yemin etmelerini, herkesin malumu olan vatanperver gayretlerini ve yiğitliklerini göstermelerini beklerim. Muvaffakiyet Allah'tandır.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Gerekli tertibat alınmıştır.

2. Düşmanın Kavaklıhan'dan bir yürüyüş kolu, Körlü istikametine hareket etmiştir. Diğer bir kolu da Körlü önünde durmuştur.

3. Bir düşman otomobili şoseyi takiben Körlü'den Taşobası'na doğru hareket etmiştir.

4. Alman, Osmanlı ve sahra mermisi pek azdır. Mümkün olduğunca çabuk gönderilmesi.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Kelebek'te Sinan Beyefendiye

İstanbul'da Damat Ferit Paşa Hükûmeti düşmüştür. Tevfik Paşa'nın, Başvekâlete geçirileceği pek muhtemeldir.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman, Körlü ve Taşoba'da çadırlı ordugâh kurmuştur. Karadağ'daki birlikleri, cepheleri kuzey ve doğuya yönelmiş olmak üzere mevzidedir. Topları Karadağ'ın güneyindedir (Karadağ, Taşoba'nın kuzeybatısındaki sırtlardır.).

2. Muhat Köprüsü'nün batısına geçen düşman hakkında malumatım yoktur. Bu kuvvetin Tarsus'tan çıkan kuvvet olması muhtemeldir.

3. Bütün birliklere daha akşamdan fevkalade uyanık bulunmaları emri verilmiş olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Tekelioğlu Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşmanın Körlü'de bir alay piyadesi ile bir batarya topu vardır. Düşman çadırlı ordugâhtadır.

2. Bugün düşman üzerine yapılan hafif taarruzda düşmanın pek yakınlarına kadar sokulmaya muvaffak olduk. Sağ Cenah Mıntıkası, mıntıkamıza nispetle üç saat kadar geride olduğu için taarruz devam ettirilememiştir.

3. Diğer mahallerdeki düşman kuvveti henüz tahmin edilememiştir.

4. Eldeki kuvvetimiz pek azdır. Bundan fazla celbine de muktedir değiliz. Bu gece mutlaka Sağ Cenah Mıntıkasının Yenihan'daki kuvvetinin ya kısmen veya tamamen sağ cenahımızla irtibat tesis etmek üzere ilerlemesine dair emir verilmelidir, aksi takdirde Kelebek elimizden gider.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sayı
1822

Kelebek'te Mıntıka Komutanlığına

Alaturka saat üçte Pozantı'dan tren hareket etti. 190 nefer, 200 tüfek, 23 sandık cephane, 10 sandık mavzer, 10 sandık Rus mermisi gönderildi. Tümende, Alman cephanesi kalmadığı için gönderilememiştir. Eldekilerin idare olunmasını rica ederim.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Sayı
1820

Mıntıka Komutanlığına

1. Kelebek ve Yenihan'ın müdafaası gerekli olduğuna göre, düşmanla yakından teması muhafaza etmek ve harekâtı hakkında yakından malumat almak gerekir. Düşmanı taciz etmek üzere hafif postalar ileride bırakılarak kuvvetlerin büyük kısmı gerilerde toplu ve el altında bulundurulması lazımdır. Bu suretle, görülen düşman harekâtına göre kuvvetlerinizi ihtiyaca göre sarf edersiniz.

2. Kuvvetleri elden çıkarmamak ve lüzumu hâlinde kullanılmak üzere taarruz için düşmanın en zayıf anlarını ve en müsait noktasını gözetmek lazımdır.

3. Daima az kuvvetle, çok sayıdaki düşman kuvvetlerini, özellikle açık sahrada dağıtmış, şaşırtmış ve neticede mağlup etmiş olan kuvvetlerimiz, kuvveti 3000'i geçmeyen bu düşmanı da aynı akıbete uğratmak için askerimizin çabası ve dindarca gayretlerinin canlandırılmasını bütün subaylardan ve milis ağalardan rica eder, bu hususlaki çalışmalarınızın başarılı olmasını beklerim.

4. Cenahlar arasında irtibat ve temas, düşmana karşı emniyet ve sık raporlar gönderilmesi hususlarını tekrar ederim.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

23 Ekim 1920

Düşman, Körlü ve Kavaklı'dan yürüyüş kollarıyla geçerek Yenihan istikametinde harekete geçti. Sağ Cenah Mıntıkasında hiçbir hareket

görülmediği için bu istikamete şose ve araba yolunu kapatmak üzere iki taburluk bir kuvvet sevk edildi. Kuvvetimiz her taraftan gelen ahali ile takviye edildi. Düşman tamamen yürüyüş koluna geçtikten sonra toplarımız ateşe başladı. Aynı zamanda düşmanın yürüyüş koluna, sağ cenahın pek yakınında mevzi alan piyadelerimiz ateşe başladı. Yenihan yolunu kapatan Emin Ağa Taburu pek büyük kahramanlık ve fedakârlık gösterdi. Düşman, Yenihan istikametine ilerlemenin pek pahalıya mal olacağını anlayarak Muhat Köprüsü'ne doğru istikamet değiştirdi (Berdan Nehri üzerindeki köprü). Sağ ve sol cenahtaki kuvvetler tamamen emrime verildi.

41'inci Tümen Komutanlığına

(Durak köyünün kuzeybatısındaki sırtlardan alaturka saat 1)

Cephemizde şimdilik sükûnet vardır. Düşmanın vaziyeti değişmemiştir. Muhat istikametinden top sesleri gelmektedir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

(Alaturka saat 3)

1. Düşman, Körlü ve Taşoba'daki kuvvetiyle ve yürüyüş koluyla Yenihan istikametinde ilerlemektedir.

2. Düşman kolbaşısı gözle görünmez oldu. İhtimal ki Yenihan'a yaklaşmıştır. Kol nihayeti Kirkor Hanı'ndadır.

3. Düşmanın mevcudu bir tümen piyade ve bir miktar süvari ve topçudan ibaret olduğu tahmin edilmiştir. Topçularımız düşman kolunu bombardıman etmektedir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

(Alaturka saat 4)

Düşman bütün kuvvetiyle şoseden yön değiştirerek Muhat Köprüsü istikametine hareket etmiştir. Şimdi kol nihayetinin Muhat'ın takriben 3 km doğusundaki Göçük köyü sırtlarının batısını geçmiştir.

Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

(Alaturka saat 4.30)

Bir kısım kuvvetimiz, Taşoba'yı işgal ederek düşmanın sol ve gerilerine, diğer bir kısım kuvvetimiz de Kirkor Hanı'nı işgal ederek

düşmanı Kaderli cihetlerinden sağ ve yanını tehdit ederek takip etmektedirler. Düşman Muhat Köprüsü yakınlarında kuvvetlerimize top ateşi açmıştır ve bu şekilde düşmana taarruza başlanmıştır.

Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

(Alaturka saat 8)

Dün gece düşmana ani baskın yapan bir süvari müfrezesi şimdi Kaderli ilerisine geçerek düşmanın ön tarafına pusu kurmuştur. Yenihan istikametinde toplu nizamda gitmek isteyen düşmanı, piyadelerimiz bir çok ölü ve yaralı verdirerek Muhat istikametine doğru dağınık şekilde geri çekilmeye mecbur etmişlerdir. Daha sonra düşman bu müfrezemize taarruz etmek istemişse de tekrar geri çekilmeye mecbur edilmiştir.

Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Düşman Uyuzali köyünden Muhat tarafına bütün ağırlığı ile çekiliyor. Toplarımızın mermileri Pozantı şosesine düşüyor. Biz de Pozantı şosesindeyiz. Kirkor Hanı'nı işgal ettik. İleri hareket ediyoruz. Toplarımız ilerlemiş. Bizim doktor muavini buradadır. Sargı hâlâ gelmedi.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Kelebek'te Sinan Bey'e

Cevap: Sizin ve birliklerinizin bu fedakârlıklarınıza teşekkür ederim. Yenihan kuvvetlerini de bu harekâta teşvik ettiriniz. Taarruz harekâtına devam etmeniz ve askerimizin kahramanca cesareti, üç ay evvelki Kavaklı sırtları başarısını bu sefer de parlak bir surette tekrarını bize bahşedecektir. Hain düşman elbette korkaktır. Başarınızın devamını temenni ederim. Sol cenahınıza dikkat etmenizi rica ederim.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Kelebek'te Sinan Bey'e

Sağ ve sol cenah kuvvetleri müşterek hareket ederek Yenihan şosesindeki düşmanı cepheden durdurarak müsait sırtlardan yanlarına taarruz ederek düşmanı püskürtüp onları Kelebek ve Yenihan sırtlarına katiyen yaklaştırmayacaklardır. Ulaş mıntıkasındaki kuvvetlerimiz düşmanı başarıyla püskürtmektedirler.

Mehmet Nuri

Mıntıka Komutanlığına

Kozan mıntıkasında Cephe İrtibat Grubu, Tufan Bey komutasında olarak Tümen emrine girmiştir. Bu kuvvet, verilen emirle Seyhan ve Buruk gruplarının bulunduğu mıntıkaya gelecektir. Kuvvet geldiğinde Seyhan ve Buruk kuvvetlerini Seyhan'ın batısına alarak bu kuvvetlerden istifade etmek lazımdır. Bu hususta Seyhan Grubuna emir verilerek Tufan Bey gelir gelmez Seyhan'ın batısına geçmelidir. Tufan Bey'in geldiğini bildirmeniz rica olunur.

Mehmet Nuri

Kelebek'te Sinan Bey'e

Muhat'a doğru yönelen düşmanı, takip ettiği istikameti ve harekâtını yakından temasla takibimiz lazımdır. Düşman, Muhat Köprüsü'nden mi geçiyor, oradan sonra hangi istikamete gidiyor? Arkasının bırakılmayarak en zayıf noktası olan geçit hareketi esnasında yanlardan sıkıştırılması ve kuvvetlerinize hâkim olarak Kelebek-Yenihan hattının dikkatle tutulmasını rica ederim. Ulaş mıntıkasında evvelce orada bulunan düşmanın sıkıştırılmış olduğu Muhat'tan bildiriliyor. Başarılı haberlerinizi beklerim.

Mehmet Nuri

Kelebek'te Mıntıka Komutanlığına

Başarınızı tebrik ederim. Yenihan'ın yalnız şose istikametinden değil Muhat Köprüsü'nden kuzeye, Yenihan'a doğru seferberlikte yapılmış olan diğer araba yolu istikametlerini de tutmanızı ve emniyet altına almanız gerektiğini hatırlatırım. Bu münasebetle sağ cenahla yakından irtibatta bulunmak gerekir. Başarınızın devamını temenni ederim.

Mehmet Nuri

41'inci Tümen Komutanlığına

(Alaturka saat 12)

1. Düşman, gördüğü baskı üzerine Muhat Köprüsü istikametine doğru çekilmiş, henüz bu köprüden Ulaş istikametine geçip geçmediğine dair rapor gelmemiştir.

2. Söz konusu araba yolunun tutulması için bir müfreze sevk edilmiştir.

Sinan

41’inci Tümen Komutanlığına

(Alaturka saat 5.20)

1. Düşman, Muhat Köprüsü’nü tamamen ateşimiz altında kayıplar vererek geçebilmiştir. Köylülerin ifadesine göre bu kuvvetle birlikte bir tümen komutanı ve iki alay komutanı varmış. Tümen komutanı bayrağı, aynen bizim tümenler bayrağına benziyormuş. Buna göre taarruz harekâtına teşebbüs eden kuvvetin bir tümen olduğu anlaşılmaktadır.

2. Sabahleyin düşmanın Kavaklıhan’da kuvveti yoktu. Şimdi tekrar oraya süvari keşif kolları gönderildi. Keşif sonuçları ayrıca gönderilecektir.

3. Daha önce Damlama Jandarma Karakol Komutanlığı görevinde bulunan ve şimdi Fransızlara kılavuzluk etmekte olan Nazar Çavuş köylülere “düşmanın maksadının Ulaş’tan Manaz köyünü takiben Namrun’a, oradan da Gülek üzerinden Pozantı’ya geçme isteğinde olduğunu” söylemiştir.

4. Düşmanı takibe giden müfrezelerimiz Muhat civarında olduklarından bulundukları mevzilerde sabit keşif kolu bırakarak geriye gelmeleri emredilmiştir.

5. Salbaş, Örcün, Seyhan ve Buruk gruplarıyla temas sağlanmıştır. Oralarda hiçbir vukuat yoktur. Düşmanın bu civarlarda hiçbir hareketi görülmediği, yalnız düşmanın tren hattını tamir etmekle meşgul bulunduğu arz olunur.

6. Düşmandan bir esir alındı. Bunun ifadesi de köylülerin ifadesinin aynısıdır.

Sinan

Kelebek’te Sinan Beyefendiye

1. Kavaklı’daki düşmanın Muhat Köprüsü’nden geçerek geri çekildiği bildiriliyor. Her iki kanattan çeşitli keşif kolları Kavaklı-Muhat hattına sevk edilerek bu hat üzerinde yakından keşif faaliyetinde bulundular. Keşif raporu bu akşam bildirilecektir.

2. Sağ Cenah, ayrıca Çaylar istikametini süvari keşif koluyla keşfettirip oradaki durumdan haberdar olacaktır. Sol Cenah da Salbaş, Merkez Grubu ve Seyhan Grubuyla irtibat tesis ederek o taraftan malumat alınacaktır.

3. Kelebek-Yenihan hattındaki kuvvetler toplu bulundurulup gece emniyet tertibatı eksiksiz icra edilmelidir.

4. Kavaklı, Muhat ve Çaylar hattında düşmanla temas daima muhafaza edilmelidir.

Mehmet Nuri

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşman, Muhat Köprüsü'nü bütün kuvvetiyle geçerek Karadirlik'te geceyi geçirmektedir.

2. Muhat'tan beride düşman kalmadığı ve bütün kuvvetimizin Göçük'te toplanmakta olduğu arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Merkez Grup Komutanı
Cemal Efe

23/24 Ekim gecesi doğrudan doğruya Sağ Cenah Mıntıkasına emir verdim. Gülek'ten 500 kişilik yeni bir kuvvet, hemen Muhat Köprüsü istikametine gönderildi. Düşmanla akşama kadar muharebe devam etti. Düşman pek çok kayıplar verdikten sonra Muhat Köprüsü'nü artçılarının icra ettiği muharebelerle geçti. Düşman, geceyi Muhat'ın batısında geçirdi.

24 Ekim 1920

Berdan Nehri'nin öteki tarafına bir miktar kuvvet geçirildi. Gün ağarırken düşmana baskın emri verildi. Muhat Köprüsü batısındaki düşmana belirtilen zamanda, önce bir baskın yapılarak düşman oldukça şaşırtılmış ve gün ağarırken de geri çekilmeye başlamıştır. Düşman kuvvetleri geri çekilirken geçtiği köyleri yakmıştır. Düşman bu muharebede tren hattını tamire muvaffak olmuştur. Düşman tamamen eski hattına atılmıştır. Görevleri sona eren birlikler yerlerine iade edilmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

(Alaturka saat 0.30)

1. Cephemizde sükûnet vardır. İleride düşmanla temasta bulunan keşif kollarımızdan henüz rapor gelmemiştir.

2. Bir düşman uçağı Kaderli köyü civarındaki müfrezemiz üzerine birkaç bomba atmıştır. Başkaca bir vukuatımız olmadığı arz olunur.

Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşman Muhat Köprüsü'nden geçerek Karadirlik ve Ulaş karargâhını yakarak Keşbükü Köprüsü'ne varmıştır.

2. Düşmanın kuvveti önünde giden ahalinin ifadesinden anlaşıldığına göre düşmanın Manaz köyüne gideceği anlaşılmıştır.

3. Emriniz üzerine Kavaklıhan'a 40 piyade ve yedi süvari gönderilmiştir.

4. Halil Ağa komutasında bir müfreze Damlama'ya hareket etti.

5. Geri kalan kuvveti de alarak Kaderli köyüne geldim.

6. Kavaklı'ya gönderilen kuvvetin akşama nereye geleceği, orada devamlı mı bulunacağı ve bizim nereye gideceğimiz hususlarındaki emrinizi beklerim.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

1. 23 Ekim tarihli emrinizi aldım. Tufan Bey geldiğinde söz konusu cepheyi teslim ederek Örcün'e geleceğim.

2. Efrat mevcudu yine içtima ettirilmiştir.

3. Başkaca arz edecek bir vukuatımız yoktur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Bahattin

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Saat 3'te düşman tarafından Hurma Dağı civarında bir bomba sesi geldi. Ayrıca Koliklerin bağından iki tüfek bombası atıldı. Gündüz açılan iki tüfek bombası, Kurttepe istikametinden atıldı. Başkaca arz edecek bir vukuat olmadığı arz olunur.

Merkez Grubu 1'inci Bölük Komutanı
Ahmet Hamdi

Kelebek'te Sinan Beyefendiye

Düşmana dair vermiş olduğunuz malumattan ötürü teşekkür ederim. Düşmanı takibe giden müfrezelerimize verdiğiniz emir uygundur. Ancak, Damlama jandarmasından alınan malumatı hakikatten uzak görmekteyim. Düşman tamamen Muhat Köprüsü'nden geçtiğine göre yarın da geri çekilmeye devam etmesi muhtemeldir. Yarın fazla zayiat verilmesini önlemek için bir kısım kuvvetlerinizle sağ cenaha yardım etmeniz lazımdır.

Düşmanın Adana cephesinden bir harekette bulunması beklendiğinden o tarafa da dikkatinizi çekerim. Çavuşun ifadesi hakkındaki mütalaalarınızı bildiriniz.

41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Sayı
2265

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşmanın bir kısım kuvvetle Ulaş ve Ulaş'ın kuzey sırtlarında kalan kuvvetleriyle İbrişim, Fıçılar, Dedeler, Sayköy ve Karayayla'da olduğu anlaşılmıştır. Muhat ve Kavaklı'dan tamamen çekilmişlerdir.

2. Sağ Cenah kuvvetleriyle Sol Cenahtan gönderilen kuvvetlerimiz Teke, Safköy ve Çamlar arasında bulunmaktadır.

3. 25 Ekimde kuvvetlerimiz taarruz ederek düşmanı güneye püskürteceklerdir.

4. Sağ Cenah Mıntıka Komutanı, Yenihan'da bulunarak telefon muhaberesini tesis ederek harekâtı takip edecektir. Alacağı malumattan Tümeni anında haberdar edecektir. Sahra toplarıyla, iki makineli tüfek Yenihan'da bulunacaktır. Yenihan'ın güneyindeki kuvvetler, Kavaklı güneyine ilerleyecek ve Tarsus'ta keşif faaliyetinde bulunacaklardır. Bir kısım kuvvetle de Muhat Köprüsü civarında bulunacaklardır.

5. Sol Cenah Mıntıkası Komutanı Kelebek'te bulunarak Seyhan'ın doğusundan gelecek Buruk ve Seyhan grupları efradıyla Sol Cenah Mıntıkasını takviye edecek ve orayı keşfettirip alacağı malumatı bildirecektir. Kelebek'teki kuvvetler eli altında bulunacak, Durak'a bir müfreze, Körlü ve Taşobası istikametlerinden de güneye keşif kolları gönderecektir. Bu keşif kolları, Kavaklı yoluyla Kelebek hattı arasındaki mıntıkayı keşfedecek ve düşmanın durumu ve harekâtı hakkında malumat toplayacaklardır.

6. Seyhan'ın doğusundaki Tufan Bey kuvvetleriyle de irtibat tesis edilecektir.

41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

25 Ekim 1920

Birlikler eski mevzilerine sevk edildikten sonra efrat ve ahalideki sevinç pek fazlaydı. Bu başarısızlıktan pek üzgün olan düşman, 11 uçak ile Kelebek'i pek ağır bombalarla akşama kadar bombardıman etmiştir. Düşmanın bir piyade taburu Yenice'de kalmıştır.

Karargâha dönüldü. Düşman sol cenahımıza kuvvetli bir keşif kolu göndermişse de püskürtülmüştür. Diğer cephelerde sükûnet hüküm sürmektedir. Sahra topları Yenihan'da terk edilmiştir. Bu muharebede Sağ Cenah Mıntıkası iki topunu, Muhat Köprüsü'nde terk etmiştir. Düşman bu topları bomba ile tahrip etmiştir.

Yurt Kurucu Cemiyetinin bu ana kadar mevcudiyetini inkâr eden Safa ve Muhtar Beyler ile başka bazı zevat, Valiye bunların faaliyetleri hakkında yazılı şikâyette bulunmuşlar. Beni de ihbar eden bu zevat, bu vakada kendi arkadaşlarını ortaya atarak kendilerini temize çıkarmaya çalışmışlardır. Bunların verdiği 42 kişilik isim listesinde isimleri mevcut olan zevat, Nuri Bey tarafından uzaklaştırıldı. Ayrıca cephede azami derecede fenalıkları dokunan, yukarıda isimleri geçen mebus efendileri de vazifelerine sevk etmiş, böylelikle memlekette durum normale dönmüştür.

Mıntıka Komutanlığına

Düşman kuvvetinin, Kürtmusa köyü ile Beydeğirmeni arasında olduğu anlaşılmıştır. Çiftliğe giden olmadı. Oradan malumatımız yoktur. Kavaklıhan'da 24 adet Fransız top mermisi var. Nasıl emrederseniz ona göre hareket ederiz. Burada süvari ile birlikte mevcudumuz 50'dir. Asker, 50 kişi ile burada bulunmayı tehlikeli buluyor. Gerilerdeki sırtlara çekilmek istiyorlar. Ne emir verirseniz ona göre hareket edeceğiz.

Kavaklı Müfreze Komutanı

Komutanlık Emri

1. Sağ Cenah Mıntıkası, Berdan Nehri'nin batısından taarruz edecek, Yenihan'da bulunan kuvvetinden bir kısmını da Muhat Köprüsü civarına sevk edecektir. Ayrıca Kavaklıhan'ın güneyine kadar ilerleyecek ve Tarsus'ta keşif faaliyetinde bulunacaktır.

2. Sol Cenah Mıntıkası, kuvvetlerini Kelebek'te toplu bulundurmak şartıyla Kavaklıhan-Tarsus yolu ile Adana arasındaki ovayı keşfettirecektir.

3. Binbaşı Hüsnü Bey Müfrezesi, hemen Kelebek'e dönecektir. Emin Ağa Grubundan Kavaklıhan'da ve Hacıhamzalı'da terk edilen müfrezeler de Kelebek'e alınacaktır.

4. Emin Ağa Grubundan 50 kişilik bir müfreze emre hazır bir hâlde bulundurulacaktır.

5. Nizamiye Taburu, Durak köyünü işgal edecek ve Kavaklıhan ile irtibat tesis edecektir.

6. Emin Ağa Grubu, Kavaklıhan ile Kütüklü köyü arasındaki cephe ilerisindeki ova kısımlarını keşfedecektir.

7. Salbaş'taki Esat Efendi ve Bahattin Efendiler, Yaramış ile Adana arasındaki ova kısımlarını keşfedeceklerdir.

8. Örcün'deki Devecioğlu Ali Ağa,[131] Seyhan Grubu mıntıkasındaki Tufan Bey kuvvetleriyle irtibat tesis edecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Yanıkkışla'ya gittim. Hüsnü Bey'in efratla birlikte Hacıhamzalı'ya gitmiş olduğunu haber aldım. Bunun üzerine Hacıhamzalı'ya indim. Oradan da Nazmi Bey'in emrine girerek

[131] Devecioğlu Ali Ağa: 1862 yılında Adana'nın Karaisalı ilçesinin Çatalan bucağının Dörtler köyünde doğdu. Babası Hacı Hüseyin Efendi'dir. Millî Mücadele'ye ilk katılanlardandır. Mesleği çiftçilikti. 1922 yılında Dörtler köyünde vefat etti. Ener; s.86.

Muhat Çayı'nın batı tarafında mevziye girdikleri haber verilen ve efrat gönderilmesi için müracaatında benim de oraya gitmem lazım geldiğini yazılı olarak Nazmi Bey bildirdi. Bunun üzerine Sağ Cenah Mıntıka Komutanlığına müracaat için Yenihan'a geldim. Düşmanın Manaz'a gitmemiş olduğu ve bu şayiaların ahali tarafından uydurulduğunu öğrendim. Hareket tarzımla ilgili emrinizi bekliyorum.

Yenihan'da Merkez Grup Komutanı
Cemal Efe

Mıntıka Komutanlığına

Paşam, şimdi Cemal Efendi ve Emin Efendi'nin Muhat Köprüsü'nden geçtiklerini haber aldım. Bendeniz de maiyetimdeki süvarilerle arkalarını takiben hareket ediyorum.

Köleniz İbrahim

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşmanın süvari keşif kolları Akkuyu köyüne kadar gelmişse de süvari keşif kollarımız tarafından püskürtülmüşlerdir.

2. Düşman, Buruk ve Kılıçlı köylerine karakollar tesis etmişse de 24/25 Ekim gecesi bizzat komutayı üstlenerek efradımla adı geçen köylere taarruz ettim. Düşmanı İncirlik istasyonuna kadar takip ettim.

3. Şimdi düşmandan bir eser yoktur. Keşif kollarımız oralardadır.

4. Cephede sükûnet vardır.

5. Efrat ve ahalinin morali iyidir.

6. Başkaca arz edecek vukuatımız olmadığı gibi Tufan Bey'in de cepheye ulaşmamış olduğu arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Bahattin

Örcün'den

Mıntıka Komutanlığına

1. Bahattin Efendi'nin Örcün'e geleceği hakkında vermiş olduğunuz emri aldım. Tufan Bey, Seyhan cihetlerine gelmediği gibi nerede olduğuna dair de malumat alamadım. Şimdi Tufan Bey'in yanına göndermiş olduğunuz süvarinin yanına, bendeniz de bir süvari katarak gönderdim. Tufan Bey, Seyhan Grubunu teslim aldığı zaman, Bahattin Efendi geldiğinde vermiş olduğun emri infaz etmeye borçluyum ve gayrette ise kusur bırakmayız. İnşallah, Allah yardımcımız olsun.

2. Seyhan Grubu telefon hattına adam çıkararak şimdi hattı çektiriyorum.

Devecioğlu Ali

Mıntıka Komutanlığına

1. Bugün muhtelif istikametten çıkarılan keşif kollarımız ovaya kadar ilerleyerek düşmana tesadüf etmemişlerdir.

2. Kurttepe eski vaziyetini muhafaza ediyor. Bugün Yenice'den çıkan bir tren Adana'ya gelmiştir. Kâhyaoğlu havalisinde düşman çadırları görülmüştür. Evvelce ovadan göç etmiş olan muhacirlerin muhtelif istikametten köylerine dönmekte oldukları haberi alınıyor. Tepeçaylak'taki jandarma karakolu Fadıl köyüne nakledilmiştir.

Salbaş Grup Komutanı
Esat

Kelebek'te Mıntıka Komutanlığına

Cevap: Düşman uçaklarının Örcün üzerindeki keşiflerine göre kuvvetlerinizin toplu bulundurulması ve bir kısım kuvvetle şimdiden Salbaş'ın takviyesi icap etmektedir.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

26 Ekim 1920

Mıntıka Komutanlığına

1. Karahan istikametlerinden ilerleyen keşif kolumuz, Baki Efendi'nin çiftliğinde, düşmanın sekiz kişilik keşif koluna tesadüf ederek çatışmaya girmiştir. Düşman, ova köylülerini tren hattı inşaatında istihdam etmeye devam ediyor.

2. Gemisureli Ali Ağa; 11 süvari ve üç piyade ile Salbaş'a geldi. Abacılar'a yerleştirdim. Yarın vazifeye başlayacaktır.

3. Fakılar istikametinden ovaya sevk edilen piyade müfrezelerimiz henüz dönmedi. Bunların gözlemlerini ayrıca arz ederim.

4. Hâlihazırdaki kuvvetimizin 27 süvari ile 30 piyadeden ibaret olduğunu arz ederim.

Salbaş Müfreze Komutanı
Esat

Sayı
2285

Mıntıka Komutanlığına

Son harekât esnasında düşmanın geçtiği mahallerde birçok köyleri yaktığı ve Müslüman ahaliye mezalim yaptığı anlaşıldı. Her mıntıkada aşağıda maddeler hâlinde belirtilen hususların acilen tahkik edilerek bir raporla bildirilmesini rica ederim.

a. Yakılan köyler hangileridir? Nüfus ve hane miktarı nedir?

b. Köylülerden kimlere ne suretle eza ve cefa icra edilmiştir ve kimleri alıp götürmüşlerdir?

c. Her köyün insan kaybı ve maddi hasarları nedir?

d. Birliklerin subay, efrat ve hayvan kaybı nedir?

e. Harp malzemesi kaybı nedir, nerelerde ve ne suretle kaybolmuştur?

f. Düşmanın eline geçmemesi için tarafınızdan ne gibi harp malzemesi ve ne çeşit erzak imha edilmiştir?

g. İmha edilemeyerek düşmanın eline geçmiş harp malzemesi ve erzak var mıdır? Varsa miktarını ve nerelerde bırakıldığını belirtiniz.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Durak'tan

Kelebek'te Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

1. Kelebek-Damlama yolunun tutulması ve muhafazası amacıyla buradan çıkarılan müfrezenin vaziyeti şöyledir: Müfreze kuvveti Muhat Köprüsü'nün ve Berdan Nehri'nin batı sahilinden Ulaş'a doğru, tahminen Berdan Nehri'nin yarım saat batısı ilerisindeki hâkim sırtlarda mevki almıştır.

2. Müfreze Komutanlığını 16'ncı Alay Komutanı Nazmi ifa ediyor.

3. Bendeniz Göçük köyüne giderek oradaki Kara Hacı Müfrezesi Komutanı Kara Hacı ile görüştüm. Karadağ hakkında Karadağ'a çıkarılmış keşif müfrezelerinden şu malumatı alabildim: Hristoki Çiftliği'ndeki Kuvayımilliyenin ambarında mevcut 400 küsur kile[132] zahirenin, düşman tarafından fark edilemediğinden bir zarara uğramadığını öğrendim. Ayrıca bu gün Adana'dan Yenice istasyonuna iki tren geldiği ve Tarsus'tan da bir trenin Kamberhüyüğü köyüne kadar gittiğinin görüldüğünü söylediler ve Yenice tarafında birtakım kalabalık toz bulutu olduğunu bildirdiler.

[132] Kile: Genellikle tahıl ölçmede kullanılan belirli hacimdeki kap, ölçek. Türkçe Sözlük, s.1180.

4. Kavaklıhan'da yalnız altı kişilik Kara Hacı Müfrezesinden bir kuvvet olduğu, bundan başka kuvvet bulunmadığı ve bütün müfrezelerin oradan gittiği, Kavaklı'dan Karadağ yoluyla gelen bir müfreze efradının ifadesinden anlaşıldı.

5. Kara Hacı Müfrezesi her gün Karadağ tepesine beş kişilik bir gözetleme müfrezesi çıkaracaktır.

16'ncı Alay 2'nci Tabur Komutanı
Hüsnü

Sayı
7719

Kelebek'te Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

16'ncı Alay Komutanlığına Binbaşı Nazmi Bey tayin edilmiştir. Alay karargâhı Kelebek'te, bu Alayın 1'inci Taburu Karaman, 2'nci Taburu Kelebek, 3'üncü Taburu Pozantı'dadır. Bundan sonra taburlara ait muamelat için doğrudan doğruya Alay Komutanı ile muhabere edilmesi rica olunur.

41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Örcün'den

Mıntıka Komutanlığına

1. Bugün Grubumuza 50 adet silahsız efrat geldi. Yarın da 50 efrat geleceği gibi peyderpey de gelmektedir. Cephede ise hâlihazırda 240 silahlı efrat mevcuttur.

2. Kurttepe'ye bir taarruz yapacağız. Fakat Grubumuza hemen 200 tüfek gönderilmesi gerekmektedir.

3. İki sandık Alman cephanesinin de hemen gönderilmesini şiddetle bekliyoruz.

4. Makineli tüfek subayı hâlâ gelmediğinden cepheye makineli tüfekler sevk edilemiyor. Bu subayın süratle gönderilmesini istirham ederim.

Karahüseyinzade Süleyman

Mıntıka Komutanlığına

1. Tufan Bey daha gelmemiştir. Kendisini aramak üzere üç süvari çıkarılmış, ancak onlar da şimdiye kadar gelmemişlerdir.

2. Cephemizde sükûnet vardır.

Sol Cenah Grup Komutanı
Bahattin

Mıntıka Komutanlığına

Piyade keşif kollarımız döndü. Tren hattına kadar düşmandan bir eser yoktur. Bugün Yenice'den Adana'ya doğru iki tren gelmiştir. Başka bir şey olmadığı arz olunur.

Salbaş'ta Grup Komutanı
Esat

27 Ekim 1920

Mıntıka Komutanlığına

1. Cephemizde efrat miktarı 250'ye ulaşmıştır.

2. Süleyman adındaki casus bir şahıs, bağlara zeytin toplamak bahanesiyle Adana'dan çıkarak Çakıt suyunun güneyinde dolaşmaktayken müfrezelerimiz tarafından yakalanarak Grup karargâhına götürülmüştür. Tahkikat yapılmaktadır. Cephemizde başkaca bir hadise olmamıştır.

Merkez Grup Komutan Vekili
Karahüseyinzade Süleyman

Mıntıka Komutanlığına

Cephemizde hiçbir hadise olmadığı arz olunur.

Salbaş'ta Grup Komutanı
Esat Şevket

Sol Cenah Mıntıka Komutanlığına

Emriniz üzerine, Bozcalar ve Urgankıran köylerine geldik. İlerimizde bulunan İnekçi köyüne 10 piyade neferi ve iki süvari gönderildi. Geceleri de süvari devriyelerimizin dolaşmasına dair tertibat alınması emri verilmiştir. Ayrıca, gelen casus neferden alınan havadisi de bildirmenizi arz ederim. Ahaliden aldığımız habere göre, düşman dün Tarsus'tan çıkarak Adana'ya doğru şose yolundan hareket etmiştir. Birçok otomobil ve ilerisinde süvarilerle avcı hattında olarak gittikleri ifade edilmektedir.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

1. Kavaklıhan muharebesinde firar eden subayların adları aşağıdadır. Mıntıkanız dâhilinde bunlar bulunarak yakalanacaklar ve gözaltında Pozantı'ya sevk edileceklerdir. 12'nci Alay 3'üncü Tabur 1'inci Bölük Muvazzaf Teğmen İhsan Efendi, 12'nci Alay 3'üncü Tabur 1'inci Bölük Yedek Teğmen Adanalı Hüseyin Niyazi Efendi, Kuvayımilliyede müstahdem subaylardan Yedek Teğmen Selahattin Efendi, Saim Efendi, İzzettin Efendi ve Lütfü Efendi.

2. Bunlardan Hüseyin Niyazi Efendi'nin ailesi Bürücek'te, Lütfü Efendi'nin ailesi ise Namrun'dadır.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Sayı
2290

Mıntıka Komutanlığına

1. Çatalan Takım Komutanlığının 19 Ekim 1920 tarihli raporuna göre düşman, Gübe'yi işgalinde bütün ahaliyi beraberinde götürmüştür. Muhtar kaçarak kurtulmuştur.

2. Buruk, Boynuyoğun, Akkuyu, Kızılkaş, Kılıçlı, Tümekli ve Sofulu köyleri ahalisi, Kuvayımilliye efradını yakalayarak Fransızlara teslim edeceklerine dair teminat vermişlerdir.

3. Kaza Kaymakamının adı geçen köylere giderek köylülerle temas edip onların düşüncelerinin anlaşılması ve bu konuda kendilerine tesirli nasihatlerde bulunulması, halkın moralinin ve inançlarının takviye edilmesi lazımdır. Neticeyi bildiriniz.

Adana Valisi
Mehmet Nuri

Mıntıka Komutanlığına

Bugün Tarsus istikametinden Adana'ya doğru süvari ve piyadeden oluşan 100 kişilik bir düşman müfrezesi, önlerinde birçok sığır sürerek şose yolunu takiben Adana'ya geçmişlerdir. Fransız ve İngilizlerden oluşan otomobilli bir heyetin ova köylerini dolaşarak ahaliye telkinlerde bulundukları ihbar edildi. Şayianın kaynağı hakkında tahkikat yapılmaktadır. Netice ayrıca arz edilecektir.

Salbaş Grup Komutanı
Esat Şevket

Mıntıka Komutanlığına

Tarsus'tan trenle, çok sayıda Fransız askerinin Adana'ya dönmekte olduğu görülmektedir.

Mühendis Esat

Mıntıka Komutanlığına

1. Bu gece Grubumuza gönderilen süvari keşif kolu, Yenice civarına kadar gitmiştir.

2. Düşmanın kuvvetini anlamak için Kamberhüyüğü köyünden birkaç kişiye düşmanın vaziyeti sorulmuş ve Yenice'de düşmanın bir tabur kadar kuvveti ve topu olduğuna dair malumat alınmıştır.

3. Yenice'den 500 metre Arıklı köyü istikametinde tam tren hattı dibinde düşmanın bir makineli tüfeği görülmüştür. Üç direkli bir de çadırı, makineli tüfek mahallinde görülmüştür.

4. Oradan düşmana görünmeden Avadan köyüne gelmişlerdir.

5. Sabahleyin, düşmanın iki treninden birinin zırhlı, diğerinin ise amele treni olduğu anlaşılmıştır.

6. Zeytin ve Dikili köyleri gözetlenmiş ve Zeytin İstasyonu'nda kalabalık görülmüştür.

7. Başkaca kayda değer bir hadise olmamıştır.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

1. Tufan Bey'e gönderilen süvariler gelmiştir. Tufan Bey, Bucak'ta kaledeymiş. Haçin'den firar eden Ermeniler ile orada muharebe ettiği anlaşılmıştır.

2. Cephemizde sükûnet vardır.

Sol Cenah Grup Komutanı
Bahattin

Mıntıka Komutanlığına

1. Grubumuzda 100'den fazla efrat, silahsız olarak Örcün'de beklemektedir. Hızlı bir şekilde tüfek gönderilmelidir.

2. Tüfeklerimizin dörtte üçü Alman tüfeği olduğu hâlde, hiç Alman cephanesi yoktur. Mutlaka dört sandık Alman cephanesi gönderilmelidir. Osmanlı mermisine ihtiyacımız yoktur.

Örcün Müfrezesi Komutanı
Ali

29 Ekim 1920

Bugün cephede keşif kolu faaliyeti olmuş ve birliklerin düzenlenmeleriyle meşgul olunmuştur.

30 Ekim 1920

Mıntıka Komutanlığına

Mıntıkanıza ait olan iki makineli tüfek, Kavaklıhan'dan bugün hareket etmiştir.

16'ncı Alay Komutanı
Nazmi

Mıntıka Komutanlığına

İncirgediği'nde Tabur Komutanı Hüsnü Bey, İncirgediği, Aladağlı, Kumdereli olan silahlı efradımızı almış. Birkaç defa istedimse de göndermedi. Emir vermenizi rica ederim. Çakallı'da bulunan Topal Ahmet, müfrezemize karşı gelip sekiz silahlı efrattan yalnız iki silah teslim etmiştir. Bunun için oraya emir verip bu silahların seri bir şekilde gönderilmesinin temini sağlanmalıdır.

Kavaklıhan Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

Karaisalı kazasına bağlı 60 haneden fazla olan köylerden iki ve 60 haneden aşağı olan köylerden ise birer süvarinin verilmesi emredildiği hâlde buna riayet edilmemekte olduğu hatta bazı köylerden hiç gönderilmemekte olduğu ekteki yazıdan da anlaşılacaktır. Bu hususta eşitliğe riayet edilmediğinden burada vazife ifa edenler de vazifelerini terk ederek firar etmektedirler. Bunun önlenmesi için eskiden olduğu gibi süvarilerin hayvanlarıyla beraber karargâha iltihak etmelerinin sağlanması ve Karsantı nahiyesinden 15-20 süvarimiz olduğu hâlde şimdi bir tanesi bile mevcut olmadığından bunların celbi için gerekenlere emir verilmesi hususu arz olunur.

Süvari Komutanı
Tayyar

31 Ekim 1920

Cephelerde sükûnet vardır. Keşif kolu faaliyeti olmuştur.

Sayı
2363

Mıntıka Komutanlığına

Birliklerimizin şevk ve gayretini arttırmak için düşmanın bilhassa yeniden tutmuş olduğu noktalarına küçük müfrezelerle gece baskınları yaparak buralarda barınmasına mani olmak lazımdır. Her mıntıkanın, kendi cephesine tesadüf eden tren hattını tahrip ederek düşmana nakliyat yaptırmaması da pek mühimdir. Eskiden ova taraflarında bulunan gözü pek müfrezelerimizi yavaş yavaş oralara hücum ettirmek zamanı gelmiştir. Düşman taraflarına gönderilecek müfrezelere, düşmanın ön ve gerilerinde, ova köylülerine yapmış olduğu fesat telkinleri gidermek ve düzeltmek üzere, bu ahalinin bozulmuş olan moralini yükseltecek surette etkili nasihatler icra etmelerini tembih etmelidir.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

1 Kasım 1920

Düşman, Yenice'den tekrar Kıllıcami ve ilerilerinde mevzi alan taburumuza taarruza geçmiştir. Bu hususa dair alınan raporlar aşağıdadır.

Genel Komutanlığa

Bu gece yarısı Kazıkbaş'tan gelen havadis şöyledir:

Dün akşamüzeri düşman, Yenice İstasyonu'na bir tabur kuvvetinde asker indirmiş. Kazıkbaş, Kütüklü ve Camili köylerinde karakollar oturtmak üzere adı geçen köyler ahalisinden bazı adamları istemişler. Bu adamlara evlerini tahliye etmek üzere emir vermişler. Her hâlde verdikleri emir üzerine, bugün sabah, bu köyleri işgal etmek için geleceklermiş. Meselenin hakikatini anlamak için ileri keşif kolu gönderildi. Geldiklerinde düşmanın durumuna dair olan malumat arz edilecektir.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

1. Dün saat 9 sıralarında Nailihürriyet köyü batı sırtlarında düşmanın dört adet çadırı görülmüştür.

2. Aynı saatlerde hemen 50 piyade neferi Topçu köyüne, 20 nefer ise Tepeçaylak köyüne gönderilmiştir.

3. Sabahleyin düşman, 500 kadar süvari ve piyadesiyle Avadan köyünden çıkarak Tepeçaylak sırtlarını tamamıyla işgal etmiştir.

4. Tepeçaylak'taki 20 kişilik kuvvetimiz de Fadıl sırtlarına geri çekilmiştir. Geri kalan kuvvetimiz de Küçük Çınar, Kıllıcami, İnekçi ve Taşoba sırtları ilerisinde cephe tutmuştur.

5. Gönderilecek topların hemen sağ cenah ilerisindeki yüksek tepelere yerleştirilmesi arz olunur.

6. Başkaca vukuat yoktur. Ben efratla beraber Kıllıcami köyündeyim.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşmanın birkaç postaya ayrılmış uçakları Sağ Cenah Grubumuzu şiddetli bombardıman etmiştir.

2. Şimdi Sağ Cenah Grubundan alınan rapordan anlaşıldığına göre, düşman Çaylaktepe sırtlarını süvari ve piyadeden oluşan 500 kişilik kuvvetiyle işgal etmiştir.

3. Sağ Cenah Grubumuz Fadıl, Küçük Çınar, Kıllıcami, İnekçi ve Taşoba sırtlarındadır.

4. Nasrullah Ağa komutasındaki müfrezemiz de bu grubun sol cenahı yakınlarındadır.

5. Cebel topu da münasip bir mevziye yerleştirilecektir.

6. Diğer cephelerde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Kelebek vasıtasıyla Sağ Cenah Grup Komutanlığına

1. Bulunduğunuz mevkide savunma yapınız. Sağ ve sol cenahınızla irtibat tesis ediniz.

2. Toplar şimdi yola çıkarılacaktır.

3. Düşmanın vaziyetine ve mevcudiyetine dair raporunuzu bekliyorum.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

Bu gece sabaha karşı Tepeçaylak'taki düşman kuvvetine bir baskın yapılarak düşman oradan atılacaktır. Baskın için Kavaklı mevkisinde bulunan efrattan 100 kişi gelecektir. Tertibatınızı şimdiden yapınız ve neticeyi hemen bildiriniz.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Dün gece Urgankıran istikametinden Boğçalar'a geldim. Oradan karargâhın kalktığını gördüm ve sebebini sordum. Bir saat ileride Kıllıcami köyünde Emin Ağa'yı buldum. İhtiyat olmak üzere bu köydeki kuvvet 100 kişi, Topçu köyünde beş süvari ile 40 piyade, Küçük Karayayla'da 12, Tepeçaylak'ta 30 piyade ile 15 süvari, İnekçi'de 50, İnekçi-Kaşoba sırtlarında da 40 olmak üzere toplam 292 nefer mevcuttur.

Düşman Tepeçaylak'tan çekilmiştir. Yalnız Yenice'de 100 kadar piyadesi, Kazıkbaş ile Yenice arasında ise iki topu vardır. Ayrıca Dikran ve Mihran adlarında iki Ermeni çavuşun emrinde 200 süvari mevcut olup bunlar genellikle ovadaki köylerin güvenliğini sağlamakla yükümlü olduklarını ve bugünlerde Karaisalı köylerine kadar uzayacaklarını söylüyorlar. Geceleri Yenice'den Zeytin'e kadar düşman piyade kuvvetiyle zincir hattı kurarak demir yolunu

muhafaza etmektedir. Karargâhın Zeytin İstasyonu'nda olduğunu öğrendim. Trenler yolunu Oğul Köprüsü'nde birleştirerek aktarma suretiyle yolcuları gönderiyorlar. Henüz o köprü yapılmamıştır. Nasrullah Ağa Süvari Bölüğü Tömek'tedir. Fadıl ile Kuyumcular arası açıktır. Arz olunur.

Karargâh Süvari Bölük Komutanı
Tayyar

Şifre

41'inci Tümen Komutanlığına

Birkaç günden beri mıntıkam dâhilinden ve diğer mahallerden aldığım malumata göre düşman ahaliyi nerdeyse tamamen kandırmada başarılı olmuştur. Şimdi düşman elinde bulunan arazi dâhilindeki ahali tamamen düşmana teslim olmakla beraber, katiyen birliklerimizi köylerine sokmamaktadırlar. Ayrıca bu köylerden gelen sütü bozuklardan bazıları, bu işin iyi netice vermeyeceğini ve düşmanın katiyen efradımıza bir şey yapmadığını hatta silahıyla gelenleri bile jandarmaya yazmakta olduğunu söyleyerek efrat ve ahaliyi zehirlemektedirler. Bu zehir oldukça revaç bulmaktadır. Yapılan birçok nasihat faydalı olmamaktadır. Buna mani olmak için gayet muntazam ve dolgun mevcutlu bir tümenin seri şekilde cephemize gelmesi ile bozulmak üzere bulunan cephenin takviyesine hizmet edilerek ahalinin moralini artırmak ve düşmanın moralinin de bozulmasını istirham ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

2 Kasım 1920

1/2 Kasım gecesi yapılan baskınla düşman mağlup edilerek eski mevzisine kadar sürülmüştür. Diğer cephelerden kuvvet alınarak buraya sevk edilmiştir. Düşman ahaliyi kandırmakta başarılı olmuştur. Artık Yurt Kurucu Cemiyeti maksadına nail olmak üzeredir. Birliklerimiz, düşman birliklerine yakın köylerin ahalisi tarafından bu köylere sokulmamaktadır. Kuvvetlerimizin konuşu şöyledir:

Beraberinde bir top ve iki makineli tüfek bulunan bir tabur Kıllıcami'dedir. İki makineli tüfeğe sahip bir tabur, Topçu ile Tömek arasındadır. İleri hatları Tömek sırtlarının doğu ve güney sırtlarına kadar olan mevkilerde bulunan bir tabur Fadıl'da, ileri hatları Baki Efendi Çiftliği, Şambayadı ve Kabasakal'da bulunan bir tabur ise Karahan'dadır. İleri hatları Hurma Dağı ve Çakıt sol sahilinden Seyhan Nehri'ne kadar olan bir tabur, iki makineli tüfekle Örcün'de bulunmaktadır. İleri hatları tren hattının kuzey sırtlarında ve Misis ile Adana şosesine kadar olan mevkilerde olan bir tabur Seyhan'dadır. Yedeğinde iki top ile iki makineli tüfek bulunan bir tabur Yılancılar'da, bir nizamiye taburu Karaisalı'da ihtiyatta, bir nizamiye taburu Kuzgun'da, Süvari Alayı Karargâhı Yılancılar'dadır.

Müfreze Komutanı Nasrullah Ağa'ya

1. Geçen seferki düşman taarruzunda kaç şehit ve yaralınız vardır?

2. Genel kuvvetinizi yani insan, hayvan mevcudunuzla tüfek ve cephane mevcudunuzu süratle bildiriniz.

Sinan

Genel Komutanlığa

1. Cephemizde sükûnet vardır.

2. 28 Ekimde Haçin'den firar eden Ermenilerden ikisi silahlı olarak yakalanmışlardır. Silahları burada ise de kendileri geceleyin nöbetçilerin gafletinden yararlanarak firar etmişlerdir.

3. Bugün bir düşman neferi ölü olarak ele geçirildi. Başkaca bir hadise olmamıştır.

Sol Cenah Grup Komutanı
Bahattin

Mıntıka Komutanlığına

Doğu ordumuz Kars'ı zapt ederek bir Ermeni nazırını, üç Ermeni generalini, 50 subay ve üstsubayı, 500 kadar neferi, Kars Mahalli Hükûmeti azalarını ve memurlarını esir etmiştir. Ayrıca tren malzemesi ile pek çok ganimet aldığı müjdeyle tamim olunur.

41'inci Tümen Komutanı adına
Salim Cevat

41'inci Tümen Komutanlığına

Düşmanın Yenice İstasyonu ile Kâhyaoğlu İstasyonu arasında bir piyade taburu vardır. Merkezi büyük ihtimalle Zeytin'dir. Adana'nın doğusunda Talimgâh'tan İncirlik'e kadar düşmanın muhtelif noktalarda kuvveti vardır. Sağ Cenah Grubumuzun merkezi Kıllıcami köyündedir. Birlikleri; Topçu, Tepeçaylak ve Tömek'in güneybatı sırtlarındadır. İki makineli tüfek bu grup emrindedir. Bir cebel topu Abdilli köyünün güney sırtlarında mevzidedir.

Akıncı müfrezelerinin merkezi Fadıl'dır. İleri birlikleri Tömek sırtlarının doğu ve güney sırtlarındadır. Ayrıca Abacılar'ın güneyindeki Karahan yolunun doğusundaki sırtlarda da birliklerimiz vardır. Müstakil müfrezemiz de Baki Efendi Çiftliği'nin kuzeydoğusu ve Karahan'ın doğu sırtları ile Görgün ve Çakıt sularının kesiştiği noktada bulunan Hurma dağına kadar uzanmaktadır. Bir süvari bölüğü Abacılar ve Naibler'dedir.

Merkez Grubunun merkezi Örcün köyüdür. Grubun sağ cenahı, Görgün ve Çakıt suyunun kesiştiği noktadan başlayarak Seyhan Nehri'ne kadar uzanır ve Çakıt'ın kuzey sırtlarında son bulur. İki makineli tüfek bu Grup emrindedir. Sol Cenah Grubunun merkezi Kekeç köyüdür. Grup, Kekeç'in güneyinden geçen sırtlardan Adana-Kozan şosesinin güneyindeki sırtlara kadar olan mevkide ve Buruk'un takriben 7 km kadar kuzeybatısındaki mevkide bulunmaktadır.

Ahalinin engellemeleri ve bu grubumuzun kuvvetinin azlığı dolayısıyla birlikler daha ileri gidememektedir.

İhtiyat birlikleri Salbaş'tadır. İki makineli tüfek ve bir Fransız topu ihtiyatta, Çakıt ve Görgün sularının birleştiği vadiden ilerlemek isteyen düşmana karşı tutulmaktadır. Bir nizamiye taburu Topçular'da, bir nizamiye taburu Kuzgun'da ve bir nizamiye taburu Karaisalı'da bulunmaktadır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sayı
2431

Mıntıka Komutanlığına

Gizlidir.

1/2 Kasım 1920 tarihli şifreye cevap:

Düşmanın yeni işgal ettiği köylerdeki ahalinin düşmana temayülü mecburidir. Cephemizde propagandacıların bu vaziyetten istifade edecekleri de tabiîdir. Melunlar ne yapsalar, dinine sadık halis köylüler yine sadık kalacaktır. Özellikle başlarında, yanlarında sizin gibi onların itimadına mazhar olan arkadaşların hak yolundaki yol gösterici sözleri, propagandacılara karşı en kuvvetli bir siperdir.

Dün Kamışlı nahiyesine yardım için nahiye ileri gelenlerini çağırdım. Din ve itimatlarında halis buldum. Karahacılı nahiyesinden dönen Karaisalı Kaymakamı ile Müftü Efendi de oradaki köylülerin birer ikişer silahlarıyla mevzilerini almakta olduklarını memnuniyetle haber veriyor. Hâlbuki bu köylerin son zamanlarda ne kadar bozulmuş oldukları malumunuzdur. Adana ve civar köylerde Müslümanlara Ermeni mezalimi devam etmektedir. Vereceğimiz nasihatte bu esas olmalıdır. Son harekâtta Fransızlar kendi yanlarında 400 kadar Ermeni askeri bulundurmuş ve birçok kadın ve kızın namusuna tecavüz etmişler. Teslim olan askerlerle, bayrak çeken köylüleri yakmışlardır. Bundan dolayı düşmana karşı küçük de olsa maddi bir darbe indirmek lazımdır. Moral için buna pek muhtacız. Düşmanın zayıf olan noktalarına ve tren postalarına baskınlar tertibiyle uğradığımız ziyan telafi edilmelidir. Hattın tahrip

edilmesi de pek mühimdir. Bunlara çalışmanızı rica ederim. Hak bizde olduğu gibi, Allah ve başarı da bizimledir. Propagandacıların tamamen kafalarını kıracağımızdan emin olunuz.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

3 Kasım 1920

Cephelerde keşif kolu faaliyeti olmuştur.

Mıntıka Komutanlığına

1. Cephemizde önemli bir vukuat olmamıştır.

2. Genel kuvve çizelgesinde telefon memuru kaydedilmemiştir. İlave edilmesini istirham ederim.

Sol Cenah Grup Komutanı
Bahattin

Mıntıka Komutanlığına

1. Kuvvetli bir keşif kolu düşman istikametinde yola çıkarılmıştır.

2. Düşman uçağı mevzilerimizi bombardıman etmiştir.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde önemli bir hadise olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

4 Kasım 1920

Cephemizde sükûnet vardır. Sol cenahımızda bulunan köylerin halkı Fransızlara müracaatla kuvvetimizin gayet az olduğundan bahsederek bu mıntıkaya taarruz edip işgal etmelerini rica etmişlerdir.

41'inci Tümen Komutanlığına

Buruk, Kılıçlı ve Kızılkaş köyleri ahalisi bir mazbata tanzim ederek Buruk'ta da Gübe gibi gayet az Kuvayımilliye efradı bulunduğundan bahsederek hemen gelerek burayı işgal etmelerini rica etmiş oldukları öğrenilmiştir. Yüzbaşı Ahmet Bey komutasında 600 kişilik bir kuvvetin bugün yarın Gübe'ye geleceği haber alınmıştır. Gereken tertibatın alınmış olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. 3 Kasım akşamında ileri keşif kolu olarak 41 süvariden oluşan bir müfreze, Tepeçaylak ve Avadan köylerinde keşif faaliyetinde bulunmuşlardır. Keşif neticesinde düşmanın vaziyetinde hiçbir değişiklik olmadığı görülmüştür.

2. Gece yarısı, yukarıda söz konusu edilen süvarilerden 21'inin Grup karargâhına geldiği, diğer 20 süvarinin ise Tepeçaylak'ta kaldıkları arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde önemli bir hadise olmamıştır.

Sinan

Abacılar'dan
04/05 Kasım 1920

Mıntıka Komutanlığına

1. Saat beşte Adana'dan almış olduğum malumatta düşmanın Adana'dan bir miktar kuvvetini Kâhyaoğlu ile Kurttepe'ye sevk ettiği öğrenilmiştir.

2. Hat boyunda mevcut bütün karakollar bu gece her günkünden fazla helyosta[133] ile muhabere etmektedirler.

3. Bu vaziyetlerinden şüpheleniyorum. Tarafımızdan gerekli tedbirler alınmıştır.

4. Teyakkuz hâlinde bulunulması için diğer birliklere de emir verilmelidir.

5. Ben bugün yanınızdayken Ceyhan'da bulunan Şekerci adında 20 yaşlarında bir casus, devriyelerimiz tarafından yakalanmış, kendisi "Ben Ali Ağa'nın yanına gidiyorum." diyerek karargâha kadar gelip beni sormuş, bulamayınca da "Biraderim, Tepeçaylak'ta" diyerek oraya savuşup gittiğini anladım. Arkasını takip ettim, bulduramadım. Söz konusu kişi kısa boylu, gayet zayıf, esmer benizli ve ön üst dişinin birisi yoktur. Emin Ağa cephesine gittiğinden şüpheleniyorum. Oraya malumat verilmesini istirham ederim.

Süvari Bölük Komutanı
Gemisureli Ali

[133] Helyosta (Pırıldak): Işık açıp kapamak yoluyla işaretler vererek anlaşmayı sağlayan araç. Türkçe Sözlük, s.1604.

Mıntıka Komutanlığına

1. Yusuf Sakkur bu akşam Çiçekli köyünü basarak Boşnak İbrahim Ağa'nın hayvanını ve bazı eşyasını alarak Adana'ya firar etmiştir.

2. Grubumla yine eski mevzilerimizdeyiz. Telefoncuya geri çekildiğimize dair haber verilmiş. Telefoncu da anlamaksızın haber vermiştir. Cephemizde sükûnet vardır.

3. Efradın mevcuduyla hatta Adana'ya firar eden Yusuf Sakkur ve avenesini yakalamak üzere bir müfreze çıkardım. Bunu geriye çekiliyor zannıyla, telefoncu haber vermiş. Katiyen ve emir olmaksızın geri çekilmeyeceğimi zatıâlileriniz bilirsiniz.

4. Başkaca arz edecek bir hadise olmadığı arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Bahattin

Sol Cenah Grup Komutanlığına

1. Yusuf Sakkur kaç kişi ile firar etmiştir?

2. Mevcudunuzla eski mevzilerinizde bulununuz. Sizi takviye edeceğim. Katiyen geriye çekilmeyiniz.

3. Raporlarınızı sık sık beklerim.

4. Yusuf Sakkur'un ailesi Çatalan'daydı. Onunla beraber kaçanların da aileleri tabiî Çatalan'dadır veya başka mahallerde olanları da vardır. Bunları hemen şimdi Çatalan Nahiyesi Müdürlüğüne yazınız. Muhafaza altına alsın. Hatta mümkünse gerilere sürsün.

Mıntıka Komutanı
Sinan

5 Kasım 1920

Cephede keşif kolu faaliyeti olmuştur.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bugün Adana'dan alınan malumata göre düşmanın piyade, süvari ve topçudan oluşan bir kuvveti Adana'dan Osmaniye tarafına gitmiştir.

2. Saat altı sıralarında iki düşman uçağının tekrar mevzilerimiz üzerinde dolaşarak keşif faaliyetlerinde bulunmuş oldukları arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Yusuf Sakkur Adana'ya firar etmiştir. Maiyetinde 15 nefer varmış.

2. Diğer Türk efradı Gruba iltihak etmişlerdir.

3. Katiyen bir adım bile geri çekilmedik. Efradın morali pek güzeldir.

4. Düşman Mercimek'te bulunuyormuş hatta oradan çekiliyor haberini aldım. Tufan Bey, Misis'te bulunmaktadır.

5. Başkaca bir hadise olmadığı arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Bahattin

Mıntıka Komutanlığına

Düşman, Dörtler köyünden 50 hane ile muhacir köyünden 18 haneyi ve Bağdadî Mehmet Efendi'nin çiftliğini yakmıştır.

Örcün Grup Komutanı
Ali

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Eldeki mevcut silahların büyük kısmı Alman mermisi atan silahlardır. Osmanlı muaddel martinleri[134] de katiyen kullanılamaz durumda olduklarından taarruzdan evvel Alman cephanesi ile külliyetli miktarda bombaya ihtiyaç vardır.

2. Son harekâtta mıntıkamızda düşmanın işgal etmiş olduğu yerler; Yenice, Nailihürriyet ve Zeytin mevkileridir. Bunların geri alınması için öncelikle Tarsus ile Yenice arasından merkez mıntıkası kuvvetinin Çamtepe güneyi ile Hamamkurbu, Kamberhüyüğü hattını tutmakla beraber, Kamberhüyüğü köyü civarında tren hattını tahrip etmeleri lazımdır.

3. Merkez mıntıkası arz edilen hattı tutup tren hattını tahrip ettiği anlarda mıntıkamızdan çıkarılacak tahrip müfrezelerince de hat, Küçük Dikili ile Büyük Dikili arasından tahrip ettirilecektir.

4. Taarruz harekâtı şu suretle icra olunacaktır:

a. Sağ Cenah Grubu üç koldan Nailihürriyet ve Yenice hattına, süvari müfrezelerimiz ise Zeytin İstasyonu'na taarruz edeceklerdir.

[134] Martini tüfeği: (Avusturyalı subay ve mühendis Friedrich Martini'nin adından) Eskiden kullanılan yivli, tek kurşun atan ve çok ses çıkaran bir çeşit tüfek. Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi. C 8, Meydan Yayınları, İstanbul, 1972, s.411.

b. Diğer bir kuvvet, Kuyumcular'ın güneyindeki sırtlarla Büyük Dikili köyünü zapt edip aynı zamanda bir kısım piyade kuvvetiyle de Baki Efendi Çiftliği ile Şambayadı köyü arasındaki hattı tutacaklardır.

c. Karahan ve daha doğusundaki sırtların tutulması da unutulmayacaktır.

5. Başarılı olunduğu takdirde, Sağ Cenah Grubumuz doğuya yön değiştirerek Büyük Dikili, Şambayadı batısındaki sırtlarla Karahan ve doğusundaki hattı tutacaktır. Şambayadı ve Kabasakal'a doğru bir müfreze ile ilerlenecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Altı düşman uçağı Abacılar, Naipler, Salbaş ve gerilerini bir saat kadar keşfederek birkaç bomba attıktan sonra dönmüştür. Bundan başka mıntıkamızda önemli bir hadise olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

6 Kasım 1920

Düşman; piyade, süvari ve topçudan oluşan birliği ile Adana'dan çıkan irşat heyeti (fesat heyeti), mıntıkamızın etki alanında bulunan köylerin halkını zehirlemeye başlamıştır. Söz konusu kuvvete geceleyin bir baskın icra edilmiş ve Adana'ya püskürtülmüştür. Bazı sütü bozukların kılavuzluğu ve teşvikiyle Arapuşaklarından oluşan ve Yusuf Sakkur'un emrindeki müfreze, Seyhan Grubu mıntıkasında isyan etmiştir. Bu eyleme ön ayak olanlar ve Yusuf Sakkur, takibata maruz kalınca iki bölük komutanının kellesini keserek ve birini de esir ederek Fransızlara iltica etmiştir.

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

1. Kelebek-Yenice demir yolu hattı, Yenice'ye bir buçuk saat mesafeden başlayarak Tömek köyüne kadar mıntıkanıza aittir ve bu bölge sağ cenahınızın sorumluluğu altında olacaktır.

2. Bir bölüğünüzle demir yolundan (Büyük Dikili'den gelen yolun güneyinden) itibaren Çetrevli, Kütüklü, Hüseyinbeyli köyleri tutulacaktır.

3. İkinci bir bölüğünüz, Hüseyinbeyli köyünden başlayarak Avadan-Tömek hattını tutacaktır.

4. Her iki bölük kendi mıntıkalarında icap eden mevkileri tahkim edecektir.

5. 3'üncü Bölüğünüz Tepeçaylak kuzeyinde, 4'üncü Bölüğünüz ise Fadıl köyünde ihtiyatta kalacaktır.

6. Grubunuza bir makineli tüfek takımı ile bir Fransız topu katılma emrini almıştır. Sağ cenahınız merkez mıntıkasıyla, sol cenahınız ise Gemisureli Ali Bölüğüyle irtibatta olacaktır.

7. Cephenizi tutmak için, iki bölük kâfi gelmezse, sağ ve sol cenahlarınızdaki ihtiyat bölüklerinin birer takımını da ileriye sürebilirsiniz.

Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Mıntıkamız efradının gösterdiği yiğitlikle ganimet olarak ele geçirilen öküz ve mandaların Kayseri'de satılarak, mıntıkam efradı adına satın alınıp Kuvayımilliye Levazım Ambarında mevcut 1000 çift yemeni ile 200 kaputun kış mevsiminin girmesi ve efradın çıplaklığı dolayısıyla bir an evvel yetiştirilmesi hususunda gerekenlere emir verilmesini istirham ederim.

Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Karahan cihetine gönderilen keşif kollarının ifadesine göre düşmanın 20 kadar süvari keşif kolunun Şambayadı istikametinden gelerek Karahan'a ve bir kısmının da Karahan'ın batısına doğru ilerlemekte olduğu anlaşılmıştır.

Gemisureli Ali

Komutanlık Emri

1. Düşmanın bir tabur kadar kuvveti Sağ Cenah Grubu cephesine doğru Adana'dan ilerlemektedir. Gruplarca gereken tertibat alınmalıdır.

2. Bu düşman kuvvetini püskürtmekle Sağ Cenah Grubu görevlidir. İcabında takviye kuvvet de yetiştirilecektir.

3. Bu emir, grup komutanlıklarına ve Merkez Mıntıka Komutanlığına yazılmıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Saat alaturka 6.50

Düşmanın bir tabur kadar kuvvetinin Şambayadı istikametinden çıkarak Fakılar köyü istikametinden batıya doğru ilerlemekte olduğu keşif kollarından alınan raporlardan anlaşılmıştır.

Durum aydınlığa kavuşunca ayrıca bildirilecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Gemisureli Ali Ağa'dan alınan raporun suretidir.

Düşmanı takip ettim. Fadıl civarındayız. Düşman, bir topuyla ateş açmaktadır. Fadıl önündeki sırtlara mermi düşmektedir. Karayayla istikametine doğru ateşe başladı. Mermilerin Karayayla civarında tren hattına düşmekte olduğu görüldü. Düşmanı takip edelim mi? Acil olarak emrinizi bekliyorum.

Esat Şevket

Mıntıka Komutanlığına

Aldığım malumata ve Ali Ağa'nın yazdığı ilişik rapora göre, düşman Avadan'da bulunduğundan ve ileri karakolunun da Çetrevli'de olduğundan sabah üç koldan taarruza geçeceği bildiriliyor. Ali Ağa şimdi Fadıl'dadır. Devriyemiz ve keşif kolumuz şimdi geldi. Kendisiyle irtibat tesis edilmiştir. Yakalanan Tömek köyünden Arap Ali ile arkadaşının ifadelerinin doğru olduğunu Gemisureli Ali söylüyor. Şüpheli değillermiş. Bunların serbest bırakılmalarını istirham ediyor.

Gece olmasından dolayı düşmanın kuvvetinin ne kadar olduğu keşfedilememiştir.

Süvari Bölük Komutanı
Tayyar

Mıntıka Komutanlığına

Süleyman Bey dün Grubumuza teşrif etti. Köyünden ihtiyat olarak tedarik etmiş olduğu kuvvetin silahları olmayıp silahsız bir hâlde bulunduğunu beyan etti. Bu ihtiyat bölüğü silahsız olarak muayyen noktaya gönderilirse sizin tarafınızdan bunların silahlandırılması mümkün müdür?

Diğer emirleriniz harfiyen icra edildi. Cevabınızı beklerim.

Örcün Grup Komutanı
Devecioğlu Ali

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Şimdi süvari keşif kolundan alınan raporda, düşmanın geceyi Avadan'da geçirmekte olduğu anlaşılmıştır.

2. Saat dokuz sıralarında Topçu köyünü işgal eden bir kısım düşman kuvveti, süvarilerimiz tarafından püskürtülerek Hüseyinbeyli civarında iki ölüsünü terk etmiştir.

3. Vaziyete göre bu gece bir baskın yapılacaktır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Kelebek Vasıtasıyla Sağ Cenah Grup Komutanlığına

Düşman, geceyi Avadan köyünde geçirmektedir. Gemisureli Ali Ağa Müfrezesi bu gece Avadan'daki düşmana bir baskın yapacaktır. Fadıl civarında bulunan Ali Ağa Müfrezesiyle irtibatta bulununuz ve icabında yardım ediniz.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Salbaş'ta Esat Efendi'ye

1. Gemisureli Ali Ağa bu gece bir kısım kuvvetle Avadan'daki düşmana baskın yapacak, bilâhare Fadıl sırtlarına çekilerek sabaha kadar düşmanı orada bekleyecektir.

2. Siz de daimi surette teyakkuz hâlinde bulununuz.

3. Tayyar Bey, Karahan yoluyla değirmen arasında irtibatta bulunacaktır.

4. Buradan çıkarılan bir keşif kolumuz da değirmen civarlarına kadar ilerleyecektir. Tayyar Bey Süvari Bölüğü onlarla da irtibatta bulunacaktır.

5. Her vakit vaziyete dair raporlarınızı beklerim.

6. Ali Ağa, Emin Ağa Grubuyla irtibat tesis etsin. Harekâttan onları da haberdar etsin.

Sinan

Örcün Grup Komutanlığına

1. Bu gece mutlaka buraya kuvvet yetiştirilmelidir.

2. Kırıklı'ya haber gönderilerek Süleyman Bey'in orada hazırladığı bölüğün de hemen Görgün Vadisi'nde Memişli'nin batı sırtlarına kadar inmelerini emrediniz.

3. Birliklerinizi gayet uyanık bulundurunuz. Gemisureli Ali Ağa bu gece düşmana baskın yapacaktır.

Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Şimdi bir casus gönderdim. Düşman bu geceyi Avadan'da geçiriyor. Keşif kolları Kütüklü civarındadır. Aldığımız haberlere göre şafakla beraber üç koldan taarruz edecekleri anlaşıldı. Uygunsa biz şimdi taarruz edelim. Diğer kollara da irtibat tesisi için gerekli emirler verilmelidir.

Süvari Bölük Komutanı
Gemisureli Ali

Mıntıka Komutanlığına

1. Saat 9 sıralarında Topçu köyünün işgal edildiği, bu köyün muhtarı tarafından haber verilmiştir.

2. İstihbarat üzerine Grubumuzdan Süvari Komutanı maiyetinde sekiz atlı, Topçu köyü ilerisindeki tepelerde düşmana yetişmişlerdir.

3. Düşmanı görür görmez dehşetli ateş açmışlardır.

4. Söz konusu ateş üzerine düşman hemen kaçmıştır.

5. Düşmanı ateş ede ede karargâha sokmuşlardır. Hüseyinbeyli köyü civarında iki kişiyi vurmuşlardır. Bilâhare düşman top ateşine başlamıştır. Top ateşi üzerine geriye çekilmişlerdir.

6. Top ateşinden iki bina hasar görmüştür. Başkaca zayiatımız yoktur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

Alaturka saat 1

Düşmanın Adana-Yenice demir yolu hattının hemen kuzeyinden geçerek Yenice istikametinde hareket etmekte olduğu gelen raporlardan anlaşıldı. Düşmana karşı eldeki kuvvete göre gerekli tertibatın alınmış olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

7 Kasım 1920

Mıntıka Komutanlığına

6/7 Kasım gecesi şafakla beraber Avadan Çeşmesi'nde bulunan düşmanın devriye karargâhına 45 neferle bir baskın yapılarak beşer onar el silah atıldıktan sonra tekrar Fadıl sırtlarına dönülmüştür. Düşman hafif bir piyade ateşiyle mukabelede

bulunmuştur. Nasrullah Ağa Müfrezesi Salbaş'ta istirahatta bulunduğundan bunlar Fadıl sırtlarına sabahleyin gelmişlerdir. Düşman henüz bir taarruzda bulunmamıştır. Gözetlemeye devam edilerek icap eden tertibat alınmıştır. Neticenin ayrıca arz edileceği ve Emin Ağa Grubuyla irtibat tesis edildiği arz olunur.

Müfreze Komutanı
Gemisureli Ali

41'inci Tümen Komutanlığına

1. 6/7 Kasım gece yarısında Avadan Çeşmesi civarında bulunan düşmana bir baskın yapılmıştır. Bu baskına düşman ateşle karşılık vermiştir.

2. Şu anda düşmanda bir faaliyet görülmemektedir. Gereken tedbirler ve tertibat alınmıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşman, Nernek'ten çıkıp tren hattının kuzeyinden doğuya doğru ilerlemektedir.

2. Düşman, bizim keşif müfrezelerini görür görmez dörde bölündü. Bir süre sonra toplanıp deve katarı olarak önünde piyade, arkasında süvari olduğu görüldü.

3. Saat altı sıralarında, düşman tren hattının kuzeyinden Adana'ya doğru gitti. Süvari keşif kollarından 10 kişi Dikili'ye girdi. Diğer bir kısmı da tren hattının öbür tarafına geçer geçmez biraz durakladılar. Süvari ileride iki parça olup ağaç altında oturdular. Bir kısım piyadesi de Dikili yolu üzerinde ağırlığı ile beraber durdular. Şimdi Dikili'de durup büyük ihtimalle yemek yemeye başladılar. Uçağın da oraya indiği arz olunur.

Akıncı Müfrezesi Komutanı
Nasrullah

41'inci Tümen Komutanlığına

Alınan malumata göre, Musa Kâzım Hoca'nın biraderi ve hâlen Adana Polis Müdürü olan Molla Yusuf komutasında, büyük kısmı yeni kaydedilen Adana Müslüman jandarmalarından oluşan 1000 kişilik düşman müfrezesi, dün geceki baskın ve bugünkü baskın dolayısıyla Avadan'dan Arıklı istikametine geri çekilmiş, Nernek ve Büyük Dikili yoluyla Adana'ya dönmüştür.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sol Cenah Grup Komutanlığına

Bu defa yakalanmasında başarılı olduğunuz Yusuf Sakkur; avenesi, ailesi, eşya ve hayvanlarıyla birlikte gözaltında karargâha sevk edilecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Mıntıkamızdaki grupların vazifelerinin iyi şekilde icrası için subaya şiddetle ihtiyaç vardır. Binaenaleyh altı piyade subayının mümkün olduğunca çabuk yetiştirilmesini arz ve istirham ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde sükûnet vardır. Bugünkü muharebede bir düşman subayı yaralanmıştır. Düşmanın diğer zayiatı hakkında bir malumat alınamamıştır. Sekiz süvarimiz düşmanın bütün kuvvetini kovalamaktadır. Düşman Adana'ya çekilmiştir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

8 Kasım 1920

Cephede keşif kolu çatışması ve uçak ile keşif faaliyeti olmuştur.

Mıntıka Komutanlığına

1. Bugün sabah Tömek köyü sırtlarını işgal ettik. Düşmandan yalnız bir otomobil Yenice'den Adana'ya doğru hareket etmiştir.

2. Gökkuyu ve Çetrevli köyüne 50 kişilik bir müfreze konulmuştur. Diğer cephelerde hiçbir değişiklik olmadığı arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

Yusuf Sakkur'u tarafınıza gönderdim. Bu kişi ifadesinde, kaçmadığını her ne kadar ifade ediyorsa da bir plan içinde buraya geldiği anlaşılmıştır. Aman Paşam sözlerine kanmayınız. Çok şarlatanlık yapıyor. Bunun hiçbirinin doğru olmadığına kanaatim vardır. Belki hayvanı, burada bir köylünün malıdır. Buraya tekrar göndermenizi rica ederim.

Sol Cenah Grup Komutanı
Bahattin

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

Bundan evvel gönderilen emir, aşağıda açıklanacağı gibi değiştirilmiştir.

1. Grubunuz Tömek ve Topçu hattını (sırtlarını) tutacaktır. Bunun için Tömek ve Topçu'ya birer bölüğünüzü yerleştiriniz. Bunlar, geceli gündüzlü ilerilerine, posta ve çifte nöbetçiler çıkararak düşmanı gözetlemelidirler. Aynı zamanda her iki bölük, Topçu ve Tömek arasına postalar yerleştirerek birbirleriyle irtibatta bulunacakları gibi Topçu köyündeki bölük, sağ cenahıyla Karayayla'da bulunan merkez mıntıkası ileri postalarıyla, Tömek'teki bölük sol cenahıyla Gemisureli Ali Ağa Bölüğüyle irtibatta bulunacaktır. Geri kalan iki bölüğünüzden birisi Söğütlü'de diğeri de Fadıl köyünde bulunacaktır.

2. Grubunuza verilecek olan makineli tüfekler ile top için henüz Grubunuzdan efrat gelmedi. Süratle efrat göndererek makineli tüfek ve topların bir an evvel cepheye girmelerini temin ediniz.

3. Açık künyenizi ve hangi tarihte subaylığa nasbedildiğinizi açıklayıcı bilgilerinizi yazarak süvari ile gönderiniz.

Mıntıka Komutanı
Sinan

9 Kasım 1920

Bütün cephede gece baskını yapılarak düşman taciz edilmiş ve aynı zamanda hat tahrip edilmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bu gece Merkez Grubumuz, cephesindeki düşmana ufak bir baskın yaparak taciz etmiştir.

2. Diğer cephelerde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Bu gece saat dört sıralarında, kahraman fedai bölük subayı başlarında olduğu hâlde, 1'inci Bölükten 20 kişilik bir müfreze çıkarak Bayram Osman çeşmesinin ilerisindeki sırtlarda Kurttepe'ye ve Gülbenek'in bağına şiddetli bir baskın yapmışlar, her nefer 30 mermi atmış, düşmanı bir saat meşgul etmişlerdir. Gelirken çeşitli yerlere düşmanı şaşırtmak üzere ateş yaktırılmış, bunun üzerine düşman her taraftan yanan ateşlere ateş açmıştır. Bu suretle

düşmana çok sayıda mermi ve birçok bomba sarf ettirilmiştir. Başkaca arz edilecek bir vukuat yoktur.

Örcün Grup Komutanı
Devecioğlu Ali

Mıntıka Komutanlığına

Yusuf Sakkur, muhafızları kandırarak ve kendisine muhafızların da güvenmesini sağlayarak tekrar firar etmiştir. Şimdi Bayramhacılı köyündedir. Gereken tertibat alınmıştır.

Sol Cenah Grup Komutanı
Bahattin

10 Kasım 1920

Düşman Kıllıcami'deki taburumuza ait mevzileri bombardıman ettikten sonra bir miktar süvariyle ilerlemek istemişse de püskürtülmüştür.

Sol cenahımıza yapmış olduğu aynı tarzda bir hareket de püskürtülmüştür. Cephelerde uçak faaliyeti pek fazla olmuştur.

41'inci Tümen Komutanlığına

Bugün üç düşman uçağı Merkez ve Sol Cenah grupları üzerinde bir saat kadar keşif faaliyetinde bulunmuşlardır. Bundan başka bir hadise olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

9/10 Kasım gecesi saat üç sıralarında düşman Kurttepe üzerinden mitralyöz ve otomatik tüfekle bir süre ateş açmıştır. Cephemizde başka önemli bir hadise olmamıştır.

Örcün Grup Komutanı
Ali

Mıntıka Komutanlığına

1. Bugün düşmanın 20 kadar süvari keşif kolları Menekşekaşı sırtlarına kadar gelmişlerse de bizim süvari keşif kolları tarafından çevrileceklerini hisseder hissetmez hemen Adana'ya doğru firar etmişlerdir. Takip yapılmış ve sonra geri dönülmüştür.

2. Bir düşman uçağı mevzilerimiz üzerinde keşif faaliyetinde bulunarak Grup Karargâhının üzerinden gayet alçaktan uçtuktan sonra iki metre uzunluğunda beyaz renkte bir bez atmıştır. Bu bezi size gönderiyorum. Başkaca bir vukuatımız olmamıştır.

Sol Cenah Grup Komutanı
Bahattin

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde keşif kolu faaliyeti olmuştur. Yalnız Sağ Cenah Grubumuzu, düşman aralıklı bir surette bombardıman etmiştir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

Bugün saat dokuz sıralarında düşman top ateşi açmıştır. Daha sonra da süvarisini çıkardı. Topçu köyünün Adana tarafından biraz ateş açtık, geri çadıra kadar kovaladık. Düşman çadıra vardı. Oradan uçak çıktı. Biraz gezdikten sonra döndü gitti. Şimdilik sükût eylemiştir.

Öğleden evvel bizim efrattan bir kişi, her bir eşyasını bıraktı, çadırlara gönderdim. Geri geldi. Sordum; "Beni ileri bırakmadılar, lakin tel çeviriyorlar, istihkâm kazıyorlar." diye malumat verdi. Yarın taarruz edecekleri havadisini anlamıştır. Bu konudaki cevabı beklerim.

Bölük Komutanı
Teğmen Ali

Mıntıka Komutanlığına

Topçu köyünde bulunan 1'inci Bölük Komutanı Ali Efendi'nin raporu Ek'te takdim kılındı.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

11 Kasım 1920

Düşmana bütün cepheden ufak çaplı bir baskın yapılmış ve düşman baskı altına alındıkça arazi kazanılmıştır. Düşmanla yerel muharebeler akşama kadar devam etmiştir.

Muharebe Emri

1. Sağ Cenah Grubu üç koldan Yenice'ye, 50 kişilik bir müfrezesiyle de Zeytin İstasyonu'na; Karargâh Süvari Bölüğünden 20 kişi Dikili'ye; İbo Osman Ağa Bölüğünden 100 kişi ile Gemisureli Ali Ağa Bölüğü Şambayadı, Çakalkuyusu, Kabasakal, Kürt Halil Çiftliği üzerinden Kireçocağı ve Kurttepe'ye; Merkez Grubundan 25'er kişilik müfrezelerle Kurttepe ve Ziyarettepe'ye (Karslılar, Karalar bucağı); Sol Cenah Grubu, Kozan mıntıkası birlikleri ile irtibat tesis etmek şartıyla demir yolu hattına kadar olan mıntıkaya taarruz edeceklerdir.

2. Taarruz bütün cephelerden 11/12 Kasım gecesi alaturka saat onda başlayacaktır. Öncelikle gayet sessiz ve sedasız olarak düşman mevzilerine yaklaşılacak ve katiyen düşmana ateş açılmayacaktır.

3. Hücum, düşmanın gece yapacağı tesirsiz ateşe bakılmayarak aralıksız devam ettirilecektir. Düşman "Allah, Allah" sedalarıyla püskürtülecektir.

4. Tarsus ve Mersin grupları düşmanı tamamen bozmuş ve kaçırmaya muvaffak olmuştur. Kahraman birliklerimizin bunlardan geri kalmayarak daha büyük fedakârlıklar göstereceklerinden eminim.

5. Kudretli cebel bataryası ile Cemil Efendi Makineli Tüfek Bölüğü, Sağ Cenah Grup mıntıkasına, Fransız cebel bataryasıyla merkezde mevcut olan Makineli Tüfek Bölüğü ise Çobankuyusu'na şimdi hareket ederek mevziye gireceklerdir.

6. Muvaffakiyet hâlinde düşmanın pis çizmelerinden kurtarılan köylülere son derece merhametle davranılacaktır.

7. Yaralıları; Sağ Cenah Grubu Kelebek'e, Merkez ve Sol Cenah grupları ise Yılancılar'a göndereceklerdir.

8. Sağ Cenah, düşmanı Yenice ve demir yolu güzergâhından püskürttükten sonra, bir bölüğünü Zeytin'e uğramak şartıyla Şambayadı istikametine ilerletecektir. Geri kalan kuvvetlerle oldukları yerde emir bekleyeceklerdir.

9. Bütün ileri birlikler demir yolu ile telgraf ve telefon hatlarını tahrip edeceklerdir. Karargâh Süvari Bölüğü öncelikle Kâhyaoğlu ile Büyük Dikili arasındaki demir yolu hattını tahrip ederek düşmanın tren hattından istifadesine mani olacaktır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Dün keşif koluyla giden süvari müfrezemiz, süvari çavuşu Hüseyin Çavuş komutasında olduğu hâlde, Kabasakal ile Çakalkuyusu arasında düşman ile bir saat çatıştıktan sonra düşmanı kaçırarak Çakalkuyusu'na kadar arkasını takip etmişlerdir. Düşmanın Kurttepe tarafından yaptığı yan ateşten dolayı geri çekilmek zorunda kalmışlardır.

2. Bu gece düşman tarafından saat ikiden sabaha kadar aydınlatma tabancası, bomba ve silah sadaları devam etmiştir. Şafakla beraber Hamidiye (Ceyhan) cihetine bir trenin, sabahleyin de iki uçağın gittiği görülmüştür.

3. Askerimle, söz verdiğiniz cephaneyi verecek olursanız düşmanı her gün taciz etmeyi vaat ediyorum.

4. Başkaca önemli bir hadise olmadığı arz olunur.

Merkez Grup Komutanı
Devecioğlu Ali

Mıntıka Komutanlığına

10 Kasımda öğleden sonra çıkarılan keşif kolumuz, Kabasakal civarındaki sırtlarda düşmanın beş neferden ibaret keşif koluna bin metre kadar mesafede tesadüf edip karşılıklı birkaç el silah atıldıktan sonra düşman firar etmiştir. Zayiat bilinmemektedir. 24 saat içinde mıntıkamızda bundan başka bir hadise olmadığı arz olunur.

Süvari Bölük Komutanı
Gemisureli Ali

Mıntıka Komutanlığına

Cephanemiz ortalama olarak ancak 50'ye ulaşıyor. İki sandık Alman cephanesiyle, iki sandık Osmanlı cephanesi verilmesi için icap edenlere emir verilmesi arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutan Vekili
Derviş

Mıntıka Komutanlığına

Dün öğleden sonra maiyetimde 10 süvari neferi olduğu hâlde Karahan sırtlarında, Şambayadı'nda ve Çakalkuyusu ile Kabasakal arasında düşmanın dört süvariden oluşan bir keşif koluna tesadüf edildi. Düşman süvarisi bizi görür görmez derhâl üzerimize üçer, dörder el ateş ettiler. Biz de düşmana karşı mukabelede bulunduk. Düşman süvarileri ateşimize dayanamayıp hayvanlarına binerek firar ettiler. Kürt Halil Çiftliği'ne kadar takip ettik. Orada onları, bizim daha evvelki istihkâmlara inerek Kireçocağı vesair mahaller ile Haramitepe'ye akşam saat yarıma kadar ateş ettik. Yaptığım gözetleme sırasında düşmanın, Tarsus kenarlarında ve ova köylerindeki bütün orman ve harmanları yaktıkları görüldü. Düşmanın Kurttepe cephesindeki kuvvetinin az olduğu anlaşıldı. Kabasakal köyünde bulunan gözleri görmeyen bir Türk kadınını, oradan alarak Memişli köyüne getirdiğimiz arz olunur.

Merkez Grubu 1'inci Bölük Komutanı
İbo Osman

Mıntıka Komutanlığına

10 Kasım günü öğleden sonra çıkarılan keşif kolumuzun Kabasakal civarındaki sırtlarda düşmanın keşif koluna tesadüf ettiği ve çıkan çatışma neticesinde düşmanın firara mecbur edildiği arz olunur.

Süvari Bölük Komutanı
Gemisureli Ali

Gayet aceledir.

Kireçocağı, Karahan, Kâhyaoğlu ve Yolgeçen Grup Komutanlıklarına

Grubunuz 11/12 Kasım gecesi alaturka saat beş sıralarında Adana'ya, cephesindeki düşman birliklerine ufak müfrezelerle baskın yapacaktır. Ona göre gereken tertibatın şimdiden icrası ve bu esnada geride bulunan ahalinin "Allah, Allah!" diye bağırmalarının temin edilmesini beklerim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde keşif kolu çatışmaları cereyan etmiş olup başkaca önemli bir hadise olmamıştır.

Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Subay bulunmamasından dolayı pek büyük zorluklara maruz kalmaktayım. En hızlı şekilde sekiz subayın gönderilmesini memleketin selameti namına rica ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Bölük Komutanı İbo Osman Ağa'ya

1. Şimdi Kaşoba'daki bütün kuvveti Gemisureli Ali Ağa ile taarruza geçmek üzere Mustafa Bey Değirmeni'ne gönderiniz. Bana da hareket zamanlarını bildiriniz.

2. Yanınızdaki müfrezeden 20 kişilik bir kuvveti Kamalaktepe'ye gönderiniz.

3. Geri kalan kuvvetinizle de gece yarısı menzil yolundan[135] Kurttepe'ye taarruz ettiriniz.

4. Ben de bir saat sonra Kamalaktepe'ye gideceğim.

Sinan

2 Kasım 1920

Düşmana bütün cephede gece baskını yapıldı; fakat elde subay pek az olduğu için başarı pek az oldu.

[135] Menzil yolu, Kurttepe'ye giden yoldur (T.S.).

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde sükûnet vardır.

Sinan

Merkez Grup Komutanlığına

Grubunuzun tembelliği üzüntü vericidir. Bu kadar kanı donuk Müslüman'a şimdiye kadar tesadüf etmemiştim. Düşmanın bomba, makineli tüfek ateşinden bahsediyorsunuz. Bu hâl, düşmanın âdeti olduğu üzere her gece yaptığı bir iştir. Zannedersem verilen emri okumadınız veyahut anlamak istemediniz. Vatanın selameti bunu icap ettirmez. İş görülmediğinden bahsediliyor. Esasen Grubunuzun uyuşukluğu öteden beri herkesin malumudur. Düşmanın pek yakınlarına kadar yaklaşıldığı; fakat sağda ve solda kimselerin mevcut olmadığı cihetle taarruz edilmediğinden bahsediliyor. Ben emrimde herkese vazife verdim. Bu memleketle alakası olmayanlar, Kabasakal'dan düşmanın pek yakınlarına kadar sokulduğu hâlde, memleketlerini müdafaa eden Grubunuzun vazifesine sarılmaması pek acınacak bir hâldir. Kurttepe'deki düşmanın püskürtülmesi vazifesini almıştınız. Buna karşı ne yaptınız? Ben size düşmanla karşı karşıya durun emrini vermedim! 400'den fazla, hakikaten kahraman efradın kötü idare edilmesi sebebiyle, 15-20 neferden ibaret olan düşman kuvveti üzerine yürüyememesi doğrusu pek fena bir hâldir. Maksadı açıktan açığa söylemek daha doğru olur. Kendi kendimizi aldatmaktan bir şey çıkmaz. Hizmet görmek isteyen erkekler cephede kalsın, ailesiyle yaşamak ve ölmek istemeyen erkek kıyafetindeki kadınlar da evlerine gitsinler. Böyle işe yaramaz 400 efrat olmaktansa 20-30 kişilik emre itaatli, vatanını ve dinini seven bir müfreze bulundurmak her hâlde evlâdır. Son sözüm; Grubunuzda iş görmeyecekler ve düşmana ırzını, namusunu teslim etmeyi arzu edenler varsa bugünden itibaren evlerine gidebilirler. Verilen emre itaat etmemek, isyan demektir. Tabiî bu harekâtı idare eden adam, her şeyi daha iyi takdir eder ve ona göre taarruz emrini verir. Armut piş, ağzıma düş diyerek bekleyecek olursak yarın veyahut öbür gün 20 kişilik bir düşman müfrezesi bizi pekâla kovalayabilir. Dün gece verdiğim emre itaat etmeyenlerin, Divanıharbe verilmek üzere künyelerinin hemen şimdi gönderilmesi lazımdır.[136]

Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Saat 2.30 sıralarında, askerimizi emriniz üzere lüzum görülen cephelere taksim ederek düşman sırtlarını tamamıyla tuttuk. Düşmanla aramızda pek fazla mesafe kalmadı. Düşman

[136] Merkez Grubundan alınan yazıya cevaptır (T.S.).

bizden habersiz olarak kendini muhafaza etmek için ve bir tehlikeye maruz kalmamak maksadıyla birçok bomba, mitralyöz ve otomatik tüfekle ateş açtı. Belki sesleri Paşam da işitmiş olmalıdır. Mahallini söylemeye lüzum yoktur. Paşamın emir verdiği diğer mevkilerden hiçbir hareket görülmediğinden biz de bir cephane dahi atmadık. Çok zahmetle düşmana sokulduk ve tamamen ıslandık. Son derece üşüdük ve birçok zahmetle de düşman geldiğimizden ve ileri sokulduğumuzdan haberdar olmasın diye geri çekildik. Artık hiçbir iş görmeden çektiğimiz zahmet ve sefalet olsa olsa bu kadar olur. Askerimizin şunu eksik, bunu eksik demeye lüzum yoktur. Tamamıyla her şeyi eksik olduğunu biliyorsunuz. Özellikle mitralyöz hayvanlarının yularsız ve urgansızlığı büsbütün hem subayları, hem efradını hem de bendenizi perişan bir hâlde bıraktı. Köylülerin örmesini ve hayvanlarının yularlarını kavgayla alarak bu vazifeyi gördük demektir. Bu malumatı defaatle verdiğim hâlde, bunu bir mazeret beyanı olarak kabul ediyorsunuz. Bu bir mazeret beyanı değil hakikati beyan etmektir. Daima emrinizi bekliyorum.

2. Başkaca kayda değer bir hadise olmadığı arz olunur.

Örcün'de Merkez Grup Komutanı
Devecioğlu Ali[137]

41'inci Tümen Komutanlığına

Merkez ve Sol Cenah grupları cephesinde sükûnet vardır. Diğer gruplardan rapor alınamamıştır. Geldiğinde ayrıca bildirilecektir.

Sinan

Şifre Gayet Aceledir

41'inci Tümen Komutanlığına

Vaziyet gitgide zorlaşmaktadır. 11/12 Kasım gecesi emrettiğim taarruz harekâtı, efrat tarafından icra edilmemiştir. Elde subay olmadan bu işin iyi netice vermeyeceğine kesin surette eminim. Eğer bu mıntıkadan bir hizmet bekleniyorsa bugünkü trenle mutlaka diğer birliklerden alınarak en az sekiz subay gönderilmesini, aksi takdirde felaketin muhakkak olduğunu arz ederim.

Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Muhtelif tarihlerde 11'inci Tümene 18 katır, mıntıkam için sahra topu gönderilmek üzere obüs bataryasına sekiz katır, 14 katır ise sahra bataryasına verildiğinden mıntıkamda yük ve koşum

[137] Devecioğlu Ali 1922 yılında eceliyle vefat etmiştir (T.S.).

hayvanı kalmamıştır. Binaenaleyh, kurulmakta olan taburla sahra bataryası için 30 yük hayvanının süratle sevki istirham olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

12 Kasımda cephemi teftiş ederek gözetleme mevkisinden yapmış olduğum gözlem neticesinde, Kurttepe sırtlarında fazlaca asker olduğunu, birçok silahın çatılı bulunduğunu Doktor Ali Hikmet Bey'le müşahede ettim. Buna karşılık, Çobankuyusu'ndaki cephemiz pek zayıf olduğundan Kaşoba'da bulunan askerimizin birliğine iltihak etmek üzere Çobankuyusu'na gelmeleri hususunda emir verilmesi ve tensip buyurulur ise şu vaziyete karşı toplar ile Topçu Komutanının da gönderilmesini istirham ederim.

Merkez Grup Komutanı
Devecioğlu Ali

13 Kasım 1920

Sol Cenah Grubunda keşif kolu çatışması olmuş, diğer mıntıkalarda ise önemli bir hadise olmamıştır. Düşman, uçak faaliyetini pek artırmış ve topçusuyla mevzilerimizi aralıklı bir surette bombardıman etmiştir.

Mıntıka Komutanlığına

Cephelerimizde bir vukuat yoktur. Bugün üç düşman uçağının Ayvalı cihetlerine birçok bomba attığı arz olunur.

Merkez Grup Komutanı
Ali

Mıntıka Komutanlığına

Muharebe hakkındaki emrinizi, saat 12 olduğundan ve havanın müsait olmaması ile müfrezelerin arasındaki mesafenin uzaklığı da bu etkenlere eklenmesi hasebiyle emrinizin yerine getirilemediği, vekilimin ifadesinden anlaşılmıştır. Bir sonraki muharebe hakkındaki emirlerinizin saat 6'da bildirilmesi uygun olacaktır. Mitralyözlerle verilecek topların, göndereceğim efrada teslim edilmesi arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Mühim ve aceledir.

Mıntıka Komutanlığına

Bu sabah saat 1 sıralarında Adana'dan bir uçak geldi. Ayvalı köyüne birkaç bomba attıktan sonra Kekeç köyünde bulunan Grubun üzerinde gayet alçaktan uçtuğu bir sırada gerek mevzide bulunan efrat gerekse Grup efradı tarafından uçağa ateş açılmıştır.

Bu sırada, Gübe'ye bir gün evvel gelen Yusuf Sakkur'un avenelerinden Mehmet Fazıl ve 5-6 arkadaşının Gübe'de ahalinin evlerinde saklandıkları öğrenilmiştir. Bu kişiler orada bulunan efradı birlikte kesip sonra da kaçmak üzere tasarladıkları plan neticesinde üç neferi katlederek, birisinin kafasını götürmüşlerdir. Birisinin de kafasına beş altı kurşun sıkarak evinde o suretle katletmişlerdir. Başka bir kişiyi de yatırıp keserken Grubun süvari efradı ile bizzat yetiştim. Neferi ellerinden kurtardım. Katili yakaladım ve derhâl silahla vurdum. Birkaç kişiyi de yakalayarak Gruba getirdim. Şimdi hapistedirler. Birkaç efrat da kayıptır. Kuvvetim pek azdır. Kâfi miktarda kuvvet gönderilmesini rica ederim.

Sol Cenah Grup Komutanı
Bahattin

14 Kasım 1920

Cephede keşif kolu çatışması ile uçak faaliyeti olmuş ve düşman topçusu aralıklı bir tarzda mevzilerimizi bombardıman etmiştir. Yusuf Sakkur[138] ve avenesi yakalandı. Sol Cenah Grup Komutanı Bahattin Efendi'nin, Yusuf Sakkur'un yakalanmasıyla ilgili olarak "Vazifesinde ihmali olduğundan yakalandı." tarzında rapor verdiği ve olayı bu şekilde kapatmak istediği anlaşıldı. Esasen bu olaydan önce, Adana'da ikamet eden Kıbrıslı Kör Hüseyin, Kör Abdullah ve daha birçok sütü bozuk kişilerin, teşvik ve kandırmalarıyla bozulmaya yüz tuttuğu görülen bu muhit millî teşkilatının, Yusuf Sakkur meselesine karışmış oldukları anlaşılan bazı Arapuşaklarının daha önceki davranışlarıyla kesinlik kazanması da göz önünde bulundurularak iki bölükten oluşan bir süvari müfrezesinin 14/15 Kasım gecesi söz konusu mıntıkalara hareket etmesi emri verildi.

Mıntıka Komutanlığına

Yusuf Sakkur avenelerinden Mehmet Sadık, beraberinde bulunan süvarilerle Gübe'de bulunan Grup efradına ansızın baskın yaparak üç neferi şehit etmişlerdir. Şarıklı köyünden Hasan'ı boğazlayarak başını götürmüşlerdir. Yine bunlar arasında bulunan Şarıklı köyünden biri çavuş olmak üzere üç nefer kaybedilmiştir. Başka kayıp varsa da bilinmemektedir. Şarıklı köyünden Hasan'ın boğazlanmasına yardım eden Gübeli Necip yakalanarak Grup Komutanı tarafından kurşuna dizilmiştir. Cephe zayıf olduğundan tekrar baskına maruz kalınması ihtimalden uzak değildir. Bu sebepten takviye kuvvet gönderilmesi için Karahacılı Nahiyesi Müdürlüğü tarafından müracaatta bulunulmaktadır. Gereğinin yapılması arz olunur.

Karaisalı Kaymakamı adına
Mal Müdürü Mustafa

[138] Pek çok hizmetleri bulunan bir şahıs iken, bazı sütü bozukların teşvikleri ve iğfalleri ile isyan ederek Fransızlara iltica etmiştir. Adana'nın Verayicisr mahallesinden bir Arapuşağıdır. Kendisi şimdi Adana'dadır (T.S.).

41'inci Tümen Komutanlığına

Topçu ve makineli tüfek birliklerinde kullanılmak üzere diğer vilayet halkından 100 neferin mıntıkama süratle gönderilmesi hususunda lazım gelenlere emir verilmesi arz olunur.

Sinan

Paşa Hazretlerine

Bu gece Bayramhacılı'ya gittim. Köyü kuşattım. Oradaki evlerin tamamı arandı. Yusuf Sakkur ve avenesinden kimse olmadığı anlaşıldı. Yapılan tahkikatta Yusuf Sakkur ve arkadaşlarının Adana'ya gittikleri köy halkı tarafından ifade edildi. Orada bulunan erkekler, Çiçekli'ye sevk edildi. Gece olması sebebiyle kadınlar sevk edilmedi. Bu aramalar esnasında ahaliden birisi firar ederek ırmağa atlamıştır. Bu kişiyi tepelemek üzere arkasından yaylım ateşi açılmışsa da ne olduğu malum değildir. Olay mahalline pek yakın olan düşman da silah kullanmıştır. Elhamdülillah zayiatımız yoktur. Grup Komutanı Bahattin Efendi'yi aradım, bulamadım. Çiçekli'ye gittiğini haber aldım. Ayvalı köyü ahalisi de genel olarak Çiçekli üzerinden gönderildi. Gübe köyünde kimse yoktur. Büyük kısmı Adana'ya firar etmiştir. Geri kalanlar ise tahkikat için Çiçekli'de bulunuyorlar. Dağınık bir şekilde ötede beride bulunan Arapuşaklarını toplattıralım mı veyahut oraya gelelim mi? Emrinizi bekliyorum.

Süvari Komutanı
Tayyar

15 Kasım 1920

Cephede keşif kolu ve uçak faaliyeti oldu. Düşman, alışıldığı üzere mevzilerimizi bombardıman etti. Yusuf Sakkur hadisesi dolayısıyla pek fena bir şekle giren Sol Cenah Grubu mıntıkasında, ihaneti sabit olanların ve bunlara uyanların cezalandırılmaları, bozulmakta olan millî teşkilatın şekillenmesi gayesiyle bizzat kâfi miktarda kuvvetle hareket edildi. Süvari müfrezesine de Bayramhacılı civarında emir beklemesi tebliğ edildi. Arap köyleri görülerek Grup Karargâhına ulaşıldığı zaman Grup mevcudunun 20'ye indiği ve ahalinin silahlarıyla köylerine dağıldıkları anlaşıldı. Bu hususta Grup Komutanının pek büyük kabahati olduğu da ortaya çıkıyordu.[139]

Artık durumu düzeltme zamanının bile çoktan geçmiş olduğu görülüyordu. Fakat her ne gibi engele ve zorluğa tesadüf edilse karşı koyarak Fransızlara mağlup olmamak suretiyle, ahalinin moralini arttırmak icap ediyordu. Öncelikle bu Gruba iyi bir komutan tayin etmek, meselenin ruhunu teşkil ediyordu. Elde iş görecek subay pek azdı. Yalnız elde değerli

[139] Eski Grup Komutanı Bahattin Efendi'nin alakası kesilerek 41'inci Tümen emrine gönderildi (T.S.).

bir subay vardı, o da topçuya pek lazımdı. Cephede kuvvetli piyade bile yokken topçunun orada bulunmasına hiç gerek yoktu. Bu düşünce ve değerlendirmeye göre adı geçen Grup Komutanlığına, Mıntıka Topçu Komutanı Yüzbaşı Raif Bey tayin edildi. Göreve başlattırılarak gereken talimat verildi. Bu mesele halledildikten sonra ahalinin moralini arttırarak kuvvet toplanması düşünüldü. Bu maksatla Bayramhacılı civarındaki iki süvari bölüğüne 15/16 Kasım gece yarısından sonra düşman mevzilerine baskın yapma emri verildi. Bu harekât iyi netice verdi. Düşman, Adana Talimgâhı'na kadar sürüldü. Arapuşaklarından kabahatli olanlarla, bunlara uyanlar, Seyhan Nehri'nin batısına sürülmesiyle ahaliye emniyet ve güven geldi.

Mıntıka Komutanlığına

Düşmanın vaziyetinde değişiklik olmadığı arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

Olağanüstü gerekliliği ve öneminden dolayı Sol Cenah Grup Komutanlığına Mıntıka Topçu Komutanı Yüzbaşı Raif Bey tayin edilmiştir. Vadedilen diğer subaylar ile topçu subayı da gönderilmesini istirham ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bugün saat 6 sıralarında bir zırhlı tren, Yenice istikametinden Sağ Cenah Grubunu bombardıman etmiştir.

2. Diğer mıntıkalarda sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

16 Kasım 1920

15/16 Kasım gecesi Sol Cenah Grubundan süvarilerimizin yaptığı baskın başarılı bir şekilde neticelenmiş ve düşman Adana Talimgâhı'na sürülmüştür. Diğer cephelerde uçak ve keşif kolu faaliyeti olmuştur. Bu vaziyet dolayısıyla, Kurttepe'deki düşman birlikleri sabaha kadar makineli tüfekleri ile Merkez ve Sol Cenah gruplarını ateş altına almıştır.

Mıntıka Komutanlığına

1. Cephelerimizde hiçbir değişiklik yoktur. Düşmanın vaziyeti evvelki gibidir.

2. Telefon direği dikmek üzere gönderileceği vadedilen hat çavuşunun, Grup karargâhına gelmesi için emir verilmesi.

3. Makineli tüfekler için bir yük Alman cephanesi gönderilmesine müsaade etmeniz arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

Topçu ve makineli tüfek efradı için Güney Cephesi Komutanlığına yazılmıştır. Efrat geldiğinde gönderilecektir.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

41'inci Tümen Komutanlığına

15/16 Kasım gece yarısı Bayramhacılı köyüne bir baskın yapıldı. Seyhan Nehri'nin batısındaki Gülbenek bağından baskın icra eden birliklerimiz üzerine ateş açılmışsa da topçu ve makineli tüfeklerimizin şiddetli ateşi sayesinde düşman susturulmuştur. Sol Cenah mıntıkasındaki taarruz harekâtımızın Adana civarlarına kadar ilerleyebilmiş olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman Kurttepe'den 15/16 Kasım gecesi sabaha kadar Sol Cenah Grubumuz üzerine makineli tüfek ateşiyle birçok bomba atmıştır (bomba tüfeği ile).

2. Sabahleyin üç uçak Örcün ve Memişli üzerine sandıklarla bomba atmıştır (Her sandık içinde 25 bomba vardır.).

3. Cephemizde başkaca önemli bir hadise olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Bayramhacılı'da düşman yoktur. Süvari keşif kollarımız söz konusu tepelerdedir. Buruk ve Kılıçlı'da düşmanın 30 kadar jandarması vardır. Pek yakında bunların da aynı akıbete uğrayacakları şüphesizdir. Gece olduğundan düşmanın zayiatına dair bir şey elde edilememiştir. Baskın yapan süvarilerimiz Adana civarlarına kadar sokulmuşlardır. Aynı zamanda baskın yapan müfrezemiz üzerine ateş açan düşman, top ve makineli tüfeklerimizin ateşiyle susmaya mecbur edilmiştir. Düşmanın korku

ve endişeleri pek fazladır. Sol Cenah Grubu efrat ve ahalisinin moralleri pek yüksektir. Günden güne bu Grubumuzla diğer gruplarımızın mevcudu artmaktadır. Bu eski Grup Komutanı[140] ile Yusuf Sakkur hakkındaki evrakın postada olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

17 Kasım 1920

Düşman, Yenice'ye tekrar takviye birlikleri celp ederek Nailihürriyet'ten Topçu köyü istikametine taarruza geçmişse de akşama kadar devam eden muharebede düşman asıl hattına sürülmüştür. Zayiatımız yoktur. Topçu köyü halkından üç şehit vardır.

Karaisalı Kaymakamlığına

Kelebek'ten Kıllıcami'ye kadar telefon hattı tesis edilecektir. Kelebek'ten Durak'a kadar esasen telgraf hattı mevcut ise de bazı yerleri kırıktır. Gerek bu hattın tamiri gerekse Kıllıcami'ye kadar olan mesafe için lazım olan 3 km'lik telgraf teli ile teçhizatıyla birlikte bir hat çavuşunun gönderilmesini rica ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Sol cenah ile merkezimizde sükûnet vardır. Dört düşman uçağı mevzilerimiz üzerinde dolaşmış ve birçok bomba atmıştır. Sağ Cenah Grubumuzdan henüz rapor gelmemiştir. Geldiğinde ayrıca arz olunacaktır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Sağ Cenah Grubuyla Merkez Grubunda istihdam edilmek üzere iki tabibin mıntıkama gönderilmesi istirham olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. 16/17 Kasım gecesi düşman, Kazıkbaş köyünden huruç hareketi yaparak Topçu istikametine doğru ilerlemiştir. Sabahleyin Topçu ve Güliş sırtları düşman tarafından tutulmuşsa da

[140] Sol Cenah Grubu (T.S.).

Tepeçaylak'ta bulunan 2'nci Bölük ile Güliş sırtlarında bulunan efrat, düşmanı yan ateşine alarak püskürtmüştür.

2. Düşman geri çekilmesini Topçu köyünün güneyinde bulunan şose yolundan tren hattına kadar inerek Yenice istikametine doğru yapmıştır. Düşman Yenice'ye 200 metre kadar yaklaştıktan sonra tekrar Kazıkbaş köyüne geldi.

3. 1'inci ve 2'nci Bölük, düşmanın bu vaziyetini müşahede ederek Kazıkbaş köyü kuzeyinde bulunan çadırlara kadar 200 metre mesafeye yaklaşarak ateş açmışlardır. Bu ateş üzerine düşman, çadırlardan çıkarak istihkâmlara girdiler ve efradımızı mitralyöz ateşine tuttularsa da bir tesir yapamamışlardır.

4. Kazıkbaş'ta bulunan kalabalığa göre düşmanın bu gece trenden tahminen 400 kadar kuvvet indirdiği anlaşılıyorsa da gerçek bir malumat alınamamıştır. Malumat alındığında bilâhare arz edilecektir.

5. Düşmanın bir tek makinesi, Yenice'den Adana'ya hareket etmiştir.

6. Bir top, çok sayıda bomba ve iki sandık Alman cephanesi gönderilmesi için icap edenlere emir verilmesi arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

200 mevcutlu bir düşman müfrezesi sabahleyin Nailihürriyet'ten sağ cenahımıza taarruz ederek Topçu köyünü işgale muvaffak olmuşsa da kahraman efradımızın karşı taarruzuyla düşman mağlup edilerek Nailihürriyet-(Kazıkbaş) köyüne sokulmuştur. Düşmanın sekiz nefer zayiatı vardır. Efradımızdan şehit ve yaralı yoksa da Topçu köyü ahalisinden üç yaralı olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

18 Kasım 1920

Cephemizde keşif kolu çatışmaları ve uçak faaliyeti olmuştur. Adana'nın güneyindeki Yüreğir Ovası'ndaki Akıncı Süvari Müfrezemiz düşmandan bir esir ve beş hayvan ele geçirmiştir.

Mıntıka Komutanlığına

30 Ekim gecesi Köprügözü'nde bulunan düşman karargâhını basmak üzere hareket ettim. Tuzla nahiyesinde düşmanın harekâtını gözetledikten sonra Köprügözü istikametine doğru

hareket ettim. Karagöçer köyü civarından geçerken düşman bu köyden ateşe başladı. Biz ise muktedir olduğumuz kadar süratle bu taraftan düşmanın yan ateşine karşı diğer taraftan köyü tuttuk ve kuşatmaya başladık. Bir saat süren çatışmadan sonra köye girdik. Köy dâhilinde çatışma devam etmekteyken düşmandan beş nefer, evlerden birine iltica ederek kesinlikle teslim olmamaya karar vermişlerdi. Verdiğimiz teminata itimat etmeyerek ateş açmaya devam ettiler. Maalesef bunlar içinde Müslüman asker de bulunmaktaydı. İnnablı köyünden Kel Hasan da bunlar içindeydi. Bir fişek attıktan sonra köy kuşatılmadan Karataş yolunu tutmuştur. Yakalanan jandarma karakol komutanı, tarafınıza gönderildi. Düşmandan ele geçirilen; dört hayvan ile bir tüfektir.

Paşa hazretleri evvelce de arz ettiğim üzere 50 süvari göndermek lütfunda bulunacak olursanız, gayet mühim faydalar sağlanacağı ümidindeyim. Süvari göndermek mümkün olmadığı takdirde cephanesiyle 50 silah göndermenizi istirham ederim. Malumunuz düşmanın bütün nakliyatı Karataş'tandır. Mühimce bir kuvvetle Karataş-Adana yolu tutulursa Ceyhan, Osmaniye ve diğer cepheler için gayet büyük faydalar sağlayacağı inkâr edilemez. İstihbaratıma göre düşmanın Karataş'tan Adana'ya cephane nakli pek çoktur. Bir neferimiz hafif surette yaralanmıştır. Bundan başka zayiatımız yoktur.

Yüreğir Süvari Müfrezesi Komutanı
Nasrullah

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephelerimizde sükûnet vardır. Yüreğir'deki Akıncı Müfrezemiz düşmandan bir esir almıştır. Ayrıca dört hayvan ve bir tüfek de ele geçirilmiştir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Dün saat 10 sıralarında düşman tarafından, Çobankuyusu'nda bulunan müfrezemiz üzerine 5-6 şarapnel ve birkaç dane atılmıştır. Efradımız tarafından da ona mukabil Çakıt Nehri'nin Kurttepe tarafında görülen düşman piyadelerine ateş açılmış ve çatışma bir saat devam ettikten sonra düşman yerine çekilmiştir. Bir zayiatımız yoktur.

2. Bu sabah düşman uçağı Kırıklı köyüne birkaç bomba atmıştır. Zayiat hakkında malumat alınamamıştır.

3. Başkaca önemli bir hadise olmadığı arz olunur.

Merkez Grup Komutan Vekili
Devecioğlu Ali

41'inci Tümen Komutanlığına

Bugün üç düşman uçağı saat dörtte Kırıklı ve Kuzgun civarlarına pek çok bomba atmışsa da bir tesir yapamamıştır. Bundan başka cephemizde önemli bir hadise olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Merkez Grup Komutanlığına

Silahsız fazla efrat tamamen karargâha gönderileceğinden Grubunuzda bu gibi efrat varsa değiştirilmelerinin kolay olması için, hepsinin bir köy halkından olmasının dikkate alınması gerekir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

19 Kasım 1920

Cephede uçak ve keşif kolu faaliyeti olmuştur. General Dofyo'nun "Batı Kilikya Genel Komutanlığı" unvanının ne demek olduğunu bilmediğine dair olan yazısına Hariciye Vekâleti tarafından tanzim edilen bir yazıyla cevap gönderildi. Fakat cevabı alınamadı.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bugün üç düşman uçağı mevzimiz gerilerini dolaşarak bomba atması sonucunda, yalnız Kırıklı köyü ahalisinden dört şehit ve üç yaralı verilmiştir.

2. Cephemizde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

16 Ağustosta Kurttepe'de esir olan Makineli Tüfek Teğmeni Selahattin Efendi'nin vahşi surette başı kesilerek bir Alman subayı diye Adana'da teşhir edilmesi üzerine, tarafınızdan vaki olan izahat arasında misliyle karşılık verileceği yolunda söylenen düşüncelere karşı, General Dofyo'nun vermiş olduğu cevaba, Umurı Hariciye Vekâletince tanzim ve "Kilikya Mıntıkası Genel Kuvayımilliye Komutanlığı" imzasıyla gönderilmesi tebliğ edilen mektup Ek'te gönderilmiştir. Bu mektubun söz konusu şahsa gönderilerek alınacak cevabın bildirilmesi.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Doğu Ordusu Birinci Tümen Komutanı General Dofyo'ya

Doğu Ordusu Birinci Tümen Kurmaylığı Üçüncü Şubesinin gönderdiği iki numaralı mektubunuza cevabım şöyledir:

Benim kim olduğumu ve Kilikya Mıntıkası Genel Kuvayımilliye Komutanı unvanının ne demek olduğunu bilmediğiniz iddiası, garip olduğu kadar düşünülemez de. Hiçbir general hayal edemiyorum ki, karşısında kendisiyle çarpışan düşmanı tanımasın. "Kilikya Mıntıkası Genel Kuvayımilliye Komutanı" unvanının ne demek olduğunu siz bilmek istemeseniz bile, askerlerim aylardan beri size bunu pekâlâ bildirdiler. Tarafınızdan kimseye karşı harp ilanı vuku bulmadığından ve hâlâ harp hâlinin olmadığından bahsediyorsunuz. Gayet tabiîdir ki, harp ilanı şahıslar arasında olmaz, hükûmetler ve milletler arasında cereyan eder. Aynı zamanda bir nizamiye ordusunda muntazam bir mevkiniz olduğu iddiasında bulunduğunuz için pekâlâ bilmeniz lazım gelir ki, harp ilanı mutlaka iki tarafın isteği ile de olması gerekmez. Bazen bir millet veya hükûmet mecburen harp hâline girer. Nitekim burada da böyle olmuştur. Zatıâlinizin mektubunda bahsettiğiniz gibi tarafımızdan size karşı harp ilanı vuku bulmadığı keyfiyeti de gayet doğrudur. Harbin ilanı tarafınızdan da vukua gelmediği keyfiyetine gelince bu doğru olamaz.

Nizamiye ordusunda muntazam bir mevkiye sahip olanlar çok iyi bilirler ki, kendilerine ait olmayan bir ülkeye tecavüz etmek, o ülkenin sahip ve sakinlerine karşı harp ilan etmek demektir. Bu tecavüz tarafınızdan vaki olduğu için harbi de siz ilan etmiş oldunuz. Memleketimizi müdafaa etmek ise en açık hakkımızdır. Hakiki asker oldukları iddiasında bulunanlar, karşısındaki düşmanın kıymet ve meziyetini değiştirmediğini de hiçbir vakit kabul etmezler. Binaenaleyh, yok edilmek istenilen varlığı ve memleketin müdafaası için çarpışan Türk Anadolu'nun kendi halkından oluşan Kuvayımilliyesini ve onun komutanlarını tanımamak, üzerinize mal edindiğiniz medeni sıfat icaplarına uygun düşmez. Birliklerimiz tarafından Pozantı'da yapıldığından bahsettiğiniz saldırılar vaki değildir. Birliklerimiz hiçbir tarafta saldırganlık içinde olmamıştır.

Askerlerimiz, kelimelerle anlatılamayacak kadar büyük bir haksızlıkla memleketlerini istila etmek iddiasında bulunan düşmanlara karşı, memleketi müdafaa ve onu düşman istilasından kurtarmaya çalışıyorlar. Memleketleri dâhilinde çarpıştıkça her zaman için müdafaa vaziyetindedirler. Asıl saldırganlar, memleketi istila için uğraşanlardır. Listesi pek uzun olacağından bahsettiğiniz facialar katiyen olmamıştır. Her Fransız asker ve subayına karşılık 10 Türk esirini idam edeceğiniz hakkındaki ihtarınıza cevaben bizden almaya muhtaç olmadığınızdan bahsettiğiniz medeniyet dersine, önceden olduğu gibi ihtiyaç göstermemeniz lüzumunu tavsiye etmek mecburiyetini hissediyorum.

Kilikya Mıntıkası Genel Kuvayımilliye Komutanı
Sinan

20 Kasım 1920

Düşman, Seyhan Nehri ile Görgün Nehri arasındaki cephemize taarruz etmiş, akşama kadar ancak Çakıt suyunu geçebilmiş ve muharebe pek şiddetli olmuştur. Komutanlık karargâhı ile topçu bataryası Çakıt, Görgün nehirlerinin kesiştiği noktanın kuzeybatısındaki sırta nakledilmiş ve topçu ile düşmanın yan ve gerileri ateş altına alınmıştır.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman, öğleden sonra alaturka saat 7'de Sol Cenah Grubumuza bir tabur kuvvetle taarruz etmiş, Gübe ve Kekeç civarlarına kadar ilerlemeyi başarmıştır. Ancak, efradımızın inatçı müdafaaları sayesinde düşmana oldukça fazla kayıp verdirilerek bozguna uğratılmış bir şekilde geri çekilmeye mecbur edilmiştir.

2. Merkez Grubumuz, Dörtler istikametinde ilerleyen düşman kuvvetini biraz geri çekilmeye mecbur etmiş ve yandan yapılan tesirle düşmanı zor bir duruma düşürmüştür. Allah'ın yardımıyla düşmana güzel bir ders verileceğini ümit ediyorum.

3. Düşmanın Memişli civarından huruç ederek çekilmek isteyen kuvveti pek büyük kayıplara uğramıştır. Düşman cesetleri efradımız tarafından cephemiz civarına çekilmiştir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sinan Paşa'ya

Düşman muharebeye devam ediyor. Yerinden hareket edemiyor. Düşmana takviye kuvvet gelme ihtimali vardır. Cepheden askere ihtiyaç olduğunu söylüyorlar. Müsaade buyurulursa Yılancılar'da bulunan Emin Ağa Müfrezesi kuvvetinin yardıma yetiştirilmesi uygun olacaktır.

Kaşoba'da Doktor
Ali Hikmet

Bölük Komutanı Gemisureli Ali Ağa'ya

Şimdi piyade kuvvetinizle Mustafa Bey Değirmeni'nin doğusundaki sırtları tutunuz. Süvari kuvvetinizi de benim yanıma gönderiniz.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Düşmana bu gece bir baskın yapılarak perişan edilmesine çalışılacaktır. Muvaffakiyet Allah'tandır. Kâfi miktarda cebel topu mermisi gönderilmesini arz ve istirham ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41’inci Tümen Komutanlığına

1. Düşmanın taarruz kuvvetinin hemen hemen tamamı Memişli köyünde toplanmıştır. Dörtler’in kuzeyinde bir miktar kuvvet terk etmiştir. Düşmanın yarın sabah Çongurlu ve Kaşoba istikametinden Yılancılar’a doğru ilerlemesi muhtemeldir.

2. Sağ Cenah Grubumuza taarruz eden düşman, karşı taarruzla Yenice’ye kadar sürülmüştür.

Sinan

41’inci Tümen Komutanlığına

Dörtler’in güneyinde kuşatmaya alınan düşmanın durumu pek fenadır. Efradımız pek cesurca muharebe etmektedir. Üç düşman uçağı devamlı üzerlerine bomba attığı hâlde, efradımızın inatçı müdafaasına mani olamamaktadırlar. Karahan ve Kabasakal üzerinden şimdi piyade ve süvariden oluşan bir müfrezeyi Kurttepe’nin yan ve gerilerine taarruz maksadıyla gönderdim. Alman cephanesine şiddetle ihtiyacımız vardır. Allah’ın yardımıyla düşmanın bu defa yine iyi bir ders alacağına eminim. Düşmanın zayiatı fazladır. Sıkışan düşman her türlü harp vasıtasını kullanarak çekilmek istiyorsa da başarılı olamamaktadır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41’inci Tümen Komutanlığına

Muharebe devam etmektedir. Vaziyet diğer raporlarda bildirildiği gibidir. Düşmanın akşam karanlığından istifade ederek çekilme ihtimali vardır. Bu hususta gerekli tertibat alınmıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Askerimizin bugünkü kahramanlığı takdire şayandır. Raporlarınıza göre düşman perişan edilebilir. Adana tarafı devamlı gözetilmek şartıyla bu vaziyetten azami istifadeye çalışılmalıdır. Kelebek’ten cephaneyi aldırınız.

Adana Valisi ve 41’inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Çongurlu civarında Merkez Grubu 1’inci Bölük Komutanı İbo Osman Ağa’ya

Sizin ve efradınızın göstermiş olduğu fedakârlığa teşekkür ederim. Esirleri bekliyorum. Sizi göreyim. Bu geceki baskından bana hediye olarak esir gönderiniz, bekliyorum.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Salbaş'ta Bölük Komutanı Esat Efendi'ye

Şimdi Gemisureli Ali Ağa'nın kuvveti Kamalaktepe'yi tutsun. Henüz düşman çekilmemiştir. Nasrullah Ağa Bölüğü de orada kalsın.

Mıntıka Komutanı
Sinan

İbo Osman Ağa'ya

Size cephane gönderildi. Gelmedi mi? Düşman hakkındaki malumat nedir?

Mıntıka Komutanı
Sinan

21 Kasım 1920

Düşman takviye birliklerini gece alarak Merkez Grubumuza tekrar taarruza geçmiştir. Memişli civarındaki birliklerimiz takviye edilmiştir. 21/22 Kasım gecesi düşmana baskın yapılmış ve bir süvari bölüğümüz Görgün suyunu geçerek düşmanın gerilerine tesirde bulunma emrini almıştır.

Mıntıka Komutanlığına

Düşman ilerlemektedir. Sabahleyin düşman üzerine atılan toplarımız isabet etti. Bize biraz kuvvet göndermenizi son derece rica ederim. Bir de Alman cephanesi ve kuvvet mümkünse bir saat önceden göndermenizi istirham ederim. Şimdilik Çongurlu istikametinde mevzide olduğumuzu arz ederim.

Bölük Komutanı
İbo Osman

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşman bu sabah bütün kuvvetiyle bulunduğumuz mevziye taarruz etmiştir. Efradımız düşmanın hücumuna göğüs gererek bir mermisi kalıncaya kadar beş saat müdafaada bulunmuştur. Daha sonra düşman bulunduğumuz sırtları işgal etmiştir. Efrat tamamen dağılmıştır. Cephemiz boştur. Biz de beş efratla Kırıklı sırtlarına çekildik.

2. Düşmanın bugünkü taarruzunda üç şehit ve altı yaralımız vardır. İki sandık Rus ve 1000 Alman mermisi geldi.

3. Ne şekilde hareket edeceğimizin bildirilmesi arz olunur.

Merkez Grup Komutanı
Devecioğlu Ali

Mıntıka Komutanlığına

Düşman, büyük kısmı Memişli'de olmak üzere sol cenahta bulunmaktadır. Cephaneye ihtiyacım vardır. Bir de askere ihtiyacım vardır. Mevzimizi düşmandan aldım.

Bölük Komutanı
İbo Osman

41'inci Tümen Komutanlığına

Kuşatma altında bulunan bir kısım düşman kuvveti, aldığı takviye birlikleri sayesinde kurtulmuştur. Düşmanın kuvveti tahminen 3000 piyade ve altı top kadardır. Kamışlı Taburu da muharebeye dâhil edilmiştir. Düşman, Örcün'ün güneyindeki sırtları işgale muvaffak olmuştur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Uçaktan atılan bombalardan Salbaş'ta iki kadın şehit ve Naibler'den bir kadın şehit, bir erkek yaralı düşmüştür. Dört sığır telef olmuş, sekiz sığır ise yaralanmıştır.

Salbaş'ta
Esat Şevket

Mıntıka Komutanlığına

1. 20-21 Kasım gecesi saat sekizde Kazıkbaş civarında bulunan düşmanın çadırlarına taarruz edildi. Hafif surette düşman mukabelede bulundu.

2. Geceki çatışma bir saat devam etti. Düşman, gece katiyen ilerlememiştir. Çadırlardan püskürtülmüşlerdir.

3. 21 Kasım sabahı, saat ikide düşmanın keşif kolları Kütüklü ve Çetrevli köyü ilerisine kadar geldi. Topları, Tepeçaylak ve Fadıl köylerini bombardıman etti. Ayrıntılı raporumuz bilâhare verilecektir.

4. Alman ve Osmanlı cephanemiz hiç kalmadı. Her gün çatışma oluyor. Bunların gönderilmesi için gerekenlere emir verilmesi arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

22 Kasım 1920

21/22 Kasım gecesi Merkez Grubu tarafından gün ağarırken yapılan baskın dolayısıyla düşman geri çekilmek mecburiyetinde kalmış ve Görgün suyunu geçen süvari bölüğümüz üzerine taarruz etmiştir. Büyük bir kuvvet

karşısında kalan süvari bölüğümüz, Görgün ve Çakıt sularının kuzeybatısındaki sırtlara çekilmiştir. Bu hâlden istifade eden düşman, kuvvetlerinin büyük kısmı ile Kabasakal, Karahan ve Büyük Dikili üzerinden Yenice istikametine hareket etmiştir. Bir piyade taburu, iki cebel topu ve bir makineli tüfek bölüğünden ibaret olan diğer bir müfrezesi de Kelebek yolunu takibe başlamıştır. Bu vaziyet üzerine, 16'ncı Alay 2'nci Tabur, Sağ Cenah Grubunu takviye maksadıyla söz konusu mıntıkaya gönderilmiştir.

Mıntıka Komutanlığına

Evvelki gün, Pozantı'dan geldiğimizi Adil Bey zatıalilerine arz etmiştir. Bendeniz dün Kaşoba cephesinden Kırıklı'ya gittim. Bilahare Süleyman Bey gece saat üç sıralarında cepheden geldi. Biraz vaziyeti vahim göstermişse de firar eden efradı silahlı olarak yakalayıp geriye çevirdik. Bununla beraber efradı muntazam göremedim. Vaziyetin mutlaka dikkat çekici olduğunu arz ederim. Karsantı'dan tahminen 100 kişi geldi. Bunların da cepheye sevkine emir verilmesi arz olunur.

Karaisalı Müftüsü
Mehmet

Genel Komutanlığa

Yaşasın Mustafa Kemal Paşa ile Sinan Paşa! Kahrolsun Bremond ve Dofyo! Düşmanın bugünkü kaybını sorarsanız 400 ölü, 200 kadar yaralısı mevcut olup 30 kadar katır da telef olmuştur. İki katır ele geçirdik. Bir de otomatik tüfek aldık. Bizden üç şehit ve üç yaralı vardır. Elhamdülillah şimdi düşmanı defettik. Abacılar istikametine gittiler.

Bölük Komutanı
İbo Osman

41'inci Tümen Komutanlığına

Düşman, Sağ Cenah Grubumuza top ateşine başlamıştır. Piyade çatışması olduğuna göre bu cepheye de taarruz edecektir. Henüz Gruptan rapor gelmedi. Geldiğinde ayrıntılı izahat verilecektir. Alman cephanesi kalmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Paşa Hazretleri

Buraya geldim. Bin bir zorlukla bu efradı, Kıllıcami'ye getirdim. Emin Ağa, Fadıl sırtlarındadır; fakat nerede bulunduğu bilinmemektedir. Aratmak üzere oraya beş kişiden oluşan bir müfreze gönderdim. Cemal Efendi Karabekirli'dedir. Bu efradı da oraya gönderdim. Oradan sevk olunacaklardır. Nizamiye Taburu, Topçu ile Tepeçaylak sırtlarındadır. Bu posta, bizi akşamdan beri

arıyormuş. Şimdi kendisini oraya sevk ettim. Bendeniz kesin malumat alıncaya kadar Kıllıcami'de bekleyeceğim.

Karargâh Süvari Bölük Komutanı
Tayyar

Mıntıka Komutanlığına

Çatışma dün akşamdan beri devam etmektedir. Alman tüfekleri tamamen sükût etti. Çünkü cephaneleri kalmadı. Üç sandık Alman, dört sandık Osmanlı cephanesi gönderilmesi ve cephanesiz efradın cephede beklemekte olduğu, ayrıca yanımızdaki efratta da hiç cephane kalmadığı arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutan Vekili
Alp

41'inci Tümen Komutanlığına

Düşmanın, hemen Abdilli'nin 3 km güneybatısındaki tepelerde önü kesilerek Fadıl istikametinde cephelerini değiştirmelerinde başarılı olunmuştur. Düşman, Salbaş köyünü işgal ettikten sonra birkaç evi yakmıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Düşman, dinç kuvvetini bize sarf etti. Yorgun bir hâlde çevirdik. Memişli tarafına hareket etti. Adana'ya gitmedi. 50 kişi ile düşmana karşı durmak, üç istihkâm sayesinde oldu. Her hâlde azlık ve çokluğa itimat yoktur. Düşmanın askeri iyi silah atamıyor. Mitralyözlerinin tesiri de önemsizdir. Topu tesirlidir. Bu cihet sizin tarafınızdan biliniyor olsa da arz etmek mecburiyetinde kaldım. Düşman Devecili'ye bir miktar kuvvet terk etmiştir. İnşallah taarruz ederek onu da tepeleyeceğiz. İki gündür açız. İaşe memuru firar etmişti. Şimdi celp ettim. O taraftaki düşman Memişli'den nereye gitti? Bildirmeniz temenni olunur.

Merkez Grup Komutan Vekili
Karahüseyinzade Süleyman[141]

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bu gece yarısından önce gönderilen[142] müfrezelerimiz, Salbaş'a girmiş ve keşif kollarımız Çakıt Vadisi'ne kadar inmişlerdir.

[141] Gerek bu muharebede gerekse diğer zamanlarda, bu zatın pek çok hizmeti geçmiştir. Kendisi Karaisalı eşrafındandır. Oldukça da yaşlıdır. Elleriyle siper kazarak efradı cesaretlendirmiş ve firarlarına meydan vermemiştir (T.S.).
[142] Abdilli köyünden (T.S.).

2. Düşman, Çakıt suyunu geçerek Fadıl ve Ziyarettepe'nin doğusundaki tepelerin güneyine aşmıştır.

3. Sağ Cenah Grubumuz mevzilerini muhafaza etmektedir. Bahsedilen düşman kuvvetinin Sağ Cenah Grubumuzun yan ve gerilerini tehdit etmek isteyeceği anlaşıldığından bu Grubun sol cenahının 1 km geri alınması emri verilmiştir.

4. Yanımda mevcut kuvvetle şimdi Sağ Cenah Grubuna hareket ediyorum.[143]

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Başarınızdan memnun oldum. Yalnız düşman hakkındaki malumatı daha açık ifade ediniz. Düşman bu gece Salbaş'ta kalmış mıdır? Fadıl istikametine geri çekilmeye mecbur edilen düşman, Çakıt Nehri'nin güneyine geçmiş midir? Emin Ağa Grubundan, onun karşısındaki düşmandan ve oradaki muharebeden malumat veriniz. Siz neredesiniz? Bu geceyi nerede geçireceksiniz? Karaisalı'dan oldukça kalabalık asker gönderildiği bildiriliyor. Bunlar ulaştı mı? Kuvvetlerinizin tamamen toplandıkları hakkında da malumat beklerim. Bu gece, düşmanın zayıf bir noktasına vurularak püskürtülmesini ve uzaklaştırılmasını rica ederim. Raporunuzu acilen bekliyorum. Telefon merkezindeki telefoncuların sabaha kadar nöbet bekleyerek başından ayrılmamaları temin edilmelidir.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Mıntıka Komutanlığına

Düşmanın bir kısım kuvveti ile Abacılar ve Salbaş köylerini yakarak Fadıl ve Söğütlü civarındaki Ziyarettepe'ye doğru ve bizim geri tarafımıza ilerlediği gözlemlenmiştir. Cephemizde sebat ederek 40-50 kişi kadar bir kuvvet gönderildi ise de kâfi gelemeyeceğinden gereken muamelenin emredilmesi ve yerine getirilmesi istirham olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Mehmet Emin

23 Kasım 1920

22/23 Kasım gecesi Sağ Cenah Grubunun sol cenahı geri alınarak Sağ Cenah Grubuna Fadıl'da gayet emin ve güvenilir bir şekilde geceyi geçiren düşmana baskın yapması emri verildi. Gün ağarırken baskın başladı. Daha sonra muharebeye dönüştü. Akşama kadar devam eden muharebe düşmanın hezimetiyle sonuçlandı. Topçularımız düşmana etkili ateş açmışlardır.

[143] Yanımda Karaisalı eşrafından Menemenci Adil Bey (T.S.).

Mıntıka Komutanlığına

1. Dün verilen emrin kimin tarafından verildiğini anlayamadığımız gibi Kuzgun ve Mucurlu köylerinin de beyaz bayrak açmaları üzerine mecburen geriye hareket ettik.

2. Gece verilen emir üzerine hareket ettik. Topçu ve makineli tüfek efradı ile Abdilli civarında ikametteyiz. Vaziyet hakkında hiçbir malumatımız olmadığı gibi zatıalinizin de nerede bulunduğunu bilmediğimiz için burada durduk. Emrinizi bekliyoruz.

Makineli Tüfek Bölük Komutanı
Cemil

Mıntıka Komutanlığına

Nizamiye Taburu, Grubumuza iltihak ederek iki müfrezemizle birlikte Topçu ve Tepeçaylak sırtlarını tutarak düşmana karşı buraları savunmaktadırlar. Cemal Efe Grubu, Fadıl ile Tepeçaylak köyleri arasında bulunan Karaali Deresi'nin sırtlarını tuttuğu iki müfrezemle, Fadıl köyü sırtlarını tutarak düşmanla çarpışmakta olduğum arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

Takviye kuvvet şimdi trenle Kelebek'e ulaştı. İkinci tren de şimdi hareket ediyor. Düşmana hiç aman verilmeyerek perişan edilmesini ve esir alınmasını, bu gece de gelecek olan kuvvetlerle düşmana baskınlar ve taarruzlar yapılarak cezasının verilmesine gayret edilmesini rica ederim.

Düşmanın Nailihürriyet ve Yenice'den uzaklaştırılması pek faydalı olacaktır. Fırsat kaçırılmamalıdır. Bugün kuvvetlerimiz Karaman ve Ereğli'den hareket ediyorlar. Yardımınıza ve askerlerimizin fedakârlığına teşekkür ederim.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşmanın inatla mukavemeti dolayısıyla sabahtan akşama kadar devam eden muharebe, düşmanın ağır zayiata uğrayarak firarıyla neticelenmiştir.

2. Düşman, Avadan ve gerilerine doğru hezimete uğrayarak firar ederken topçumuz düşmanı gözden kayboluncaya kadar ateşiyle takip etmiştir. Düşmanı sol cenahtan süvarilerimiz takip etmektedir. Ayrıntılı raporumu iki saat sonra takdim ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşman, Fadıl ve civarlarından tamamen püskürtülmüştür. Kütüklü'ye kadar gittikleri görülmüştür.

2. Düşmanın 150 kaybı vardır. Yaralı sayısı tespit edilememiştir. Cesetleri dere ve tepelerde kalmıştır.

3. Topçu batarya komutanı ve gözetleme subayının da öldüğünü bizzat gördüm.

4. Bu harpte, Derviş Ağa birliklerinin fedakârlığı görülmüştür. Bu birlikten 10 şehit ve 25 yaralı; Ali Efendi Bölüğünden de bir şehit ve iki yaralı vardır.

5. Tepeçaylak gece saat birde işgal edildi. Köy içerisinde süvari müfrezemizle bir piyade bölüğümüz vardır. Fadıl köyünün erkek olanları ile Tepeçaylak'tan Bekir Ağa'yı beraberce götürmüşlerdir. Bekir Ağa hapsedilmişse de ötekiler hakkında malumat alamadık.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

1. Fadıl ile Tepeçaylak arasındaki sırtlarda bulunmaktayım.

2. Sağ cenahımda Efe Cemal, solumda Emin Ağa birlikleri vardır.

3. Düşmanın süvarisi ile yük hayvanları saat altıda Çetrevli sırtlarından Avadan'a doğru indi.

4. Şimdi düşmanın bir kısım süvari ve piyadesini Fadıl'dan inerek Çetrevli köyü önündeki dereden aşağıya doğru çekilmekte olduğu görüldü.

5. Bir kısmı da yine Çetrevli önünden Avadan'a doğru firar etmekte olup diğer bir kısmı da hâlâ Fadıl'da bulunmaktadır.

6. Hayvan ve efrat, açlık ve susuzluktan son derece perişandır. Artık bu hususta lütuf ve gayretinizi beklerim.

Bölük Komutanı
Gemisureli Ali

24 Kasım 1920

Bir taraftan düşmanın durumu araştırılırken diğer taraftan da birliklerin düzenlenmesiyle uğraşıldı. Birkaç günlük sefer zorluklarından birlikler pek yorgun düşmüştü. Takviye olarak Pozantı'dan sevk edilen birlikler henüz yetişemedi.

Mıntıka Komutanlığına

Bu sabah iltihak etmek üzere müfrezemle Kelebek'ten hareket ettim. Boğçalı köyünde bir düşman uçağı tarafından atılan dört bombadan iki nefer ve bir hayvanın hafifçe yaralandığı ve bunların tedavi için Kelebek'e gönderildikleri arz olunur.

Süvari Müfrezesi Komutanı
Hulusi

Mıntıka Komutanlığına

Bu akşam cephemizdeki düşmanı püskürttük. Şefik Efendi, 37 neferle cephemizden tarafınıza hareket etti. Alman cephanemiz yoktur.

Merkez Grup Komutan Vekili
Devecioğlu Ali

Mıntıka Komutanlığına

Bu gece tren yolunun bir kısmını havaya uçurduğumuzu arz etmiştim. Buna karşı Tayyar Efendi trenin Mersin'e gittiğini zatıalinize söylemiş. Hâlbuki sabahleyin, tren geldiğini ve tekrar geriye döndüğünü gördüm. Mademki Tayyar Efendi bizim kola kurmay olmuş, bu gece Zeytin'i basacağım. Tayyar Efendi gelmezse gitmem. Çünkü bizzat kendi gözüyle görsün. Tahrip edilen mevkiyi kendisine göstereyim ve tekrar birkaç noktadan tahrip edeyim. Uygun bulunduğu takdirde, kâfi miktarda dinamit, kapsül ve fitil gönderiniz. Paşa hazretleri, bendeniz de katiyen yalan yoktur. Başkaları gibi yapamam. Yaratılışımda barbarlık yoktur. Sırf maksadım, din ve iman adına, vatanın selameti için çalışmaktır. Geleceğim, terfi ve yükselmem için yalan söyleyemem.

Gemisureli Ali

Mıntıka Komutanlığına

1. İcra ettiğim keşifler neticesinde Kütüklü, Avadan ve Kuyumcular taraflarında düşman yoktur.

2. Düşmanın, Kazıkbaş'ın gün batı tarafında üç, kıble istikametinde ise dört adet çadırı görülmüşse de efradı görülmediğinden miktarı anlaşılamamıştır.

3. Zeytinhüyüğü'ne saat yedide bir çadır kurdular.

4. Ben de Avadan ile Zeytin arasından inip Nernek civarından tren hattını tahrip edeceğim. Elimde kâfi miktarda tahrip edici madde mevcuttur.

Süvari Bölük Komutanı
Gemisureli Ali

Mıntıka Komutanlığına

1. Bu gece saat üçte ve dörtte, Nernek ile Zeytin arasında demir yolu hattındaki 60 metre uzunluğundaki raylar iki yerden dinamitle havaya uçurulmuştur.

2. Zeytinhüyüğü ve civarlarını keşif için söz konusu höyüğe her taraftan 1000 metre mesafeye kadar yaklaşıldıysa da gerek höyük gerekse köyden düşmanın hiçbir işaret ve hareketi görülmedi.

3. Sabahleyin gelen bir tren tahrip edilen mahalli tamir ile meşguldür. Ben Söğütlü ve Tömek mahallindeyim.

Gemisureli Ali

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman, kuvvetlerinin büyük kısmını Adana'ya çekmiştir. Bir kısım kuvveti de Kazıkbaş ve Yenice'dedir. Kütüklü, Hüseyinbeyli, Avadan ve Tömek süvarilerimiz tarafından işgal edilmiştir.

2. Düşmanın bu harbe iştirak eden kuvvetlerinin 12'nci, 18'inci ve 412'nci Alaylar olduğu, ölenlerin yaka numaralarından anlaşılmıştır.

3. Yenice'den Adana'ya iki tren hareket etmiştir. Bu trenlerle ölü ve yaralılarını sevk ettiği anlaşılmıştır.

4. 100 kadar top mermisi ele geçirilmiştir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bugün üç süvari bölüğümüz ovaya kadar olan yukarı hat üzerinde dolaştırılmıştır. Düşman bundan fevkalade ürkmüş olduğu gibi üzerlerine top ateşi bile açmamıştır.

2. Yaralı bir Tunuslu Fransız neferi Kelebek'e sevk edilmiştir.

3. Düşmanın, Sol Cenah ve Merkez Grubu mıntıkasında terk ettiği ceset sayısının 600 nefer kadar olduğu tahmin edilmiştir. Bunlar arasında Adanalı Türkler ile Arapuşakları da mevcuttur. 35 kadar ölmüş katır leşi de vardır.

4. Mıntıkam dâhilindeki ahalinin moralleri yükselmiş ve Fransız emellerine hizmet edenler de ümitsizliğe düşmüşlerdir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Harp Harekât Raporudur.

20 Kasımda öğleden sonra başlayan ve en kuvvetlisi Merkez Grubuna olmak üzere mıntıkam cephesine düşman taarruz etmiştir. Düşmanın şiddetli top ve makineli tüfek ateşlerine ve uçak bombalarına rağmen kahraman birliklerimizin inatla müdafaası sayesinde muharebe, bölgesel düzeyde kalmış düşman ancak akşama kadar Çakıt suyunu geçebilmiştir. Alaturka saat birde Sol Cenah Grubumuz, cephesine taarruz eden düşmanı karşı taarruzla püskürtmeye muvaffak olmuştur. Gruplara taarruz eden kuvvet, birer tabur piyade, birer makineli tüfek bölüğü ve ikişer toptan ibaretti. Sağ Cenah ve Merkez Grubu cephelerindeki düşman, 20-21 Kasım gecesi son derece sıkıştırılmıştır. Muharebe bilhassa Merkez Grubunda sabaha kadar en son şiddetini muhafaza etmiştir. Memişli Deresi'nde sıkıştırılan düşman, takviye birlikleri almadan önce çekilmenin mümkün olamayacağını anladığından bu cephedeki kuvvetini bir alaya çıkarmakla beraber, iki cebel topunu da Memişli civarına kadar ileriye sürmüştür.

21 Kasım'a takviye birlikleri alan düşman, Merkez Grubuna bütün harp vasıtalarını kullanmak şartıyla tekrar taarruz etmek istemişse de müdafaamızın şiddetinden büyük zayiatla akşam üzeri saat on birde ancak Dörtler köyünün 200 metre kuzeyine kadar ilerlemeye muvaffak olmuştur. Ortaya çıkan son harp vaziyeti üzerine Memişli'deki birliklerimiz takviye edilerek düşmanın yan ve gerilerine taarruza geçilmiş ve düşmanın Dörtler köyünün 500 metre kadar güneyine atılmasında başarı sağlanmıştır. Memişli'deki birliklerimizden pek çok zarar gören düşman, taarruz hedefini değiştirerek neredeyse bütün birlikleriyle bu kahramanlara taarruza geçmiştir.

Alaturka saat on bir buçukta düşman Memişli'yi işgal etmiştir. Bu esnada Sağ Cenah Grubumuz cephesine taarruz eden düşman kuvveti de fevkalade hırpalanmıştır. 21/22 Kasım gecesi düşmanın yan ve gerilerini tehdit etmek maksadıyla bir süvari bölüğümüz Görgün suyunun doğusuna geçirilmiş ve aynı zamanda da Merkez Grubuna, cephesindeki düşman mevzilerine baskın yapması emri verilmiştir.

Güneşin doğuşuyla beraber baskın bütün şiddetiyle başlamış ve bu baskıyla geri çekilmekten başka çare kalmadığını hisseden düşman, süvari bölüğümüz üzerine düşmüş, kalabalık kuvvet karşısında kalan süvari bölüğü Görgün ve Çakıt sularının birleştiği mahallin kuzeybatısındaki tepelere çekilmiştir. Ani olarak ortaya çıkan bu vaziyetten düşman istifade ederek kuvvetlerinin büyük kısmı ile Kabasakal, Karahan ve Büyük Dikili üzerinden Yenice istikametine çekilmiştir.

22 Kasımda geri kalan bir tabur piyade, iki cebel topu, bir makineli tüfek ve bir süvari bölüğünden oluşan düşman müfrezesi de Memişli, Abacılar yolunu takip etmiş, cephelerine tesadüf eden hafif süvari müfrezelerimizi püskürterek Abacılar'ı tamamen Salbaş'ta ise birkaç haneyi yakarak Salbaş-Kelebek yolunu takibe koyulmuşlardır. Ancak Kuzgun ve Abdilli'nin güney ve doğu sırtlarında mevzi alan birlikler, cephe yönünü Fadıl-Söğütlü arasındaki patikaya çevirerek Sağ Cenah Grubumuzun yan ve

gerilerini tehdit etmek emeline düşmüştür. Bu düşman kuvveti 22/23 Kasım gecesini Fadıl köyünde geçirmiş, Sağ Cenah Grubumuzun tehlikeye düşen sol cenahı 1 km kadar geri alınmıştır (22/23 Kasım gecesi konuşumuz şu merkezde idi: Topçular'da bir Kuvayımilliye taburu, Tepeçaylak'ta 16'ncı Alay 2'nci Tabur, Karabekirli'de Cemal Efe komutasındaki milis taburu, Karabekirli'nin kuzeyindeki derede Emin Ağa komutasındaki milis taburu bulunuyordu. Mıntıka karargâhı ile topçu, Urgankıran köyünün güney sırtlarındaydı.). 22/23 Kasım gecesi tam bir emniyet altında Fadıl'da geceyi geçiren düşman mevzisi Emin Ağa Grubu tarafından sarılmış ve gün ağarırken baskın şeklinde taarruza geçilmiştir. Ordugâhlarında bastırılan düşman, mevziye girinceye kadar büyük kayba uğramıştır. Alaturka saat üçte Emin Ağa Grubu bir kısım piyade ile takviye edilmekle beraber, kuvvetli iki süvari bölüğü de Fadıl ile Söğütlü arasındaki patikadan düşmanın çekilme hattını tehditle görevlendirilmiştir. Harp vaziyetinin pek tehlikeli bir hâl aldığını gören düşman uçakları, mevzilerindeki birliklerine kırmızı işaret fişeğiyle tehlikeyi haber veriyordu. Topçumuz da düşmanı etkili ateş altına aldı. Kahraman piyade ve süvari birliklerimiz kükremiş arslanlar gibi hücum ederek panik tarzında düşmanı geri çekilmeye mecbur etmiştir.

Düşman, hangi istikamete gitmek isterse ateşle karşılanmış -henüz pek yetişmemiş olan 16'ncı Alay 2'nci Tabur, emir almadan mevzisini terk ederek Tepeçaylak gerisine çekildiğinden- kuvvetlerinin büyük kısmı ile bu istikametten dağınık bir tarzda da Avadan ve Zeytin'e doğru çekilmeye muvaffak olmuş, yılmak ve yorulmak bilmeyen birliklerimiz tarafından Zeytin ve civarına kadar takip edilmiştir.

23/24 Kasım gecesi saat birde Tepeçaylak ve Kütüklü, takip müfrezelerimiz tarafından işgal edilmiş, büyük zayiata uğrayan düşman, kuvvetinden bir kısmını Yenice ve civarında terk ettikten sonra 24 Kasımda kuvvetlerinin büyük kısmını Adana'ya çekmiştir.

Bu muharebede 25 şehit ve 40 yaralımız vardır. Harp sahasında mevcut dere ve tepeler düşman cesetleriyle doluydu. Takriben 500 ila 600 kadar ölü ile 35 katır leşi sayıldı. Ölenler arasında bir topçu yüzbaşısı ile bir topçu teğmeni ve üç piyade subayı görülmüştür. Fadıl civarında tahrip edilmiş birçok makineli tüfek ile otomatik tüfeğe de tesadüf edilmiştir (Bu muharebeye iştirak edenler; 16'ncı Alay 2'nci Tabur Komutanı Binbaşı Tevfik Bey, 2'nci Milis Bölük Komutanı Topçu Yüzbaşı Raif Bey, 1'inci Milis Bölük Komutanı Emin Efendi, Milis Tabur Komutanı Cemal Efe, 16'ncı Alay Komutanı Binbaşı Vasfi Bey, Milis Tabur Komutanı Derviş Ağa, Milis Tabur Komutanı Süleyman Bey, Bölük Komutanı İbo Osman Ağa ile Karaisalı Müftüsü Mehmet Efendi ve Menemencizade Adil Bey'dir).

25 Kasım 1920

Keşif faaliyetleri ve teşkilat ile uğraşıldı. Karaman'dan gelen müfrezeler, birliklerine sevk edildi. Manisalı Ali Bey, Merkez Grup Komutanlığına tayin edildi.

Mıntıka Komutanlığına

1. Geceyi Göktepe'de geçirdim.

2. Bulunduğum köyler müfrezemizi besleyecek bir hâlde değildir. Esas mıntıkama geçmek düşüncesindeyim. Hattı tahrip etmek için dinamit, kapsül ve fitilin karargâhtan alınmasına emir verilmesi hususu arz olunur.

Adana Süvari Müfrezesi Komutanı
Mehmet Hulusi

Mıntıka Komutanlığına

Talep edilen taburun ayrıntılı genel kuvvesi burada olmadığından bugün takdim edilemedi. Yarın takdim edileceği arz olunur.

Karaisalı Millî Tabur Komutanı
Mehmet Kenan

41'inci Tümen Komutanlığına

Kıllıcami köyü, Çaylaktepe'nin 2 km kuzeybatısındadır. Sağ Cenah Grubu Kütüklü, Hüseyinbeyli, Avadan, Tömek hattındadır. Bu Grubun ihtiyatı Fadıl'ın kuzeybatısındaki Karabekirli köyündedir.

Ali Bey kuvveti Çaylaktepe'dedir. Nizamiye Taburu, Kuzgun'dadır. 16'ncı Alay 2'nci Tabur Tepeçaylak'tadır. Salbaş'ta da bir müfrezemiz var. Merkez Grubu, Çakıt'ın kuzeyindeki eski mevzilerindedir. Sol Cenah Grubu Gübe, Kekeç, Hocalı hattında, Karaisalı Millî Taburu Karaisalı'da, İhtiyat Taburu Yılancılar'dadır. Gereken teşkilat ve hazırlık yapılmaktadır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

26 Kasım 1920

Teşkilatla meşgul olundu. Keşif kolu ve uçak faaliyeti oldu.

Genel Komutanlığa

Dün keşif maksadıyla mıntıkamız dâhilinde bulunan Hocalı köyü tarafına gittiğimde Usta Abdullah'ın ailesi ile Grubumuzda müstahdem Avni Çavuş'un Adana'ya firar ettiklerini işittim. Mıntıkamızda başkaca bir hadise olmamıştır.

Sol Cenah Grup Komutanı
Teğmen Sadık

27 Kasım 1920

Teşkilat ve tahkimatla uğraşılmış ve cephede uçak ile keşif kolu faaliyeti olmuştur.

Mıntıka Komutanlığına

Cephelerimizde sükûnet vardır. Menekşekaşı'ndaki düşman kuvveti Adana'ya kovulmuştur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Ahmet Raif

Sol Cenah Grup Komutanlığına

1. Adana-Misis-Kozan yolu mıntıkamıza verilmiştir. Binaenaleyh vaktiyle Tufan Bey emrinde bulunan Aşağı Sırkıntı, Yukarı Sırkıntı, Kozan livası ve Feke nahiyesinin batısındaki arazi Grubunuz emrindedir. Hemen seri ve acil bir teşkilat yaparak kuvvetinizin arttırılmasına gayret ediniz.

2. Sırkıntılar Grup Komutanı Ahmet Efendi kuvveti de emrinizde kalacağından ona gereken emri tebliğ ediniz. Bugün mıntıkamız dâhilinde bulunan geri köylerde birçok silahlı efrat mevcut olduğundan şu birkaç gün içinde mevcudunuz hemen hemen 1000'e ulaşır zannındayım.

3. Tatık ve civarına gelen Aydınlı aşiretlerine selamımı tebliğ ediniz. Kendi silahlarıyla orada bir kuvvet teşkil ederek Grubunuza iltihak etsinler.

4. Yeni ve eski Grup mıntıkanızda, köylerde mevcut eli silah tutanları iki kısma ayırıp on beşer gün nöbetleşe cephede istihdam ediniz. Efrada maaş verileceğinden muntazam künye defteri tutunuz.

5. Kozan mıntıkası ile irtibat tesis ediniz.

6. Grubunuzda müstahdem bölük ve takım komutanlarının açık künyelerini yazılı olarak bildiriniz.

7. Hulusi Efendi son emre kadar müfrezesiyle Grubunuz mıntıkasındaki inzibat ve asayişi temin edecek, Buruk, Kılıçlı ve daha başka mıntıkalardaki Fransız karakollarını püskürterek Ahmet Efendi Grubu ile irtibatınızı temin edecek ve Adana-Misis tren hattını tahrip edecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Sağ Cenah Grup Komutanlığından, şimdi alınan raporda düşmanın Adana'dan Yenice'ye yeniden üç top ile 100 kişilik bir kuvvet getirmiş olduğu anlaşılmıştır. Söz konusu Grup Komutanlığına müteyakkız davranması emri verilmiştir.

Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Beş gün devam eden son büyük taarruzda, Merkez ve Sağ Cenah gruplarında düşmanın mağlubiyeti için hayatını feda edercesine gayret göstererek çalışan Milis Merkez Grubu 2'nci Tabur 1'inci Bölük Komutanı İbo Osman oğlu Bekir Ağa'nın teğmen rütbesine terfisini arz ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Belemedik'ten geldikten sonra Tabaklar civarında zayıf bir düşman müfrezesiyle çarpışarak Tabaklar köyünü işgal ettim. Devriyemiz şimdilik düşman keşif kollarıyla merkez ve İnnablı civarında çatışma hâlindedir. Bugün Nalkulak ve İnnablı'ya taarruz ederek işgal edeceğim. 50 süvari gönderilmesini rica ederim.

Yüreğir Süvari Müfrezesi Komutanı
Nasrullah

28 Kasım 1920

Teşkilat ile meşgul olundu. Tren hattı birkaç yerinden tahrip edildi. Harp cephesi gerisinden geçmek üzere gruplara telefon hattı çekilmeye başlanmıştır.

41'inci Tümen Komutanlığına

Misis-Adana arasında tren hattı birkaç yerinden tahrip edilmiştir. Cephemizde başkaca önemli bir hadise olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

29 Kasım 1920

Buruk köyü baskın yapılarak geri alınmış, dört Fransız jandarması esir edilmiş ve düşmana kayıp verdirilmiştir. İncirlik'ten gelen takviye kuvvet de püskürtülmüş, hat tekrar tahrip edilmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

28/29 Kasım gece yarısından sonra Büyük Dikili ile Zeytin arasında tren hattı birkaç yerinden tahrip edilmiştir. Sol Cenah Grubundan rapor alınamamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41’inci Tümen Komutanlığına

1. 28/29 Kasım gecesi Sol Cenah Grubu, Buruk köyüne baskın yaparak dört esir almış, Buruk ve Kılıçlı köylerini geri almıştır. Düşmandan bir ölü vardır. Altı beygir, yedi tüfek, 600 kadar cephane ele geçirilmiştir.

2. Bu olay üzerine İncirlik’ten gelen 50 kişilik süvari ve piyadeden meydana gelen düşman müfrezesi de püskürtülmüştür.

3. Bugün, İncirlik İstasyonu’nun düşmesi beklenmektedir.

4. Buruklular silahlarıyla tekrar gruplarına katılmışlardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41’inci Tümen Komutanlığına

Düşmanın konuşuna dair alınan malumat aşağıdadır.

Yenice’de çapı anlaşılamayan büyük bir top ile 140 kadar piyade ve bir makineli tüfek; Hamamkurbu’nda 200 piyade, iki top, iki makineli tüfek; Nailihürriyet’te iki top, dört makineli tüfek, 300 piyade; Kamberhüyüğü’nün doğusunda ve tren yolu üzerindeki büyük demir köprüde 20 nefer, bir makineli tüfek; Zeytin İstasyonu’nda 80 piyade, bir top, iki makineli tüfek, bu birliklerin tamamına komuta eden üst rütbeli komutanın da Yenice’de ikamet etmekte olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

30 Kasım 1920

Teşkilat ve tahkimatla meşgul olundu.

41’inci Tümen Komutanlığına

Sol Cenah Grubumuzdan alınan malumata göre, Adana’ya bir general gelmiş, yarın yahut öbür gün Sol Cenah Grubumuzda mevcut kuvveti dağıtmak üzere, biri Buruk diğeri Deliçay’dan olmak üzere iki kuvvetli kolla taarruz edeceklerini söylemiştir. Buraya bir miktar kuvvet hareket ettirilmiş ve gereken tertibatın alınmış olduğu, malumat olarak arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41’inci Tümen Komutanlığına

24 saat içinde mıntıkamızda hiçbir hadise olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41’inci Tümen Komutanlığına

1. Sağ Cenah Grubu, Topçu, Tepeçaylak, Kütüklü, Hüseyinbeyli, Avadan, Tömek hattındadır. İki makineli tüfek bu Grupta ve mevzidedir. Fransız topu, Fadıl sırtlarında mevzidedir. İhtiyatı, Karabekirli köyündedir.

2. Gemisureli Ali Ağa Müfrezesi Abacılar’dadır. İleri hattı Karahan sırtlarındadır. Nasrullah Ağa Müfrezesi Naibler’dedir. İleri hattı Karahan’ın batısında ve Fakılar’ın kuzeyindeki sırtlardadır.

3. Karargâh Süvari Bölüğü Yılancılar’da, ileri hattı Kaşoba’nın batısında Çakıt ve Görgün sularının 1 km kuzeyindeki Kamalaktepe’dedir. İhtiyat Taburu Yılancılar’dadır.

4. 16’ncı Alay 3’üncü Tabur Kuzgun’da ihtiyattadır. İki makineli tüfek, bir kudretli cebel topu Abdilli köyündedir.

5. 19’uncu Alay 2’nci Tabur Karaisalı’da ihtiyattadır.

6. Merkez Grubu, Çakıt Nehri ile Görgün sularının birleştiği mahalden Seyhan Nehri’ne kadar olan Çakıt Nehri’nin kuzey sırtlarındadır. İhtiyatı Örcün köyündedir. Cephanesiz iki makineli tüfek de bu Grup emrindedir.

7. Sol Cenah Grubu, Seyhan Nehri’nden başlayarak Buruk’un kuzey sırtlarına kadar uzanır. Mücteba Efendi Çiftliği kuzey sırtlarındadır. İhtiyatı Kekeç köyündedir. İleri hattı Buruk’un batı sırtlarındadır. Hulusi Efendi Süvari Müfrezesi, bu Grup emrinde Buruk, İncirlik arasında seyyar bir hâldedir.

8. Mıntıkamızın konuşu yukarıda açıklanmıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

BEŞİNCİ DEFTER

1 Aralık 1920

Cephelerde sükûnet vardır.

Genel Komutanlığa

1. Güvenilir casuslarımızdan alınan malumata göre iki gün evvel Fransız generallerinden birisi Adana'ya gelmiş ve buradaki Kuvayımilliyeyi dağıtmak üzere yarın veya öbür gün birisi Deliçay, diğeri de Buruk istikametine olmak şartıyla, iki koldan kuvvetli müfrezeler göndereceğini söylemiştir.

2. Mevcut kuvvetimle Deliçay güneyindeki Gübe-Kekeç-Karga-Hocalı-Çirişgediği-Bocu sırtlarında savunmada bulunacağım.

3. Kuvvetim pek azdır. Bugün süvariler ile piyade kuvvetlerinin yetiştirilmesini rica ederim.

4. Top ve makineli tüfeklerin yarın sabaha kadar Buruk'un batısındaki Seyhan Nehri'nin sağ sahiline yetiştirilmesini istirham ederim.

5. Cephane ve silahların süratle gönderilmesi için emir verilmesi arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Ahmet Raif

Mıntıka Komutanlığına

4'üncü ve 5'inci posta olarak 56 nefer sevk edilmiştir. Şimdiye kadar nahiyeye bağlı köylerden birinci posta olmak üzere toplam 254 nefer sevk edilerek onlarla değişmek üzere 250 neferin daha hazır bulunduğu.

Karsantı Nahiyesi Müdürü
Yusuf Kenan

Mıntıka Komutanlığına

Bizim sol cenahımızda bulunan Söğütlü-Kızıloğlanlı açık bulunduğundan oraya bir müfrezenin gönderilmesi arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

2 Aralık 1920

Uçak faaliyeti olmuştur. Cephelerde sükûnet vardır. Şehitlerin ruhlarına cephede Mevlidi Şerif okundu. Sol Cenah Grubu cephesine ilerlemek isteyen düşman süvari kuvveti püskürtüldü.

Mıntıka Komutanlığına

1. 24 saat içinde cephelerimizde bir vukuat olmamıştır.

2. Bugün ikindi zamanı düşman, niyâh(?) kolundan gördüğü birkaç süvariye üç şarapnel atmıştır.

Örcün Grup Komutan Vekili
Salih

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bugün iki düşman uçağı mevzilerimiz üzerinde ve gerilerinde bir saat kadar keşifte bulunmuş ve birçok bomba atmış ise de hiçbir zarar verememiştir.

2. Buruk cephesine ilerlemek isteyen bir düşman süvari müfrezesi püskürtülmüştür.

3. Alaturka saat onda Kurttepe'nin doğusundaki Gülbenek bağındaki düşman topçusu, Sol Cenah Grubumuzun Bayramhacılı sırtlarında bulunan ileri birliklerini tesirsiz bombardıman etmiştir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Komutanlık Emri

1. Grup komutanları, efradını tamamen elleri altında ve toplu olarak bulunduracak, yalnız ileri hattını hafif postalarla temin edecek ve keşfe son derece önem vereceklerdir. Düşmanın bir taarruzu hâlinde, ihtiyata riayet ederek efradını harbe sokacaklardır. Alman tüfekleriyle donatılmış efrat, daima ihtiyatta bulundurulacaktır.

2. Taarruz hâlinde Sağ Cenah ve Merkez grupları hemen telefonla ve Sol Cenah da Örcün'deki telefonla Mıntıka Komutanlığını haberdar edecektir.

3. Keşiflere gece gündüz dikkat edilecek ve düşmana dair alınan malumat derhâl bildirilecektir.

4. Sol Cenah Grubu Örcün'deki telefon makinesi başında daimi surette irtibat süvari postaları bulunduracaktır.

5. Son teşkilata göre, mıntıkada mevcut makineli tüfekler bir bölük hâlinde bulunacak ve 19'uncu Alay 1'inci Tabur Makineli Tüfek Bölüğü adını alacaktır.

Mıntıka Komutanı
Tekelioğlu Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Efratta kanlı basur ve dizanteri hastalığı mevcut olduğundan icap eden ilaç ile bir doktorun gönderilmesi arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

Mıntıka Komutanlığına

Alman ve Osmanlı cephanesine şiddetle ihtiyacımız vardır. Hiç olmazsa bir sandık gönderilmesi arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

Buruk'ta esir edilen beş Fransız jandarmasının bugün kolluk kuvvetlerinin gözetiminde Pozantı'ya sevk edilmek üzere Kelebek'e gönderildikleri arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Tekelioğlu Sinan

3 Aralık 1920

Cephede sükûnet vardır.

Komutanlık Emri

Sağ Cenah Grubu, Tarsus'tan Adana'ya, Adana'dan Tarsus'a; Sol Cenah Grubu Adana'dan Ceyhan'a, Ceyhan'dan Adana'ya her gün kaç tren gidip geldiğini, bu trenlerin yüklerinin neden ibaret olduğunu her gün alaturka saat onda karargâhta bulunabilecek şekilde bildireceklerdir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Karaisalı Kaymakamlığına

Düşmanın önceden Merkez ve Sağ Cenah mıntıkalarına yaptığı taarruzda Müdafaai Hukuk Reisi Adil Bey'le söz konusu cemiyet azasından Süleyman Beyefendi'nin vadetmiş oldukları nakdi mükafattan dolayı düşmana Körlü köyü civarında gece baskını yapan ve daha sonra da düşmanın, Merkez Grubu cephesine taarruzu esnasında Memişli'de olağanüstü fedakârlık göstermesinden sonra kolundan ve bacağından yaralanan ve Merkez Grubunda görevli Adana'nın Kuruköprü Mahallesi'nden Duran oğlu Süvari Çavuşu Hüseyin'in emsal ve yaşıtlarının gayretini teşvik için heyet veznesinden 30 lira nakdi mükafat ile ödüllendirilmesi rica olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

İhtiyaten Fadıl'da bulunan Molla İzzet'in müfrezesi, Mal Müdürüzade Hacı Osman Efendi'yle birleşerek Karahan'dan Tömek'e kadar olan mıntıkayı tutacaklarından söz konusu kola, bu şekilde emirler verilmesi ve bu durumun bildirilmesi rica olunur.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

Mıntıka Komutanlığına

Karaisalı'da bulunan dört yük hayvanıyla efradın erzak, odun ve su tedariki zor olduğundan tabura hiç olmazsa dört yük hayvanı daha gönderilmesine izin verilmesi arz olunur.

Karaisalı Millî Tabur Komutanı
Kenan

Mıntıka Komutanlığına

24 saat içinde bir olay olmamıştır. Yalnız bugün sabahleyin bir düşman uçağının gelerek Akgedik tarafına beş bomba attıktan sonra dönmüş olduğu arz olunur.

Merkez Grup Komutanı adına
Salih Niyazi

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Fransızlar Adana'da mevcut Ermenilerden 3000 kişilik bir kuvvet hazırlamak istemişlerse de Ermenilerin reddine maruz kaldıklarından Müslüman ve Arapuşakları ahalisinden istifade yolunu da araştırmışlar; fakat onlardan da ret cevabı almışlardır.

2. Son alınan malumata göre, bütün harp cephesinde ve şehirlerde bulunan Cezayir ve Tunuslu efratla Ermeni efradı isyan ederek silahlarını hükûmete teslim etmişlerdir.

3. Fransızların, Tarsus'tan Adana'ya trenle kum ve çakıl taşı nakletmekte olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

4 Aralık 1920

Adanalı Teğmen Hulusi Efendi'nin beraberinde gelen Konyalı efrat 3/4 Aralık gecesi düşmana firar etmiştir. Adanalı Kör Abdullah, Buruklu Osman Kâhya ve daha bazı kötü kimselerin kandırmasıyla Buruk'ta geceyi geçirmekte olan Hulusi Efendi'nin müfrezesini, Adana'dan gelen düşman kuvveti kuşatma altına almıştır. Sabaha karşı köy içerisine giren düşmana, Hulusi Efendi ve beraberindekiler teslim olmaya mecbur olmuştur. Sol

cenahtaki piyade taburu malumat alarak düşmana taarruz etmiş ve püskürtmekte başarılı olmuşsa da Hulusi Efendi ve beraberindekileri kurtarmakta başarılı olamamıştır. Cephemizdeki düşmanda hazırlık işaretleri görülmüştür.

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşman Yenice'ye bir top çıkararak saat on buçuk sıralarında Kütüklü ve Hüseyinbeyli köylerini bombardıman etmiştir.

2. Düşman, bütün ova köylerinin muhtarlarını, Tarsus'taki generalin yanına götürmüştür. Ne için götürüldükleri malum değildir.

3. Hamamkurbu köyünden toplar Yenice'ye gelmiştir. Yalnız söz konusu köyde iki mitralyöz tüfeği bırakmıştır.

4. Grubumuzun bu duruma karşı son derece uyanık hâlde bulunduğu arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

24 saat içinde hiçbir vukuat olmadığı. Esaslı bir kaynaktan işittiğimize göre Ermeni ve Tunusluların isyan ettikleri ve Ermenilerden bir kısmının silahlarını hükûmete teslim ettikleri.

Köylülerden aldığımız malumata göre Tarsus'tan tren her gün, kum ve çakıl naklediyormuş. Yılancılar ve Karaisalı ile muhabere edilmiyor. Bunun için rapor da veremiyoruz. Raporu, Kelebek vasıtasıyla vermek istemişsek de kabul edilmedi. Muhaberenin temini için gerekenlere emir verilmesi arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman Yenice'ye bir top daha getirmiştir. 3 Aralıkta saat on bir sıralarında Hüseyinbeyli ve Kütüklü köylerini tesirsiz bombardıman etmiştir.

2. Düşman, Hamamkurbu köyündeki toplarını da Yenice'ye getirmiştir.

3. Fransızlar, bütün ova köyleri ihtiyar heyetlerini Tarsus'a çağırmıştır.

4. Diğer gruplardan henüz malumat alınamamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Buruk'ta bulunan Hulusi Efendi süvarilerine taarruz eden düşman, süvarimizin mevzilerini işgal etmiştir.

2. Hulusi Efendi'den henüz malumat gelmemiştir. Düşmanın Akkuyu sırtlarında olduğu görülüyor.

3. Düşmana karşılık için hazırlanıyoruz. Peyderpey rapor gönderileceği arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

Mıntıka Komutanlığına

1. Buruk'a taarruz eden kuvvetli düşman piyade ve süvarisi oradaki süvarilerimizi dağıtmıştır.

2. Dağılan süvarilerin Tatık-Çatalan geçitlerinden geçmeleri muhtemeldir.

3. Süvarileri dağıtan düşman, Akkuyu, Kızılkaş ve Kılıçlı sırtlarına kadar gelmişlerse de aşağıya inmeye cesaret edemeyerek Adana'ya dönmüşlerdir.

4. Hulusi Efendi ve müfrezesinden henüz hiçbir kimse gelmemiştir.

5. Grup cephesi metanetini korumaktadır.

6. Arz edecek başka bir vukuat yoktur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

41'inci Tümen Komutanlığına

Buruk'ta bulunan Hulusi Efendi Süvari Müfrezesine düşman taarruz etmiş ve Hulusi Efendi'nin mevzisini işgale muvaffak olmuştur. Hulusi Efendi'den henüz bir malumat alınamamıştır. Şimdi düşmanın Akkuyu sırtlarında olduğu, Sol Cenah Grup Komutanlığından bildirilmektedir. Düşmanın kuvvetine ve hareket şekline dair rapor alınamamıştır. Düşmanın püskürtülmesi için gerekli tedbirler alınmaktadır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Buruk'a taarruz eden düşmanın, Sol Cenah Grubumuzun metanetinden ve cesaretinden ürkerek Adana'ya çekildiği.

2. Düşmanın Buruk'a taarruz eden kuvvetinin 500 süvari ve piyadeden ibaret olduğu.

3. Hulusi Efendi süvarilerinin tamamen dağıldığı.

4. Sol Cenah Grup Komutanlığının saat ikide alınan raporundan anlaşılmıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Ermenistan, teklif edilen barış şartlarını tamamen kabul etmiş ve barış antlaşması Gümrü'de iki taraf delegeleri arasında 2/3 Aralık 1920 gecesi imza edilmiştir.

Barış antlaşması gereğince Ermenistan 1500 tüfek ve 20 makineli tüfek ile sekiz top alıkoyarak geri kalan bütün silah ve cephanesini ordumuza teslim edecektir.

41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Sol Cenah Grup Komutanlığına

Düşmanın püskürtülmesinden pek memnun oldum. Teşekkür ederim. Allah'ın yardımıyla düşmanımızı tamamen berbat ve mahvedeceğimizden eminim. Bu gece son derece uyanık davranınız. Hulusi Efendi Müfrezesini aramak üzere yerli ahaliden Tatık ve Çatalan istikametine özel adamlar göndererek çevirtiniz.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Saat beşte Adana'dan almış olduğum malumatta, düşmanın Adana'dan bir miktar kuvveti Kâhyaoğlu ve Kurttepe'ye sevk ettiği.

2. Hat boyunda mevcut bütün karakollar bu gece her günkünden fazla helyosta ile muhabere etmektedir.

3. Bu vaziyetlerinden şüpheleniyorum. Buraca lazım gelen tedbirler alındı.

4. Uyanık bulunulması için diğer cephelere de malumat verilmesine izin verilmesi.

5. Ben bugün, yanınızdayken Ceyhan'dan Şekerci adında 20 yaşlarında bir casus, devriyelerimiz tarafından yakalandığında "Ben Ali Ağa'nın yanına gidiyorum." diyerek karargâha kadar gelip beni sorarak bulamadığından "Biraderim Tepeçaylak'tadır." diyerek oraya savuşup gittiğini döndüğümde anladım. Arkasını takip ettirdimse de bulduramadım. Söz konusu kişi kısa boylu, gayet

zayıf, esmer benizli, üst dişinin önden birisi yoktur. Emin Ağa cephesine gittiğinden şüpheleniyorum. Oraya malumat verilmesini rica ederim.

Gemisureli Ali

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

Ceyhanlı Şekerci adıyla bilinen 20 yaşlarındaki bir casusun Grubunuz istikametine gittiği şimdi haber alındı. Söz konusu kişinin Tepeçaylak'a gitmesi muhtemeldir. Kendisi kısa boylu, gayet zayıf, esmer benizli, üst dişinin önden birisi yoktur. Hemen söz konusu kişinin yakalanarak karargâha sevki.

Mıntıka Komutanı
Sinan

5 Aralık 1920

Keşif kolu ve uçak faaliyeti olmuş, düşman topçusu bazı mevzilerimizi bombardıman etmiştir.

Mıntıka Komutanlığına

Cephemizde 24 saat içinde düşmanda kayda değer bir durum görülmemiştir.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

Mıntıkam cephesinde kayda değer bir olay olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Grupta bulunan bozuk tüfeklerden 11 adet Alman tüfeğini tamir ettirdim. Cephanesi yoktur. Bölüklerde ise malumunuz, hiç yoktur. Lütfen yeterli miktarda Alman cephanesinin süratle gönderilmesini rica ederim.

Merkez Grup Komutanı
Manisalı Ali

Mıntıka Komutanlığına

1. Hulusi Efendi'nin 25 neferiyle esir düştüğü, köylülerin ifadesiyle anlaşılmıştır.

2. Hulusi Efendi süvarilerinden 25 kadar efrat, Usta Abdullah ve Buruk ahalisi tarafından Delibaş'ın Adana'da bulunduğunu söylenilerek aldatılmış ve Adana'ya firar ettirilmişlerdir.

3. Hulusi Efendi'nin yalnız beş süvari neferi gelerek Gruba katılmıştır.

4. Düşmanın 200 kadar süvarisi Kızılkaş, Kılıçlı, Akkuyu ve Çarhıpare sırtlarında görülmüştür.

5. Buruk üzerine yürüyen düşmanın, üç top, 200 süvari, üç tank ve bir miktar piyadeden ibaret olduğu anlaşılmıştır.

6. Cephede son derecede uyanık bulunmaya dikkat edildiği ve kayda değer bir olayın olmadığı arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

Mıntıka Komutanlığına

Karaisalı Kekeç köyü ahalisinden
Hüseyin oğlu Ömer
1874

Yukarıda künyesi yazılı Abdullah Usta'nın çiftçibaşısı Ömer Kâhya, Grup cephesi geri çekildikten sonra birçok kez Adana'ya giderek Abdullah Usta ile görüşmüş ve bu defa Buruk'un işgali üzerine Buruk ahalisi ile Adana'ya giderek kendilerinin çetenin elinden kurtarılmaları için Fransız Komutanlığına müracaatta bulundukları anlaşıldığından adı geçen şahsın Batı Cephesine sevk edilmek suretiyle cezalandırılmasını istirham ederim.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

41'inci Tümen Komutanlığına

Düşmanın bundan bir buçuk ay önce Gübe'ye taarruzunda beyaz bayraklarla düşmana teslim olup ailece Adana'ya gidip Fransızların onayıyla tekrar mıntıkama dönen ve Müslüman ahaliyi kandırarak düşmana teslim olmalarını teklif eden Kıbrıslı Kör Hüseyin adlı hain, önce emrimle Çatalan Nahiyesi Müdürü tarafından yakalattırıldıktan sonra her nedense serbest bırakılmıştır. Öteden beri de ahaliyi aldattığına şüphe olmayan bu haini, bugün Karaisalı'da kahvede nargile içmekte iken yakalatarak karargâhıma getirdim. Tahkikat evrakı düzenlendikten sonra, evrakıyla adı geçen şahıs köye gönderilecektir. Büyük bir üzüntüyle Karaisalı'nın pek acınacak hâlde olduğunu arz ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

6 Aralık 1920

Cephede keşif kolu çarpışmaları olmuştur. Tren hattı tahrip edilmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

Sağ Cenah ve Merkez grupları mıntıkasında sükûnetin devam etmekte olduğu ve Sol Cenah Grubundan henüz rapor alınamadığı.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Nernek ile Zeytin arasındaki tren hattının, birkaç yerinden bu gece yine tahrip edildiği arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Sağ Cenah Grubu cephesinde keşif kolu çarpışmasında düşmanın bir ölü ve iki yaralı vererek kaçtığı anlaşılmıştır.

2. Diğer cephelerde sükûnet olup kayda değer bir olay olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Komutanlık Emri

16'ncı Alay, Merkez ve Sağ Cenah grupları Kelebek'ten; Sol Cenah Grubu Karaisalı'daki 19'uncu Alay 2'nci Taburdan erzak alacaklardır. Birliklerin her gün düzgün şekilde yük hayvanı ve memur göndererek mazbata ile erzaklarını aldırmaları lazımdır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

7 Aralık 1920

Konya istikametine tekrar bir müfreze sevki için emir alındı. Bu müfrezeye komutan olarak Şahin Bey görevlendirildi. Cephede keşif kolu çarpışması oldu. Düşman topçusu tesirsiz mevzileri bombardıman etti.

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephelerimizde sükûnet olduğu, Sol Cenah Grubundan gelecek süvarinin henüz ulaşmadığı, ayrıca bir süvarinin de şimdi söz konusu gruba gönderilmiş olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41’inci Tümen Komutanlığına

1. Bugün düşman topçusu saat on buçuk sıralarında Nailihürriyet istikametinden Tepeçaylak sırtlarını bir süre bombardıman etmişse de bir tesir yapamamıştır.

2. Diğer cephelerde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41’inci Tümen Komutanlığına

1. Bugün ezani saat on buçukta iki düşman uçağı Merkez Grubu üzerinde akşama kadar dolaşmış ve birçok bomba atmışsa da bir tesir yapamamıştır.

2. Başkaca kayda değer bir olay olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Şimdilik düşman kuvvetleri Adana’ya gitmiştir. Buruk, düşmandadır.

2. Bulunduğumuz mevkiden tren hattı görülmediği için tren hakkında ancak hususi adamlar vasıtasıyla malumat alınabilecektir. Bu suretle elde edilecek malumat derhâl arz edilecektir.

3. Nasrullah Ağa Müfrezesinin Çiçekli’ye geldiği haber alınmıştır.

4. Tren hattının tahribi için gereken malzeme, Buruk olayında düşman eline geçmiştir.

5. Buruk olayı hakkında ayrıntılı malumat yarın bizzat tarafımdan arz edilecektir.

6. Cephede sükûnet olduğu arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

Aceledir.

Merkez Grup Komutanlığına

Bugün gönderdiğim silahlarla silahlandırdığınız 35 neferi, yarın sabahleyin karargâha gönderiniz.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

Yerli kuvvetlerden olmak üzere 70 piyade ve 10 süvariyi yarın sabahleyin karargâha gönderiniz.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Yerli efradımız tamamen cephededir. 70 mevcutlu bir ihtiyat bölüğümüz vardır. Bunları yarın sabahleyin göndereceğimi arz ederim.

Sağ Cenah Grup Komutan Vekili
Ali Cengiz

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

Manisalı Ali Bey idaresinde Karaman'dan dönüp izin verilen Grubunuza mensup Halil Ağa Müfrezesinin yarından itibaren toplattırılarak buraya gönderilecek ihtiyat kuvvetinizin dönmesine kadar cephe ihtiyatı olarak bulundurulması rica olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

8 Aralık 1920

Cephede keşif kolu ve uçak faaliyeti olmuştur.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bugün Sağ Cenah Grubumuz üzerinde dolaşan iki düşman uçağı 30 kadar bomba atmış, bir çavuş ile iki köylüyü yaralamıştır.

2. Diğer cephelerde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Bu gece düşman süvarilerinin Devecili cephesine geçmiş olduğunu haber aldım. 5-10 kişiyle hemen hareket ediyorum. O tarafta mevcut kuvvetleri Kaşoba yoluyla ihtiyat cephane ile birlikte bu tarafa gönderiniz. Zannederim şafakla taarruz başlayacaktır. Her hâlde emir ve tedbir size aittir.

Kırıklı Köyünden
Süleyman

9 Aralık 1920

Cephede keşif kolu ve uçak faaliyeti olmuştur. Konya istikametine sevk edilen müfrezenin hareketi ertelendi.

Mıntıka Komutanlığına

Hareketim bir sonraki emre kadar ertelendi. Şimdilik Kelebek'te kalacağım. Merkez Grubundan gelen efraddan yalnız 12 nefer kalmıştır. Sağ Cenah Grubu efradından da bir süvari, sekiz piyade neferi firar etmiştir. Bunlar tamamen Adanalıdır. Künyelerini almak mümkün olamamıştır. Çünkü kalan grup efradı bunların kim olduklarını bilmiyor. Bu namussuz heriflerin gruplardan araştırılarak hemen yakalanmalarıyla iadeleri hususunda lazım gelenlere emir verilmesi arz olunur.

Müfreze Komutanı
Şahin

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman Kazıkbaş köyünün kuzeyinde ve köye 300 metre mesafede bulunan istihkâmlarından lağım kazarak dinamitle atmakta olduğu, Sağ Cenah Grup Komutanlığından bildirilmiştir.

2. Diğer cephelerimizde sükûnet olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Merkez Grup Komutanlığına

Milis takım ve bölük komutanlarına subay maaşı verilecektir. Bugün akşama kadar künyeleri gönderilmeyecek olursa nefer maaşı verilecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

10 Aralık 1920

Cephede sükûnet vardır.

41'inci Tümen Komutanlığına

24 saat içinde cephemizde kayda değer bir olay olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Tarsus güneyinde bir harman ile Adana civarında muhtelif mevkilerde sazlıkların yanmakta olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sol Cenah Grup Komutanlığına

Mıntıkanızın sol cenahı Adana-Misis şosesi olmayıp Adana-Kozan şosesi olduğu anlaşılmış bulunduğundan ona göre dünkü emrin düzeltilmesi gerektiği rica olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Karsantı Nahiyesi Müdürü vasıtasıyla Kuvayımilliye Komutanlarından Kidiroğlu Ali Ağa ile Yusuf Çavuş'a

Nahiyeniz mıntıkası dâhilindeki köylerde birçok silahın mevcut olduğu kayden sabit olmuştur. Mevcut tüfeklerin şu üç beş gün içinde tamamen toplattırılarak karargâha getirmenizi ve silahlarını şimdi teslim etmeyip arama sırasında evlerinde silah çıkanların gayet ağır cezaya çarptırılacaklarının ahaliye bildirilmesini rica ederim.

Sinan

11 Aralık 1920

Cephede keşif kolu çarpışmaları ve uçak faaliyeti olmuş, düşman uçakları tarafından ahalinin düşüncesini zehirleyecek saçma sapan yazılarla dolu iki tomar gazete atılmıştır.

Mıntıka Komutanlığına

1. Şimdi uçaklar tarafından Abacılar civarına atılan iki tomar gazete araştırılarak elde edildi.

2. Saçma sapan yayınları içermesi sebebiyle hepsi imha edilerek birer nüshasının tarafınıza takdim edilmesi emrinin bildirilmesine izin verilmesi.

Müfreze Komutanı
Gemisureli Ali

41'inci Tümen Komutanlığına

Sağ Cenah Grubumuzda 10-11 Aralık gece yarısından sonra Kazıkbaş kuzeyine sürülen keşif kolumuz, tesadüf ettiği bir düşman keşif koluyla çarpışmış ve düşman keşif kolu Nailihürriyet'e kaçmıştır. Bundan başka cephemizde kayda değer bir olay olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Öğleden evvel, mevzilerimiz üzerinde dolaşan bir düşman uçağının atmış olduğu bombalardan dolayı ahaliden bir kişi yaralanmıştır.

2. Düşman, Tömek köyü ilerilerine giden keşif kolumuz üzerine Kestelhüyüğü'nden birkaç top mermisi atmıştır.

3. Öğleden sonra gelen bir düşman uçağı Sağ Cenah Grubumuz üzerinde yarım saat kadar dolaşmış, Topçu köyüne birkaç bomba ve Dedeler'e birçok otomatik tüfek atarak gitmiştir.

4. Diğer gruplar cephesinde sükûnet olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Cephemizde düşman tarafından yapılan hiçbir faaliyet görülmemektedir.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Komutanlık Emri

Boş fişek kovanları hemen toplattırılarak Kelebek'e sevk edilecek ve miktarı komutanlığa bildirilecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

12 Aralık 1920

Keşif kolu ve uçak faaliyeti olmuştur.

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sol Cenah Grup Komutanlığına

Son Buruk Muharebesinde şehit, yaralı, esir ve kayıp miktarının tarih ve künyeleriyle acilen bildirilmesi.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Grubumda Alman cephanesinin katiyen olmadığını birçok defalar arz ediyorum. Lütfen yeterli miktarda Alman cephanesinin mümkün olan bir çabuklukla gönderilmesini tekrar istirham ederim.

Merkez Grup Komutanı
Manisalı Ali

41'inci Tümen Komutanlığına

10 kadar Aydınlı aşiret reisi, beraberlerinde 50 silahlı ve 1000 kadar da silahsız efrat olduğu hâlde, Sol Cenah Grubu karargâhına gelmişlerdir. Karargâhta silah mevcut olmadığından bunlara gerekli silahların gönderilmesiyle esasen zayıf olan bu cephenin takviyesine izin verilmesi istirham olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

13 Aralık 1920

Cephede kayda değer bir olay olmadı.

Mıntıka Komutanlığına

1. Dün gönderilen süvari keşif kolu, Buruk ve civarında düşmana dair hiçbir şey görmemiştir.

2. Nasrullah Ağa Müfrezesi Kızılkaş'tadır.

3. Cephede sükûnet vardır.

4. Başkaca kayda değer bir olay olmadığı arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutan Vekili
Sadık

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

Şimdiye kadar Hacıkırı ve diğer yerlerden toplatılan tel ve fincanlar Kelebek'te depo edilecektir. Bu şimdiki durumda Yaramış Çeşmesi'nden başlayarak Kıllıcami'ye kadar uzanan hat, Yusuf Ziya Efendi tarafından toplattırılacak ve Durak İstasyonu'ndan başlamak üzere yeniden Kıllıcami'ye uzanacaktır. Bunun için gerekli direkler, tarafınızdan tedarik ve temin edilecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Milis ve nizamiye taburlarının teşkili için 30/11/1920 tarih ve 9215 numaralı emirde, 1884-1894 doğumlu efradın milis taburlarına terk edilmesi emrediliyor. Hâlbuki 1884-1894 doğumlu efradın miktarı pek az olup taburları teşkil etmeye bile kâfi değildir. Bundan başka 1884 doğumlu efrat, 36 yaşında bulunan kimselerden ibaret olup söz konusu yaştan yukarı yani 45 yaşına kadar olanlar evlerine terk ediliyor ki, bu suretle en fazla harbe elverişli 10 kur'a efradından[144] yani 1874-1884 doğumlu efraddan kesinlikle istifade

[144] Kur'a efradı: Kur'a, Tanzimat sonrası askerlik işlerinde kullanılan bir usul olup bir yılın doğumluları arasında ad çekilerek adına "K" yazılı kâğıt çekilen asker olurdu. Eskiden kur'a çekerek askere gidenlere de "kur'a efradı" denilmiştir. Devellioğlu; s.527.

edilmiyor demektir. Bunun için milis taburlarına verilecek efrat 1874-1894 doğumlulardan olmalı ki, ahali efradından dinç ve eğitimli kısmından istifade edilmiş olsun. Binaenaleyh bu husus tarafınızca da göz önünde bulundurularak ona göre icap eden makama bildirilmesi arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

1884-1900'lüler hükûmetin resmî askeridir. Bu doğumlulardan daha büyük ve küçük doğumlular da şimdiki gibi gönüllü olarak bulunacaklardır. O şekilde muamele yapılması rica olunur.

Sinan

14 Aralık 1920

Cephede sükûnet vardır. Teşkilat ile meşgul olunmuştur.

Mıntıka Komutanlığına

1. Dün gönderilen beş Alman tüfeği teslim alınmıştır.

2. Cephemizde sükûnet vardır.

3. Bundan sonra gönderilecek tüfeklerin de cephaneleriyle birlikte gönderilmesi istirham olunur.

Sol Cenah Grup Komutan Vekili
Mehmet Sadık

Mıntıka Komutanlığına

1. Bugün öğleyin bir süvari müfrezesiyle Kütüklü, Çiriş köyü civarlarından düşmanı gözetledim. Düşmanda bir faaliyet yoktur.

2. Bugün aldığımız malumata göre dün düşmanın 60 mevcutlu bir kuvveti Yenice'den Adana'ya hareket etmiştir.

3. Bugün saat dörtte 15 vagonlu bir tren, Adana'dan Tarsus'a geçmiştir.

4. Bu raporun 14 Aralık 1920 saat dokuzda Kıllıcami köyünden yazıldığı arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

1. Şifre anahtarı Grup Komutanında olduğundan genel kuvve, Grup Komutanı gelinceye kadar gönderilemeyecektir.

2. Mehmet Tevfik Efendi ile irtibat sağlanması için dört süvari gönderilmiştir. Alınacak malumat ayrıca bildirilecektir.

3. Örcün ile Akgedik arasındaki hattın tesisi için gönderilen Mehmet Efendi bugün mutlaka hattı tamamlayacaktır.

4. Cephede sükûnet vardır.

5. Nasrullah Ağa Müfrezesi Kızılkaş'tadır.

6. Başkaca kayda değer bir olay olmadığı arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutan Vekili
Mehmet Sadık

Komutanlık Emri

30/11/1920 tarih ve 9215 numaralı emir yanlış anlaşıldığından aşağıdaki gibi izah olunur:

1895-1900 doğumlular hükûmetin resmî askeridir. Yalnız 1884-1895 doğumlu efrat milis birliklerinde ve 1895-1900 doğumlular nizamiye birliklerinde istihdam olunacaktır. Bu doğumlulardan daha büyük ve daha küçük doğumlular da eskisi gibi gönüllü olarak milis taburlarına verilecektir. Yani 1884-1895'ten daha büyük yaşta bulunanlarla 1900'den daha küçük bulunan efrat nizamiye birliklerinden alınarak milis birliklerine verilecektir. Şu hâle göre, her milis taburu 1895, 1896, 1897, 1898, 1899 doğumlu efradın miktarını bildireceklerdir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

15 Aralık 1920

Cephede sükûnet vardır. Teşkilat ile meşgul olunmuştur. Düşman topçusu mevzilerimizi bombardıman etmiştir.

Mıntıka Komutanlığına

1. Cephelerde sükûnet vardır.

2. Bugünlerde düşmana dair bir eser görülmediği arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutan Vekili
Mehmet Sadık

Mıntıka Komutanlığına

1. Bugün düşmanın alışıldığı üzere Kurttepe ve Haramitepe mevzilerinden birçok bomba ve mitralyöz attığı, Çakıt kıyısına kadar inen keşif kollarımız tarafından görülmüştür.

2. Bugünlerde düşmanın fazlaca kuvveti görülmektedir.

3. Tahkimat yapılmak üzere altı tane kazma ile üç küreğin gönderilmesi.

4. Başkaca kayda değer bir olay olmamıştır.

Merkez Grup Komutanı
Manisalı Ali

41'inci Tümen Komutanlığına

Sağ ve Sol Cenah grupları cephelerinde sükûnet vardır. Merkez Grubumuz karşısında Kurttepe ve Gülbenek bağında bugün düşman süvari ve piyadeleri fazlaca faaliyet göstermişlerdir. Düşmanın bu durumundan dolayı bir taarruz beklenmektedir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşmanın Nailihürriyet, Yenice, Zeytin, Kurttepe, Talimgâh ve İncirlik'teki konuşu değişmemiştir. Yalnız düşmanın bulunduğu, isimleri söz konusu köy ve mevkiler tahkim edilmiştir.

2. Sağ Cenah Grubu, Topçu, Tömek hattındadır. Sağ cenahı demir yolu, sol cenahı Tömek köyündedir. İleri birlikleri Karabekirli, Kıllıcami'dedir. Bir Fransız cebel topu, iki makineli tüfek, bu Grubun emrindedir. Karargâh Piyade Bölüğü Naibler'de, ileri birlikleri Söğütlü, Fakılar hattındadır.

3. Gemisureli Ali Ağa bölüğü Abacılar'da, ileri birlikleri Karahan ve bunun kuzeydoğusundaki Ziyarettepe'dedir. Merkez Grubu sağ cenahı Görgün, Çakıt sularının birleşme yerinde, sol cenahı Seyhan Nehri olmak üzere Çakıt'ın kuzey sırtlarındadır. İhtiyat birlikleri, Çongurlu ve Örcün'dedir. İki Alman makineli tüfeği bu Grup emrindedir.

4. Sol Cenah Grubu sağ cenahı Gübe, sol cenahı Hocalı köyü olmak üzere, Mücteba Efendi Çiftliği kuzey sırtlarındadır. İleri hattı Adana-Ceyhan tren hattının kuzey sırtlarındadır.

5. 16'ncı Alay 3'üncü Tabur Kuzgun'dadır. Bir cebel topu ile iki makineli tüfek Abdilli'dedir. Karargâh Süvari Bölüğü, Yılancılar civarındadır.

6. 19'uncu Alay 2'nci Taburun Karaisalı'da olduğu.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Düşmanın taarruz ihtimali hakkındaki emrinizi aldım. Değirmen tarafındaki devriye ile diğer devriyelerimiz artırılmıştır. Esasen biz düşmanı, düşman biliyoruz. Her gün devriyeye önem verilerek mıntıkada mevcut dört yol ve geçitler tutulmaktadır. Binaenaleyh bu gece, her günkünden fazla uyanık bulunmaktayım. Emrederseniz düşman taarruz etmeden önce biz taarruz edelim. Uygunsa hedef cephe ve hareket tarzım hakkındaki talimatınızı beklerim.

Bölük Komutanı
Gemisureli Ali

16 Aralık 1920

Durumda değişiklik yoktur. Teşkilat ile meşgul olundu.

41'inci Tümen Komutanlığına

Öğleden sonra cephelerimiz üzerinde dolaşan iki düşman uçağından birisi, Kaşoba köyüne tesirsiz birkaç bomba atmıştır. Bundan başka cephede kayda değer bir olay olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

13 Aralıkta efrat hakkında gelen emir gereğince 1895 ila 1900 doğumlular cephemizden talep olunuyor. Bunlar alındığı takdirde cephe boşalıyor. Bunlar hakkında ne emir veriliyorsa ve cephe ne ile doldurulmak lazımsa, ona göre icabına bakılması arz olunur.

Merkez Grup Komutanı
Manisalı Ali

Komutanlık Emri

1. Gruplarda mevcut 1895 ila 1900 doğumlu efradın yerlerine diğer doğumlu efrat gelip doldurmadıkça hiçbir yere gönderilmeyecekleri gibi söz konusu doğumlu efrattan yeniden toplanılarak gruplara kaydolunmayacağı da ayrıca beyan olunur.

2. Bu değişiklikler doğrudan doğruya emrimle olacağından diğer taraflardan gelecek emirlerin dikkate alınmaması lazımdır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

17 Aralık 1920

Cephede keşif kolu ve uçak faaliyeti olmuş, teşkilatla meşgul olunmuştur.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bugün ezani saat onda çıkan iki düşman uçağı Merkez Grubu üzerinde akşama kadar dolaşmış ve birçok bomba atmışsa da bir tesir yapamamıştır.

2. Başkaca kayda değer bir olay olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Merkez Grup Komutanlığına

1. Düşmanın yarın taarruz etme ihtimali vardır. Bunun için ileriye sabit keşif kolları gönderilerek düşmanın taarruzunun anında haber alınabilmesinin sağlanması.

2. Makineli tüfeklerin tedariki hususunda, hükûmet pek büyük zorluklarla karşılaşmakta olduğundan mevzilerde bulunan makineli tüfeklerin kesin surette korunmaları.

3. Örcün'de mevcut telefondan muharebede azami istifade edilebilmesi için telefon başında adam bulundurulması.

4. Sol Cenah Grubuyla da irtibat sağlanmasının unutulmamasını önemle rica ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşmanın Balcalı, Çarhıpare, Buruk istikametlerinden hareket ile üç muhtelif koldan yarın sabah Grup cephesine taarruz edeceği, kendi gözüyle müşahede eden muhbirimiz tarafından malumat verilmiştir.

2. Düşmana şiddetle karşılık vermek için tertibat alınmıştır. Son fişek harcandıktan ve son süngü kırıldıktan sonra bile mevziyi düşmana terk etmeyeceğiz.

3. Düşman yarın sabah Grup cephesine taarruz etmezse bütün kuvvet ve mevcudumuzla Kurttepe'deki düşmanı hırpalamaya gayret edeceğiz.

4. Adana'dan çıkan düşman kuvvetinin miktarı malum değildir. Gerçi efrat üzerinde az veya çok cephane mevcut ise de ilk istirhamımın ulaşmasında cephane gönderilmesini rica ederim. Şayet diğer cephelerde tam bir sükûnette bulunulursa yardımcı kuvvet gönderilmesi biz fedakârları sevindirecektir.

5. Şimdilik biz metin kalpli Türkler düşmanı sabırsızlıkla bekliyoruz. Geldiklerinde ayrıca arz edilecektir.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşman taarruz ederse Cenabıhakk'ın yardımıyla gelecek olanın göreceği de vardır.

2. Makineli tüfekler hakkında katiyen emin olunuz. Ruhumuzu teslim eder; fakat onları düşmana vermeyiz, muhafaza ederiz.

3. Bugün efradımızı teftiş ettim. Gönderilen bir sandık Alman cephanesini dağıttım. Her neferde şimdi 26'şar fişek vardır. Mümkünse bir, iki sandık daha gönderilmesi.

4. Teftişim sırasında efrat, genellikle sabunsuzluktan şikâyet etmektedir. Binaenaleyh sabun ve telefoncular hâlen karanlıkta olduklarından özellikle gaz gönderilmesini istirham ederim.

Merkez Grup Komutanı
Manisalı Ali

Merkez Grup Komutanlığına

1. Bu gece Gemisureli Ali Ağa üç noktadan tren hattını tahrip etmekle beraber, düşmanın Kurttepe'deki kuvvetine yan ve gerilerinden taarruz edecektir. Grubunuz da muhtelif birkaç noktadan Kurttepe'ye baskın yapacaktır. İbo Osman Ağa'ya emir veriniz. Bir müfreze ile Kurttepe'ye diğer bölüklerinizden birisi de Karslar istikametinden Gülbenek'in bağındaki düşman mevzilerine baskın yapsın. Bu emrimi Sol Cenah Grubuna da özel süvariyle gönderiniz.

2. Baskın 17/18 Aralık 1920'de alaturka saat on birde başlayacaktır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

1. Bu gece Kurttepe'ye baskın yapılmakla beraber, tren hattı tahrip edilecektir. Grubunuz da cephesindeki düşmana hafif surette baskın yapmalıdır.

2. Baskına 17/18 Aralık 1920'de alaturka saat on birde başlanmalıdır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

18 Aralık 1920

Bir düşman müfrezesi, sol cenahımız üzerine taarruz etmek istemişse de karşı taarruzumuzla püskürtülmüştür. Kurttepe'ye yapılan baskın başarıyla sonuçlanmış ve bu sayede hat birkaç yerinden tahrip edilmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

Sol Cenah Grubundan henüz rapor alınamamıştır. Diğer cephelerde şimdilik kayda değer bir olay olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Gece Adana'dan çıkacağı bildirilen düşman kuvvetleri, Menekşekaşı ve Çarhıpare sırtlarında görülmüş ise de aşağıya inememişlerdir.

2. Aşağıya inmeye cesaret edemeyen korkak düşmanı kovalamak üzere gönderilen Grup süvarileri henüz dönmemiştir.

3. Balcalı, Bayramhacılı istikametlerine giden süvariler, Merkez Grubunun Kurttepe'ye karşı yapacağı baskında düşmanı yan ateşine almak suretiyle yardım edecektir.

4. Süvariler döndüğünde düşman hakkında malumat verilecektir.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

Merkez Grup Komutanlığına

1. Sol Cenah Grubuna taarruz maksadıyla Adana'dan çıkan düşman kuvveti, şimdi Bayramhacılı sırtlarındadır. Sol Cenah Grubu düşman kuvvetiyle temastadır. Bu gece son derece uyanık bulunulması hususunda icap edenlere gerekli emirlerin verilmesi.

2. Sol Cenah Grubuyla temasın korunması.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Sabahleyin atılan toplar, Kurttepe'den Tavşantepe'ye atıldığı Birinci Bölük Komutanlığının raporuna atfen arz olunur.

Merkez Grup Komutanı adına
İbrahim

Mıntıka Komutanlığına

Bu gece tren hattını tahrip için gönderilen iki mangalık bir süvari müfrezesi, Nernek ile Zeytin arasında üç noktadan hattı tahrip etmiştir.

Gemisureli Ali

Sol Cenah Grup Komutanlığına

Düşmana dair verdiğiniz malumata teşekkür ederim. Düşmanı piyade kuvvetlerinizle mevzilerinizde bekleyiniz. Şayet düşman bulunduğu hatta kalacak olursa ufak tefek baskınlarla düşmanı rahatsız ediniz. Vaziyetinize dair olan raporlarınızı sık sık beklerim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bu gece Zeytin ile Küçük Dikili arasında tren hattı üç yerinden tahrip edilmiştir.

2. Cephemizde şimdilik sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Verilen emir üzerine efradımızı hazırlayarak Kazıkbaş'ı sağından ve solundan çevirerek hazır bir vaziyette bulunduk. Daha sonra zikredilen yerde hiçbir işaret görülmeyince efradımızı sabahleyin tekrar mevzilerine döndürerek düşmanın vaziyetini gözlemeye başladık.

Sağ Cenah Grup Komutan Vekili
Ali Cengiz

Mıntıka Komutanlığına

Dün saat dokuz sıralarında Tepeçaylak'ın batı tarafındaki İncirlitepe'ye tahkimat yapan efradımızı, düşman topçusu bombardıman etmişse de bir tesir yapamamıştır. Bugün alaturka saat üçten, dört buçuğa kadar dolaşan düşman uçakları, Grup karargâhına 30 kadar bomba atmış, bir köylü çocuğu ile bir süvari çavuşunu yaralamıştır.

Sağ Cenah Grup Komutan Vekili
Ali Cengiz

Mıntıka Komutanlığına

Biz kahramanların önünde düşman durabilir mi? Evvel Allah, düşman bizden o kadar yılmış olmalı ki gönderilen Grup süvarileri daha Kekeç'ten hareket ederken düşman kaçmıştır. Bundan bir saat evvel raporun takdim edildiği arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bugün sabahleyin, ezani saat üçten beşe kadar pek büyük faaliyet gösteren düşman uçaklarından birisi, Kurttepe'nin bir buçuk kilometre kuzeyine düşmüştür. Uçağın tahribi için bir müfreze söz konusu yere gönderilmiştir.

2. Kurttepe'deki düşman topçusu, uçakların uçması esnasında iki saat kadar tesirsiz olarak Merkez Grubu asıl hattını bombardıman etmiştir.

3. Adana'dan çıkan ve kuvveti hakkında henüz malumat alınamayan korkak düşman kuvveti, Menekşe ve Çarhıpare sırtlarında görülmüştür.

4. Bu hattan aşağı inerek korkak düşmanı kovalamak üzere Sol Cenah Grup süvarileri hareket ettirilmiştir.

5. Balcalı, Bayramhacılı istikametlerine Merkez Grubundan müfrezeler hareket ettirilmiş olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Sol Cenah Grubu süvarileri Adana'dan çıkarak Sol Cenah Grubumuza taarruz etmek isteyen korkak düşmanı Adana'ya kadar kovalamış oldukları arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

19 Aralık 1920

Cephede keşif kolu ve uçak faaliyeti olmuştur.

41'inci Tümen Komutanlığına

Sol Cenah Grubundan henüz rapor gelmemiştir. Diğer cephelerde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Cephedeki silahların hiçbirisine güvenim yoktur. Bir tüfekçi gönderilmesini birkaç defa rica ettimse de önem verilmedi. Tüfekçi ustası yoksa veyahut gönderilmeyecek ise bendeniz maaşlı bir tüfekçi bulayım. 4'üncü Bölüğü teşkil ettim. Efradın büyük kısmı tüfeksizdir. Bir miktar silah ile tüfekçi ustasının gönderilmesi.

Merkez Grup Komutanı
Manisalı Ali

Karaisalı Jandarma Komutanlığına

Kaza merkezinde bulunan tüfekçilerden birisini, alet ve edevatı ile birlikte Merkez Grubu karargâhı olan Örcün'e gönderiniz. Hareket zamanının telefonla bildirilmesi rica olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Karaisalı Kaymakamlığına

Karaisalı Noktasında pek büyük hırsızlık olduğu, kesin olarak ortaya çıkmıştır. Müdafaai Hukuk İdare Heyetinin hazır bulunmasıyla Nokta Komutanı ve beraberindekiler hakkında, gerekli tahkikatın yapılmasını memleketin selameti adına rica ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

20 Aralık 1920

Cephede keşif kolu ve uçak faaliyeti olmuş, teşkilatla meşgul olunmuştur.

Mıntıka Komutanlığına

24 saat içinde cephemizde hiçbir olay olmadığı arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı Vekili
Ali Cengiz

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Cephemizde sükûnet vardır.

2. Fransızlar Adana'da, Adana vilayeti halkından asker toplama hususunda bir bildiri yayınlamışlarsa da Müslüman, Ermeni

ve Rumların engellemesi ile karşılandığı için Guvernörlük emriyle, bunun yalnız Fransız uyruklulara ait olduğunu ilan ederek düzeltmek mecburiyetinde kalmışlardır.

3. Adana Valisi Abdurrahman, Fransızların çekileceklerinden endişe ederek Türk, Arap, Ermeni, Rum Müstakil Kilikya Cumhuriyeti adıyla bir hükûmet teşkilini teklif etmişse de bütün unsurların engellemesinden başka kendi arkadaşları Hafız Mahmut'un da tehdidi ile karşılanmıştır. Abdurrahman rezilinin "Bizim için Kuvayımilliyede ip, kurşun ve süngü hazırdır. Ne akılsızlık ediyorsun." hitabına karşı Hafız Mahmut, "Böyle bir ihaneti yapmaktansa kendi milletimin hakkımda reva göreceği her türlü hakarete ve cezalandırılmaya razıyım." cevabını vermiştir.

4. Adana'daki Ermeniler hemen hemen tamamen fes giymişler ve Ermeni cumhuriyetinin Türk milliyetçileri tarafından tasdikinden dolayı sevinçlerini ilan etmişlerdir.

5. Fransızlar, kendilerine bağımsızlık verileceğini ileri sürerek Cezayir, Fas ve Tunuslu efradı bir iki güne kadar terhis edeceklermiş.

6. Fransızlar Hulusi Efendi'yi maiyetindeki üç kişiyle beraber Kıbrıs'a sevk etmişlerdir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Bugün 20/12/1920 tarih ve 40 numaralı yazıyla 1884-1894'e kadar olan doğumlulardan 20 nefer gönderilmiştir. Buna karşılık 1894-1900'e kadar olan efrattan 20 neferin şubeye gönderilmeleri denilmişse de bu bir dalgınlık eseri olup bunların buraya gelmelerine lüzum olmayıp talimat gereğince nizamiye kıtalarına verilmesiyle katılımlarının bildirilmesi hususunda icap edenlere emir verilmesini özür dileyerek arz ederim.

Karaisalı Şubesi Başkanı
Süleyman

Komutanlık Emri

Pek önemli bir hususun müzakeresi için birkaç gün kalmak üzere yarın Pozantı'ya gidiyorum. Dönüşüme kadar vekilimin vereceği emirlere itaat edilmesini ve vatani vazifelerin yapılmasını arkadaşlarımdan rica ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sol Cenah Grup Komutanı Raif Bey'e

Vekâleti Sadık Efendi'ye terk ederek yarın mutlaka erkenden burada bulununuz.

Mıntıka Komutanı
Sinan

21 Aralık 1920

Teşkilat ile meşgul olundu. Uçak faaliyeti oldu.

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephede sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Komutanlık Emri

1. Birkaç gün için Pozantı'ya gidiyorum. Dönüşüme kadar mıntıkaya Binbaşı İsmail Ferahim Bey bakacaktır.

2. Yüzbaşı Raif Bey, Yılancılar'a gelecek ve mıntıkanın bütün işlerini İsmail Ferahim Bey'e bağlı olmak üzere yürütecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Mıntıkanızın doğu hududunu teşkil eden Kozan-Adana şosesiyle Grubun hâlen bulunduğu yer arasındaki arazinin son zamanda Kozan mıntıkası kuvvetlerinin Haruniye'ye alınmasından dolayı kuvvetlice bulundurulmasına lüzum görülmüştür. Telgrafın ulaşmasında Sol Cenah Grubundan 30 kişilik bir kuvvetin söz konusu şosenin 5 km kadar batısında bulunan Akbaş mevkisine gönderilmesi ve kuvvetten sekiz kişilik bir postanın da şose üzerine yerleştirilmesi ve şu suretle aynı zamanda Kozan mıntıkasının Kıvrıklı'da bulunan kuvvetleriyle de irtibat sağlanması münasip görülmüştür. Adı geçen kuvvetin gönderilerek bildirilmesi.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

22 Aralık 1920

Teşkilat ile meşgul olundu.

Sol Cenah Grup Komutanlığına

1. Hulusi Efendi Müfrezesinden gelen Amasyalı Mehmet Çavuş'un emrine, Mehmet Ali Çavuş'tan sekiz, 1'inci Bölükten 10, Türkmen Ali Çavuş'tan sekiz nefer vererek Kozan şosesinin 5 km batısındaki Akbaş mevkisine gönderiniz.

2. Bu kuvvet, birer mangasıyla devamlı Kozan şosesini gözetleyecek ve manga, nöbetleşmek suretiyle istihdam edilecektir.

3. Söz konusu kuvvete iki de süvari neferi veriniz. Orada bulundukları sürece, ahalinin katiyen rahatsız edilmeyeceğini ve yağmacılıkta bulunmayacaklarını kesin bir şekilde tembih ediniz.

4. Akbaş'a gidecek bu kuvvet, Kıvrıklı ile irtibatta bulunsun ve orası tarafından iaşelerini temin ettirsinler.

5. Aydınlılara dağıtılmak üzere silah gelmiştir. Bunları aldırmak üzere görevli gönderiniz.

Mıntıka Komutan Vekili emriyle
Raif

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Sol Cenah Grubundan alınan raporda düşmanın iki kısım kuvvetinin Adana'dan hareket ettiği bildiriliyor. Söz konusu düşman kuvvetlerinden birisinin Kozan, diğerinin Badras istikametlerinde hareket etmekte olduğu haber alınmıştır.

2. Alman cephanesinin kıtlığından dolayı, iki sandık Alman cephanesinin çabuk gönderilmesi arz olunur.

Mıntıka Komutan Vekili emriyle
Raif

41'inci Tümen Komutanlığına

16'ncı Alay 3'üncü Tabur ile Aydınlılara dağıtılmak üzere gelen 170 muaddel martini için lazım olan cephanenin gönderilmesi arz olunur.

Mıntıka Komutan Vekili emriyle
Raif

Mıntıka Komutanlığına

Tabura verilen silahlar için 18 sandık Osmanlı mermisine ihtiyaç vardır. Bu mermilerin Tümenden silahlar ile beraber gönderilmediğine göre nereden alınacaksa bildirilmesi.

16'ncı Alay 3'üncü Tabur Komutanı
Binbaşı Vasfi

19'uncu Alay 2'nci Tabur Komutanlığına

İnsan ve hayvan mevcudunu gösterir kuvvenizin şimdi bildirilmesi rica olunur.

Mıntıka Komutanı emriyle
Raif

23 Aralık 1920

Düşmanda faaliyet emareleri görülmektedir. Uçak faaliyeti ve keşif kolu çarpışmaları olmuştur. Üstün kuvvetlerle Misis-Kozan istikametlerinden sol cenahımıza taarruz eden düşman ile akşama kadar inatla muharebe devam etmiştir.

Sol Cenah Grup Komutanlığına

1. Nasrullah Ağa Müfrezesinin bugün akşama kadar Hocalı'ya gelmelerini, kendilerine yazınız ve Hocalı'ya geldiklerini de haber veriniz.

2. Telefon direkleri dikiliyor mu? Bunları mümkün mertebe süratle tamamlayınız.

Mıntıka Komutanı emriyle
Raif

Mıntıka Komutanlığına

1. 22 Aralıkta Nasrullah Ağa Müfrezesine, Kürkçüler köyünde yerli ahali tarafından baskın yapılmıştır.

2. 23 Aralık sabahı alınan haber üzerine düşman Adana'dan iki kol üzerine çıkmış, biri Kozan, diğeri Badras istikametine hareket etmiştir.

3. Buna göre tertibat alınmıştır. Özellikle Alman cephanesinin kıtlığı dolayısıyla, Gruba cephane gönderilmesi istirham olunur. Nasrullah Müfrezesi cephane için sıkıştırıyor, çok çabuk gönderiniz.

Sol Cenah Grup Komutan Yaveri
Ahmet Niyazi

Mıntıka Komutanlığına

1. Üstün düşman kuvvetleri bugün sabahleyin Badras ve Misis-Kozan istikametlerinden, Akkuyu, Kızılkaş, Kılıçlı'da bulunan birliklerimizle muharebe etmektedirler.

2. Bu muharebede düşman, muhtelif çapta toplarını dahi kullandığı hâlde birliklerimiz, inatla tutundukları mevzileri akşama kadar muhafaza etmiş hatta düşmanı geriye bile atmıştır.

3. Düşmanın tamamen çekilip çekilmediği meçhuldür. Bu akşam yapılacak baskınlarla düşmanın bulunduğu mevziler anlaşılacaktır.

4. İki tarafın kayıpları meçhuldür.

5. İki sandık Alman ve dört sandık Osmanlı cephanesinin gönderilmesi arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutan Vekili
Niyazi

24 Aralık 1920

Sol cenahımıza taarruz eden düşman püskürtülmüştür. Diğer cephelerde sükûnet vardır. Teşkilat ile meşgul olunmuştur.

Mıntıka Komutanlığına

Cephemizde sükûnet olduğu arz olunur.

Merkez Grup Komutanı
Ali

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Sol Cenah Grubundan yapılan keşifte düşmanın Adana'ya çekildiği bildirilmektedir.

2. Bugün saat dokuzdan önce düşmanın 60 süvariden oluşan bir keşif kolu, Çarhıpare istikametine gelmişse de piyade keşif kolları tarafından açılan ateşle Balcalı'ya doğru kaçmışlardır.

3. Dünkü harp meydanında görülmüş olan kan lekelerine göre düşmanın önemli kaybı olduğu, Grup hayvanlarından birinin öldüğü ve düşmandan da bir hayvanın ele geçirildiği.

Mıntıka Komutan Vekili
İsmail Ferahim

41'inci Tümen Komutanlığı

Sol Cenah Grup Komutanı Raif Bey'den alınan son raporda taarruz eden düşmandan eser kalmadığı ve dünkü harpte düşman ölü ve yaralıları arasında birçok Fransız subayının da bulunduğunun köylüler tarafından görüldüğü bildirilmiş olup bilgi için arz olunur.

Mıntıka Komutan Vekili
İsmail

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Buruk ve Çarhıpare'ye giden süvari keşif kolları düşmana tesadüf etmemişlerdir.

2. Düşmanın dünkü harpteki ölü ve yaralıları arasında birçok Fransız subayının da bulunduğu, o civardaki köylüler tarafından görülmüştür. Başkaca kayda değer bir olay olmamıştır.

Sol Cenah Grup Komutanı
Ahmet Raif

25 Aralık 1920

Teşkilat ile meşgul olunmuştur. Sol cenahımızdaki düşmanda faaliyet emareleri görülmüştür.

Mıntıka Komutanlığına

Grupta tecrübeli subaylar pek azdır. Mıntıka karargâhındaki Müstakil Müfreze Komutanı Esat Efendi'nin Gruba gönderilmesini rica ederim.

Sol Cenah Grup Komutan Vekili
Sadık

Esat Efendi, bugünlerdeki vaziyetin öneminden dolayı Sol Cenah Grubuna gidecektir.

Mıntıka Komutan Vekili
Ahmet Raif

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephede kayda değer bir olay olmamıştır.

Mıntıka Komutan Vekili
Raif

26 Aralık 1920

Cephede keşif kolu ve uçak faaliyeti olmuş, teşkilatla meşgul olunmuştur. Nasrullah Ağa Müfrezesinin silahları alınarak Adana çevresi dışına çıkarıldılar.

Mıntıka Komutanlığına

Grubumuza gönderilen efrat, esasen Grubumuza kayıtlı efrattan olduğundan bu gibi efrada karşılık, nizamiye efradı verilemeyeceği arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Nasrullah Müfrezesinden alınan hayvanların tümü Grupta alıkonmuştur. Grubun iaşesi doğrudan doğruya Karaisalı'dan temin edilmektedir. Bu maksatla, her gün ahalinin hayvanları toplattırılarak ihtiyaç temin edilmektedir. Hâlbuki köylerdeki mevcut hayvanlar ancak köylünün ihtiyacına yetmektedir. Binaenaleyh Nasrullah Müfrezesinden alınan hayvanların bir kısmı iaşenin teminine, diğer kısmı da bölüklerin cephane ve erzak nakliyatında istihdam edilmek üzere yük hayvanı olarak ayrılmıştır.

2. Geri kalan hayvanlar Grup süvari efradının artırılması için istihdam edilmektedir. Grup cephesinde teşkilattan dolayı süvariye olağanüstü ihtiyaç bulunduğundan bu hususta müsaade verilmesini rica ederim.

3. Bu Müfrezenin alınan silahların ise 23 Aralıkta Kılıçlı ve Kızılkaş muharebelerine iştirak eden ve silah yerine harp meydanına sopalarla gelen Aydınlı efradına dağıtılacağı arz olunur.

Mıntıka Komutan Vekili
Ahmet Raif

27 Aralık 1920

Teşkilat ile meşgul olundu. Düşmanın Adana'dan çıkarak Sol Cenah Grubumuzun yan ve gerilerini tehdit etmek istediği haber alındı. Silahtan tecrit edilen Nasrullah Müfrezesi Pozantı'ya sevk edildi.

41'inci Tümen Komutanlığına

Nasrullah Müfrezesini bugün Pozantı'ya nakletmek üzere trenin Kelebek'te onları beklemesi hususunda emir verilmesi arz olunur.

Mıntıka Komutan Vekili
Raif

Mıntıka Komutanlığına

1. Nasrullah Ağa kuvvetinden 34 süvarinin silah ve cephaneleri alınarak Yılancılar'a sevk edilmiştir.

2. Geri kalan 30 kadar piyadesinin de Grup efradı arasına alınacağı arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Ahmet Raif

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşmanın büyük bir piyade kuvvetinin Adana'dan çıkarak Gürmenci'den dolaşıp Baklalı ve Sarıçam'dan geçerek Grubun sol cenahına harekette bulunacağı haber alınmıştır.

2. Düşmanın kuvvet ve mevkisini öğrenmek ve bu gece gideceği mevkiyi keşfetmek üzere 50 kişilik Grup süvarisini gönderdim. Keşfin neticesi bildirilecektir.

3. Kozan mıntıkasındaki kuvvetler düşmanın hurucunu haber alır almaz Danacılı'ya kadar geri çekildikleri duyumunu alıyorum. Düşmanın bu gibi harekâtında söz konusu mıntıka efradının düşman ile harp etmesi için ileri sürdürülmelerini rica ederim.

4. Düşmanın üstün kuvvetlerinin gelmesi ihtimaline karşı, icabında Gruba yardım etmek üzere, seyyar kuvvetlerin şimdiden hazır bulundurulmalarını istirham ederim.

5. Yarın sabaha kadar altı sandık Osmanlı, dört sandık Alman cephanesi yetiştirilmesi arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

Beyanname

Hiçbir kimse, hiçbir sebep ve suretle merkezî hükûmetin malumatı olmaksızın kuvvet toplamaya yetkili değildir. Beyannamenin tebliği tarihinden evvel bu hususta teşebbüste bulunmuş olan varsa derhâl kendilerini ve teşebbüslerinin maksadını doğrudan doğruya bana bildireceklerdir.

Aksi takdirde bu gibi teşebbüslerde bulunanların, ülkenin iç güvenliğini ihlal etmek, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetini zarara uğratmak ve memleketin masum halkını aldatmak suçlamalarıyla itham olunacaklarını beyan ve ilan ederim.

Büyük Millet Meclisi Başkanı
Mustafa Kemal

28 Aralık 1920

Cephede sükûnet vardır. Teşkilat ile meşgul olundu. Düşman topçusu mevzilerimizi bombardıman etti.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Dün Adana'dan çıktığı bildirilen düşmanın hangi tarafa gittiğini anlamak üzere sabaha kadar keşif kolları gönderilmiş ise de düşmanın mevkii bulunamamıştır.

2. Şimdilik cephede sükûnet vardır.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

Mıntıka Komutanlığı Vekâletine

Sol Cenah Grubunuzun dün akşam verdiği düşmana dair malumatın aslı ve esası olmadığı Kozan'dan alınan haberlerden anlaşılıyor.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

Mıntıka Komutanlığına

1. Alman cephanesi hiç kalmamıştır.

2. Kuvvetli bir düşman kolunun Adana'dan çıkmak üzere hazırlandığı haber alınmıştır.

3. Cephemizde sükûnet vardır.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

41'inci Tümen Komutanlığına

16'ncı Alay 3'üncü Tabur için 12 sandık Osmanlı cephanesine ihtiyaç vardır. Cephane verilmesine izin verilmesi arz olunur.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

Sol Cenah Grup Komutanlığına

1. Adana'dan çıkmak üzere hazırlandığını bildirdiğiniz düşman hakkında aldığınız malumat kimin tarafından verilmiştir?

2. Söz konusu kuvvetin ne zaman, hangi istikamette ve ne maksatla hareket edeceğine dair ne malumat edinebildiniz? Bunları etrafıyla anlayabilecek araçlara müracaat ederek gerçeği bir an evvel bildiriniz.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

41'inci Tümen Komutanlığına

Yarın Adana'dan dönecek muhbirimizin düşman kuvvetinin hareket ve maksadına dair malumat getireceği muhakkaktır. Sol Cenah Grubuna da bu meseleyi aydınlatacak doğru malumat elde edilmesi hususunda gereken araçlara müracaat etmesi yazılmıştır. Her iki taraftan da alınacak malumat arz edilecektir.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

29 Aralık 1920

Cephede uçak ve keşif kolu faaliyeti olmuş, düşman bazı birliklerini takviye etmiş, topçusu ile de mevzilerimizi bombardıman etmiştir.

Mıntıka Komutanlığına

1. Bu sabah, düşman Kurttepe'den Dörtler köyünü aralıklı şekilde bombardıman etmiştir.

2. Bugün saat on bir buçukta düşmanın bir keşif uçağı cephelerimiz üzerinde keşif yapmış ve otomatik tüfekle ateş ederek batıya doğru gitmiştir.

3. Yapılan keşiflere göre düşmanın yakınlarda Grubumuz üzerine bir taarruz yapması muhtemel bulunduğundan, yarın Yaver Mesut Efendi ile iki sandık Alman cephanesinin çabucak gönderilmesi arz olunur.

Merkez Grup Komutanı
Manisalı Ali

Merkez Grup Komutanlığına

1. Dörtler köyünün bombardımanında bir zarar meydana geldi mi?

2. Yapılan keşiflere göre düşmanın yakınlarda Grubumuz cephesine taarruzda bulunacağı muhtemeldir diyorsanız, bunu, tarafınızdan yapılan keşfe göre mi söylüyorsunuz? Yoksa düşmanın keşfine göre mi bildiriyorsunuz? Bu durumları açıklayınız.

3. Bundan böyle vereceğiniz raporlarda şüphe ve tereddüde yer kalmayacak şekilde tafsilat vermenizi rica ederim.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Sol Cenah Grubundan alınan malumata göre Adana'dan kuvvetli bir düşman müfrezesinin çıkmak üzere bulunduğu haber veriliyor.

2. Diğer gruplar cephesinde sükûnet olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

Sol Cenah Grup Komutanlığına

Nasrullah Müfrezesinden alınan 34 silaha ait cephanenin ne kadarı Alman ve ne kadarı Osmanlıdır? Bunlar, mıntıkanın yedek cephanesi olarak buraya gönderileceklerinden miktarının haber verilerek bildirilmesini rica ederim.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

Mıntıka Komutanlığına

1. Nasrullah Müfrezesinden alınan hayvanların toplamı 40 baştır. Bunlardan dokuz baş, Tümen Komutanlığının emriyle vesika karşılığında sahiplerine teslim edilmişlerdir. Kalan 28 hayvan Yılancılar'a gönderilmiş olup Mıntıka Karargâhında bulunan iki hayvan ile görev için Pozantı'ya gönderilen diğer bir hayvan da

ilave edildiği takdirde söz konusu müfrezeden alınan hayvanların tümü Grupça iade edilmiştir.

2. Nasrullah Ağa Müfrezesinden alınan silahlardan 20 adedi Belçika, dört adet Fransız ve 10 adet de Osmanlı muaddel martin gönderilmiştir. Bunlardan fazla kalan diğer muaddel martinler bozuk olduğundan tamir için Mıntıka Karargâhına gönderildiği arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşman, gerçekten iki tabur kadar askeri Yenice'ye getirmiştir.

2. Söz konusu asker, kaput ve çantaları dürülü olarak hazır bulunuyorlarmış; fakat durum ve hareketlerinden ne tarafa gidecekleri anlaşılamamıştır.

3. Nailihürriyet'teki askerlerin de bir miktarı çanta ve sairelerini dürmüşlerdir.

4. Ahalinin ifadesine göre millete gösteriş nevinden, askeri Adana'dan Tarsus'a, oradan elbiselerini değiştirerek tekrar Adana'ya götürmektelermiş.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

Çalıcılar tarafından Adana'ya sokulmak üzere Kozan mıntıkasından geçen takriben 100 küsur koyun, Grup mıntıkası dâhilinden geçişi sırasında yakalanarak Gruba getirilmiştir. Burada muhafaza edilmekte oldukları arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bugün düşman Kurttepe'den Dörtler köyünü aralıklı şekilde bombardıman etmiştir. Bir zarar verip vermediği bildirilmediğinden mahallinden sorulmuştur.

2. Alaturka saat on bir buçukta bir keşif uçağı Merkez Grubu cephesinde dolaşmış, otomatik tüfekle biraz ateş ettikten sonra batıya doğru gitmiştir.

3. Yapılan keşiflere göre düşmanın yakınlarda Merkez Grubu cephesine taarruzda bulunacağı muhtemel bulunduğu bildiriliyor. Yapılan keşfin Grup tarafından mı düşman tarafından mı yapıldığı belirtilmediğinden açıklanması talep edilmiştir. Alınacak malumat ayrıca arz edilecektir.

4. Gruplardan gelen raporlar, talep edilen soruların cevapları, usulü dairesinde tam ve doğru malumatı içermediklerinden emredilen ve istenilen maddeler zamanında arz edilemiyor.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

30 Aralık 1920

Keşif ve teşkilat ile meşgul olundu. Düşman topçusu mevzilerimizi bombardıman etti. Adana'dan Sol Cenah Grubumuz cephesine doğru bir düşman kuvvetinin hareket ettiği haber alındı.

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

1. Yenice'de bulunduğunu bildirdiğiniz düşman kuvveti hâlen orada mıdır, değilse ne tarafa gitmiştir? Düşmanın bu hareketinden ne anlaşılıyor? Bunları gayet dikkatli olarak takip ederek alacağınız doğru malumatı Mıntıkaya bildiriniz.

2. Düşmanın Adana'da bulunan kuvvetinin tümü şehirden çıkmış; fakat ne tarafa ve niçin gideceği veyahut gittiği anlaşılamadı. Mümkünse bu yönü de anlayıp haber veriniz.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşmanın Adana'dan çıktığı malumatı, tesadüf edilen sadık muhbirlerimiz tarafından haber alınmıştır.

2. Şimdi gelen habere göre, keşif kolumuzun ahaliden aldığı malumatta düşmanın bütün kuvvet ve araçlarıyla Adana'dan çıktığı haber alınmıştır.

3. Alman cephanesi hiç yoktur. Cephanenin gönderilmesini rica ederim. Düşmanın durumunu keşif kollarıyla anlamaya çalışır ve neticeyi bildiririm.

4. Bugün düşman hakkında alınan malumatın Adana jandarmaları tarafından görüldüğü arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

Mıntıka Komutanlığına

1. Şimdiye kadar düşman hakkında hiçbir malumat elde edilememiştir. Yağmur sebebiyle harekâttan vazgeçtiği zannediliyor.

2. Durumda değişiklik olmadığı arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

31 Aralık 1920

Teşkilat ve keşifler ile meşgul olundu. Düşman topçusu mevzilerimizi bombardıman etti.

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşman topçusu 30-31 Aralık gecesi saat bir sıralarında Dörtler köyü önlerine altı mermi ve sabaha kadar da mitralyöz ve bombalar atmışsa da hamdolsun kaybımız yoktur.

2. Bundan başka kayda değer bir olay olmamıştır.

Merkez Grup Komutanı
Ali

Sol Cenah Grup Komutanlığına

Nasrullah Müfrezesinden alınan silahlara ait cephanenin ne kadarı Osmanlı, ne kadarı Alman'dır?

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

Merkez Grup Komutanlığına

Karaisalı'daki nizamiye taburuna mensup dört neferi taburuna iade ediniz. Nizamiye ve milis birlikleri mürettebatı ayrı ayrıdır. Biri, diğeriyle değiştirilemez.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Şimdi Sol Cenah Grup Komutanlığından 30 hayvan gönderilmiştir. Bunlardan başka Tümenden alınan emir üzerine, dokuz baş hayvanın sahiplerine iade ve teslim edildiği bildiriliyor.

2. Kör Ayvaz Ağa'ya ait bir baş kısrağın, bundan önce Kelebek'te İsmail Ferahim Bey tarafından alındığı haber alınmıştır.

3. 10 muaddel martin, 20 Belçika, dört Fransız tüfeğiyle söz konusu hayvanlar ve Nasrullah Müfrezesine ait iki neferin, özel görevlilere teslim edilerek şimdi Pozantı'ya sevk edildikleri arz olunur.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

1 Ocak 1921

Cephede keşif kolu ve uçak faaliyeti oldu. Kelebek'e taarruz maksadıyla düşmanın Yenice'ye kuvvet çektiği haber edildi.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Yenice'ye gelen düşman kuvveti hakkında yerinden talep edilen tafsilatta; 400 neferden ibaret olan söz konusu kuvvetin 100 neferi Hamamkurbu, 150 neferi Nailihürriyet köyüne getirilmiş, 150 neferi de Yenice'de kalmıştır.

2. Nailihürriyet'e getirilen 150 nefer, oradaki Tunuslu efrat ile değiştirilmiş, Tunuslular Tarsus cephesine sevk edilmişlerdir.

3. Topçu, süvari ve makineli tüfek kuvvetlerinde değişiklik yoktur.

4. Mıntıka cephesinde sükûnet olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

Sol Cenah Grup Komutanlığına

Hulusi Efendi Müfrezesi efradından olup adı geçen kişinin esareti üzerine cepheyi terk eden Ereğli'nin Çayan köyünden Çakıroğlu Hasan oğlu Ali ve Hocazade Ali oğlu Cafer'in hayvanlarının düşman tarafında kaldığı ve silahları tarafınızdan alınarak kendilerine "Siz bize yaramazsınız!" diyerek yol verildiği, söz konusu kişiler tarafından ifade olunmuştur. Bu mesele ne yolda cereyan etmişse ayrıntısıyla süratle bildirilmesini rica ederim.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

Mıntıka Komutanlığına

Emin Ağa Müfrezesinden olup gözaltında Pozantı'ya sevk edilmekte iken firar eden Harputlu Mustafa oğlu Halil, Tiflisli Mehmet oğlu Halit, Sivaslı Hüseyin oğlu Ali ve Şambayadı köyünden Veli oğlu Recep'in o civarlarda dolaşmaları muhtemel olduğundan yakalanarak gözaltında buraya gönderilmeleri.

Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

41'inci Tümen Komutanlığına

Şarklı Mültezim Ambarında arpa ve yulaf vardır. Sol Cenah Grubu Kelebek'e dokuz saat mesafede bulunduğundan bu arpa ve yulafın istihkakına mahsuben söz konusu Grup adına alınması hususunda izin verilmesi arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Tekelioğlu Sinan

41’inci Tümen Komutanlığına

Pozantı’ya gözaltında sevk edilen Adana’nın Burtan Mahallesi’nden Aziz oğlu Halit, Adana’dan dönerken elinde birçok nüfus kâğıdı ile bazı evrak bulunmuş olduğu ve Feke’nin Görüşçe Mahallesi’nden Cingöz Yorgi oğlu Atnaş ve Taşçı köyünden Aleksan, Sol Cenah Grubu tarafından Adana bağlarında yakalanıp tekrar Adana’ya gönderilmelerinin doğru olmadığı görüldüğünden gözaltında Pozantı’ya gönderilmişlerdir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

2 Ocak 1921

Cephede sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanlığına

Hulusi Efendi efradından Çayan köyünden Çakıroğlu Hasan oğlu Ali ve Hocazade Ali oğlu Cafer’in Konya vakasına karışmış oldukları, Mıntıka Komutanlığı kayıtlarından anlaşılmış olduğundan söz konusu şahısların silahlarının alınarak sevk edilmek üzere Yılancılar’a gönderilmeleri Mıntıkadan emredilmiş olduğu arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Ahmet Raif

Mıntıka Komutanlığına

Cephemizde sükûnet vardır.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

Mıntıka Komutanlığına

Mıntıkanız adına üç gün önce gelen 10 sandık cephanenin aldırılması için birçok defa telefon edilmişse de hâlen aldırılmadığı ve Kelebek’te cephanelik bulunmamasından dolayı bir kaza meydana gelebileceğinden acilen bir görevlinin gönderilmesi için gerekenlere emir verilmesi arz olunur.

Kelebek Nokta Komutanı
Süleyman Sırrı

3 Ocak 1921

Cephede sükûnet vardır. Teşkilat ile meşgul olundu.

Mıntıka Komutanlığına

1. Kuzgun'da bulunan 16'ncı Alay 3'üncü Taburda milis birliklerine ait efrat vardır. Bunların toplu olarak Grubuma sevk edilmesi için icap edenlere emir verilmesi ve mukabilinde, nizamiye birliklerine ait efrat ayrılarak sevk edilecektir.

2. Bazı 1894 doğumlu efraddan nizamiye taburlarında bulunup da firar edenler vardır. 9 Aralık 1920 tarih ve 9215 numaralı emir gereğince bu doğumlular milis birliklerinde istihdam edileceğinden birliğine iade edilmemektedir.

3. Ceceli Şubesinden üç-beş milis efradı celp ederek karşılığında nizamiyeye mensup doğumlu efrat talep edilmekte olduğu ve yine nizamiye birliklerine ait olup da karşılığında milis efradı gelmediğinden Grubumda geçici veya milis efradı, mevcut nizamiye efradı oranında gelmediğinden burada istihdamı zaruri olan nizamiye efradı da peyderpey firar etmekte olduğundan buna meydan verilmemesi için her hâlde bu değişikliklerin toplu bir hâlde icra edilmesi konusunda icap edenlere emir verilmesini istirham ederim.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

30 Aralık 1920 tarih ve 9453 numaralı telgrafla Tümene gönderilmesi bildirilen jandarma başçavuşluğundan istifa eden Adanalı Mahmut'un şimdiye kadar gönderilmemesi sebebinin izahı ile beraber, adı geçen şahsın hemen yakalanarak Karaisalı'da İstiklal Mahkemesine teslim edilerek bildirilmesi.

41'inci Tümen Komutanı
Mehmet Nuri

4 Ocak 1921

Cephede sükûnet vardır. Teşkilat ile meşgul olundu.

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

Fadıl'da bulunan Molla İzzet Kolunun, Hacı Osman Efendi ile birlikte Karahan ve Söğütlü cephesini tutması için hareket etmenizi yazmıştım. Henüz malumat vermediniz. Şayet hareket etmedilerse derhâl hareketlerini emrederek acilen buraya bildirmenizi rica ederim.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

41’inci Tümen Komutanlığına

03/01/1921 tarih ve 97 numaralı telefona cevap:

Jandarma başçavuşluğundan istifa eden Adanalı Mahmut’un 8/9 Aralık gecesi Tümenden talep edilmesi üzerine 13 Aralık 1920 tarih ve 380 numaralı vesika ile gönderildiği ve o zamandan beri adı geçen şahsın Tümene gelip gelmediğine dair bir bildirim olmadığından doğal olarak Mıntıkaca bir işlemde bulunulmamıştır ve söz konusu şahsın ise hâlen nerede bulunduğunun da meçhul olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

Merkez Grup Komutanlığına

Grubunuzda askerlik hizmetini yapan muhacirlerin aile fertlerine iaşe verileceğinden nüfus adedi ve isimlerini gösterir bir cetvelin gönderilmesi rica olunur.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

41’inci Tümen Komutanlığına

Mıntıkanın gerek ihtiyacı gerekse yedeği için Alman cephanesi bulunmadığı arz olunur.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

Mıntıka Komutanlığına

Bugün Molla İzzet Kolunun yarısının Söğütlü köyünü tuttuğu, geri kalanın da yarın sabahleyin hareket edeceğinin Müfreze Komutanlığından bildirildiği arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutan Vekili
Ali Cengiz

5 Ocak 1921

Cephede sükûnet vardır. Yenice ve civarındaki düşmanda faaliyet emareleri görülmüştür.

41’inci Tümen Komutanlığına

Sağ Cenah Grubundan alınan rapor aşağıda aynen arz olunur.

1. Düşman dün saat on birde Yenice İstasyonu’na birçok asker çıkarmış; fakat henüz askerin miktarı ve harp vasıtalarının ne kadar olduğu keşfedilmemiştir.

2. Tunuslu Halil adlı şahıs, söz konusu kuvvetin 5-6 güne kadar Topçu ve Karayayla civarlarına taarruz edeceğini ifade etmiştir.

3. Fransızların öncelikle Yaramış Boğazı'ndan geçerek Kelebek'i işgal etmek ve bu suretle Kelebek'e kadar tren hattını elde etmek düşüncesinde bulunduğunun güvenilir bir kaynaktan anlaşıldığı ve düşmanın ne miktarda olduğunu anlamak üzere lazım gelen tedbirlerin alındığı arz olunur.

4. Şimdilik cephede sükûnet vardır.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

Kelebek Nokta Komutanlığına

Mıntıka için Kelebek'te bulunan 10 sandık cephaneyi, 16'ncı Alay 3'üncü Taburdan gönderilecek görevliye teslim ediniz.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

41'inci Tümen Komutanlığına

Sağ Cenah Grubundan alınan ikinci rapor aşağıda arz olunur.

1. Düşmanın Yenice'deki kuvveti 300 kadar tahmin edilmiş, bir top Yenice'de, diğer top da Hamamkurbu'ndadır.

2. Düşman kuvvetinin Karayayla, Topçu, Tepeçaylak istikametinden ilerleyeceği, Yenice-Kelebek tren hattı üzerinde sevk edilmek üzere 7,5'lik bir top yerleştirilmekte olduğu ve yapacağı taarruzun ayın 8'inde olacağı anlaşılmıştır.

3. Düşmanın durum ve harekâtını daha fazla araştırmak için hususi bir adam gönderildiği bildiriliyor.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

6 Ocak 1921

Cephede keşif kolu çarpışmaları olmuştur.

Mıntıka Komutanlığına

Dün cephemizde keşif kolu çarpışması olmuştur. Düşmanın bir ölü ve iki yaralı vererek kaçtığı anlaşılmıştır. Bugün ise hiçbir olayın olmadığı arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutan Vekili
Ali Cengiz

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Sağ Cenah Grup cephesinde keşif kolu çarpışmasında düşmanın bir ölü ve iki yaralı vererek kaçtığı anlaşılmıştır.

2. Diğer cephelerde sükûnet olup kayda değer bir şey olmamıştır.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

Sol Cenah Grup Komutanı Raif Bey'e

1. Hüseyin Çavuş, tarafınıza iki süvariyle birlikte gönderildi.

2. Sol cenahımızdaki grup mıntıkası dâhilinde haydutluk şiddetle devam ediyor. Geçen gün Kabasakal muhacirlerinden Bekir'in dört mandası ile bir öküzünü gasbetmişlerdi. Dün de Yarımca civarında Baklalı köyünden altı kişiyi soymuşlar, bunlardan gasbolunan eşya ve para harcı önemlidir. Bu işleri yapanlar İnce Ali ve Çafekoğlu müfrezelerine mensup Nasrullah müfrezeleri sistemindeki asilermiş. Meseleyi Tümene arz etmenizi rica ederim. Artık bu haydutluk devresine son versinler.

Sol Cenah Grup Komutan Vekili
Esat Şevket

Mıntıka Komutanlığına

Kozan mıntıkasında cereyan eden haydutluk, Gruptan bildiriliyor. Faillerinin isimleriyle, mensup oldukları müfrezeler yazılmıştır. Bu hususun Tümene bildirilmesi arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

7 Ocak 1921

Cephede keşif kolu faaliyeti olmuştur.

Mıntıka Komutanlığına

Tarsus'tan aldığımız mektubun bir suretini aşağıya yazarak aynen takdim ediyorum.

1. İslahiye ve Mersin'den Karataş'a gelen Fransız kuvvetlerinin mevcudu 12.000 kişiden oluşan toplam dört alaydır.

2. Üç günden beri uçaklar dikkatli keşif yapıyorlar.

3. Adana'dan çıkan üç casus gelip keşifte bulunmuşlar. Kuvvetin 4000 kişi olduğunu, ekmek ve erzakın ise üç ay kadar idare edeceğini söylemişler. Bu mesele Fransızları biraz düşündürdü. Zira Fransızlar bize aç gözüyle bakıyorlarmış.

Taarruzun da üç günden beri sonuçsuz kalması erzak yüzündendir. Allah, düşmanın hezimetini de nasip eylesin, amin.

4. Düşmanın taarruzu nereden olacak? Bir söylenti Kurttepe'den, Seyhan tarafından olacak; bir söylenti dört koldan olacak, birisi Kurttepe, ikincisi Fakılar, Fadıl köyleriyle, üçüncüsü Kazıkbaş, dördüncüsü Tarsus'tan diyorlar. Cenabı Allah, komutanlarımıza uzun ömürler versin ve hücum eden askerlerimize yardım ve kuvvet verip düşmanı da kahhâr ismiyle kahr ve mahvetsin, amin.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

İleri hattan aldığımız rapor aşağıdadır.

Düşmanın yarın veyahut öbür gün taarruz edeceği anlaşılmıştır. Bu taarruza on iki tabur iştirak edeceği ve her taburun mevcudunun 400 kişiden ibaret olduğu, Nailihürriyet'e büyük generallerinin geldiği ve taarruzun Topçu ile Kütüklü istikametinden olacağı bilgi için arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

Özel olarak göndermiş olduğumuz adamın ifadesi; Karataş'tan Adana'ya bir miktar asker gelmişse de ne miktar olduğu anlaşılamamış olduğundan ikinci defa Nailihürriyet'e göndermiş olduğumuz adamın ifadesiyle Nailihürriyet'e gelen generalin, on iki tabur asker geldiğini, aralarında konuşmuşlar ise de tekrar sağlıklı haber almak üzere Yenice'ye bir adam gönderileceği arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

İki sandık Alman, sekiz sandık Osmanlı, 10 sandık cebel cephanesi Kelebek'e gönderilmiştir. Görevli ve araç göndererek aldırılması.

41'inci Tümen Komutanı emriyle
Salim

8 Ocak 1921

Kayda değer bir olay olmamıştır. Cephede tam bir sükûnet vardır. Düşmanın muhtemel taarruzuna karşı gerekli tedbirler alınmasıyla meşgul

olunmuştur. Cephede keşif kolu faaliyeti olmuştur. Düşmanın Adana'dan Osmaniye'ye asker sevk ettiği anlaşıldı.

9 Ocak 1921

Mıntıka Komutanlığına

1. Aldığımız malumata göre düşman, Osmaniye tarafına trenle askerî sevkiyatta bulunmaktadır.

2. Bir rivayete göre düşman, Adana'dan taarruza çıkarmış olduğu kuvvetleri geceleri trene bindirerek Osmaniye istikametine doğru sevk etmekteymiş. Bilgi için arz olunur.

3. Grup cephesinde sükûnet vardır.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

Mıntıka Komutanlığına

Bu gece Topçu köyünde bulunan iki bölükten çıkarılan keşif kolları Nailihürriyet berisindeki düşman çadırlarına taarruz ederek düşman ile iki saat kadar çarpışmıştır. Çarpışma sırasında Kazıkbaş'ta bulunan bütün kuvvetleriyle keşif kolumuz üzerine hücum etmişlerse de keşif kolumuz tarafından savunmayla püskürtüldü. Hatta yaralı ve ölülerini, ateşleri sayesinde almaya muvaffak olabildiler. Bölük Komutanının dürbün ile gözetlemesinden anlaşıldığına göre, sekiz ölü ve 15 yaralı olduğunu gözlemlemiştir.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

Dün gece Nailihürriyet civarında meydana gelen keşif kolu çarpışmasında düşmandan birkaç ölü ile yaralı bulunduğu, Sağ Cenah Grup Komutanlığının raporu üzerine arz olunur.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

11 Ocak 1921

Cephede keşif kolu çarpışmaları ve uçak faaliyeti olmuştur.

Mıntıka Komutanlığına

Bu sabah düşman uçakları Grup Karargâhını bombardıman ettiler. Yedi yaralımız vardır. Cephede sükûnet vardır.

Sol Cenah Grup Komutanı adına
Ahmet Niyazi

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bugün Sol Cenah Grup Karargâhını düşman uçakları bombardıman etmiştir ve yedi yaralımız vardır.

2. Cephelerde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Sağ Cenah Grubumuzda, Kütüklü çeşmesi civarında keşif kolu çarpışması olduğu.

2. Diğer cephelerde sükûnet bulunduğu arz olunur.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

Karaisalı'da 19'uncu Alay 2'nci Tabur Komutanlığına

Taburunuza 100 muaddel martin ile her tüfeğe 50'şer fişek verileceğinden mazbatasıyla görevliyi Pozantı'ya göndererek aldırınız.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

12 Ocak 1921

Uçak ve keşif kolu faaliyeti olmuştur. Düşman topçusu ileri mevzilerimizi bombardıman etmiştir.

Mıntıka Komutanlığına

1. Bu sabah, düşman Kurttepe'den Memişli istikametinde yayılan sığırlara sekiz top atmıştır. Kaybımız yoktur.

2. Başkaca kayda değer bir olay olmamıştır.

Merkez Grup Komutanı
Manisalı Ali

Mıntıka Komutanlığına

Bugünkü uçak bombardımanında yalnız bir kısrak karnından yaralanmıştır. Başkaca bir olayımız yoktur.

Sol Cenah Grup Komutan Vekili
Sadık

41’inci Tümen Komutanlığına

1. Bu sabah düşman Kurttepe’den Memişli civarında yayılan sığırlara sekiz top atmıştır. Kayıp yoktur.

2. Sol Cenah Grubumuz üzerine düşman uçağının attığı bombalardan bir kısrak yaralanmıştır.

3. Diğer cephelerde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

Mıntıka Komutanlığına

1. Mıntıkamız dâhilindeki yerden Karahan’a 30 piyade ve Kızıloğlan damına 10 piyade, iki süvari yerleştirilmiştir.

2. Karahan cephesinde üç gözetleme noktası olup çift nöbetçi tarafından görev yerine getirilmektedir.

3. Ziyarettepe’nin uzaklığı sebebiyle gece efrat göndermenin mümkün olmadığı ve Gemisureli Ali Ağa’nın süvarileri söz konusu yere gelmekte iseler de gündüzleri görev yapılıp geceleri yapılmamaktadır. Hâlbuki sabaha karşı orada bulunulması gerektiğinden ona göre emir verilmesi.

4. Şiddetle silaha ihtiyacımız olduğundan 20 silahın gönderilmesine izin verilmesi.

5. 200 Rus, 200 Fransız ve 500 Alman cephanesine ihtiyaç bulunduğundan, gönderilmesi için icap edenlere emir verilmesi arz ve istirham olunur.

Müstakil Söğütlü Bölüğü Komutanı
Hacı Osman

Keşif kolu faaliyeti olmuştur.

Mıntıka Komutanlığına

Bugün keşif kolumuz, Kütüklü ve Topçu ilerisinden düşman çadırlarını şiddetli ateş altına aldılar. Sabahleyin yerlerine gelmeleri üzerine, düşman tarafından biraz top atıldıysa da kaybımız olmadığı arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

Üç günden beri düşman beş, altı uçağıyla devamlı Grup ve bölük karargâhlarıyla, köyleri bombardıman etmektedir. Karşılık görmeyen düşman, gittikçe şiddet göstermekte olduğundan misliyle

karşılık olmak üzere Adana'daki düşmanın önemli karargâhlarını bombardıman etmemizi, bunun için de kudretli cebel topunun süratle Gruba sevk edilmesini istirham ederim.

Sol Cenah Grup Komutanı
Ahmet Raif

Mıntıka Komutanlığına

Eski Yüreğir Akıncı Müfrezesi Komutanı Zaza Mehmet ismindeki şahıs hâlen mevcut 30 süvarisinden başka tedarik edeceği diğer bir kısım kuvvetle 150 kişilik bir müfreze hâlinde Gruba katılmak için müracaatta bulunmuştur. Söz konusu müfrezenin Grup tarafından kabul edilip edilmeyeceğinin emir verilmesi arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Ahmet Raif

13 Ocak 1921

Cephede uçak faaliyeti olmuştur. Teşkilat, eğitim ve öğretim ile meşgul olunmuştur.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman uçağının attığı bombalardan dolayı eğitimden dönen 16'ncı Alay 3'üncü Taburdan bir nefer dört yerinden yaralanmıştır.

2. Diğer cephelerde kayda değer bir olay olmamıştır.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

14 Ocak 1921

Eğitim, öğretim ve teşkilat ile meşgul olundu. Düşman topçusu aralıklı olarak Sağ Cenah Grubumuzu bir süre tesirsiz bombardıman etti.

41'inci Tümen Komutanlığına

Sağ Cenah Grubundan henüz rapor alınamamıştır. Diğer gruplar cephesinde kayda değer bir olay olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Bugün öğleden evvel alaturka saat üç buçukta Nailihürriyet'te bulunan düşman topçusu, Sağ Cenah Grubumuzun Topçu köyünde bulunan birliklerini etkisiz bir şekilde aralıklı olarak bombardıman

etmiş ve bundan başka Mıntıka cephesinde önemli bir hadise cereyan etmemiş olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

15 Ocak 1921

Teşkilat, eğitim ve öğretim ile uğraşıldı. Düşman topçusu mevzilerimizi kısmen tesirsiz bombardıman etti.

Mıntıka Komutanlığına

Bugün cephemizde önemli bir şey olmadığı arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutan Yaveri
Ali Cengiz

Mıntıka Komutanlığına

Cephemizde sükûnet olduğu arz olunur.

Merkez Grup Komutan Yaveri
Mesut

41'inci Tümen Komutanlığına

Düşman öğlenleyin Sağ Cenahta Tepeçaylak ve Merkezde Dörtler civarını tesirsiz topçu ateşi altına almıştır. Bundan başka Mıntıka cephesinde önemli bir hadise olmadığı arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Komutanlık Emri

1. Bugün tekrar vazifeye başladım. Mıntıkam dâhilinde pek çok kimsenin ticaretle meşgul olduklarını anladım. Maksadımızın ticaret olmayıp vatanın kurtarılması olduğunu herkes bilmelidir.

2. Bundan sonra hiçbir kimse Adana ve Tarsus'a gidemeyecektir. Bu hususta ileri hatta bulunan komutanlar pek basiretli davranarak giriş çıkışlara mani olacaklardır.

3. Ticaret kesin şekilde yasaktır. Bu emre muhalif hareketleri görülen her kim olursa olsun, hatır ve gönüle bakmayarak İstiklal Mahkemesine vereceğim.

4. Gerek hududumuz dâhilinde gerekse haricindeki köyler halkının mallarına ve eşyalarına hiçbir suretle müdahale edilmeyecektir. Halkı kurtarıcı bir kuvvet olduğumuzu bütün âleme bu suretle ispat edeceğiz. Aksi takdirde ahali tarafından yapılacak şikâyetler üzerine sorumlular İstiklal Mahkemesine verilecektir.

5. Malumatım olmaksızın düşman vaziyetini anlamak üzere casus dahi gönderilmeyecektir. Bu emrimin bütün subaylara ve efrada tebliğ edildiği tarafıma bildirilecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

16 Ocak 1921

Cephede önemli bir hadise olmamıştır. Tren hattı tahrip edilmiştir.

Mıntıka Komutanlığına

1. Verilen emir gereğince bu gece demir yolu hattı iki mevkiden tahrip edildi.

2. Birinci mevki, Büyük Dikili ile Küçük Dikili arasından ve Yolgeçen köyüne giden yolun sağ ve sol taraflarından ve birbirine 150 metre mesafe ile üç noktadan havaya uçurularak tahrip edilmiştir.

3. İkinci mevki, Nernek ile Zeytin arasında bulunan köprünün sağından birbirine 150 metre mesafe ile üç noktadan tahrip edildi.

4. Bu iki mevkiden havaya uçurulduğu arz edilen raylar tahminen 400 metre kadardır.

5. Düşman buna karşı hiçbir hareket ve işarette bulunmamıştır.

6. Vazifeye gönderilen efradın, Allah'ın izniyle olaysız olarak karargâha döndükleri arz olunur.

Gemisureli Ali

Sol Cenah Grup Komutanlığına

150 kişiyle katılacağını bildirdiğiniz Zaza Mehmet nerededir? Bu neferleri nereden toplayacaktır? İkinci bir Nasrullah Müfrezesi icat etmeyelim. Epeyce tahkik ederek bildirmenizi rica ederim.

Mıntıka Komutanı
Tekelioğlu Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Bütün mıntıkam cephesinden düşman mevzilerine bir gece baskını yapacağım. Bunda başarı ihtimali pek fazladır. Yedekte cephanemiz olmadığı gibi efrat üzerindeki miktar dahi bir saatlik muharebeye bile kâfi gelmeyecek derecede olduğundan beş sandık Alman, on sandık Osmanlı cephanesinin ilk vasıta ile acilen yetiştirilmesini istirham ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

17 Ocak 1921

Cephede sükûnet vardır. Eğitim, öğretim ve teşkilatla uğraşıldı.

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephede önemli bir hadise olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Mıntıka silahlarından olup Nasrullah Ağa Müfrezesinden alınan 34 silahın acil ihtiyaçtan dolayı süratle gönderilmesi hususunda gerekenlere emir verilmesi arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Uzatılacak telefon hatları için 13 km'lik tel ile 150 fincana ihtiyaç olduğu cevaben arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

18 Ocak 1921

Düşman, Yenice ile Durak İstasyonu arasındaki tren hattında mevcut olan tahribatı, tamir etmek maksadıyla iki zırhlı trenle Durak istikametine hareket etmiş, Sağ Cenah Grubumuzun fedakârlığı sayesinde bu arzusunda başarılı olamayarak akşama kadar muharebeye devam etmek mecburiyetinde kalmıştır.

Mıntıka Komutanlığına

Şimdi Karayayla'daki Müfreze Komutanlığından aldığımız rapordan anlaşıldığı üzere, düşman, tren hattının evvelce tahrip edilen yerlerini tamir etmek maksadıyla, zırhlı trenin sağ ve soluna 30-40 kadar kuvvet indirmişse de düşmana yaklaşan müfrezelerimizin mukavemeti sayesinde bir adım bile taarruz edemeyerek oralarda mevziye girmeye mecbur olmuştur. Tahrip vasıtaları geldiğinde Yenice ile Durak arasında birçok yerin tahrip edileceğini beyan eden rapor, arz ve takdim olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

İki zırhlı tren Yenice'den Kelebek istikametine ilerlemektedir. Diğer cephelerde sükûnet vardır. İkinci raporumla vaziyet bildirilecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

1. Şimdi ayıracağınız gönüllü ve cesur efratla, hattı tamirle meşgul düşman efradı üzerine taarruz edilerek tamirata engel olunuz.

2. Sık sık raporlarınızı beklerim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

1. Tahrip vasıtaları gönderilmiştir. Tamir edilen hatları tahrip ettiriniz.

2. Düşmanın bugünkü harekâtı hakkındaki açık malumat ile neticeyi bildiriniz.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Düşman trenleri evvelce arz edilen yerden biraz ilerlemişlerdir.

2. Düşman, Karayayla'ya 2 km mesafedeki demir yolunun tahrip edilmiş mahallerini tamir etmek üzere tren hattının kuzey tarafına 20 kişi kadar bir kuvvet indirerek hattan 100 metre kadar uzaklaşmıştır.

3. Trenden Karayayla köylerini bombardıman etmektedir. Efradımız Topçu köyünün ilerisine hareket etmiştir. Karayayla cephesinde bulunan efradımız da Baruthane Tepesi'ni tutmuştur.

Sağ Cenah Grup Komutan Vekili
Mehmet Şevket

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman trenleri 20 metre kadar daha ilerlemiştir. Karayayla'ya 2 km mesafede hattı tamir ile meşguldür.

2. Tren Karayayla'yı bombardıman etmektedir.

3. Evvelce bildirilen tertibat alınmıştır. Karayayla cephesindeki efrat Baruthane Tepesi'ni tutmuştur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

1. İki sandık Osmanlı ve iki sandık Rus cephanesi verilecektir. Alman cephanesi henüz gelmemiştir. Efrat üzerindeki cephane ile muharebe etsin. Kelebek'e cephane gelmek üzeredir. Derhâl yetiştirilecektir.

2. Vaziyet hakkında sık sık malumat veriniz. Şimdi tren nerededir? Ayrıntılı malumat vermenizi rica ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Sağ Cenah Grubundan aldığımız raporda, düşman, evvelce tahrip edilen tren hattını tamir etmek üzere trenden indirmiş olduğu 40 piyadesini, trenin istikametinde sevk etmişse de üzerlerine gönderilen müfrezelerimiz tarafından geriye dönmeye mecbur edilmişlerdir.

2. Diğer cephelerde önemli bir hadise olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

1. Tahrip araçları gönderildi. Durak İstasyonu ile Yenice arasındaki hattı hemen tahrip ediniz.

2. Bu gece mutlaka düşmanın tamir ettiği yer ile Yenice-Zeytin arasındaki hattı tahrip ediniz.

3. Gemisureli Ali Ağa Müfrezesi de bu gece hattı birçok yerinden tahrip edecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

1. Düşman trenleri şimdi nerededir?

2. Vaziyetiniz hakkında yarın gün ağarırken rapor beklerim.

3. Telefon muhaberatını devamlı emniyet altında bulundurunuz.

Mıntıka Komutanı
Sinan

19 Ocak 1921

Düşman trenleri 18/19 Ocak gecesi Yenice'ye çekilmişlerdir. 18/19 Ocak gece yarısında hat birkaç yerinden tahrip edilmiştir. Zırhlı trenler Sağ Cenah Grubumuzu bombardıman etmiştir. Kurttepe'deki düşman topçusu sabaha kadar Şambayadı ve Kabasakal istikametlerini aralıklı olarak bombardıman etmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Merkez ve Sol Cenah gruplarında sükûnet vardır. 18/19 Ocak gece yarısı Küçük Dikili ile Büyük Dikili, Nernek ile Zeytin arasından olmak üzere tren hattı altı noktadan tahrip edilmiştir.

2. Kurttepe'de bulunan düşman topçusu bu hâlden korkarak sabaha kadar aralıklı olarak Kabasakal, Şambayadı istikametlerini bombardıman etmiştir.

3. Sağ Cenah Grubundan henüz rapor gelmemiş olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Bugün, geceden beri Kurttepe'den aralıklı top sesleri işitiliyor.

2. Başkaca vukuatımız olmadığı arz olunur.

Merkez Grup Komutanı
Ali

Mıntıka Komutanlığına

Cephemizde önemli bir şey olmamıştır.

Sol Cenah Grup Komutan Vekili
Ahmet Niyazi

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

Şayet düşman trenleri bugün yine gelirlerse çıkarılacak münasip bir kuvvetle düşmana taarruz ederek tamiratına engel olunuz.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Bugün düşman Tepeçaylak köyünü bombardıman etmişse de hamdolsun ahali ve askerden zayiatımız yoktur. Küçük

Karayayla'daki tren hattı üzerindeki köprülerin nizamiye taburu tarafından tahrip edilmekte olduğu arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutan Vekili
Mehmet

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman topçusu ve zırhlı trenleri, Sağ Cenah Grubumuzu tesirsiz olarak bombardıman etmiştir.

2. Diğer cephelerde önemli bir hadise olmadığı arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Merkez Grup Komutanlığına

Düşmanın henüz taarruzuna dair bir emare yoktur. Yalnız düşman topçusu Karayayla ile Sağ Cenah Grubunu bombardıman etmektedir. Harekete hazır bir vaziyette bulununuz.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Bugün gözetleme göreviyle Hurma Dağı'na göndermiş olduğum neferlerin vermiş olduğu malumata göre, düşman Zeytin İstasyonu'ndan Tepeçaylak civarlarına birçok mermi atmıştır. Düşmanın gözcü neferleri Kabasakal'ın güneydoğusundaki yüksek tepeden gözetleme postamıza ateş açmışsa da bir tesir yapamadıkları arz olunur.

2'nci Milis Taburu 3'üncü Bölük Komutanı
Bekir

Mıntıka Komutanlığına

Karayayla Müfrezesinden saat dokuzda gelen rapordan anlaşıldığına göre düşmanın, Yenice hattını söküp taşıdığı keşfedilmiştir.

Sağ Cenah Grup Komutanı adına
Alp

20 Ocak 1921

Düşman zırhlı trenlerinin travers ve rayları toplayarak götürdüğü anlaşıldı. Sağ Cenah Grubumuz, düşman mevzilerine başarılı baskın yaptı. Düşman topçusu Sağ Cenah Grubumuz mevzilerini tesirsiz bombardıman etti.

41’inci Tümen Komutanlığına

1. Sağ Cenah Grubu düşman ileri postalarına baskın yapmışsa da sonuç henüz bilinmemektedir. Diğer cephelerde sükûnet vardır.

2. Durak ile Kelebek arasında ve daha ilerlerde bulunan köprüler tahrip edilmiştir. Sağ Cenah Grubundan alınan keşif raporuna göre düşmanın hattı tamir etmeyip rayları sökerek geriye götürdüğü anlaşılmıştır. Şu hâle göre, zayıf düşmanın bizi kandırdığı ortaya çıkmaktadır.

3. Korkak düşmana bütün cepheden baskın yapalım. Başarı çok fazla olacaktır.

4. Son alınan malumata göre, düşman kuvvetinin büyük kısmı Osmaniye’ye sevk edilmiştir. Adana’da şimdi 700 nefer kadar kuvveti kaldığı tahmin edilmektedir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Bu gece Topçu köyündeki bölüğümüzden 20 kişilik bir müfreze, düşman karakollarına baskın yapmış ve düşmanla bir saat kadar çatışma cereyan ettikten sonra topçu ateşinin şiddetinden dolayı müfrezelerimiz geriye alınmıştır.

2. Düşmanın iki günden beri 1800 metrelik ray ve traversi toplayıp götürdüğü görülmüştür.

3. Bugün, şimdiye kadar düşmanın hiçbir faaliyetinin görülmediği arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

41’inci Tümen Komutanlığına

1. Sağ Cenah Grubu tarafından düşmanın ileri postalarına başarılı baskın yapılmış ve çatışma bir saat devam etmiştir. Düşman topçusunun muharebeye katılması sebebiyle baskın yapan müfrezelerimiz geriye alınmıştır.

2. İki günden beri düşman 1800 metrelik ray ve traversi toplayarak geriye götürmüştür.

3. Bugün düşmandan bir eser görülememiştir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41’inci Tümen Komutanlığına

Tarsus ile Adana arasındaki mevcut köprüler daha önce tarafımızdan tahrip edilmişti. Düşman son olarak yaptığı hat tamirinde, köprüleri kum ve toprakla doldurmak suretiyle geçici olarak tamir etmiştir. Bu sebepten köprülerin tahribi mümkün değildir. Yapılan tahribat iki ray arasına dinamit koymak suretiyle yapılmaktadır. Hâlbuki zırhlı trenlerde daimi surette yedek ray ve travers bulunmakta olduğundan tahribatın pek az zamanda tamir edilmekte olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Uzunluğu 30 vagondan ibaret iki düşman treninin her birinde 15’er vagon mevcuttur. Bu vagonların içinde 150 kişiden ibaret asker vardır. Bunlardan 50 kadarı mevziye yatmış, geri kalanları trenin önünde hattı yapıyorlarsa da tarafımızdan engellenmektedir.

2. Topçu köyü üzerine uçaklar tarafından atılan bombalardan hiçbir zayiatımız yoktur.

3. Tren hattında bulunan baraka yanındaki köprünün ortası ve kenarları dinamit ile havaya uçurulmuştur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

21 Ocak 1921

Uçak ve keşif kolu faaliyeti olmuştur. Düşman topçusu, Sağ Cenah ve Merkez Grubu mevzilerini bombardıman etmiştir.

Mıntıka Komutanlığına

1’inci Bölük Karargâhı olan Gökkuyu köyü bugün dört düşman uçağı tarafından bombardıman edildi. Ahaliden bir kadın ile bir çocuk, askerden de bir kişi yaralanmıştır. Bundan başka cephemizde önemli bir hadise olmadığı arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutan Vekili
Mehmet

41’inci Tümen Komutanlığına

1. Altı düşman uçağı bugün öğleden evvel, Sağ Cenah Grubumuz üzerinde dolaşarak birçok bomba atmıştır.

2. Öğleden sonra Kurttepe’deki düşman topçusu, Dörtler köyünün doğusundaki mevzilerimizi bombardıman etmiştir.

3. Nailihürriyet'teki düşman topçusu Tepeçaylak köyünü tesirsiz bombardıman etmiştir.

4. Bundan başka cephemizde önemli bir hadise olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

22 Ocak 1921

Cephede sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanlığına

1. Cephemizde sükûnet vardır.
2. Başkaca önemli bir olay olmadığı arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Dünkü uçak bombardımanında, Sağ Cenah Grubu mıntıkasındaki Gökkuyu köyünde bir kadın, bir çocuk ve bir neferin yaralandığı arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

23 Ocak 1921

Cephede sükûnet vardır. Teşkilat, eğitim ve öğretim ile uğraşıldı.

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde önemli bir hadise olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sol Cenah Grup Komutanlığına

Sağ ve sol cenahınız ile bulunduğunuz asıl hattı ve ileri hattı süratle bildiriniz.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

Karargâhtan, Grubunuz merkezine doğrudan doğruya bir telefon hattı çekilecektir. Merkezden Kuzgun'a kadar Yılancılar ve Mucurlu, Kuzgun'dan Urgankıran köyüne kadar Kuzgun ve Abdilli köyleri halkı, direkleri dikmektedirler.

Urgankıran'dan karargâhınıza kadar da o civar halkı marifetiyle gereken direkler acilen ve seri olarak dikilecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

24 Ocak 1921

Cephelerde sükûnet vardır.

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Mıntıkanın konuşu aşağıdadır.

1. Sağ Cenah Grubu: Merkezi Kıllıcami'dir. Sağ cenahı ile Kelebek-Yenice demir yolu hattından başlayarak Söğütlü'ye kadar uzayarak Topçu, Kütüklü, Avadan, Tömek hattındadır. İhtiyat birlikleri Karabekirli ve Kıllıcami'dedir. Bu Grupta bir Fransız cebel topu ile iki makineli tüfek vardır.

2. İhtiyat Bölüğü, Sağ Cenah Grubu ile irtibat tesis etmek üzere Fakılar, Karahan hattındadır. Merkezi Söğütlü'dedir.

3. Gemisureli Ali Ağa Bölüğü Karahan ve Hurma Dağı hattındadır. Merkezi Abacılar'dadır.

4. Merkez Grubu: Merkezi Örcün'dedir. Sağ cenahı Görgün, sol cenahı Seyhan Nehri olmak üzere Çakıt Nehri'nin kuzey sırtlarındadır. İki makineli tüfek bu Grup emrinde mevzidedirler.

5. Sol Cenah Grubu: Merkezi Kekeç'tir. Sağ cenahı Seyhan, sol cenahı Adana-Kozan yolu olmak üzere Gübe-Bocular hattındadır. Bu Grubun piyade ileri postaları Balcalı, Çınarlı, Kızılkaş, Akkuyu hattındadır. Buruk, Sofulu, Garipçe hattında süvari devriyeleri dolaşmaktadır.

6. 16'ncı Alay 3'üncü Tabur Kuzgun'da, bir kudretli cebel ve iki makineli tüfek Abdilli'de ve 19'uncu Alay 2'nci Tabur Karaisalı'da ihtiyattadır.

7. Mıntıka Karargâhı Yılancılar'da, Karargâh Süvari Bölüğü Mucurlu'da, Karargâh Piyade Takımı Yılancılar'dadır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

25 Ocak 1921

Cephede uçak faaliyeti olmuş ve keşif kollarımız düşman ileri hattına yaklaşmışlardır.

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephede keşif kolu ve uçak faaliyeti olmuştur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Grubun sağ cenahı Gübe, sol cenahı Bocu'dur. Asıl hat olarak Gübe, Kekeç, Karga, Bocu hattı kabul edilmiştir.

2. Balcalı, Çınarlı, Kızılkaş, Akkuyu piyade ileri hattıdır.

3. Buruk, Sofulu, Garipçe hattında süvari devriyesi ve keşif kollarının dolaşmakta olduğu arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

26 Ocak 1921

Cephede uçak ve keşif kolu faaliyeti olmuştur.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. İki düşman uçağı mevzilerimiz üzerinde bir süre dolaştıktan sonra dönmüşlerdir.

2. Bundan başka cephemizde önemli bir hadise olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşmanın Adana'da kuvveti pek azdır. Adana'nın güneyindeki Yolgeçen ve Oba karakolları tamamen Adana'ya çekilmiştir.

2. Oba'ya son zamanlarda nakledilen uçak hangarı, Alman fabrikası civarına getirilmiştir.

3. Düşmanın, bütün şehirli ve köylü ahaliyi toplayarak Adana'nın dört tarafını tahkim ettirmekte olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

27 Ocak 1921

Cephede alışıldığı üzere uçak ve keşif kolu faaliyeti olmuş ve düşman topçusu mevzilerimizi bombardıman etmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bugün gün ağarırken düşman topçusu Topçu, Tepeçaylak köyleri ile Gökkuyu köylerini şiddetli şekilde bir saat kadar bombardıman etmişse de hiçbir tesir yapamamıştır.

2. Ezani saat dörtte, beş düşman uçağı Sol Cenah, Merkez ve Sağ Cenah gruplarını tesirsiz bombardıman etmiştir. Topçumuz uçaklara tesirli ateş açmıştır.

3. Kurttepe'deki düşman topçusu Topalak köyü ile civarını ezani saat ikide tesirsiz bombardıman etmiştir.

4. Ezani saat on bir buçukta bir düşman uçağının pek yüksekten mevzilerimiz üzerinde dolaştığı arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Düşman, Topalak ve civarlarına çeşitli yerlerde birçok top ateşi açmışsa da kaybımız yoktur.

Merkez Grup Komutanı
Ali

Mıntıka Komutanlığına

Cephemizde sükûnet olduğu arz olunur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

Komutanlık Emri

1. Bu gece Gemisureli Ali Ağa Bölüğü, Yenice ile Kâhyaoğlu İstasyonu arasından tren hattına lağım koyarak yarın ilk geçecek treni havaya uçurmaya gayret edecektir.

2. Ali Ağa bütün kuvvetiyle bu geceyi demir yolu civarında ve mevzide geçirecektir.

3. Yarın söz konusu yerlerde muharebe olma ihtimali mevcut olduğundan Merkez Grubu, İbo Osman Ağa Bölüğünden bir müfrezeyi şimdi Hurma dağına göndererek ortaya çıkacak vaziyete göre Ali Ağa'ya yardım ettirecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

28 Ocak 1921

Cephede keşif kolu faaliyeti olmuştur. Gemisureli Ali Ağa, kuvvetini vaktiyle hazırlayamadığı ve tertibatını yapamadığı için treni atmaya muvaffak olamamıştır. Adana'dan kadın casus gönderildiğine dair haber alındı.

Komutanlık Emri

Adana'dan üç kadının yağlık[145] satmak bahanesiyle casusluk yapmak üzere çıktıkları haber alınmıştır. Bunlar; Dikili'den Havva, Adana'nın Alidede Mahallesi'nden Cırık Hatice'nin kızı Müfide, diğeri ise Alidede mahallesinden Halide'dir. Bunlardan birisi boz merkepli, diğeri siyah merkepli olarak dolaşmaktadır. Söz konusu kişiler görüldükleri takdirde yakalanarak gözaltında karargâha gönderileceklerdir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

29 Ocak 1921

Cephede uçak ve keşif kolu faaliyeti olmuştur.

Mıntıka Komutanlığına

1. Bu gece alaturka saat dokuzda mıntıka emrini aldım. Hemen müfrezelere emri tebliğ ile icap eden vaziyeti aldığım arz olunur.

2. Cephemizde sükûnet vardır.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde önemli bir hadise olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

[145] Yağlık: Büyük mendil, çevre. Türkçe Sözlük, s.2107.

Mıntıka Komutanlığına

Dün gece alaturka saat dörtte tren hattına ulaştık. Tertibatımızı yapmaktayken yarım saat süre geçti. Devriye treni geldi. O esnada tertibatımız henüz ikmal edilmemişti. Onun için geriye doğru çekildik. Bir saat sonra tekrar hatta gittik, tertibatımızı ikmal edip geri çekildik. Yine alaturka saat on bir sıralarında devriye treni geldi. O esnada ip çekildi. Sandıktan 15 metre ileriden ip koptuğu için sandık ateş almadı. İpi düğümleyerek gündüz saat üç buçuk sıralarında büyük tren geldi. Derhâl ip çekildi. O esnada bombanın çürük olduğu bizce malum oldu. İnşallah trenin tekerleklerini havaya getireceğiz Paşam.

Gemisureli Ali

30 Ocak 1921

Cephede keşif kolu ve uçak faaliyeti olmuştur.

41'inci Tümen Komutanlığına

Mıntıkam cephesinde önemli bir hadise olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Evvelce bildirilen casus üç kadının bundan altı gün evvel Emelcik köyünde yağlık sattıklarına ilişkin malumatın takip görevinde olanlara ve köylere bildirildiği, 3'üncü Bölük Komutanlığından alınan rapordan anlaşılmış olduğu arz olunur.

Merkez Grup Komutanı
Manisalı Ali

Komutanlık Emri

Grup komutanlarının ve bütün birlik komutanlarının yarın bazı harp hususlarını müzakere etmek üzere karargâha gelmeleri rica olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Karaisalı Jandarma Komutanlığına

On beş gün önce casusluk yapmak için Adana'dan çıkan üç kadından birisi boz, diğerleri siyah merkepler üzerinde yağlık satmak bahanesiyle köyleri dolaşmaktadırlar. Bu defa bunlar Emelcik'te görülmüş olduklarından takipleri için köylere malumat verilmiş, jandarmalara da bu hususa dair gereken emirler verilecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

31 Ocak 1921

Cephelerde sükûnet vardır.

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

1-4 Şubat 1921

Düşman topçusu mevzilerimizi alışıldığı üzere bombardıman etmiştir. Uçak faaliyeti olmuştur.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman topçusu mevzilerimizin bazı kısımlarını alışıldığı üzere aralıklı şekilde bombardıman etmiştir.

2. Düşman uçakları keşif maksadıyla mevzilerimiz üzerinde uçuş yapmışlardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Muhbirlerimizden alınan malumat aşağıdaki gibidir:

1. Düşmanın Yenice ve Kazıkbaş'ta (Nailihürriyet) bir piyade bölüğü ile iki top ve bir makineli tüfek bölüğü vardır. Buradaki tahkimat oldukça ilerlemiş, mevziler tamamen tel örgüleriyle çevrilmiştir.

2. Zeytin İstasyonu'nda düşmanın beş çadırı ile iki cebel topu ve iki makineli tüfeği vardır. Piyade mevcudu 75 neferdir.

3. Kurttepe'de düşmanın iki topu ile 100 kadar piyade ve bir makineli tüfek bölüğü vardır.

4. Adana'nın güney kısmındaki Oba'dan düşman ileri postalarını tamamen geri aldığı gibi uçak hangarını da Oba'dan tekrar Alman fabrikası civarına almıştır. Adana güneyindeki düşman kuvveti, Papazınbahçesi güneyinde bulunmakta olup mevcudu 130 piyade ve bir nordanfilt topudur.

5. Talimgâh'ta düşmanın 50 neferi vardır. Bu müfrezeden 10 kişilik bir posta da İncirlik İstasyonu'ndadır. Misis'te 30 neferlik bir müfrezesi vardır.

6. Düşman, yerli ve köylü halkı toplayarak Adana ve civarında tahkimata tüm gücüyle çalışmaktadır. Tel örgüler de çekilmektedir.

7. Düşmanın Adana ve civarında hâlen 1600 kadar mevcudu vardır. Fransızlar, taarruz etmemizden pek ürkmektedirler.

8. İnönü Zaferi, Fransızların pek hoşuna gitmiş hatta bütün komutan ve memurlar resmen Vali Abdurrahman'ı "Zafer Türklerin değil aynı zamanda bizimdir!" diyerek tebrik etmişlerdir. "Şayet Yunanlar galip gelmiş olsalardı, biz tamamen kaybetmiş olacaktık." demişlerdir.

9. Bütün Adana halkı hatta Fransız emellerine hizmet edenler bile tamamen Anadolu Hükûmetine taraftardırlar.

10. Geçen Fadıl Muharebesi'nde, Fransızlar tarafından Adana'ya götürülerek tutuklanan Fadıl Muhtarı Abdurrahman Ağa, Valiye gönderdiğim bir selam üzerine tahliye edilerek köyüne gelmiştir.

11. İnönü Zaferi'ni bildiren Yeni Adana gazetesi, Adana'da yarımşar liraya satılmıştır.

12. Hain Ethem'in tamamen uzaklaştırılmasını yazan Ferda gazetesi; "Kuvayımilliyeye ihanet eden hain Ethem çetesi, Kuvayımilliye ordusu tarafından tamamen imha edilmiştir." diye Adana'da satılmıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

5 Şubat 1921

Cephelerde mutat olarak keşif kolu faaliyeti olmuş hatta yerleştirilen dinamit kutusu vasıtasıyla Büyük Dikili civarından geçmekte olan tren atılmış, dört vagon zedelenmiştir.

Mıntıka Komutanlığına

Bu gece saat dört sıralarında tren Adana'dan Tarsus'a doğru gitmekteyken tel çekilmiştir. Lakin lokomotife isabet etmeyip vagonlara isabet ederek lokomotif ve vagonları raydan dışarı atılmıştır. Dört vagon durdurulmuştur. Düşmanın sabaha kadar çalışarak aletler vasıtasıyla dört vagonu yine tekrar raya bindirip sabah saat üçte Tarsus'a doğru gittiği arz olunur.

Gemisureli Ali

41'inci Tümen Komutanlığına

4/5 Şubat gecesi alaturka saat dört sıralarında tren Adana'dan Tarsus'a gitmekteyken Gemisureli Ali Ağa Bölüğü tarafından demir yolu altına yerleştirilen dinamit infilak ettirilmiş, lakin lokomotife isabet etmeyip vagonlara isabet etmiş, katar hattan çıkmış ve dört vagon parçalanmıştır. Bilahare Fransızlar hattı tamir edip treni raya bindirerek sabahleyin alaturka saat üçte tekrar Tarsus istikametine hareket etmiştir.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

6-7 Şubat 1921

Cephede sükûnet vardır.

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephede sükûnet vardır.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

41'inci Tümen Komutanlığına

Bundan 12 gün evvel Sarıhamzalı civarında, Adana'dan gelmekte olan Büyük Dikili köyünden iki, Kuyumcular köyünden bir olmak üzere toplam üç kişi, Adana Asurilerinden 5-10 kişi tarafından katledilmeleri üzerine katillerin yakalanması için Adana'dan gönderilen bir Müslüman jandarma subayı refakatindeki müfreze, katillerle çatışmış ve çatışma neticesinde müfreze subayı ölmüş, iki jandarma ise yaralanmıştır. Asurilerden beş kişi ise ele geçirilerek Adana'ya gönderilmiştir. Yukarıdaki malumatın, Söğütlü Müfreze Komutanlığından alınan rapordan anlaşıldığı arz olunur.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

8 Şubat 1921

Kurttepe cephesinden ot toplamak üzere Çakıt Vadisi'ne inen 60 kişilik bir düşman kuvveti üzerine ateş edilerek beş ölü ve iki yaralı verdirilerek püskürtülmüştür. Diğer cephelerde sükûnet vardır.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Bugün düşmandan 50-60 nefer koza toplamak üzere Kurttepe altındaki tarlalara inmişlerdir.

2. 2'nci Bölük Komutanının söz konusu düşman kuvvetini görür görmez bir manga ileri sürüp ateş açtırması neticesinde düşmandan beş kişi öldürülmüş, 1-2 kişi ise yaralanmıştır.

3. Ölüleri toplamak için bir manga gönderilmişse de düşman, daha evvel elinde bayraklı sıhhiye neferleri göndererek ölüleri aldırmıştır.

4. Gönderilen mangaya ateş açılmışsa da ölüleri götürmüşlerdir.

5. Düşman bir saat kadar oralara otomatik ve makineli tüfekle birçok mermi atmıştır.

6. Bu malumat Merkez Grup Komutanlığından bildirilmiştir.

7. Diğer cephelerde sükûnet olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

9-11 Şubat 1921

Keşif kolu ve uçak faaliyeti olmuş ve düşman topçusu alışıldığı üzere mevzilerimizi bombardıman etmiştir.

Mıntıka Komutanlığına

1. Cephelerimizde hiçbir vukuat olmamıştır.

2. Düşman uçağı, dün Grup Karargâhına 15 kadar bomba atmışsa da hiçbir zayiatımız olmamıştır.

3. Telefon hattımız Kelebek'ten başka hiçbir yerle muhabere edemediğinden dolayı raporlarımız gecikmektedir.

4. Mıntıkamız civarındaki telefon tellerini toplatılarak çanaklarla beraber Mıntıkaya gönderildiğinden muhaberenin temini için gerekenlere emir verilmesi arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

12 Şubat 1921

Cephede keşif kolu faaliyeti olmuştur.

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizdeki düşman kuvvetleri hakkında elde edilen malumat aşağıdadır.

1. Sağ Cenah Grubu cephesinde: Yenice'de iki sahra topu, 300 piyade, 60 süvari; Hamamkurbu'nda 60 piyade; Kazıkbaş'ta iki

cebel topu, üç makineli tüfek, 10 kadar otomatik tüfek vardır. Zeytin'de bir cebel topu, 30 kadar piyade, iki zırhlı tren.

2. Merkez Grup cephesinde: Kurttepe ve civarında 350 kadar Cezayir ve Fransız askeri, Kurttepe'de iki cebel topu, Şakirpaşa'da iki sahra topu, 15 makineli tüfek ve 30 otomatik tüfek vardır.

3. Sol Cenah Grubunda Arnavut Salih Efendi'nin fabrikasında 50 nefer, köprüde 15 nefer ve bir polis karakolu, İtalyan fabrikasının yıkıntılarında 15 nefer ve bir cebel topu, İncirlik'te bir otomatik tüfek ile süvari ve piyade olmak üzere 50 nefer vardır.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

41'inci Tümen Komutanlığına

1. 12 Şubatta sayıları 40-50 kadar olan düşman süvari müfrezesi Büyük Dikili köyüne gelerek "Bir daha hat tahrip edilecek olursa köylerinizi yakacağız!" diye tehditlerde bulunmuşlardır. Ayrıca Neyyibli Mehmet adındaki şahsı teslim etmedikleri takdirde 500 lira para cezası ödeyeceksiniz diye ihtarda bulunduktan sonra üç manda ve bir beygir alarak gittiklerini, Söğütlü Müfrezesi Komutanı haber almıştır.

2. Cephede sükûnet vardır.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

13 Şubat 1921

Alışıldığı üzere düşman topçusu mevzilerimizin bir kısmını bombardıman etmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

Düşman bugün alaturka saat sekizde Nailihürriyet'ten Kütüklü köyüne tesirsiz 10 kadar top mermisi attığı, Sağ Cenah Grubundan alınan rapordan anlaşılmıştır. Diğer gruplar cephesinde sükûnet olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutan Muavini
Hamit Şakir

Mıntıka Komutanlığına

1. Bugün alaturka saat yedi buçukta düşmanın Kazıkbaş civarında bulunan çadırlarını gözetlemek üzere Kütüklü köyüne vardım.

2. Nailihürriyet civarındaki çadırlarda dört, nihayet beşten fazla nefer görülmemiştir.

3. Gözetleme yaptığım esnada düşman, Nailihürriyet'te bulunan toplarıyla on mermi atmıştır. Bu on merminin üçünü Kütüklü köyü içerisine, geri kalanını da köyün civarlarına isabet ettirmişse de Allah'a hamdolsun zayiatımızın olmadığı arz olunur.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

14 Şubat 1921

Cephede keşif kolu çarpışması olmuştur.

Mıntıka Komutanlığına

Birkaç gün evvel, Kabasakal civarında keşif kolumuza tesadüf eden düşman müfrezesi ile meydana gelen çarpışmada düşmana ileride bir subay olmak üzere üç ölü verdirildiği, köylülerin ifadesinden anlaşılmıştır.

Bugün yine Kabasakal civarında keşif kolumuza tesadüf eden 20 kişilik süvari düşman keşif koluyla bir saat kadar çatışmadan sonra düşmanın Adana'ya doğru firar ettiği arz olunur.

Söğütlü Müfrezesi Komutanı
Hacı Osman

15 Şubat 1921

Keşif kolu çatışmaları olmuştur.

Mıntıka Komutanlığına

Bundan iki saat evvel, Karahan cephesinde bulunan Mustafa Çavuş'un maiyetindeki dokuz neferden oluşan keşif kolumuz, Kabasakal civarında susam götürmek üzere gelen 40 düşman neferine tesadüf etmesi üzerine çatışma çıkmıştır. Yarım saat devam eden çatışmadan sonra düşmanın iki ölü terk ederek Adana'ya firar ettiği arz olunur.

Söğütlü Müfrezesi Komutanı
Hacı Osman

16 Şubat 1921

Cephede keşif kolu ve uçak faaliyeti olmuştur. Bir düşman uçağı Sol Cenah Grubu süvarileri tarafından düşürülmüştür.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. 16 Şubatta Sol Cenah Grubunun İncirlik istikametinde dolaşmakta olan süvari keşif kolu, üzerlerinde alçaktan uçan bir düşman uçağına ateş ederek Kürkçü ile Misis arasında düştüğünü görerek üzerine gitmişlerse de uçağı yanmış bir hâlde bulmuşlardır. İçindeki üç subay da tamamen yanmıştır. Uçakta bulunan makineli tüfeğin ahşap kısımları yanmıştır. Bir mancester ve bir aydınlatma tabancasını alarak dönmüşlerdir.

2. Uçağın diğer kısımları yanmış ve parçalanmış olduğundan nakledilmesinin mümkün olmadığı 16/17 Şubat 1921 tarihli söz konusu Grubun raporundan anlaşılmıştır.

Mıntıka Komutan Vekili
Vasfi

17-19 Şubat 1921

Düşen uçağın içerisinde bir kurmay albayın mevcut olduğu ve cepheyi gözetlemek maksadıyla çıktığı, Adana'dan anlaşılmıştır. Cephelerde keşif kolu ve uçak faaliyeti olmuş, uçak bilhassa cephe gerilerini bombardıman etmiştir. Düşman topçusu alışıldığı üzere mevzilerimizi tesirsiz bombardıman etmiştir.

20 Şubat 1921

Keşif kolu çatışmaları olmuştur. Düşman topçusu Sağ Cenah Grup mıntıkasını bombardıman etmiştir.

Mıntıka Komutanlığına

Bugün düşmanın 15 süvarisi Kazıkbaş'tan Topçu köyü istikametine ilerlemek istemiş, pusuda bulunan sabit keşif kollarımız tarafından şiddetli ateş açılarak düşman geri çekilmeye mecbur edilmiştir. Düşman topçusu ateş açmışsa da hiçbir zayiatımız olmadığı arz olunur.

4'üncü Milis Tabur Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

1. 4'üncü Milis Taburu cephesinde Kazıkbaş'tan Topçu köyü istikametine ilerlemek isteyen 15 süvariden oluşan düşman keşif kolu ile sabit keşif kolumuz arasında alaturka saat sekizde meydana gelen çatışma neticesinde düşman keşif kolu geri çekilmek zorunda kalmış ve Kazıkbaş'taki düşman topçusu mevzilerimize tesirsiz birkaç mermi atmıştır.

2. Diğer cephelerde sükûnet olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutan Muavini
Hamit Şakir

21 Şubat 1921

Cephede sükûnet vardır.

41'inci Tümen Komutanlığına

Mıntıka cephesinde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

22 Şubat 1921

Sağ Cenah Grubu düşman ordugâhına baskın yapmış ve düşman topçusu mevzilerimizi bombardıman etmiştir. 41'inci Tümen Komutanlığına Yarbay Şerif Bey tayin edilmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman tarafında hiçbir teşebbüs görülmemiştir.

2. 4'üncü Milis Taburuna mensup keşif kolu Nailihürriyet'teki düşman çadırlarına baskın yapmıştır. Bu hâle karşı Nailihürriyet'teki düşman topçusu, Topçu köyü ve civarlarını bir saat kadar tesirsiz bombardıman etmiştir.

3. Diğer cephelerde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

23-28 Şubat 1921

Cephelerde keşif kolu çatışmaları olmuş ve düşman uçakları cepheyi ve gerilerini bombardıman etmiştir. Düşman topçusu alışıldığı üzere aralıklı olarak mevzilerimizi tesirsiz bombardıman etmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde önemli bir hadise olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Sağ Cenah Grubu merkezi Kıllıcami'dir. Topçu, Kütüklü, Avadan, Tömek hattındadır. Bu Grupta bir Fransız topuyla iki makineli tüfek ve bir süvari bölüğü vardır.

2. Merkez Grubu merkezi Örcün'dür. Çakıt, Görgün nehirlerinin birleştiği noktayla Seyhan Nehri arasındaki Çakıt kuzey sırtlarındadır. Bu Grupta iki makineli tüfek ile bir bölük süvari vardır.

3. Sol Cenah Grubu merkezi Kekeç'tir. Gübe, Hocalı arasındaki yukarı hattadır. İleri hattı Adana-Misis tren hattının kuzey sırtlarındadır. Bir süvari bölüğü bu gruptadır.

4. İhtiyat piyade bölüğü Söğütlü, Fakılar, Karahan hattındadır.

5. Gemisureli Süvari Bölüğü merkezi Abacılar'dadır. İleri hattı Hurma Dağı'ndadır.

6. 16'ncı Alay 3'üncü Tabur Kuzgun'dadır. 19'uncu Alay 3'üncü Tabur Makineli Tüfek Bölüğü ve bir kudretli cebel Abdilli'de ihtiyattadır.

7. Karargâh Piyade Takımı Yılancılar'da, Karargâh Süvari Bölüğü Mucurlu'dadır.

8. 19'uncu Alay 2'nci Tabur Karaisalı'da ihtiyattadır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

1 Mart 1921

Cephede sükûnet vardır. Tren hattı tahrip edilmiştir.

Mıntıka Komutanlığına

Birinci Bölük Komutanının, Zeytin ile Nernek arasında yirmi tane kadar ray demirini tahrip ettirmiş olduğu arz olunur.

4'üncü Milis Tabur Komutanı
Derviş

Mıntıka Komutanlığına

Verilen emir üzerine, Zeytin ile Adana arasındaki tren hattının tahribine devam edilecekse de yanımızda dinamit ve bomba gibi bir şey bulunmadığından İbo Osman Ağa ile muhabere edilerek Kabasakal ve Harami Tepe'yi tutacağını bildirmesi üzerine, buradan 25 piyade ile 10 süvari tertip edilerek bu gece saat yedide İbo Osman Ağa Müfrezesiyle birleşilmek üzere söz konusu yere gönderilip sabaha kadar Kabasakal'da beklemişlerdir. İbo Osman Ağa Müfrezesinin gelmemiş, bizim efradın da hiçbir teşebbüste bulunmayarak geriye dönmüş oldukları arz olunur.

Söğütlü Bölük Komutanı
Hacı Osman

2 Mart 1921

Cephede sükûnet devam etmektedir.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman tarafında hiçbir teşebbüs görülmemiştir.
2. Cephemizde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

3 Mart 1921

Cephede sükûnet devam etmektedir.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşmanda hiçbir teşebbüs yoktur.
2. Cephemizde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

4 Mart 1921

Kurttepe cephesinden Çakıt kenarına kadar inen bir düşman piyade keşif kolu ateşimizle püskürtülmüştür. Diğer cephelere de tesirsiz topçu ateşi yapmıştır. Düşmanın bazı taarruz hazırlıkları müşahede edilmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Muhbirlerimiz henüz dönmediğinden düşman hakkında hususi malumat alınamamıştır.

2. 2/3 Mart gecesi alınan haberde, düşmanın Adana'da bir taarruz hazırlığında bulunduğu anlaşılmıştı. İleri karakollarımızda düşmanın bir teşebbüs ve harekâtı müşahede edilemediği ve cephemizde sükûnetin devam ettiği arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman öğleden önce saat iki sıralarında keşif maksadıyla Kurttepe'den 20 kişilik bir kuvvetle 5'inci Milis Taburu cephesindeki Çakıt kenarına inmiştir.

2. Çobankuyusu ilerisinde bulunan ileri karakolumuzun düşmanın bu hâli üzerine ateş ederek dört kişiyi yaraladığı, geri kalanların da yaralıları alarak Kurttepe istikametine çekilmiş olduğu ve tarafımızdan hiçbir zayiat olmadığı 5'inci Milis Tabur Komutanlığının raporundan anlaşılmıştır.

3. Diğer cephelerde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Merkez Grup Komutanlığına

1. Düşmanın yarın cephemize taarruzu pek muhtemeldir. Binaenaleyh son derece uyanık davranılmalıdır.

2. İbo Osman Ağa Bölüğünden şimdi Hurma Dağı'na bir müfreze gönderilecektir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Sağ Cenah Grup Komutanlığına

Düşmanın gerek Merkez mıntıkasında gerek Sol Cenah gruplarında bazı hazırlıkları görülmektedir.

Bu gece son derece uyanık davranınız.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Söğütlü'de Müstakil Bölük Komutanlığına

Düşmanın yarın cephelerimize taarruzu pek muhtemeldir. Karahan istikametinde gayet uyanık bulunulmasını rica ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

5 Mart 1921

Cephelerde keşif kolu çatışmaları olmuştur. Fransızlarla Türkler arasında bir itilafname yapılmış olduğunu, Nailihürriyet'te bulunan Fransız Komutanı ahaliye söylemiştir.

Mıntıka Komutanlığına

Bu gece emrettiğiniz tertibat yapıldı. Düşmanın katiyen bir harekâtına şahit olunmadı.

Esat Şevket

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Kızılkaş istikametinde düşmanın bir süvari keşif kolu görülmüşse de 6'ncı Milis Taburu süvari efradı tarafından püskürtülmüşlerdir.

2. Diğer cephelerde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Cephelerimizde sükûnet olup düşmandan bir eser yoktur.

2. Gece yarısı düşmanın bir treni Adana'ya geçmiş, sabaha karşı yine dönmüştür.

3. Saat dört buçukta Nailihürriyet'ten aydınlatma tabancasıyla Yenice ile muhabere edildiği ve başkaca bir vukuat olmadığı arz olunur.

4'üncü Milis Tabur Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

Dün düşmandan aldığımız malumata göre; İngiliz, Fransız, İtalyan ve Türkiye arasında münasebetler kararlaştırılmıştır. Yalnız Yunanistan, Türkiye'nin ağır tekliflerini kabul etmemiştir. Bu malumat Fransız Komutanının Nailihürriyet'teki ahaliye beyanatından anlaşılmıştır. Tarsus tarafından gelen düşman süvarileri 30-40 kadar olup nöbetçiler tarafından görülmüşse de bunların keşif kolu olduğu anlaşılmıştır. Bunun haricinde hiçbir malumat elde edilememiş ve başkaca bir hareket müşahede olunmamıştır.

4'üncü Milis Tabur Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

1. 4/5 Mart gece yarısı bir trenin, sabaha karşı da başka bir trenin Tarsus'tan Adana'ya geçtiği görülmüştür.

2. Alaturka saat dört buçukta düşmanın Nailihürriyet'ten Yenice ile vasıtalarla muhabere ettiği görülmüştür.

3. Alaturka saat sekizde Tarsus istikametinden 30-40 kadar düşman süvari keşif kolu 4'üncü Milis Taburu cephesindeki Karayayla istikametinde görülmüştür.

4. Diğer taburların cephelerinde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

6 Mart 1921

Düşman topçusu mevzilerimizi tesirsiz bombardıman etmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman tarafında bir hareket görülmemiştir.

2. Taburlar cephesinde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman, Topçu köyü istikametine 15 kadar top atmışsa da bir zayiat olmamıştır.

2. Cephenin diğer kısımlarında sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

7 Mart 1921

Cephede önemli bir hadise cereyan etmemiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephede önemli bir hadise cereyan etmemiştir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

8 Mart 1921

Cephede sükûnet vardır. Düşman topçusu cephenin bazı kısımlarını bombardıman etmiştir.

Mıntıka Komutanlığına

1. Cephelerimizde sükûnet vardır.

2. Vaziyette değişiklik yoktur.

4'üncü Milis Tabur Komutanı adına
Ali Cengiz

Mıntıka Komutanlığına

1. Büyük Dikili köyü civarında saat üç, dört sıralarında 15-20 kadar mermi atılmıştır. Şimdi o tarafa devriyeler gönderilmiştir.

2. Cephemizde başka bir vukuat olmadığı arz olunur.

Söğütlü Bölük Komutanı
Hacı Osman

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Cephede sükûnet vardır.

2. Zırhlı trendeki düşman topçusu Büyük Dikili istikametini aralıklı olarak bombardıman etmiştir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

9 Mart 1921

Cephede sükûnet vardır.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşmanın bir teşebbüsü görülmemiştir.
2. Cephemizde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Cephemizde sükûnet vardır.
2. Vaziyette değişiklik yoktur.

4'üncü Tabur Komutanı adına
Ali Cengiz

10 Mart 1921

Vaziyette değişiklik yoktur.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşmanın bir teşebbüsü görülmemiştir.
2. Taburlar cephesinde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

11 Mart 1921

Cephedeki sükûnet devam etmektedir. Eğitim ve öğretim ile uğraşıldı.

Mıntıka Komutanlığına

Tren hattının tahribi için elimizde tahrip maddeleri mevcut değildir. Mümkün olduğunca çabuk dinamit, kapsül ve fitil, mevcut bulunduğu takdirde de 10 adet bombanın gönderilmesi arz olunur.

4'üncü Milis Tabur Komutanı adına
Şefik

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman tarafında hiçbir teşebbüs yoktur.

2. Cephemizde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

12 Mart 1921

Büyük Dikili ile Küçük Dikili arasından tren hattı tahrip edilmiştir. Hava yağmurlu olduğu için bir hadise olmamıştır. Yalnız düşman topçusu mevzilerimizi bombardıman etmiştir. 12/13 Mart gecesi 5'inci Milis Taburu, Kurttepe cephesindeki düşmana baskın yapmıştır. Düşman sabaha kadar baskı altında tutulmuş ve gün ağarırken birliklerimiz mevzilerine alınmıştır.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. 11/12 Mart gece yarısı Büyük Dikili ile Küçük Dikili arasında tren hattı tahrip edilmiştir. Zeytin'de bulunan düşman, iki sarı işaret fişeği atmıştır.

2. Hava yağmurlu ve çamur pek fazla olduğu için daha fazla faaliyet gösterilememiştir.

3. Bu rapor alaturka saat ikide yazılmıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Cepheleri bugün Topalak'a kadar gezdim. Düşman tarafından biraz otomatik tüfekle ateş açılıyorsa da önemi yoktur. Karalar bucağı civarında iki çadır vardı, bunlar dün çekilmişlerdir.

İbo Osman

Mıntıka Komutanlığına

1. Bu gece tren hattı Büyük Dikili ile Küçük Dikili arasında önemli şekilde tahrip edilmiştir.

2. O esnada Zeytin'den iki el sarı renkte aydınlatma fişeği atılmıştır.

3. Düşman bütün gece baskı altına alınacağından tahrip araçlarından mümkün olduğu kadar dinamit ile anahtar gönderilmesini istirham ederim.

Gemisureli Ali

Mıntıka Komutanlığına

Haramitepe, Kurttepe cephesinden, Kabasakal istikametinden ve Karslı cephesinden düşman şiddetli ateş açmıştır. Bu ateşin saat onda başladığı arz olunur.

5'inci Milis Taburu
3'üncü Bölük Komutan Vekili
İsmail

13 Mart 1921

Kurttepe ve Nailihürriyet'te bulunan düşman mevzileri topçumuz tarafından bombardıman edilmiştir. Düşman da akşama kadar mevzilerimizi karşılık olarak bombardıman etmiştir. 5'inci Milis Taburu cepheden düşmana gösteri taarruzu icra etmiş, bir süvari bölüğü Kabasakal'daki düşman mevzilerinin gerilerine taarruz etmiştir. Seyhan ile Misis-Adana şosesi arasındaki birliklerimiz de düşmana gösteri taarruzları yapmıştır. Tren hattı birkaç yerinden tahrip edilmiştir.

Mıntıka Komutanlığına

1. Verilen emir üzerine bölüklerimiz bütün cepheden, Çakıt Nehri'ni geçerek düşman uykudayken mevzilere baskın yapmıştır.

2. Bir buçuk saat devam eden muharebede düşman mevkiinde durdurulmuştur. Düşman tarafından 15 kadar top mermisi ve 60'tan fazla bomba atılmıştır.

3. Düşmanın zayiatı tespit edilememiştir. Bölüklerimizin kayıp vermeksizin mevkilerine salimen döndükleri arz olunur.

5'inci Milis Tabur Komutan Vekili
Ahmet Hamdi

Mıntıka Komutanlığına

1'inci Bölük Komutanının bütün efradıyla beraber Zeytin ile Nernek arasında 20 noktadan hattı tahrip etmiş olduğu arz olunur.

4'üncü Milis Tabur Komutan Vekili
Derviş

Komutanlık Emri

Aceledir

1. Topçumuz bugün alaturka saat sekizde Kurttepe ile Nailihürriyet'i bombardıman edecektir.

2. Bir süvari müfrezemiz Kabasakal üzerinden Kireçocağı yoluyla Kurttepe'ye taarruz edecektir.

3. Merkez Grubu kendi cephesindeki düşmana gösteri harekâtı icra edecektir.

4. Sol Cenah Grubu Bayramhacılı'dan düşmana baskı yapacaktır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Milis Süvari Alayı 1'inci Bölük, Yenice ile Zeytin arasından tren hattını yedi yerden tahrip etmiştir. Şafakla beraber zırhlı tren tahrip edilen yerleri tamire başlamıştır.

2. 4'üncü Milis Taburundan bir bölük, Nailihürriyet'teki düşmana bir baskın yapmışsa da düşmandan bir karşılık görmemiş ve tel örgülerine kadar sokulmuştur.

3. Milis Hücum Bölüğü ile Milis Süvari Alayı 2'nci Bölüğü Kabasakal, Şambayadı üzerinden Kireçocağı yoluyla Kurttepe gerilerine taarruz etmişler ve çarpışma gece yarısından sabaha kadar devam etmiş ise de henüz rapor alınamamıştır.

4. 5'inci Milis Taburundan Kurttepe'ye gönderilen müfrezeler henüz dönmemişlerdir.

5. Milis Süvari Alayı 4'üncü Bölüğü, Adana ile İncirlik arasından tren hattını ve Madama Çiftliği civarında ise köprü ile muhtelif birkaç noktadan hattı tahrip etmiştir.

6. İncirlik'e sevk edilen 6'ncı Milis Taburu efradından bir müfreze gece yarısından sabaha kadar çatışmaya devam etmişse de onlardan da henüz rapor alınamamıştır.

7. 6'ncı Milis Taburundan Talimgâh üzerine sevk edilen bir piyade bölüğü, Talimgâh tel örgülerine kadar sokulmuş ve düşmandan da karşılık görmemiştir, ancak sabah olduğundan Talimgâh'a girmeyerek dönmüştür.

8. Raporları gelmeyen birlikler müstesna olmak üzere hiçbir zayiatımız yoktur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Ek

1. İhtiyat Bölüğü Yenice ile Zeytin arasından 12 rayı tahrip etmiştir.

2. 5'inci Milis Taburu, Kurttepe'deki düşmanı gece yarısından öğle vaktine kadar baskı altına almıştır.

3. Allah'a hamdolsun zayiatımız yoktur.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Öğle vaktinden iki saat evvel yapılan baskınlardan dolayı bir düşman uçağı mevzilerimiz üzerinde dolaşarak tesirsiz bombalar atmış ve makineli tüfekle mevzilerimizi taramıştır.

2. Topçumuz Kurttepe'deki düşmanı etkili şekilde bombardıman etmiştir. Bundan başka cephemizde önemli bir hadise olmamıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

14 Mart 1921

13/14 Mart gecesi Zeytin'e baskın yapılmıştır. Düşman zırhlı treniyle keşfe çıkan bir düşman müfrezesi, piyadelerimiz tarafından firara mecbur edilmiştir. Zeytin civarındaki düşman topçusu ile zırhlı trendeki topçusu piyademizi tesirsiz bombardıman etmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

13/14 Mart gece yarısında Zeytin İstasyonu'na baskın yapılmış, düşman fena hâlde baskı altına alınmıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Bu gece alaturka saat dört sıralarında Nernek ile Zeytin İstasyonu arasında düşman zırhlı treni önünde 20 kadar piyade neferi yolu takip ederek keşif yaparlarken ansızın piyadelerimiz tarafından ateş açılarak çatışmaya başlanmış ve yarım saat devam eden çatışmadan sonra düşman firara mecbur olmuştur.

2. Zeytinhüyüğü'ndeki düşman topçusu, piyadelerimize ateş açmışsa da bir tesir yapamamıştır.

3. Hiçbir zayiatımız yoktur.

4'üncü Milis Tabur Komutanı
Emin

Mıntıka Komutanlığına

1. 13/14 Mart gecesi saat bir buçukta, 20 mevcutla Zeytin İstasyonu'nun kuzeyinden taarruz edildi.

2. Harp şiddetli devam etti. Düşman fena hâlde taciz edildi.

3. Höyük ve istasyondan iki top, iki mitralyöz ve piyadeler aralıksız olarak mukabelede bulundular.

4. Aralıklı olarak birbirini müteakip aydınlatma tabancası kullandılar.

5. Saat altıda vukuatsız olarak geri çekildik.

6. Üç hayvanımız muharebeden ürkerek kaçmıştır. Başkaca bir vukuatımızın olmadığı arz olunur.

Gemisureli Ali

Mıntıka Komutanlığına

13/14 Mart gece yarısından sonra refakatimde grup yaveri ve İbo Osman Ağa olduğu hâlde 3'üncü Bölük efradıyla Memişli'den hareket ederek Çakıt'ı geçtikten sonra 20 kişilik iki müfreze tertip edilmiş, birisi Kabasakal istikametinden Kireçocağı ve Kürt Halil Çiftliği'ne, diğeri Haramitepe'deki düşman mevzilerine taarruz etmişlerdir. Pek yakın mesafeden icra edilen baskında düşman da birçok otomatik tüfek, makineli tüfek ateşiyle ve üç topla karşılık vermiştir. Şafakla beraber efradı geri alarak Ziyarettepe'de iki saat kadar gözetleme yapıldığı hâlde düşman piyadesi tarafında hiçbir hareket gözlemlenememiş ve tarafımızda hiçbir zayiat olmamıştır.

5'inci Milis Tabur Komutan Vekili
7'nci Tabur Komutanı
Şahin

Ek

Sonuç: Düşmanın Kireçocağı'nda bir makineli tüfeği; Kürt Halil Çiftliği'nde bir makineli tüfeği, iki otomatik tüfeği; Haramitepe'de bir makineli tüfek ile bir otomatik tüfeğinin bulunduğu ve bunların mevzide olduğu, piyadeden başka da kuvvet bulunmadığı arz olunur.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Alaturka saat dörtte Nernek köyü ile Zeytin İstasyonu arasında zırhlı trenin himayesindeki 20 kişilik bir düşman keşif kolu ile 4'üncü Milis Taburu 1'inci Bölük efradı çatışmış ve çatışma yarım saat devam ettikten sonra düşman firara mecbur olmuştur. Bu hadise üzerine Zeytin'deki düşman topçusu piyademizi tesirsiz bombardıman etmiştir.

2. Zayiatımız yoktur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

15 Mart 1921

Cephelerde önemli bir hadise olmamıştır. Adana'dan gelen muhbirimizin ifadesine göre, Türklerle Fransızlar arasındaki müzakereler kesinlik kazanarak anlaşmanın ayın on dokuzunda imza edileceği Adana'da resmen ilan edilmiştir. Kurttepe'ye yapılan bombardıman esnasında bağları aşan mermilerimizden, Adana halkı pek büyük heyecana düşmüştür. Nailihürriyet ve Kurttepe'deki Fransız komutanlarından aşağıdaki yazı alınmıştır.

41'inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

Adana'dan şimdi gelen muhbirimizin ifadesine göre, 15 Martta alaturka saat dokuzda Türk delegeleri ile Fransız delegeleri anlaşarak ayın ondokuzunda kesinlik kazanmak üzere ateşkes yapılmış olduğunu Adana'da resmen ilan etmişlerdir. Hatta Adana Postası gazetesinin de bunu yazmış olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Şimdi alınan habere göre, düşman yapılan tacizlerden olağanüstü etkilenerek Zeytin köyü halkını ve hayvanlarını Adana'ya götürmüştür.

2. 13 Martta Kurttepe'ye yapılan topçu ateşi tesirinden Adana'da büyük bir heyecan ve telaş hasıl olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Nailihürriyet'te Bulunan Silahlı Birlikler Komutanlığına

Fransız ve Osmanlı heyetlerine mensup delegeler arasında Londra'da imza edilen bir anlaşma gereğince düşmanlığın derhâl sona erdirilmesine dair karar alınmıştır. Bu düşmanlığın sona erdirilmesi keyfiyeti 19 Martta kesinlik kazanacaktır. Fransız birlikleri her türlü düşmanca hareketlere son verecektir. Ancak yeni bir emre

kadar ileri karakollar hattından kimsenin geçmesine müsaade etmeyeceklerdir. Binaenaleyh müessif hadiselerin ortaya çıkmasını önlemek için birliklerinize ve tarafınızda bulunan ahaliye bu hususun tebliğ ve ilan edilmesini rica ederim.

Nailihürriyet Komutanı
Orilyan

41'inci Tümen Komutanlığına

Fransızların Nailihürriyet'teki birlikler komutanı tarafından ileri hattımıza gönderilen mektup suretinin yukarıya çıkarıldığı arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

16 Mart 1921

Fransızlar, Kurttepe'den ve diğer cephelerden karşılarında bulunan komutanlara aynı yazıyı gönderdiler. Bunlara cevap da verdirildi. 15/16 Mart gecesi Büyük Dikili ile Küçük Dikili arasından hat tahrip edildi. Ayrıca Kâhyaoğlu İstasyonu'na bir süvari bölüğümüz hücum etmişse de karşılık görmemiştir. Düşmanın harp hilelerine tevessül ettiği zannedilerek istasyona girilmedi. Diğer cephelerde sükûnet vardır.

41'inci Tümen Komutanlığına

Düşmanın bir hareketi görülmedi. 4'üncü Taburdan henüz rapor alınamamıştır. Diğer cephelerde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Nailihürriyet'te Fransız Komutanlığına

29 Mayıs 1920'de yapılan mütarekede bazı müfreze komutanları doğrudan doğruya Fransız birlikleri komutanlarına müracaat ettiklerinden dolayı General Dofyo, harekât ve muhaberatı güçleştirmemek üzere bu konuda doğrudan doğruya kendisiyle Genel Komutanlığın yetkili olduğunu bildirmişti. Binaenaleyh siz de küçük bir birlik komutanı bulunduğunuz cihetle, bu kaideyi dikkate almanız lazımdır. Binaenaleyh mütarekeyi bize emredecek olan ancak kendi komutanımız Sinan Paşa'dır. Ondan emir almadıkça tarafınızdan yazılacak yazıların önemi olamaz. General Dofyo'nun usulü dairesinde Komutanımıza müracaat etmesini rica ederim.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

41'inci Tümen Komutanlığına

Bir piyade bölüğü 15/16 Mart gecesi Büyük Dikili ile Küçük Dikili arasından hattı tahrip ederek Kâhyaoğlu İstasyonu'na taarruz ve hücum etmiştir. Düşman kesinlikle karşılık vermediği için harp hilesine tevessül ettiği zannedilerek Kâhyaoğlu İstasyonu'na girilmemiş olduğu arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

17 Mart 1921

Kâhyaoğlu'na yapılan harekât tekrar edilmişse de düşman yine karşılıkta bulunmamıştır. Aynı gün Nailihürriyet'e taarruz edilmişse de düşman, topçu ateşiyle karşılık vermiştir. Fransız Komutanına gönderilen yazıya cevap alındı.

Mıntıka Komutanlığına

Bu gece saat dört sıralarında Kâhyaoğlu civarında bulunan Çaylıdere'nin yanındaki sakız ağacından hiza alıp avcı hattı ile Kâhyaoğlu'na 30 nefer tarafından ateş açılmıştır. Düşman tarafında hiçbir hareket olmamış, biraz geri çekilip bir saat sonra yine ilerleyerek şiddetli ateş açılmışsa da yine düşman tarafında hiçbir hareket görülmemiştir. Bunun üzerine geriye dönmüşlerdir. Böylece raporumuz arz olunur.

Söğütlü Bölüğü Komutanı
Hacı Osman

Mıntıka Komutanlığına

Bu gece 40 neferle Nailihürriyet'teki düşmana 300 metre kadar yaklaşılarak şiddetli ateş edilmiştir. Düşman tarafından üzerimize 15 kadar top ve birçok mitralyöz atılmıştır. Kaybımız yoktur.

Derviş

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Düşman tarafından hiçbir teşebbüste bulunulmamıştır.

2. 4'üncü Milis Taburu 1'inci Bölük, Nailihürriyet'teki düşmana bir baskın yapmış ve 300 metre kadar siperlere yaklaşmıştır.

3. Düşman bu durum üzerine 10 kadar top mermisi ve şiddetli makineli tüfek ateşi yapmıştır.

4. Diğer cephelerde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı emriyle
Hamit Şakir

41'inci Tümen Komutanlığına

Şimdi Merkez Grubuna da aynı şekilde Fransızlar tarafından yazı gelmiştir. Bunu da şiddetle reddettim. Hemen düşmana bu gece baskın yapacağım. Zayıf düşman ne yapacağını şaşırmıştır. Allah'ın yardımı ile onları tepeleyeceğimizi arz ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Fransız Komutanından alınan cevap:

Sizden alınan mektubu General Dofyo'ya gönderdiğimizi zatıalinize bildiririm. Aldığım talimat gereğince tarafınızdan taarruz olmadıkça her türlü düşmanca harekâttan kaçınacağımı arz ederim. Taarruz olduğu takdirde derhâl şiddetli karşılık verilecektir.

Nailihürriyet'te Tabur Komutanı
Orilyan

Mıntıka Komutanlığına

Tarafımızdan henüz ateşkes yapılmamıştır. Hâl böyle iken esaslı bir harekete lüzum yoktur. Durum Güney Cephesi'nden sorulmuştur.

41'inci Tümen Komutanı
Şerif

18 Mart 1921

Cephelerde tacize devam edilmiş ve hat pek çok yerinden tahrip edilmiştir.

41'inci Tümen Komutanlığına

1. 17/18 Mart gecesi Nailihürriyet köyü ile Kâhyaoğlu İstasyonu'na müfrezelerimiz baskın yapmışlardır. Düşman da hafif şekilde karşılık vermiştir.

2. Diğer cephelerde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Şimdi alınan malumata göre, daha evvel Fransızlar tarafından halka dağıtılan silahlar toplanmaya başlanmıştır.

2. Düşmanın nakliyatına dair henüz bir havadis alınamamıştır.

3. Mersin'e dün Osmanlı bayrağı çekildiği haber alınmışsa da bu haber ihtiyatla karşılanmıştır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Şafakla beraber Kazıkbaş istikametine topçu müfrezesinden bir keşif kolumuz tarafından ateş açılmışsa da düşman tarafından karşılık verilmemiştir.

Sağ Cenah Grup Komutanı
Emin

Komutanlık Emri

1. Düşmana ufak müfrezelerle; fakat ateş açılmamak şartıyla baskın icra edilecektir.

2. Gözetleme postaları düşmanın vaziyetinden istifade edip daha ilerilere sürülerek tren ve daha başka nakliye vasıtaları ile yapmış olduğu askerî nakliyat gözetlenecektir.

3. Gözetlemeye devam edilmekle beraber, güvenilir, namuslu ve sayısı ancak her grup için bir kişi olmak şartıyla muhbirler istihdam edilecektir. Bu muhbirler; düşmanın mevzideki kuvvetinin çekilip çekilmediğini, asker nakliyatı olup olmadığını ve ağırlıkların çekilip çekilmediğini araştıracaklardır.

4. Cephemize civar köylerin halkından düşmana dair daimi surette malumat talep edilmelidir.

5. Her gün sabah ve akşam raporlarında esas konuda alınan malumat ile icraat hakkında izahat verilmelidir.

6. Bu hususa bütün komutanların dikkatlerini vermelerini rica ederim.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

18/19 Mart gecesi cephe merkezinden 20 kişilik bir müfreze ile alaturka saat dörtte Kargasekmez Tepesi'yle Haramitepe'de icra ettiğimiz keşif ve taarruzda, düşmanın aynı tepelerde mevcut olduğu, makineli tüfek ve bomba ateşiyle anlaşılmışsa da kuvvetlerinin evvelkine nispeten az ve mevzilere yakın sokularak düşman rahatsız edildiği hâlde, epeyce zaman ateş etmekten sakınmıştır. Kuvvetimin azlığından ve 1'inci Bölüğün aynı saatte irtibatını temin edemediğimizden fazla keşfedemeyerek tekrar

sabaha karşı saat dokuzda Kabasakal'dan Şambayadı sırtları taciz edilmişse de düşmanın yine çekingen davranmış olduğu arz olunur.

5'inci Milis Tabur Komutan Vekili
Tevfik

19 Mart 1921

Düşman eski mevzisindeyse de çekilme düşüncesinde olduğu anlaşılıyor.

Mıntıka Komutanlığına

1. Hattı tahrip etmek üzere gönderilen piyade ve süvari kuvvetleri Madama Çiftliği'nin güneyinde 10 metre solundaki Sarıçam Köprüsü'nü esaslı bir şekilde havaya uçurmuş, telgraf hattı da tahrip edilmiştir.

2. Söz konusu kuvvet Adana Köprüsü'ne 2 km mesafeye kadar yaklaşmışsa da düşman tarafından hiçbir karşılık verilmemiştir. Tarafımızda zayiat yoktur.

Sol Cenah Grup Komutanı
Raif

Mıntıka Komutanlığına

Bugün gece saat yedide Kâhyaoğlu civarına kadar inen gözetleme devriyelerimiz; düşmanın bir zırhlı treninin Kâhyaoğlu arasında devriye gezdiğini, başka bir trenin de sabaha yakın Tarsus'tan Adana'ya doğru savuşup gittiğini, trenin içerisinde ne gibi eşya naklettiğinin keşfedilemediğini bildirmişlerdir. Ayrıca, düşmanın Zeytinhüyüğü'nde daha evvelce bulundurmakta olduğu bir top ile üç dört tane çadırın bugün kaldırıldığı Büyük Dikili çiftçileri tarafından ifade edilmiştir. Düşmanın birkaç süvarisinin de Zeytin İstasyonu civarında devriye gezmekle meşgul bulundukları alınan raporlardan anlaşıldığı arz olunur.

Söğütlü Müfrezesi Komutanı adına
Durmuş Ali

41'inci Tümen Komutanlığına

1. Geç vakit alınan malumat aşağıdadır.

2. 6'ncı Milis Taburunun piyade ve süvarilerinden oluşan bir kısım kuvvet, Madama Çiftliği'nin 10 metre solundaki Sarıçam köprüsünü esaslı bir şekilde havaya uçurmuşlardır. Ayrıca telgraf hatlarını da tahrip etmişlerdir. Adana Köprüsü'ne 2 km mesafeye kadar yaklaşmışlarsa da düşmandan hiçbir karşılık görmeksizin dönmüşlerdir.

3. İhtiyat Bölüğünden bir süvari müfrezesi, Kâhyaoğlu İstasyonu'nda bulunan düşman kuvvetine ateş açmaksızın tel örgülerine kadar yaklaşmışlarsa da düşmanın durumu hakkında gerçek bir şey anlaşılamamıştır.

4. 5'inci Milis Taburundan bir müfreze gece saat alaturka dörtte Kargasekmez Tepesi'yle Haramitepe'de icra ettiği keşif ve taarruzda düşmanın söz konusu tepelerde mevcut olduğu, makineli ve otomatik tüfekleriyle bomba atışından anlaşılmışsa da mevcut kuvvetinin evvelkine nispeten az olduğu ve ateş etmekten fevkalade sakındığı görülmüştür. Yine aynı kuvvet sabaha karşı Kabasakal ve Şambayadı sırtlarındaki düşmanı taciz etmişse de düşman yine karşılık vermekten çekinmiştir.

5. 4'üncü Milis Taburundan akşama doğru alınan raporda bugün düşmanın Nailihürriyet'ten yedi arabayı Tarsus'a naklettiği, bu arabaların üç adedinde cephane olduğu ve diğerlerinde ise ne olduğunun anlaşılamadığı, Tarsus ve Adana'da tahliye söylentilerinin şiddetle devam etmekte olduğu Nailihürriyet ahalisinin ifadesine atfen bildirilmektedir.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

Derviş Efendi, bugün saat beş sıralarında 10 kadar süvari ile düşmanın tel örgülerine kadar yaklaşmışsa da hiçbir şey anlayamamış olduğu arz olunur.

Tabur Komutanı
Derviş

Mıntıka Komutanlığına

1. Bugün Kazıkbaş ahalisinden alınan malumat aşağıdadır.

2. Düşman Kazıkbaş'tan yedi araba cephaneyi Tarsus'a nakletmiştir.

3. Tarsus ve Adana'da tahliye meselesinin şiddetle devam etmekte olduğu arz olunur.

4'üncü Milis Tabur Komutanı
Emin

20 Mart 1921

Cephede düşman baskı altına alınmıştır. Düşman hafif şekilde karşılık vermiştir.

Mıntıka Komutanlığına

Nailihürriyet köyüne özel olarak göndermiş olduğumuz postanın ifadesine göre, düşmanın yarın ağırlığını bu köyden çekeceği anlaşılmıştır. Tarsus'tan aldığımız havadise göre ise Ermenilerin Osmanlı bayrağı hazırladıkları, Türk askerleriyle dört güne kadar görüşüp muhabbet edeceklerini kendi lisanlarıyla söyledikleri öğrenilmiştir. Başka bir söylenti olmadığı arz olunur.

Mıntıka Komutanı
Sinan

Mıntıka Komutanlığına

1. Bugün gelen muhbirimiz, Tarsus'tan ve Yenice'den bütün teçhizat ve yük hayvanlarıyla 400 düşman askerinin Adana'ya geldiğini bildirmiştir.

2. Düşman, Adana'daki ağırlığının büyük kısmını Karataş'a nakletmektedir.

3. Adana'daki çeşitli unsurların tamamının lehimizde olduğu arz olunur.

6'ncı Milis Tabur Komutanı
Raif

Mıntıka Komutanlığına

Şimdi Büyük Dikili köyünden Çalıcızade Mehmet Efendi'nin oğlu Ali Efendi'den alınan habere göre, bugün sabah saat bir sıralarında Yenice'den Adana'ya doğru tahminen 100 kadar nakliye arabasıyla 200 kadar süvarinin geçtiği ve arabalara yüklenen eşyaların asker çantası, masa ve sandalye gibi şeylerden ibaret olduğu anlaşılmıştır.

Ali Efendi Adana'ya gitmiş ve Adana'dan geri dönmeden önce 200'den fazla siyah renkte Fransız askerinin Adana'ya geldiğini görmüş, Adanalıların "Bu askerler Tarsus'un askeriydi. Buraya geldiler." diye birbirleriyle konuştuklarını işitmiştir. Ayrıca reji ile Şakirpaşa arasındaki zeytinli tarlaya Fransız bayrağı dikip birkaç günden beri tarlanın etrafının tel örgüyle çevrildiğini; ancak dün bu örgülerin kaldırıldığını görmüş ve bugünden itibaren trenle Halep'e asker ve mühimmat sevkiyatına başlanacağını Adana'da işitmiş olduğunu ifade ediyor.

Söğütlü Müfrezesi Komutanı adına
Durmuş

21 Mart 1921

Sükûnetle geçmiştir.

41’inci Tümen Komutanlığına

Cephemizde sükûnet vardır.

Mıntıka Komutanı
Sinan

20-30 Mart 1921 ilâ 13 Nisan 1921 tarihleri sükûnetle geçmiştir.

12 Nisan 1921 tarihinde iki piyade ve bir süvari milis alayı ile Batı Cephesine hareket edildi.

KAYNAKLAR

A. Arşiv Kaynakları

Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Arşivi; İstiklal Harbi Koleksiyonu.

B. Kitaplar

ARI, Kemal; Birinci Dünya Savaşı Kronolojisi, Gnkur. ATASE D.Bşk.lığı Yayınları, Ankara, 1997.

ATATÜRK, Kemal; Nutuk 1919 – 1927, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2005.

Birinci Dünya Savaşı'na Katılan Alay ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri, C I-III, Gnkur. ATASE D.Bşk.lığı Yayınları, Ankara, 2009.

ÇELİK, Kemal; Millî Mücadele'de Adana ve Havalisi (1918-1922), TTK Yayınları, Ankara, 1999.

ENER, Kasım; Çukurova Kurtuluş Savaşında Adana Cephesi, Türkiye Kuvayı Milliye Mücahit ve Gazileri Cemiyeti Yayınları, Ankara, 1970.

ENER, Kasım; Çukurova'nın İşgali ve Kurtuluş Savaşı, 1.Baskı, İstanbul, Berksoy Matbaası, 1963.

Gazi Ahmet Muhtar Paşa; Takvîmü's – Sinîn, Genelkurmay Başkanlığı Yayınları, Ankara, 1993.

General Osman Tufan; Kilikya Doğu Bölgesinde Millî Hareketler ve Kozan Sancağı ile Mülhakatının Kurtuluş Hatıraları, Bahar Matbaası, 1964.

GÖRGÜLÜ, İsmet; On Yıllık Harbin Kadrosu, TTK Yayınları, Ankara, 1993.

ÖĞÜN, Tuncay; Kafkas Cephesinin 1. Dünya Savaşı'ndaki Lojistik Desteği, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 1999.

ÖZTÜRK, Kâzım; Türk Parlamento Tarihi TBMM – IX. Dönem 1950-1954, C VII, TBMM Vakfı Yayınları, Ankara, 1998.

SAKALLI, Bayram; Millî Mücadele'nin Sosyal Tarihi, Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri, İz Yayıncılık, İstanbul, 1997.

SARIHAN, Zeki; Kurtuluş Savaşı Günlüğü, C II, TTK Yayınları, Ankara, 1993.

ŞALVUZ, İsmail Ferahim; Kurtuluş Savaşı'nda Kahraman Çukurovalılar (Adana, Tarsus, Mersinliler), İstanbul, Aydınlık Basımevi, 1938.

TOROS, Taha; Kurtuluş Savaşı'nda Çukurova, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2001.

Türk İstiklal Harbi IV'üncü Cilt Güney Cephesi, Gnkur. ATASE D.Bşk.lığı Yayınları, Ankara, 2009.

Türk İstiklal Harbi'ne Katılan Alay ve Tugay Komutanlarının Biyografileri, C I,II, Gnkur. ATASE D.Bşk.lığı Yayınları, Ankara, 2010.

Türk İstiklal Harbi'ne Katılan Tümen ve Daha Üst Kademelerdeki Komutanların Biyografileri, Ankara, Gnkur. Basımevi, 1989.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü 23 Nisan 1920 – 20 Ekim 1991, TBMM Genel Sekreterliği Yayınları, Ankara, 1994.

C. Ansiklopediler

Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi.

BİR, Atilla – KAÇAR, Mustafa; "Saat" TDV İslâm Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 35, İstanbul 2008.

Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, C 8, Meydan Yayınları, İstanbul, 1972.

TABAKOĞLU, Ahmet; "Öşür", TDV İslâm Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C 34, İstanbul, 2007.

Ç. Sözlükler

AKBAYAR, Nuri; Osmanlı Yer Adları Sözlüğü, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2001.

DEVELLİOĞLU, Ferit; Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat, 20. Baskı, Aydın Kitabevi, Ankara, 2003.

PAKALIN, Mehmet Zeki; Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C I-III, İstanbul, MEB Basımevi, 1993.

SARAÇ, Tahsin; Büyük Fransızca Türkçe Sözlük, Adam Yayınları, İstanbul, 1994.

SEZEN, Tahir; Osmanlı Yer Adları, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2006.

Şemsettin Sami; Kâmûs-i Türkî, Çağrı Yayınları, İstanbul, 2002.

Türk Dünyası Ortak Edebiyatı – Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü, C 1, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2001.

Türkçe Sözlük; Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.

D. Süreli Yayınlar

HATİPOĞLU, Sevgi – TAŞTAN, Sevinç – ÜNVER, Vesile; "Çanakkale Savaşları'nda Türk ve Anzak Cephelerinde Sunulan Hasta Bakım Hizmetlerine Bakış", Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi, Yıl: 8, Sayı 16, Gnkur. ATASE D.Bşk.lığı Yayınları, Ankara, 2010.

TEKELİOĞLU, Sinan; "Adana Cephesi Hatıratımdan", Dirlik, Adana, 1965, 27 Nisan 1965 – 19 Ağustos 1965, Sayı 561 – 659.

2'nci Fransız Tümeni, 328, 334
2'nci Kolordu Komutanlığı, 325, 136,190
3'üncü Kolordu, 57, 136, 190
4'üncü Milis Taburu, 480, 485, 492, 495
5'inci Milis Taburu, 483, 489
6'ncı Milis Taburu, 484, 490
11'inci Tümen, 7, 15, 17, 23, 37, 38, 46, 47, 50, 51, 57, 59, 91, 93, 109, 113, 117, 127, 135, 137, 138, 142, 143, 144, 145, 148, 150, 152, 155, 156, 166, 180, 379
12'nci Kolordu, 127, 129, 142, 157, 166, 169, 180
13'üncü Kolordu, 127, 169
14'üncü Piyade Tümeni, 6
16'ncı Alay 1'inci Tabur, 336
16'ncı Alay 2'nci Tabur, 336, 351, 394, 402, 403
16'ncı Alay 3'üncü Tabur, 407, 427, 437, 443, 450, 452, 458, 469, 482
19'uncu Alay 1'inci Tabur Makineli Tüfek Bölüğü, 410
19'uncu Alay 2'nci Tabur Komutanlığı, 427, 437, 456
19'uncu Alay 3'üncü Tabur Makineli Tüfek Bölüğü 482
20'nci Kolordu, 142, 144, 145, 150, 152
41'inci Tümen, 160, 303, 310, 382
126'ncı Alay, 97

A

Abacılar, 15, 70, 131, 153, 267, 308, 349, 359, 362, 365, 394, 396, 401, 407, 422, 427, 469, 482
Abbas Efendi, 153
Abdalkuyusu, 206
Abdilli, 359, 395, 397, 401, 407, 427, 469, 482
Abdooğlu Çiftliği, 45, 255
Abdullah, 22, 54, 60, 74, 78, 149, 275, 381, 403, 412, 417
Abdullah Ağa, 149
Abdullah Çavuş, 275
Abdullah Efendi, 54, 60
Abdurrahman, 32, 133, 212, 220, 238, 239, 435, 475
Abdurrahman Ağa, 475
Abdülgani, 146, 147, 184
Abdülhalim Ağa, 65
Abdülkadir Efendi, 219
Abdüllatif, 174, 180
Abdülvahap Efendi, 311
Abdüsselam Efendi, 178, 179, 217, 264, 282
Abid Efendi, 188
Abidin, 128
Abidiye karargâhı, 229
Acar Agop, 132, 151, 265
Acıdere, 147, 149, 193, 196, 197
Adana, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 33, 34, 36, 40, 41, 43, 44, 45, 46, 51, 52, 53, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 68, 70, 73, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 89, 90, 92, 98, 99, 100, 101, 102, 105, 107, 108, 109, 111, 114, 117, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 151, 152, 153, 154, 157, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 168, 170, 171, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 211, 212, 213, 214, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 243, 244, 245, 246, 247, 249, 250, 251, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 263, 264, 266, 268, 269, 270, 272, 274, 275, 276, 277, 280, 282, 285, 286, 287, 288, 290, 292, 293, 295, 296, 299, 301, 303, 304, 309, 310, 313, 315, 316, 318, 319, 320, 321, 322, 324, 325, 328, 329, 330, 331, 332, 335, 336, 337, 338, 339, 341, 345, 347, 349, 350, 352, 353, 355, 358, 359, 360, 361, 362, 363,

364, 365, 366, 369, 370, 371, 373, 374, 377, 380, 381, 382, 383, 384, 386, 387, 388, 391, 395, 396, 397, 400, 402, 403, 404, 405, 406, 409, 411, 412, 414, 415, 417, 419, 421, 422, 425, 427, 429, 431, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 448, 449, 453, 454, 455, 458, 459, 466, 467, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 479, 480, 482, 483, 485, 489, 490, 493, 498, 499, 500
Adana Debbağhanesi, 234
Adana gazetesi, 260
Adana Heyeti Merkeziyesi, 261
Adana Köprüsü, 498
Adana Müfrezesi, 322
Adana Postası gazetesi, 493
Adanalı Usta Kör Abdullah, 332
Adil Bey, 12, 26, 27, 74, 84, 87, 89, 394, 396, 411
Adil Bey Çiftliği, 26, 27, 89
Adil Efendi, 221
Aflak, 21, 33, 49, 50, 51, 52
Agop, 123, 132, 133
Ağabeyli Çiftliği, 177
Ahmet Bey, 203, 206, 216, 220, 361
Ahmet Efendi (Çamalan İaşe Memuru), 67
Ahmet Efendi (Sırkıntılar Grup Komutanı), 47, 404
Ahmet Fikri, 335
Ahmet Fuat, 269, 278, 279
Ahmet Hamdi (Karaisalı Kaymakamı), 330
Ahmet Hamdi (Merkez Grubu 1'inci Bölük Komutanı), 345
Ahmet Hilmi Bey, 4
Ahmet Niyazi, 438, 455, 464
Ahmet Remzi, 217, 297
Ahmet Rıfat Efendi, 218, 219, 233, 253
Akarca, 121, 147
Akarcalı Çiftliği, 79
Akarcalı İbrahim Efendi, 149
Akbaş, 436, 437
Akgedik, 218, 287, 288, 412, 426
Akköprü, 9, 24, 28, 29, 33, 93, 135
Akkuyu, 332, 348, 353, 414, 417, 438, 469, 470
Aktaşlı Ali Efendi, 80
Aladağlı, 71, 336, 355
Albayrak Müfrezesi, 25, 27, 30, 72, 89
Aleksan, 449
Aleksi, 182
Ali (Jandarma), 6
Ali (Kurtdere Grup Komutanı), 20
Ali (Örcün Müfrezesi Komutanı, Devecioğlu Ali), 354, 373
Ali (Tavşantepe Bölük Komutanı), 70
Ali Ağa, 244, 252, 259, 290, 310, 349, 362, 367, 368, 372, 374, 377, 390, 392, 407, 415, 427, 430, 457, 463, 469, 471, 472, 476
Ali Cengiz, 420, 432, 434, 451, 452, 459, 486, 487
Ali Efendi (Teğmen), 374
Ali Efendi 149, 173
Ali Efendi (Tahsildar), 167
Ali Haydar (Çakıt Civarı Komutanı), 137
Ali Haydar (Tahkik Heyeti Başkanı), 78
Ali Hikmet Bey, 380
Ali Rıza Çavuş, 10
Ali Rıza (Misisli), 20
Ali Rıza (Savcı), 22
Ali Ulvi Efendi, 46
Alidayı Çiftliği, 243
Alidede Mahallesi, 472
Alp, 395, 465
Alpu, 71
Alsas-Loren, 23
Altay Efe, 231
Anahşa, 71
Andon, 114
Ankara Müdafaai Hukuk Cemiyeti, 331
Antep, 19, 127, 137
Arap, 15, 27, 51, 117, 118, 161, 182, 184, 194, 200, 208, 219, 264, 367, 382, 435
Arapaliler, 108

Araplar, 36, 187, 206
Araplı, 325
Arapuşağı, 69, 230, 233
Arıklı, 55, 60, 354, 370
Arif Bey, 31, 57, 59, 144
Arif Efendi, 46
Asaf Han, 100, 101, 102, 103
Asuri çeteleri, 174
Asuriler, 290
Aşağı Sırkıntı, 46, 47, 48, 49, 51, 55, 56, 60, 86, 404
Aşağı Sırkıntı Grubu, 46, 47, 86
Ata Bey, 182
Atnaş, 449
Avadan, 145, 168, 333, 334, 354, 356, 362, 365, 367, 368, 369, 370, 397, 398, 399, 400, 402, 403, 407, 469, 481
Avni, 23, 24, 36, 217, 221, 313, 317, 403
Avni Çavuş, 221, 403
Avni Efendi, 36, 313, 317
Ayas, 83
Aydınlı Aşiretler Komutanlığı, 86
Ayvalı, 380, 382
Ayvazoğlu Çiftliği, 230, 231

B

Baç Köprüsü, 36, 40, 55, 195, 206
Badras, 72, 156, 157, 158, 246, 247, 437, 438
Bağdadî Mehmet Efendi, 364
Bağdatlı Abdurrahman, 228
Bağdatlı Çiftliği, 18
Bağköprüsü, 216
Bağlarbaşı, 104, 312
Bağtepe, 256
Bahattin Efendi, 278, 311, 334, 347, 348, 381, 382
Bahçeli Çiftliği, 237
Bahri Bey, 29, 176, 177, 189, 192
Bahripaşa Caddesi, 138
Baki Efendi Çiftliği, 358, 359, 365
Baklalı, 147, 149, 193, 194, 441, 453
Balcalı, 38, 225, 429, 431, 433, 439, 469, 470
Balcı, 101
Balıkçı Ali, 75
Ballıca, 104, 218, 229, 243, 244, 245, 246, 247, 249
Baltalı, 27, 155, 156, 157, 164, 172, 270, 317
Barbaros Hayrettin, 68, 284, 289, 290, 335
Baruthane Tepesi, 462, 463
Basri Bey, 154
Başhan, 282
Batı Kilikya Cephesi Genel Komutanlığı, 88, 229, 231
Batı Kilikya Genel Komutanlığı, 14, 22, 132, 193, 285, 388
Batı Kilikya Komutanlığı, 5, 60
Bayram Osman Çeşmesi, 372
Bayramhacılı, 147, 373, 382, 383, 384, 410, 431, 433, 490
Bayramlı, 22, 26, 27, 30, 43, 44, 90, 95
Bayramlı İhtiyar Heyeti, 22
Belemedik, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 21, 23, 28, 71, 75, 85, 86, 113, 123, 141, 145, 155, 159, 233, 330, 405
Belemedik Fransız Komutanlığı, 14
Belemedik Hat Komiserliği, 141
Berber Asin, 132
Berdan Nehri, 45, 46, 340, 344, 347, 350
Bereketlimaden, 6, 7, 8
Besim (Kurtdere Grubu 2'nci Bölük Makineli Tüfek Komutanı), 192, 203
Besim Efendi (Teğmen, Albayrak Müfrezesi Komutanı), 8, 9, 25, 30, 39, 40, 41, 43, 49, 120
Besim Efendi Müfrezesi, 39, 41, 49
Beydeğirmeni, 347
Bocu, 409, 470
Bocular, 469
Bodosaki, 313
Boğalı Çiftliği, 234
Boğçalar, 357
Boğçalı, 399
Bolatlı, 41, 43, 116, 119
Boynuyoğun, 332, 353
Boynuztepe, 43

Bozağaç Çiftliği, 290
Bozcalar, 352
Brastal, 6
Bremond, 5, 19, 25, 26, 139, 192, 220, 228, 232, 287, 394
Bucak, 269, 354
Bulduk Çiftliği, 247
Buruk, 30, 85, 86, 132, 133, 145, 147, 164, 165, 171, 173, 175, 181, 193, 215, 236, 237, 246, 248, 249, 250, 251, 254, 255, 256, 264, 281, 288, 307, 308, 310, 313, 324, 325, 326, 327, 332, 342, 343, 346, 348, 353, 360, 361, 384, 404, 405, 406, 407, 409, 410, 411, 412, 414, 417, 419, 423, 424, 429, 439, 469, 470
Buruk Grup Komutanlığı, 181, 264
Bürücek Yaylası, 259
Büyük Çıldırım, 225, 249
Büyük Dikili, 25, 35, 37, 165, 170, 186, 222, 284, 286, 364, 365, 370, 375, 394, 401, 405, 460, 464, 475, 476, 478, 486, 487, 488, 494, 495, 498, 500
Büyük Karayayla, 26, 27, 71, 74, 87, 88, 92, 94, 99, 101, 105, 107, 161
Büyük Karayayla Müfrezesi, 88, 92
Büyük Mangıt bucağı, 219
Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, 143, 152

C

Cami-i Kebir, 147
Camili, 79, 81, 90, 155, 356
Camili Çiftliği, 81
Camuzcu, 192, 203
Ceceli, 29, 239, 450
Celal Bey, 128, 132, 136, 188
Cemal, 7, 12, 39, 40, 42, 43, 45, 46, 47, 57, 61, 62, 65, 68, 69, 76, 82, 83, 84, 87, 88, 90, 91, 92, 94, 96, 98, 111, 114, 116, 121, 122, 126, 128, 129, 158, 159, 160, 178, 179, 184, 187, 190, 196, 198, 200, 204, 206, 210, 214, 218, 219, 221, 225, 226, 230, 233, 238, 241, 243, 244, 247, 299, 306, 311, 314, 315, 317, 324, 326, 327, 329, 330, 333, 336, 337, 344, 348, 394, 397, 398, 402
Cemal Efendi Müfrezesi, 43
Cemil (Tarsus Muhbiri), 73
Cemil (Makineli Tüfek Bölük Komutanı), 311, 397
Cemil (Müdafaai Vatan Müfrezesi Komutanı), 62
Cemil Bey (Binbaşı, Jandarma Tabur Komutanı), 191, 192
Cemil Bey (Karaisalı Kaymakamı), 6
Cemil Cahit, 156, 158, 159, 161, 163, 164, 167, 170, 172, 174, 177, 178, 179, 180, 184, 191, 192, 204, 212, 213, 224, 248, 270
Cemil Efendi Makineli Tüfek Takımı, 178, 179
Cemiyeti Hayriye, 166, 167
Cevherli bucağı, 149
Cevizli, 8
Ceyhan, 8, 19, 25, 26, 35, 79, 148, 149, 160, 173, 181, 219, 222, 228, 229, 232, 275, 290, 325, 326, 362, 375, 387, 411, 415, 427
Cırbıklar, 39, 43, 46, 65, 92
Cırbıklar Müfrezesi, 65
Cırık, 268, 313, 472
Cumali, 95, 137, 168, 210, 309

Ç

Çakalkuyusu, 323, 374, 375, 376
Çakallı, 355
Çakıt Bölüğü, 73
Çakıt Grubu, 46, 49, 55, 64, 118, 134, 162, 170, 175, 176, 177
Çakıt Grup Komutanlığı, 96
Çakıt Müfrezesi, 25
Çakıt Nehri, 37, 232, 278, 280, 327, 387, 396, 407, 469, 489
Çamalan, 12, 43, 46, 52, 55, 57, 59, 66, 67, 75, 81, 86, 99, 114, 115, 120
Çamalan Grubu, 55, 81
Çamtepe, 23, 27, 29, 30, 32, 34, 38, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 48, 59, 68, 83, 89, 98, 99, 104, 110, 145, 223, 364
Çaputçu, 221, 234
Çarçabuk, 260
Çarhıpare, 80, 184, 225, 228, 229, 308, 311, 333, 417, 429, 431, 433, 439

Çatalan, 21, 31, 46, 47, 48, 49, 51, 52, 66, 155, 171, 172, 214, 329, 330, 347, 353, 363, 414, 415, 417
Çatalan gemisi, 49, 51, 155
Çatalan Nahiyesi Müdürlüğü, 155, 363
Çatalhanı, 307
Çataltepe, 98, 99
Çaylak, 49
Çaylaktepe, 335, 356, 403
Çaylar, 343
Çaylı, 164
Çaylıdere, 174, 241, 242, 245, 255, 495
Çeliktaş Müfrezesi, 109
Çerkezköy, 271, 280, 299, 306, 327, 328
Çerkezzade Şakir Efendi, 40
Çetrevli, 333, 334, 365, 367, 371, 393, 398
Çıldırım, 72, 222, 224, 245, 246, 283, 289, 291, 302
Çınarlı, 80, 209, 469, 470
Çınarlı Mahallesi, 209
Çiçekli, 49, 51, 172, 335, 363, 382, 419
Çiftehan, 7, 9
Çiriş, 425
Çirişgediği, 287, 409
Çobankuyusu, 46, 98, 306, 314, 375, 380, 387, 483
Çobantepe, 289
Çongurlu, 391, 392, 427
Çotlu, 149
Çöğbeli, 28, 38, 69, 71, 113, 114
Çöğbeli Tepesi, 38
Çukurova, 5, 8, 18, 47, 60, 70, 79, 80, 133, 136, 172, 201

D

Dadalı, 40, 41, 43, 76, 83, 145, 159
Dâhiliye Vekâleti, 298
Damat Ferit Paşa Hükûmeti, 1, 5, 338
Damlama, 343, 344, 345, 350
Damlama Jandarma Karakol Komutanlığı, 343
Danacılı, 441
Dat, 159
Debbağhane, 211, 214
Debbağzade Hacı Ali Efendi, 149
Dede Ağa, 30, 329
Dede Ağa Müfrezesi, 329
Dedeler, 32, 345, 423
Deli Mehmetzade Hüseyin Efendi, 189
Deliçay, 406, 409
Demirbaş Bölüğü, 104
Denizkuyusu, 215
Derviş Ağa, 23, 97, 161, 162, 398, 402
Derviş Ağa Müfrezesi, 162
Dervişli, 210, 215, 221
Dervişli gemisi, 210
Deveci Şükrü Çavuş, 236
Deveciler Mahallesi, 153
Devecili, 395, 420
Devecioğlu Ali Ağa, 347
Dikili, 34, 152, 162, 267, 284, 286, 287, 288, 295, 354, 370, 374, 472
Dikilitaş, 25
Divanıharp, 22, 74, 76, 78
Dofyo (Dufieux, Fransız General), 11, 99, 101, 103, 111, 129, 130, 132, 133, 174, 180, 189, 192, 206, 228, 232, 271, 285, 388, 389, 394, 494, 496
Doğan (11'inci Tümen İrtibat Subayı), 109
Doğan (Teğmen, Müfreze Komutanı), 23
Doğan Bey (Doğu Kilikya Kuvayımilliye Komutanı), 25, 136, 142
Doğan Bey Müfrezesi, 10
Doğu Kilikya Kuvayımilliye Komutanlığı, 24
Dörtağaç, 234, 290
Dörtler, 191, 280, 308, 327, 328, 347, 364, 390, 391, 401, 443, 444, 445, 447, 459, 467
Dumlu, 14, 15, 26, 28, 148, 324, 325, 326, 327, 329
Dumlu Kalesi, 14, 15, 327
Durak, 12, 55, 122, 336, 340, 346, 347, 350, 385, 424, 461, 463, 466
Durak İstasyonu, 12, 424, 461, 463

Durmuş Ali, 498
Dursun Efendi Çiftliği, 287
Dutlu, 32

E

Ebulhadi, 119
Ekecek, 16
Ekmekçi Mihail, 132
Ekmekçininoğlu Mustafa, 332
Ekrem Cihat, 48
Ekrem Efendi, 70, 83, 104, 108
Ekrem Efendi Müfrezesi, 83
Emelcik, 473
Emin Ağa, 39, 43, 94, 109, 115, 269, 289, 306, 311, 335, 340, 347, 357, 362, 368, 370, 390, 394, 396, 398, 402, 416, 448
Emin Ağa Müfrezesi, 39, 390, 448
Emin Arslan Bey, 141, 144
Emin Efendi, 43, 126, 247, 264, 311, 348, 402
Emirfakızade Mehmet, 14
Ereğli, 180, 319, 397, 448
Ermeni çeteleri, 26, 45, 59, 132, 146, 147, 155, 175, 177, 266, 276, 283
Ermeniler, 16, 17, 23, 26, 40, 51, 53, 59, 79, 131, 134, 136, 139, 140, 149, 150, 151, 158, 167, 173, 175, 185, 200, 203, 212, 216, 222, 228, 231, 233, 234, 258, 266, 274, 354, 435
Ermenistan, 415
Erzurum Kongresi, 4
Esat, 324, 327, 330, 347, 349, 352, 353, 367, 368, 392, 393, 440, 453, 484
Esat Efendi, 324, 327, 330, 347, 368, 392, 440
Esat Şevket, 352, 353, 367, 393, 453, 484
Eshâb-ı Kehf, 12, 30, 32, 34, 52
Eskisaray, 188

F

Fadıl, 58, 172, 349, 356, 357, 358, 359, 366, 367, 368, 369, 372, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 401, 402, 403, 407, 412, 450, 454, 475
Fahrettin Bey, 5
Fakılar, 349, 366, 407, 427, 454, 469, 482
Fellah, 23, 24, 86, 104
Ferda gazetesi, 54, 88, 90, 92, 128, 287, 475
Ferit Celal, 188, 228, 264
Fethi Bey, 138
Fındıklı, 8, 9
Fındıklı Boğazı, 8
Fındıklı Karakolu, 8
Firengülüs, 246, 302
Fransızlar, 9, 10, 11, 14, 16, 18, 19, 20, 22, 26, 35, 36, 40, 41, 54, 59, 60, 61, 63, 64, 73, 74, 76, 79, 83, 84, 87, 89, 90, 100, 101, 104, 110, 111, 113, 117, 120, 124, 127, 128, 129, 131, 132, 134, 136, 137, 140, 174, 175, 177, 181, 185, 189, 191, 192, 216, 217, 220, 238, 259, 268, 274, 332, 360, 412, 413, 434, 435, 453, 475, 476, 493, 494, 496

G

Gani, 61, 188
Ganizade Mustafa Efendi, 334
Ganizade Osman Efendi, 309
Garbköy, 79
Garipçe, 469, 470
Gavurköy, 16
Gayrimüslim, 2
Gemisure, 149
Genel Komutanlık, 30, 33, 39, 41, 44, 46, 48, 75, 77, 95, 99, 109, 110
Genel Kuvayımilliye Komutanlığı, 18, 388
General Gubo Tümeni, 324
Gerdan, 155, 168
Gerdibi, 9
Goro (Gouraud, Fransız General), 11, 133, 189, 283, 289
Göçük, 340, 344, 350
Gökbez, 9, 28, 33, 34, 35, 37, 71
Gökdere Köprüsü, 68
Gökkuyu, 371, 467, 468, 471
Göktepe, 403
Görgün, 70, 281, 359, 360, 368, 390, 392, 393, 401, 407, 427, 469, 481
Görgün Vadisi, 368

Göztepe, 116
Gubo (Goubeau, Fransız General), 324, 328, 334
Gübe, 20, 21, 24, 27, 29, 49, 50, 51, 52, 63, 65, 68, 73, 80, 86, 98, 145, 151, 155, 171, 281, 330, 353, 361, 381, 382, 390, 403, 409, 417, 427, 469, 470, 482
Gübe Müfrezesi, 29, 65, 86
Gübe Müfrezesi Komutanlığı, 86
Gülbenek bağı, 384, 410, 427
Gülek, 15, 24, 30, 33, 36, 46, 62, 64, 66, 85, 100, 101, 159, 161, 162, 164, 175, 206, 214, 227, 240, 241, 262, 264, 281, 282, 315, 316, 317, 334, 343, 344
Gülek Boğazı, 15, 62, 66
Gülek İstasyonu, 36, 100, 101, 159, 162, 164, 175, 240, 241
Gülek Nahiyesi Müdürlüğü, 85
Gümrü, 415
Güzgeçit, 163

H

Hacı Abdullah Efendi, 6
Hacı Ali, 23, 189
Hacı Bayram, 28
Hacı Bekir Sıtkı, 174, 180
Hacı Efendi, 252
Hacı İbrahim, 209
Hacı Mehmet Ağa, 239
Hacı Mehmet Efendi, 13, 334
Hacı Osman (Karaisalılı), 12
Hacı Osman (Söğütlü Müfrezesi Komutanı), 450, 457, 479, 482, 486, 495
Hacı Resul, 309
Hacıali, 215, 266
Hacıbayramkuyusu, 212
Hacıhamzalı, 347
Hacıhasan, 269
Hacıkırı, 11, 12, 13, 159, 170, 233, 310, 328, 329, 424
Hacıkırı Fransız Komutanlığı, 11
Hacıkırı İstasyonu, 170
Hacıkırı Köprüsü, 233
Hacıkırı Nokta Komutanlığı, 233
Hacılı, 7, 11, 336
Hacıtalip, 62, 66, 100, 104, 126, 172
Hacıtalip Çiftliği, 62, 66, 104, 126, 172
Haçin, 4, 134, 139, 313, 320, 354, 359
Hafız Hayri, 133
Hafız Mahmut, 181, 186, 188, 192, 228, 264, 435
Hafız Münir, 182
Hakverdizade Ahmet Efendi, 269, 270
Hakverdizade Kemal Efendi, 279
Halife Ordusu, 59
Halil Ağa (Karaisalılı), 12, 13, 21, 334
Halil Ağa (Müdafaai Hukuk Cemiyeti Reisi), 221
Halit (Aziz oğlu), 449
Halit (Tiflisli Mehmet oğlu), 448
Hamamkurbu, 76, 90, 210, 364, 406, 413, 448, 452, 477
Hamidiye, 6, 375
Hamit Şakir, 478, 480, 495
Hamitkuyusu, 132
Hamza Efendi, 235
Hanan Lütfullah, 151
Handeresi, 152
Hanlı, 84
Haramitepe, 327, 376, 426, 489, 492, 497, 499
Hariciye Vekâleti, 388
Haruniye, 436
Hasan (Seyhan Grubu 2'nci Bölük Komutanı), 153
Hasan (Jandarma Üsteğmen, Merkez Komutanı), 22, 77, 78, 97, 159
Hasan Ağa (Bucaklı, Yeniköy Müfrezesi Komutanı), 65, 85
Hasan Basri, 113
Hasan Efendi, 71, 77, 120, 135, 171, 188, 257
Hasan Hüseyin Efendi, 153
Hasan Tahsin, 29, 80
Hasır Pazarı, 188
Havuzlu, 211
Havuzlubahçe, 234, 245, 261
Havuzlubahçe Mezarlığı, 234
Hayrettin Efendi, 50, 51
Hayrettin Efendi Müfrezesi, 50

Hayri Bey (41'inci Tümen Komutanı),160, 264, 303
Hayri Bey (Doktor), 172
Hayri Efendi, 122, 156
Helke, 243, 244, 247
Heyeti Temsiliye, 7, 17, 37, 59, 91, 141
Heyeti Temsiliye Riyaseti, 17, 37, 59, 91
Hıdırlı, 178, 179, 225, 260
Hikmet Efendi, 21
Hilmi Bey, 159, 186
Hoca Fethullah, 149, 151
Hoca Kasım Efendi, 35, 37
Hoca Nasuh Efendi, 85
Hocalı, 403, 409, 427, 438, 482
Hristiyanlar, 53
Hristof Çiftliği, 41
Hristoki Çiftliği, 350
Hulusi (Karargâh Komutanı), 78
Hulusi (Teğmen, Süvari Müfrezesi Komutanı), 399, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 435
Hurma Dağı, 260, 345, 358, 359, 465, 469, 472, 484
Hüseyin, 31, 189, 269, 332, 347, 352, 353, 375, 411, 417, 448, 453
Hüseyin Niyazi Efendi, 352, 353
Hüseyinbeyli, 365, 368, 369, 400, 403, 407, 413
Hüsnü (16'ncı Alay 2'nci Tabur Komutanı), 351, 355
Hüsnü (Teğmen, Tekelioğlu Müfrezesi Komutanı), 61, 83, 116
Hüsnü (Emekli Binbaşı, Yüreğir Teşkilât Memuru), 177, 201, 234, 239, 265, 269, 347
Hüsnü Bey, 8, 177, 234, 347, 355
Hüsnü Efendi, 61, 83, 116

I

Isırganlı, 236, 324, 326, 327, 331

İ

İbo Osman Ağa (Kurttepe Bölük Komutanı), 165, 175, 374, 377, 391, 392, 402, 430, 472, 482, 492
İbrahim (Adanalı), 153
İbrahim (Buruk Grup Komutanı), 173, 181, 248, 250, 254, 256
İbrahim (Çakıt Grup Komutan Vekili), 108, 111
İbrahim (Merkez Grup Komutanı), 30, 37, 70
İbrahim (Muhtar), 20
İbrahim (Seyhan Grup Komutanı), 185, 195
İbrahim (Teğmen, Keşif Kolu Komutanı), 57
İbrahim (Yolgeçen Jandarma Takım Komutanı), 195
İbrahim Bey (Ceyhan Kaymakamı), 19, 25
İbrahim Bey Müfrezesi, 71, 121, 122, 138, 140, 164
İbrahim Efendi (Eczacı, Salbaş Reviri Müdürü), 297
İbrahim Efendi (Mersin Grubundan), 13
İbrahim Efendi (Seyhan Grup Komutan Vekili),293, 310,
İbrahim Efendi (Teğmen, Misis Grup Komutanı), 114, 115, 173, 178, 179
İbrahim Hakkı, 229
İbrahim Hoca, 310
İbrişim, 32, 345
İdem, 46, 60
İhsan Efendi, 231, 352
İmamzade Mehmet Efendi, 82, 175, 176
İnce Ali, 173, 197, 453
İnce Ali Çetesi, 173
İncirgediği, 23, 35, 39, 75, 87, 93, 94, 95, 115, 335, 336, 355
İncirgediği Tepesi, 39
İncirlik, 29, 58, 68, 79, 111, 121, 123, 132, 133, 151, 164, 165, 170, 171, 173, 195, 203, 204, 205, 214, 215, 220, 237, 246, 248, 250, 251, 254, 256, 348, 359, 405, 406, 407, 427, 474, 478, 480, 490
İncirlik İstasyonu, 68, 170, 171, 203, 348, 406, 474
İncirlitepe, 432
İnekçi, 210, 352, 356, 357
İngilizler, 113

İnnablı, 196, 204, 223, 225, 387, 405
İnönü Zaferi, 475
İskiliç Köprüsü, 206
İsmail (5'inci Milis Taburu 3'üncü Bölük Komutan Vekili), 489
İsmail Efendi (Teğmen), 225
İsmail Ferahim Bey (Binbaşı), 436, 439, 447
İsmail Hakkı, 90, 91, 92, 94, 102, 105, 107, 108, 109, 112, 121, 122, 126, 128, 131, 134, 136, 137, 138, 140, 146, 155
İsmet, 7, 125, 137, 142, 144, 169
İstiklal Mahkemesi, 450, 459
İtilaf devletleri, 1, 5, 220
İzzet Efe, 23, 57
İzzet Efendi Müfrezesi, 57
İzzettin, 159, 202, 210, 214, 215, 219, 352

J

Jandarma Genel Komutanlığı, 5

K

Kabasakal, 19, 55, 73, 123, 259, 279, 281, 284, 288, 293, 298, 299, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 312, 314, 323, 358, 365, 374, 375, 376, 378, 391, 394, 401, 453, 464, 465, 479, 482, 489, 490, 492, 498, 499
Kabasakal Grubu, 288, 293, 304, 306, 312
Kaderli, 341, 344, 345
Kadıköy, 215, 268
Kadir Efendi Grubu, 283
Kadirhan, 12
Kadri, 195, 201, 203, 280, 283, 285, 295
Kadri Bey Çiftliği, 195, 201, 295
Kadri Bey Grubu, 280
Kâhyaoğlu, 45, 104, 108, 146, 148, 149, 152, 174, 175, 177, 178, 179, 184, 185, 186, 191, 192, 193, 196, 197, 199, 200, 202, 213, 214, 216, 218, 219, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 231, 233, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 249, 251, 252, 253, 254, 255, 259, 260, 262, 263, 267, 269, 270, 273, 275, 278, 279, 281, 284, 290, 291, 292, 293, 299, 305, 310, 313, 323, 349, 359, 362, 375, 377, 415, 471, 494, 495, 496, 498, 499
Kâhyaoğlu Çiftliği, 146, 152
Kâhyaoğlu Grubu, 178, 179, 185, 191, 199, 222, 224, 225, 231, 240, 244, 246, 249, 251, 252, 255, 259, 262, 267, 273, 275, 279, 281, 284
Kâhyaoğlu İstasyonu, 108, 174, 175, 241, 242, 243, 244, 253, 255, 290, 323, 359, 494, 495, 496, 499
Kalos, 70, 98
Kamacı Mahmut Usta, 148
Kamalaktepe, 377, 392, 407
Kamber Ağa, 58
Kamberhüyüğü, 40, 55, 60, 76, 156, 160, 161, 222, 224, 225, 226, 350, 353, 364, 406
Kamberhüyüğü Köprüsü, 161
Kamışlı, 6, 8, 11, 20, 24, 33, 38, 46, 66, 71, 81, 141, 214, 266, 272, 307, 336, 360, 393
Kâmil Paşazade Avni, 23
Kanlı Fabrika, 188
Kaplanbey Çiftliği, 165
Kara Afet, 122
Kara Hacı, 43, 65, 107, 350, 351
Kara Hacı Müfrezesi, 107, 350, 351
Kara Mehmet, 20, 58, 104
Kara Mehmet Müfrezesi, 58
Kara Özbek, 43
Karaali Deresi, 397
Karabekirli, 394, 402, 403, 407, 427, 469
Karadağ, 97, 338, 350, 351
Karadiken, 30, 44, 57, 104
Karadiken Müfrezesi, 30, 44
Karadirlik, 344
Karafakı, 187, 195, 196, 197, 198, 200, 204, 206, 210, 214, 218, 267
Karafasıl, 245, 246, 249, 291
Karafasıl Çiftliği, 291
Karagöçer, 387
Karahacılı, 46, 256, 307, 324, 326, 327, 335, 360, 381
Karahacılı Nahiyesi Müdürlüğü, 381

Karahan, 19, 115, 123, 145, 146, 148, 149, 154, 157, 163, 174, 191, 192, 193, 200, 206, 207, 209, 215, 217, 218, 234, 238, 244, 257, 265, 267, 280, 284, 286, 298, 305, 306, 307, 308, 309, 312, 317, 329, 349, 358, 359, 365, 366, 368, 376, 377, 391, 394, 401, 407, 412, 427, 450, 457, 469, 479, 482, 484
Karahan Bölüğü, 146, 174
Karahanlı Bölüğü, 73
Karahüseyinzade Süleyman Bey, 13, 334
Karaisalı, 5, 6, 7, 11, 12, 13, 19, 22, 24, 29, 33, 34, 38, 46, 47, 48, 59, 60, 61, 66, 72, 77, 85, 99, 101, 113, 122, 123, 124, 127, 129, 137, 141, 152, 158, 165, 169, 170, 171, 195, 205, 214, 217, 218, 219, 227, 230, 235, 236, 244, 245, 254, 259, 264, 280, 283, 290, 291, 296, 300, 303, 307, 310, 319, 328, 329, 330, 331, 334, 336, 347, 355, 357, 358, 360, 381, 385, 394, 395, 396, 402, 403, 407, 411, 412, 413, 417, 418, 427, 434, 435, 440, 447, 450, 456, 469, 473, 482
Karaisalı Askerlik Şubesi Başkanlığı, 254
Karaisalı Divanıharbi, 205, 218
Karaisalı Kaymakamlığı, 205, 214, 227, 280, 307, 328, 385, 411, 434
Karaisalı Müfrezesi, 319
Karaisalı Noktası, 46, 434
Karaköy Dağı, 58
Karakuyu, 19, 48, 84
Karalar bucağı, 209, 259, 262, 332, 374, 488
Karaman, 264, 282, 315, 319, 320, 322, 331, 351, 397, 402, 420
Karanfil Dağı, 9
Karaoğlanlı, 147
Karataş, 16, 26, 149, 177, 182, 196, 201, 215, 219, 222, 230, 234, 239, 257, 258, 260, 265, 266, 274, 285, 286, 295, 313, 387, 453, 454, 500
Karataş İskelesi, 230, 234
Karayayla, 12, 22, 25, 26, 30, 33, 35, 38, 39, 41, 54, 56, 58, 61, 63, 64, 81, 87, 88, 92, 93, 94, 95, 98, 100, 102, 145, 345, 367, 372, 452, 461, 462, 463, 465, 485
Karayayla Grup Komutanlığı, 33
Karayayla Kuvayımilliye Komutanlığı, 22
Karayayla Tepesi, 39
Karayusuflu, 33, 333
Karboğazı, 8, 18, 22, 85, 120, 121
Karga, 409, 470
Kargılı, 156, 157, 168, 283, 290, 302, 321, 330
Kargılı Grubu, 290
Kargılı Müfrezesi, 302
Karlık, 332, 333
Kars, 359
Kars (Kadirli), 152, 325,
Karsantı, 10, 11, 46, 66, 113, 141, 227, 238, 307, 355, 394, 409, 422
Karsantı Nahiyesi Müdürlüğü, 46
Karsavuran, 156
Karslar, 332, 430
Karslı, 70, 155, 489
Karslılar, 279, 280, 281, 289, 305, 308, 374
Kaşoba, 308, 328, 357, 377, 380, 390, 391, 394, 407, 420, 428
Kavaklı, 12, 31, 42, 44, 46, 64, 65, 68, 69, 71, 82, 89, 92, 94, 95, 96, 97, 110, 111, 112, 116, 162, 170, 175, 184, 199, 219, 221, 224, 225, 230, 240, 241, 242, 243, 246, 268, 281, 290, 300, 302, 305, 306, 308, 310, 314, 317, 320, 334, 335, 336, 337, 339, 341, 343, 345, 346, 347, 351, 357
Kavaklı Grubu, 31, 46, 71, 110, 111, 170, 175, 199, 224, 225, 240, 242, 268, 281, 305, 306, 308, 310
Kavaklıhan, 28, 30, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 50, 56, 57, 61, 62, 75, 76, 83, 84, 85, 87, 88, 90, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 109, 111, 114, 115, 116, 121, 122, 128, 129, 140, 152, 158, 159, 160, 162, 226, 238, 240, 244, 246, 247, 263, 270, 277, 279, 280, 283, 288, 291, 309, 312, 313, 323, 324, 336, 338, 343, 344, 345, 347, 351, 352, 354, 355

Kavaklıhan Grubu, 37, 46, 85, 109, 114, 140, 159, 240, 244, 246, 263, 283, 288
Kavaklıhan Grup Komutanlığı, 39, 56, 115, 238
Kayadibi, 32, 65
Kayarlı, 201
Kayırlı, 79, 151
Kayışlı, 203
Kayseri, 1, 4, 5, 6, 251, 252, 264, 269, 296, 300, 303, 366
Kayseri Jandarma Bölük Komutanlığı, 1
Kayseri Jandarma Tabur Komutanlığı, 5
Kayseri Müfrezesi, 251
Kazıkbaş, 166, 238, 356, 357, 385, 386, 393, 399, 400, 421, 422, 432, 454, 455, 474, 477, 478, 480, 497, 499
Kâzım Bey, 104
Kekeç, 335, 360, 380, 390, 403, 407, 409, 417, 433, 469, 470, 482
Kel Hasan Ağa, 313
Kelebek, 12, 16, 17, 30, 46, 59, 71, 75, 86, 100, 233, 247, 276, 286, 288, 294, 297, 298, 301, 303, 313, 315, 316, 318, 319, 328, 329, 334, 335, 336, 338, 339, 341, 342, 343, 345, 346, 347, 349, 350, 351, 357, 365, 368, 375, 385, 391, 394, 397, 399, 400, 401, 411, 413, 418, 421, 423, 424, 441, 447, 448, 449, 452, 454, 462, 463, 466, 469, 477
Kelebek Nokta Komutanlığı, 233, 294, 452
Kelebek Noktası, 46
Keloğlu Köprüsü, 83, 140, 158
Kemal Bey, 119, 159
Kemal Efendi, 6, 10, 232, 279, 310, 311
Kemal Efendi Makineli Tüfek Bölüğü, 310, 311
Kemal Efendi Müfrezesi, 10
Kenan, 412
Kesik, 265
Kestel, 168, 283, 289, 291, 325
Kestelhüyüğü, 423
Keşbükü, 31, 344
Keşbükü Köprüsü, 344
Kethüdazade İbrahim Bey, 114, 115, 173
Kethüdazade İbrahim Bey Müfrezesi, 115
Kıbrıslı Kör Hüseyin, 381, 417
Kılavur, 211, 212
Kılbaş, 330
Kılıç Ömer, 48
Kılıçlı, 59, 85, 86, 133, 147, 197, 287, 332, 348, 353, 361, 384, 404, 406, 414, 417, 438, 441
Kılıçlı Bölük Komutanlığı, 147
Kıllıcami, 356, 357, 358, 359, 373, 385, 394, 403, 424, 425, 427, 469, 481
Kırıklı, 13, 97, 171, 185, 253, 334, 336, 368, 387, 388, 392, 394, 420
Kırımca, 149
Kırmızıtepe, 28, 79
Kıvrıklı, 326, 436, 437
Kızılkaş, 46, 145, 330, 331, 332, 353, 361, 414, 417, 424, 426, 438, 441, 469, 470, 484
Kızıloğlanlı, 409
Kibarzade Mehmet, 70, 218
Kidiroğlu Ali Ağa, 11, 46, 422
Kilikya, 4, 5, 9, 10, 14, 17, 24, 31, 36, 43, 45, 47, 61, 80, 100, 102, 103, 117, 124, 125, 126, 127, 130, 131, 132, 134, 136, 137, 141, 142, 144, 150, 154, 157, 158, 166, 180, 184, 206, 228, 230, 271, 272, 388, 389, 435
Kilikya Heyeti Merkeziyesi Levazım Müdürlüğü, 141
Kilikya Sol Cenah Komutanlığı, 47
Kilise, 201, 208, 209, 211, 214, 215, 221, 239, 265, 266
Kilisehisar, 6
Kireçocağı, 19, 178, 179, 213, 219, 223, 224, 230, 231, 233, 241, 259, 260, 261, 262, 275, 278, 279, 283, 289, 305, 314, 323, 374, 376, 377, 490, 492
Kireçocağı Bölüğü, 213, 219, 223, 224

Kiremithane, 168
Kirişgediği, 288
Kirkor, 96, 97, 132, 340, 341
Kirkor Hanı, 340, 341
Kocabaşzade Hacı Nadir, 174, 180
Kocabeyli, 107
Kocaoğlanlı, 92
Kocatepe, 71, 80
Kocaveli, 331
Kocavezir Mahallesi, 147
Kolçak, 9
Kole (Coulet), 5
Konya, 127, 128, 159, 160, 180, 264, 280, 282, 286, 315, 316, 319, 320, 321, 328, 418, 421, 449
Kostiller, 22
Koyunevi, 56
Kozacı Halit, 137
Kozan, 4, 6, 12, 24, 25, 30, 31, 32, 45, 46, 47, 51, 56, 68, 73, 79, 117, 129, 131, 137, 143, 152, 197, 275, 287, 325, 326, 327, 332, 342, 360, 374, 404, 422, 436, 437, 438, 441, 442, 445, 453, 469
Kozan Mutasarrıflığı, 325
Köpekli, 11
Köprügözü, 234, 386
Köprüköy, 209
Kör Ayvaz Ağa, 447
Körlü, 45, 95, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 346, 411
Köşker Ahmet Bey, 192
Köşker Duran, 322
Köşker Kör Hayri, 154
Kötüköy, 79, 208, 209, 245, 246, 247
Köylüoğlu, 221, 234
Kumdere, 23, 39, 42, 44, 45, 46, 55, 56, 57, 58, 64, 65, 71, 74, 76, 81, 83, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 95, 97, 102, 105, 107, 108, 109, 112, 115, 119, 121, 122, 126, 128, 131, 134, 136, 137, 138, 140, 146, 155, 156, 157, 158, 159, 161, 162, 163, 164, 166, 167, 170, 171, 172, 186, 199
Kumdere Grubu, 46, 55, 56, 81, 94, 95, 97, 119, 170, 199
Kumdere Grup Komutanlığı, 45, 57, 83, 90, 157
Kumluk, 19
Kumrulu, 219
Kurttepe, 18, 19, 20, 26, 29, 51, 55, 93, 98, 103, 122, 123, 131, 137, 145, 159, 162, 163, 164, 165, 167, 168, 172, 177, 178, 179, 183, 184, 186, 187, 190, 192, 198, 201, 202, 207, 209, 210, 211, 212, 215, 216, 217, 219, 222, 223, 224, 225, 227, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 246, 251, 252, 253, 254, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 270, 271, 272, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 289, 291, 293, 294, 295, 298, 299, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 313, 314, 315, 317, 320, 326, 327, 328, 331, 345, 349, 351, 362, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 380, 383, 384, 387, 388, 391, 410, 415, 426, 427, 429, 430, 431, 433, 443, 445, 454, 456, 457, 464, 467, 471, 474, 476, 478, 483, 488, 489, 490, 491, 493, 494
Kurttepe Grubu, 178, 179, 187, 192, 222, 224, 225, 237, 246, 251, 253, 260, 261, 262, 270, 271, 274, 281, 284, 289, 298, 305, 314
Kurttepe Grup Komutanlığı, 190, 212, 215, 227, 240, 252, 254, 257, 271, 278
Kusun Boğazı, 39, 94
Kusun Deresi, 71
Kuşçu, 91
Kuşçubaşı, 65, 96
Kuşçubaşı Karargâh Müfrezesi, 65
Kuşçular, 13, 85
Kuşçutaşı, 40
Kuvayımilliye, 4, 5, 11, 20, 24, 26, 38, 54, 60, 68, 72, 75, 85, 103, 118, 119, 120, 125, 127, 129, 130, 135, 136, 137, 142, 144, 145, 166, 183, 188, 189, 201, 214, 216, 220, 229, 236, 265, 281, 282, 295, 332, 353, 361, 366, 389, 402, 422, 475
Kuyumcular, 222, 223, 224, 246, 247, 249, 251, 262, 267, 273, 277, 281,

284, 286, 287, 289, 290, 313, 321, 358, 365, 399, 476
Kuyumcular Platosu, 224
Kuzgun, 197, 358, 360, 388, 397, 401, 403, 407, 427, 450, 469, 482
Küçük Çıldırım, 224, 247, 249, 290
Küçük Çınar, 356, 357
Küçük Dikili, 25, 115, 146, 148, 149, 153, 186, 197, 223, 224, 241, 245, 252, 253, 262, 278, 283, 287, 288, 289, 290, 292, 293, 295, 300, 364, 432, 460, 464, 488, 494, 495
Küçük Karayayla, 27, 74, 80, 86, 90, 94, 104, 107, 156, 161, 164, 210, 357, 465
Küçük Karayayla Müfrezesi, 80, 86, 90, 164
Küçük Oba, 186
Küncüoğlu Çiftliği, 236
Kürkçü, 79, 117, 132, 147, 149, 155, 171, 193, 194, 205, 218, 228, 236, 248, 250, 251, 254, 256, 480
Kürkçü İstasyonu, 117, 149, 171, 256
Kürkçüler, 149, 168, 193, 196, 197, 281, 438
Kürt Halil, 163, 174, 194, 199, 233, 240, 243, 244, 251, 252, 261, 262, 289, 305, 309, 310, 323, 374, 376, 492
Kürt Halil Çiftliği, 163, 174, 199, 233, 240, 243, 244, 251, 252, 261, 262, 289, 305, 309, 310, 323, 374, 376, 492
Kürt Hasan Ağa, 123, 153
Kürt Sufî Hasan, 197
Kürtmusa, 23, 24, 28, 32, 34, 38, 40, 41, 43, 44, 52, 53, 54, 59, 62, 68, 98, 99, 101, 118, 145, 178, 179, 184, 191, 192, 206, 218, 347
Kütüklü, 25, 26, 27, 30, 58, 89, 223, 225, 226, 244, 333, 334, 347, 356, 365, 369, 393, 398, 399, 400, 402, 403, 407, 413, 425, 454, 456, 457, 469, 478, 479, 481
Kütüklü Çeşmesi, 456

M

Madama Çiftliği, 59, 163, 164, 165, 175, 178, 179, 184, 196, 203, 205, 229, 232, 237, 250, 256, 287, 290, 294, 307, 309, 490, 498
Madama Köprüsü, 205
Maden, 7, 8, 21
Mahmut (Kâhyaoğlu Grup Komutan Vekili), 291, 292, 299, 313
Mahmut (Kuvayımilliye Yüreğir Süvari Bölüğü Komutanı), 265
Mahmut (Sol Cenah Grup Komutanı), 16, 18, 20, 27, 31
Mahmut Celal, 133
Mahmut Nedim, 284
Manaz, 343, 344, 348
Manda Çiftliği, 164
Mandıra, 161
Mangıt, 173
Manisalı Ali Bey, 59, 315, 402, 420
Mantaş, 199, 200
Mebruk, 63, 65, 68, 70, 73, 80, 86, 91, 93, 99, 101, 123, 133, 143, 147, 148, 151, 153, 165
Mehmet (Belde Müftüsü), 13, 77, 78, 334, 402
Mehmet (Çamalan Jandarma Komutanı), 114
Mehmet (İaşe Teşkilât Memuru), 153
Mehmet (Köşker Mecit Hıraman'ın oğlu), 154
Mehmet (Küçük Karayayla Müfrezesi Komutanı), 86
Mehmet (Sağ Cenah Grup Komutan Vekili), 465, 467
Mehmet Ağa (Bayramhacılı köyünden), 147
Mehmet Ağa (Urfalı), 221
Mehmet Çavuş (Amasyalı), 436
Mehmet Çavuş (Tunuslu, Jandarma Başçavuşu),219
Mehmet Efendi (Belediye Başkanı), 200
Mehmet Efendi (Çamalan Nahiyesi Müdür Vekili), 46
Mehmet Efendi (Emekli Jandarma Binbaşı), 15
Mehmet Efendi (Fabrikatör Kısacığın oğlu), 234
Mehmet Efendi (Kumdere Grup Komutanı), 58, 64, 65, 71, 76, 81, 84, 86, 87, 112

Mehmet Efendi (Yüzbaşı, Kudretli Cebel Bölüğü Komutanı), 148
Mehmet Ali, 183, 198, 221, 265, 335, 436
Mehmet Ali Efendi, 221
Mehmet Emin Ağa, 268
Mehmet Hamdi, 153
Mehmet Hulusi, 403
Mehmet Kemal, 80, 136
Mehmet Kenan, 403
Mehmet Nahit, 277
Mehmet Nuri, 303, 310, 315, 316, 317, 319, 321, 322, 325, 326, 327, 329, 330, 331, 335, 336, 337, 338, 339, 341, 342, 343, 345, 346, 349, 350, 351, 353, 355, 361, 384, 388, 391, 396, 397, 415, 436, 442, 448, 450
Mehmet Sadık, 381, 425, 426
Mehmet Şevket, 462
Mehmet Tahir, 194, 196, 198, 203
Meliki, 41
Memişli, 63, 368, 376, 384, 390, 391, 392, 393, 395, 401, 411, 456, 457, 492
Menekşe, 63, 123, 433
Menekşekaşı, 15, 48, 50, 332, 333, 373, 404, 431
Menemencizade Adil Bey, 334, 402
Menil (Pierre Mesnil), Fransız Binbaşı), 18, 25, 37, 88, 130
Mercimek, 236, 325, 364
Mercin, 325
Merkez Grubu, 25, 324, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 336, 343, 345, 360, 372, 374, 376, 378, 385, 390, 391, 392, 393, 400, 401, 403, 405, 407, 411, 419, 421, 427, 429, 431, 433, 434, 445, 467, 469, 472, 481, 490, 496
Mersin, 5, 12, 13, 14, 18, 22, 23, 27, 36, 44, 45, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 59, 60, 63, 69, 75, 84, 85, 88, 90, 95, 99, 114, 117, 120, 121, 122, 125, 126, 127, 129, 132, 136, 139, 141, 172, 182, 185, 201, 208, 209, 220, 227, 229, 231, 236, 237, 257, 264, 281, 295, 313, 375, 399, 453, 497
Mersin Grubu, 12, 13, 75, 114, 182
Mersin İrtibat Subaylığı, 88
Mesut Efendi, 444
Meydanıekbez, 129
Mıdık Mahallesi, 191
Miço Bodosaki, 313
Mihmandar, 208, 209, 214
Milis Süvari Alayı, 490
Misis, 12, 18, 26, 31, 33, 34, 45, 46, 56, 111, 149, 152, 168, 171, 173, 175, 176, 178, 179, 181, 185, 193, 194, 215, 228, 232, 240, 246, 249, 250, 281, 325, 327, 358, 364, 404, 405, 422, 438, 474, 480, 482, 489
Mithat, 271
Molla Abdülkerim, 34
Molla Kerim, 32, 39, 40, 43, 44, 109, 223, 226, 227, 238
Molla Kerim Ağa Bölüğü, 226
Molla Kerim Grubu, 44
Molla Nasuh, 85, 120, 206
Molla Nasuh Bölüğü, 206
Molla Şerif, 188
Molla Yusuf, 370
Mondros Mütarekesi, 1, 57, 178, 264, 269, 270
Muallim Mahmut Efendi, 270
Mucurlu, 120, 397, 469, 470, 482
Mucurlu Ahmet Efendi, 120
Muhat, 30, 43, 46, 56, 145, 335, 338, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 350
Muhat Çayı, 348
Muhat Köprüsü, 30, 43, 46, 335, 338, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 350
Muhtar Bey, 201, 324, 346
Musa Kâzım Efendi, 221, 330
Musalla Mahallesi, 23, 36, 128, 131, 138, 204, 206, 208
Mustafa (Ali oğlu), 276
Mustafa (Belediye Başkanı), 78
Mustafa (Mal Müdürü), 381
Mustafa Ağa, 168, 266
Mustafa Bey Değirmeni, 287, 377, 390
Mustafa Çavuş, 197, 479

Mustafa Efendi (Misisli, Hacı Ömer Efendizade), 173
Mustafa Efendi (İstihkâm Üsteğmen), 7, 22, 77, 78, 81, 95, 152
Mustafa Kemal, 4, 31, 57, 100, 101, 117, 121, 124, 125, 126, 127, 130, 132, 133, 134, 135, 136, 141, 149, 150, 155, 158, 394, 442
Mustafa Necati, 217
Mustafa Özbek, 77
Mustafa Tevfik, 210
Mücteba Efendi Çiftliği, 184, 331, 407, 427
Müdafaai Hukuk Cemiyeti, 1, 2, 221
Müdafaai Milliye Vekâleti, 169
Müderris Kasım, 38, 81
Müftü Kasım, 38
Müminli, 236
Mümtaz Bey, 7
Münir, 78
Mürsel, 221
Müslümanlar, 2, 127, 131, 151, 153, 156, 183, 186, 189, 315

N

Nacarlı, 149
Naci Efendi, 178, 179, 264
Nahit Efendi, 264, 293, 309, 311, 312
Naibler, 359, 393, 407, 427
Nailihürriyet, 164, 172, 174, 177, 178, 179, 180, 193, 243, 246, 300, 302, 356, 364, 385, 386, 397, 406, 419, 422, 427, 445, 448, 454, 455, 458, 468, 474, 478, 479, 481, 484, 485, 489, 490, 493, 494, 495, 496, 499, 500
Nailihürriyet Grubu, 193
Nalkulak, 405
Namrun, 30, 54, 122, 138, 343, 353
Narkulak, 266
Nasrullah Ağa, 357, 358, 359, 370, 392, 407, 419, 424, 426, 438, 440, 441, 445, 461
Nasrullah Ağa Süvari Bölüğü, 358
Nasuh Hoca, 85, 162
Nasuh Hoca Müfrezesi, 162
Nazar Çavuş, 343
Nazif Efendi, 182
Nazmi Bey, 321, 322, 335, 336, 347, 351
Nernek, 161, 163, 164, 370, 399, 400, 418, 432, 460, 464, 482, 489, 491, 492
Niğde, 6, 7, 8, 15, 24, 52, 71, 77, 93, 99, 113, 117, 127, 137, 144, 148, 150, 180
Nuh Naci Bey, 4
Nuri (Adana Valisi ve 41'inci Tümen Komutanı), 318, 322, 328
Nuri (Müfreze Komutanı), 15, 31
Nuri Bey Müfrezesi, 31
Nuri Efendi, 310

O

Oba, 191, 194, 203, 213, 222, 223, 224, 225, 246, 249, 263, 267, 322, 470, 474
Oba Grubu, 225, 246
Oğul Köprüsü, 358
Orilyan, 494, 496
Osman (Bekir oğlu), 209
Osman (Belankeş Takım Komutanı), 14
Osman (Palu Mehmet oğlu), 209
Osman (İncirgediği Müfrezesi Komutanı), 87, 94
Osman Çavuş, 65
Osman Kâhya, 26, 412
Osman Nuri, 31, 136, 152
Osmaniye, 91, 117, 133, 137, 139, 152, 188, 229, 231, 232, 324, 325, 363, 387, 455, 466

Ö

Ömer Halis, 142
Ömer Kâhya, 417
Örcün, 209, 315, 343, 345, 347, 348, 349, 351, 354, 358, 360, 364, 367, 368, 373, 379, 384, 393, 407, 410, 426, 427, 429, 434, 469, 481
Örcün Grup Komutanlığı, 368
Özbek Mustafa, 145, 146, 155, 163, 171
Özdemir, 198, 201, 202, 207, 209, 210, 211, 216, 217, 235, 236, 239, 241, 242, 244, 252, 270, 275, 276

P

Papazınbahçesi, 212, 474

Paşanabi, 166, 200
Pekmezhüyüğü, 208, 209
Pınarbaşı, 319
Pirice bucağı, 202
Posu, 113
Pozantı, 9, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 42, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 65, 66, 69, 71, 72, 73, 76, 77, 79, 80, 81, 85, 87, 88, 89, 93, 95, 111, 112, 113, 114, 115, 117, 121, 123, 125, 127, 130, 135, 137, 142, 145, 150, 160, 166, 182, 188, 217, 232, 236, 269, 270, 272, 274, 280, 285, 286, 290, 294, 297, 304, 315, 316, 317, 321, 322, 324, 328, 334, 339, 341, 343, 351, 352, 389, 394, 398, 411, 435, 436, 441, 444, 447, 448, 449, 456
Pozantı Fransız Komutanlığı, 18, 23
Pozantı Heyeti Merkeziyesi, 304
Pozantı Kuşatma Komutanlığı, 59, 93
Pozantı Nahiyesi Müdürlüğü, 236
Pöçük Mehmet, 224, 322
Pöçük Mehmet Kolu, 322

R

Raif (6'ncı Milis Tabur Komutanı),500
Raif Bey (Topçu Komutanı),302, 311, 383, 402, 411, 414, 417, 419, 425, 430, 431, 433, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 445, 446, 447, 449, 453, 455, 468, 470, 471, 498, 500
Rahmi, 36, 41, 55, 60, 120, 139, 167, 270
Ramiz, 48
Rasim Bey Fabrikası, 104
Recep (Veli oğlu), 448
Recep (9'uncu Nizamiye Alay Komutanı), 229, 231
Recep Vehbi Efendi, 46
Reddi İlhak Heyeti, 1
Refet Bey, 319, 322
Reşit (Hâkim), 78
Reşit (Yüzbaşı), 135
Reşit Ağa, 12
Reşit Ağa Müfrezesi, 329
Rıfat Efendi, 21, 46, 96, 101, 108, 155, 178, 179, 206, 269, 293
Rıfat Efendi Çiftliği, 155
Rıza, 10, 20, 22, 163
Ruhi Efendi, 84
Rumlu Mustafa Ağa, 266
Rüştü Efendi, 22

S

Sadettin Bey, 77, 78, 259
Sadık, 84, 172, 204, 209, 228, 270, 326, 327, 329, 334, 403, 424, 436, 440, 456
Sadık Paşa, 84, 204
Sadıkpaşa bağı, 206, 210
Safa Bey, 259, 264, 298
Saffet Bey, 24, 35
Sağ Cenah Grup Komutanlığı, 337, 357, 365, 368, 372, 374, 404, 412, 416, 420, 421, 424, 430, 446, 450, 455, 462, 463, 464, 469, 484
Sağ Cenah Mıntıka Komutanlığı, 348
Saim Efendi, 27, 42, 90, 91, 99, 352
Saim Efendi Müfrezesi, 26, 57, 89, 91
Sait, 61
Salbaş, 191, 248, 297, 308, 319, 320, 323, 329, 336, 343, 347, 349, 352, 353, 360, 365, 368, 370, 392, 393, 395, 396, 401, 403
Salcılar, 26
Salih (Kürt Abdo'nun oğlu), 197
Salih (Örcün Grup Komutan Vekili), 410
Salih Niyazi, 412
Salim Cevat, 359
Sami Efendi (Hat Komiseri), 141
Sami Bey (11'inci Tümen Temsilcisi), 135
Sami Efendi (Tuzla Nahiyesi Müdürü), 238, 239
Sarıbahçe, 325
Sarıçam, 31, 68, 163, 288, 441, 498
Sarıçam Deresi, 163
Sarıçam Köprüsü, 498
Sarıgeçit, 46
Sarıhamzalı, 148, 153, 203, 249, 251, 295, 302, 313, 321, 476
Sayköy, 345

Sehlikzade Hasan Efendi, 6
Selahattin Adil Bey, 190
Selahattin Efendi, 252, 259, 261, 272, 285, 352, 388
Selahattin Efendi Makineli Tüfek Takımı, 252
Selami Bey, 84, 119, 121, 139
Selçuk Müfrezesi, 104
Selim Efendi Çiftliği, 88
Serob, 126
Seyhan Grubu, 46, 47, 48, 49, 50, 55, 80, 98, 153, 164, 168, 170, 178, 179, 184, 193, 202, 227, 234, 235, 236, 240, 249, 256, 257, 281, 282, 283, 294, 313, 319, 324, 326, 327, 329, 330, 331, 342, 343, 347, 348, 349, 365
Seyhan Grup Komutanlığı, 33, 49, 56, 97, 155, 215, 235, 237, 240, 264, 293, 311, 324, 331
Seyhan Nehri, 5, 12, 49, 59, 73, 178, 179, 310, 329, 358, 360, 383, 384, 390, 407, 409, 427, 469, 481
Seyyar Aşiretler Müfrezesi Komutanlığı, 91
Sırkıntı Grubu, 193, 194
Sıtkı, 7, 66
Sinan, 4, 5, 9, 10, 11, 13, 14, 17, 18, 21, 22, 24, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 55, 56, 61, 64, 67, 70, 75, 78, 81, 82, 83, 85, 86, 89, 90, 92, 93, 95, 96, 97, 99, 100, 101, 109, 110, 113, 114, 115, 117, 121, 124, 125, 130, 131, 132, 134, 135, 141, 142, 149, 150, 152, 153, 154, 157, 158, 164, 166, 169, 170, 171, 173, 175, 176, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 185, 186, 188, 189, 191, 193, 194, 199, 204, 205, 206, 207, 212, 213, 214, 215, 218, 225, 226, 227, 229, 230, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 243, 244, 245, 246, 250, 252, 254, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 267, 268, 269, 270, 272, 274, 276, 281, 282, 284, 288, 293, 294, 295, 297, 298, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 313, 314, 316, 317, 318, 320, 321, 322, 331, 333, 334, 335, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 347, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 377, 378, 379, 380, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 400, 403, 404, 405, 406, 407, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 448, 449, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 490, 491, 493, 494, 495, 496, 497, 499, 500, 501
Sinan Paşa, 152, 153, 189, 230, 258, 333, 390, 394, 494
Sis, 31, 59, 127, 134, 136, 137, 139, 145, 147, 288
Sivas Kongresi, 4
Sofulu, 9, 10, 310, 332, 353, 469, 470
Sol Cenah Grubu, 15, 27, 360, 374, 380, 382, 383, 384, 385, 390, 401, 403, 405, 406, 407, 409, 410, 411, 414, 418, 424, 427, 429, 430, 431, 433, 436, 437, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 446, 448, 449, 457, 469, 478, 479, 480, 482, 490
Sol Cenah Grup Komutanlığı, 21, 172, 363, 371, 383, 404, 414, 415, 422, 423, 432, 436, 438, 443, 444, 447, 448, 460, 468
Sol Cenah Mıntıka Komutanlığı, 160, 165, 174, 247, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 335, 337, 345, 347, 350, 351, 352
Solaklı, 209, 295
Söğütlü, 267, 333, 372, 396, 400, 401, 409, 427, 450, 451, 457, 469, 476, 478, 479, 482, 484, 486, 495, 498, 500
Söğütlü Müfreze Komutanlığı, 476
Sucular, 32
Suphi Paşa, 28, 32, 125, 128, 133, 138, 158, 161, 187, 238, 283
Suphi Paşa Çiftliği, 28, 32, 158, 161, 187, 238, 283

Süleyman (Karaisalı Şubesi Başkanı), 435
Süleyman (Kaymakam Vekili), 307
Sükeyman (Kırıklı köyünden), 420
Süleyman Efendi, 6, 275
Süleyman Sami, 69
Süleyman Sırrı, 449

Ş

Şahap Efendi, 36
Şahin, 162, 418, 421, 492
Şahin Müfrezesi, 162
Şahinağa, 211
Şakir Paşa Çiftliği, 177, 187
Şakirpaşa, 15, 175, 187, 188, 197, 198, 199, 203, 213, 216, 222, 224, 227, 233, 235, 236, 240, 241, 244, 260, 295, 302, 478, 500
Şalvarciyan Çiftliği, 138, 268
Şalvarciyan Fabrikası, 116, 128, 136
Şambayadı, 146, 148, 153, 218, 223, 224, 227, 234, 249, 250, 255, 261, 262, 281, 289, 298, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 312, 314, 323, 358, 365, 366, 374, 375, 376, 448, 464, 490, 498, 499
Şarıklı, 33, 292, 329, 381
Şarklı Mültezim Ambarı, 448
Şefik (İhtiyat Makineli TüfekBölüğü Komutanı), 289
Şefik Efendi (Teğmen, 127'nci Alaydan), 148, 399
Şefik Efendi Makineli Tüfek Bölüğü, 311
Şemsettin (Topçu Batarya Komutanı), 248, 273, 296
Şemsettin Bey (12'nci Kolordu Erkânıharbiyesinden), 85, 129, 130,147, 155, 167
Şerif Bey, 481
Şeyh Cami Efendi, 194, 233
Şeyhmurat, 151, 264
Şeyhzade Hacı Ali, 38
Şeyhzeynep Tepesi, 19
Şimşek Müfrezesi, 65
Şişmanyan, 208, 216, 220, 258
Şişmanzade Arif Efendi, 174, 180
Şuberizade Kemal Bey, 119, 166

T

Tabaklar, 405
Tahir (Polis), 175
Tahir Efendi (Üsteğmen, Seyhan Grup Komutanı), 178, 179, 197, 205, 217
Tahsildar Ali Efendi, 167
Tahsin Efendi, 59, 156
Takbaş, 52, 59
Talimgâh, 20, 65, 68, 73, 79, 123, 170, 184, 193, 195, 196, 197, 198, 209, 218, 223, 225, 227, 229, 235, 237, 248, 250, 255, 256, 257, 258, 261, 271, 274, 287, 288, 291, 295, 307, 309, 313, 359, 427, 474, 490
Tarsus, 5, 12, 14, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 39, 40, 41, 43, 44, 45, 52, 53, 54, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 66, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 76, 80, 82, 83, 84, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 95, 98, 99, 100, 101, 104, 105, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 134, 136, 137, 138, 139, 140, 143, 144, 145, 149, 151, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 166, 167, 169, 170, 172, 175, 176, 178, 179, 180, 183, 184, 185, 186, 187, 190, 191, 192, 195, 196, 199, 204, 206, 207, 208, 209, 213, 219, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 232, 237, 238, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 249, 251, 263, 267, 268, 270, 271, 283, 286, 291, 298, 300, 302, 304, 325, 334, 335, 336, 338, 346, 347, 350, 352, 353, 364, 375, 376, 411, 412, 413, 421, 425, 445, 448, 453, 454, 459, 467, 475, 476, 485, 498, 499, 500
Tarsus Amerikan Okulu, 169
Tarsus bağları, 64, 169
Tarsus Çayı, 178, 179
Tarsus Grubu, 27, 68, 84, 88, 109, 126, 190, 191, 199, 206, 207
Tarsus Grup Komutanlığı, 32
Tarsus Guvernörlüğü, 72
Tarsus Heyeti İdaresi, 122

Tarsus İstasyonu, 116
Tarsus Kışlası, 167
Tarsus Nehri, 204
Taşçı, 79, 201, 202, 204, 211, 449
Taşköprü, 79
Taşlıyatak tepesi, 39
Taşoba, 338, 340, 356, 357
Taşobası, 336, 338, 346
Tatarlı, 325
Tatık, 14, 31, 32, 33, 34, 47, 50, 51, 61, 68, 86, 91, 404, 414, 415
Tatık gemisi, 50, 51, 61
Tavşantepe, 70, 73, 98, 145, 278, 284, 314, 317, 326, 431
Tayyar, 355, 358, 367, 368, 382, 395, 399
Teke Yaylası, 121
Tekelioğlu Bölüğü, 206
Tekelioğlu Molla Mustafa, 65
Tekelioğlu Mustafa Müfrezesi, 62
Tekelioğlu Müfrezesi, 83, 116
Tekelioğlu Sinan Bey, 4, 5, 6, 9, 10, 22, 36, 60, 61, 78, 100, 132, 178, 179, 337, 338, 410, 411, 448, 460
Tekelioğlu Vehbi Bey, 259
Tekeliören, 58, 156, 161
Tekir Yaylası, 115, 120
Tepeçaylak, 46, 55, 57, 58, 63, 66, 84, 96, 157, 168, 191, 333, 334, 336, 349, 356, 357, 359, 362, 366, 386, 393, 394, 397, 398, 402, 403, 407, 415, 416, 419, 432, 452, 459, 464, 465, 468, 471
Tepeçaylak Müfrezesi, 66
Tepeköy, 30
Teselyazade Mustafa Efendi, 166
Tevfik (5'inci Milis Tabur Komutan Vekili), 498
Tevfik (Çamalan Jandarma Komutanı), 59, 67, 75
Tevfik (Müfreze Komutanı), 15
Tevfik Abud, 182, 183
Tevfik Bey (Binbaşı, 16'ncı Alay 2'nci Tabur Komutanı), 402
Tevfik Paşa, 338
Tevfik Ziya, 69
Topal Halil, 154
Topalak, 327, 471, 488
Topçu, 42, 83, 97, 115, 136, 160, 170, 172, 179, 197, 199, 211, 248, 258, 273, 282, 302, 311, 356, 357, 358, 359, 368, 369, 372, 374, 380, 382, 383, 384, 385, 386, 394, 397, 398, 402, 407, 423, 427, 448, 452, 454, 455, 457, 458, 462, 466, 467, 469, 471, 480, 481, 486
Topçular, 252, 336, 360, 402
Topçutepe, 113
Toprakkale, 91, 182, 229, 231, 325
Tömek, 358, 359, 365, 367, 371, 372, 400, 403, 407, 412, 423, 427, 469, 481
Tufan Bey, 4, 5, 31, 51, 60, 137, 236, 288, 325, 342, 345, 346, 347, 348, 351, 354, 364, 404
Tunuslular, 448
Turan Ali Efendi, 132
Turan Efendi, 204
Turgut, 27, 30, 35, 89, 126
Turgut Reis, 27, 30, 89
Turgut Ziya, 126
Tuzla, 238, 386
Tuzsuzzade, 211, 212, 239, 265
Tümekli, 132, 332, 353
Türkiye, 5, 6, 10, 12, 35, 63, 64, 72, 100, 101, 124, 125, 127, 149, 150, 188, 442, 485
Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, 442
Türkler, 5, 14, 24, 77, 83, 132, 151, 400, 430, 484

U

Ulaş, 30, 315, 341, 342, 343, 344, 345, 350
Ulaş Müfrezesi, 30
Ulukışla, 7, 15, 24, 29, 33, 38, 71, 97, 156, 159, 319, 328
Ulukışla Kuvayımilliyesi, 15
Ulukışla Müfrezesi, 7
Urgankıran, 352, 357, 402, 469
Uyuzali, 341

Ü

Üçkuyulu gediği, 8
Üsera Garnizon Komutanlığı, 145

V

Vahdi Efendi, 13, 17, 31, 33

Vasfi Bey, 402

Verayicisr, 26, 68, 216, 217, 230, 260, 381

Veysiye İstasyonu, 229

Y

Yağhane, 212

Yakaköy, 69, 104, 126

Yalmanlı, 211

Yanıkkışla, 67, 347

Yaramış, 12, 14, 35, 45, 56, 62, 64, 66, 81, 85, 92, 93, 94, 100, 335, 347, 424, 452

Yaramış Köprüsü, 12, 14, 35, 45, 62, 92, 94

Yarımca, 149, 453

Yarma, 210

Yassıviran, 268

Yaşar Efendi, 46, 101

Yaver Mehmet Efendi, 153

Yeni Adana gazetesi, 188, 475

Yenice, 12, 14, 19, 27, 29, 33, 34, 40, 45, 55, 57, 58, 60, 62, 63, 71, 74, 80, 81, 82, 83, 84, 87, 88, 90, 93, 100, 101, 104, 105, 107, 108, 112, 117, 118, 126, 137, 145, 146, 156, 157, 160, 161, 163, 164, 165, 167, 168, 170, 171, 172, 175, 186, 210, 216, 222, 224, 226, 230, 238, 246, 271, 298, 300, 346, 349, 350, 352, 353, 354, 356, 357, 359, 364, 365, 369, 371, 374, 375, 383, 385, 386, 391, 394, 397, 400, 401, 402, 404, 406, 413, 425, 427, 445, 446, 448, 451, 452, 454, 461, 462, 463, 464, 465, 469, 471, 474, 477, 485, 490, 491, 500

Yenice İstasyonu, 12, 100, 107, 350, 356, 359, 451

Yenihan, 288, 335, 336, 339, 340, 341, 342, 343, 346, 347, 348

Yeniköy, 9, 10, 65, 97, 109

Yeniköy Müfrezesi, 65, 109

Yenimahalle, 200

Yerdelenhüyüğü, 215

Yılancılar, 281, 311, 328, 358, 375, 390, 391, 403, 407, 413, 427, 436, 441, 444, 449, 469, 470, 482

Yılanovası, 120, 121

Yıldırım Müfrezesi, 65

Yitirdikoğlu Çiftliği, 237

Yolgeçen, 157, 178, 179, 195, 201, 202, 204, 212, 213, 214, 222, 223, 224, 225, 234, 249, 254, 259, 270, 281, 283, 290, 291, 294, 321, 377, 460, 470

Yolgeçen Grubu, 178, 179, 201, 214, 222, 223, 225, 249, 254, 259

Yortan, 200

Yukarı Dikili, 157

Yukarı Sırkıntı, 46, 47, 48, 49, 51, 55, 56, 60, 91, 404

Yukarı Sırkıntı Grubu, 46, 47

Yumurtalık, 236

Yunan Hükûmeti, 175

Yunanistan, 485

Yunus Ağa, 20

Yunusoğlu, 160, 161, 162, 164, 247

Yunusoğlu Köprüsü, 161

Yurt Kurucu Cemiyeti, 232, 264, 281, 315, 316, 317, 334, 337, 346, 358

Yusuf Ağa, 216

Yusuf Çavuş, 11, 422

Yusuf Efendi Müfrezesi, 15

Yusuf İzzettin, 159, 178, 179, 221

Yusuf Kenan, 409

Yusuf Sakkur, 211, 261, 333, 363, 364, 365, 371, 373, 381, 382, 385

Yusuf Sakkur Bölüğü, 261

Yüksekdolap, 153

Yüreğir, 79, 149, 151, 177, 178, 179, 195, 196, 198, 200, 202, 204, 206, 207, 208, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 226, 230, 234, 236, 238, 239, 242, 245, 246, 249, 251, 252, 253, 261, 262, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 271, 273, 275, 277, 278, 281, 284, 286, 294, 299, 310, 316, 319, 320, 326, 386, 387, 405, 458

Yüreğir Grubu, 200, 202, 211, 222, 224, 242, 246, 251, 252, 262, 271

Yüreğir Grup Komutanlığı, 219, 246, 267
Yüreğir Ovası, 149, 151, 177, 202, 220, 386
Yüzbaşı, 4, 5, 24, 35, 135, 148, 172, 178, 179, 220, 265, 361, 383, 402, 436
Yüzbaşızade Arif Efendi, 166

Z

Zafer Grubu, 238, 243, 244, 246, 262, 285
Zaza Mehmet Ağa, 221
Zeamet, 215, 221, 234, 239, 268, 281
Zeki Bey Grubu, 312
Zeki Efendi, 270, 313, 317, 321
Zeytin, 19, 37, 83, 112, 161, 162, 167, 168, 277, 354, 357, 359, 364, 374, 375, 399, 400, 402, 405, 406, 418, 427, 432, 460, 463, 464, 465, 474, 478, 482, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 498
Zeytin Çiftliği, 112
Zeytinhüyüğü, 399, 400, 491, 498
Zihni, 182, 228
Ziya, 57, 64, 74, 85, 424
Ziya Bey Çiftliği, 74
Ziyarettepe, 52, 59, 61, 307, 374, 396, 427, 457, 492
Zübeyir, 198
Zübeyr Faik Muhafaza Müfrezesi, 187

EKLER

TEKELİOĞLU SİNAN BEY'İN GÜNLÜĞÜNDEN

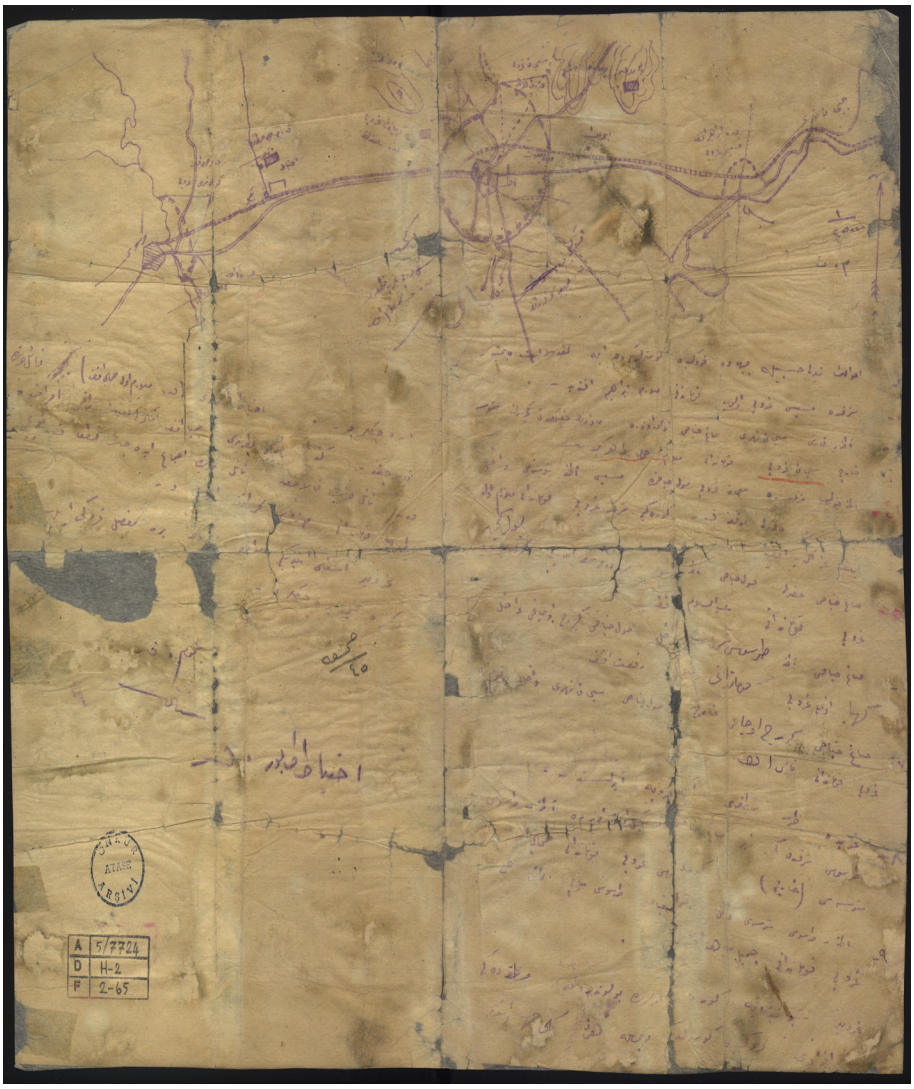

Tekelioğlu Sinan Bey tarafından Tarsus ve Adana'nın kuşatılması maksadıyla verilen emir sureti ve buna dair hazırlanan kroki.

هیئت تمثیلیه ریاست علیه‌سنه

١.- اطنه‌دن آلمان معلومانه نظراً ارمنیلر فرانسزلره بر بیاننامه اعطا ایده‌رك سیسه‌کی ارمنیلرك بر نصفنه فورتارلمش استرحام ایتمشلردر. فرانسزلر بو استرحامی قبول ایده‌رك حاضرلغه باشلامشلردر.

٢.- فرانسزلر قوای ملیه‌نك اطنه‌یه دخولنده اسلام محلیلرینك هر کوشه‌سنه قره‌غولر اقامه ایده‌رك اولرندن طیشاری چیقمامه‌لری خصوصنده تدابیر اتخاذ ایتمشلردر.

٣.- ارمنی چته‌لری قلیجی استفاده‌سنه سیحان نهری شرقنده واقع قادامه‌نك چقتلکسزه ایکی اسلام کلینی قالدیرمشلردر.

٤.- طرسوسده دشمنك وضع قرغان موجودی. ١٦ مارس ٣٣٦ ده «١٠٨٠» نفردر. بو موجود حسنه‌خانه، ژاندارمه و ارمنی کوکلیلری داخل دکلدر.

٥.- دشمن هر کون تره‌نلر اطنه‌دن طرسوسه، طرسوسدن مرسینه و تیکرار مرسینه‌دن اطنه‌یه عینی عسکری نقل ایده‌رك یلوف یاپمقده‌در.

٦.- دشمنك ٢٦ مارس ٣٣ ده کورت موسی و حالم تپه تعرضنده حکره «٦٠٠» سواری و پیاده ایله ماکنه‌لی نفاذ و طوپلری طرسوسك غربنده‌کی یاغلره چکمشدر. زیارت تپه، تاقباش استقامتلرنده حرکات تعرضیه‌ده بولونمق احتمالی یاد قلنه‌در.

٧.- طرسوس استاسیونده دشمنك درت عدد ٧٫٥ هوا طوپلری ایکی عدد ٥٥ جیل طوپی واردر.

ÖNKÜR ATASE ARŞİVİ

ISW-12
Ki767
B:120-41

٨ـ دشمن قوللری قشله ده ، باغلرده اشتاسون جوارنده حادیاسك قاریه‌سنده‌در .

٩ـ ٢٤/٥/٢ کونی دشمن اطه‌دن طرسوسه شوسه طریقیله اوتوز قدر سواریسیله ایکی عدد ماکنه‌لی تفنکی ایله سقدو تره‌سنه پاره‌لیدی کلمشدر .

١٠ـ فرانسزلر محاربانده‌کی ضایعاتلرینی ارضی کوکلیلریله دولدیرمقده‌درلر . فرانسزلر ایکیوز قدر فراوی ٢٩ سنه ٣٤٦ ده ترخیص صورتیله مرسینه سوق ایتمشلردر .

١١ـ ٦٠٠٠ کشیلك بر دشمن قوللرینه اخراج ایدیله‌جکی موثوقاً مستخبردر .

١٢ـ طرسوس قصبه و کوکلرینك اداره عرفیه اعلان ایدلمشدر . اهالی اسلامیه‌یه قارشی مقاطعه آرتمقده‌در . سقدو قصبه‌لر حال قصابنده اولوب ایکی تورکك یکدیکرینه کوروشمسی محال حالنی آلمشدر . کوکلرده تخریبات یاپلمشدر . کوکلرك صاحب ثروت آدملری حبس ایدلمشدر . هیئت اختیاریه‌لر حال استجوابده‌درلر .

١٣ـ کرك قصبه و کرك کوکلرده مدافعه وطن غروبی بروپوقاندا ایچیلری حبس ایدلمشدر .

١٤ـ طرسوس بلدیه رئیسی عبدالله افندی قوای ملیه حقنده [illegible] آلدیغی معلوماتی غورتور که بیلدیرمکده اولدیغی تحقق ایتمشدر .

١٥ـ باج کوپریسنده اوتوز فرانسز اون درت ارضی ژاندارمه‌سی واردر . طرسوسك شمال شرقیسنده‌کی دیر کوپریده وکلی اوغلی کوپریسندن اون بش فرانسز نفری قنبر هیوکی ایله ایقالی قریه‌سی اره‌سنده‌کی کوپری دخی بکیجه قره‌ولی واسطه‌سیله تحت تأمینه آلنمشدر .

١٦ـ شمدی آلتان معلومانه نظراً فرانسزلر طرسوس جوارنده‌کی چقور اوده کوکلرندن ٢٠٠٠ قدر اهالی حیوانی طوپلادقلری اکلاشلمشدر . دشمن جهتله تعرض یقندر .

A 27785
D H-1
F 1-38
40

فقط عنایت حقه و وقوعاتی قضانك تشجیع اهالیسنك فداکارلقلریله دشمنه بو دفعه ده

ایی بر خزیه آتیله حقیقتده صورت قطعیه ده ایتمیم .

١٧ .. غربی کلیکیا قومانداننك امرینه صوك امرله ترك ایدیلن قطعی بالا وزیر غروبلری یالنتکیل

ایده‌م قدیمه‌سنه قدر جبهه توسیع ایتمیه‌سنده طوفان بکك قبول ایتمامسندن بو صورتله کله‌جك

مسئولیت مادیه و معنویه‌نك مومی الیه راجع اولاجغی جهتله جبهه‌زك اوتوز کیلومتر قدر کیرلمه‌سنه

سبب اولدیغندن بو مومی الیه تشکر ایتمشدر .

تمدی بنوده جبهه‌زك مولیجاجی طرفنه کمیسی تشکیل ایتمیه‌ده‌در .

١٩ .. هیچ بر طرفدن مقدار کافی جبخانه و سلاح آلنمامغده و یولوزدن جبهه تقویه ایتمامکده‌در .

بو خصوصده هیئت محترمه‌دن یاخود رجا ایدرم جبهه‌مز تقویه ایتسون نیه کزده

المدن کلدیکی قدر غیرت و فعالیت ابراز ایده‌یم . بر آیلی‌ی ظرفنده تواطؤ جبهه‌سنی بر طرف

ایده‌لم . و اوندن صکره ده یاخود تعمیق اولان دیکر جبهه‌لرمزه بیوك قوتله معاونت کلم

بو صورتله دشمن استیلاسندن موز طویر اغمزی تطهیر ایده‌لم .

٢٠ .. صوك کونلرده مشهود اولان حالات مختصراً بالایه درجه ایدی . دشمنك تعرضی یاپیقدر .

تدابیر لازمه‌نك اتخاذ ایتمیه اولدیغی اولدیغی معروض ایدرم

غربی کلیکیا عمومی جه

نکه‌لی اوغلی

[illegible]

ONKUR ATASE ARŞİVİ

FOTOĞRAFLAR

Ali Sinan TEKELİOĞLU
Seyhan (Adana) Milletvekili

Tekelioğlu Sinan Bey
(Yüzbaşı Ali Ratip Bey)

Batı Kilikya Kuvayımilliye Komutanı

Binbaşı İsmail Ferahim (ŞALVUZ) Bey

Cemal (ZİYAL) Efe

Müfreze Komutanı

Besim (ALBAYOĞLU) Bey

Albayrak Süvari Müfrezesi Komutanı

Emin (POLAT) Ağa
Müfreze Komutanı

Tekelioğlu Mustafa
Müfreze Komutanı

Kara Hacı
Müfreze Komutanı

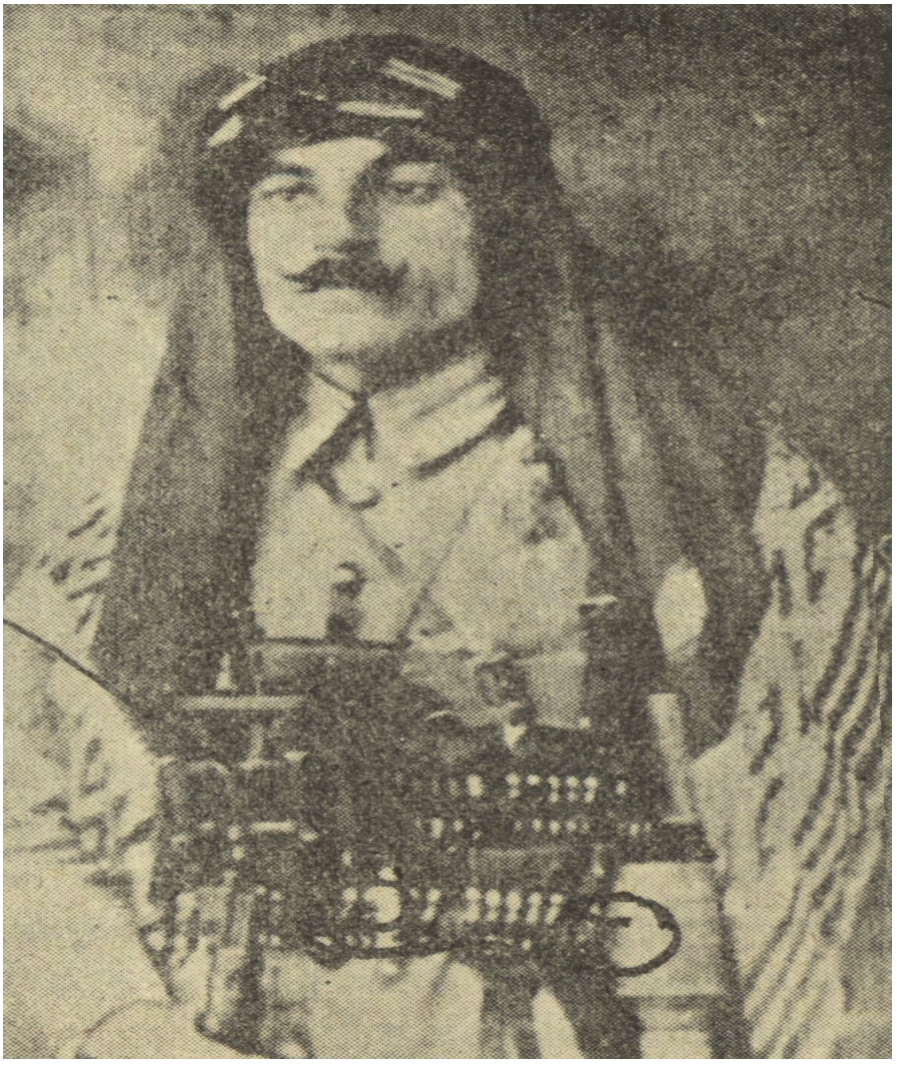

Hasan (AKINCI) Bey

Müfreze Komutanı

Tevfik Bey

Çamalan Jandarma Komutanı

Şuberizade Kemal Bey
Tarsus Müdafaai Hukuk Heyeti Başkanı

Ahmet Remzi (YÜREĞİR) Bey

Kilikya Heyeti Merkeziye ve Levazım Reisi

KROKİLER

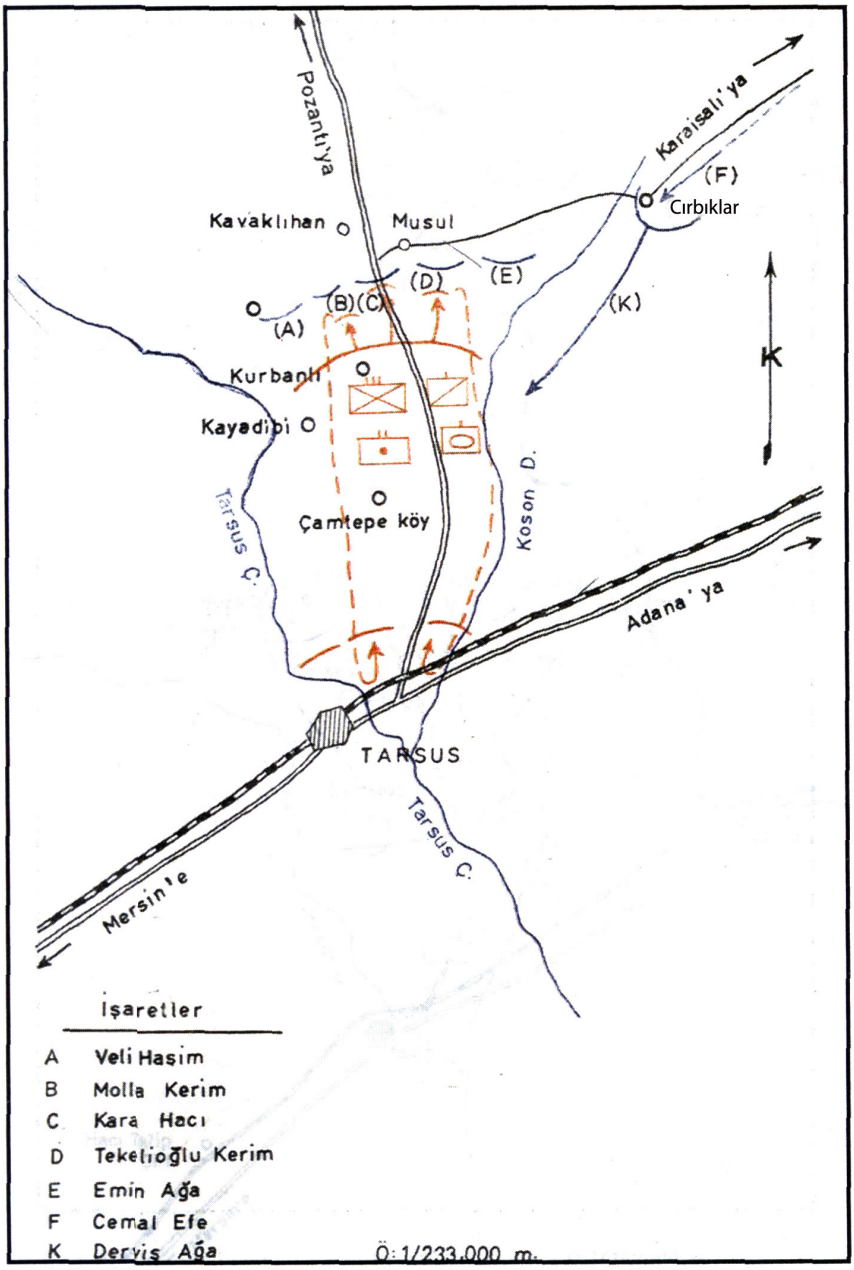

Birinci Kavaklıhan Muharebesi (12 Nisan 1920)

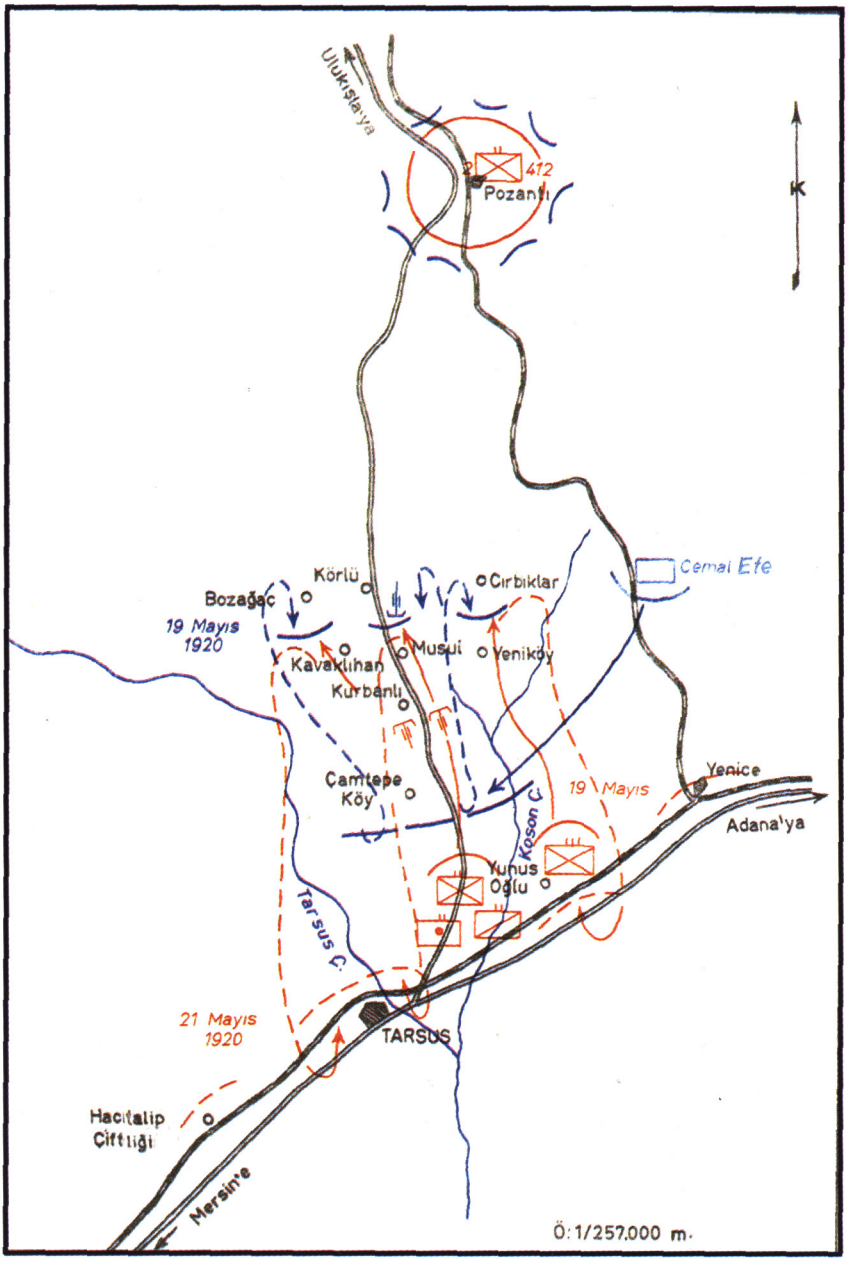

İkinci Kavaklıhan Muharebesi (19-21 Mayıs 1920)

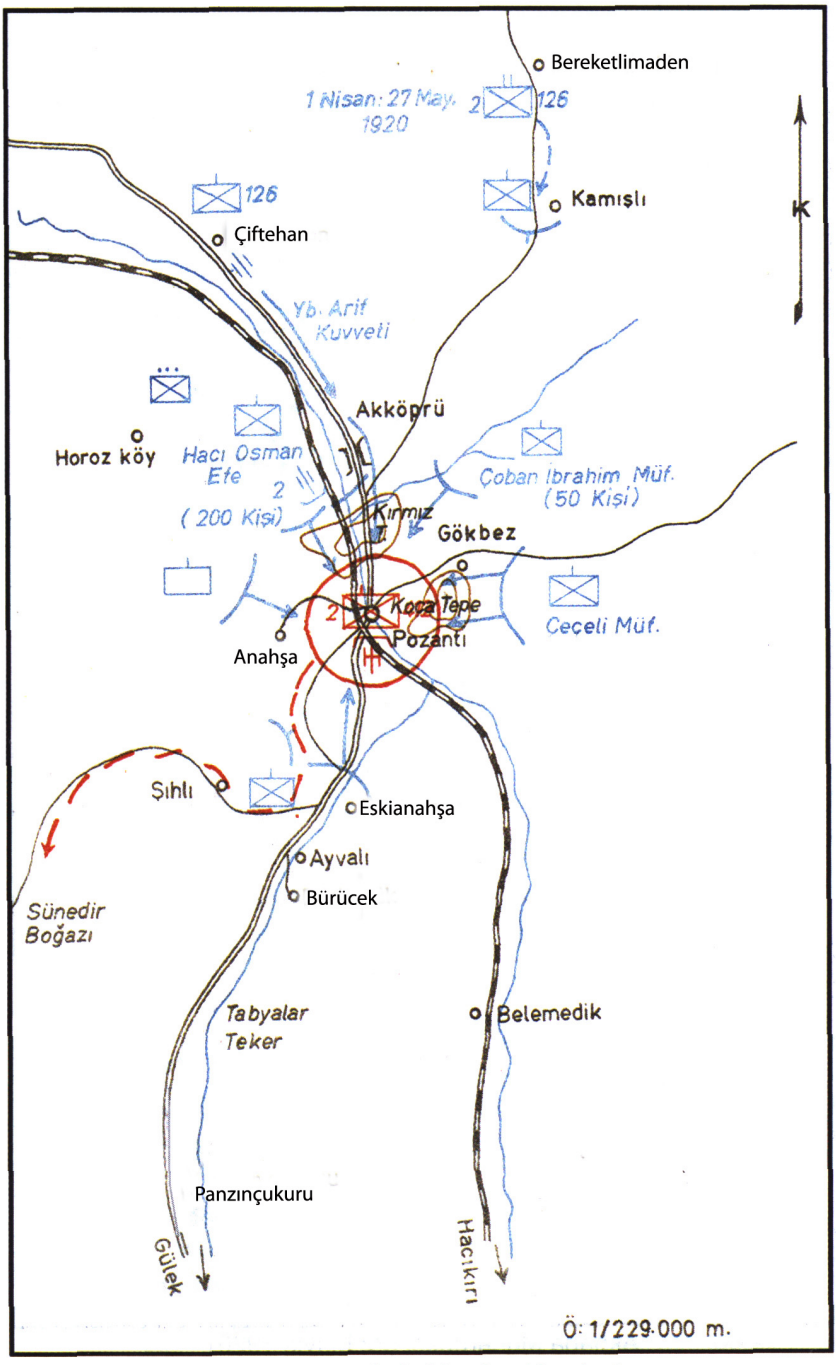

Pozantı Bölgesinde Yapılan Hareketler

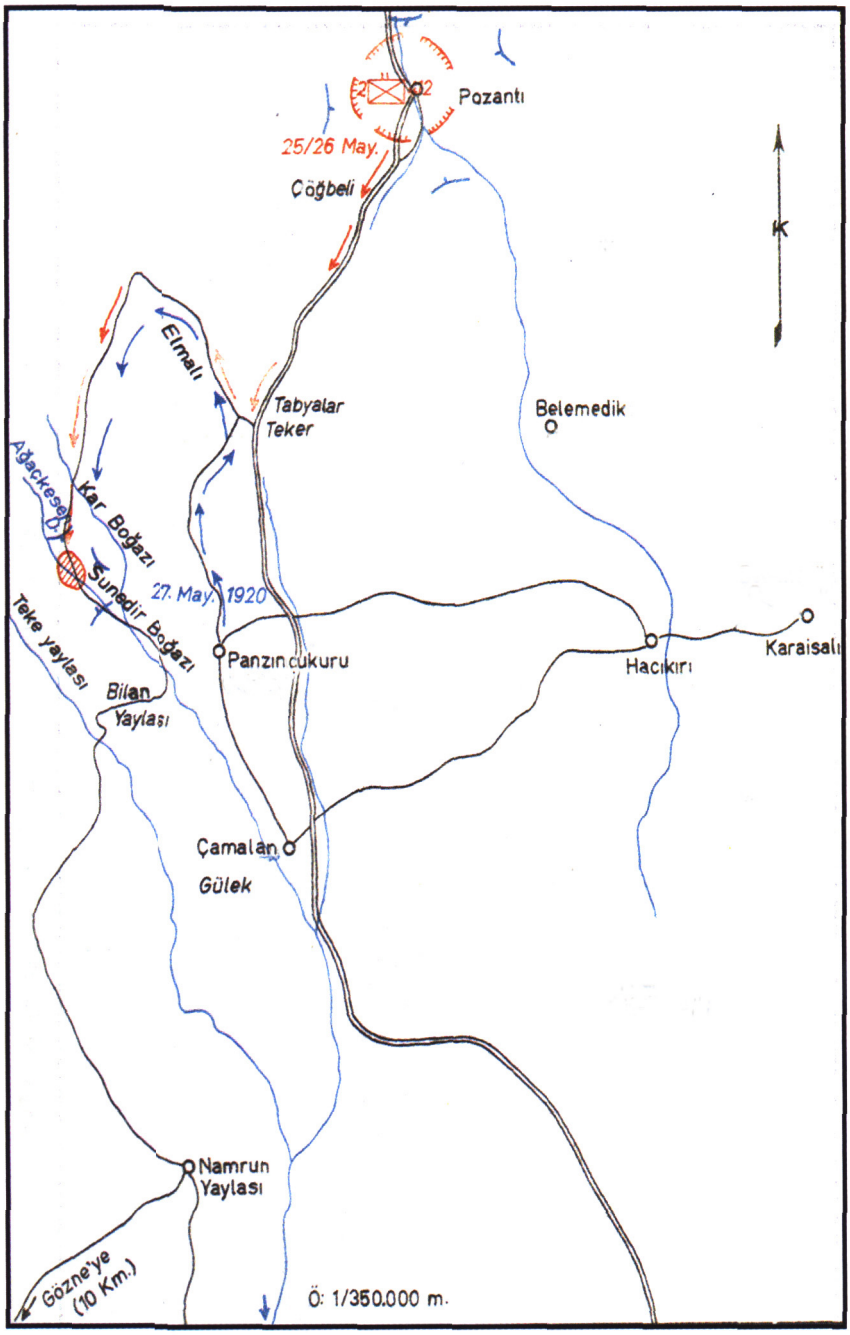

Pozantı'daki Fransız Taburunun Esir Edilmesi (27 Mayıs 1920)

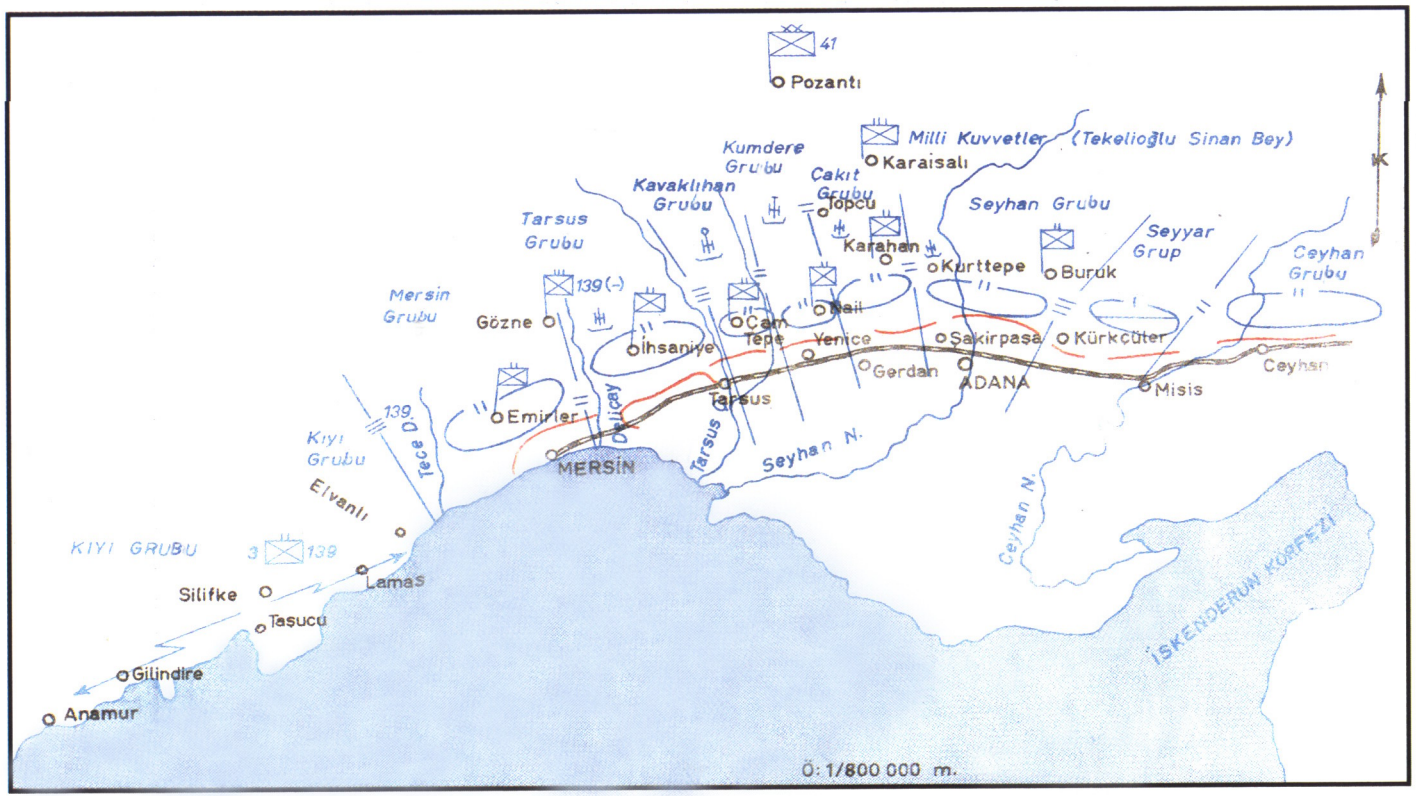

Mütarekeden Sonra 41'inci Tümen Birliklerinin Durumu

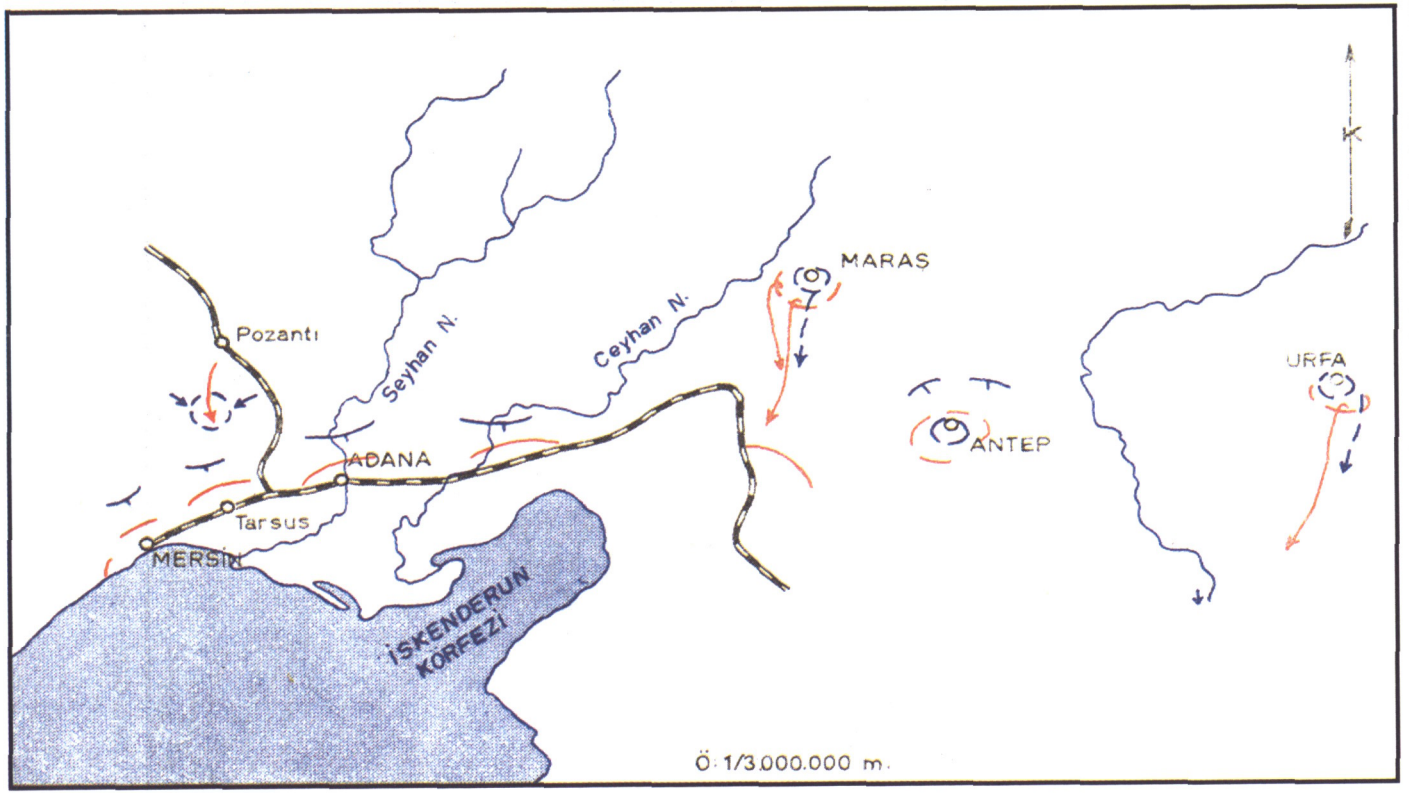

Geçici Mütarekede Güney Cephesi'nin Durumu (30 Mayıs 1920)

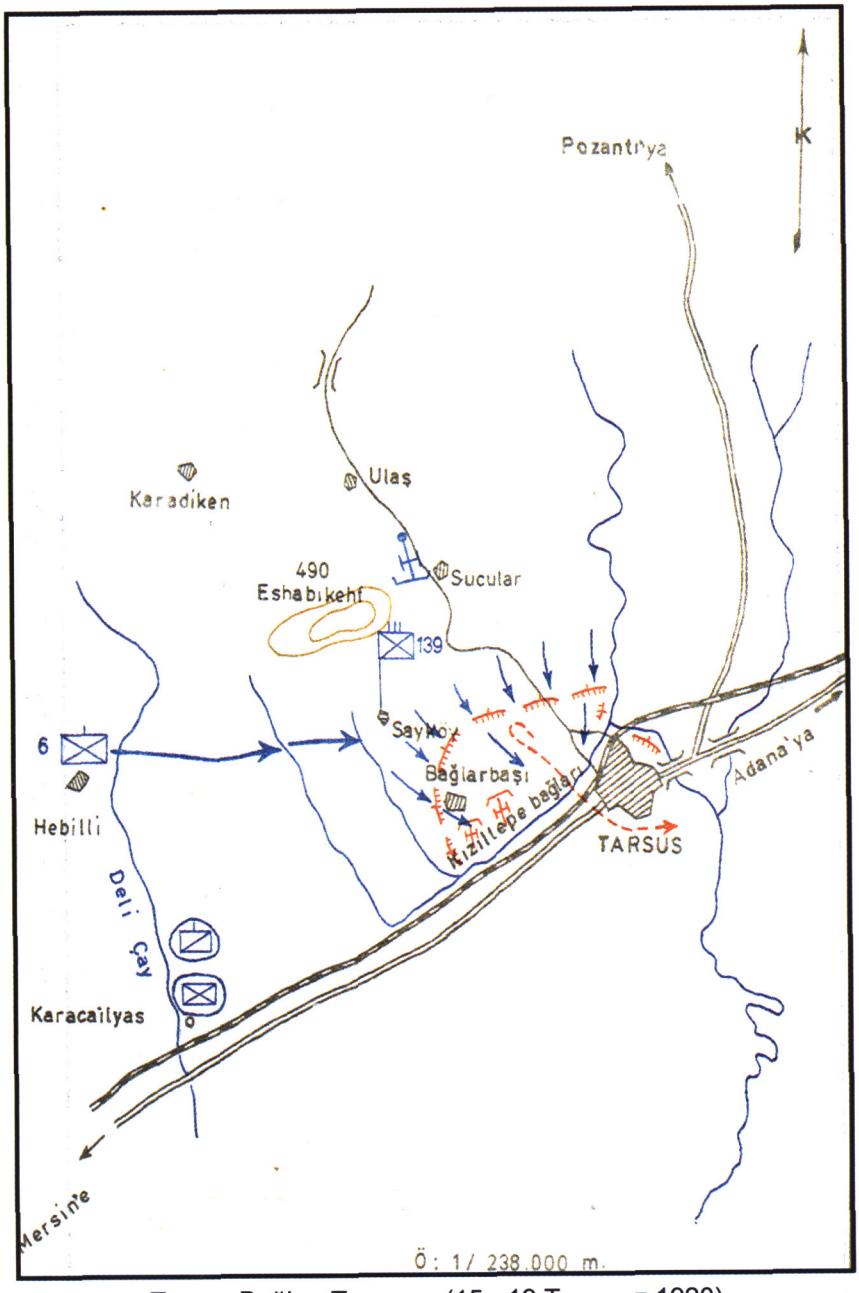

Tarsus Bağları Taarruzu (15 - 19 Temmuz 1920)

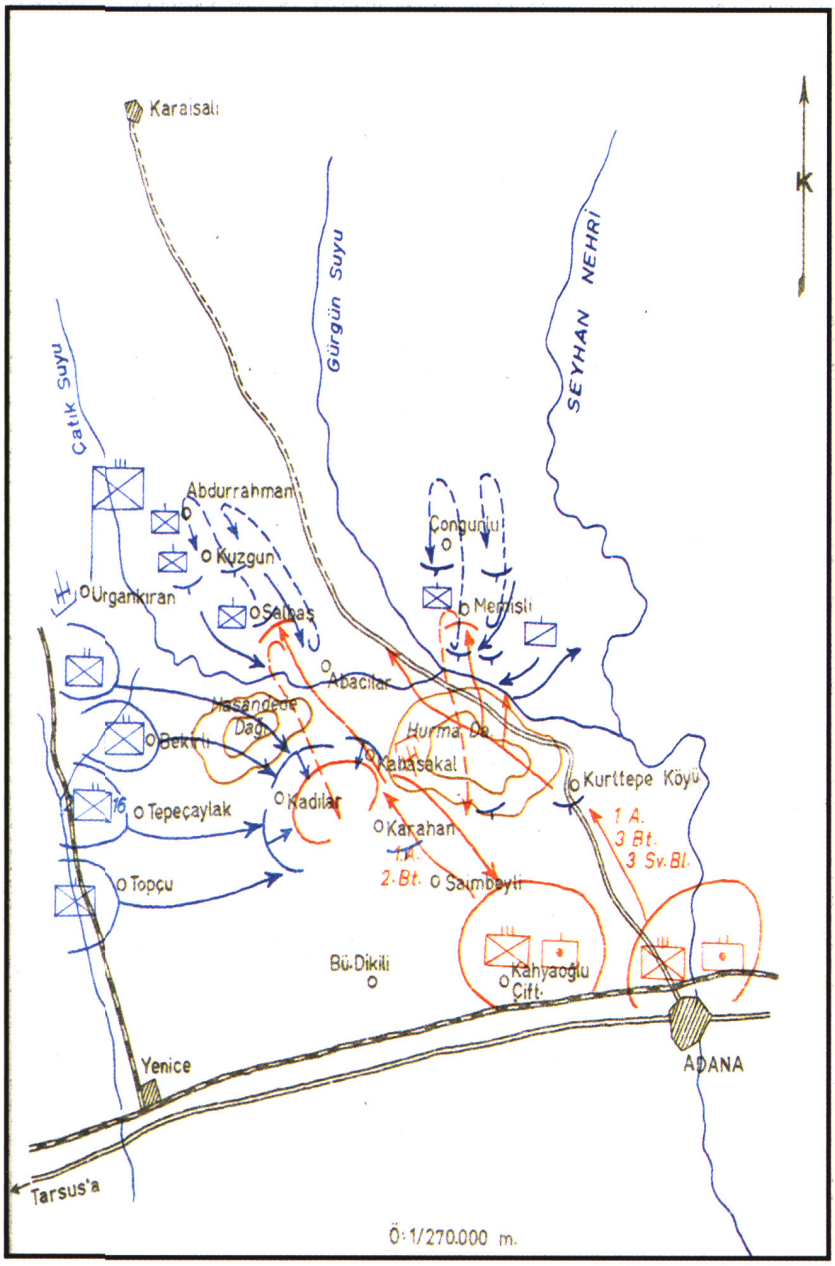

Kurttepe ve Çakıt Bölgesindeki Fransız Taarruzları (20 - 23 Kasım 1920)

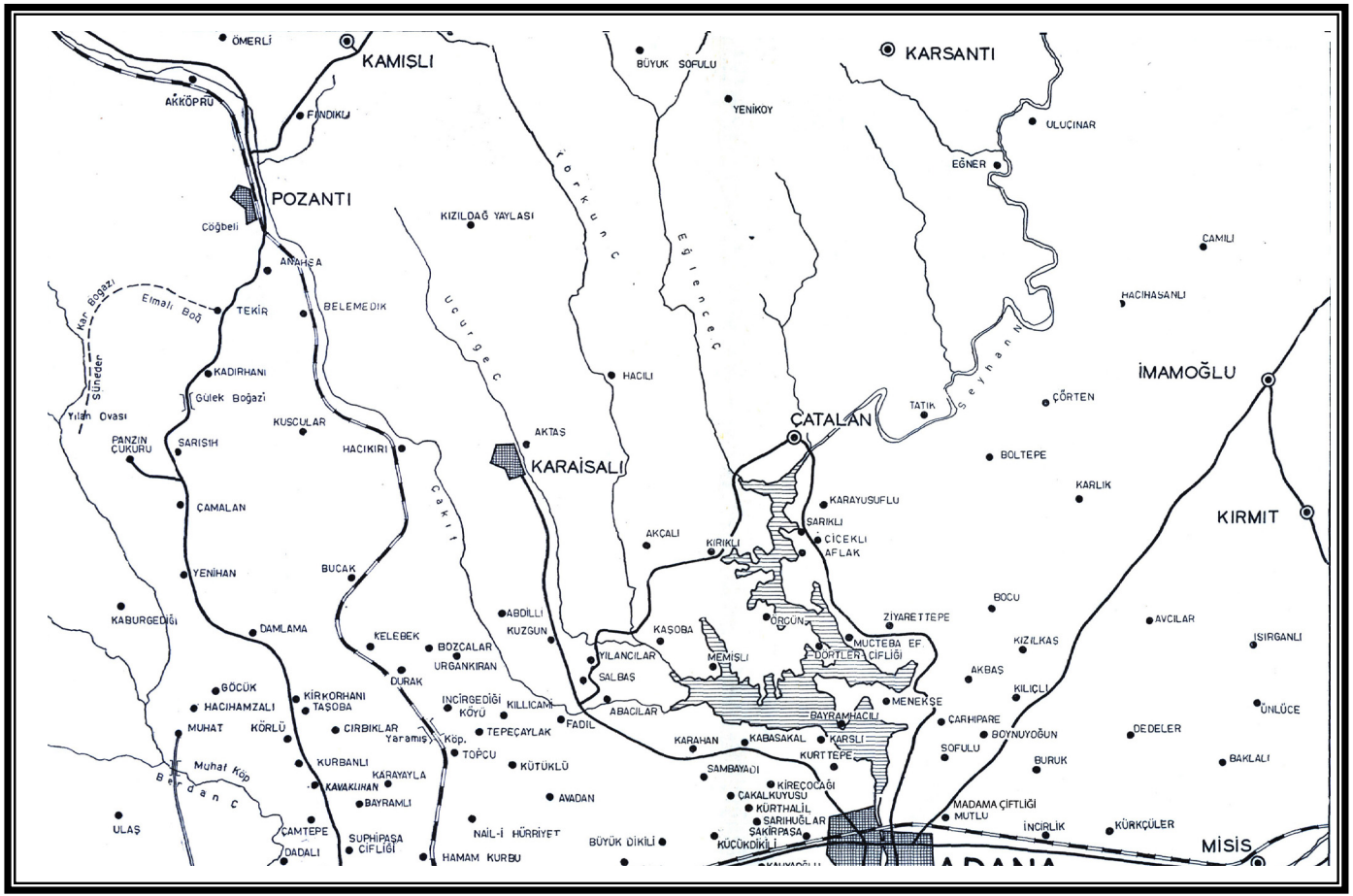

ÖMERLİ
KAMIŞLI
AKKÖPRÜ
FINDIKLI
POZANTI
Çöğbeli
ANAHŞA
Kar Boğazı
Elmalı Boğ
TEKİR
BELEMEDİK
Süneder
KADIRHANI
Gülek Boğazı
Yılan Ovası
KUŞCULAR
PANZIN ÇUKURU
SARIŞIH
HACIKIRI
ÇAMALAN
YENİHAN
BUCAK
KABURGEDİĞİ
DAMLAMA
KELEBEK
BOZCALAR
URGANKIRAN
DURAK
GÖCÜK
HACIHAMZALI
KİRKORHANI
TAŞOBA
MUHAT
KÖRLÜ
CIRBIKLAR
Yaramış Köp.
TOPÇU
KURBANLI
KARAYAYLA
KAVAKLIHAN
BAYRAMLI
Muhat Köp
Berdan Ç
ULAŞ
ÇAMTEPE
SUPHİPAŞA ÇİFLİĞİ
DADALI
HAMAM KURBU
NAİL-İ HÜRRİYET
KIZILDAĞ YAYLASI
Uçurge Ç
Çakıt
AKTAŞ
KARAİSALI
ABDİLLİ
KUZGUN
İNCİRGEDİĞİ KÖYÜ
KILLICAMİ
TEPEÇAYLAK
KÜTÜKLÜ
AVADAN
BÜYÜK DİKİLİ
Türkunç
HACILI
Eğlence Ç
BÜYÜK SOFULU
YENİKOY
KARSANTI
ULUÇINAR
EĞNER
ÇAMILI
HACIHASANLI
İMAMOĞLU
Seyhan N
TATIK
ÇÖRTEN
ÇATALAN
BOLTEPE
KARLIK
KIRMIT
KARAYUSUFLU
SARIKLI
ÇİÇEKLİ
AFLAK
AKÇALI
KIRIKLI
ÖRÇÜN
ZİYARETTEPE
BOCU
AVCILAR
İSIRGANLI
KIZILKAŞ
MUCTEBA EF. DÖRTLER ÇİFLİĞİ
KAŞOBA
MEMİŞLİ
YILANCILAR
SALBAŞ
ABACILAR
FADİL
AKBAŞ
KILIÇLI
MENEKŞE
BAYRAMHACILI
ÇARHIPARE
BOYNUYOĞUN
ÜNLÜCE
DEDELER
KARAHAN
KABASAKAL
KARSLI
KURTTEPE
SOFULU
BURUK
BAKLALI
SAMBAYADI
KİREÇOCAĞI
ÇAKALKUYUSU
KÜRTHALİL
SARIHUĞLAR
ŞAKİRPAŞA
KÜÇÜKDİKİLİ
MADAMA ÇİFTLİĞİ
MUTLU
İNCİRLİK
KÜRKÇÜLER
MİSİS

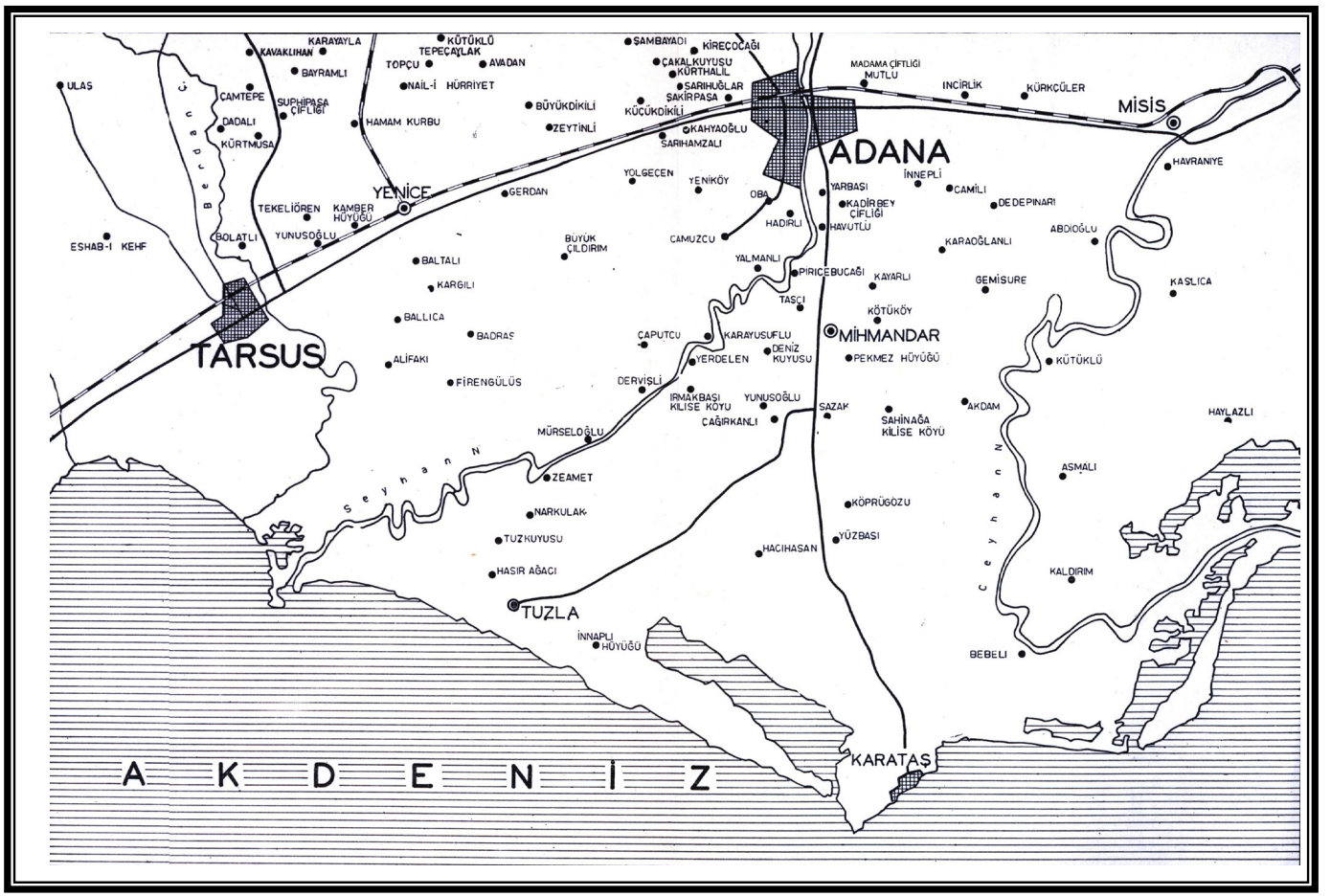
KARAYAYLA
KÜTÜKLÜ
ŞAMBAYADI
KİREÇOCAĞI
KAVAKLIHAN
TEPEÇAYLAK
ÇAKALKUYUSU
MADAMA ÇİFTLİĞİ
BAYRAMLI
TOPÇU
AVADAN
KÜRTHALİL
MUTLU
İNCİRLİK
KÜRKÇÜLER
ULAŞ
NAİL-İ HÜRRİYET
SARIHUĞLAR
MİSİS
ÇAMTEPE
SUPHİPAŞA ÇİFLİĞİ
BÜYÜKDİKİLİ
SAKİRPAŞA
KÜÇÜKDİKİLİ
DADALI
HAMAM KURBU
ZEYTİNLİ
KAHYAOĞLU
KÜRTMUSA
SARIHAMZALI
ADANA
HAVRANİYE
YOLGEÇEN
İNNEPLİ
YENİCE
GERDAN
YENİKÖY
YARBAŞI
CAMİLİ
TEKELİÖREN
KAMBER HÜYÜĞÜ
OBA
KADİRBEY ÇİFLİĞİ
DEDEPINARI
ÇOLATLI
YUNUSOĞLU
HADİRLİ
HAVUTLU
ABDİOĞLU
ESHAB-I KEHF
BÜYÜK ÇİLDİRİM
ÇAMUZCU
KARAOĞLANLI
BALTALI
YALMANLI
KAYARLI
GEMİSÜRE
KAŞLICA
KARGILI
PİRİCEBUCAĞI
TAŞÇI
BALLICA
KÖTÜKÖY
MİHMANDAR
BADRAS
ÇAPUTCU
KARAYUSUFLU
TARSUS
DENİZ KUYUSU
PEKMEZ HÜYÜĞÜ
KÜTÜKLÜ
ALİFAKI
YERDELEN
FİRENGÜLÜS
DERVİŞLİ
IRMAKBAŞI KİLİSE KÖYÜ
YUNUSOĞLU
SAZAK
AKDAM
HAYLAZLI
ÇAĞIRKANLI
SAHİNAĞA KİLİSE KÖYÜ
MÜRSELOĞLU
ASMALI
ZEAMET
KÖPRÜGÖZU
NARKULAK
YÜZBAŞI
TUZKUYUSU
HACIHASAN
HASIR AĞACI
KALDIRIM
TUZLA
İNNAPLI HÜYÜĞÜ
BEBELİ
KARATAŞ
A K D E N İ Z
Berdan Ç.
Seyhan N.
Ceyhan N.